

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

★

26/5
213-29/5

॥ अहंम् ॥

જૈન તીર્થ અર્પ સંગ્રહ

ભાષ્ય ભરણાં જૈન તીર્થો અને
ભગવોનું ઔતિહાસિક વર્ણન

ભાગ પહેલો

ખ. ૯ પહેલો

૪૬૧૨૩૧-
શ્રી ગુણદેવ કવિભાણી.
અવેરીવાડ - અમદાવાદ

વિ. સં. ૨૦૧૦ | વીર નિ. સં. ૨૪૮૦ | સને ૧૯૫૩

પ્રકાશક :

શ્રેષ્ઠ આશુદંડુ કલ્યાણુદુ
અવેરીવાડા, પો. ઝા. નં ૫૧,
અમદાવાદ.

આ અંધના સ્વામિત્વના સર્વ હક એ આશુદંડુ કલ્યાણુદુ, અમદાવાદના ઝા.
નેમની લેખિત મંજૂરી સિવાય કોઈએ આ અંધમાં આંતરો કરી સામગ્રીનો
કોઈ પણ નફાનો ઉપયોગ કરે એ નહીં.

ALL RIGHTS RESERVED

[પહેલી આવૃત્તિ — નવેમ્બર ૧૯૫૬]

ચુકક :

જયંતી ચેલાવાઈ કલ્યાણ
જયંતી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,
શ્રીકાંટા રોડ, અમદાવાદ.

બે ખોલ

ભારતવર્ષના ધર્મોમાં જૈનધર્મ પોતાની પ્રાચીનતા, પોતાનું તત્ત્વજ્ઞાન અને પોતાની કલાપ્રિયતાથી મહાનનું સ્થાન ધરાવે છે. જૈનધર્મની આ પ્રાચીનતા, બંધતા અને ઉદારતાના એક પ્રતીકરૂપ જૈન તીર્થો છે, એમ ભારતીય તથા યુરોપીય વિદ્વાનોએ એકમતે સ્વીકારેલું છે. જેના અણુએ અણુમાં જૈનોનો બંધ્ય જૂલકાળ ગૂંજી રહ્યો છે, અને જેના પરમાણુએ પરમાણુમાં મન અને આત્માને પવિત્ર કરે એવું વાતાવરણ છે, એવાં પોતાનાં પુનિત તીર્થોને ને મંદિરોને રોજ પ્રજ્ઞાતકાલે આભાસવુદ્ધ જૈન “ સકલ તીર્થો વંદુ કરે જોડ ” એમ કહી વંદે છે; ત્યારે ભારતવર્ષના વિશાળ પટ પર આવેલાં એ તીર્થો, મંદિરો, મંદિરાવલિઓ વિષે જાણવા અંગે તેઓમાં ઉત્કંઠા ને ઉત્કલાસ ભરે એ પણ સ્વાભાવિક છે. ત્યાં રહેતા પોતાના સાધર્મી જૈન શાધકો, જનસંખ્યા, ત્યાં ચાલતો વહીવટ, ત્યાં જવાના માર્ગો, ધર્મશાળાઓ વિષે જાણવાની ઇતેભરી યાચ, એ પણ એટલું જ સ્વાભાવિક છે.

આજે સ્વાતંત્ર્યપ્રાપ્તિ પછીનું ભારતવર્ષ પોતાની અસ્મિતાનો તપાસ કરી રહ્યું છે. આ અસ્મિતાના અભ્યાસો ઇતિહાસવિદો અને પુરાતત્ત્વવિદોનું જૈનધર્મનાં આ મહત્ત્વનાં સ્થાપત્યો તરફ ખાસ લક્ષ ગર્યું છે, ને બંધ્ય ભારતના ઇતિહાસની તૂટતી કડીઓ સાંધવા તેઓ જૈનોના આ પ્રનાપી વારસા પ્રત્યે સવિશેષ દ્રષ્ટિ નાખી રહ્યા છે. ઘન્યા વખતથી આ સંશોધકવર્ગ તરફથી આ મહાન તીર્થો અંગે સર્વજનસુલભ કોઈ માહિતીમય પ્રગટ કરવાની માગણી ચાલુ જ હતી.

લગભગ એકાદ દશકાથી આ માહિતી-મંથન વિષે વિચારણા આરંભ કરતી હતી. આ કાર્ય સામાન્ય નહોતું, વળી, એમાં જવાબદારી ને એમનું પણ અદ્ય નહોતાં. એમાં પણ થોડાં આણંદજી કમ્પાલુજીની પેઢી જેવો સંસ્થા એ પ્રગટ કરે ત્યારે તેા એ ખૂબ વધી જતાં હતાં. બીજી તરફ આ વિષયની સર્વમાહી, સર્વમાન્ય હકીકતો એકત્ર કરવી એ ગાંઠમાં સાગર ભરવા જેવી કઠિન વાત હતી: છતાં આ કાર્ય અનિવાર્ય લાગ્યું ને તેના પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો.

પ્રારંભમાં આ માટે એક ખાતું ખોલોને-તેના દ્વારા ને તે વિષયના અભ્યાસીઓને હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મોકલવામાં આવ્યા. રેલથી, ગાડીથી, મોટરથી, ગાડાથી ને પગે ચાલીને તે તે સ્થળે પહોંચીને બધી માહિતીઓ પ્રમાણભૂત સાધનો દ્વારા એકત્ર કરવામાં આવી. આ સુદીર્ઘ પ્રવાસો ને અટપટું માહિતીરૂપ લેખો વખત લે એ સ્વાભાવિક હતું.

આ માહિતીઓ એકત્ર કર્યા પછી એને પરિષ્કૃત-શુદ્ધ કરવા માટે ચાળવાનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું. કોઈ જરૂરી હકીકત રહી જવા ન પામે, કોઈ ગિનજરૂરી હકીકત પેસી ન બાય, સત્ય હકીકતોમાં ભેગસેળ ન આવી બાય, કંઈક વિવાદી વિધાનો ન થઈ બાય, એ માટે ભારે કાળજીથી સંપાદન-કાર્ય કરવામાં આવ્યું છે.

આવા પુસ્તકનું છાપકામ ને કાગળો પણ ભારે ચીવટ મારે છે. પુસ્તકને યોગ્ય કાગળો મેળવવામાં ઘણી સુરકેલી ને ઘણો સમય લાગ્યો. આખરે એનું મુદ્રણકામ શરૂ થયું. એમાં શુદ્ધ, સ્વચ્છતા ને સુધરતા સાચવવામાં પણ પૂરતી તકેદારી લેવામાં આવી.

પરિષ્કેષે આ ઉપયોગી મંથન બહાર જનતા સમક્ષ રખાય છે. આ મંથનથી સમાજની ને રાષ્ટ્રની ઘણા વખતથી ચાલુ એક માગણી સંતોષાય છે ને અભ્યાસીઓ તેમજ યાત્રિકોના હાથમાં ઉપયોગી પ્રમાણભૂત સાધન ચૂકી શકીએ છીએ, તેના આનંદ થાય છે. છતાં આ બગીચે કાર્યમાં અનેક ક્ષતિઓ, અનેક માહિતી-જૂઠો રહી જવા સંભવ છે, એ અમે ખરાબર જાણીએ છીએ. આશા છે કે કુલ વાચકો અમને તેવી ક્ષતિઓ જણાવી આભારી કરશે, જેથી નવીન આવૃત્તિ વખતે એમાં યથાપોચા સુધારો કરી શકાય.

આ શ્રંથમાં ગામિયામ ફેરી બધી સામગ્રી એકઠી કરવામાં મદદરૂપ થનાર ડ્રી. સારાભાઈ મણિલાલ નવાબ ને તેમના સહકાર્યકર્તા અને વિશેષ નોંધ તૈયાર કરી આપનાર પડિત ડ્રી. અંબાલાલ પ્રેમચંદ શ્યામ તેમજ જાપકામ અંગે વર્ણવેલ પ્રિન્ડીંગ પ્રેસવાળા, ડ્રી. જયંતી દલાલની કાર્યદક્ષતાની નોંધ લેતાં અમને આનંદ થાય છે.

આ પ્રકાશનને અંગે બાણીતા લેખક ડ્રી. જયભિખ્ખુએ અમોને વારંવાર કીમતી માર્ગસૂચન કર્યું છે; તેમજ મેસર્સ જેમ. વાડીલાલની કું.વાળા ડ્રી. મોહનલાલભાઈએ પણ આ કાર્યમાં થણી મદદ કરી છે. આ બંને ગૃહસ્થોની નાસ્વાર્થ સેવાનો ઉલ્લેખ કરતાં અમોને આનંદ થાય છે.

આશા છે કે આ મહત્વનો શ્રંથ બાણીકોને, યાત્રિકોને, ઇતિહાસપ્રેમીઓને, પુરાતત્ત્વવિદોને અને પ્રવાસીઓને ઉપયોગી ને પ્રેરક થશે.

અમદાવાદ

તા. ૨૧-૩-૧૯૫૩

નામરદાસ કર્ણુરચંદ શાહ

મેનેજર

સેક આણંદજી કલ્યાણુજી

નિવેદન.

જૈન સંસ્કૃતિ ભારતની અગ્રગણ્ય સંસ્કૃતિઓમાંની એક છે. સુખ્યત્વે હિંસાવિજય અને મારવિજય પર નિર્માણ થયેલી આ સંસ્કૃતિના ઇતિહાસ પશુ મધ્ય પ્રાચીન અને મહત્ત્વનો છે ને ધર્મવીરો, જ્ઞાનવીરો અને કર્મવીરોનાં ઉજ્જવળ ચરિત્રોમાં ભરેલો છે. આ ધર્મની શતકાલીન ભક્તિજ્વાલો, ઉત્તર કળાલયન તથા ઉપ્પાદાનના આત્મસમર્પણના પ્રતીકરૂપો એવાં શિવસ્થાપત્ય ને કળાભાવના તથા પર્વભાવનાથી ભરેલાં તીર્થો છે. એ તીર્થો ભારતવર્ષના વિશાળ પટ પર રચેલે રચેલે પથરાયેલાં છે, ને એ જૈન તીર્થોના પ્રવાસી સહેલાઈથી ભારતભરની પુણ્ય યાત્રા કરી શકે છે.

અખિલ ભારતવર્ષીય પ્રવેતાંવર મૂર્તિપૂજક જૈનોનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી શેઠ, બાણદંટી, કલ્યાણલુની પેઢી જૈન સંસ્કૃતિની બંધ્ય પતાકાસમાં જૈન તીર્થોના સંરક્ષણ ને સંગોપન વિશે હંમેશાં ભારે ઉત્સાહ ધરાવતી રહી છે, એ પણ ભક્ષીતી બાબત છે. આ પેઢી તરફથી જનુ પ્રયાસે ને જનુ ખર્ચે ‘જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ’ નામનો અંધ તૈયાર થઈ રહ્યો છે, એવી માહિતી મારા મિત્ર અને ભણ્ણેલા હેમક શ્રી. જયભિખુ તરફથી મળી ત્યારે ખરેખર અવલુનીય આનંદ થયો. બધા વખતથી તીર્થ વિષયક અને પુરાતત્ત્વ વિષયક ચારી કુમ્મિ અને અભ્યાસથી પરિચિત શ્રી. જયભિખુને પેઢી તરફથી સવિશેષ નોંધ લખવાનું નિમંત્રણ મળ્યું ત્યારે તેઓએ પેઢી પાસે માડું નામ રજૂ કર્યું. સારાંશમાં આ પુસ્તકનો હેબન-સંપાદનભાર મારે સ્વીકારવાનું નક્કી થયું.

પેઢીના માહિતીખાતા તરફથી તીર્થોની ગામ, કામ, કેશજી વગેરેની નોંધ શ્રી. સારાભાઈ નવાબ જેવાની ફેખફેખ નીચે તૈયાર કરવામાં આપ્યાં હતાં. આ નોંધ-ટિપ્પણને ધ્યાનમાં રાખી દરેક તીર્થનું પ્રાચીન મહત્ત્વ, અર્વાચીન સ્થિતિ તેમજ ઇતિહાસની વિગતો એકઠી કરવાનું કામ મેં થરૂં કર્યું, જે વિશેષ નેધ્ય તરીકે અંધના પૂર્વાર્ધમાં આપવામાં આવેલ છે. સ્વદય એવો આ સવિશેષ નોંધ માટે તત્કાલીન મળી આવતા શિલાલેખો, તામ્રપત્રો, અવશેષો, પ્રવાસોઓની નોંધો, પ્રાચીન સાહિત્યશ્રેયો ને અર્વાચીન પુરાતત્ત્વવિદોના નિર્ણયોની છાનખીન કરવાની હતી. આ કામ ખરેખર, સાકારને ગાગરમાં ભરવા જેવું કઠિન હતું! યુરોપીય વિદ્વાનો ને વિદેશી સંશોધકોએ પણ ભારતનાં શિવસ્થાપત્યભર્ષી સ્થાનો વિશે અંધોના અંધો લખ્યા છે; એ પણ સાચે સાચે ભેઈ જવાનાં હતાં. આપણા પૂર્વજોની તીર્થભક્તિ અને તીર્થ-સંરક્ષણની જૈન સંઘોની તમજાને પણ એમાં અંજલિ આપવાની હતી અને અંધલાધવની દૃષ્ટિએ દૂંકા યાત્રામાં એના કદને અર્ચાહિત રાખવાનું હતું! આ બધી મર્યાદાઓમાં રહીને મેં માડું કામ થરૂં કર્યું.

અંધના ‘જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ’ એવા નામ ઉપરથી જ તેના વિષયનો સામાન્ય ખ્યાલ આવી જાય એમ છે; છતાં આ સંગ્રહ એટલો ખુલાસો કરવા જરૂરી છે કે, આમાં પ્રવેતાંવર જૈનોની દૃષ્ટિએ જૈન તીર્થો, તીર્થ ન હોય એવાં પ્રાચીન ગામ-નગરો, અર્વાચીન તીર્થો અને નગરો, તેમજ જેના સાંસ્કૃતિક ધરતરમાં જૈન જનતાએ વિશિષ્ટ ફાળો અર્પ્યો હોય એવાં સ્થળોમાં બની ગયેલી જૈન ધર્મનાઓના જે ઉલ્લેખો મળી આવતા હોય તેનો પણ અહીં સમાવેશ કર્યો છે. આ દૃષ્ટિએ સુખ્ય એવાં ૨૭૦ સ્થળો અને ખંડિત, વિસ્તૃત કે નામચરે બનેલાં ૧૧૦ સ્થળો અતી કુલ ૩૮૦ જેટલાં સ્થાનોનો પરિચય આ સંગ્રહમાં આપવામાં આવ્યો છે અને પરિશિષ્ટમાં ૬૪ પ્રકારની વિષયસૂચિકો પણ હાખલ કરી છે.

આ વર્ણનનો કમ અંધના ઉત્તરાર્ધમાં આપવામાં આવેલા કોષ્ટકો (કોષ્ટકો)ના કમ સુખ્ય રાખવામાં આવ્યો છે. એટલે સુખરાત, મારવાડ, મેવાડ, માળવા, સિંધ-પંજાબ, દક્ષિણ, મધ્યપ્રદેશ, ઉત્તરપ્રદેશ, બિહાર-બંગાળ, આસામ અને ઓરિસા પ્રદેશનું કમચા: વર્ણન આપ્યું છે.

મારે અહીં એટલું સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે, વર્ણન કરેલાં બધાં સ્થળોના પ્રત્યક્ષ પરિચયમાં હું આવેલો નથી. કેટલાંક સ્થળો જોયેલાં અને જાણીતાં અવશ્ય છે પણ પરિચય આપવાની દૃષ્ટિએ મેં એ સ્થળોને જોયાં નથી. આ આખોયે સંગ્રહ માટે ભાગે સાહિત્યિક કે પુરાતત્ત્વિક આધારો પસંદ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રાચીન સંસ્થાના આધારો તો તે સ્થળે નોંધ્યા જ છે ને આની સાથે જોડવામાં આવેલી 'સંકલ્પ' અથવા 'નીત્ય'માં જોના નિર્દેશ કર્યો છે.

ગુજરાત, મારવાડ-મિવાડ, માલવા, સિંધ-પંજાબ, દક્ષિણ-મહારાષ્ટ્ર, અધ્યાપ્રાંત, ઉત્તરપ્રદેશ-બિહાર-બંગાળ-આસામ-ઓરિસા વિશેના પ્રાસ્તાવિકામાં જૈનોના વિકાસ-વિસ્તાર કે વાતાવરણ અને ધ્રુસની આછી ઝાંખી કરાવવાનો અયત્ન સેવ્યો છે. મતલબ કે ઔદ્યોગિક માહિતી, જૈનોના પ્રભાવ, મંદિરની સ્થિતિ અને તેમાંના શિલ્પોની વિગત, બન્ટી શકાયું ત્યાં સુધી કમસર વિકાસરૂપે નોંધવાની તકદારી રાખી છે. આથી એ હકીકતોને અહીં યોગ્યતાવાની જરૂર નથી.

આ ગ્રંથમાં ગામ અને મંદિરને લગતા પ્રાચીનતાદર્શક શિલાલેખીય આધારોને ગ્રુખ્ય સ્થાન આપ્યું છે. કેટલાક પ્રસિદ્ધ શિલાલેખો ઉપરાંત મારા સંગ્રહના અપ્રસિદ્ધ શિલાલેખોને પણ આમાં પહેલવહેલા પ્રગટ કર્યા છે. તે સ્થળોની તત્કાલીન ઘટનાઓ માટે પ્રાચીન એવા આગમશ્રેયો, જાખ્યો, નિયુક્તિઓ, સૂચિઓ, ટીકાઓ, કાવ્યસાહિત્ય, વિવિધતીર્થસ્થ, પ્રભાવકચરિત એવા પ્રગંધશ્રેયો, ગ્રંથપ્રશસ્તિઓ, તીર્થમાળાઓ, ચૈત્ય પરિપાટીઓ વગેરેના ચાતુરશકલ ઉલ્લેખો નોંધવાનો પણ પ્રયત્ન કર્યો છે. બન્ટી શકાયું ત્યાં વીનીપ્રવાસી સાહિત્યાન અને હુએનસાંગ તેમજ બીજા દેશી-વિદેશી યાત્રીઓના રિપોર્ટોની નોંધને પણ મેં સાધાર બનાવ્યાં છે. એ પછી શિલ્પ-સ્થાપત્યની રચના વિષે અને કૃતિવિશેષનું વર્ણન એટલું જાણી શકાયું તેટલું આપવા તરફ મેં માત્ર ધ્યાન દોર્યું છે. જૈનોના ધાર્મિક ઇતિહાસની દૃષ્ટિએ જેનું મહત્ત્વ ઉલ્લેખનીય છે તે ગ્રંથો અને ગ્રંથમંદિરો વિષે પણ પરિચય કરાવ્યો છે.

આ રીતે બની આવેલી ભુદી ભુદી સામગ્રીના આધારે આ ગ્રંથની સંચોજના થયેલી છે. આવા જવાબદારીવાળા અતિમહત્ત્વના ગ્રંથની સંચોજના કરતી વખતે પૂરતી તકદારી રાખી છે; પણ હજી સ્થળો જુલ થવી સ્વાભાવિક છે. આ ગ્રંથમાં રહી ગયેલી એવી જૂલ કે કૃતિ તરફ પ્રેમભાવે ને કેળવ લક્ષ દોર્યો, તેના આભારી ગર્હ્ય.

વસ્તુતઃ તીર્થોના જીર્ણોદ્ધાર એટલું જ તીર્થોના ઇતિહાસ પ્રગટ કરવાનું કાર્ય મહત્ત્વનું છે. આ પુસ્તક આ રીતે પ્રગટ થાય છે, તેના સમય થય શેક શ્રી. આજુદા કલ્યાણુભીની પેઢીને ફાળે જાય છે. પેઢીના દુસ્તીઓએ આ કામ અને સોંપી, સમયે સમયે માર્ગસૂચક જાલામણો કરી તેમજ જરૂરી સગવડો પૂરી પાડી આ કાર્ય માટે ને સરળતા કરી આપી છે તે માટે તેમનાં હું ખૂબ ખૂબ આભાર માનું છું.

આ પુસ્તકના લેખનમાં ને ગ્રંથોએ એક યા બીજા રીતે સહાય કરી છે તે વિશે કે હયાત ગ્રંથ લેખકોના જીવનકોષર સાથે જ મારા લેખન સમયે જેમની સહાય અને પ્રેરણા મને સતત જાગરુક રાખી શકી છે એ મારા પરમસ્નેહી મિત્રો શ્રી. રતિલાલ દીપચંદ દેસાઈ અને શ્રી. બાલાભાઈ વીરચંદ દેસાઈ- (જયજિજ્ઞાસુ) ની બંધુમિલકીનો આભાર માનવાનું જૂલી શકતો નથી. વળી, સાહિત્યપ્રેમી શ્રી. અગરચંદ જાલકાએ અપ્રસિદ્ધ તીર્થમાળાઓનો સંગ્રહ મોકલો આપી અને ઉપદ્રુત બનાવ્યો છે તેની પણ અહીં નોંધ લઈ છું.

અતે-ને તીર્થોએ લોકજીવનના સંસ્કારને સુધારિત કરવામાં મહત્ત્વનો ભાગ જાજ્યો છે એવી જૈન સંસ્કૃતિના અંગજીત તીર્થસંસ્થાનું ઐતિહાસિક હાલ જરૂર કરવામાં મારો આ અલ્પ પ્રયત્ન કંઈ પણ ફાળો નોંધાવી શકશે તો મારો અમ સદ્ગત થયો માનીશ.

સં. ૨૦૦૬
થેની પૂર્વિકા
દહેમ
(એ. પી. રેલે)

અંબાલાલ મેમસાંદ શાહ

જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ

વિશેષ નોંધ સૂચી

[ભાગ ૧ : ખંડ ૧]

પ્રકાશકોએ બોલ	૩	૨૧. જમણપુર (૮૬૮)	૪૬
લેખકનું નિવેદન	૫	૨૨. શંખેશ્વર (૮૬૮)	૪૭
વિશેષ નોંધ સૂચી	૭-૧૦	૨૩. કંબોધ (૬૧૦)	૫૦
કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની		નમપરા (૧)	૫૦
અકારાદિ સૂચી ૧૧		૨૪. હારીજ (૬૧૧)	૫૧
આસ્તાવકઃતીર્થ-મંદિર મૂર્તિદેવનાઅવલોકન ૧		૨૫. ગુજપુર (૬૧૪-૬૧૫)	૫૨
૧. ગુજરભુમિની અદિરાવલી	૩	૨૬. પંચાસર (૬૧૬)	૫૨
(ગામ નંબર : ૧-૭૮; પૃષ્ઠ : ૧-૧૫૨)		એરવાડા (૭)	૫૩
૧. અમદાવાદ (કોઠા નંબર : ૧-૨૦૪)	૭	૨૭. ચાલુક્યા (૬૨૪)	૫૩
આસાવલ (૧)	૭	૨૮. રૂપપર (૬૨૬)	૫૪
કર્ણાવતી (૨)	૭	૨૯. પાટણ (૬૨૬-૧૦૩૪)	૫૬
૨. માંતર (૨૩૦)	૧૩	૩૦. વડનગર (૧૦૬૮-૧૦૭૨)	૬૩
૩. અંબાત (૩૦૧-૩૬૪)	૧૪	૩૧. પાનસર (૧૦૮૩-૧૦૮૪)	૬૪
૪. વડોદરા (૩૭૬-૪૧૩)	૧૭	૩૨. વામજ (૧૦૮૬)	૬૫
અકોટા (૪)	૧૮	૩૩. ઈંદ્ર (૧૦૬૭-૧૦૬૬)	૬૬
પાવાગઢ (૫)	૧૬	૩૪. સિદ્ધપુર (૧૧૦૪-૧૧૦૫)	૬૬
ચાંપાનેર (૬)	૨૦	૩૫. મહેસાણા (૧૧૦૮-૧૧૧૮)	૬૭
૫. ડંબોઈ (૪૩૬-૪૪૩)	૨૦	૩૬. ગાંધી (૧૧૧૬)	૬૮
૬. કાવી (૪૬૨-૪૬૩)	૨૧	૩૭. મોડિરા (૧૧૨૦)	૭૦
૭. ગંધાર (૪૭૨)	૨૪	૩૮. સંઠેર (૧૧૩૦)	૭૧
૮. ભરૂચ (૪૭૫-૪૮૬)	૨૫	૩૯. શંખેશ્વર (૧૧૩૪)	૭૨
૯. ગમડિયા (૪૯૦)	૨૬	૪૦. કાંચુવાડા (૧૧૩૫)	૭૩
૧૦. સુરત (૪૯૬-૫૬૬)	૨૬	૪૧. વડગામ (૧૧૫૬)	૭૪
૧૧. પાલનપુર (૭૧૦-૭૨૨)	૩૨	૪૨. ઉપરિયાળા (૧૧૬૫)	૭૫
૧૨. ભરોચા (૭૨૮)	૩૪	૪૩. રાંતેજ (૧૧૬૦)	૭૬
૧૩. દાંડીવાડા (૭૩૬)	૩૫	૪૪. ભોલપી (૧૧૬૫)	૭૬
૧૪. ભીલડિયા (૭૫૩-૭૫૪)	૩૬	૪૫. સેરિયા (૧૨૨૬)	૭૭
૧૫. રામસેન (૭૬૨)	૩૮	૪૬. મહુડી (૧૨૪૬)	૮૦
૧૬. ઘરહ (૮૦૦-૮૧૦)	૪૦	૪૭. નરોડા (૧૨૫૪)	૮૨
૧૭. વાવ (૮૧૧-૮૧૨)	૪૨	૪૮. દાંપડ (૧૩૦૪)	૮૩
૧૮. ભોરાણી (૮૨૭)	૪૨	૪૯. ઈંદર (૧૩૧૦-૧૩૧૫)	૮૩
૧૯. આરૂપ (૮૫૬)	૪૪	૫૦. એડામલા (૧૩૨૧-૧૩૨૨)	૮૬
૨૦. મેન્દાપા (૮૬૯)	૪૫	૫૧. વઘાલી (૧૩૨૫-૧૩૨૬)	૮૭

૫૨. મોટા પોથીના (૧૩૩૦-૧૩૩૩)	૮૬	૬૪. વંચલી (સોરઠ) (૧૭૫૬)	૧૩૨
નાના પોથીના (૮)	૯૦	મોસમપહાડ (૧૪)	૧૩૩
૫૩. વિલપુર (૧૩૪૬-૧૩૫૪)	૯૦	૬૫. પ્રભાસપાટણ (૧૮૦૭-૧૮૧૬)	૧૩૪
સોરીપટ્ટ		૬૬. ઊના (૧૮૧૭-૧૮૨૨)	૧૩૬
૫૪. ધોળકા (૧૩૬૬-૧૪૦૧)	૯૪	૬૭. કીવ (૧૮૨૩-૧૮૨૫)	૧૩૬
૫૫. ધંધુકા (૧૪૦૬)	૯૬	૬૮. ઢેલવાડા (૧૮૨૬)	૧૩૭
૫૬. વડવાણ શહેર (૧૪૩૨-૧૪૩૪)	૯૬	૬૯. અભરા (૧૮૨૭)	૧૩૭
૫૭. ભામનગર (૧૪૮૬-૧૫૦૨)	૯૭	કેમલ	
૫૮. શરૂબથ (૧૫૩૨-૧૬૫૮-૧૬૭૬-૧૬૮૨)	૯૮	૭૦. ભદ્રેશ્વર (૧૮૫૬)	૧૩૮
પાલીતાણા (૬)	૯૮	૭૧. સુધરી (૧૬૧૨)	૧૪૧
૫૯. તળાભ (૧૬૬૭-૧૭૦૦)	૧૦૬	૭૨. જખો (૧૬૧૬)	૧૪૨
૬૦. મહુવા (૧૭૧૦-૧૭૧૨)	૧૧૦	૭૩. નળિયા (૧૬૨૩)	૧૪૨
૬૧. શેઠા (૧૭૩૨-૧૭૩૪)	૧૧૧	૭૪. તેરા (૧૬૨૭-૧૬૨૮)	૧૪૩
પીરમગેટ (૧૦)	૧૧૨	૭૫. કોઠારા (૧૬૩૦)	૧૪૩
૬૨. વલ્લભીપુર (૧૭૫૫)	૧૧૪	૭૬. કટારિયા (૧૬૮૩)	૧૪૪
૬૩. મિરનાર (૧૭૭૦-૧૭૬૪)	૧૧૬	૭૭. ગેડી (૧૬૬૧)	૧૪૫
ગુનાગ (૧૧)	૧૧૮	કથોર (૧૫)	૧૪૫
કારકા (૧૨)	૧૨૬	સીરા (૧૬)	૧૪૬
કાંક (૧૩)	૧૩૧	૭૮. તારંગા (ગુજરાત) (૨૦૧૩-૨૦૨૦)	૧૪૬

વાચકોને પૃષ્ઠોમાં સ્થળ મેળવવાની સૂચના

[ભાગ પહેલો : ખંડ ૧-૨ માટે]

ભાગ પહેલો - ખંડ પહેલો અને બીજો-ત્રેણાં વિશેષ નામોની પરિચિત રૂપે મળીને દરેક સ્ત્રીઓ ખંડ બીજાની અંતે કોઠાઓ પછી મૂકેલી છે. બ્યારે કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગાયોની અકારાદિ સૂચી ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલામાં મૂકેલી છે. એટલે ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલામાં વિશેષ નોંધ અને તે ભાગ પૂરતા કોઠાઓ અને તેની અકારાદિ સમગ્ર સૂચી આપેલી છે; અને ભાગ પહેલાના ખંડ બીજામાં વિશેષ નોંધ, કોઠાઓ અને ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલા - બીજાના વિશેષ નામોની પરિચિત રૂપે દરેક સ્ત્રીઓ આપેલી છે. વળી, ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલાના પાનાંનો અનુક્રમ : પ્રકાશકીય બે ગોલથી ૧ થી ૪૪ પૃષ્ઠ, વિશેષ નોંધ ૧ થી ૧૫૨ પૃષ્ઠ, કોઠાઓ : ૧ થી ૩૦૨ પૃષ્ઠ; તેમજ ભાગ પહેલાના ખંડ બીજાના પાનાંનો અનુક્રમ : વિશેષ નોંધ પૃષ્ઠ : ૧૫૩ થી ૩૦૮ પૃષ્ઠ, કોઠાઓ : ૩૦૫ થી ૪૬૨ પૃષ્ઠ અને પરિચિત : ૫૦૬ થી ૫૬૪ સુધીનો આપેલ છે.

જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ

ભાગ પહેલો

[અ'ક પહેલો]

કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની

અકારાદિ સૂચી

*

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.
અમરેલી	૧૦૬૫	૧૫૬-૧૬૦			અમરેલી	૧૭૬૦-૧૭૬૧	૨૬૧-૨૬૨		
અમરેલી	૪૦૮૧	૬૧૫-૬૧૬			અમરેલી	૨૦૭૫-૨૦૭૬	૩૧૩-૩૧૪	૮૧	૧૭૦
અમરેલી				૧૮	અમરેલીના મુલાકાત	૧૨૬૧	૧૮૩-૧૮૪		
અમરેલી	૧૭૬૬	૨૬૭-૨૬૮			અમરેલી	૩૩૮૫	૫૦૩-૫૦૪		
અમરેલી	૨૮૭૪-૨૮૭૬	૪૨૭-૪૩૦			અમરેલી	૪૧૭૩-૪૧૭૪	૬૩૩-૬૩૪		
અમરેલી	૬૭૬	૬૬૬-૧૦૦			અમરેલી	૨૩૩૦	૩૪૬-૩૫૦		
અમરેલી	૧૬૬૮	૨૪૭-૨૪૮			અમરેલી	૪૧૦૫	૬૧૭-૬૧૮	૨૨૮	૩૮૬
અમરેલી				૨૬૩	અમરેલી	૬૦૭	૮૬-૮૭		
અમરેલી	૬૧૭	૬૧-૬૨			અમરેલી	૨૬૨	૩૭-૩૮		
અમરેલી	૨૫૩૫-૨૫૪૦	૩૭૬-૩૮૦	૬૭	૨૦૩	અમરેલી	૩૩૨૭	૪૬૫-૪૬૬	૧૮૧	૩૨૮
અમરેલી	૧૮૨૭	૨૭૩-૨૭૪	૬૬	૧૩૭	અમરેલી	૩૮૫૭	૫૭૫-૫૭૬		
અમરેલી	૨૬૧૧	૪૩૩-૪૩૪	૧૨૧	૨૮૧	અમરેલી	૪૨૮૫	૬૫૩-૬૫૪	૨૫૬	૪૬૬
અમરેલી	૪૩૬૧-૪૩૭૦	૬૬૩-૬૬૬	૨૬૫	૪૬૧	અમરેલી	૪૨૪૧	૫૦૬-૫૧૦		
અમરેલી	૨૫૭૬	૩૮૫-૩૮૬			અમરેલી	૩૬૭૦	૫૪૫-૫૪૬		
અમરેલી	૨૮૬૫	૪૩૧-૪૩૨			અમરેલી	૨૬૦૬	૩૮૬-૩૮૭		
અમરેલી	૩૬૭૨	૫૪૭-૫૪૮			અમરેલી	૨૫૩૮	૩૭૬-૩૮૦		
અમરેલી	૧૨૬૦	૧૮૭-૧૮૮			અમરેલી	૪૧૨૩	૬૨૩-૬૨૪		
અમરેલી	૫૭૨	૮૩-૮૪			અમરેલી	૨૫૦૩	૩૭૫-૩૭૬	૬૬	૨૦૧
અમરેલી	૧૩૮૬	૨૦૧-૨૦૨			અમરેલી	૧૫૨૦	૨૨૧-૨૨૨		
અમરેલી	૮૬૩	૧૨૫-૧૨૬			અમરેલી	૭૦૪	૧૦૩-૧૦૪		
અમરેલી	૪૧૬	૫૬-૫૭			અમરેલી	૩૧૧૫-૩૧૧૬	૪૬૫-૪૬૬		
અમરેલી	૨૩૨	૩૩-૩૪			અમરેલી	૬૨૮	૬૩-૬૪		
અમરેલી	૨૬૨૩	૩૬૧-૩૬૨			અમરેલી	૩૩૦૦-૩૩૦૧	૪૬૧-૪૬૨		
અમરેલી				૩૮૧	અમરેલી				૪૬૬
અમરેલી	૨૬૦૮	૪૩૩-૪૩૪			અમરેલી	૮૨૩	૧૧૬-૧૨૦		
અમરેલી	૪૨૭૦-૪૨૭૧	૬૫૧-૬૫૨			અમરેલી	૩૬૭૮-૩૬૭૯	૫૬૬-૫૬૭	૨૧૬	૩૮૩
અમરેલી	૩૫૫૦	૫૨૬-૫૩૦			અમરેલી				૪૨૨
અમરેલી	૪૦૬૫	૬૧૩-૬૧૪			અમરેલી	૧૪૧૬	૨૦૫-૨૦૬		
અમરેલી				૩૬૨	અમરેલી	૪૮૮	૬૬-૭૦		
અમરેલી	૩૩૭૮	૫૦૩-૫૦૪			અમરેલી	૪૩૧	૬૧-૬૨		
અમરેલી	૬૩૬	૬૩-૬૪			અમરેલી	૨૬૩	૪૧-૪૨		
અમરેલી	૩૬૭૫	૫૬૬-૫૭૦			અમરેલી	૩૩૫૦	૪૬૬-૫૦૦		
અમરેલી	૧-૨૦૪	૧-૨૬	૧	૭	અમરેલી	૧૮૫૨-૧૮૫૪	૨૭૬-૨૮૦		૩૮૧
અમરેલી	૩૭૩૫	૫૫૫-૫૫૬							

આમંત્રી નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. ચિ.નં. આમ નં. પુ.નં.
અંટલી	૩૮૦૯	૫૬૫-૫૬૬	
અંતરાલીઆ	૩૪૪૬	૫૧૧-૫૧૨	
અંતુર	૩૯૨૮	૫૯૩-૫૯૪	
અંધેરી	૬૮૦-૬૮૫	૯૯-૧૦૨	
અંબાચ	૬૪૦	૯૩-૯૪	
અંબાહા	૩૯૦૫	૫૮૩-૫૮૪	૨૧૨ ૩૭૦
અંબાસણ	૧૧૪૨	૧૬૭-૧૬૮	

આહિ	૨૦૮૮	૩૧૫-૩૧૬	
આહિવા	૨૬૩૪	૩૯૩-૩૯૪	
આહિવાની દેવલી	૨૬૪૬	૩૯૫-૩૯૬	
આહસાદા	૩૮૧૨	૫૬૫-૫૬૬	
આહાદીઆ	૩૨૯૪	૪૯૧-૪૯૨	
આહાલા (તાણા)	૩૭૭૦	૫૫૯-૫૬૦	
આહાલા (જુના)	૩૭૫૫	૫૫૭-૫૫૮	
આહાલા	૩૯૯૦	૬૦૧-૬૦૨	
આહાલી	૪૧૬૮	૬૩૩-૬૩૪	૨૩૭ ૪૦૫
આહાલી	૨૬૧૨	૩૩૧-૩૩૨	
આહાલી	૧૬૫૯	૨૪૫-૨૪૬	
આહાલી	૧૩૩૭	૧૯૩-૧૯૪	
આહાલી	૩૪૬૫	૫૧૫-૫૧૬	
આહાલી	૪૨૯૮-૪૩૦૮	૬૫૫-૬૫૬	૨૪૭ ૪૩૭
આહાલી	૩૬૧૯	૫૩૯-૫૪૦	
આહાલી	૧૨૪૩-૧૨૪૪	૧૮૧-૧૮૨	
આહાલી	૧૨૯૬	૧૮૯-૧૯૦	
આહાલી	૩૮૦૦	૫૬૩-૫૬૪	
આહાલી	૨૬૧૭	૩૯૧-૩૯૨	
આહાલી	૨૨૧૫-૨૨૧૬	૩૩૩-૩૩૪	
આહાલી	૧૮૦૧	૨૬૯-૨૭૦	
આહાલી	૨૧૪૨	૩૨૩-૨૨૪	
આહાલી	૧૩૬૩	૧૯૭-૧૯૮	
આહાલી	૨૦૦૬	૨૯૯-૩૦૦	
આહાલી	૨૮૬	૪૧-૪૨	
આહાલી	૧૨૬૫	૧૮૫-૧૮૬	
આહાલી	૧૧૫૮	૧૬૯-૧૭૦	
આહાલી	૧૮૦૬	૨૬૯-૨૭૦	
આહાલી (મેળા)	૧૦૮૫	૧૫૯-૧૬૦	
આહાલી	૧૯૮૫-૧૯૮૬	૨૯૭-૨૯૮	
આહાલી	૨૬૯૭	૪૦૩-૪૦૪	
આહાલી			
(કેલવાલી)	૩૦૨૫-૩૦૩૪	૪૪૯-૪૫૨	૧૫૫ ૨૮૮
આહાલી	૨૯૬૬	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૭ ૨૬૨
આહાલી	૧૫૨૫	૨૨૧-૨૨૨	
આહાલી			૪૮૬

આમંત્રી નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. ચિ.નં. આમ નં. પુ.નં.
આમલા	૩૨૪૧	૪૮૩-૪૮૪	
આમલા	૩૭૬૩	૫૫૯-૫૬૦	
આમલા	૩૬૧૮	૫૩૯-૫૪૦	
આમલા	૨૨૭૬	૩૪૧-૩૪૨	
આમલા	૪૬૪-૪૬૬	૬૫-૬૬	
આમલા	૩૫૧૨-૩૫૧૬	૫૨૩-૫૨૪	૧૮૮ ૩૩૫
આમલા	૩૦૮૪	૪૫૯-૪૬૦	
આમલા	૪૦૪૪	૬૦૯-૬૧૦	
આમલા	૩૭૬૯	૫૫૯-૫૬૦	
આમલા	૧૫૦૩	૨૧૯-૨૨૦	
આમલા	૪૧૬૨	૬૩૭-૬૩૮	
આમલા	૧૯૧૩	૨૮૭-૨૮૮	
આમલા	૨૫૬૪	૩૮૩-૩૮૪	
આમલા	૨૮૮૯	૪૨૯-૪૩૦	
આમલા	૨૮૮૩	૪૨૯-૪૩૦	
આમલા	૩૦૬૬	૪૫૫-૪૫૬	
આમલા	૨૮૪૮	૪૨૫-૪૨૬	
આમલા	૬૩૦	૬૩-૬૪	
આમલા	૩૪૪૦-૩૪૪૧	૫૧૧-૫૧૨	
આમલા	૩૪૫૩-૩૪૫૪	૫૧૩-૫૧૪	

આમલા			૭
આમલા	૧૧૮૯	૧૭૩-૧૭૪	
આમલા	૩૮૨૯	૫૧૭-૫૧૮	
આમલા	૩૩૧૬	૬૬૩-૬૬૪	
આમલા	૩૮૧૮	૫૬૫-૫૬૬	
આમલા	૭૫૧૧	૧૦૯-૧૧૦	
આમલા	૨૨૦૦	૩૩૧-૩૩૨	
આમલા	૩૭૬	૫૩-૫૪	
આમલા	૨૨૪૬-૨૨૪૭	૩૩૭-૩૩૮	
આમલા	૨૧૭૧-૨૧૭૫	૩૨૭-૩૨૮	
આમલા	૬૭૭	૫૩-૫૪	
આમલા	૬૩૫	૬૩-૬૪	
આમલા	૩૩૫૩	૪૯૯-૫૦૦	
આમલા	૩૩૯૨	૫૦૫-૫૦૬	
આમલા	૨૩૯	૩૩-૩૪	
આમલા	૩૦૦૪	૪૪૭-૪૪૮	
આમલા	૧૨૮૬	૧૮૭-૧૮૮	
આમલા	૧૬૭૩	૨૬૫-૨૬૬	
આમલા	૩૮૧૬	૫૬૫-૫૬૬	
આમલા	૨૩૬૪	૩૫૩-૩૫૪	
આમલા	૪૦૪૭	૧૦૯-૧૧૦	
આમલા	૩૯૬૭	૫૯૯-૬૦૦	
આમલા	૨૬૦૪	૩૮૯-૩૯૦	

કોઠામાં અને વિદેશ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અક્ષરશ્રેણી સૂચી

૧૩

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નોં. ગામ નં.	વિ. નોં. પૂ. નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નોં. ગામ નં.	વિ. નોં. પૂ. નં.
ઈંદાદરા	૧૨૧૬	૧૭૭-૧૭૮			ઉગલખ	૧૨૩૦	૧૭૬-૧૮૦		
ઈંદારસો	૪૨૨૨	૬૮૧-૬૪૨			ઉગરી	૧૦૬૧	૧૫૫-૧૫૬		
ઈંદાલી	૩૫૪૪	૫૨૬-૫૩૦			ઉમતા	૧૦૭૩	૧૫૭-૧૫૮		
ઈંદાલીઆ	૧૭૫૩	૨૫૬-૨૬૦			ઉમરકોટ	૩૨૧૧	૪૭૬-૪૮૦		
ઈંડર	૧૩૧૦-૧૩૧૫	૧૬૧-૧૬૨	૮૬	૮૩	ઉમરકોટ	૩૬૦૬	૫૮૭-૫૮૮	૨૧૫	૩૭૨
ઈંદવા	૨૨૭૨	૩૪૧-૩૪૨			ઉમરખ	૩૪૫૭	૫૧૩-૫૧૪		
ઈંલુંદરા	૨૬૮૩	૪૦૧-૪૦૨			ઉમરાળા	૧૭૫૬	૨૬૧-૨૬૨		
ઈંલુરાનાં શુદ્ધમંદિરો			૩૬૬		ઉમોટા	૨૬૧૧	૩૭-૩૮		
ઈંલાલ	૧૩૦૫-૧૩૦૬	૧૮૬-૧૮૦			ઉમોપુર	૨૮૭૮-૨૮૭૯	૪૨૬-૪૩૦		
ઈંસનપુરા-મોટા	૧૨૭૩	૧૮૫-૧૮૬			ઉમંડ	૩૭૭૧	૫૫૬-૫૬૦		
ઈંસરી			૨૬૭		ઉમરખ	૩૮૬૦	૫૮૧-૫૮૨		
ઈંસવાલ	૩૫૫૬	૫૩૧-૫૩૨			ઉવારસદ	૧૩૮૭	૨૦૧-૨૦૨		
ઈંસલામપુર	૪૦૩૪	૬૦૭-૬૦૮			ઉંઝા	૧૦૬૭-૧૦૬૯	૧૫૬-૧૬૨	૩૩	૬૬
ઈંસોટા	૧૩૮૩	૨૦૧-૨૦૨			ઉંઝાલા	૩૫૪૩	૫૨૬-૫૩૦		
ઈંદાક	૩૪૩૬	૫૧૧-૫૧૨			ઉંઝી	૧૩૦૨	૧૮૬-૧૮૦		
ઈંદોર	૩૨૩૦-૩૨૩૫	૪૮૩-૪૮૪			ઉંદરા	૮૫૬	૧૨૫-૧૨૬		
					ઉંદરા	૨૬૭૭	૪૪૧-૪૪૪	૧૪૬	૨૭૦
ઉંધરોળ	૧૧૮૨	૧૭૩-૧૭૪			ઉંઝાશી				૨૭૭
ઉંઝાસાળ	૮૧૯	૧૬૦-૧૬૦			ઉંઝરી	૮૩૯	૧૨૧-૧૨૨		
ઉંઝાવન	૩૨૧૭૪-૩૨૬૩	૪૮૬-૪૮૭	૧૭૯	૩૨૨					
ઉંઝ	૨૬૧૮-૨૬૧૦	૪૩૫-૪૩૬			બંટી	૬૧૨	૮૬-૮૦		
ઉંઝી	૮૫૪	૧૨૩-૧૨૪			બંટી	૧૦૪૨	૧૫૩-૧૫૪		
ઉંઝાદ	૧૦૫૩/૨	૧૫૩-૧૫૪			અંકસારો	૧૩૦૩	૧૮૬-૧૮૦		
ઉંઝાવાળા	૨૩૭૬	૩૫૫-૩૫૬			અંકસારો				૩૩૮
ઉંઝાલીઆ	૧૬૦૬	૨૦૩-૨૦૪			અંકસારો	૪૦૬૫	૬૧૭-૬૧૮		
ઉંઝામળ	૨૬૦૨	૬૦૧-૬૦૨	૧૧૮	૨૩૭	અંકસારો	૧૨૦૩	૧૭૫-૧૭૬		
ઉંઝાગિરિ			૩૨૭		અંકસારો	૪૧૬૭	૬૩૩-૬૩૪		
ઉંઝાગિરિ			૪૫૮		અંકસારો	૨૭૧૨	૬૦૫-૬૦૬		
ઉંઝાગિરિ-ખંડગિરિ			૫૦૩		અંકસારો	૪૧૩૩	૬૨૫-૬૨૬		
ઉંઝામસર	૨૪૪૬	૩૬૫-૩૬૬			અંકસારો	૩૭૮૪	૫૦૩-૫૦૪		
ઉંઝરી	૨૭૪૫	૪૦૬-૪૧૦			અંકસારો	૨૫૦૦	૩૧૫-૩૧૬		
ઉંઝાપુર	૧૩૩૫	૧૬૧-૧૬૨			અંકસારો	૪૧૮૦	૬૩૫-૬૩૬		
ઉંઝાસર	૨૪૪૩	૩૬૫-૩૬૬			અંકસારો				૫૩
ઉંઝપુર	૩૫૧૦	૫૨૩-૫૨૪			અંકસારો	૩૬૪૭	૫૬૫-૫૬૬		
ઉંઝપુર	૩૬૭૨-૩૫૦૭	૫૧૬-૫૨૪			અંકસારો	૩૬૭૬	૫૬૬-૬૦૦		
ઉંઝડી	૨૧૬૨	૩૨૬-૩૩૦			અંકસારો				
ઉંઝા	૧૮૧૭-૧૮૨૨	૨૭૧-૨૭૨	૬૬	૧૩૬	અંકસારો	૨૪૬૯	૩૬૬-૩૭૦		
ઉંઝાવા (ઉંઝા)	૧૩૭૫	૧૬૬-૨૦૦			અંકસારો				૩૮૮
ઉંઝાવા	૧૦૬૨-૧૦૬૩	૧૫૬-૧૬૦			અંકસારો				૩૮૭
ઉંઝાસ	૩૨૭૩	૪૮૬-૪૮૦							
ઉંઝાસા	૩૧૭૧	૪૭૩-૪૭૪							
ઉંઝાસાલી	૧૧૬૫	૧૭૧-૧૭૨	૪૨	૭૫					
ઉંઝાસા	૩૭૪૬	૫૫૭-૫૫૮							
ઉંઝાસા	૧૮૪૧	૨૭૩-૨૭૪							

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.
મોહું	૧૧૬૪	૧૬૬-૧૭૦			કરજીયુ	૪૧૮	૫૯-૬૦		
મોર	૨૯૬૬	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૯	૨૬૩	કરજીયુ	૧૨૧૦	૧૭૭-૧૭૮		
મોરિયા				૨૬૩	કરડા	૩૦૮૧	૪૫૭-૪૫૮		
મોરાયુ	૧૪૯	૧૮૧-૧૮૨			કરજીયુ (કંડ)	૧૨૦૨	૧૭૫-૧૭૬		
મોલપાડ	૫૯૯	૮૭-૮૮			કરજીયુર	૩૫૪૧	૫૨૭-૫૨૮		
મોલિયા	૨૦૮૯	૩૧૫-૩૧૬	૮૩	૧૭૩	કરદા	૩૫૬૯	૫૩૧-૫૩૨		
મોસમપહાડ				૧૩૩	કરનાવડ	૩૨૭૦	૪૮૭-૪૮૮		
મોરનામાદ	૪૧૫૯-૪૧૬૧	૬૨૯-૬૩૦	૨૩૬	૩૯૮	કરનાવડાઉન	૪૧૬૪	૬૨૬-૬૩૦		
					કરમદી	૩૧૪૩-૩૧૪૪	૪૬૬-૪૭૦		
મ્યાનારા	૩૧૮૭	૪૭૫-૪૭૬			કરમાલા	૪૮૫૪	૬૧૫-૬૧૬		
મજાલી	૬૩૮	૯૩-૯૪			કરમાવસ	૨૪૮૯	૩૭૩-૩૭૪		
કોઠાલા-નરસિંહપુર	૪૩૦૮	૬૬૩-૬૬૪	૨૬૩	૪૮૯	કરમાવસ	૨૭૫૮	૧૧૧-૧૧૨		
કોઠારિયા	૧૬૮૩	૨૯૭-૨૯૮	૭૬	૧૪૪	કરેલી	૪૦૦૪	૬૩૭-૬૩૮		
કોટડા	૧૪૪૦	૨૦૬-૨૧૦			કરવડીઆ (પંથકદર)	૧૦૫૧	૧૫૩-૧૫૪		
કોટસાચુ	૧૧૮૮	૧૭૩-૧૭૪			કરેલા	૪૦૩૬	૬૦૭-૬૦૮	૪૨૧	૩૮૪
કોંદર	૫૯૭-૫૯૮	૮૭-૮૮			કરોડી	૬૩૪	૯૩-૯૬		
કોંપુ	૨૩૯૫	૩૫૯-૩૬૦			કરિકસા	૩૨૧૩	૮૮૭-૮૮૮		
કડા	૧૦૪૧	૧૫૩-૧૫૪			કરેલા (રામજી)	૩૬૨૭	૫૩૯-૫૪૦		
કડો	૧૧૯૮-૧૨૦૧	૧૭૫-૧૭૬			કરેલા-સોપાલસાગર	૩૬૪૫	૫૪૩-૫૪૪	૧૯૨	૩૪૩
કડીઆ	૩૬૦૧	૫૩૭-૫૩૮			કરોલી	૨૩૮૧-૨૩૮૨	૩૫૭-૩૫૮		
કડોદ	૫૯૨	૮૭-૮૮			કરંગી	૪૨૦૦	૬૩૭-૬૩૮		
કડોદ	૩૩૨૨-૩૩૨૩	૧૯૫-૧૯૬			કરંગી	૩૬૦૧	૫૮૭-૫૮૮	૨૧૩	૩૭૦
કડોદીઆ	૩૩૫૮	૧૯૯-૫૦૦			કરંગી				૭
કડોલી	૧૨૪૧	૧૮૧-૧૮૨			કરંગી				
કનારનામ	૫૭૩-૫૭૪	૮૩-૮૪			કરંગી				
કદવાસા	૩૭૨૧	૫૫૩-૫૫૪			કરંગી				
કનગેરી	૩૪૪૨	૫૦૬-૫૧૦			કરંગી				
કનિયા (કનકપુર)	૩૮૦૭	૫૬૫-૫૬૬			કરંગી				
કનિય	૨૧૬	૩૧-૩૨			કરંગી				
કનેરા	૩૬૭૪	૫૪૭-૫૪૮			કરંગી				
કનોરા	૩૪૭૪	૫૦૭-૫૦૮			કરંગી				
કપર્ધા	૧૮૭૧	૨૮૧-૨૮૨			કરંગી				
કપડવંજ	૨૪૦-૨૪૧	૩૩-૩૬			કરંગી				
કપાસન	૩૬૮૧-૩૬૮૨	૫૪૭-૫૪૮			કરંગી				
કમલાપોડા	૩૧૬૪	૪૭૩-૪૭૪			કરંગી				
કમળેજ	૧૭૨૨	૨૫૫-૨૫૬			કરંગી				
કમળા	૧૦૪૨	૧૫૩-૧૫૪			કરંગી				
કમલપરા	૯૧૯	૧૩૩-૧૩૪			કરંગી				
કમોલ	૩૫૭૪	૫૩૩-૫૩૪			કરંગી				
કમળપુર	૩૩૭૦	૫૦૧-૫૦૨			કરંગી				
કરચલીયા	૬૨૬	૯૧-૯૨			કરંગી				
કરજી	૩૯૯૯	૬૦૩-૬૦૪			કરંગી				
કરજી	૪૦૦૨	૬૦૩-૬૦૪			કરંગી				

આમલું નામ	કેઠાના આંક	કેઠા પૂ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.	આમલું નામ	કેઠાના આંક	કેઠા પૂ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.
કાચગા	૩૦૮૩	૪૫૯-૪૬૦			કાચડા	૧૩૬૪	૨૦૩-૨૦૪		
કાચવ	૪૦૫૭	૬૧૧-૬૧૨			કાચોડા	૨૬૬૫	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૬	૨૬૧
કેઠાલી	૨૯૫૬	૪૩૯-૮૮૦	૧૩૦	૨૫૭	કાળાગર				૨૫૪
કોળીખડેડા	૩૨૪૩	૪૮૩-૪૮૪			કિરોડું				૧૮૩
કોલકોલ (કબોદ)	૩૨૬૬	૪૮૧-૪૮૮			કિરવા	૩૮૬૨	૫૭૫-૫૭૬		
કાબુદર	૩૦૩૫	૪૫૧-૪૫૨			કોલિયાનવર	૧૯૯૮	૫૯૬-૩૦૦		
કાલિસાળા	૩૭૯૫	૫૬૩-૫૬૪			કોલિનર	૭૭૭	૧૦૭-૧૦૮		
કાનડ	૩૪૬૬	૫૧૫-૫૧૬			કોનાલી	૩૯૯૬	૬૦૩-૬૦૪		
કાનપુર	૪૨૪૨	૬૪૫-૬૪૬			કોનરલી	૨૯૬૭	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૮	૨૬૨
કાનપુર	૨૮૦૭	૬૧૬-૬૨૦			કોસનગર	૨૫૨૭-૨૫૩૧	૩૭૭-૩૮૦		
કાનમર	૨૦૦૬	૨૯૯-૩૦૦			કોસનગર (કપલ)	૩૨૦૮	૪૭૬-૮૮૦		
કાનુન (કાનપન)	૩૩૩૪	૪૯૧-૪૯૮			કુકડીઆ	૧૩૬૬	૧૯૧-૧૯૨		
કાનુન	૩૫૫૨-૩૫૫૩	૫૨૯-૫૩૦			કુકડીઆ	૩૬૦૪-૩૬૦૫	૫૦૫-૫૦૬		
કાનુરડા	૨૨૮૫	૬૩૫-૬૩૬	૬૦	૧૬૪	કુકડવાડા	૧૩૬૫	૧૬૫-૧૬૬		
કામડી	૮૧૬૫	૬૩૭-૬૩૮			કુકડીઆ	૬૧૩	૧૩૩-૧૩૪		
કામલપુર	૧૦૪૬	૧૫૩-૧૫૪			કુકડવાડ	૧૧૬૬	૧૭૫-૧૭૬		
કામળાલ	૧૭૦૬	૨૫૩-૨૫૪			કુકડી	૩૨૧૬-૩૨૨૦	૮૮૧-૮૮૨		
કાવડ	૩૮૩૫	૫૬૬-૫૬૭			કુલમિલકા	૪૩૮૫	૬૬૭-૬૬૮		
કાવથા	૩૪૫૬	૫૧૩-૫૧૪			કુલમનરેલી	૨૫૨૫	૩૭૭-૩૭૮		
કાવડવ	૪૩૮૬	૬૧૬-૬૧૭			કુલડી	૨૬૬૬-૨૬૬૭	૩૫૯-૩૬૦		
કારીઆબી	૧૭૫૧	૨૫૬-૨૬૦			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કારુસાની નેન ચુકા					કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કારોડ	૧૧૨૬	૨૦૭-૨૦૮			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કારંગ	૬૧૭૬	૬૩૩-૬૩૪			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કારંગ	૩૬૯૨	૫૮૬-૫૮૭			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલપી	૮૨૮૧	૬૪૫-૬૪૬			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલડી	૧૧૩૨	૬૬૫-૬૬૬			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલપડા	૪૦૩૨	૬૦૭-૬૦૮			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલાડના	૨૨૪૫	૩૩૭-૩૩૮			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલાપીલ	૩૨૯૭	૬૬૧-૬૬૨			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાસિયામ	૩૮૭૩	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૮	૬૬૫	કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાસિયાવાડી	૬૦૫	૮૯-૯૦			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલીકટ	૪૧૨૮-૪૧૨૯	૬૨૫-૬૨૬			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલુ	૨૪૬૨	૩૬૬-૩૬૭			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલુમિલ	૩૧૮૨	૪૦૫-૪૦૬			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલડી	૨૯૮૮-૨૯૮૯	૪૪૫-૪૪૬			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલનાથ	૩૯૬૬	૫૯૬-૬૦૦			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલો	૪૬૨-૪૬૩	૬૫-૬૬	૬	૨૧	કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલીકા	૨૫૯	૩૭-૩૮			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાલીકા	૧૩૯૭	૨૦૩-૨૦૪			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાસા	૮૫૮	૧૨૫-૧૨૬			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાસંગાંવ	૪૦૩૩	૬૦૭-૬૦૮			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કાસાર	૨૮૨	૩૯-૪૦			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.
કેમ	૪૦૮૭	૬૧૫-૬૧૬	૪૫૬		કોઠાચણી	૧૦૬૩	૧૫૫-૧૫૬		
કેર					કોઠાચારી	૩૬૪૯-૩૬૫૦	૫૪૩-૫૪૪		
કેરવાડા	૪૬૮	૬૭-૬૮			કોઠાચ	૧૮૮૯-૧૮૯૦	૨૮૩-૨૮૪		
કેરવાસા	૩૧૭૫	૪૭૫-૪૭૬			કોઠા	૩૩૨૦	૪૬૫-૪૬૬		
કેરાલ	૨૬૦૦	૪૩૧-૪૩૨			કોઠારલા			૨૭૪	
કેરી	૩૬૭૧	૫૮૭-૫૮૮			કોઠારામ	૭૮૨	૧૧૩-૧૧૪		
કેરીઆ	૩૭૭૭	૫૬૧-૫૬૨			કોઠારખામ	૩૯૮૬	૬૦૧-૬૦૨		
કેરે	૨૨૨૨	૩૩૩-૩૩૪			કોઠા	૧૩૮૫	૨૦૧-૨૦૨		
કેરોટ	૨૬૦૦	૩૮૭-૩૮૮			કોઠેશ	૨૮૦૩-૨૮૦૬	૪૧૭-૪૨૦	૧૧૨	
કેલવા	૩૬૧૩-૩૬૧૫	૫૩૭-૫૩૮			કોઠરા	૬૦૭	૧૩૧-૧૩૨		
કેલવાડા	૩૬૦૦	૫૩૭-૫૩૮			કોરા	૨૮૫૪	૪૨૫-૪૨૬		
કેલવાડા	૩૬૦૩	૫૩૭-૫૩૮			કોરેગાંવ	૪૦૧૪-૪૦૧૫	૬૦૫-૬૦૬		
કેલવાસ	૨૭૫૬	૪૧૧-૪૧૨			કોલકો	૧૮૪૨	૨૭૫-૨૭૬		
કેશવરામજીનું પાટણ	૨૩૮૩	૩૫૭-૩૫૮			કોલર	૨૬૦૬	૪૩૩-૪૩૪		
કેસર (કેર)	૩૫૬૬	૫૩૧-૫૩૨			કોલવાડા	૧૨૩૬	૧૭૯-૧૮૦		
કેસરિયાજી (કુસિયા)	૩૮૪૯-૩૮૫૦	૫૭૧-૫૭૨	૧૯૬	૩૪૭	કોલાખા	૬૮૯	૧૦૧-૧૦૨		
કેસરજી	૨૮૪૭	૪૨૫-૪૨૬			કોલોઆરી	૩૫૩૦	૫૨૭-૫૨૮		
કેસર	૧૩૩૬-૩૩૩૭	૪૬૭-૪૬૮			કોલોવાડા	૨૭૪૭	૪૦૯-૪૧૦		
કેસુદા	૩૬૯૩	૫૪૯-૫૫૦			કોલ્લુડીપુર	૪૦૪૬-૪૦૫૫	૬૦૬-૬૦૭	૨૨૧	
કેપલ	૧૨૦૭	૧૭૭-૧૭૮			કોરોલિયા	૨૭૧૬-૨૭૧૭	૬૦૫-૬૦૬		
કોઈનખપુર	૪૧૨૭	૬૩૫-૬૩૬			કોસાડ	૫૮૨	૧૫-૮૬		
કોઈની (મદ્રાનબેરી)	૮૧૨૪-૪૧૨૬	૬૨૩-૬૨૪			કોસાણા	૨૨૩૨	૩૩૫-૩૩૬		
કોઈવડા	૨૯૭૮	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૭	૨૭૧	કોસીપલ	૩-૨૧	૫૩૯-૫૪૦		
કોટ	૨૬૭૮	૬૦૧-૬૦૨			કોસીદા	૨૬૦	૩૧૭-૩૮		
કોટ	૩૦૬૪	૪૫૫-૪૫૬			કોશાળી			૪૭૭	
કોટડા	૧૯૫૧	૨૯૩-૨૯૪			કોશાળી				
કોટડા	૨૧૦૮-૨૧૦૯	૩૧૭-૩૧૮			કોશાળી	૩૮૦૩	૫૦૫-૫૦૬		
કોટડા	૩૪૫૨	૫૧૩-૫૧૪			કોશાળિયા	૨૭૫૨	૪૧૧-૪૧૨		
કોટડી	૭૯૧૭	૧૧૫-૧૧૬			કોશાળી	૧૧૨૮	૬૬૫-૬૬૬		
કોટડી	૨૫૬૧	૩૭૫-૩૭૬			કોશાળી (કાવુળ)	૩૯૬૧	૬૦૧-૬૦૨		
કોટડી	૩૪૪૯	૫૧૩-૫૧૪			કોશાળી (કોશાળી)	૮૪૦	૧૨૧-૧૨૨		
કોટડી (કાવુળિયાની)	૩૭૪૨	૫૫૫-૫૫૬			કોશાળી (સાલકીઆની)	૬૧૦	૧૩૩-૧૩૪	૨૩	
કોટડી (મહાદેવપુરી)	૧૯૪૨	૨૬૧-૨૬૨			કોંગડા			૩૬૦	
કોટડરા					કોંગડા	૧૮૭૭	૨૮૧-૨૮૨		
કોટ સોલકિયા	૨૬૫૦	૩૬૫-૩૬૬			કોંગડા	૨૨૦૬	૩૩૧-૩૩૨		
કોટા	૨૩૦૬-૨૩૧૭	૩૪૭-૩૪૮			કોંગડા	૪૨૬૩	૬૪૬-૬૪૭	૨૪૨	
કોઠ	૧૪૦૪	૨૦૩-૨૦૪			કોંગડા	૩૬૩૩	૫૪૧-૫૪૨		
કોઠા (કવડા)	૩૯૩૮	૫૬૫-૫૬૬			કોંગડા	૪૩૨૬	૬૫૬-૬૫૭	૨૫૨	
કોઠારા	૧૯૩૦	૨૮૯-૨૯૦	૭૫		કોંગડા	૩૪૪૫	૫૧૧-૫૧૨		
કોઠિયા	૨૬૦૫	૩૮૬-૩૮૭			કોંગડા	૩૫૪૭	૫૨૯-૫૩૦		
					કોંગડા	૧૮૬૧	૨૭૯-૨૮૦		

કેડામાં અને વિશેષ નાંધમાં આવેલાં ગાંભાની અજરાદિ સૂચી

१७

આમંત્રી નામ	કોઠા નંબર	કોઠા પુ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પુ. નં.	આમંત્રી નામ	કોઠા નંબર	કોઠા પુ. નં.	વિ નં. વિ. નં. આમ નં. પુ. નં.
કુંભજી	૧૭૧૫	૨૫૫-૨૫૬		આરિયા	૨૨૪૬-૨૨૫૧	૩૩૭-૩૩૮	
કુંભજી	૧૭૪૦	૨૫૯-૨૬૦		આરિયાનીવજા	૨૫૫૯	૩૮૩-૩૮૪	
કુંભજી	૩૬૦૨	૫૩૭-૫૩૮		આવડ	૧૨૦૩	૧૭૫-૧૭૬	
કુંભારિયા	૩૦૨૦-૩૦૨૧	૬૪૯-૬૫૦	૧૫૧ ૫૮૩	બીચંદ	૨૦૮૪	૩૧૩-૩૧૪	
કુંભોજી	૪૦૬૮	૧૦૬-૧૧૦	૨૨૩ ૩૮૧	બીમાડા	૨૬૪૮	૩૯૫-૩૯૬	
કુંવારદ	૯૧૬	૧૩૩-૧૩૪		બીમાડા	૨૭૧૮	૪૦૫-૪૦૬	
કુંવાળા	૮૮૧-૮૪૭	૧૨૩-૧૨૪		બીચંદ	૨૬૨-૨૬૬૩	૩૯૭-૩૯૮	
કોંઈ	૧૪૫૦	૨૧૧-૨૧૨		બીચંદ	૪૨૨૭	૬૪૧-૬૪૨	
કચુડાન	૪૧૨૨	૬૨૩-૬૨૪		બીચંદ	૨૫૮૬	૩૮૫-૩૮૬	
આડાલી	૩૧૬૯	૪૬૫-૪૬૬		બીચંદ	૪૭૩૭-૪૭૩૮	૪૦૬-૪૦૭	
આડાલી	૪૦૯૩	૬૧૬-૬૧૭		બીચંદ	૨૬૬૫	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૯૧૯	૫૬૧-૫૬૨		બીચંદ	૧૩૨૧-૧૩૨૨	૧૦૬-૧૦૭	
આડાલી (નાવનામ)	૩૯૪૧	૫૬૫-૫૬૬		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૧૭૬	૪૭૫-૪૭૬		બીચંદ	૧૩૨૧-૧૩૨૨	૧૦૬-૧૦૭	
આડાલી	૩૩૫૪	૪૯૯-૫૦૦		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૬૬૦	૨૫૧-૨૫૨		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૫૮૮-૩૫૮૯	૫૩૫-૫૩૬		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૪૦૦૪-૪૦૦૫	૬૦૩-૬૦૪		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૦૯૦	૧૫૬-૧૫૭		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૭૭૪-૩૭૭૫	૫૫૬-૫૫૭		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૦૬૮	૧૫૩-૧૫૪		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૨૬૧૦	૩૯૩-૩૯૪		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૦૧૮	૪૪૬-૪૪૭		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૦૪૮	૧૫૩-૧૫૪		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૨૦૦૫	૪૭૬-૪૮૦		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૫૪૧	૫૨૭-૫૨૮		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૪૮૦	૨૧૫-૨૧૬		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૭૫૮	૫૫૭-૫૫૮		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૨૫૨-૩૨૬૦	૪૮૫-૪૮૬	૧૭૮ ૨૨૧	બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૨૫૭૩	૩૮૫-૩૮૬		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૮૬૯	૫૭૭-૫૭૮	૧૬૯ ૩૫૧	બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૨૮૨	૧૮૭-૧૮૮		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૦૬૩	૪૫૫-૪૫૬		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૪૦૨૮	૬૦૭-૬૦૮		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૪૦૬૭	૬૧૭-૬૧૮		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૩૭૬૩	૫૬૬-૫૬૭		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૭૬૭	૨૬૧-૨૬૨		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૨૦૬૪	૩૧૫-૩૧૬		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૨૭૬૨	૪૧૧-૪૧૨		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૬૪૭	૨૬૧-૨૬૨		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	
આડાલી	૧૬૭૨	૨૪૭-૨૪૮		બીચંદ	૨૬૭૦	૩૯૭-૪૦૮	

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. વિ.નં. પૂ.નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. વિ.નં. પૂ.નં.
અંબાલા	૩૦૧-૩૬૪	૪૩-૫૨	૩ ૧૪	ગીરમઠા (ભવમથા)	૨૧૦	૨૬-૩૦	
અંબીપ	૨૫૧૫	૩૭૭-૩૭૮		ગીરી	૨૬૨૭	૩૯૧-૩૯૨	
અંબીપ	૨૪૮૮	૩૭૩-૩૭૪		ગીરુડ	૩૬૩૦	૫૪૧-૫૪૨	
અંબિલી	૨૩૧	૩૩-૩૪		ગીરુડ	૩૬૬૨	૫૪૫-૫૪૬	
અંબિકા	૩૦૧૨	૮૪૭-૪૪૮		ગુજરાવટી	૧૮૪૨	૨૦૯-૨૧૦	
ખુંદવાડા-મોદા	૧૭૧૨	૨૫૩-૨૫૪		ગુજરાવાલા	૩૮૬૩-૩૮૬૫	૫૭૫-૫૭૮	
ગઢદીવાલા	૩૮૯૪	૫૮૧-૫૮૨		ગુઝલી	૩૫૩૭	૫૨૭-૫૨૮	
ગઢદિગજ	૪૦૫૮	૬૧૧-૬૧૨		ગુઝા	૨૧૮૨-૨૧૮૩	૩૨૭-૩૩૦	
ગઢા	૨૯૯૨	૪૪૫-૪૪૬		ગુઝા	૩૭૧૯	૫૫૩-૫૫૪	
ગઢ	૭૪૪	૧૦૯-૧૧૦		ગુઝાભોભારા	૨૮૭૦-૨૮૭૩	૪૨૭-૪૨૮	
ગઢદા (સ્વામીના)	૧૭૪૯	૨૫૯-૨૬૦		ગુડીવાડા	૪૧૪૦	૬૨૫-૬૨૬	૨૩૨ ૩૯૪
ગઢવાડા	૨૧૧૪	૩૧૯-૩૨૦		ગુણસિંહજીની પાલડી	૨૯૦૬	૪૨૩-૪૨૪	
ગઢસીવાના	૨૪૯૨	૩૭૩-૩૭૪		ગુરસા	૩૭૮૯	૫૬૧-૫૬૨	
ગઢસીસા	૧૯૫૬	૨૯૩-૨૯૪		ગુસામપુરા	૨૬૧૧	૩૮૯-૩૯૦	
ગઢોડા	૧૨૯૭	૧૮૯-૧૯૦		ગુસામ	૨૫૭૨	૩૮૫-૩૮૬	
ગણુકેરી	૬૦૯	૮૯-૯૦		ગંડી	૧૯૯૧	૨૯૭-૨૯૮	૧૭૧ ૧૪૫
ગઢજ	૧૦૬૬-૧૦૬૯	૬૧૩-૬૧૪	૨૨૬ ૩૮૬	ગેરીના	૧૨૩૧-૧૨૩૨	૧૭૯-૧૮૦	
ગાનપતમંજ	૪૩૮૩	૬૬૭-૬૬૮		ગાનુદા(મોદાગામ)૩૫૬૧-૩૫૬૩	૫૩૧-૫૩૨	૧૩૧-૧૩૨	
ગામખાદ	૪૬૭	૬૭-૬૮		ગોતરકા	૯૦૫	૧૩૧-૧૩૨	
ગાયા			૪૭૨	ગોત્રુ	૨૮૮૧-૨૮૮૨	૪૨૩-૪૨૪	
ગારદા	૩૭૯૨	૫૬૩-૫૬૪		ગોધમલ (ગાંધીમાલ)	૧૩૨૦	૧૯૧-૧૯૨	
ગારાદ	૨૩૦૫	૩૪૫-૩૪૬		ગોધરા	૨૮૭-૨૮૮	૬૧-૬૨	
ગણપાદર	૧૯૭૫	૨૯૫-૨૯૬		ગોધરા	૧૯૦૨	૨૮૫-૨૮૫	
ગણીઆકોટ	૩૮૪૭	૫૬૯-૫૭૦		ગોધારી	૧૧૭૬	૧૭૧-૧૭૨	
ગાયા (લક્ષ્મીપુરા)	૧૩૨૪	૧૯૩-૧૯૪		ગોધી	૮૩૩	૧૨૧-૧૨૨	
ગવાડા	૧૨૩૫-૧૨૩૬	૧૭૬-૧૮૨		ગોધરસમા	૧૮૬૪	૨૭૯-૨૮૦	
ગવાલપાડા	૮૩૯૪	૬૬૯-૬૭૦	૨૭૦ ૫૦૦	ગોરકા	૧૭૪૮	૨૫૬-૨૬૦	
ગાગોદર	૨૦૦૨	૨૯૯-૩૦૦		ગોર બડા	૧૮૪૦	૨૭૩-૨૭૪	
ગાડરવાડા	૮૨૦૬	૬૩૯-૬૪૦		ગોરજ	૧૧૭૫	૧૭૧-૧૭૨	
ગાગુલિયર	૨૦૦૩	૨૯૯-૩૦૦		ગોરાણા	૩૫૨૮	૫૨૫-૫૨૬	
ગાદેરી	૨૧૮૪	૩૨૯-૩૩૦		ગોરાદ	૧૧૨૭	૧૬૫-૧૬૬	
ગાંધકડા	૧૭૧૬	૨૫૫-૨૫૬		ગોરશાંપ	૪૨૦૫	૬૩૭-૬૩૮	
ગામગઢા	૩૫૯૫	૫૩૫-૫૩૬		ગોસ	૨૫૦૧-૨૫૦૨	૩૭૫-૩૭૬	
ગારખદેસર	૨૮૬૩	૩૬૯-૩૭૦		ગોલવડ	૬૨૨	૯૧-૯૨	
ગારીઆધાર	૧૬૭૧	૨૪૭-૨૪૮		ગોલસિયા	૨૫૮૭	૩૮૭-૩૮૮	
ગાળા	૧૪૪૬	૨૦૯-૨૧૦		ગોલિંદગ	૨૬૧૬	૩૯૧-૩૯૨	
ગાળા	૧૪૭૪	૨૧૫-૨૧૬		ગોસુંદા	૩૬૭૯	૫૪૭-૫૪૮	
ગિરનાર	૧૭૭૦-૧૭૯૪	૨૬૩-૨૬૮	૬૩ ૧૧૬	ગોહલી	૨૯૧૭	૪૩૩-૪૩૪	૧૨૪ ૨૪૫
ગિરિયર			૨૮૨	ગોળા	૭૮૬	૧૧૫-૧૧૬	
ગીરુડી-જાણુવાણી	૪૩૧૧-૪૩૧૨	૬૫૭-૬૫૮	૨૪૮ ૪૮૦	ગૌતમપુરા	૩૩૫૬	૪૯૯-૫૦૦	

કોડામાં અને વિશેષ નાંખમાં આવેલાં ગાયમાની અકારણિક સ્ત્રી

૧૯

ગામનું નામ	કોડાનો આંક	કોડા પુ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પુ. નં.	ગામનું નામ	કોડાનો આંક	કોડા પુ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પુ. નં.
ગોલ	૪૧૫૩	૬૨૭-૬૨૮		ધાંધાણી	૨૨૨૦	૩૩૩-૩૩૪	૯૧ ૧૯૩
મંખધાર	૨૩૦૦-૨૩૦૩	૩૪૫-૩૪૬		મફઆલ	૩૦૦૯	૪૪૭-૪૪૮	
મંખરાંર	૩૬૪૬-૩૬૪૭	૫૪૩-૫૪૪		મતુરાણા ગ્રામ	૨૭૫૪	૪૧૧-૪૧૨	
મંખાપુર	૩૭૬૨	૫૫૬-૫૫૭		મપલાણી	૩૩૬૩	૫૦૫-૫૦૬	
મંખાસહર	૨૪૪૬-૨૪૪૭	૩૬૭-૩૬૮		મરપાટિયા	૨૧૦૪	૩૧૭-૩૧૮	
મંખર	૪૧૪૨	૬૨૭-૬૨૮		મરલી	૨૮૩૭	૪૨૩-૪૨૪	૧૧૬ ૨૩૬
મંખાર	૪૭૨૨	૬૭-૬૮	૧૭ ૨૪	મરાડા	૧૩૬૨	૧૯૭-૧૯૮	
મંખરિ	૨૬૪	૩૭-૩૮		મલોડા	૧૩૯૮	૨૦૩-૨૦૪	
મખા	૧૪૫૫	૨૦૩-૨૦૪		મખરદી			૨૩૫
મખિરડા	૨૫૫૬	૩૮૧-૩૮૨		મખેલી	૧૧૨૨	૧૬૩-૧૬૪	
ગાંધી	૧૧૧૯	૧૬૩-૧૬૪	૩૬ ૬૮	મણિમહાલા	૨૨૯૯	૩૪૫-૩૪૬	
ગુંગ	૧૦૭૭	૧૫૭-૧૫૮		મણિ	૩૯૩૫	૫૬૩-૫૬૪	
ગુંગલા	૧૧૬૩	૧૭૫-૧૭૬		મણિ	૨૩૯૮	૩૫૬-૩૬૦	
ગુદા	૧૫૧૪	૨૧૯-૨૨૦		મણિસોલ	૧૦૫૮	૧૫૫-૧૫૬	
ગુદાપાળી	૧૮૯૯	૨૮૫-૨૮૬		મણિસા	૬૨૪	૧૩૫-૧૩૬	૨૭ ૫૩
ગુદાજી	૨૧૧૦	૩૧૭-૩૧૮		મણિસા	૨૭૧૧	૪૦૫-૪૦૬	
ગોંડલ	૧૪૮૬	૨૧૫-૨૧૬		મણિસા	૨૯૭૭	૪૪૧-૪૪૨	૧૪૩ ૨૬૬
ગોંડિયા	૪૧૯૭	૬૩૭-૬૩૮		મણિસા	૩૬૫૫	૫૪૩-૫૪૪	
ગાંધીપર	૯૨૩૪-૪૨૩૮	૬૪૫-૬૪૬	૨૪૦ ૪૧૬	મણિસા	૮૫૯	૧૨૫-૧૨૬	૧૯ ૪૪
ધાંધાવલી	૩૬૬૧	૫૪૫-૫૪૬		મણિસા	૪૦૯૯	૧૧૭-૧૧૮	
ધાંધાળી	૨૫૧૮	૬૮૩-૩૮૪		મણિસા	૩૯૨૨	૫૯૧-૫૯૨	
ધાંધા	૧૨૫૦	૧૮૩-૧૮૪		મિત્રાસહી	૩૬૩૫-૩૬૪૨	૫૪૧-૫૪૨	૧૯૧ ૩૩૯
ધાંધા	૧૨૫૧	૧૮૩-૧૮૪			૭૩૧	૧૦૭-૧૦૮	
ધાંધા	૩૪૫૫	૫૧૩-૫૧૪	૧૮૭ ૩૩૪	મિત્રાસર	૧૬૪૬	૨૬૧-૨૬૨	
ધાંધાપર	૬૯૫-૬૯૬	૧૦૧-૧૦૨		મિત્રાસા	૩૧૮૧	૪૭૫-૪૭૬	
ધાંધા	૩૬૫૩	૫૪૩-૫૪૪		મિત્રાસા	૩૬૮૯	૫૪૬-૫૪૭	
ધાંધાપર-ધાંધાળી				મિત્રાસા	૨૪૦૬	૩૬૧-૩૬૨	
મણિસા	૨૭૭૫-૨૭૮૬	૬૧૩-૪૧૬	૧૦૮ ૨૨૦	મિત્રાસા	૨૦૦૧	૨૯૯-૩૦૦	
ધાંધા	૩૬૬૦	૫૪૫-૫૪૬		મિત્રાસા	૭૭૯	૧૧૩-૧૧૪	
ધીનાવાસ	૨૫૫૩	૩૮૧-૩૮૨		મિત્રાસા	૩૦૯૮	૬૧૧-૪૧૨	
ધુમડિયા	૨૧૮૮	૩૨૯-૩૩૦		મિત્રાસા	૧૭૫૬	૨૬૧-૨૬૨	
ધુમડા	૧૦૮૨	૧૫૭-૧૫૮		મિત્રાસા	૪૦૨૪	૬૦૭-૬૦૮	
ધોડી	૧૬૫૭-૧૬૫૮	૨૪૫-૨૪૬		મિત્રાસા	૩૪૨૭-૩૪૨૮	૫૦૯-૫૧૦	
ધાંધા	૧૭૩૨-૧૭૩૪	૨૫૭-૨૫૮	૧૧૧ ૧૧૧	મિત્રાસા	૩૨૪૮	૪૮૫-૪૮૬	
ધોડી	૩૬૬૪	૫૯૭-૫૯૮		મુલુલ	૨૩૪	૩૩-૩૪	
ધોડા	૩૯૨૪	૫૬૩-૫૬૪		મુર	૨૮૬૧	૯૨૭-૪૨૮	
ધોડા	૭૭૫	૧૧૩-૧૧૪		મુર	૨૪૬૦	૩૬૬-૩૭૦	
ધોડા				મુલી	૨૮૬૬	૪૩૧-૪૩૨	
ધોડા				મુપ	૧૪૨૪	૨૦૭-૨૦૮	
ધોડા				મુલા	૧૫૧૬	૨૨૧-૨૨૨	

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.
મથાવાસ	૨૧૦૫	૩૧૭-૩૧૮			છોટી ગુણદી (શંકર)	૩૧૮૬	૪૭૫-૪૭૬		
મોઠડી	૧૪૨૫	૨૦૭-૨૦૮			છોટી ટોંક	૩૨૦૧	૪૭૭-૪૭૮		
મોટન	૨૧૨૬	૩૨૧-૩૨૨			છોટી સાદરી	૩૬૬૦-૩૬૬૧	૫૪૬-૫૪૭		
મોટીલા	૧૪૭૦	૨૧૧-૨૧૪			છાંદવાડા	૪૧૬૪	૬૩૭-૬૩૮		
મોથકા બરવાડા	૨૩૭૪	૩૫૫-૩૫૬			જાનવાલ	૩૨૧૦	૪૭૬-૪૮૦		
મોપકા	૨૨૨૬	૩૩૫-૩૩૬			જાપો	૧૬૧૬	૨૮૭-૨૮૮	૭૨	૧૪૨
મોખારી	૧૬૮૮	૨૬૭-૨૬૮			જાપુરા	૩૮૨૦	૫૬૭-૫૬૮		
મોમુસામેદ	૨૪૦૪	૩૬૧-૩૬૨			જાણાણા	૭૨૩	૧૦૫-૧૦૬		
મોરવાડ	૧૮૦૨	૨૬૬-૨૭૦			જાણન	૧૦૭૬	૧૫૭-૧૫૮		
મોરવીરા	૧૪૬૫	૨૧૧-૨૧૪			જાણેદ	૪૩૦	૬૧-૬૨		
મોરકો	૨૮૫૨	૪૨૫-૪૨૬			જાનાપુર	૨૬૧૨	૪૩૩-૪૩૪		
મગેડી	૩૭૭૨	૫૪૬-૫૬૦			જાબલપુર	૪૨૦૭	૬૩૬-૬૪૦		
મંડાવલ	૨૫૬૭	૩૮૩-૩૮૪			જાબલપુર સીટી	૪૨૦૮	૬૩૬-૬૪૦		
મંડીસર	૭૪૭	૧૦૬-૧૧૦			જામખંડી	૪૦૭૪	૬૩૩-૬૩૮		
મંદુપુરી				૪૩૬	જામખુપુર	૮૬૮	૧૨૭-૧૨૮	૨૧	૪૬
મંદાવલી				૬૭૬	જામખવાવ	૧૬૭૫	૨૪૪-૨૪૮		
મંદાપુરી	૪૩૪૮-૪૩૫૩	૬૬૧-૬૬૪	૨૬૧	૪૮૬	જામુલિયા	૩૪૦૦	૫૦૫-૫૦૬		
માંગડામ	૧૬૦૮	૨૮૫-૨૮૬			જામુલિયા (કોઠા)	૩૪૩૧	૫૦૬-૫૧૦		
માંગા	૭૨૬	૧૦૭-૧૦૮			જામુલિયા	૩૮૮૫	૫૭૫-૫૭૬		
માંદરા	૨૮૩૪	૪૨૩-૪૨૪			જાપુરસીટી	૨૨૭૭-૨૨૮૧	૩૪૧-૩૪૮		
માંદલ	૩૬૫૩-૩૬૫૮	૫૬૭-૫૬૮			જાસિંગપુર	૪૦૪૫	૬૦૬-૬૧૦		
માંદા	૪૧૮૬	૬૩૫-૬૩૬			જાસગાંવ (અમોદ)	૪૧૭૧	૬૩૩-૬૩૪		
માંદુર	૩૦૭૫-૩૦૭૬	૪૫૭-૪૫૮			જાસગાંવ (મેર)	૪૧૦૩	૬૧૭-૬૧૮		
માંદોડની ગુફાઓ				૩૮૧	જાસાલપોર	૬૦૬	૮૬-૮૭		
માંપાનેર				૨૦	જાસાનરા	૭૭૧	૧૧૩-૧૧૪		
માંપાનેરી	૨૫૬૮	૩૮૭-૩૮૮			જાસલી	૨૬૮૪	૪૦૧-૪૦૨		
માંપાણી	૨૫૭૭	૩૮૫-૩૮૬			જાસનપર (કોઠા)	૨૨૭૦	૩૪૧-૩૪૨		
માંપાકલી	૬૬૨	૧૦૧-૧૦૨			જાસલી	૮૩૪	૧૨૧-૧૨૨		
છાંદામારડા	૧૧૩૫	૧૬૫-૧૬૬			જાસપરા	૧૬૬૧	૨૫૧-૨૫૨		
છાંદાસા	૧૮૨૬	૨૭૩-૨૭૪			જાસનપુરા	૩૦૭૬-૩૦૮૦	૪૫૭-૪૫૮		
છાંદીબરવાલ	૩૫૫૮	૫૧૩-૫૧૪			જાસપુર	૧૬૨૦	૩૮૭-૩૮૮		
છાંદીબાણ	૭૮૫	૧૧૫-૧૧૬			જાસોદ	૨૧૪૭-૨૧૪૮	૩૨૩-૩૨૪	૮૮	૧૮૬
છાંદીબાર	૧૧૮૩	૧૭૩-૧૭૪			જાસોદપુર	૩૭૩૮	૫૫૫-૫૫૬		
છાંદા	૨૩૬૬	૩૫૫-૩૫૬			જાંકા	૨૧૬૮	૩૩૧-૩૩૨		
છાંદરા	૧૮૬૦	૨૭૬-૨૮૦			જાંકોડા	૨૭૪૬	૪૦૬-૪૧૦	૧૦૬	૨૧૪
છાંદી	૪૧૬-૪૧૭	૫૬-૬૦			જાંખાના	૬૨૭	૧૩૫-૧૩૬		
છાંદી	૩૦૬૪	૫૦૧-૫૦૨			જાંખેર	૧૭૦૭	૨૫૩-૨૫૪		
છાંદા	૧૨૭૮	૧૮૫-૧૮૬			જાંદ	૩૬૭૫	૫૪૭-૫૪૮		
છાંદા ઉપર	૪૪૬	૬૩-૬૪			જાંદોડા	૨૬૪૫	૩૬૫-૩૬૬		
					જાંદુ	૩૦૬૭	૪૬૧-૪૬૨		
					જાંદોડા	૧૫૩૧	૨૨૩-૨૨૪		
					જાંદોડા	૧૫૦૪	૨૧૬-૨૨૦		

કાંઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અકારણ ક્ષત્તી

૨૧

આમનું નામ	કાંઠાનો આંક	કાંઠા જુ. નં.	વિ.નં. આમ નં. જુ.નં.	આમનું નામ	કાંઠાનો આંક	કાંઠા જુ. નં.	વિ.નં. આમ નં. જુ.નં.
ગમગામ (સીંધીઆનું)	૩૯૮૦	૬૦-૬૦૨		જોતાવાડા	૩૦૮૭	૪૫૬-૪૬૦	
જામનગર	૧૪૮૬-૧૫૦૨	૨૧૭-૨૨૦	૫૭ ૬૭	જોનગર	૩૮૧૩	૫૬૫-૫૬૬	
જામધરા			૫૦	જોડા	૭૬૯	૧૧૭-૧૧૮	
જામલા	૧૩૦૧	૧૮૯-૧૯૦		જોલમ	૩૮૭૫	૫૭૬-૫૮૦	
જામવબુધલી	૧૫૨૧	૨૨૧-૨૨૨		જોલા	૩૦૦૭	૪૪૭-૪૪૮	
જામગા	૧૨૧૮	૧૭૭-૧૭૮		જોલા	૧૬૯૦	૨૬૭-૨૬૮	
જામોતારા	૨૬૪૭	૪૩૯-૪૪૦		જોસલમેર	૨૦૫૫-૨૦૭૪	૩૦૬-૩૨૪	૮૦ ૧૬૩
જામોલા	૨૬૩૮	૩૬૩-૩૬૪		જોગેન	૩૮૬૫	૫૮૧-૫૮૨	
જાંરડા	૩૩૬૪	૫૦૫-૫૦૬		જોન શુશ્રી			૩૬૬
જાલિયા	૩૮૦૬	૫૬૫-૫૬૬		જોનાબાદ (કલાડા)	૧૧૬૩	૧૬૬-૧૭૦	
જાલિયાના મઠ	૧૨૮૩	૧૮૭-૧૮૮		જોનીવાડા	૩૮૪૦	૫૬૬-૫૭૦	
જાલોર	૨૧૫૦-૨૧૬૬	૩૨૩-૩૨૬	૮૬ ૧૮૭	જોનપર	૨૬૮૬	૪૦૧-૪૦૨	
જાલધરસીરી	૩૮૮૭	૫૮૧-૫૮૨		જોડાણ	૧૧૪૪	૧૬૭-૧૬૮	
જાવડ	૩૭૦૪-૩૭૦૭	૫૫૧-૫૫૨		જોડીઆ	૧૫૪૪	૨૨૧-૨૨૨	
જાવરા	૩૧૫૬-૩૧૬૨	૪૭૧-૪૭૪		જોધપુર	૨૦૨૧-૨૦૩૭	૩૦૫-૩૦૮	
જાવલા	૨૫૨૩	૩૭૭-૩૭૮		જોરબુજ	૧૦૮૧	૧૫૭-૧૫૮	
જાવાલ	૨૬૩૫-૨૬૩૯	૪૩૩-૪૩૮		જોરાવરનગર	૧૪૩૫-૧૪૩૬	૨૦૬-૨૧૦	
જાવી	૩૭૦૯	૫૫૧-૫૫૨		જોગી	૧૬૮૦	૨૬૫-૨૬૬	
જાલકા	૧૦૭૪	૧૫૭-૧૫૮		જોગીવાલાગુરુ	૩૮૮૪-૩૮૮૫	૫૭૬-૫૮૦	
જાંરબુ	૩૪૨૬	૫૦૯-૫૧૦		જોનાલ	૧૦૪૬	૧૫૩-૧૫૪	
જાંર	૩૮૭૯	૫૭૬-૫૮૦	૨૦૮ ૩૬૭	જોબુસર	૪૫૮-૪૬૧	૬૫-૬૬૬	
જાંરવલા	૩૦૬૦	૪૫૫-૪૫૬	૧૬૦ ૨૬૯	કાપડિયા	૪૬૦	૬૬-૭૦	૬ ૨૬
જાવાણા	૨૧૬૬	૩૨૬-૩૩૦		કાંજી	૨૮૪૮-૨૪૪૯	૩૬૭-૩૬૮	
જાનાગઢ	૧૭૭૦-૧૭૭૧	૨૬૩-૨૬૪	૬૩ ૧૧૮	કાંડાલ	૩૬૨૧	૫૩૬-૫૪૦	
જાના સબુદરા	૩૦૭૪	૪૫૭-૪૫૮		કારિયા	૪૩૭૭	૬૬૭-૬૬૮	
જાનવા	૨૫૮૩	૩૮૮-૩૮૯		કાંડાલ	૩૫૩૨	૫૨૭-૫૨૬	
જાની રાયપુર	૩૧૬૮	૪૭૩-૪૭૪		કાંડાલી	૨૬૧૦	૪૩૩-૪૩૪	૧૨૦ ૨૩૯
જાનોર	૩૬૨૬-૩૬૨૭	૫૬૩-૫૬૪	૨૧૭ ૩૮૦	કાંડાલી	૩૦૪૩	૪૫૩-૪૫૪	
જાંર	૬૮૬	૧૦૧-૧૦૨		કાંડાલા	૩૧૨૨	૪૫૫-૪૬૬	
જાંના			૧૮૧	કાંડાર	૨૩૬૪	૩૫૬-૩૬૦	
જાના નેગાપુરા	૨૮૬૦	૪૨૬-૪૩૦		કાંડા	૩૪૬૦	૫૧૩-૫૧૪	
જાના નેમલા	૨૮૬૨	૪૩૧-૪૩૨		કાંડાના	૪૧૫૬	૬૨૬-૬૩૦	
જાના ઝાંઝાના	૪૧૫૭	૬૨૬-૬૩૦		કાંડાર પાટણ	૨૩૫૭-૨૩૬૦	૩૫૩-૩૫૪	
જાનગઢ	૩૮૨૧	૫૬૭-૫૬૮		કાંડારી મંડાર	૩૫૬૪	૫૩૫-૫૩૬	
જાના (ધરા)	૭૫૭	૧૧૧-૧૧૨		કાંડાલ	૩૧૧૪	૪૬૫-૪૬૬	
જાનપુર	૧૭૬૫	૨૬૧-૨૬૨		કાંડાવાડા	૩૬૦૫-૩૬૦૬	૫૩૭-૫૩૮	
જાનપુર	૨૫૬૯	૩૮૭-૩૮૮		કાંડા	૨૫૭૯	૩૮૫-૩૮૬	
જાનપુર	૨૦૫	૨૬-૩૦		કાંડા	૨૪૫૦	૩૬૭-૩૬૮	
જાનસી મણકા ગ્રામ	૨૬૫૪	૩૬૭-૩૬૮		કાંડા	૪૨૪૦	૬૪૫-૬૪૬	
જાનાણા	૪૧૦૧	૬૧૭-૬૧૮					
જાનારબુ	૨૬૧૮-૨૬૨૦	૩૬૧-૩૬૨					

કાકામાં અને વિરોધ નોંધમાં આવેલાં ગામાની વ્યક્તિગત સૂચી

૨૩

ગામનું નામ	કાકાનો આંક	કાકા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં.	વિ. નં. પુ. નં.	ગામનું નામ	કાકાનો આંક	કાકા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં.	વિ. નં. પુ. નં.
દોલારા	૨૭૨૩	૪૦૧૭-૪૦૮			દુર્ગા				૨૬૦
ઢાંક			૧૩૧		દુઆવ	૮૧૩	૧૧૮-૧૨૦		
દીકલી	૩૫૧૭	૫૨૫-૫૨૬			તેનાલી	૪૧૪૩	૬૨૭-૬૨૮	૨૩૩	૩૬૪
દીકાડા	૩૫૭૯	૫૩૩-૫૩૪			તેનીવાડા	૭૯૮	૧૧૫-૧૧૬		
દીકાવા	૩૭૪૫	૫૫૭-૫૫૮			તેરવાડા	૮૪૯	૧૨૩-૧૨૪		
નખતાર	૨૭૩૨-૨૭૩૬	૪૦૭-૪૧૦			તેરા	૧૬૨૭-૧૬૨૮	૨૮૬-૨૮૦	૭૪	૧૪૩
નકેશ્વર	૫૬૪	૮૭-૮૮			તેણપુર	૨૬૮૨	૪૪૩-૪૪૪	૧૫૧	૨૭૫
નજુસા	૧૬૬૨	૨૫૧-૨૫૨			તેલાલી	૧૧૮૭	૧૭૩-૧૭૪		
નખાલ	૩૫૭૫	૫૩૩-૫૩૪			તેલારા	૮૧૭૨	૬૩૩-૬૨૪		
નજાલી	૪૧૫	૫૯-૬૦			દુર્ગિય સંનિવેશ				૪૭૨
નખાના	૩૨૦૨	૪૭૭-૪૭૮			દુર્ગિયા				૪૭૪
નજવાળા	૧૮૮૮	૨૮૩-૨૮૪			નુંગી (ફક્કા)	૧૫૦૭	૨૧૬-૨૨૦		
નખા (નખાગઢ)	૩૩૦૮	૬૬૩-૬૬૪			નુંગડી	૧૮૮૪	૨૮૩-૨૮૪		
નજાદા	૩૬૬૮	૮૭-૮૮			નગડી	૧૮૮૦	૨૮-૨૮૨		
નજરી	૩૦૦૮	૬૪૭-૬૪૮			નાપજ	૧૬૬૬	૨૫૧-૨૫૨		
નખાગઢ	૧૬૬૭-૧૭૦૦	૨૫૧-૨૫૨	૫૬	૧૧૦	નખક	૩૬૬૩	૫૬૭		
નખગઢ (નખગઢ)	૩૬૩૪	૫૬૩-૫૬૪			ત્રિંગલવાડીજી સુકામંદિર				૩૮૬
નખગઢ (દાખાડે)	૧૬૪૮	૫૬૩-૫૬૪			ચંડવાડ	૨૮૫૬	૬૨૫-૬૨૬		
તક્કાચિલા			૩૬૨		ચંડા	૮૫૩	૧૨૩-૧૨૪		
તોકારી	૪૦૩૫	૬૦૬-૬૦૭			ચંડાદ	૮૦૬-૮૧૦	૧૧૭-૧૧૮	૧૬	૪૦
નાજપુર	૩૨૦૩	૪૭૯-૪૮૦			ચલનજ	૧૩૬૧	૨૦૧-૨૦૨		
નાજપુરી	૧૩૦૭	૧૮૬-૧૮૦			ચલા	૧૪૪૬	૨૧૧-૨૧૨		
નારાપુર			૩૩૨		ચાખા દેવળી	૧૭૬૧	૨૬૧-૨૬૨		
નારાપુર	૩૭૨	૫૩-૫૪			ચાખા	૧૬૬૬	૨૬૩-૨૬૪		
નારાપુર	૩૬૭૩	૫૪૭-૫૪૮			ચાખસા	૩૬૫૭	૫૪૫-૫૪૬		
નારંગા	૩૦૧૩-૨૦૨૦	૩૦૧-૩૦૨	૭૮	૧૪૬	ચુર	૩૦૭૩	૪૫૭-૪૫૮		
નાસ	૩૮૨૪	૫૬૭-૫૬૮			ચુર	૩૫૫૮	૫૩૧-૫૩૨		
નાસા	૩૪૪૩	૫૧૧-૫૧૨			ચોખ	૨૨૦૭	૩૩૧-૩૩૨		
નાસનપુર	૩૨૨૫-૩૨૨૬	૪૮૧-૪૮૨	૧૭૭	૩૨૦	ચાદના	૩૧૨૭-૩૧૨૮	૪૬૭-૪૬૮		
નાસગાંવ	૪૦૩૮	૬૦૬-૫૧૦			ચાંવલા	૨૫૬૩	૦૮૩-૩૮૪		
તિલવાડા	૨૧૪૪	૩૨૩-૩૨૪			ચાંવલા	૨૮૮૬	૪૨૭-૪૨૮		
તિલ્લી			૪૬૬		ચુલા	૨૮૩૫	૪૨૩-૪૨૪		
તીખા	૨૫૦૪	૩૭૫-૩૭૬			દયાવડીઆ	૧૨૨૮	૧૭૬-૧૮૦		
તીતરા	૩૩૭૫	૫૦૩-૫૦૪			દડાલી	૩૬૭૭	૫૪૭-૫૪૮		
તીતરાદ	૨૩૦૬	૩૪૫-૩૪૬			દત્તપાસ	૨૪૦૭	૩૬૧-૩૬૨		
તીથગામ	૮૧૭	૧૧૬-૧૨૦			દવાણી				૨૮૨
તીથાલી	૩૬૨૬	૫૩૬-૫૪૦							
તીપરી	૨૦૬૦-૨૦૬૧	૩૧૫-૩૧૬							

ગ્રામ્ય નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નો. વિ.નો. ગ્રામ નં. જુ.નં.	ગ્રામ્ય નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નો. વિ.નો. ગ્રામ નં. જુ.નં.
દધાસિયા	૧૨૮૭	૧૮૭-૧૮૮		દુણી	૨૪૭૫	૩૭૧-૩૭૨	
દધાલીઆ	૩૪૪૪	૫૧૧-૫૧૨		દુદાણા	૧૭૦૫	૨૫૩-૨૫૪	
દમણ	૬૧૬	૯૧-૯૨		દુદાનાવાડા	૨૫૦૮	૩૭૫-૩૭૬	
દવાલપુરા	૨૮૬૯	૪૨૭-૪૨૮		દુધાખા	૯૨૩	૧૩૩-૧૩૪	
દરાપરા	૪૫૦	૬૩-૬૪		દુધાડ	૨૬૩૩	૩૯૩-૩૯૪	
દવાંચિર (દાવાંચર)	૬૨૦	૯૧-૯૨		દુનના	૩૨૭૧	૪૮૭-૪૮૮	
દસમાણા	૧૧૮૪	૧૭૩-૧૭૪		દુનાવાડા	૮૬૬	૧૨૫-૧૨૬	
દસાણપુર			૩૧૬	દુપાડા	૩૩૫૯	૪૯૯-૫૦૦	
દસાડા	૧૧૬૧	૧૬૯-૧૭૦		દુર્ગાપુર ઉર્ફે નવાવાસ	૧૯૦૦	૨૮૫-૨૮૬	
દસાણ	૬૨૩	૯૧-૯૨		દુધર્મ	૧૯૭૧	૨૯૫-૨૯૬	
દસેગામ	૧૨૬૭-૧૨૬૮	૧૮૫-૧૮૬		દુધરેજ	૧૪૩૯	૨૦૯-૨૧૦	
દસેજ	૪૭૧	૬૭-૬૮		દેઉર	૪૦૦૯	૬૦૫-૬૦૬	
દસેવાણ	૨૬૭	૩૭-૩૮		દેઠાવાડા	૧૧૯૨	૧૭૫-૧૭૬	
દાહા	૬૭૦૮	૨૫૩-૨૫૪		દેડીઆ	૧૯૩૮	૨૯૧-૨૯૨	
દાદર	૬૭૨	૯૯-૧૦૦		દેણપ	૧૦૭૫	૧૫૭-૧૫૮	
દાદાવરેલી	૨૭૦૩	૪૦૩-૪૦૪		દેણિક	૨૦૮૭	૩૧૫-૩૧૬	
દાવા (દાવાપા)	૨૮૫૪	૪૨૪-૪૨૬		દેનાજ	૧૧૯૧	૧૭૩-૧૭૪	
દાયા	૭૬૯	૧૧૩-૧૧૪		દેશલી	૧૧૩૧	૧૬૫-૧૬૬	
દાયાલાણા	૨૭૬૦	૪૧૧-૪૧૨		દેશાળ	૨૧૯૦	૩૨૯-૩૩૦	
દાયાલા	૪૧૭૫	૬૩૩-૬૩૪		દેવાલપુર	૩૩૫૨	૪૯૯-૫૦૦	
દાર	૩૭૦૨	૫૫૧-૫૫૨		દેવાર	૩૬૫૬	૫૪૫-૫૪૬	
દાલવાણા	૭૮૯	૧૧૫-૧૧૬		દેવરુકા	૨૯૬૯	૪૪૧-૪૪૨	૧૪૦ ૨૬૪
દાભાદ	૧૧૭૨	૧૭૧-૧૭૨		દેસરેજ	૨૯૪૨	૪૩૭-૪૩૮	૧૨૬ ૨૫૧
દાખડ	૧૩૦૪	૧૮૯-૧૯૦	૪૮ ૮૩	દેસવાડા	૧૮૨૬	૨૭૧-૨૭૨	૬૮ ૧૩૭
દાવાણચિરિ	૪૦૭૩	૬૧૩-૬૧૪		દેસવાડા	૩૫૨૧-૩૫૨૫	૫૨૫-૫૨૬	૧૪૧ ૨૬૪
દાસજ	૧૦૯૬	૧૫૯-૧૬૦		દેનાવસ	૨૪૬૭	૩૭૩-૩૭૪	
દાભાદ	૩૧૧૨	૪૬૫-૪૬૬		દેવજલ	૨૩૩૧	૩૪૯-૩૫૦	
દિગાણ	૩૩૩૮-૩૩૩૯	૪૯૭-૪૯૮		દેવમલ	૩૬૧૬-૩૬૧૭	૫૩૯-૫૪૦	
દિલ્લી	૩૮૫૧-૩૮૫૬	૫૭૫-૫૭૬	૧૯૭ ૩૫૨	દેવમાણા	૧૬૬૫	૨૪૭-૨૪૮	
દાંબાદર	૮૪૩	૧૨૩-૧૨૪		દેવગામ	૨૪૮૨	૩૮૫-૩૮૬	
દાંબાર	૧૬૯૪	૨૫૧-૨૫૨		દેવમરાડી	૧૪૪૧	૨૦૯-૨૧૦	
દાનાવપુર	૪૩૮૩	૬૬૭-૬૬૮		દેવડા	૧૨૨૭	૧૭૯-૧૮૦	
દાવાખેડા	૨૩૦૭	૩૪૭-૩૪૮		દેવપુર	૧૯૬૧	૨૯૩-૨૯૪	
દાવાખેડા	૩૩૭૬	૫૦૫-૫૦૪		દેવરિયા	૩૬૨૩	૫૩૯-૫૪૦	
દાવાણા	૨૮૫૩-૨૮૫૪	૪૩૯-૪૪૦	૧૨૯ ૨૫૫	દેવસિયાકલાં	૨૬૦૧	૩૮૯-૩૯૦	
દાવા	૧૮૨૩-૧૮૨૪	૨૭૧-૨૭૨	૬૭ ૧૩૬	દેવલી	૨૫૭૫	૩૮૫-૩૮૬	
દાવાજુદા	૨૫૧૭	૩૭૭-૩૭૮		દેવળિયા	૧૭૦૧	૨૫૧-૨૫૨	
દુઆ	૭૬૦-૭૬૧	૧૧૧-૧૧૨		દેવા	૨૭૫	૩૯-૪૦	
દુળાણા	૨૭૦૦	૪૦૭-૪૦૮		દેવાલ	૩૫૫૫	૫૨૯-૫૩૦	
દુડવા	૮૩૨	૧૨૧-૧૨૨		દેવાસ સુનિખર	૩૧૯૭	૪૭૭-૪૭૮	
દુડારિયા	૨૬૮૨	૪૦૧-૪૦૨		દેવાસ સુનિખર	૩૧૯૬	૪૭૭-૪૭૮	
				દેવિલિદ	૨૦૫૪	૩૦૯-૩૧૦	
				દેવગામ	૨૪૦૧-૨૪૦૨	૩૫૯-૩૬૦	

ગામનું નામ	કેઠાનો અંક	કેઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં. પુ.નં.	ગામનું નામ	કેઠાનો અંક	કેઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં. પુ.નં.
દેસલપુર	૧૮૭૪	૨૧૧-૨૮૨		ધાભાધા	૭૭૨	૧૧૩-૧૧૪	
દેમુરી	૨૧૮૮-૨૭૦૧	૮૦૩-૪૦૪		ધાભા	૦૮૫૭	૪૨૫-૪૨૬	
દેડ	૩૯૩૯	૫૯૫-૫૯૬		ધાનેરા	૭૬૪-૭૬૬	૧૧૧-૧૧૨	
દોડકા	૩૭૭	૫૩-૫૪		ધામલુચાંચ	૪૧૭૮	૬૩૫-૬૩૬	
દોરડા	૩૦૭૭	૪૫૭-૪૫૮		ધામલુવા	૧૩૩૯	૧૬૫-૧૬૬	
દોલનમઢ	૩૮૧૭	૫૬૫-૫૬૬		ધામલુદા	૩૧૫૮	૪૭૧-૪૭૨	
દોનડા	૨૬૩૯	૩૯૩-૩૯૪		ધામનીઆ	૩૭૧૧	૫૫૧-૫૫૨	
દોનડા	૩૭૪૧	૫૫૫-૫૫૬		ધામરી	૨૬૯૨	૪૦૩-૪૦૪	
દોનરાઈ	૩૦૫૮	૪૫૫-૪૫૬		ધામરા	૧૧૫૧	૧૬૬-૧૭૦	
દોના	૧૫૦૫	૨૧૬-૨૨૦		ધામરા	૩૩૨૪	૪૬૫-૪૬૬	
દોન	૩૧૧૧	૪૬૧-૪૬૨		ધાર	૫૩૪૪-૩૩૪૫	૪૯૭-૪૯૮	૧૮૪ ૩૩૨
દોતીયાડા	૭૩૬	૧૦૭-૧૦૮	૧૩ ૩૫	ધારડી	૩૭૨૨	૫૫૩-૫૫૪	
દોડાઈયા	૪૧૧૨	૬૧૬-૬૨૦		ધારવાડ	૪૦૫૯	૬૧૧-૬૧૨	
				ધારી	૧૮૫૧	૨૭૫-૨૭૬	
				ધારીનાથા	૧૨૮૪	૧૮૧-૧૮૮	
દોરકા			૧૨૬	ધાંગાળ	૧૧૨૬	૧૬૫-૧૬૬	
ધાલુજ	૬૧૮૮	૬૩૫-૬૩૬		ધુનાડા	૦૫૧૮-૨૫૧૯	૩૭૭-૩૭૮	
ધાલુસા	૪૬૮૭	૪૦૧-૪૦૨		ધુલીઆ	૪૧૦૧	૬૧૭-૬૧૮	
ધાલુ	૨૭૨૦	૫૦૭-૫૦૮		ધાના સઠલાખા	૭૭૭	૧૧૩-૧૧૪	
ધાણી	૦૬૬૪	૩૯૭-૩૯૮		ધામરા	૩૫૮૩	૫૩૩-૫૩૪	
ધાધાલુ	૮૯૬	૧૩૧-૧૩૨		ધારાજી	૧૮૪૫-૧૮૫૦	૨૭૫-૨૭૬	
ધનડોદા	૩૩૮૧	૫૦૩-૫૦૪		ધારાસણ	૧૦૮૦	૧૫૭-૧૫૮	
ધનાપરા	૨૮૯૯	૬૩૧-૬૩૨		ધારેરા	૧૪૧૦	૨૦૫-૨૦૬	
ધનારી	૨૯૫૧	૪૩૯-૪૪૦	૧૨૭ ૦૫૨	ધોળકા	૧૩૯૯-૧૪૦૧	૨૦૩-૨૦૪	૫૪ ૯૪
ધનાલી	૭૭૬	૧૧૩-૧૧૪		ધંજીકા	૧૪૦૯	૨૦૫-૨૦૬	૫૫ ૯૬
ધનાસુથા	૩૨૫૦	૪૮૫-૪૮૬		ધાંલુવા	૩૦૧૫	૪૪૭-૪૪૮	
ધનીયાવાડા	૩૦૮૫	૪૫૯-૪૬૦		ધુધકા	૩૩૭૯	૫૦૩-૫૦૪	
ધનેડી	૨૬૫૫	૩૯૫-૩૯૬		ધુવાવ	૧૫૧૯	૨૨૧-૨૨૨	
ધનોપ	૨૬૦૨	૩૮૬-૩૮૭		ધોડ	૩૯૪૦	૫૯૫-૫૯૬	
ધનોરા	૯૧૮	૧૩૩-૧૩૪		ધુધકા	૧૪૪૮	૨૦૬-૨૧૦	
ધમડા	૧૯૭૨	૨૯૫-૨૯૬		ધોળ	૧૫૨૩	૨૨૧-૨૨૨	
ધમતરી	૪૨૧૫	૬૩૯-૬૪૦		ધાંધા	૧૪૪૪-૧૪૪૫	૨૦૬-૨૧૦	
ધમનાર	૩૩૮૦	૫૦૩-૫૦૪	૧૮૫ ૩૩૩	ધોડાર	૩૮૮૯	૫૮૧-૫૮૨	
ધમોતર	૩૪૨૦	૫૦૬-૫૦૭		ધાધાલુ	૧૯૬૭	૨૯૫-૨૯૬	
ધરમજી	૨૬૯	૩૭-૩૮		ધાર	૨૧૮૧	૩૨૭-૩૨૮	
ધરડા	૩૩૧૩	૪૯૩-૪૯૪		ધાધુરા	૯૨૧	૧૩૩-૧૩૪	
ધરીઆવડ	૩૬૯૬-૩૬૯૮	૫૪૬-૫૫૦		ધાધાદ	૨૫૩-૨૫૫	૩૫-૩૬	
ધવલી	૩૧૦૪	૪૬૧-૪૬૨	૧૬૭ ૩૦૮				
ધસાઈ	૩૩૨૫	૪૯૫-૪૯૬					
ધસાઈ	૩૯૯૭	૬૦૩-૬૦૪					
ધાકડી	૨૫૪૫	૩૮૧-૩૮૨					
ધાખા	૭૬૩	૧૧૧-૧૧૨					

ગ્રામજન નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૃ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૃ.નં.
નડોદ	૬૦૧	૮૭-૮૮		
નખીપુરા	૪૨૧૬	૬૩૬-૬૪૦		
નખાણા	૩૬૫૬	૫૪૩-૫૪૪		
નખાગામ	૩૭૦૩	૫૫૧-૫૫૨		
નરસંઘ	૨૫૨	૩૫-૩૬		
નરસીંગદ	૩૩૬૭	૫૦૧-૫૦૨		
નરસીંગપુરા (કોઠી)	૪૨૦૨-૪૨૦૩	૬૩૭-૬૩૮		
નરેરી	૧૬૫૦	૨૬૧-૨૬૧		
નરેલી	૧૨૫૪	૧૮૩-૧૮૪	૪૭	૮૨
નરેલી (દમણ)	૬૪૧	૬૩-૬૪		
નવસારી	૬૦૪	૮૬-૮૭		
નવસારી રોશન	૬૦૪	૮૬-૮૭		
નવાગામ	૨૧૧	૨૬-૩૦		
નવાગામ	૧૫૧૧	૨૧૬-૨૨૦		
નવા ભોળાપુરા	૨૮૬૧	૪૩૧-૪૩૨		
નવાપુરા	૨૬૫	૩૭-૩૮		
નવા સંઘપુરા	૧૨૪૪	૧૮૧-૧૮૨		
નવીનાર	૧૮૭૩	૨૮૧-૨૮૨		
નળખેડા	૩૪૬૬	૫૧૫-૫૧૬		
નળખેડા	૧૬૨૩	૨૮૭-૨૮૮	૭૩	૧૮૨
નળારંગ	૩૩૬૮	૫૦૧-૫૦૨		
નાઇ	૩૫૨૭	૫૨૫-૫૨૬		
નામદા	૩૨૬૧	૪૮૭-૪૮૮		
નામદા	૩૩૩૫	૪૮૭-૪૮૮		
નામદા (આમદાદ)	૩૫૧૬	૫૨૫-૫૨૬	૧૮૮	૩૩૬
નામપુરા	૪૧૮૫-૪૧૮૬	૬૩૫-૬૩૬		
નામરંગ	૧૬૪૧	૨૬૧-૨૬૨		
નામરંગપુરા	૧૮૬૨	૨૮૩-૨૮૪		
નાનાભુવન શુકા			૪૮૧	
નાગેર	૨૩૮૭-૨૩૮૮	૩૫૭-૩૬૦	૬૫	૧૬૮
નાગેરખાણા	૭૦૭	૧૦૩-૧૦૪		
નાગેર (ઉ-જેલ)	૩૪૪૨	૫૧૧-૫૧૨		
નાગોળા	૨૫૮૭	૩૮૭-૩૮૮		
નાચનગાવ	૪૧૬૩	૬૩૭-૬૩૮		
નાડાલી	૨૭૮૮-૨૭૮૯	૪૧૫-૪૧૮	૧૦૮	૨૨૧
નાડાલી	૨૮૬૮-૨૮૬૯	૪૧૭-૪૧૮	૧૧૦	૨૨૫
નાલુ	૨૮૨૨	૮૨૧-૪૨૨	૧૧૮	૨૩૦
નાડે	૪૧૫૮	૬૨૬-૬૩૦		
નાડેરા	૭૮૦	૧૧૫-૧૧૬		
નાથદારા	૩૫૮૨	૫૩૩-૫૩૪		
નાથનગર	૪૪૪૭	૬૬૧-૬૬૨	૨૬૦	૪૮૬
નાદણા ભોધારા	૨૭૦૬	૪૦૫-૪૦૬		
નાનપુરા	૩૧૧૮	૪૬૫-૪૬૬		

ગ્રામજન નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૃ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૃ.નં.
નાનરવાડા	૨૬૫૫	૪૩૬-૪૪૦		
નાના આસનીઆ	૧૮૮૬	૨૮૩-૨૮૪		
નાના પોરીના				૬૦
નાના પોરીના	૧૩૧૬	૧૬૧-૧૬૨		
નાના જાડિયા	૧૮૭૬	૨૮૧-૨૮૨		
નાના રાણીવાડા	૩૦૬૭	૪૫૭-૪૫૮		
નાની આખર	૧૮૭૬	૨૮૧-૨૮૨		
નાની ખાલડી	૧૫૧૦	૨૧૬-૨૨૦		
નાની ચંકુર	૬૦૨	૧૩૧-૧૩૨		
નાની રાકુડ	૧૫૧૩	૨૧૬-૨૨૦		
નાનોદરા	૧૪૦૮	૨૦૩-૨૦૪		
નાનો રાણિયો	૧૬૫૩	૨૬૩-૨૬૪		
નાપાડ	૩૦૦	૪૧-૪૨		
નાપાસર	૨૪૫૪	૩૬૭-૩૬૮		
નાપા				૩૬૬
નામલી	૩૧૪૭	૪૭૧-૪૭૨		
નામદા	૨૧૪	૨૬-૩૦		
નામદા	૬૨૨	૧૩૩-૧૩૪		
નાર	૩૭૧	૫૩-૫૪		
નારડીપુરા	૧૨૨૦	૧૭૭-૧૭૮		
નારાદરા	૩૦૪૬	૪૫૩-૪૫૪		
નારાણુ જલ	૩૩૮૬-૩૩૮૭	૫૦૩-૫૦૬		
નારાણુપુરા	૧૦૮૪	૨૬૧-૨૬૨		
નારાલી	૨૧૦૭	૮૬૧-૪૬૨		
નાનવાડ	૨૮૬૦	૫૭૫-૫૭૬		
નાર્થ મસથ				૩૬૭
નાસ	૨૧૫૨-૨૧૫૩	૩૬૭-૩૬૮		
નાસડા	૩૩૪૦-૩૩૪૧	૪૬૬-૪૬૮		
નાવલી	૨૬૬	૪૧-૪૨		
નાવી	૨૮૮૪-૨૮૮૬	૪૨૬-૪૩૦		
નારિક	૩૬૬૦-૩૬૬૨	૫૬૭-૫૬૮	૨૧૮	૩૮૦
નાસિક પાસેની જૈન શુકાઆ				૩૮૧
નીડમ	૩૬૬૬	૫૪૬-૫૫૦		
નીકિડા	૪૩૨	૬૧-૬૨		
નીનાડા	૨૬૫૨	૪૩૬-૪૪૦	૧૨૮	૨૫૩
નીનાર	૩૧૬૬	૪૭૩-૪૭૪		
નીપળ	૨૭૬૪	૪૧૩-૪૧૪		
નીપાળી	૪૦૮૬-૪૦૮૭	૬૧૫-૬૧૬		
નીખળ	૩૦૫૬	૪૫૫-૪૫૬		
નીખળ	૨૬૨૧	૩૬૧-૩૬૨		
નીખળ	૨૬૨૪	૩૬૧-૩૬૨		
નીમથ	૩૪૩૨	૫૦૬-૫૧૦		
નીમથ ખાલડી	૩૪૩૦	૫૦૬-૫૧૦		

કેઠામાં અને વિશેષ નાંખમાં આવેલાં ગાયોની અકારાદિ સૂચી

૨૭

આખડું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૂ. નં.	ચિ.નો. આમ નં.	ચિ.નો. પૂ.નં.	આખડું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૂ. નં.	ચિ.નો. આમ નં.	ચિ.નો. પૂ.નં.
નીમલા	૨૪૮૬	૩૭૩-૩૭૪			પદી	૩૮૮૨-૩૮૮૩	૫૧૭૬-૫૮૦		
નીમલાણી	૨૪૯૯	૩૭૩-૩૭૪			પાધરી	૧૫૨૮	૨૨૩-૨૨૪		
નીમાડા (પાખાંછકા)	૩૬૪૩	૫૪૧-૫૪૨			પાધા	૩૪૦૨	૫૦૫-૫૦૬		
નિરમાલી	૨૫૧	૩૫-૩૬			પાણુ	૭૪૧	૧૦૬-૧૧૦		
નીસરપુર	૩૨૨૮	૪૮૧-૪૮૨			પાણી	૧૫૦૮	૨૧૬-૨૨૦		
નુગોર	૧૧૩૭	૧૬૫-૧૬૬			પાના	૩૩૬૩	૫૦૧-૫૦૨		
નૂન	૨૮૬૨	૪૨૭-૪૨૮			પાસલી	૩૬૧૨	૫૩૭-૫૩૮		
નલ	૨૯૯૬	૪૪૫-૪૪૬			પદારિયા	૧૩૪૦	૧૬૫-૧૬૬		
નેનાવા	૩૧૦૯	૪૬૧-૪૬૨			પતિમાળા				૩૬૯
નેપાલ			૪૮૬		પદારાડા	૩૫૭૩	૫૩૩-૫૩૪		
નેવરી	૩૨૬૭	૪૮૭-૪૮૮			પનવાડ	૨૩૮૫-૨૩૮૬	૩૫૭-૩૫૮		
નેવરીઆ	૩૭૮૩	૫૬૧-૫૬૨			પનવેસ	૭૦૧	૧૦૩-૧૦૪		
નેસા	૭૫૫	૧૧૧-૧૧૨			પનાર	૬૩૭	૯૩-૯૪		
નોખામંડી	૨૪૦૦	૩૫૯-૩૬૦			પનોના	૨૬૪૯	૩૯૫-૩૯૬		
નોગામા	૩૪૧૫	૫૦૭-૫૦૮			પપનાખા	૩૮૬૬	૫૭૭-૫૭૮		
નોઘણુવપર	૧૭૪૧	૨૫૯-૨૬૦			પપી	૧૮૬૨	૨૭૯-૨૮૦		
નોસાડા	૨૪૮૭	૧૭૩-૩૭૪			પરખી	૭૮૪	૧૧૫-૧૧૬		
નોઠર	૨૪૬૮	૩૬૬-૩૭૦			પરભાંકિ	૧૯૨૧	૨૮૭-૨૮૮		
નંદપુર	૨૩૬૩	૫૫૩-૫૫૪			પરદોસ	૧૨૫૭	૧૮૩-૧૮૪		
નંદરખાર	૪૧૧૪	૬૧૯-૬૨૦			પરજાણી	૪૧૫૫	૬૨૬-૬૩૦		
નંદરાય	૩૭૬૩	૫૫૫-૫૫૬			પરવડી	૧૭૩૭	૨૫૭-૨૫૮		
નંદાવના	૩૩૮૩	૫૦૩-૫૦૪			પરવા	૩૨૪૫	૪૮૫-૪૮૬		
નંદાસણુ	૧૨૦૬	૧૭૭-૧૭૮			પરાસરી	૨૩૬૮	૩૫૧-૩૫૨		
નંદામામ			૪૭૨		પરસોઠા	૩૧૫૩	૪૭૧-૪૭૨		
નંદિગામ	૩૯૭૩	૫૯૬-૬૦૦			પરાસોલી	૩૮૧૯	૫૬૫-૫૬૬		
નાંદિયા	૨૯૧૩-૨૯૧૪	૪૩૩-૬૦૪	૧૨૨	૨૪૨	પરાવલ	૩૫૮૭	૫૩૫-૫૩૬		
નાંદિસમા	૩૫૭૦-૩૫૭૧	૫૩૩-૫૩૪			પરેલ	૬૮૮	૧૦૧-૧૦૨		
નીંગાળા	૧૭૪૬	૨૫૯-૨૬૦			પરેલ	૬૯૧	૧૦૧-૧૦૨		
નીંખસોડ	૬૦૨૩	૬૦૭-૬૦૮			પરાંસયા	૩૪૧૧	૫૦૭-૫૦૮		
નીંખાહેડા	૩૬૬૬-૩૬૬૮	૫૪૫-૫૪૬			પરાંસી (દેવગઢ બાંદિયા)	૨૬૦	૪૧૧-૪૨૨		
પચપદરાસીડી	૨૨૦૪-૨૨૦૬	૩૩૧-૩૩૨			પરડા	૮૧૩	૬૨૬-૬૩૦		
પચપહાડ	૨૩૩૭-૨૩૩૮	૩૫૧-૩૫૨			પલકુણા	૩૧૫૧	૪૭૧-૪૭૨		
પચલાણી (ભાલ)	૩૨૪૯	૪૮૫-૪૮૬			પલાણી	૩૬૫૮	૫૪૫-૫૪૬		
પચારપહાડી					પલાસરા	૨૦૦૫	૨૯૯-૩૦૦		
પછાગામ	૧૭૫૪	૨૫૯-૨૬૦			પાલીઆ (હસન)	૩૧૫૫	૪૭૧-૪૭૨		
પહાણી	૪૩૪૨-૪૩૪૫	૬૬૧-૬૬૨	૨૫૮	૪૭૫	પહાન	૪૬૯	૬૭-૬૮		
પટલાવલ	૩૨૦૬-૩૨૦૭	૪૭૬-૪૮૦			પહાડપુર				૪૯૯
પટાસણુ	૭૩૬	૧૦૭-૨૦૮			પહાના	૩૭૬૫	૫૫૯-૫૬૦		
					પળસે	૩૬૭૬	૫૬૯-૬૦૦		
					પાગોરા	૪૧૦૪	૬૧૭-૬૧૮		
					પાણીપુરા	૪૨૬	૬૧૧-૬૧૨		
					પાહી	૧૧૫૩	૧૬૬-૧૭૦		

આમલું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ.નં. ચિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.
પાટણ	૬૨૬-૧૦૧૬	૧૩૫-૧૫૨	૨૬ ૫૬
પાટણવાવ	૧૮૪૩	૨૭૫-૨૧૭	
પાટન	૩૮૧૧	૫૬૫-૫૬૬	
પાટના કૂવા	૧૨૮૫	૧૮૭-૧૮૮	
પાટોદી	૨૨૦૮	૩૩૧-૩૩૨	
પાટોલા	૨૮૦	૩૬-૪૦	
પાટીવ	૨૬૮૬	૪૪૩-૪૪૪	
પાટીવ	૨૬૮૭	૪૪૫-૪૪૬	
પાણચીખણ	૧૪૩૧	૨૦૭-૨૦૮	
પાદરડી	૨૮૩૬	૪૨૩-૪૨૪	
પાદરડી	૩૮૪૧	૫૬૬-૫૭૦	
પાદરા	૪૪૭-૪૪૮	૬૩-૬૪	
પાદરીખા	૪૭૪	૬૭-૬૮	
પાદર	૨૧૬૭	૬૨૬-૬૩૦	
પાદુબડી	૨૨૭૧	૩૪૧-૩૪૨	
પાનપર	૧૦૮૪-૧૦૮૮	૧૫૭-૧૬૦	૩૧ ૬૪
પાનસી-મોડી	૧૮૩૬	૨૭૩-૨૭૪	
પાપદા	૨૫૧૩	૩૭૫-૩૭૬	
પાપળ	૩૬૩૧	૫૬૩-૫૬૪	
પામિર	૩૦૫૧	૬૫૩-૬૫૪	૧૫૮ ૨૬૭
પામોલ	૧૨૩૪	૧૭૬-૧૮૦	
પારડી (કિલ્લા)	૬૧૧	૬૧-૬૨	
પારડી (તળી)	૪૧૬૧	૬૩૭-૬૩૮	
પારજી	૨૨૧૦	૩૩૧-૩૩૨	
પારસોલી (રાવજી)	૩૭૨૬	૫૪૩-૫૪૪	
પારા	૩૧૨૫	૪૬૭-૪૬૮	
પારોલા	૪૧૦૦	૬૧૭-૬૧૮	
પારોલી	૩૭૩૬-૩૭૪૦	૫૫૫-૫૫૬	
પાલ	૫૭૧	૮૩-૮૪	
પાલ	૧૩૨૭	૧૬૩-૧૬૪	
પાલડી	૧૭૫૭	૨૬૧-૨૬૨	
પાલડી	૨૮૮૮	૪૧૬-૪૨૦	
પાલકી (અણ્ણારા)	૩૦૫૮	૪૫૫-૪૫૬	૧૫૭ ૨૬૬
પાલકી (દિગ્ધાર)	૮૪૫	૧૨૩-૧૨૪	
પાલનપુર	૭૧૦-૭૨૨	૧૦૩-૧૦૬	૧૧ ૩૨
પાલસોડા	૩૬૬૪	૪૪૬-૫૫૦	
પાલાસખા	૨૨૩૦	૩૩૫-૩૩૬	
પાલિપાદ	૧૪૧૮	૨૦૪-૨૦૬	
પાલી	૭૦૬	૧૦૩-૧૦૪	
પાલી	૨૦૬૫-૨૧૦૩	૩૧૫-૩૧૮	૮૪ ૧૭૫
પાલીલાખા			૬૮
પાલિય	૪૨૮	૬૧-૬૨	
પાલુદરા	૧૨૬૩	૧૮૩-૧૮૪	
પાવડી	૨૩૩૬	૩૪૬-૩૫૦	

આમલું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ.નં. ચિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.
પાવડા	૨૮૩૮	૪૨૬-૪૩૦	૧૧૭ ૨૩૭
પાવા	૨૭૧૫	૪૦૫-૪૦૬	
પાવાગઢ			૧૬
પાવાપુરી	૪૩૨૭-૪૩૩૦	૬૫૬-૬૬૦	૨૫૩ ૪૫૦
પિપાવા	૧૭૨૦	૨૫૫-૨૫૬	
પી	૨૫૪૧	૩૭૬-૩૮૦	
પીચિયાક	૨૨૪૪	૩૩૭-૩૩૮	
પીતાસ	૩૭૮૨	૫૬૧-૫૬૨	
પીપલરામા	૩૩૧૦	૪૬૩-૪૬૪	
પીપસિયા	૨૭૫૬	૪૧૧-૪૧૨	
પીપસિયા (રાવાજી)	૩૩૬૮	૫૦૫-૫૦૬	
પીપલી	૬૪૧૨	૨૦૫-૨૦૬	
પીપજી	૩૨૪૦	૮૮૧-૮૮૪	
પીપલોદા	૩૧૬૩	૪૭૩-૪૭૪	
પીપલોદા (ભાગલા)	૩૨૭૨	૪૮૭-૪૮૮	
પીપલોન	૪૪૬૨-૪૪૬૩	૫૧૫-૫૧૬	
પીપળ	૧૧૨૩	૧૬૩-૧૬૪	
પીપાસીડી	૨૨૨૫-૨૨૨૬	૩૩૩-૩૩૬	
પીરઅમીટ			૧૧૨
પીલવાઈ	૧૩૫૭	૧૬૭-૧૬૮	
પીલુલા	૭૮૭-૭૮૮	૧૧૫-૧૧૬	
પીલુડા	૩૧૦૮	૪૬૧-૪૬૨	
પીલ્લાવજી	૨૬૫૬	૩૬૭-૩૬૮	
પીસાવા	૨૭૨૧	૪૦૭-૪૦૮	
પીસાવન	૨૬૧૪-૨૬૧૫	૩૮૬-૩૮૦	
પુજપુર	૩૮૩૧	૫૬૭-૫૬૮	
પુનડી	૧૮૮૫	૨૮૩-૨૮૪	
પુના	૩૦૬૮	૪૫૭-૪૫૮	
પુનાલી	૩૮૩૨	૫૬૭-૫૬૮	૧૬૪ ૩૪૫
પુનાંગ	૩૦૬૬	૪૫૭-૪૫૮	
પુનાંગી	૩૧૬૫	૪૭૩-૪૭૪	
પુર	૩૧૭૮૪-૩૧૭૮૮	૪૬૧-૪૬૨	
પુરાણપાદ	૮૨૬૭	૩૪૫-૩૪૬	
પુર્ણિયાસોડી	૪૩૭૬	૬૬૭-૬૬૮	
પૂના	૩૬૧૦-૩૬૧૭	૫૬૧-૫૬૨	૨૧૬ ૩૭૬
પૂન (પાન)	૨૧૩૬	૩૨૧-૩૨૨	
પેટલાદ	૨૧૦-૨૧૩	૩૭-૪૦	
પેટલાલી	૧૨૪૦	૧૮૧-૧૮૨	
પેટારપુર	૧૧૨૫	૧૬૩-૧૬૪	
પેલાપુર	૧૩૭૬-૧૩૮૧	૧૬૬-૨૦૦	
પેન	૭૦૨	૧૦૩-૧૦૪	

કેડામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અકારણ સ્ત્રી

૨૬

આમદ નામ	કેડાનો આંક	કેડા પૂ. નં.	ચિ. નં. આમ નં.	ચિ. નં. પૂ. નં.	આમદ નામ	કેડાનો આંક	કેડા પૂ. નં.	ચિ. નં. આમ નં.	ચિ. નં. પૂ. નં.
પેરવા	૨૧૪૮	૪૧૧-૪૧૨			કૃતાપુરા	૨૮૮૮	૪૨૬-૪૩૦		
પેશાવાડા	૧૪૦૨	૨૦૩-૨૦૪			કૃતેમલ	૨૪૮૫	૩૮૫-૩૮૬		
પેશુવા	૨૬૮૦	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૯	૨૭૩	કૃતેમલ	૩૩૮૭	૫૦૩-૫૦૪		
પાકરણ	૨૦૫૦-૨૦૫૨	૩૦૯-૩૧૦			કૃતેકાળાદ (અદ્રાવતીમંચ)	૩૩૫૫	૪૬૯-૪૭૦		
પોટલા	૩૭૫૯-૩૭૬૦	૫૫૭-૫૬૦			કૃતેમલ	૧૬૬૪	૨૬૭-૨૬૮		
પોણા	૨૮૫૩	૪૨૫-૪૨૬			કૃત્વસા	૬૧૯	૬૧-૬૨		
પોઆવા	૨૭૪૦	૬૦૯-૪૧૦			કૃત્વસી	૧૮૮૨	૨૮૩-૨૮૪		
પોમનાડ	૭૦૩	૧૦૩-૧૦૪			કૃત્વકાળાદ	૪૨૬૪	૬૪૬-૬૪૭		
પોર	૧૩૮૪	૨૦૧-૨૦૨			કૃત્વકોટ				૩૬૮
પોરબદર	૧૮૩૧-૧૮૩૩	૨૭૩-૨૭૪			કૃત્વકાળ	૪૦૦૮	૬૦૫-૬૦૬		
પોસલિયા	૨૮૬૩	૪૩૧-૪૩૨			કૃત્વકાળિ	૨૦૪૨-૨૦૪૬	૩૦૭-૩૧૦		
પોસાણા	૨૧૬૩	૩૨૬-૩૩૦			કૃત્વકાળિ	૨૨૫૨-૨૨૫૩	૩૩૬-૩૪૦	૬૩	૧૬૬
પોસીતણા	૩૦૫૩	૪૫૫-૪૫૬			કૃત્વકાળા	૩૮૮૦-૩૮૮૧	૫૭૯-૫૮૦		
પ'આસર	૬૧૬	૧૩૩-૧૩૪	૨૬	૫૨	કૃત્વકાળામંચ	૪૩૮૭	૬૬૬-૬૬૭		
પાંચી	૭૮૦	૧૧૩-૧૧૪			કૃત્વકાળા	૨૬૮૮	૪૦૧-૪૦૨		
પાંચુ	૨૪૫૧	૩૬૭-૩૬૮			કૃત્વકાળ	૩૭૦	૫૩-૫૪		
પાંચે	૩૧૫૨	૪૭૧-૪૭૨			કૃત્વકાળાદ	૪૨૬૮	૬૪૬-૬૪૭		
પાંચીદ	૧૧૩૬	૧૬૫-૧૬૬			કૃત્વકાળી	૨૬૬૫	૪૬૫-૪૬૬		
પાંચીદીઆ	૨૬૫૭	૩૬૭-૩૬૮			કૃત્વકાળી	૧૨૪૨	૧૮૧-૧૮૨		
પાંચીવાડા	૭૩૭	૧૦૭-૧૦૮			કૃત્વકાળી	૨૬૦૧	૩૮૬-૩૮૭		
પેડાદાદાનાના	૩૮૭૨	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૩	૩૬૫	કૃત્વકાળી				૨૭૫
પેડવાડા	૨૮૨૩-૨૮૨૪	૪૨૧-૪૨૨	૧૧૫	૨૩૨	કૃત્વકાળી	૧૪૧૩	૨૦૫-૨૦૬		
પોપગામ	૩૬૫	૫૬૭-૫૬૮			કૃત્વકાળી	૩૦૭૭	૬૫૭-૬૫૮		
પુનાપરા	૧૨૧૭	૧૭૭-૧૭૮			કૃત્વકાળાદ	૬૨૮૬	૬૫૩-૬૫૪		
પુપરા	૧૩૫૬	૧૬૭-૧૬૮			કૃત્વકાળા	૨૦૧૨	૩૦૧-૩૦૨		
પેડ	૪૦૩૫	૬૦૭-૬૦૮			કૃત્વકાળા	૨૭૫૫	૬૧૧-૬૧૨		
મનાપગલ	૨૩૧૮-૨૩૨૬	૩૪૭-૩૪૮			કૃત્વકાળા	૬૧૬	૬૧-૬૨		
મનાપગલ	૪૩૮૧	૬૬૭-૬૬૮			કૃત્વકાળા	૧૭૬૨	૨૬૧-૨૬૨		
મનાપગલ	૪૬૬૧	૬૬૭-૬૬૮			કૃત્વકાળા (નીમચ)	૩૪૨૬	૫૦૬-૫૦૭		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૨૩૭૫	૩૫૫-૩૫૬		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૩૭૬૬	૫૬૩-૫૬૪		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૪૨૩૧	૬૬૫-૬૬૬		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૧૧૬૭	૧૭૭-૧૭૮		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૩૨૩૬-૩૨૩૭	૪૮૩-૪૮૪		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૪૨૩૧	૬૬૫-૬૬૬		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૨૬૦૮	૩૮૬-૩૮૭		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૩૮૦૧	૫૬૩-૫૬૪		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૨૭૫૪	૪૬૧-૪૬૨		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૩૪૬૭	૫૧૫-૫૧૬		
મનાપગલ	૧૮૦૭-૧૮૦૮	૨૬૬-૨૬૭	૬૫	૧૩૫	કૃત્વકાળા	૩૫૪૨	૫૨૭-૫૨૮		

આમત્ત નામ	કોઠાનો આક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.	આમત્ત નામ	કોઠાનો આક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
ખડાસુખા	૩૭૪૬	૫૫૭-૫૫૮		બલાદ	૧૦૫૭	૧૫૫-૧૫૬	
બડા નિકાસ	૨૬૩૫-૨૬૩૬	૩૬૩-૩૬૪		બલોલ	૧૧૪૬	૧૬૭-૧૬૮	
બડી ખરસોદ	૩૨૪૭	૪૮૫-૪૮૬		બલ્લુદા	૨૬૨૨	૩૬૧-૩૬૨	
બડી છપત	૨૭૬૧	૪૧૧-૪૧૨		બસમનગર	૪૧૫૪	૬૨૭-૬૨૮	
બડી રાવલીઆ	૩૫૬૭	૫૩૧-૫૩૨		બસી	૭૩૩	૧૦૭-૧૦૮	
બડી સાહડી	૩૬૬૫	૫૪૬-૫૪૭		બસીમિલ	૧૨૬૪	૧૮૩-૧૮૪	
બડુ	૨૫૨૫	૩૭૭-૩૭૮		બડુધાન	૫૬૫	૮૭-૮૮	
બડોદ	૩૪૬૪	૫૧૫-૫૧૬		બાંચોદ	૧૬૦૫	૨૮૫-૨૮૬	
બડોદા	૩૮૩૦	૫૬૭-૫૬૮	૧૬૩ ૩૪૫	બાંકરા	૨૮૬૦	૪૪૨-૪૪૩	
બડોત	૪૨૮૧	૬૫૧-૬૫૨		બાગ	૩૨૧૮	૪૮૧-૪૮૨	
બડોદા	૩૧૪૬	૪૭૧-૪૭૨		બાગપુરા	૩૫૩૪	૫૨૭-૫૨૮	
બદનાવર	૩૩૧૭-૩૩૧૮	૪૬૩-૪૬૪		બાગરા	૨૧૭૬-૨૧૮૦	૩૨૭-૩૨૮	
બદનોર	૩૮૨૨	૫૬૭-૫૬૮		બામરોડ	૩૩૬૬	૫૦૫-૫૦૬	
બદરઆ	૧૩૬૬	૨૦૩-૨૦૪		બાગવી	૩૨૬૮	૪૮૭-૪૮૮	
બહામીની જૈન શ્રદ્ધા			૩૮૭	બાંચોર	૩૭૮૧	૫૬૧-૫૬૨	
બધેરા	૨૫૮૧	૩૮૫-૩૮૬		બાજના	૩૩૧૨	૪૬૩-૪૬૪	
બનકા ખેડા	૩૭૪૪	૫૫૫-૫૫૬		બાંચપરા	૫૮૫	૮૫-૮૬	
બનકોડા	૩૮૩૩-૩૮૩૪	૫૬૭-૫૬૮		બાંડી	૩૫૬૮	૫૩૫-૫૩૬	
બનાડ	૨૨૧૩	૩૩૩-૩૩૪		બાંડમેર	૨૧૨૧-૨૧૨૭	૩૧૬-૩૨૨	૮૬ ૧૮૦
બનારસ	૪૨૮૭-૪૨૮૮	૬૫૩-૬૫૬	૨૪૬ ૪૩૪	બાંડ	૧૬૦૬	૨૮૫-૨૮૬	
બનોડા	૩૭૫૦	૫૫૭-૫૫૮		બાંદનવાડી	૨૮૪૫-૨૮૪૬	૪૨૩-૪૨૪	
બનોડીઆ	૩૨૪૬	૪૮૫-૪૮૬		બાંદરગી (વીરોધ)	૬૦૦૦	૨૬૬-૩૦૦	
બનોડીઆ	૩૭૫૬	૫૫૭-૫૫૮		બાંદલપુર	૪૧૦૭	૬૧૬-૬૧૭	
બન્નુ	૩૮૭૪	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૫ ૩૬૬	બાંધણ	૩૦૬૬	૪૫૫-૪૫૬	
બવાના	૨૪૭૪	૩૭૧-૩૭૨		બાંધાનામ	૨૭૧૬	૪૦૭-૪૦૮	
બરખેડા	૨૩૬૬	૩૫૬-૩૬૦		બાંધણામ	૨૬૩	૩૭-૩૮	
બરડિયા (આંબલી)	૩૪૨૫	૫૦૬-૫૧૦		બાંધોસણા	૧૦૮૬	૧૫૬-૧૬૦	
બરડીઆ (ભાલજી)	૩૧૭૮	૬૭૫-૬૭૬		બાંધોડાલી	૫૮૬	૮૫-૮૬	
બરહોળ			૪૬૮	બાંધોડી	૪૦૮૦	૬૧૫-૬૧૬	
બરહ	૩૮૦૪	૫૬૩-૫૬૪		બાંધોડાની	૩૬૪૬	૫૬૫-૫૬૬	
બરહુદ	૨૬૪૦-૨૬૪૧	૪૩૭-૪૩૮		બાંધોડા	૧૨૬૫	૧૮૫-૧૮૬	
બરવાડા	૩૫૬૫	૫૩૧-૫૩૨			૨૦૬-૨૦૮	૨૬-૩૦	
બરવાડા (બલવાઈ)	૩૨૬૨	૪૮૭-૪૮૮		બાંધોઈ	૧૮૬૫-૧૮૬૬	૨૭૬-૨૮૦	
બરવાળા (ધેણાલાડુ)	૧૪૧૪	૨૦૫-૨૦૬		બાંડા	૨૩૬૮	૩૫૫-૩૫૬	
બરસાની	૩૮૧૫	૫૬૫-૫૬૬		બાંડા	૨૬૮૪	૪૪૩-૪૪૪	
બરસાન			૪૪૦	બાંડાવલા	૨૦૬૨	૩૧૫-૩૧૬	
બરેજ	૧૮૩૪	૨૭૩-૨૭૪		બાંડવાડા	૨૫૦૫	૩૭૫-૩૭૬	
બરેડી	૩૩૫૧	૪૬૬-૪૬૭		બાંડવાસણ	૧૧૬૬	૧૭૫-૧૭૬	
બરેલી	૩૩૦૭	૪૬૩-૪૬૪		બાંધવા	૧૩૭૪	૧૬૬-૨૦૦	
બલણા	૧૪૫૫	૨૧૧-૨૧૨		બાંધ	૨૨૩૩	૩૩૫-૩૩૬	
બલ્લવના	૨૭૨૫	૪૦૭-૪૦૮		બાંધા	૨૫૦૭	૩૭૫-૩૭૬	
બલ્લા	૨૭૩૧	૪૦૭-૪૦૮		બાંધાવાદ	૪૧૬૮	૬૩૭-૬૩૮	
				બાંધાપુર	૪૧૬૦-૪૧૬૧	૬૩૫-૬૩૬	

ગામનું નામ	કોઠાનો અંક	કોઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં. પુ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો અંક	કોઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં. પુ.નં.
બાલી	૨૬૬૬-૨૬૬૮	૩૯૭-૮૦૦	૧૦૦ ૨૦૬	બેઝવાડા	૮૧૩૬	૬૨૫-૬૨૬	૨૩૧ ૩૯૪
બાલુચર	૪૩૫૪-૪૩૫૭	૬૬૩-૬૬૪	૭૬૨ ૮૮૮	બેઝા	૩૭૪૬	૪૬૭-૮૬૮	
બાલેસર	૨૨૧૭-૨૨૧૮	૩૩૩-૩૩૪		બેઝાહાસ	૧૦૬૮	૬૧૭-૬૧૮	
બાલોતરા	૨૧૩૧-૨૧૩૪	૩૨૧-૩૨૨		બેઝવા	૨૯૭	૬૧-૬૪	
બાલોતરી	૮૨૬	૧૧૯-૧૨૦		બેઝા	૨૮૧૮-૨૮૨૦	૮૧૯-૮૨૦	૧૧૩ ૨૩૦
બાલોદા (બડા)	૩૪૪૪	૪૮૫-૪૮૬		બેઝુપ	૮૧૮	૧૧૯-૧૨૦	
બાલોબા	૧૫૨૬	૨૨૧-૨૨૨		બેઝુસા	૭૦૮	૧૦૩-૧૦૪	
બાવલ	૩૭૧૩	૫૫૧-૫૫૨		બેઝુલ	૪૨૨૦	૬૪૧-૬૪૨	
બાવલા	૧૪૦૩	૨૦૩-૩૦૪		બેઝલા	૩૫૫૬	૫૨૯-૫૩૦	
બાવલી	૨૯૯૧	૪૪૫-૪૪૬		બેઝાલી	૩૬૨૮	૫૩૯-૫૪૦	
બાસોદા	૩૩૦૪	૪૬૩-૪૬૪		બેઝાલી	૧૨૬૫	૧૮૯-૧૯૦	
બાસોદા (ગંજ)	૩૩૦૫	૪૬૩-૪૬૪		બેઝાલી	૪૦૬૮	૬૧૭-૬૧૮	
બિખરોદ	૩૧૪૫	૪૬૯-૪૭૦	૧૭૬ ૩૧૬	બેઝા	૧૪૭૬	૨૧૫-૨૧૬	
બિખાવર	૨૬૨૬-૨૬૩૧	૩૬૨-૩૬૨		બેઝા	૧૯૬૩	૨૯૭-૨૯૮	
બિખાવર (જુનું)	૨૬૩૨	૩૬૩-૩૬૪		બેઝા પુરોહી	૩૯૮૫	૧૦૧-૧૦૨	
બિહાર	૪૩૪૦-૪૩૪૧	૬૬૧-૬૬૨	૨૫૫૭ ૮૭૩	બેઝારી	૪૦૭૦	૬૧૩-૬૧૪	
બીકાનેર	૨૪૧૪-૨૪૪૨	૩૬૧-૩૬૬		બેઝવા	૨૨૨૩	૩૩૩-૩૩૪	
બીજોદ	૩૭૩૧	૫૫૫-૫૫૬		બેઝાગંજ	૨૨૧૪	૩૩૩-૩૩૪	
બીહાડ	૩૩૫૭	૪૯૯-૫૦૦		બેઝા	૨૮૪૩	૪૨૩-૪૨૪	
બીહાનગર	૨૬૧૨	૩૮૯-૩૯૦		બેઝાવાડા	૧૦૬૧	૧૫૯-૧૬૦	
બીહુન	૨૨૦૧	૩૩૧-૩૩૨		બેઝાદા	૧૪૧૭-૧૪૧૮	૨૦૫-૨૦૬	
બીહુર	૨૧૩૩	૨૯-૩૦		બેઝાલી	૪૪૫	૬૩-૬૪	
બીહવાલ	૩૩૨૧	૪૯૫-૪૯૬		બાનસખંજર (પાલિયા)	૩૪૧૨	૫૦૭-૫૦૮	
બીહડા	૧૮૮૧	૨૮૧-૨૮૨		બાપા	૨૬૬૬	૩૯૯-૪૦૦	
બીહાસર	૨૪૫૫	૩૬૭-૩૬૮		બાપા	૩૧૭૨	૪૭૩-૪૭૪	
બીનોબો	૮૨૮૦	૬૫૧-૬૫૨		બોરડી	૬૨૧	૬૧-૬૨	
બોરોટિયા (મોવાવાળા)	૨૬૦૮	૩૯૧-૩૯૨		બોરોવાડા	૮૯૭	૧૩૧-૧૩૨	
બીસાડા	૨૨૪૦-૨૨૪૩	૩૩૭-૩૩૮		બોરસદ	૪૫૬-૨૫૮	૩૭-૩૮	
બીસાવલ	૨૫૫૮	૧૮૩-૧૮૪		બોર	૩૩૧	૪૬૩-૪૬૪	
બીલીમોરા	૬૦૮	૮૯-૯૦		બોરોબુ	૩૬૦	૫૩૯-૫૪૦	
બીલોદા	૧૩૬૧	૧૯૭-૧૯૮		બોરોવાડા	૨૨૭૫	૩૪૧-૩૪૨	
બીસાલા	૨૧૧૩	૩૧૯-૩૨૦		બોરડી	૩૧૨૬	૪૬૭-૪૬૮	
બુધ્ધા	૮૨૪	૧૧૯-૧૨૦		બોરડી	૩૪૧૬	૫૦૭-૫૦૮	
બુધા	૩૩૬૧	૫૦૫-૫૦૬		બોરડીઆપ	૧૧૩૯	૧૬૫-૧૬૬	
બુધોવાડા	૨૧૯૯	૩૩૧-૩૩૨		બોરડી	૧૩૮૨	૨૦૧-૨૦૨	
બુધબુ	૧૬૬૧	૨૪૫-૨૪૬		બોરડીગંજ	૮૧૩૪	૬૨૫-૬૨૬	
બુધરા	૨૮૬૪	૪૨૭-૪૨૮		બોરડી	૧૨૧૫	૧૭૭-૧૭૮	
બુરહાનપુર	૪૨૨૮-૪૨૩૦	૬૪૧-૬૪૨		બોરોદા	૨૨૩૫	૩૩૫-૩૩૬	
બુસી	૨૬૯૪	૪૦૩-૪૦૪		બોરોવાડા	૪૧૫૦	૬૨૭-૬૨૮	
બુધારી	૫૮૬	૮૫-૮૬		બોરોબા	૩૪૫૧	૫૧૩-૫૧૪	
બંચુ	૩૭૨૩-૩૭૨૪	૫૫૩-૫૫૪		બોર	૩૦૬૨	૪૫૫-૪૫૬	
બેગોર	૧૧૩૩	૧૬૫-૧૬૬		બોરબ	૧૮૩૦	૨૭૩-૨૭૪	

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
પાંડીઆ	૧૯૨૬	૨૮૯-૨૯૦		
પાંશિઆ	૧૯૦૧	૨૮૫-૨૮૬		
પાંતા	૨૬૪૭	૩૯૫-૩૯૬		
પાંદનવાડા	૨૫૯૧	૩૮૭-૩૮૮		
સુ દોશસર	૨૩૫૦-૨૩૫૧	૩૫૧-૩૫૨		
મેગધાર	૮૧૩૦-૪૧૩૧	૬૨૫-૬૨૬		
મેગધાર (જે-ટો-મેંદ)	૪૧૩૫	૬૨૫-૬૨૬		
બાણગી	૪૦૭૨	૬૧૩-૬૧૮		
બાણરા	૩૩૬૬	૫૦૧-૫૦૨		
બાણસર	૨૦૫૩	૩૦૯-૩૧૦		
બાણસુવા	૧૦૫૧	૧૫૩-૧૫૪		
બાણસુવાડા	૧૧૦૬	૧૧૧-૧૧૨		
બાણસુવાડા	૨૯૭૯	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૮	૨૭૧
બીજનગર	૨૩૫૫-૨૩૫૬	૩૫૩-૩૫૪		
બાવાનપુરા	૩૭૭૯	૫૬૧-૫૬૨		
બાવાળિ	૧૯૭૪	૨૯૫-૨૯૬		
બાદાણા	૩૧૦૦	૪૬૧-૪૬૨	૧૬૪	૩૦૬
બાલી	૧૯૬૪	૨૯૩-૨૯૪		
બાડીઆદ	૧૪૧૧	૨૦૫-૨૦૬		
બાદેસર	૩૭૧૬	૫૫૩-૫૫૪		
બાલિપુર			૪૭૩	
બાલપા	૧૬૯૫	૨૫૧-૨૫૨		
બાદેપુર	૧૦૫૧	૨૭૯-૨૮૦	૭૦	૧૩૮
બામરાણ	૩૫૦૯	૫૨૩-૫૨૪		
બારપા	૮૨૨	૧૧૯-૧૨૦		
બારનપુર	૨૪૭૬-૨૪૭૯	૩૭૧-૩૭૨		
બારગી	૪૭૫૪-૪૮૬	૧૭૦-૧૭૧	૮	૨૫૫
બારી	૩૦૬૫	૪૫૫-૪૫૬		
બારીઆ	૧૯૮૯	૨૯૭-૨૯૮		
બારાણી	૨૪૬૬	૩૭૩-૩૭૪		
બારાનીગઢ	૨૩૩૯	૩૫૧-૩૫૨		
બારાનીમંડી	૩૪૭૧	૫૧૫-૫૧૬		
બાણદર	૬૭૩	૯૯-૧૦૦		
બાણગઢ	૩૩૮૨	૫૦૩-૫૦૪		
બાણગણપુર	૪૩૪૬	૬૬૧-૬૬૨	૨૫૯	૪૮૪
બાણગી	૭૯૬	૧૧૫-૧૧૬		
બાણગેડા	૩૪૦૧	૫૦૫-૫૦૬		
બાણુદ	૨૬૭૧	૩૯૯-૪૦૦		
બાણા	૨૧૦૭	૩૧૭-૩૧૮		

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
બાણનરા	૩૦૮૬	૪૫૯-૪૬૦		
બાણવડ (ભમ)	૧૮૩૬-૧૮૩૭	૨૭૩-૨૭૪		
બાન	૧૩૯૫	૨૦૩-૨૦૪		
બાણવા	૩૭૪	૫૩-૫૪		
બાણગણિ	૨૬૮૧	૪૦૧-૪૦૨		
બાણ	૨૪૬૭	૩૬૯-૩૭૦		
બાણગણ	૨૯૮૩	૩૭૧-૩૭૨		
બાણગણ	૧૭૦૯	૨૫૩-૨૫૪		
બાણગણ (બાણગણ)	૩૬૮૭	૫૪૯-૫૫૦		
બાણ	૮૪૮	૧૨૩-૧૨૪		
બાણપુરા	૨૩૪૨-૨૩૪૩	૩૫૧-૩૫૨		
બાણપુરા	૪૫૮૦	૫૩૩-૫૩૪		
બાણસાવિયા	૩૯૮૧	૬૦૧-૬૦૨		
બામરા	૩૦૫૭	૪૫૫-૪૫૬		
બામખરા	૬૮૭	૧૦૧-૧૦૨		
બાણગણ	૨૯૬૪	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૫	૨૬૦
બાણુદ	૨૯૦૧	૪૩૧-૪૩૨		
બાણ	૧૦૪૭	૧૫૩-૧૫૪		
બાણા	૨૩૬૫	૩૫૩-૩૫૪		
બાણસુવા	૧૦૬૨	૧૫૫-૧૫૬		
બાણગ	૨૯૪	૪૧-૪૨		
બાણાદ	૩૩૮૬	૫૦૩-૫૦૪		
બાણનગર	૧૭૨૩-૧૭૨૪	૨૫૫-૨૫૬		
બાણ	૨૯૫૭	૪૩૯-૪૪૦		
બાણ	૨૨૩૪	૩૩૫-૩૩૬		
બાણગણ	૮૧૧૫-૨૧૨૦	૩૧૯-૩૨૦	૮૫	૧૭૬
બાણ	૩૭૨૫	૫૫૩-૫૫૪		
બાણા	૨૫૯૩-૨૫૯૪	૩૮૭-૩૮૮		
બાણાસર	૨૪૪૫	૩૬૭-૩૬૮		
બાણ	૩૮૨૩	૫૬૭-૫૬૮		
બાણગ	૩૭૬૭	૫૫૯-૫૬૦		
બાણગણ	૨૯૬૩	૪૮૧-૪૮૨	૧૩૪	૨૬૦
બાણાસિયા	૨૬૮૫	૪૦૧-૪૦૨		
બાણાસર	૧૯૯૭	૨૯૯-૩૦૦		
બાણાસિયા	૭૫૩૩-૭૫૪૪	૧૦૯-૧૧૦	૧૪	૨૬
બાણવાડા	૩૭૨૮-૩૭૩૦	૫૫૩-૫૫૪		
બાણા	૯૦૮	૧૩૧-૧૩૨		
બાણા	૭૦૦	૧૦૩-૧૦૪		
બાણરા	૧૯૦૪	૨૮૫-૨૮૬		
બાણ	૧૯૫૮-૧૯૬૦	૨૯૩-૨૯૪		
બાણપુર	૧૮૭૨	૨૮૧-૨૮૨		
બાણગણ	૧૯૯૫	૨૯૯-૩૦૦		

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. પુ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. પુ.નં.
બુધનરા	૮૨૯	૧૨૧-૧૫૨			મગરેલી	૩૨૦૦	૪૭૭-૪૭૮	૧૭૬	૩૧૯
બુધરા	૧૮૫૫	૨૭૯-૨૮૦			મગરોડી	૧૨૭૨	૧૮૫-૧૮૬		
બુધનેશ્વર			૫૦૧		મગીદ	૩૫૯૭	૫૩૫-૫૩૬		
બુધાપા	-૧૧૧	૫૨૫-૫૨૮			મગાવા	૧૧૦૧	૧૧૧-૧૧૨		
બુધામ	૫૬૪૮	૮૩૬-૪૪૦			મગલ	૨૫૧૨	૩૭૫-૩૭૬		
બુધાસા	૩૫૬૦	૫૩૧-૫૩૨			મગલર	૭૯૫	૧૧૫-૧૧૬		
બુધી	૨૮૨૫-૨૮૨૬	૬૨૧-૬૨૨			મગલવી	૩૫૬૮	૫૩૧-૫૩૨		
બુધીઆ	૧૭૪૪	૨૫૯-૨૬૦			મગરેરા	૩૬૦૪	૫૩૭-૫૩૮		
બુધી	૧૦૧૫-૧૦૮				મગલવી	૧૭૬૯	૨૬૧-૨૬૨		
બુધી					મગી	૩૫૩૫	૫૨૭-૫૨૮		
બુધરા	૩૮૭૧	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૧	૩૫૭	મગીર	૩૦૮૮-૩૦૮૯	૮૫૯-૮૬૦	૧૧૧	૩૦૧
બેલસા	૩૦૦૬	૮૯૩-૪૯૪	૧૮૦	૧૨૫	મગલવલી	૩૨૫૧	૮૮૫-૮૮૬		
બેલ	૨૯૦૩	૪૩૧-૮૩૨			મગી	૧૧૦	૨૬૫-૨૬૬		
બેલમ	૧૬૬૯	૨૯૧-૬૨૨			મગી	૫૮૮	૮૫-૮૬		
બેલપાસ	૩૦૦૩	૪૯૩-૮૯૪			મગી	૩૦૮૪-૩૦૮૫	૪૫૩-૪૫૪		
બેલપાસ (બુધ) ૨૨ ૩૬	૨૨ ૩૬	૩૩૫-૩૩૮			મલિયામઠ				૪૬૦
બેલપાસ	૩૩૨૮	૮૯૫-૮૯૬	૧૮૫	૩૫૮	મલિયા	૪૬૪૯	૪૩૮-૪૪૦		
બેલપાસ	૧૧૬૫	૧૭૫-૧૭૬	૪૪	૭૦	મલિયા	૧૧૨૯	૧૬૫-૧૬૬		
બેલપાસ	૮૫૭	૧૨૧-૧૨૨	૧૮	૪૦	મલિયા	૪૨૬૬	૪૬૮-૪૬૯	૨૪૩	૪૨૪
બેલપાસ	૧૦૦૭	૨૦૩-૨૦૪			મલિયા				૩૯૩
બેલપાસ (કામગિયાના)	૧૬૭૭	૨૪૭-૨૪૮			મલિયા	૪૧૧૬-૪૧૨૦	૬૦૩-૬૦૪	૨૨૯	૩૯૯
બેલ	૫૮૨૧	૪૨૧-૪૨૨			મલિયા	૪૩૧૫-૪૩૨૩	૬૫૭-૬૫૮	૨૪૯	૪૪૨
બેલારી	૧૨૭૯	૧૫૧-૧૫૨			મલિયા	૧૮૮૧	૨૬૭-૨૬૮		
બેલપાસ	૨૧૬૫	૩૨૯-૩૩૦	૬૦	૧૬૨	મલિયા	૩૬૭૨	૫૬૯-૬૦૦		
બેલપાસ	૫૫૦૬	૩૭૫-૩૭૬			મલિયા	૩૨૨૯	૮૮૧-૪૮૨		
બેલપાસ	૧૦૮૭	૧૫૬-૧૬૦			મલિયા	૦૩૬૬	૫૦૫-૫૦૬		
બેલપાસ	૧૦૦	૮૭-૮૮			મલિયા	૨૬૯૭	૪૪૫-૪૪૬		
બેલપાસ	૧૬૭	૧૦૧-૧૦૨			મલિયા	૬૦૨	૮૭-૮૮		
બેલપાસ	૮૧૮૩-૮૧૮૪	૬૩૫-૬૩૬	૫૬૯	૮૦૭	મલિયા	૪૧૬૫-૪૧૬૬	૬૦૩-૬૦૪		
બેલપાસ	૨૪૮૦	૩૭૫-૩૭૬			મલિયા	૩૬૭૭	૫૬૫-૫૬૬		
બેલ	૪૨૩૩	૬૪૫-૬૪૬			મલિયા	૬૭૮-૬૭૯	૬૬૬-૬૦૦		
બેલ	૩૫૫૬	૫૨૬-૫૨૭			મલિયા	૧૩૨	૧૦૭-૧૦૮		
બેલપાસ	૩૭૨૦	૫૫૩-૫૫૪			મલિયા	૩૪૩૩-૩૪૩૪	૫૦૬-૫૦૭		
બેલપાસ	૨૮૩૮-૨૮૩૯	૪૨૩-૪૨૪			મલિયા	૨૩૪૦	૩૫૧-૩૫૨		
બેલપાસ	૧૧૪૦	૧૬૫-૧૬૬			મલિયા	૮૮૪	૧૨૬-૧૨૭		
બેલપાસ	૨૭૪૯	૪૧૧-૪૧૨			મલિયા	૮૦૬૬-૮૦૨૦	૬૦૫-૬૦૬		
મકરપુરા	૪૪૪	૫૬-૬૦			મલિયા	૨૬૩૭	૩૬૩-૩૬૪		
મકરપુરા	૨૬૫૧	૩૬૫-૩૬૬			મલિયા				૩૫૫
મકરપુરા	૩૩૦૨	૪૬૬-૪૬૭			મલિયા	૩૩૬૫	૫૦૫-૫૦૬		
મકરપુરા	૭૬૩	૧૧૫-૧૧૬			મલિયા	૨૪૪૪	૩૬૬-૩૬૭		
					મલિયા	૪૦૨૨	૬૦૭-૬૦૮		
					મલિયા	૪૩૫૬-૪૩૬૦	૬૬૩-૬૬૪	૨૬૪	૪૮૯

કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અકારણિ સૂચી

૩૫

અખતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. જુ.નં.	અખતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. જુ.નં.
બેવાસા	૩૬૬૬	૫૪૫-૫૪૬			મોઢેરા	૧૧૨૦	૧૬૩-૧૬૪	૩૭	૧૭૦
બેસર	૮૬૨	૧૨૫-૧૨૬			મોતુપર	૧૭૧૪	૨૫૫-૨૫૬		
મોઈ	૩૬૩૨	૫૪૧-૫૪૨			મોતી મોતેતાના	૧૫૩૦	૨૨૩-૨૨૪		
મોઠલસર	૨૪૯૩	૩૭૩-૩૭૪			મોરારા	૧૯૮૮	૨૯૧-૨૯૨		
મોખડકા	૧૬૭૪	૨૪૭-૨૪૮			મોરસા	૨૮૫૯	૪૨૫-૪૨૬		
મોખા	૧૮૫૯	૨૭૯-૨૮૦			મોઠા	૪૫૨	૬૩-૬૪		
મોખાડા	૩૯૯૨	૬૦૧-૬૦૨			મોતીનાગામ	૪૧૬૨	૬૨૯-૬૩૦		
મોખડા	૩૬૨૨	૫૩૯-૫૪૦			મોરમી	૧૩૯૩	૨૦૧-૨૦૨		
મોવર (રેલ્વે)	૨૯૮	૪૧-૪૨			મોરકા લીંગેડા	૩૭૭૮	૫૬૧-૫૬૨		
મોટપ	૧૧૩૮	૧૬૫-૧૬૬			મોરગામ	૩૯૪૬	૫૯૫-૫૯૬		
મોટા અંબિયા	૧૬૬૬	૨૯૫-૨૯૬			મોરલી	૨૯૦૭	૪૩૩-૪૩૪		
મોટા આસ'બીઆ	૧૮૮૬	૨૮૩-૨૮૪			મોરબી	૧૮૭૩-૧૮૭૪	૨૧૩-૨૧૪		
મોટા ખટાપ	૪૦૨૬	૬૦૭-૬૦૮			મોરવણ	૩૬૮૫	૫૪૭-૫૪૮		
મોટાગામ	૨૯૬૩-૨૯૬૪	૪૪૫-૪૪૬			મોરવન (ધાટોડા)	૩૭૧૨	૫૫૧-૫૫૨		
મોટાગામ	૩૮૨૭	૫૬૭-૫૬૮			મોરવાડા	૮૨૦	૧૬૯-૧૭૦		
મોટાગોળદરા	૨૪૮૫	૩૭૧-૩૭૨			મોરસોમ	૨૧૮૧-૨૧૮૨	૩૨૯-૩૩૦		
મોટા મોરવા	૧૬૬૬	૧૭૧-૧૭૨			મોર	૨૮૭૭	૪૨૯-૪૩૦		
મોટા મુઝા	૧૨૫૬	૧૮૩-૧૮૪			મોરવા	૭૭૧	૧૧૩-૧૧૪		
મોટા વનમપુર	૮૫૧	૧૨૫-૧૨૬			મોરવાખડા	૩૨૧૭	૪૮૧-૪૮૨		
મોટા પાણસા	૩૬૬૭	૫૬૯-૫૭૦			મોરવાપુર	૧૨૬૩	૧૮૧-૧૮૨		
મોટા પાણીના	૧૩૩૦-૧૩૩૩	૧૬૩-૧૬૪	૫૨	૮૯	મોરવાવાડી	૨૨૯૮	૩૪૫-૩૪૬		
મોટા પાટીગામ	૩૮૩૮	૫૬૯-૫૭૦			મોરવા	૩૪૬૮	૫૧૫-૫૧૬		
મોટા મીયાં-મોરગામ	૪૯૮-૪૯૯	૧૭૧-૧૭૨			મોરવા-મે-વાડા			૩૭૦	
મોટા નામોલાડા	૨૧૪૧	૩૨૩-૩૨૪			મોરવાવાડ	૩૬૮૪	૫૪૭-૫૪૮		
મોટા ભખમવા	૨૮૯૯	૪૩૧-૪૩૨			મોર	૩૯૨૩	૫૬૩-૫૬૪		
મોટા સુરકા	૧૬૭૦	૨૯૫-૨૯૬			મોરવા મુચ્છાપા	૧૬૫૭	૨૬૩-૨૬૪		
મોટી આનંદવા	૧૨૨૨	૧૭૯-૧૮૦			મોરવા પેશાંપા	૧૬૬૩	૨૬૧-૨૬૨		
મોટી ઉનકાદ	૧૬૪૦	૨૯૧-૨૯૨			મોરવા	૬૮૮	૫૪૯-૫૫૦		
મોટી કોરલ	૪૩૫૫	૬૧-૬૨			મોરવાડા	૨૬૧૮	૪૩૫-૪૩૬		
મોટી ખાખર	૧૮૭૫	૨૮૧-૨૮૨			મોરવાડા-ધા	૨૯૪૪-૨૯૪૬	૮૩૭-૮૩૮		
મોટી ખાવડી	૧૪૦૯	૨૧૯-૨૨૦			મોરવાડા	૨૫૧૦	૩૭૫-૩૭૬		
મોટી મોરવા	૧૬૭૬	૨૯૫-૨૯૬			મોરવા	૩૩૬૨	૪૦૧-૪૦૨		
મોટી મોરવા	૮૯૯	૧૩૧-૧૩૨			મોરવા	૨૦૬૮-૨૦૬૯	૩૦૭-૩૦૮	૭૬	૧૬૨
મોટી મોરવા	૧૦૮	૧૫૬-૧૬૦			મોરવા	૧૧૦૨	૧૧૧-૧૧૨		
મોટી મોરવા	૧૫૨૯	૨૯૩-૨૯૪			મોરવા	૩૧૮૮-૩૧૮૯	૪૦૫-૪૦૬	૧૭૫	૩૧૮
મોટી મોરવા	૧૮૮૬	૨૭૧-૨૭૨			મોરવા	૩૧૮૮-૩૧૮૯	૪૦૫-૪૦૬		૪૮૮
મોટી મોરવા	૧૬૬૮	૨૮૯-૨૯૦			મોરવા	૩૦૧૬	૪૪૯-૪૫૦		
મોટી મોરવા	૧૬૫૨	૨૯૩-૨૯૪			મોરવા	૧૭૯૭-૧૮૦૦	૨૬૭-૨૬૮		
મોટી મોરવા	૧૪૦૬	૨૧૯-૨૨૦			મોરવા	૨૩૮૪	૩૭૫-૩૭૬		
મોટી મોરવા	૧૨૫૩	૧૮૩-૧૮૪			મોરવા	૩૬૬૪	૫૪૫-૫૪૬		
મોટી મોરવા	૩૭૭૮	૫૫૧-૫૫૨			મોરવા	૮૧૬	૧૧૯-૧૨૦		
મોટી મોરવા	૩૫૪૦	૫૨૭-૫૨૮							

ଆମର ନାମ	କୋଲୋରାଲ	କୋଲୋରାଲ	ବି.ନି. ବି.ନି.	ଆମର ନାମ	କୋଲୋରାଲ	କୋଲୋରାଲ	ବି.ନି. ବି.ନି.
	ପୂ.ନ.	ଆମ.ନ.	ପୂ.ନ.		ପୂ.ନ.	ଆମ.ନ.	ପୂ.ନ.
ଆମର	111-1111	111-1112		ଆମର	211-111	311-111	
ଆମର	211-111	311-111		ଆମର	411-111	511-111	
ଆମର	311-111	411-111		ଆମର	611-111	711-111	
ଆମର	411-111	511-111		ଆମର	811-111	911-111	
ଆମର	511-111	611-111		ଆମର	1011-111	1111-111	
ଆମର	611-111	711-111		ଆମର	1211-111	1311-111	
ଆମର	711-111	811-111		ଆମର	1411-111	1511-111	
ଆମର	811-111	911-111		ଆମର	1611-111	1711-111	
ଆମର	911-111	1011-111		ଆମର	1811-111	1911-111	
ଆମର	1011-111	1111-111		ଆମର	2011-111	2111-111	
ଆମର	1111-111	1211-111		ଆମର	2211-111	2311-111	
ଆମର	1211-111	1311-111		ଆମର	2411-111	2511-111	
ଆମର	1311-111	1411-111		ଆମର	2611-111	2711-111	
ଆମର	1411-111	1511-111		ଆମର	2811-111	2911-111	
ଆମର	1511-111	1611-111		ଆମର	3011-111	3111-111	
ଆମର	1611-111	1711-111		ଆମର	3211-111	3311-111	
ଆମର	1711-111	1811-111		ଆମର	3411-111	3511-111	
ଆମର	1811-111	1911-111		ଆମର	3611-111	3711-111	
ଆମର	1911-111	2011-111		ଆମର	3811-111	3911-111	
ଆମର	2011-111	2111-111		ଆମର	4011-111	4111-111	
ଆମର	2111-111	2211-111		ଆମର	4211-111	4311-111	
ଆମର	2211-111	2311-111		ଆମର	4411-111	4511-111	
ଆମର	2311-111	2411-111		ଆମର	4611-111	4711-111	
ଆମର	2411-111	2511-111		ଆମର	4811-111	4911-111	
ଆମର	2511-111	2611-111		ଆମର	5011-111	5111-111	
ଆମର	2611-111	2711-111		ଆମର	5211-111	5311-111	
ଆମର	2711-111	2811-111		ଆମର	5411-111	5511-111	
ଆମର	2811-111	2911-111		ଆମର	5611-111	5711-111	
ଆମର	2911-111	3011-111		ଆମର	5811-111	5911-111	
ଆମର	3011-111	3111-111		ଆମର	6011-111	6111-111	
ଆମର	3111-111	3211-111		ଆମର	6211-111	6311-111	
ଆମର	3211-111	3311-111		ଆମର	6411-111	6511-111	
ଆମର	3311-111	3411-111		ଆମର	6611-111	6711-111	
ଆମର	3411-111	3511-111		ଆମର	6811-111	6911-111	
ଆମର	3511-111	3611-111		ଆମର	7011-111	7111-111	
ଆମର	3611-111	3711-111		ଆମର	7211-111	7311-111	
ଆମର	3711-111	3811-111		ଆମର	7411-111	7511-111	
ଆମର	3811-111	3911-111		ଆମର	7611-111	7711-111	
ଆମର	3911-111	4011-111		ଆମର	7811-111	7911-111	
ଆମର	4011-111	4111-111		ଆମର	8011-111	8111-111	
ଆମର	4111-111	4211-111		ଆମର	8211-111	8311-111	
ଆମର	4211-111	4311-111		ଆମର	8411-111	8511-111	
ଆମର	4311-111	4411-111		ଆମର	8611-111	8711-111	
ଆମର	4411-111	4511-111		ଆମର	8811-111	8911-111	
ଆମର	4511-111	4611-111		ଆମର	9011-111	9111-111	
ଆମର	4611-111	4711-111		ଆମର	9211-111	9311-111	
ଆମର	4711-111	4811-111		ଆମର	9411-111	9511-111	
ଆମର	4811-111	4911-111		ଆମର	9611-111	9711-111	
ଆମର	4911-111	5011-111		ଆମର	9811-111	9911-111	
ଆମର	5011-111	5111-111		ଆମର	10011-111	10111-111	

અમલું નામ	કોડાના આંક	કોડા જુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.	અમલું નામ	કોડાના આંક	કોડા જુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.
રામપુરા	૩૪૦૬-૩૪૧૦	૫૦૭-૫૦૮			રૂપાલેલી (ગોરી)	૩૭૬૦	૫૬૩-૫૬૪		
રામસર	૨૫૬૦	૩૮૭-૩૮૮			સેલમનરા	૩૭૫૭	૫૫૭-૫૫૮		
રામસેન	૭૬૨	૧૧૧-૧૧૨	૧૫	૩૮	સેલનાડા	૨૮૪૯	૪૨૫-૪૨૬		
રામસેન(કાળાની)	૩૦૭૦-૩૦૭૧	૪૫૭-૪૫૮			સેલર	૩૧૦૩	૪૬૧-૪૬૨		
રામા	૩૫૨૦	૫૨૫-૫૨૬			સેલડા	૭૭૫	૧૦૩-૧૦૪		
રામાબુઆ	૧૮૮૩	૨૮૩-૨૮૪			સેલાસ (દેવા)	૩૪૧૬	૫૦૭-૫૦૮		
રામોલ	૨૭૮	૩૬-૪૦			રામભુઆ	૩૧૭૩	૪૭૩-૪૭૪		
રામકોલ	૩૮૯૬	૫૮૧-૫૮૨			રાણલા	૨૮૨૮	૪૨૧-૪૨૨		
રામજી	૧૮૯૧	૨૮૩-૨૮૪			રાપડ	૩૬૦૪	૫૮૩-૫૮૪		
રામજીભુજર	૧૯૪૫	૨૯૧-૨૯૨			રાપલા	૪૦૮૮	૬૧૫-૬૧૬		
રામજીઆ	૩૦૩૬	૪૫૧-૪૫૨			રાખડેસન પેદ	૪૧૩૨	૬૨૫-૬૨૬		
રામપુર	૧૨૫૬	૧૮૩-૧૮૪			રાવાડા	૨૮૬૮	૪૩૧-૪૩૨		
રામપુર	૨૩૬૨	૩૫૩-૩૫૪			રાજક	૨૫૨૦	૩૭૭-૩૭૮		
રામપુર	૨૫૮૦	૩૮૫-૩૮૬			રાહા	૭૦૬	૧૦૩-૧૦૪		
રામપુર	૩૦૯૯	૪૬૧-૪૬૨			રાહિડા	૨૯૫૬-૨૯૬૧	૪૩૬-૪૩૭	૧૩૨	૨૫૮
રામપુર	૩૬૨૫	૫૩૯-૫૪૦			રાહીશાળા	૧૬૭૬	૨૪૭-૨૪૮		
રામપુર	૪૨૧૮-૪૨૧૯	૬૩૯-૬૪૦			રાગમામ	૩૬૪૫	૫૬૫-૫૬૬		
રામપુર (મોરંગનગર)	૪૨૭૮	૬૫૧-૬૫૨			રામપુર	૩૧૨૧	૪૬૫-૪૬૬		
રામપુર	૪૦૦૧	૬૦૩-૬૦૪			રાસાળા	૧૭૪૩	૨૫૮-૨૫૯		
રામપુર	૩૧૬૮	૫૫૬-૫૫૭			રાડા	૩૫૪૫	૫૨૯-૫૩૦		
રાસ	૨૨૬૨	૩૯૧-૩૯૨			રાસાવર	૬૩૦૯	૬૬૩-૬૬૪		
રાસનગર	૪૨૧૦	૬૩૯-૬૪૦			રાસાપુર	૩૧૨૦	૪૬૫-૪૬૬		
રાસપુરી	૩૯૮૮	૬૦૧-૬૦૨			રાસા	૪૩૭૬	૬૧૭-૬૧૮		
રાસગળ	૬૬૧૫	૫૧૧-૫૧૨			રાસેજ	૧૧૬૦	૧૭૩-૧૭૪	૪૩	૭૬
રાસા	૧૪૨	૧૨૩-૧૨૪			રાસેજ	૫૭૫-૫૮૦	૮૩-૮૬		
રાસા	૨૨૭૩	૩૮૧-૩૮૨			રાસેજ	૧૩૭૭-૧૦૭૮	૧૯૬-૨૦૦		
રાસામજી	૩૧૮૩	૪૭૫-૪૭૬			રાસેજ	૩૧૮૬-૩૧૮૭	૪૭૫-૪૭૬	૧૭૬	૩૧૭
રાસામજી	૩૩૨૬	૪૯૫-૪૯૬			રાસેજ	૩૫૩૬	૫૨૭-૫૨૮		
રાસામજી	૩૬૫૪	૫૪૩-૫૪૪			રાસેજ	૩૬૧૭	૪૬૫-૪૬૬	૧૬૬	૩૧૩
રાસામજી (નારાયનગર)	૨૦૫૯	૩૬૭-૩૬૮			રાસેજ	૧૬૫૭	૨૬૧-૨૬૨		
રાસેજ	૧૩૬૪	૧૬૭-૧૬૮			રાસેજ	૪૨૮૩-૪૨૮૪	૪૪૫-૪૪૬	૨૬૧	૪૧૮
રાસેજ	૩૭૭૦	૫૧૪-૫૧૬			રાસેજ	૩૫૫૫	૫૩૧-૫૩૨		
રાસેજ	૩૭૪૨	૪૮૩-૪૮૪			રાસેજ	૩૫૫૫	૫૩૧-૫૩૨		
રાસેજ	૩૭૬૬	૫૫૬-૫૫૭			રાસેજ	૩૫૫૫	૫૩૧-૫૩૨		
રાસેજ	૩૮૫૬	૫૫૬-૫૫૭			રાસેજ	૩૫૫૫	૫૩૧-૫૩૨		
રાસેજ	૨૫૩૨-૨૫૩૩	૩૭૬-૩૮૦			રાસેજ	૪૩૭૧-૪૩૭૨	૬૬૫-૬૬૬	૨૬૬	૪૬૨
રાસેજ	૩૬૦૭	૫૩૭-૫૩૮			રાસેજ	૧૬૧૦	૨૮૫-૨૮૬		
રાસેજ	૬૨૮	૧૩૫-૧૩૬	૨૮	૫૪	રાસેજ	૧૧૨૪	૧૬૩-૧૬૪		
રાસેજ	૧૨૬૧	૧૮૭-૧૮૮			રાસેજ	૧૫૨૭	૨૨૧-૨૨૨		
રાસેજ	૧૬૭૩	૨૪૭-૨૪૮			રાસેજ	૨૩૦૮	૩૭૭-૩૭૮		
રાસેજ	૨૧૦૬	૩૧૭-૩૧૮			રાસેજ	૩૩૭૭	૫૦૩-૫૦૪		
રાસેજ	૨૫૫૭	૩૮૩-૩૮૪			રાસેજ	૨૨૨૧	૩૩૩-૩૩૪		

૩૯

આમત્ત નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. મામ નં.	ચિ.નં. પુ.નં.
જસદામચુ વસુડિયા	૩૬૬૫	૫૪૫-૫૪૬		
	૩૧૭૭	૮૭૫-૮૭૬		
પાકડિયા	૧૮૮૪	૨૬૭-૨૬૮		
ભાકરોડા	૧૩૬૬	૧૮૭-૧૮૮		
ભાખા બાવળ	૧૫૧૭	૨૨૧-૨૨૨		
ભાખિયાણી	૧૭૫૨	૨૫૬-૨૬૦		
ભાખોલા	૩૭૬૪	૫૫૬-૫૬૦		
ભાખડી	૧૦૪૫	૧૫૩-૧૫૪		
ભાખુડા	૩૭૭૬	૫૬૧-૫૬૨		
ભાજ	૨૯૮૧	૪૪૩-૪૪૪	૧૫૦	૨૭૪
ભાહારા	૨૬૭૭	૩૯૯-૪૦૦		
ભાડી	૧૭૫૮	૨૬૧-૨૬૨		
ભાહીદ	૧૭૫૦	૨૫૯-૨૬૦		
ભાડનુ	૨૫૨૧	૩૭૭-૩૭૮		
ભાકાલ	૧૨૩૭-૧૨૩૮	૧૮૧-૧૮૨		
ભાપાલ	૨૭૭૨	૪૦૭-૪૦૮		
ભાખરીઆ	૩૩૩૧	૪૯૫-૪૯૬		
ભાખનો	૧૮૦૩	૨૮૫-૨૮૬		
ભાલગઢ	૩૪૬૧	૫૧૩-૫૧૪		
ભાલપુર	૧૫૧૫	૨૨૧-૨૨૨		
ભાલા	૧૯૧૭	૨૮૭-૨૮૮		
ભાસી	૨૧૪	૩૧-૩૨		
ભાલ	૩૦૪૦-૩૦૪૧	૪૫૫-૪૫૬		
ભાસરા ઝુડા	૨૧૦૪	૪૦૫-૪૦૬		
ભાહોર	૩૮૬૭-૩૮૬૮	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૨	૩૫૮
ભીમડા	૩૧૧૩	૮૬૫-૮૬૬		
ઘરરા	૮૪૪	૧૨૩-૧૨૪		
ભુધીઆના	૩૮૬૭-૩૮૬૮	૫૮૧-૫૮૨	૨૧૦	૩૬૮
ભુલકરણસર	૨૪૬૧	૩૬૬-૩૭૦		
ભુલવા	૧૧૦૩	૧૬૧-૧૬૨		
ભુલવા	૨૬૭૫-૨૬૭૬	૩૯૯-૪૦૦		
ભુલવાડા	૨૯૧-૩૧૨	૪૧-૪૨		
ભુલ્લી	૧૮૫૮	૨૭૯-૨૮૦		
ભુલ્લી	૩૧૦૫	૮૬૧-૮૬૨		
ભુલાણી	૭૫૯	૧૧૧-૧૧૨		
ભેદા	૨૧૬૭	૩૨૫-૩૨૬		
ભેડાવ	૩૩૨૬	૪૯૫-૪૯૬		
ભોહાણા	૨૯૬૧	૪૩૩-૪૩૯	૧૨૩	૨૪૪
ભોહા	૧૯૬૬	૨૯૫-૨૯૬		
ભોહાર	૪૧૮૭	૬૩૫-૬૩૬		
ભોલુદ	૪૦૦૭	૬૦૩-૬૦૪		

જેન તીર્થ સર્વસંમલ

આમત્ત નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. મામ નં.	ચિ.નં. પુ.નં.
ઘોઘરાણી	૧૯૯૨	૨૬૭-૨૬૮		
ઘોઘરી				૨૫૧
ઘોઘવા	૨૦૭૮-૨૦૮૩	૩૧૩-૩૧૪	૮૨	૧૭૧
ઘોઘા	૧૩૬૫	૧૬૭-૧૬૮		
ઘોનાવાલા	૩૯૫૧	૫૬૭-૫૬૮		
ઘોલાડા	૯૦૦	૧૩૧-૧૩૨		
ઘોલાવલ	૨૦૮૫-૨૦૮૬	૩૧૫-૩૧૬		
ઘાંખા	૩૮૦૫	૫૬૫-૫૬૬		
ઘાંખા	૩૬૪૪	૫૪૧-૫૪૨		
ઘાંખેળવ	૧૨૪૨	૧૬૫-૧૬૬		
ઘાંખડીઆ	૧૩૨૯	૧૬૩-૧૬૪		
ઘાંખા	૩૮૦૫	૫૬૫-૫૬૬		
ઘાંખિયા	૨૬૨૫	૩૯૧-૩૯૨		
ઘાંખાડી	૩૧૧૧	૫૩૭-૫૩૮		
ઘાંચ	૧૧૪૧	૧૬૧-૧૬૨		
ઘાંચામ	૩૮૩૦	૫૬૫-૫૬૬		
ઘાંચી	૧૪૨૭-૧૪૨૮	૨૦૭-૨૦૮		
ઘાંખારા	૧૩૧૩	૧૬૯-૨૦૦		
ઘાંખેડ (સિમેટ)	૮૯૨	૭૧-૭૨		
ઘડ	૩૬૧૪	૫૦૭-૫૦૮	૧૮૬	૩૩૮
ઘડાપુર	૧૩૦૦	૧૮૬-૧૮૭		
ઘડાનગ	૩૦૧૬	૧૬૫-૧૬૬		
ઘડા	૭૮૩	૧૧૦-૧૧૧		
ઘડાદરા	૩૬૯	૫૩-૫૪		
ઘડામ	૭૯૨	૧૧૫-૧૧૬		
ઘડામ	૧૧૫૯	૧૬૯-૧૭૦	૪૧	૭૪
ઘડામ(વાંકડિયા)	૨૧૪૬-૨૧૪૭	૩૨૩-૩૨૪		
ઘડામ(સિવમળ)	૨૮૦૯-૨૮૧૦	૪૧૬-૪૧૭		
ઘડાવ	૪૦૫૬	૬૧૧-૬૧૨		
ઘડાલ	૩૭૮	૫૩-૫૪		
ઘડામોર	૧૦૮-૧૦૭	૧૫૫-૧૫૬	૩૦	૬૩
ઘડામર	૩૯૫૫	૫૬૭-૫૬૮		
ઘડાસા	૧૨૭૬	૧૮૫-૧૮૬		
ઘડાસાના	૧૮૨૮	૨૭૩-૨૭૪		
ઘડાસા	૧૨૧૧	૧૭૭-૧૭૮		
ઘડસર	૧૯૨૪	૨૮૯-૨૯૦		
ઘડા	૮૫૨	૧૨૩-૧૨૪		
ઘડાલ	૧૭૬૬	૨૬૧-૨૬૨		
ઘડાવા	૮૮૫૭	૨૭૯-૨૮૦		
ઘડાલી	૧૩૨૫-૧૩૨૬	૧૬૩-૧૬૪	૫૧	૮૭
ઘડાવલ	૭૫૨	૧૦૬-૧૦૭		
ઘડાવલી	૧૧૨૧	૧૬૩-૧૬૪		

કોઠાઓ અને વિરૂપ નેપાંથમાં આવેલાં ગામોની અકાશદિ સૂચી

૩૬

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.
વાસણ	૧૨૨૯	૧૭૬-૧૮૦		વાગોડા	૨૧૮૯	૩૨૯-૩૩૦	
વડીઆ	૧૬૬૯	૨૪૭-૨૪૮		વાગોડા	૩૫૮૬	૫૩૫-૫૩૬	
વડુધ	૪૦૧૩	૬૦૫-૬૦૫		વાગોળ	૨૬૫૨	૩૯૫-૩૯૬	
વડોદરા	૩૭૬-૪૧૩	૫૩-૬૦	૪ ૧૭	વાઘપુર	૧૨૪૭	૧૮૧-૧૮૨	
વડોદરા (ઝોલા)	૧૨૬૯	૧૮૫-૧૮૬		વાઘેત	૯૧૨	૧૩૩-૧૩૪	
વઢુ	૧૨૦૯	૧૭૭-૧૭૮		વાઢોડા	૨૯૬૨	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૩ ૨૫૯
વઢવાણ કંથ				વાઢોર	૪૦૧૮	૬૦૫-૬૦૬	
(સુરેન્દ્રનગર) ૧૪૩૭-૧૮૩૮	૨૦૯-૨૧૦			વાઢા	૩૯૨૧	૫૯૧-૫૯૨	
વઢવાણ રાહોર	૧૪૩૨-૧૮૩૪	૨૦૭-૨૦૮	૫૬ ૯૭	વાઢાસીનોર	૨૮૪	૩૯-૪૦	
વઢાપરા	૪૪૫	૬૫-૬૬		વાઢી	૩૭૦૧	૧૫૧-૧૫૨	
વઢાગોત	૭૭૨	૧૧૩-૧૧૪		વાઢુ	૩૦૪૨	૪૫૩-૪૫૪	
વઢા	૧૮૫૮	૨૧૧-૨૧૨		વાઢમ	૭૫૮	૧૧૧-૧૧૨	
વઢોદ	૧૧૬૨	૧૬૬-૧૭૦		વાઢલપરા	૬૩૩	૯૩-૯૪	
વઢરા	૩૬૮	૫૩-૫૪		વાઢીબુ	૩૬૪૮	૫૪૩-૫૪૪	
વઢા	૩૯૫૮	૫૯૭-૫૯૮		વાઢી	૬૧૫	૯૧-૯૨	
વઢકોણા	૨૮૦૨	૪૧૭-૪૧૮	૧૧૧ ૨૨૬	વાઢગામ	૩૯૩૨	૫૯૩-૫૯૪	
વઢાગુ	૭૬૧૭	૧૧૧-૧૧૨		વાઢમજ	૧૦૮૬	૧૫૯-૧૬૦	૩૨ ૬૫
વઢનજ	૧૭૨૧	૨૫૫-૨૫૬		વાઢડ	૮૩૮	૧૨૧-૧૨૨	
વઢદરા	૨૮૩૦-૨૮૩૧	૧૦૧-૧૦૨		વાઢાપપર	૧૯૨૦	૨૮૭-૨૮૮	
વઢદામણ	૩૧૦૨	૬૧-૬૨	૧૬૬ ૨૦૭	વાઢાસીવતી	૪૧૯૯	૬૩૭-૬૩૮	
વઢદામણ	૩૩૩૦	૯૯૫-૯૯૬		વઢોડી	૯૦૬	૧૩૧-૧૩૨	
વઢદ	૧૬૬૨	૨૪૫-૨૪૬		વાઢમ (તીથ)	૧૦૭૬	૧૫૭-૧૫૮	
વઢદોડા	૧૩૧૭	૧૯૬-૨૦૦		વાઢરાઇ	૨૭૧૧	૬૦૫-૬૦૬	
વઢદા	૫૯૧	૮૭-૮૮		વાઢવાડ	૨૬૮	૩૭-૩૮	
વઢદોડા	૨૯૮૩	૪૩૭-૪૩૮		વાઢા	૬૦૦૬	૬૦૩-૬૦૪	
વઢદોડા	૧૯૩૨	૨૮૯-૨૯૦		વાઢાગિરિ	૬૦૬૬	૬૧૧-૬૧૨	
વઢીઆવ	૫૮૧	૮૫-૮૬		વાઢી (સાઢોરી)	૨૧૮૫	૧૨૬-૧૨૭	
વઢરા	૮૧૮૨	૧૩૫-૧૩૬		વાઢીયા	૬૮૦	૭૧-૭૨	
વઢાં	૪૧૭૯	૬૩૫-૬૩૬		વાઢુકડ	૧૭૩૫-૧૭૩૬	૨૫૧-૨૫૨	
વઢાણ	૯૨૭	૧૧-૧૨		વાઢોડ	૫૮૭	૧૫-૧૬	
વઢોદરા	૩૦૩૮	૬૫૩-૬૫૪		વાઢ	૮૧૧-૮૧૨	૧૧૭-૧૧૮	૧૭ ૪૨
વઢલોપુર (વઢા)	૧૭૫૫	૨૬૧-૨૬૨	૬૦ ૧૧૪	વાઢ (અનંતસણા)	૧૦૬૬	૧૫૫-૧૫૬	
વઢલવન	૩૯૫૦	૫૯૫-૫૯૬		વાઢણા	૭૫૬	૧૧૧-૧૧૨	
વઢલસા	૬૧૧	૯૯-૯૦		વાઢણા	૧૩૭૪	૧૬૮-૨૦૦	
વઢલોડ	૧૨૫૫	૧૮૩-૧૮૪		વાઢણા	૫૫૧૧	૧૮૧-૧૮૨	
વઢાણીયા	૧૦૭૭	૨૧૫-૨૧૬		વાઢણા (જગાણા)	૭૨૫	૧૦૫-૧૦૬	
વઢાઈ	૧૫૧૮	૨૨૧-૨૨૨		વાઢજ	૩૭૫	૫૩-૫૪	
વઢો (પુરા)	૨૭૪	૩૯-૪૦		વાઢોડા	૨૯૫૮	૨૪૬-૨૪૭	૧૩૬ ૨૫૭
વઢ તાગડ			૨૩૫	વાઢીબુ. વીસલનગર			૨૬૯
વાઈ	૪૦૧૦	૬૦૫-૬૦૬		વિઢપુર	૧૩૪૬-૧૩૫૪	૧૯૫-૧૯૮	૫૩ ૯૦
વાઈપાદ	૮૩૫	૧૨૧-૧૨૨		વિઢપુર	૨૬૭૫	૩૯૯-૪૦૦	
વાઈરા	૪૭૦	૬૭-૬૮		વિઢપુર	૪૦૭૬	૬૧૩-૬૧૪	૨૨૭ ૩૮૭
વાઢીબુ	૨૯૦૬-૨૯૦૫	૪૩૧-૪૩૨	૧૧૯ ૨૩૮	વિઢવા	૨૬૮૦	૪૦૧-૪૦૨	

આમનું નામ	કેશાનો આંક	કેશા પૂ. નં.	ચિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.
વિહંગદ (વાંકું)	૧૪૬૦	૨૧૧-૨૧૨		
વિહંગપુર	૧૧૮૧	૧૭૩-૧૭૪		
વિનાના	૩૭૦૦	૫૫૧-૫૫૨		
વિપુલગિરિ			૪૫૭	
વિહાર	૧૩૫૯	૧૬૭-૧૬૮		
વીળ/વાસર	૧૯૭૮	૨૯૫-૨૯૬		
વીહા	૯૦૨૫	૬૦૭-૬૦૮		
વીહુડા	૨૭૧૩	૪૦૫-૪૦૬		
વીહ (મોઢ કુખવારી)	૧૯૦૯	૨૮૫-૨૮૬		
વીથોથુ	૧૯૬૫	૨૯૩-૨૯૪		
વીરપુર	૨૮૫	૩૯૭-૪૦		
વીરમખામ	૧૧૪૭-૧૧૫૨	૧૭૭-૧૬૮		
વીરવાડા	૨૯૭૫-૨૯૭૬	૪૪૮-૪૪૯	૧૪૫	૨૬૭
વીરામી	૨૭૨૪	૪૦૭-૪૦૮		
વીરોલી			૨૭૦	
વીરિવારદે	૬૭૫	૬૯-૬૦૦		
વીસનગર	૧૦૩૫-૧૦૪૦	૧૫૧-૧૫૨		
વીસલપુર	૨૨૨૮	૩૩૫-૩૩૬		
વીસલપુર	૨૭૨૬	૪૦૭-૪૦૮		
વીસાવડી	૧૧૫૭	૧૬૯-૧૭૦		
વુખામ	૩૦૭૨	૪૫૭-૪૫૮		
વેળસપુર	૨૮૯૯	૪૧-૪૨		
વેહુ (બીરાનગર)	૨૫૦૬	૩૭૫-૩૭૬		
વેહ	૯૦૪	૧૩૧-૧૩૨		
વેહા (વીસવાઈ બીરાનગર)	૧૩૫૮	૧૬૭-૧૬૮		
વેહા (વાણીઆ)	૧૨૧૩	૧૭૭-૧૭૮		
વેહા	૭૪૮	૧૦૯-૧૧૦		
વેહાથુ	૨૮૮૦	૪૨૯-૪૩૦		
વેરાવળ	૧૮૦૩-૧૮૦૫	૨૬૬-૨૬૭		
વેરાવાસ	૩૮૮૬	૫૮૧-૫૮૨		
વેશ્વર	૨૯૭૧	૪૪૧-૪૪૨	૧૪૨	૨૬૪
વેશ્વરગી	૩૦૪૮	૪૫૩-૪૫૪		
વેશ્વર	૧૨૫૮	૧૮૩-૧૮૪		
વેશ્વરવદર	૧૪૮૮	૨૧૫-૨૧૬		
વેશ્વરગિરિ			૪૬૧	
વેર	૨૪૭૩	૩૭૧-૩૭૨		
વેશ્વલી			૪૮૬	
વેશ્વલી: (સોરઠ)	૧૭૫૯	૨૬૭-૨૬૮	૬૪	૧૩૨
વેહા	૧૭૧૯	૨૫૫-૨૬૬		
વેશ્વલી	૨૭૩૯	૫૦૬-૫૧૦		

આમનું નામ	કેશાનો આંક	કેશા પૂ. નં.	ચિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.
વાંકાનેર	૫૮૮	૮૫-૮૬		
વાંકાનેર	૧૪૭૧-૧૪૭૨	૨૧૩-૨૧૪		
વાંકી	૧૮૬૩	૨૭૯-૨૮૦		
વાંકું	૧૯૧૪	૨૮૭-૨૮૮		
વાંકી	૪૦૨૯	૬૦૭-૬૦૮		
વાંકી	૪૦૮૪	૬૧૫-૬૧૬		
વાંકી	૧૧૭૯	૧૭૧-૧૭૨		
વાંકી	૧૪૨૦	૨૦૫-૨૦૬		
વાંકી	૬૨૫	૯૧-૯૨		
વાંકી	૧૬૩૩	૨૮૯-૨૯૦		
વાંકીવદર	૧૪૫૪	૨૧૧-૨૧૨		
વાંકી	૧૯૫૫	૨૬૩-૨૬૪		
વાંકી	૧૯૮૧	૨૯૭-૨૯૮		
વાંકી	૧૭૪	૯૯-૧૦૦		
વાંકી	૩૯૮૩	૬૦૧-૬૦૨		
વાંકી	૬૧૦	૮૯-૯૦		
વાંકી (સેર)	૩૮૨૫-૩૮૨૬	૫૬૭-૫૬૮		
વાંકી	૮૬૭	૧૨૭-૧૨૮		
વાંકી	૧૯૭૭	૨૯૫-૨૯૬		
વાંકી	૪૮૦	૬૩-૬૪		
વાંકી	૫૮૩	૮૫-૮૬		
વાંકી	૩૬૫-૩૬૬	૫૧-૫૨		
વાંકી	૧૫૩૨-૧૫૩૩	૧૬૭-૧૬૮		
વાંકી	૪૨૮૨	૨૨૩-૨૨૪	૫૮	૯૮
વાંકી	૩૭૯૬-૩૭૯૭	૫૬૩-૫૬૪		
વાંકી	૩૯૯૨	૬૦૧-૬૦૨		
વાંકી	૧૯૮૨	૨૯૭-૨૯૮		
વાંકી	૨૫૫૨	૩૮૧-૩૮૨		
વાંકી	૪૧૧૦-૪૧૧૧	૬૧૬-૬૧૭		
વાંકી	૪૧૦૯	૬૧૭-૬૧૮		
વાંકી	૪૧૦૯	૬૧૬-૬૧૭		
વાંકી	૩૦૦૦	૪૪૫-૪૪૬		
વાંકી	૨૯૮૫	૪૪૩-૪૪૪		
વાંકી	૩૦૦૪	૪૭૯-૪૮૦		
વાંકી	૨૮૧૧-૨૮૧૨	૪૭૯-૪૮૦		
વાંકી	૨૩૬૬-૨૩૬૭	૩૫૫-૩૫૬		
વાંકી	૧૮૩૮	૨૭૩-૨૭૪		
વાંકી	૩૯૧૮	૫૯૧-૫૯૨		
વાંકી	૩૨૬૮	૪૯૧-૪૯૨		

ગામનું નામ	કોઠાના આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ.નં. ગામ નં.	ચિ.નં. પૂ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાના આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ.નં. ગામ નં.	ચિ.નં. પૂ.નં.
સિદ્ધોર (સાંદર)	૩૨૯૯	૯૯૧-૪૯૨			સગાસગા	૧૯૪૯	૨૯૧-૪૯૨		
સિદ્ધોર	૧૬૬૬-૧૬૬૮	૨૯૭-૨૯૮			સગાપાંદા	૩૬૬૩	૫૪૫-૫૪૬		
સીઆ	૩૧૬૮	૪૭૭-૪૭૮			સાતના	૪૨૧૧	૬૩૯-૬૪૦		
સીબેલી	૩૧૫૪	૮૭૧-૪૭૨			સાલાસણી	૧૦૬૪-૧૦૬૫	૧૫૫-૧૫૬		
સીમોગાદાઉન	૪૧૩૮	૬૨૫-૬૨૬			સાપાપરા	૨૯૫૦	૪૩૯-૪૪૦		
સીરાળા	૪૦૩૬	૬૦૭-૬૦૮			સાપારો	૪૦૧૧-૪૦૧૨	૬૦૫-૬૦૬	૨૨૦	૩૮૩
સીરર (ધોનડી)	૩૯૩૬	૫૯૫-૫૯૬			સાથાણી	૩૮૦૩	૫૬૩-૫૬૪		
સુકસતીધં	૪૮૭૭	૬૯-૭૦			સકારા	૨૫૭૧	૩૮૫-૩૮૬		
સેભાવ	૪૧૬૯	૬૩૩-૬૩૪			સનખતરા	૩૮૬૧	૫૭૫-૫૭૬		
સેનવા	૨૨૨૪	૩૩૩-૩૩૪			સનપદ	૩૦૦૫	૪૪૭-૪૪૮		
સેરમડ	૫૨૧૯	૩૩૩-૩૩૪			સનવાડ	૩૭૭૩	૫૫૬-૫૬૦		
સેરડી	૧૬૬૩	૫૯૦-૨૯૪			સજાડીઆ	૧૭૪૫	૨૫૬-૨૬૦		
સેરપુર	૮૫૧૧	૩૭૭-૩૭૮			સમઠિ	૧૩૬૩	૧૬૫-૧૬૬		
સેમગાવ	૪૦૦૧	૬૦૫-૬૦૬			સમદડી	૨૧૭૬-૨૧૭૮	૩૭૭-૩૭૮		
સેપુરકા	૧૦૩૭	૬૧૫-૬૧૬			સમતી	૪૬૭	૬૭-૬૮		
સેકડીપુર	૪૦૬૧	૧૮૬-૧૮૭	૪૪૪	૮૩૧	સમસેરપુર	૩૯૮૮	૬૦૧-૬૦૨		
સાખલપુર	૧૧૩૪	૧૬૫-૧૬૬	૩૯	૭૨	સમાના	૩૯૦૨-૩૯૦૩	૫૮૦-૫૮૪		
સાખધર	૮૯૮	૧૩૧-૧૩૨	૨૨	૧૭	સપી	૮૯૫	૧૨૯-૧૩૦		
સાંજુગડ	૬૮૧૯	૫૬૫-૫૬૬			સપીના બેઠા	૩૫૧૧	૫૨૩-૫૨૪		
સાકર	૪૮૮૮	૫૮૧-૫૮૨			સમતારીખર	૪૩૨૫	૬૫૬-૬૬૯	૨૫૧	૪૮૮
સાત	૫૮૦૩	૧૦૭-૪૦૮			સમત	૭૬૬૬	૧૬૩-૩૬૪		
સાંતપરગઢ	૨૦૧૩	૩૬૧-૩૬૨			સંગાઉ	૮૩૬	૧૨૧-૨૨૨		
સાંતપરગઢ : કાંચી			૩૬૪		સરદી	૧૨૧૫	૧૮૫-૧૮૬		
સાવતી			૪૮૧		સરમોર	૧૧૧૭	૧૭૧-૧૭૨		
સાવતી			૪૮૧		સરકાઈ	૧૨૮૯	૧૮૭-૧૮૮		
સકતપુર	૨૬૫૪	૫૫૫-૫૫૬			સરકપ	૧૨૨૧	૧૭૬-૧૮૦		
સકરગ	૧૭૭૭	૫૫૫-૫૫૬			સરકારપદ	૩૬૨૦	૫૩૯-૫૪૦		
સકરોળી	૫૮૮૦	૬૨૬-૬૨૪			સરકારપુર	૧૨૩૯	૧૮૧-૧૮૨		
સકરોળી	૬૦૦૫	૫૬૬-૫૬૭			સરકારસેર	૨૪૫૬-૨૪૫૭	૩૬૭-૩૬૮		
સગોરિયા	૫૩૦૫	૩૬૫-૩૬૬			સરપાન	૧૪૮૭	૨૧૫-૨૧૬		
સગારા	૩૯૦૬	૫૮૩-૫૮૪			સરભોળ	૫૯૦	૮૭-૮૮		
સાજુદરી	૨૧૬૬-૨૧૭૦	૩૭૭-૩૭૮			સરવાડ	૨૫૮૪	૩૮૫-૩૮૬		
સાજુલી	૨૧૪૦	૩૨૩-૩૨૪			સરવાનીઆ (મહારાજ)	૩૭૭૦	૫૫૧-૫૫૨		
સાજુપા	૨૦૦૭	૨૯૬-૩૦૦			સરકો	૩૧૭૪	૪૭૫-૪૭૬		
સાજુપાડ	૮૨૮	૧૨૧-૧૨૨			સરવાગ	૧૪૪૭	૨૦૬-૨૧૦		
સાંજાસરા	૧૭૪૨	૨૫૬-૨૬૦			સર	૧૪૫૧	૨૧૧-૨૧૨		
					સરાગા	૨૫૮૮	૩૮૭-૩૮૮		
					સરપદ	૮૫૧૭	૧૨૫-૧૨૬		
					સરગામ	૬૧૮	૬૧-૬૨		
					સરગામ	૭૨૮	૧૦૭-૧૦૮	૧૨	૩૪
					સરના	૪૨૭૭	૧૫૧-૧૫૨		
					સરમકાડ	૭૮૧	૧૧૩-૧૧૪		
					સસાલ	૧૩૦૮	૧૮૬-૧૮૦		
					સસોદરિયા	૨૮૮૭	૪૨૬-૪૩૦		

આમળું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં. વિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
સુલોદા	૩૫૯૬	૫૩૫-૫૩૬	
સાહુખર	૩૫૦૮	૫૨૩-૫૨૪	
સર્વશા	૭૪૦	૧૦૭-૧૦૮	
સવરણા	૩૦૩૭	૪૫૧-૪૫૨	
સવરસા	૨૮૬૫	૪૨૭-૪૨૮	
સવાઈ આધવપુરા	૨૩૭૧-૨૩૭૩	૩૫૫-૩૫૬	
સવાળા	૧૦૪૩	૧૫૩-૧૫૪	
સાહાદા	૩૭૬૧	૫૫૬-૫૫૭	
સાખનલી	૩૧૬૯	૪૭૩-૪૭૪	
સામનલી	૩૪૨૨	૫૦૬-૫૧૦	
સામર	૪૨૦૯	૬૩૯-૬૪૦	
સામવાડા	૩૮૪૨	૫૬૯-૫૭૦	
સામોદિયા	૩૧૪૬	૪૭૧-૪૭૨	૧૭૨ ૩૧૬
સાચાર	૩૦૯૧-૩૦૯૫	૪૫૯-૪૬૦	૧૬૩ ૩૦૩
સામપુર	૩૩૬૦	૪૯૯-૫૦૦	
સાદાળા	૨૪૬૯	૩૫-૩૬	
સામવાડા	૨૯૩૩	૪૪૩-૪૪૪	
સામવાડા (જેજી)			૨૫૧
સામોદ	૧૨૭૪	૧૮૫-૧૮૬	
સામોદ	૧૧૭૩-૧૧૭૪	૧૭૧-૧૭૨	
સામ	૬૨૭	૯૩-૯૪	
સામસામુ	૩૦૯૦	૪૫૯-૪૬૦	૧૬૨ ૩૦૩
સાથાળા	૩૬૧૦	૫૩૭-૫૩૮	
સાથાળા	૨૨૩૧	૩૩૫-૩૩૬	
સાહા	૩૫૬૮	૫૩૧-૫૩૨	
સાહાદા	૨૭૬૬-૨૭૭૪	૪૮૩-૪૮૪	
સાદરા	૧૨૭૯	૧૮૭-૧૮૮	
સાધલી	૪૩૩	૬૧-૬૨	
સાધી	૪૫૧૧	૬૩-૬૪	
સાળરમની (રામનગર)	૧૩૯૨	૪૦૧-૪૦૨	
સાળલા	૩૮૨૮	૫૬૭-૫૬૮	
સાળલી	૧૩૧૭-૧૩૧૮	૧૬૬-૧૬૭	
સાળરાઈ	૧૬૩૭	૨૯૧-૨૯૨	
સામખિયાળી	૧૯૫૯	૨૯૫-૨૯૬	
સામદામંદર	૬૨૪	૯૧-૯૨	
સામેના	૧૦૭૭	૧૫૭-૧૫૮	
સામેની	૧૨૮૧	૧૮૭-૧૮૮	
સામથુ	૫૬૬	૮૭-૮૮	
સામરા	૩૫૭૬-૩૫૭૮	૫૩૩-૫૩૪	
સામલા	૧૪૬૨	૨૧૧-૨૧૨	
સામલા	૨૮૫૦-૨૮૫૧	૪૨૫-૪૨૬	
સારસા	૨૬૬	૪૧-૪૨	
સારંગપુર	૩૩૬૧	૫૦૧-૫૦૨	

આમળું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં. વિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
સારંગી	૩૨૦૯	૪૭૯-૪૮૦	
સાસલી	૧૨૧૬	૧૭૭-૧૭૮	
સાલમંગલ	૩૧૬૭	૪૭૩-૪૭૪	
સાચારિયા	૨૭૭૫	૪૦૫-૪૦૬	
સાલાવાસ	૨૨૪૮	૩૩૭-૩૩૮	
સાલરંગુ ડલા	૧૭૧૪	૨૫૫-૨૫૬	
સાવળુ	૩૩૬૭	૫૦૫-૫૦૬	
સાવર	૨૫૬૯-૨૫૭૦	૩૮૩-૩૮૪	
સાવા	૩૭૧૭	૫૫૩-૫૫૪	
સાસમ	૭૩૪	૧૦૭-૧૦૮	
સાહા	૪૧૧૩	૬૧૬-૬૨૦	
સિયાનવાસલ	૪૧૨૧	૬૨૩-૬૨૪	૨૩૦ ૩૬૦
સિદ્ધપુર	૧૧૦૪-૧૧૦૫	૧૬૧-૧૬૨	૩૪ ૬૬
સિનાલી	૩૯૨૫	૫૯૩-૫૯૪	
સિયાળી	૧૪૩૦	૨૦૭-૨૦૮	
સિયાળી	૨૧૨૮	૩૨૧-૩૨૨	
સિયાના	૪૨૦૨-૪૨૦૩	૩૩૧-૩૩૨	
સિયાલિકાંઠ	૬૮૫૯	૫૭૫-૫૭૬	૧૬૮ ૩૫૫
સિદ્ધપુર-મ્પતરીકાંઠ	૪૧૭૦	૬૩૧-૬૩૨	૨૩૮ ૪૦૫
સિરોહી	૭૬૨૧-૭૬૨૩	૬૩૫-૬૩૭	૧૨૫ ૭૬૬
સોડા			૧૪૬
સીક દરાવાદ	૪૧૬૬	૬૨૭-૬૨૮	
સીક દરાવાદ	૪૨૬૬	૬૪૬-૬૪૭	
સીનાપુર	૧૧૭૮	૧૭૧-૧૭૨	
સીનામક	૨૩૩૨-૨૩૩૫	૩૪૬-૩૪૭	
સીનામક	૩૦૭૧-૩૦૭૪	૫૦૧-૫૦૨	
સોધરથ	૩૦૧૩	૪૪૭-૪૪૮	
સીનાર	૪૨૫-૪૨૬	૬૧-૬૨	
સોમર	૩૬૬૬-૩૬૭૦	૫૬૬-૬૦૦	
સીપાર	૧૦૫૬	૧૫૩-૧૫૪	
સીમરાવન	૩૩૧૫	૪૬૩-૪૬૪	
સીરસ	૨૬૭૧	૩૬૬-૩૭૦	
સીરીઆરી	૨૬૬૪	૩૬૫-૩૬૬	
સોમંડા	૩૦૫૦	૪૫૩-૪૫૪	
સીરદર	૩૦૦૧-૩૦૦૨	૪૮૫-૪૮૬	
સોલમંડ	૩૪૪૭	૫૬૧-૫૬૨	
સોવની	૪૨૦૧	૬૩૭-૬૩૮	
સોવની	૪૨૨૪	૬૪૧-૬૪૨	
સોવાસ	૨૬૫૪	૩૬૫-૩૬૬	
સોવિશ	૨૯૭૪	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૪ ૨૬૬
સીસરાળા	૭૭૮	૧૧૩-૧૧૪	
સીસારામા	૩૫૨૬	૪૨૫-૪૨૬	
સીસોદરા	૬૩૧-૬૩૨	૬૩-૬૪	

ગામનું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં. પુ. નં.	ગામનું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં. પુ. નં.
સોસોદા	૩૬૫૨	૫૪૩-૫૬૦		સોઠસિયા	૨૫૮૯	૩૮૭-૩૮૮	
સુમગામ	૮૨૧	૧૧૯-૧૨૦		સોળનગડ	૨૫૬૦	૩૮૩-૩૮૪	
સુખા	૩૧૭૦	૪૭૩-૪૭૬		સોળનસીડી	૨૫૪૨-૨૫૫૧	૩૭૯-૩૮૨	
સુળનગડ	૨૪૮-૨૪૯૦	૩૬૧-૩૬૨		સોળ	૧૨૧૯	૧૭૭-૧૭૮	
સુળનપુરા	૨૩૪૯	૩૫૧-૩૫૨		સોણના	૨૭૭	૩૯-૪૦	
સુળનપર	૧૯૨૫	૨૮૯-૨૯૦		સોનઈ	૩૯૮૨	૧૦૧-૧૦૨	
સુળસપુર અડી	૩૨૯૫	૪૯૧-૪૯૨		સોનમઢ	૧૭૩૯	૨૫૭-૨૫૮	
સુળસપુર શહેર	૩૨૯૬	૪૯૧-૪૯૨		સોનચુકા			
સુણવ	૨૮૩	૩૯-૪૦		સોલાપુર	૮૦૭૭-૪૦૭૯	૬૧૩-૬૧૪	
સુથરી	૧૯૧૨	૨૮૭-૨૮૮	૭૧ ૧૪૧	સોલાપુર	૪૦૯૬	૬૧૭-૬૧૮	
સદામડા	૧૪૬૩	૨૧૩-૨૧૪		સાખવાલી	૨૮૩૩	૪૨૩-૪૨૪	
સદાસણા	૧૦૬૦	૧૫૫-૧૫૬		સાખારી	૯૨૬	૧૩૫-૧૩૬	
સુનામ	૩૯૦૧	૫૮૩-૫૮૪		સાંગમોર	૩૯૮૯	૧૦૧-૧૦૨	
સુનોલ	૩૪૮૪	૫૧૩-૫૧૪		સાંગસરા	૩૬૮૬	૫૪૯-૫૫૦	
સુપા (કેડગામ)	૩૯૪૨	૫૯૫-૫૯૬		સાંઆમઢ	૩૮૧૦	૫૬૫-૫૬૬	
સુપા (પવારના)	૩૯૭૭	૫૯૬-૬૦૦		સાંજા	૩૩૬૯	૫૦૧-૫૦૨	
સુમર	૨૬૫૩	૩૯૫-૩૯૬		સાંડેર	૧૧૩૦	૧૬૫-૧૬૬	૩૮ ૮૧
સુમરપુર (જુનુ)	૨૭૪૧	૪૦૯-૪૧૦		સાંધાડા	૨૩૬૧	૩૫૩-૩૫૪	
સુમરપુર (નવું)	૨૭૪૨-૨૭૪૬	૮૦૯-૪૧૦		સાંકરો	૮૬૧	૧૨૫-૧૨૬	
સુરંગ	૪૯૬-૫૬૯	૭૧-૮૬	૧૦ ૨૯	સાંકરિયા	૨૬૦૩	૩૮૯-૩૯૦	
સુરંગપડ	૨૪૬૫	૩૬૯-૩૭૦		સાંકરપુર	૧૩૩૬	૧૯૩-૧૯૪	
સુરપગામ (જાનાપુર)	૮૩૮૦	૬૬૭-૬૬૮		સાંકરલી	૮૦૪૦-૪૦૪૨	૧૦૬-૧૦૭	૨૨૨ ૩૮૪
સુનાખા	૨૧૬૧	૩૨૯-૩૩૦		સાંકાનેર	૨૨૯૪-૨૨૯૫	૩૪૫-૩૪૬	
સુનાખના	૦૫૫૫	૩૯૧-૩૯૨		સાંકાનેર	૩૭૫૧-૩૭૫૪	૫૫૧-૫૫૨	
સુરોસાન	૮૩૦	૧૨૧-૧૨૨		સાંકારી	૨૭૦૮	૪૦૫-૪૦૬	
સુરોસ	૧૧૬૦	૧૬૯-૧૭૦		સાંકારિયા	૨૭૨૭-૨૭૨૮	૪૦૭-૪૦૮	૧૦૪ ૨૧૨
સુરજા	૩૭૫૪	૫૫૭-૫૫૮		સાંકાપુર	૩૦૬૭	૪૮૯-૪૯૦	૧૫૩ ૨૭૭
સુસારી	૩૨૨૭	૪૮૧-૪૮૨		સાંકાપુર	૨૦૦૮-૨૦૦૯	૨૯૯-૩૦૨	
સુરજ	૧૧૯૭	૧૭૫-૧૭૬		સાંકાપુર	૬૭૪	૯૯-૧૦૦	
સુરેષ પહાડ			૫૦૧	સાંકાપુર	૧૩૯૦	૨૦૧-૨૦૨	
સુરજપુર	૧૧૬૪	૨૧૩-૨૧૪		સાંકાપુર	૧૧૮૬	૧૭૩-૧૭૪	
સુરજા	૧૭૧૩	૨૫૫-૨૫૬		સાંકાપુર	૨૪૭૨	૩૭૧-૩૭૨	
સુદા-યા	૨૮૮૧	૬૨૯-૬૩૦		સાંકાપુર	૧૬૨૬	૨૮૯-૨૯૦	
સુદા	૩૫૮૧	૫૩૩-૫૩૪		સાંકાપુર	૧૯૧૨	૨૮૫-૨૮૬	
સુદાસિયા	૩૧૪૮	૪૭૧-૪૭૨	૧૭૩ ૩૧૬	સાંકાપુર	૨૪૭૪	૩૪૧-૩૪૨	
સુદાપા	૨૮૫૮	૬૨૫-૬૨૬		સાંકાપુર	૧૯૩૧	૨૮૯-૨૯૦	
સુદાપા	૧૨૨૬	૧૭૯-૧૮૦	૪૫ ૭૭	સાંકાપુર	૨૬૫૮	૩૭૭-૩૭૮	
સુદાપા	૩૦૫૬	૬૫૫-૬૫૬	૧૫૯ ૨૯૮	સાંકાપુર	૩૧૬૯	૪૭૭-૪૭૮	
સુદાપા	૩૧૫૬-૩૧૫૭	૪૭૧-૪૭૨		સાંકાપુર	૩૬૫૯	૫૪૫-૫૪૬	
સુદાપા	૨૬૭૩-૨૬૭૪	૩૯૯-૪૦૦	૧૦૨ ૨૧૦	સાંકાપુર	૩૬૮૦	૫૪૭-૫૪૮	
સુદાપા	૩૬૦૮-૩૬૦૯	૫૩૭-૫૩૮		સાંકાપુર	૩૬૮૦	૫૪૭-૫૪૮	
સુદાપા	૨૬૭૯	૪૦૧-૪૦૨	૧૦૩ ૨૧૧	સાંકાપુર	૩૬૮૦	૫૪૭-૫૪૮	

આમતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૃ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૃ. નં.	આમતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૃ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૃ. નં.
સીંગોલી	૩૬૭૮	૫૪૭-૫૪૮		હરિતનાપુર	૪૨૭૫	૧૫૧-૧૫૨	૨૫૫ ૪૬૩
સીંદર	૨૭૨૯	૮૦૭-૮૦૮		હાળવદ	૧૪૫૨	૨૧૧-૨૧૨	
સીંધોડી	૧૯૧૬	૨૮૭-૨૮૮		હાટપીપલ્યા	૩૨૬૬	૪૮૭-૪૮૮	
મુંડા	૨૮૩૨	૪૨૩-૪૨૪		હાડેમ	૩૦૬૬	૪૫૯-૪૬૦	
સુંદરિવાલ્યા	૧૪૧૫	૨૦૫-૨૦૬		હાથરસ (સીંડી)	૪૨૬૫	૧૪૯-૧૫૦	
સેથીઆ	૪૩૮૬	૬૬૯-૬૭૦		હાયા	૧૩૦૯	૧૯૧-૧૯૨	
સેમ	૨૩૭૭	૩૫૭-૩૫૮		હાપુડ	૪૨૭૩	૬૫૧-૬૫૨	
ચાકરા	૩૦૦૬	૪૪૭-૪૪૮		હાંરીજ	૯૧૧	૧૩૩-૧૩૪	૨૪ ૫૧
ચલકુંગિરિ			૪૫૯	હાલો	૩૯૦૮	૫૮૭-૫૮૮	૨૧૪ ૩૭૨
હામલીઆ	૧૫૨૨	૨૨૧-૨૨૨		હાલાપુર	૧૯૩૬	૨૯૧-૨૯૨	
હાલ	૩૧૧૦	૪૬૧-૪૬૨		હાલામંજલ	૧૯૬૨	૨૧૩-૨૯૪	
હાણાદ્રા (અણાદ્રા)	૩૦૫૫	૪૫૫-૪૫૬	૧૫૮ ૨૬૬	હાલાનાડા	૨૯૯૮	૪૪૫-૪૪૬	
હાનારા	૩૧૫૦	૬૭૧-૪૭૨		હાલોઆ	૧૨૭૭	૧૮૫-૧૮૬	
હાનુનીઆ	૪૨૨૩	૫૦૬-૫૦૭		દાંડાપુર	૨૦૯	૨૬-૩૦	
હાથિવાલ્યા	૩૬૮૩	૫૪૭-૫૪૮		હાથલી	૧૦૧૦-૧૦૧૧	૬૧૧-૬૧૨	૨૫૫ ૩૮૬
હાનુમાનગદ	૨૪૬૬	૩૧૯-૩૨૦		દુરડા	૨૦૦૯-૨૦૧૦	૩૮૯-૩૯૦	
હાનીગદ	૩૬૪૮	૫૮૩-૫૮૪		દુદ્રાપાદ	૧૧૦૧-૧૧૦૨	૬૨૭-૬૨૮	૨૩૪ ૩૯૫
હરખજના મુવાડા	૧૨૬૨	૧૮૩-૧૮૪		દુરિયાપુર	૧૮૧૦-૧૮૧૩	૫૮૧-૫૮૨	૨૦૬ ૩૮૮
હરજી	૨૮૬૬-૨૮૬૭	૫૨૭-૪૨૮		દોસગામાદ	૪૨૨૩	૬૦૧-૬૦૨	
હરડા	૪૨૨૬	૬૮૧-૬૮૨		દાસિનપુર	૩૩૪૮	૬૯૯-૫૦૦	
હરેલ	૩૭૫૩	૫૫૭-૫૫૮		દાસિન	૪૮૯	૬૯-૭૦	
હરસાર	૨૫૨૪	૩૭૭-૩૭૮		દામનનગર	૧૨૯૮-૧૨૯૯	૧૮૯-૧૯૦	
હરસાલ	૧૦૫૨	૧૮૩-૧૮૪		દામનપાટ	૫૬૮૧	૬૩૫-૬૩૬	
હરસાલાવ	૨૨૪૪	૩૯૯-૪૦૦		દાંડાના સીંડી	૨૩૧૦	૩૫૫-૩૫૬	
હરસોલી	૧૨૦	૧૮૩-૧૮૪					
હાંપુર			૨૦૪				
હરિતકુંડી-હરુડી-નાના મહાલીર	૨૬૧૦	૬૬૬-૬૦૦	૧૦૧ ૨૦૬				

નોંધ:—આ સ્તંભોમાં જે નાના અક્ષરો (પાર્શ્વ)માં ગણનાનાં નામો છે, તે માત્ર કોઠાઓમાં આપવા છે, પરંતુ જે નામો બહાર મોટા અક્ષરો (પાછકા બ્લક)માં આપેલાં છે તે નામો કોઠાઓમાં આપવા ઉપરના એ વિશે વિશેષનોંધમાં વર્ણવે આપેલું છે, જેમાં ગામ નંબર અને વિશેષનોંધોના યજ્ઞ નંબર પણ અવગણ્યા છે. વળી, જે ગામોનાં નામો પાનપા નાના મોટા અક્ષરો (સવર્ણ)માં આપેલાં છે, તે નામો કોઠાઓમાં નથી; કેમકે તે સ્થળો આજે જેના માટે વિષ્ણુ, નામદેવ કે પાડિન બનેલાં છે છતાં તેનું વર્ણન તે તે પૂર્વ ઉપર નજીકના મુખ્ય ગામના પેટામાં આપેલું છે. પેટામાં આપેલાં ગામનાં નામોનો સંબંધનંબર ત્યાં આપ્યો નથી, જે અને સાચીની વિશેષનોંધસ્તુતીમાં તે તે ગામના નામ સાથે દર્શાવ્યા છે.

જૈન તીર્થ સર્વ સંગ્રહ

તીર્થ-મંદિર-મૂર્તિરચના અવલોકન

ભારતવર્ષના ધર્મોમાં જૈનધર્મ અને જૈનદર્શન પોતાનું અનોખું સ્થાન ધરાવે છે. એણે પોતાની આધ્યાત્મિક અને તાત્વિક મોલિક વિવેચનાઓથી આખા વિશ્વનું લક્ષ વર્ષોથી પોતાના તરફ ખેંચ્યું છે ને પોતાના આંગણે દૂરદૂરથી અભ્યાસીઓને નોતર્યા છે.

આ જૈનધર્મનો ભારતવર્ષમાં અનેકાંગી ફાળો છે. પોતાના તાત્વિક અને વિશ્વબ્રુત્વની સ્થાપનાને યોગ્ય ઉદાર સિદ્ધાંતો રજૂ કરતા આગમગ્રંથો દ્વારા તત્ત્વજ્ઞાનના ક્ષેત્રમાં જેમ ભારતવર્ષના ધર્મોમાં એણે અમૂલ્ય ફાળો આપ્યો છે એમ એણે સર્વેલાં મંદિરાવલીઓથી શોભતાં ને અવેર-અહિંસાનો ઉપદેશ દેતી પ્રશ્નમરસનિમજ્જિનપ્રતિભાઓથી ઓપતાં તીર્થધામો દ્વારા પણ સાંસ્કૃતિક પરંપરામાં પોતાનો હિસ્સો શોભાવી રીતે નોંધાવ્યો છે. ગાદ અરહુચો, ફળદુપ ક્ષેત્રો, ગગનચુંબી પર્વતો, પુણ્યસંલિલ સરિતાઓ ને નિમજ્જિન પ્રકૃતિક્ષેત્રો વચ્ચે રચેલી^૧ આ મંદિરાવલી પુરાણ કાળથી પોતાના ઉપાસકોના ઐહિક અને પારલૌકિક કલ્યાણ કરવા સાથે, શિષ્ટ-સ્થાપત્ય અને કળાવેલવના વિકાસના નમૂનારૂપ બનેલ છે. પરમ કલ્યાણ ને પરમ કળાનાં આ સ્થાપત્યો નીચે દુનિયાના દેશો સુગમ બની બન્યે એવો ઇતિહાસ કંડારેલો છે. કાળના હાથે અખંડિત રહેલાં ચૈત્યો ને જીર્ણોદ્ધાર પામેલાં ને પામતાં આ મંદિરાના પ્રત્યેક પાષાણમાં પુરાતત્ત્વવિદો અને ઇતિહાસકારો કોઈ મહાન યુગપરંપરા સંજીવ થતી આજે પણ ઊઠેલી રહ્યા છે.

આત્મકલ્યાણનાં આ જીવંત સ્મારકો કે તીર્થોભાવનાનાં જે પ્રમાણે જૈન અનુશ્રુતિઓમાંથી મળી આવે છે^૨ એ ઉપરથી તીર્થોભાવના મૂળ જૈન સંધને આભારી હોય અને જૈન સંસ્કૃતિમાંથી એ ભાવનાએ પોષણ મેળવી એના સંરક્ષણ અને સંવર્ધનની પરંપરાને આજ સુધી જીવિત રાખી હોય એમ લાગે છે.

જૈન ગ્રંથોના અધ્યયનથી જણાય છે કે જૈન મહાત્માઓ નગરની ગહાર જંગલમાં કે પર્વતની શુક્રાઓમાં આત્મસાક્ષાત્કાર કરવા યોગસમાધિ લગાવતા ને છેવટે કેવળજ્ઞાનની ઉચ્ચ દશા પ્રાપ્ત કરતા. એવા કેવળજ્ઞાની મહાત્માઓ પાસેથી આત્મજ્ઞાન મેળવવા જૈન સંધ ત્યાં અવરજવર કરતો ને એવા જ્ઞાનીઓની પર્ષદા રચતો; જેને જૈન શાઓમાં ‘સમવસરણ’ કહેવામાં આવે છે. તેમનું એવા સ્થળે નિર્વાણ થતાં એ વિશ્વવંદ્ય પુરુષોની ચિરસ્મૃતિમાંથી આત્મકલ્યાણની પ્રેરણા મેળવવા જૈન સંધ સદા હાજિપરાયણ રહેતો.

જૈન શાઓમાં ‘તીર્થંતે અનેતેતિ તીર્થંમ્’ એવી તીર્થની વ્યુત્પત્તિ કરી છે. અર્થાત—જેના વડે સંસારથી તરી

૧. “પ્રતિષ્ઠાસાર” ગ્રંથમાં જિનમંદિર બનાવવાનાં સ્થળોનો નિર્દેશ આ પ્રકારે મળે છે :—

“જનમ-વિષ્કમળસ્વાન-જ્ઞાન-નિર્વાણમુખિય । અન્વેષુ પુણ્યદેસેષુ, નહીકલે નણેષુ ॥
પ્રમાદિજાલિવેષેષુ, સમુદ્રપ્રલિન્દેષુ ॥ અન્વેષુ લા મનોરેષુ, કારણેશ્વિવમંદિરમ્ ॥”

૨. પ્રાચીન આગમશાસ્ત્રોમાં તીર્થોની નોંધ આ રીતે મળે છે :

“ભદ્રાતલ્ય-ડક્ષિતે, મયગવવે વ ધમ્મચક્રે વ । વાસરહાવતત્તનં, વસરણવાં વ વદામિ ॥”

—મયામ્પવે વશાંજુઠ્ઠવંતિનિં । તથા લક્ષણેશ્વર્યાં વર્મચક્રે તથા અદિપ્પટત્તવાં વાષાનાયસ્ય જરણેન્નમ્મિદાસણવા ॥ —“આચારાંમનિપુરુકિત”

“ઉત્તરાવહે ધમ્મચક્રે, મયુરાવે વેલગિમ્મિઓ થસો । કોહણાવે ચિંમંતલામિપંથિયા, તિલ્લંકારણ વા જમ્મમુખિઓ ॥” —“નિશીથચૂળિ”

ઉત્તમ્પત-ગિરનાર સિવાવાનાં અષ્ટાપદ, મન્નમપદ, ધર્મચક્ર, રથાવત^૩ નગ, અમરોતપદ, અયુરાતો કેવલનિર્મિત રત્નપ કોસલની જીવંતવાણીની પ્રતિમા વગેરે તીર્થો આજે આજતા છે—તેનો વિચ્છેદ થયો એમ સમજવું રહ્યું.

શંખ, દીપકો ને નંદાવર્તની ચિત્રમાળા, લલિતકળાનાં આભૂષણો, શાસ્ત્રો ને યજુર્-ષીઓની હારમાળા આલેખી છે ને ઉર્ધ્વગામી આદરોર્ણ ઉદ્દેશપૂર્વક શિખરોની શ્રેણીએ રચેલી ભેવાય છે. આવા મંદિરો દ્વારા જૈનધર્મ પોતાની ભાવપ્રધાન કળાની પરંપરા, સૌંદર્યની પ્રભુલિકા અને ધર્મનું આભિન્નત્વ વિશિષ્ટ પ્રકારે પ્રગટ કર્યું છે. જેઓને ભૂતકાળ પવિત્ર અને ઉત્કળવળ હતો એવા વીતરાગ ભગવાનનાં મંદિરો દ્વારા આધ્યાત્મની પ્રબળે સાહાર, સદાચાર ને સંસ્કારી બની ભવિષ્યકાળ ઉત્કળવળ બનાવવાનો—તમસૂનો પરિત્યાગ, રજસૂનું હમન અને સત્ત્વગુણના પ્રાકટ્યનો આદેશ યુગેથી મળ્યા કર્યો છે ને એ દ્વારા જીવનના વિશુદ્ધ આનંદની રસલહણ વહેતી કરી છે.

આવા વિભૂતિમાન પ્રત્યેક તીર્થ, પ્રત્યેક પહાડ ને પ્રત્યેક મંદિરાવલી એ જૈનધર્મનો—જૈન સમાજની સભ્યતા, ધર્મભાવના ને વિચારપરંપરાનો ઇતિહાસ રજૂ કરે છે. જૈનોનાં ઉત્થાન ને વિકાસ ત્યાંના જ પશ્ચરે પર, એની આસપાસની ભૂમિ પર, ત્યાંના ખંડેરો ને ઉદ્યાનો પર આલેખાયેલા પડંબો છે. આંખ હોય તે નિહાળી શકે, શ્રુતિ હોય તે સમજી શકે, સ્મૃતિ હોય તે નાણી શકે.

આને ભારતવર્ષની આરે દિશામાં જૈન સ્તેતાંબર મંદિરોની લગભગ ૫૦૦૦ અનુપમ ઈમારતો ઊભી છે ને જે દેવમંદિરો ભૂગર્ભમાં ભળી બધાં કે બીજાના હાથ તળે પડ્યાં છે એની તો આમાં ગણતરીયે નથી.

આ “જૈન તીર્થ સર્વસ્વ” દ્વારા એ મહાન કાર્ય યત્ક્રિયિત પણ કરવાનો અભિલાષ છે. અલબત્ત, આ કાર્ય એટલું મહાન છે અને સાધનો એટલાં ટાંચ્યાં છે કે એને સર્વાંગપૂર્ણ કહી ન શકાય. છતાં ટૂંકી મર્યાદામાં પણ એ માર્ગે એક નમ્ર પ્રયાસ છે; એટલું જ કહેવું બસ છે.

ગૂર્જરભૂમિની મંદિરાવલી

ભારતવર્ષમાં ગુજરાત આજે ધર્મ, સંસ્કૃતિ ને કળાની ખાતમતાં પોતાનું વિશિષ્ટ સ્થાન ધરાવે છે. એક કાળે મગધમાં એ જૈનધર્મનો પ્રચાર હરો એની ઝાંખી ગુજરાત આજે કરાવી રહ્યું છે.

ગુજરાત સદાકાળ એક છત્રછાયા નીચે રહ્યું નથી. ગુજરાત નામ તો ગૂર્જરોને રાજ્ય પ્રાપ્ત થયા પછી જ મળ્યું છે. આવાડા તેમજ સ્થેણકીયશના રાજત્વકાળમાં કેન્દ્ર, કાઠિયાવાડ અને ભિલમાળ—આગ્રુથી લઈને મહાનદી સુધીનો પ્રદેશ સામાન્યતઃ મેઘ જ નામે ઓળખાતો હતો, પરંતુ તે પહેલાં પ્રાચીન કાળથી આ પ્રદેશના સુખ ત્રણ ભાગ હતા; સૌરાષ્ટ્ર, હાલ અને આનંદપ્રદેશ. આ ત્રણે પ્રદેશો આજે ગૂર્જરભૂમિનું એકમ બની રહ્યાં છે.

આ ગૂર્જરભૂમિ આજે જૈનધર્મનું પ્રધાન કેન્દ્રધામ છે. જૈનોએ પોતાની સમગ્ર શક્તિ એના ઉપાસનામંદિરો પાછળ રેલાવી હઈ ગૂર્જરભૂમિને નંદનવન સમી બનાવી મૂકી છે. કેટલાંક સ્થળો તો બટાભર્યાં લતામંડપો જેવાં મંદિરોનાં હ્રુમખાંની સહિથી એમનાં કળાભક્તિ અને અપૂર્વ ત્યાગનું ગોરવ ધારી બેઠાં છે. નાનું ગામડું પણ એવા એકાદ મંદિરની રચનાથી નગરની શોભા ઢાખી રહ્યું હોય એમ જણાઈ આવે છે.

અતિપ્રાચીન કાળથી આ ભૂમિમાં જૈનધર્મનો પ્રસાર હતો એવી નોંધ જૈન ગ્રંથોમાંથી મળી આવે છે. જે કાળના ઉલ્લેખો આપણને સાંપડે છે એ કાળનો લાંબો ગાળો, રાજકાંતિઓ, ભૌગોલિક પરિવર્તનો, અસલનાં લોકડાનાં મંદિરોની રચના સામે હવા, પાણી અને ગરમીનાં લીધણ આક્રમણો, ગર્ભની હુમલાઓ તેમજ પ્રબળાં થતાં સ્થળાંતરોના કારણે પ્રાચીન યુગનાં પ્રમાણ આપે એવું કોઈ અચોચ બની શકે તેની આશા રાખવી વધારે પડતી ગણાય. અલબત્ત, ઇતિહાસકાળની મળી આવતી પુરાતાત્વિક સામગ્રી એની પ્રાચીન પરંપરાની કંઈક ઝાંખી કરાવે છે.

પુરાતાત્વજ્ઞો જૈને ઇતિહાસકાળ પહેલાંનો યુગ કહે છે એ કાળમાં ભગવાન જયભદ્રે શશ્વજયગિરિની અનેકવાર સ્પર્ધા કરી હતી. એમના પુત્ર ચક્રવર્તી ભરતરાજે પ્રથમ તીર્થંકર શ્રીચપભદ્રે ભગવાનનું રત્નમય રમણીય દેવમંદિર બંધાવ્યું હતું.^૧ ભગવાન જયભદ્રે પછી બીજા તીર્થંકરોએ અને મહાપુરુષોએ આ ભૂમિને પુનિત બનાવી હતી. એ જ

^૧ “શિવભગવાદિત્ય”

કારણ છે કે આ ગિરિની પવિત્રતાને મહિમા પરંપરાએ આજ સુધી જોનાના આબાહુલક હૃદય ઉપર ઊંચું અસન જમાવી બેઠો છે.

વીસમા તીર્થ^૨ કર યુનિયુક્તસ્થાત્રીના વારામાં ભુચક્રમ્ભ(ભરૂચ)માં જૈનધર્મે દેવ કે મનુષ્ય જ નહિ પરંતુ તિર્થથી માટે પણ જૈનધર્મનાં સિદ્ધાંત અલગ હોવાની પ્રતીતિ કરાવતાં તેમજ વિશ્વબ્રુત્વની સચરાચરની સુષ્ટિની વાતને તાદૃશ કરતાં ‘અધ્યાવયોધ’ અને ‘શકુનિકાવિહાર’ની ઘટનાના સ્મરણીય દેવપ્રાસાદો જોવા કર્યા હતા. કાળથી છુટું બનેલા એ મંદિરોને છેલ્લો ઉદાર મંત્રીશ્વર કિલ્લનના પુત્ર મંત્રી આંગડે (આમ્રબટ્ટે) સં. ૧૨૨૧-૨૨ માં કરાવ્યો હતો, એના અંથસ્થ પુરાવાઓ જડી આવે છે.^૩

એ પછી ચાલુક્યજાળ જેટલા પ્રાચીન કાળમાં શ્રીકૃષ્ણના પિતરાઈ ભાઈ બાવીશમા તીર્થ^૪ કર શ્રીઆરિહનેમિ ભગવાનને સંગળ દ્વારકા અને ગિરનાર સાથે હતો એવો ઉલ્લેખ પ્રાચીન ગ્રંથો કરે છે.^૫ ભગવાન આરિહનેમિએ ગિરનારમાં પોતાની સાધના આરંભી હતી ને તેમાંનાં દીક્ષા, કેવલગાન અને નિર્વાણ : એમ ત્રણ કથ્યાલોકોથી એ ભૂમિ પુજનીય બની હતી.^૬ એ સમયે ભટ્ટોએ જે સ્મારકો રચ્યાં તે કેટકેટલાયે ઉદારો પાસે પછી સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રી ને સોરઠના કંડનાયક સંભળન શેઠીએ સં. ૧૧૩૫ માં લાકડાના મંદિરના સ્થાને આરસનું મંદિર બંધાવ્યાના શિલાલેખીય અને અંથસ્થ પ્રમાણો સાંપડે છે.^૭

જૈન ગ્રંથોમાં જોનાં નામો જૈન ધામ તરીકે જોળખાય છે તે સુજળ દ્વારકા જેનું બીજું નામ કુશસ્થલી હતું તેનું વર્ણન જૈનસ્ત્રોત્રમાં આવે છે. દ્વીપાચન ઋષિએ દ્વારકાના વિનાશ કર્યો હોવાના ઉલ્લેખો પ્રાકાશ્ય અને જૈનગ્રંથોમાં મળી આવે છે. આજે આ સ્થાન વાળુવોના ધામ તરીકે ઓળખાય છે. ‘આવશ્યકશુલ્કિ’માં પ્રકાશને જૈન તીર્થરૂપે જોળખાવ્યું છે. આજે આ સ્થાન શેવોનું ધામ બનેલું છે. એ સિવાય હાલકપ નગર જોને આજે હાથવ નામે જોળખવામાં આવે છે તેના ઉલ્લેખ જૈન સ્ત્રોત્રમાં આવે છે. શ્રીપાર્શ્વનાથના તીર્થ તરીકે અમુખતી-મહુવા પણ ખૂબ પ્રસિદ્ધ હતું. શેઠરાનો ઉલ્લેખ ‘સૂત્રકૃતાંગ’ની શુલ્કિમાં આવે છે. સિદ્ધસેનાચર્યે આ સ્થાનને પાદવિહારથી પવિત્ર બનાવ્યું હતું. આનંતપુર-આનંતકુરમાં સહુ પહેલી ‘કલ્પસ્તુ’ની વાચના થઈ હતી. આવી બીજી કેટલીયે હકીકતો અહીંં જોરી શકાય, પણ એને અહીંં અવકાશ નથી.

ત્રીર્થ સમ્રાટ સમ્રાટરાજે જૈનધર્મના પ્રચારનાં જે યશસ્વી કાર્યો કર્યાં છે એનાથી એણે જોનાના ઇતિહાસમાં ચોખ્ખાનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. ઇતિહાસ કહે છે કે, બીજા દેશોની માફક એણે સુજળરાત્રી ભૂમિને અસંખ્ય જિન-મંદિરોથી શુભગારી દીધી હતી. એ જ કારણ છે કે એમના સમયની પ્રાચીન જિનમૂર્તિઓ આજે પણ ભૂગર્ભમાંથી મળી આવે છે ને તેમાંની કેટલીક મૂર્તિઓના કારણે તે નવાં તીર્થોની સ્થાપના પણ થઈ છે.

ગિરનાર પર્વતની એક શુદ્ધાંત્રી મળી આવેલા ભુત્રપકાલીન (બીજી સદીના) શિલાલેખથી એ જૈન ભૂમિનો ઐતિહાસિક પ્રાચીનતા પુરવાર થાય છે.^૮ હાંક, અધાઉ, અહુડી,^૯ આંકાઉ,^{૧૦} છૂમલી વગેરેમાંથી સહજ રીતે મળી આવેલાં શિલ્પોએ સોરઠ અને સુજળમાં જૈનત્વના બહેળા પ્રસારની પ્રામાણિકતા ઇતિહાસવિજ્ઞોમાં સિદ્ધ કરી આપી છે.

૨. “વિવિધતીર્થકથ” માં “અધ્યાવયોધતીર્થકથ” પૃ. ૨૦-૨૨ પ્રકાશક : સિદ્ધી જૈન મંથાળા.

૩. “વિષ્ણુલક્ષ્મીપુરુષચરિત” અને “વરુદેવમંદિરી”

૪. રામચંદ્રસેનસિદ્ધર, વિકલાનાગ મિહિરિયા ગ્રન્થ ॥ ત ચમ્પાચલવર્તિ, અરિહનેમિ નવજાન ॥

૫. “Antiquities of Kathiawar” P. 159 અને “વિવિધતીર્થકથ” માં “શૈવતગિરિકથ” પૃ. ૬, પ્રકા. સિ. મં.

૬. “The Archaeology of Gujarat” (Bombay 1941) માં ગિરનારની શુદ્ધાના એક શિલાલેખનો પરિચય.

૭. “Bulletin of the Deccan College Research Institute” Vol. 1. nos. 2-4, March 1940.

અહુડીની મૂર્તિ પર આવેલાયેલો શિલાલેખ—

“નર્મ્મ” શિલ્પ લખ્યું ગિરિગણ્ઠ...વર્ણિતજા જાતૈસંજ-જાવક ॥”

૮. “જૈન સત્ત્વ પ્રકાશ” વર્ષ : ૧૧, અંક : ૧૦ માં “વગેરેમાં પ્રગટ થયેલી એક હામર વર્ષ પહેલાંની શ્વેતાંબર જૈન પ્રતિમાઓ”

સૂર્યવંશી પ્રથમ શિલાદિત્ય રાજવીના સમયે વલ્લભી જૈનધર્મનું કેન્દ્ર હતું. એ સમયે ૮૪ જિનમંદિરો પોતાની વિજયપતાકા અહીં ફરકાવી રહ્યાં હતાં. મહાશ્વત્થપદ શ્રી. દેવર્ધિગણિ ક્ષમાશ્રમણે આ ભૂમિમાં જ વીર નિઃ સં ૬૮૦માં શ્રમણસંપદને એકઠો કરી જૈન આગમસાહિત્યને પુસ્તકારૂઢ કર્યું હતું.^૬ એ દૃષ્ટિએ વિદ્યાતીર્થ તરીકે વલ્લભીનું સ્થાન નોંધપાત્ર ગણાય. પ્રસિદ્ધ તાર્કિક મહત્તવાદી આચાર્યો^૭ અને પ્રકાંડ આગમરહસ્યવેતા શ્રી. જિનભદ્રગણિ ક્ષમાશ્રમણે^૮ પોતાની પ્રવચનપ્રતિભાને અક્ષરદેહ આપ્યો તે આ જ પુણ્યભૂમિ હતી.

વલ્લભી ભાંગુને ને જિનનભાળે એ સંસ્કારો ઝીલ્યા. જિજ્ઞાસુ (શ્રીમાલ) એ સમયે ગુર્જરભૂમિનું સુખ્ય નગર હતું. પ્રભાવશાળી શ્વેતધર આચાર્યોએ એ પ્રદેશમાં ભગવાન મહાવીરની વાણીનો સંદેશવજ્જ રોપ્યો ને એ ભૂમિને દેવગુહોથી રમ્ય બનાવી દીધી. શ્રી. વટેશ્વર નામના મહાન આચાર્યે આકાશવપ્ત નગરમાં રમ્ય જિનમંદિર બંધાવ્યાની નોંધ એક પ્રશસ્તિમાંથી મળે છે.^૯ એ પછી લગભગ આઠમા-નવમા સૈકામાં તાર્કિકશિરોમણ શ્રી. હરિભદ્રસૂરિ અને દાક્ષિણ્યચંદ્રિક શ્રી. ઉદયોતનસૂરિ જેવા વિદ્વાસ્વામીઓએ જૈન સંસ્કારોથી આ ભૂમિને મધ્યમધતી પુણ્યમયી બનાવી દીધી.

જિજ્ઞાસુ પછી ભાંગુને ને પંચાસરની ભૂમિ ઉપર વનરાજ આવાડાએ શુભરાતાના રાજ્યનું શિલારોપણ કર્યું. શ્રી શીલગુપ્તસૂરિએ તેને આશ્રય આપ્યો હતો. શ્રીદેવી નામની શ્રાવિકાએ તેને રાજતિલક કર્યું હતું ને આંધા નામના જૈન વણિકે તેનું મંત્રીપદ શોભાવ્યું હતું. જૈન સંસ્કૃતિના વૃદ્ધિગત મહાવૃક્ષનું આ ધીમજરાપણ કોઈ સુવર્ણ ધડીનું ભાન કરાવે છે.^{૧૦} વનરાજ જૈનધર્મના ઉત્કર્ષમાં સાથ આપ્યો હતો એટલું જ નહિ; એણે પંચાસરનું જિનમંદિર બંધાવી જૈનધર્મ તરફ પોતાની આંખરુબિંદુ ને જૈન સંતાનોના ઉપકારનું ત્રણ એ રીતે અદ્ધા કર્યાનું પ્રમાણ 'પુરું' પાઠયું છે. એ સમયથી જૈનમંત્રીઓએ રાજ્યના અધિકારપદે રહી જૈન સંસ્કૃતિને સંપન્ન બનાવવા બધી રીતે ભગીરથ પ્રયાસ કર્યાનો ઇતિહાસ સુવર્ણાક્ષરોમાં અંકિત છે.^{૧૧}

ચોટુકચકાળનો ઇતિહાસ બહુ સ્પષ્ટ અને સર્વવિહિત છે. એ કાળમાં કે તે પછીના સમયની નગરીઓમાં અને ગામડામાં પણ જૈનોના પ્રતાપ ગાજતો હતો. વિસ્તારભયે એની લાંબી વિગતોમાં અમ્હારે બિતરતું નથી; દૂકમાં એ સમયે રાજવીઓએ જૈનાચાર્યો, જૈન મંત્રીઓ અને શ્રેષ્ઠોઓના પ્રભાવ તળે આવી જઈ જૈનધર્મના ઉત્કર્ષમાં ઉદાર આશ્રય આપ્યો એટલું જ નહિ; એ સમયી હૃદયગત ભક્તિ અને ઓઘાઈને મૂર્તિમંત બતાવતી ઠેર ઠેર મંદિરાવલીઓ બીલી કરી કે સાથ પુરાવ્યો. એ સમયે ભાગ્યે જ એનું કોઈ ગામડું હશે જેમાં જૈનમંદિર એના અગ્રકારસમું શોભી ન રહ્યું હોય! નવા નગરની સ્થાપનામાં જૈન વણિકોને પ્રથમ સ્થાન મળતું એનું કારણ પણ એ જ હતું.

આ રીતે જૈનોના સામર્થ્ય, ભક્તિ અને ઉદારતાથી ભર્યાં યથેતાં અસંખ્ય જિનમંદિરોથી ગુજરાતની ભૂમિ નંદનવન સમી શોભા ધરાવે એમાં નવાઈ નથી. પરંતુ રાજક્રાંતિ અને ધાર્મિક હુમલાઓથી શુભરાતની વાડી વેરાન બની સુકાવા લાગી. એ અસંખ્ય મંદિરોના બહુ ઘોરો ભાગ આજે નાશ પામ્યો છે, છતાં જૈનાચાર્યોના તપસ્તેજ અને વાણીપ્રભાવથી તેમજ વણિકોએ પોતાના વાણિજ્ય કુનેકથી મેળવેલી મહાજન તરીકેની ખ્યાતિ સામે ગમે તે સત્તાને ઝૂકતું પડતું હતું ને એથી જ સુસલમાન, મરાઠા અને અંગ્રેજ અમલ દરનિયાન બંધ્યે એ વિનાશની પ્રતિક્રિયા થઈ આવી હોય એમ બમણા વેગથી જૈનોએ મંદિરોની રચના કર્યે જ રાખી જેથી આજે પણ સેંકડો મંદિરો આ ભૂમિ ઉપર જોઈ શકાય છે. કેટલાક પર્વતો અને નગરો તો જૈન મંદિરોના નગરની ખ્યાતિને વરી વૃદ્ધિયાં છે એ સર્વવિહિત છે.

આમુનો પ્રદેશ આજે શુભરાતની સીમામાં આવેલો છે. પરમારોના સમયે તે પ્રદેશ ગુજરાતના રાજ્યોને આધીન હતો

૬. વલ્લિપુત્રિમ નવર, દેવર્ધિગણિસલકરોહિં. | પુણ્યે કામ્મ કિંહિત, નવસય અલીઆપુ મીરામો ||

૭. " પ્રભાવચરિત " માં " શ્રી અક્ષવાદિચરિત " પૃ. ૭૭. પ્રકા. સિ. મં.

૮. " ત્રિશાવપરક બાપ " ની નેસચરેત્રી તાપ્રતિ. જેમાં નોંધે ગુજનના ઉત્તેજન છે —

“ વંચ સતા દગલીતા, હવળિવજ્જલસવ્વ મહામણસ. | તો ચેતપુમ્મિમાપ, કુવણિવાતાસિમ્મિ નવકરો ||
રમે ગુ પામગવરે, જી[ભા]વમ્મિ નરકરિદસિ. | વલ્લીવતીપ દમં, મરિચિ.....સિ વિગળવળે || ”

૯. " કુવલપમાલા " ની પ્રશસ્તિ

૧૦. નીર્જનમિલં રાજ્યં, વનરાજમ્મુવમ્મૂર. | સ્વાપિતં-જિવમ્મન્ત્રીચૈતલવ્વેષી નેવ નિર્મતિ ||

૧. અમદાવાદ

(કાંઠા નંબર : ૧-૨૪)

ગુજરાતના પાટનગર તરફે સુપ્રસિદ્ધ અમદાવાદનું ઘીલું નામ ફાજનગર છે અને જૂના વખતમાં તેમજ આજે એ ‘ જૈનપુરી ’ એવા નામથી ઘણું સ્થળે પ્રસિદ્ધ છે. એનું કારણ જેમ ગુજરાતના સાંસ્કૃતિક અને ઔદ્યોગિક વિકાસમાં જૈનોનો મોટો ફાળો છે તેમ આ નગરના વિકાસમાં, વેપાર-ઉદ્યોગમાં ને વિખ્યાતિમાં જૈન પ્રબળેણ એના ધર્મવીર, દાનવીર ને કર્મવીર જૈન શ્રેષ્ઠીઓનો ને સુચરિત સરસ્વતીના અવતારસમા નિર્ધેય જૈન આચાર્યમહારાજોનો મોટો હિસ્સો છે.

આગરમતીના ડાળા કોઠે આ નગરી આ રૂપમાં પંદરમા સેકા (સં. ૧૪૬૮)માં નિર્માણ થઈ હતી,^૧ એમ ઇતિહાસ કહે છે પરંતુ જૂના રૂપમાં તે તેનું અસ્તિત્વ દશમા સેકા પહેલાંનું કેટલાક પુરાતત્ત્વવેત્તાઓએ સ્વીકાર્યું છે. આજના અમદાવાદના ત્રણ અવતારસમા-આશાવલ, કણ્ઠિવતી ને અમદાવાદ-ત્રણેમાં જૈનોનો પ્રતાપ જૂજનો દેખાય છે. આશાવલ:

આશાવલ-આશાપદલી જે દશમા સેકા પહેલાંનું છે તેમાં “ પ્રભાવકચરિત ” કારના કથન સુજળ: અહીં ૮૪ મોટા શીર્ષન શાવકો વસતા હતા.^૨ જૈન અને હિંદુઓનાં અનેક મંદિરો હતાં. અહીં ભાભા પાર્શ્વનાથનું વિશાળ મંદિર હોવાનું શ્રી. સ્ત્રમયજુંદર ઉપાધ્યાય નોંધે છે.^૩ ઉદયન મંત્રીએ બંધાવેલો બોતેર દેવકલિકાવાળો બળ્ય ‘ ઉદયન-વિહાર ’ નામે જિનપ્રાસાદ હતો.^૪ ચાલ્ય નામના અહીંએ પણ અહીં જૈન દેવાલય બંધાવ્યું હતું.^૫ શીવાસુબ્રહ્મસ્વામીનું એક મંદિર હતું.^૬ આ સિવાય ઘીલાં દેવાલયો ઉપરાંત જૈન બંદારો અને અનેક ચથો લખાયાની નોંધ પ્રશસ્તિઓમાંથી મળી આવે છે. જૈન શ્રેષ્ઠી અભયક નામનો કંઠનાથક અહીં જ વસતો હતો.^૭

કણ્ઠિવતી:

અગિયારમી સદીમાં આશાવલના સ્વામી બીલપતિ આશાને કણ્ઠિદેવે હરાવી આશાવલને પોતાના નામ ઉપરથી ‘ કણ્ઠિવતી ’ નામ આપ્યું. “ ગુજરાતના ઐતિહાસિક સાધનો ” નામના પુસ્તકમાં જણાવ્યું છે કે- “ કણ્ઠિવતી થોડા વખતમાં જૈનધર્મનું કેંદ્ર બની ગયું. ” શ્રોત્રંકો સિદ્ધરાજના સમયમાં પ્રસિદ્ધ વાદિપુંગવ શ્રી. દેવસૂરિ આવ્યા ત્યારે ‘ અરિહનેમિપ્રાસાદ ’ માં પોતાની પ્રવચનધારા વહાવતા હતા.^૮ સર્વ મંત્રીએ અહીં વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું હતું. અહંમદશાહ બાદશાહનું ફરમાન મેળવો શત્રુજયનો મોટો સંઘ કાઠનાર સંઘવી ગુજરાતનો પૂર્વજ આચો કણ્ઠિવતીનું ભૂષણ ગણાતો હતો. શ્રી. હેમચંદ્રાચાર્યે અહીં જ પ્રાથમિક શિક્ષણ લીધું હતું. મંત્રી ચૈથકે અહીં

૧. જૈન બંદારોમાં એક હસ્તલિખિત પત્રમાં આપેલી રામવલ્લી સુજળ—

સંવત ૧૪૬૮ વર્ષે વૈદાસ્ય વર્ષે ૭ રવો પુર્યં બહિર્વલ્લાવસ્થાપના ॥

૨. “ પ્રભાવકચરિત ” પૃ. ૧૬૫, શ્લો. ૧૨૬ પ્રમા. સિ. મં.

૩. “ ભાગલે પાટનાથ મઠ બેટવો, આશાવલોમહિ આજરે; ”

— ‘ તીર્થભાસ ઇતીસો ’, “ જૈન ગૂર્જર કવિઓ ” ભા. ૩, પૃ. ૮૭૪

૪. ‘ જૈન સાહિત્યનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ ” પૃ. ૩૩૫.

૫. જોગન. પૃ. ૪૫૪.

૬. “ પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ ” પૃ. ૨૭

૭. “ જૈન પુસ્તકપ્રશસ્તિસંગ્રહ ” પૃ. ૧૧૩.

૮. “ પ્રભાવકચરિત ” પૃ. ૧૭૫, શ્લો. ૮૧-૮૩.

એક ગ્રંથભંડાર સ્થાપ્યો હતો. કર્નલ ટોટે અહીં હયા જિનમંદિરોમાં ખડિયેરો હોવાનું જણાવ્યું છે, જેમાંનું આજે એકે હયાત નથી.

અમદાવાદ:

આ આજી નોંધ અમદાવાદની સ્થાપના પહેલાંના ભૂતકાળની સમૃદ્ધ ભૂમિકાની યાદ આપે છે અને આજે અમદાવાદની ભૂમિ ઉપર સ્થાપિત થયેલાં ૨૦૪ બીચે વધુ જૈન મંદિરોમાંથી કેટલાંક મંદિરોના ઇતિહાસ તો ગુજરાતના ઇતિહાસ જેટલા જૂનો છે. આજનાં આશરે ૬૪ હજારથી વધુ જૈન પ્રવેતાંબર મૂર્તિપૂજક કોમનાં ઘરોના ઇતિહાસ પ્રતાપ, સેવા ને સ્વાર્ણકૃષ્ણી સુવાસિત બનેલા છે. અહીંના મહાજનોની શાખા ઠેક દિલ્લી દરબાર સુધી હતી. જૈન પ્રજાનું મન કુખાવતાં સ્ત્રીરંગભેષ જેવા બાદશાહો પણ ખચકાતા. દિલ્લી દરબારમાં અમદાવાદનો યાત્રી સો પહેલાં ગીલાતો. અહીંના શરદા સાથે બાદશાહો અને ઉમરાવોના મીઠા સંબંધ હતા. મરાઠા સમય અને અંગ્રેજ અમલ દરમ્યાન પણ જૈન શ્રેણીઓએ પોતાની સત્તા અને લાગવગથી પોતાનું 'વર્ચસ્વ ભળવી રાખ્યું' હતું.

કળાપ્રેમી બાદશાહો અને શ્રીમતોએ સબવેલું આ શહેર સત્તરમી સદીમાં સર્વશ્રેષ્ઠ નગર બની ચૂક્યું હતું. સુસલભાને એ ગુજરાત છોડ્યું ત્યારથી તેઓ ગુજરાતની કળા અને સંસ્કૃતિના ભક્ત બન્યા હતા. આ પ્રકારની કળાભક્તિ અમદાવાદની ઘણીખરી બાદશાહી ઈમારતોમાં દેખાઈ આવે છે. ઇ. સ. ૧૬૩૮માં જૈન સ્લેક નામનો જર્મન પ્રવાસી અમદાવાદનું વર્ણન કરતાં લખે છે: “સુસલભાની મસ્જિદમાં મોટે ભાગે જૈન મંદિરોના માલ વપરાયો છે. અહમદશાહની મસ્જિદમાં અંદરનો શુંબજ જૈન છે અને બીજો સામાન પણ એવા જ કોઈ મંદિરોના છે. કેમતખાની મસ્જિદમાં પણ અંદરનો શુંબજ જૈન છે. સૈયદ આલમની મસ્જિદમાં થાંભલા જેવાના છે. કુબા રાણાએ અંધારે સોદહીમાં જૈન મંદિર બનાવવો જોઈ જ અરસામાં અહમદશાહે જુમ્મામસ્જિદ બંધાવી હતી. એ જૈન મંદિરમાં ૨૪૦ થાંભલા છે એ જ પ્રમાણે આ મસ્જિદમાં તેવા અને તેટલા જ થાંભલા જોઈ શકાય છે.” આ ઉપરથી નાણી શકાય છે કે જોનોના સ્થાપત્યકળાના શોખથી મુસ્લિમ બાદશાહો કેવા અંબળ ગયા હતા !

વસ્તુતઃ એ કળા ગુજરાતના જોનોનો જ હતી. જોનોની સ્થાપત્યકળા માટે મહાદૂર કળામર્મજ્ઞ વિદ્વાન ફ્રેન્ચસન કહે છે: “હિંદુ સમયમાં જૈન સ્થાપત્ય જિંદી ટોચે પહોંચ્યું હતું અને સુસલભાન સમયમાં કેટલાંક મિશ્રણથી એ વધારે શુદ્ધ બન્યું હતું.”

આવા ભવ્ય અને મનોહર શહેરને સુસલભાન અને મરાઠાઓના વિમલકળામાં પણ સહન કરવું પડ્યું. બાદશરી સદીમાં તો એ ઘસાતું ઘસાતું છોડ્યું થવા લાગ્યું. પ્રાચીન કળા યોસરવા માંડી. અંધારે ઈ. સ. ૧૮૧૮ થી અંગ્રેજોએ અહીંનો અમલ શરૂ કર્યો ત્યારે જૂના જૈન મહાજનો, નગરશેઠો અને ઉદ્યોગપતિઓએ આગળ આવા અમદાવાદને ટકાવી રાખી ખીલવવાને અધિક પ્રયત્ન કર્યો. કુદરતી આક્રંતોના પ્રસંગમાં પણ જૈન દાનવીરોના આંગણું નરી માનવતાથી ઓપી બેઠાં. સં. ૧૭૭૫ના ડુકાળમાં શેઠ શાંતિદાસના પુત્રો-રતનશાહ, લખમીચંદ, આણેકચંદ અને હેમનથ શાહે જગડશાહની માફક લોકોના સંકટનું નિવારણ કર્યું હતું. ઇ. સ. ૧૭૨૫માં અંધારે મરાઠાઓએ શહેરને લૂંટવા માંડ્યું ત્યારે જૈન આગેવાન ખુશાલશાહ શેઠ વચમાં પડી, પોતાના તરફથી ઘણી ફોલત આપીને તેમને રોક્યા હતા.

આવા અનેક પ્રસંગોમાં જૈન શૈલિઓએ પોતાના પ્રાણ અને ધનના ભોગે ચિરસ્મરણીય સેવાઓ આપી છે, જેની નોંધ ઇતિહાસકાર ઉવેખી શકેના નથી. અમદાવાદના બહેરકામોમાં પણ તેમની દીલાવરી સંજાવતો આજે પણ નોંધપાત્ર બની રહી છે.

યુતદેવીના અવતારસમા આપણા પૂર્વાચાર્યોએ વારસામાં આપેલી જ્ઞાનસંપત્તિના પ્રાચીન ગ્રંથભંડારો પણ અહીં ઘણા છે. આપણી સંસ્કારસાધનાની પગદંડીની આસપાસ ગ્રંથોની જ્ઞાનજ્યોતિ અખંડ ગળદળતી રહે એ માટે પૂર્વાચાર્યોએ ગ્રંથોને દેવમંદિર કે મૂર્તિ જેટલું જ મહત્વ આપ્યું છે અને તેથી જ ગુજરાતમાં જેટલા ને જેવા ગ્રંથભંડારોની વિપુલતા જોવાય છે તેટલી બીજા કોઈ પ્રાંતમાં નથી. એટલું જ નહીં; ગુજરાતના ઇતિહાસની જેટલી સામગ્રી આ ગ્રંથભંડારોમાં જોનાચાર્યોના હાથે લખાયેલી મળી આવે છે એટલી બીજે ક્યાંઈથી પ્રાપ્ત થતી નથી. બારમી સદીથી લઈને ઠેક નવીન યુગના પ્રારંભ સુધીનાં ચિત્રકળાનાં પ્રતીકો આ ગ્રંથભંડારો સિવાય બીજે સુલભ નથી. વળી, પ્રાકૃત ભાષા ને આપણા દેશની બધી અર્ચભાષાઓની માતાબહી છે એની વિપુલ સંપત્તિ આ ભંડારોમાં જ ભરી પડી છે.

ગુજરાતી અપભ્રંશનું સાહિત્ય જે આપણા બંધારમાં છે તે જૈન રચનાઓ શિવાચનું અન્યત્ર સાંપડતું નથી. મહારાજ કુમારપાલ, મહામંત્રી વસ્તુપાલ તેજપાલ, મંત્રી પેથડ વગેરે શ્રેષ્ઠીઓએ ઠેર ઠેર સ્થાપેલા ગ્રંથબંધારો અને તેમની નિશામાં લખાયેલા અનેક ગ્રંથોની નોંધ મળે છે. અહીં પશુ એવા કેટલાક પ્રાચીન બંધારોમાંથી દોશીવાડાની પોળમાં આવેલા ડેલાના ઉપાશ્રયમાં, જૈન વિદ્યાશાળામાં, હુદારની પોળના ઉપાશ્રયમાં, દેવસાના પાડે વિમલગચ્છના ઉપાશ્રયમાં, હાલપટેળની પોળના પગથિયાના ઉપાશ્રયમાં, પાંચરાપોળની જ્ઞાનશાળામાં તથા બીજે મળીને હજારો ગ્રંથો સંધરેલા સાંપડે છે. કેવળ ડેલાના ઉપાશ્રયમાં જ આ લેખકે તેનું વિગતવાર 'સુચિપત્ર' બતાવતાં ૧૭-૧૮ હજાર જેટલા પ્રાચીન હસ્તલિખિત ગ્રંથો સંબંધાયેલા હોવાની ગણતરી કરી છે.

લગભગ ૨૫૦ વર્ષ પહેલાંના અમદાવાદની ગાંબી કરાવતા પં. શૌલિવિજયભાઈએ સં. ૧૭૪૬માં રચેલી 'તીર્થમાળા'માં અહીંની ભત્રાહિતીનું વર્ણન આપતાં તેઓ કહે છે—“અમદાવાદ ત્રણ ચોળના વિસ્તારમાં છે. અહીં પચાસ હજાર શ્રાવકોનાં ઘરોની વસ્તી છે અને ૧૭૮ જેટલાં જિનમંદિરો છે. યોગવાલ રતન અને સૂરા નામના જૈન શ્રેષ્ઠોએ ધર્મક્ષેત્રમાં ઘણું કામ વાપરે છે. આવીઆના પુત્ર દોશી શાંતિદાસ રાજા બોજના બીજા અવતારસમા દાનવીર છે, તેઓ જ જ્ઞાની પશુ છે. યોગવાલ શેઠ શાંતિદાસે શ્રીચિંતામણિપાર્શ્વનાથનું વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું છે અને તેમની લોકસેવાથી દિલ્હીશ્વર પશુ તેમને માન આપે છે.”

પરંતુ આ બંધ્ય મંદિર વિશ્વકલ્પાળના પંજમાં સપડાઈ જતાં નામશેષ બન્યું છે. એનો ઇતિહાસ બહુધાજેલો છે. અમદાવાદના સુરસપુરમાં શ્રી. શાંતિદાસ નગરશેઠે સં. ૧૬૬૪ માં શિખરબંધી બાવન જિનાલયવાળું મંદિર બંધાવ્યું હતું. એ સમયે યૌરંગઝેબ ગુજરાતનો સૂરો હતો. તેણે સં. ૧૭૦૦ માં એ મંદિરને મસ્જિદમાં ફેરવી નાખ્યું. આથી આખા ગુજરાતમાં હિંદુ અને સુલતમાનોનું મોટું બંડ થયું. દિલ્હીદરબારમાં પોતાની લાગવગ ધરાવનારા શાંતિદાસ શેઠે શાહજહાં બાદશાહને અરજ કરી તેથી તેમણે એ મંદિરને ફરી બાદશાહી ખરચે નવું કરાવી આપવા હુકમ કર્યો. ફરમાનમાં જણાવ્યું છે કે—“તે દેરામાં જે નવું કરાવ્યું હોય અને મંદિરોએ તે પર કરેલ છે તે કદાવી નાખવી અને મકાન મજકુર શેઠને હવાલે કરવું. તેમજ પ્રથમના ફત્તુર-રિવાજ મુજબ તે મકાન તેમના કબજામાં રહે અને હરેક રીતે તે પોતાની મરજ પ્રમાણે પોતાના ધર્મસુસાર વાપરી તેમાં પરમેશ્વરનું ભજન કરે. તેમાં કંઈ આદમી ખર્ચ કરે નહીં તથા બીજા ફકીર લોકો તે જગ્યામાં સમાન કરી રહ્યા છે તેમને ત્યાંથી કદવી મૂકવા; બીજા વહેાર લોકો જે આ દેવલનો ઈમારત બેઠાવી ગયા છે, તો તેમની પાસેથી તે ચીજો લઈ એમને પહોંચાડાએ. અગર એમણે સામાનનો ખરચ કર્યો હોય તેની કિંમત તેમની પાસેથી લઈ શાંતિદાસને પહોંચાડાએ. આ બાબતમાં તમામ તારીફ બહાણે હુકમ ફેરવશે.”

“અમદાવાદના ઇતિહાસ”માં સ્વ. મગનલાલ વખતચંદે ઉપર્યુક્ત ઘટનાનું વર્ણન વિસ્તારથી કર્યું છે. તેમણે આ મંદિરની રચના વિષે પણ બહુધાજેલી હકીકત નોંધી છે: “આ બાવન જિનાલયવાળું શિખરબંધી દેવું સુરસપુર નામના પરાથી પશ્ચિમે આશરે ખેતરવા એકને છેડે આવેલું છે. આ દેરા વિષે એમ કહેવાય છે કે નગરશેઠ શાંતિદાસ પાંચ-સાત લાખ રૂપિયા ખરચીને બંધાવ્યું હતું. એ દેરાનો વાટ તમામ હડીસિંહના દેરા જોવી છે. તફાવત એટલો જ છે કે હડીસિંહનું દેવું પશ્ચિમાભિમુખ છે અને આ દેવું ઉત્તરાભિમુખ છે. આ દેરામાં મોટાં મોટાં ભોંયરાં છે. તે ભોંયરાંમાં પૂર્વે મોટો ચોમુખ હતો. એ દેરાથી તે અમદાવાદના અવેરીવાડમાં નગરશેઠની હવેલી સુધી એક ગાડું બંધ એવી મોટી સુરંગ હતી; આનું લોકોમાં કહેવાય છે. એનું કારણ એવું સંભગાય છે કે સુસલમાન વખતમાં અમદાવાદના સુસલમાન અમલદારે એક ફહોડો એ દેવું વટાળી તેમાં નમાઝ પઢવાનું ધાણું. એ વાતની નગરશેઠને બહુ ધર્મ, પણ તે વખતમાં ધર્મના જૂલમ થયેલા હતા, તેથી નગરશેઠે આ સુરંગ ખોદાવી રાખી હતી. એટલે તરત ગાડાં સુરંગમાં ઉતારીને આ દેરાના ચોમુખની ચાર પ્રતિમાઓ ગાડામાં બેસાડી અવેરીવાડમાં લાવ્યા, તેમાંની ત્રણ મૂર્તિઓ, જેને આદીશ્વરનું ભોંયકું કહે છે તે ભોંયરામાં બેસાડી તથા મૂળનાયકની મૂર્તિ નાની રચામટ્ટી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની હતી, તે લાવીને અવેરીવાડમાં સુરંગમલના દેરામાં પથરાવી. તે મૂર્તિઓ હાલ પણ મોજીલ છે.

૯. “પ્રાચીન તીર્થમાળા સંગ્રહ” ભા. ૧, પૃ. ૧૨૪-૧૨૫.

૧૦. “The Journal of the University of Bombay” માં એસ. એમ. કેમ્પ્બેલેએ લેખ ‘The Imperial Mughal Farmers in Gujrat’-તેમનું એક ફરમાન.

“ પછી જોઈશુંએક દિલ્હીના તખ્ત પર બેઠા ત્યારે તે દેશને તેણી પાડવામાં આવ્યું. રંગમંડપ વગેરેના ધૂમટળી મહિલી તરફ જોયા પથ્થરની પૂતળીઓ વગેરે છૂંટી નાખી છે. તેમજ કુનાથી લીધેની દીધી છે. એ સિવાય બીજી પણ ઘણી ભાંખેડાં કરી છે, છતાં પણ એ દેશના ખંડેર ઉપરથી જણાય છે કે દેશનું કામ થતું ચાલુ હતું. એના પથરા વગેરે સરસામાન નગરોએ કદાવી લઈ બીજા દેશના કામમાં વાપર્યા. ”

આને તે ગભારાના પાછલા ભાગની નિશાની સિવાય બીજું કંઈ જ બચ્યું નથી. આ રીતે એક ભલ્લ અને ઉત્તમ કોરણીવાળા મંદિરને કુલ્લુ અંત આવ્યો; છતાં આવા આકર્ષણોથી જરાયે નાસીપાસ થયા વિના જોનારો ઉત્સાહના વેગમાં નવાં મંદિરો બાંધ્યાં જ રાખ્યાં છે અને જૈનપુરી તરીકે જોખાપાતા આ નગરના સૌ કર્મમાં જરાયે ઝાંછપ આવવા દીધી નથી.

‘ બાદશાહો ગયા પણ શાહ તો છે જ ’ એવી સર્વ પ્રબળે આશ્વાસનકાયક જૂની પ્રચલિત કહેવત મુજબ આ નગરી ‘જૈનપુરી’ કેમ કહેવાય છે એનો મર્મ ખુલ્લો કરે છે. આવી મનોહર નગરીના અલંકારરૂપ તો જૈન મંદિરો જ છે. અહીંના જૈન મંદિરોના ઇતિહાસ એક રીતે જૈનના ઇતિહાસ જેવા જ ભવ્ય, વિવિધતાભર્યો ને સાધનાસંપન્ન છે. આ મંદિરો પૈકી વિશિષ્ટ મંદિરોની હકીકત બાજુવાળેવી છે. દરેક મંદિરોના વિવિધ ઘાટ, કોરણી, તેમાંના પ્રાચીન-અર્ધચીન શિલ્પો, રંગચિત્રો, આરસ અને લાકડાંની ઝીણી નકશીના વિવિધ પ્રકારોની વિચિત્રતા, ખાસ કરીને બહારની રચના કરતાંયે અંદરના વૈવિધ્યની વિશેષતા સહુને હેરત પમાડે એવી છે. આપણે તે પર ચોક્કસ અવલોકન કરી લઈએ.

૧. શામળાની પોળમાં શામળાના ખાંચામાં આવેલું શ્રી. પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલના વંશજ સંઘથી સોમજી તથા તેમના ભાઈ શિવાએ સં. ૧૬૫૩માં બાંધ્યું છે. આમાં લાકડામાં કરેલી સુંદર કોરણી દર્શનીય છે. ભીંત પર આરસમાં કોતરેલા લેખ છે. મેઘ ઉપર સફેદ આરસની કાચેલસંસ્કૃત ગિતપ્રતિમા મનોહર છે. તેની સામે લાકડામાં કોતરેલાં તીર્થંકરોના જન્મ-મહોત્સવાદિ દ્રશ્યો; તેમાં આજે પણ ચાલતી-ફરતી પૂતળીઓ અને મંદિરની બહાર જટેલા લાકડાના ટેકાઓ કળાસય છે. લાકડાંની પ્રાચીન કારીગરીના નમૂના તરીકે આ મંદિર દર્શનીય છે. (જુઓ : ‘કોઠા નંબર : ૮’)

૨. શામળાની પોળના વચલા ખાંચામાં આવેલા શ્રી. શ્રેયાંસનાથ ભગવાનના મંદિરમાં કાચનું સુંદર જડિત કામ કરેલું છે. ચક્રવર્તી ભરતરાજના કેવલસાવનો પુણ્યકર્મો દેખાવ, તથા ગભારામાં સફેદ આરસનાં શિલ્પો જોવાલાયક છે. (કોઠા નંબર : ૯)

૩-૪. માંડવીની પોળમાં આવેલી નાગજી ભૂશ્વરની પોળમાં શ્રી. સંભવનાથ અને શ્રી. શાંતિનાથ ભગવાનનાં દેરાસરો એક સાથે આવેલાં છે. ભોંયરામાંની મૂળનાથક શ્રીઆદ્યોશ્વર ભગવાનની આરસની પ્રતિમા પ્રાચીન છે અને તેમના પભાસનમાં આયુની ખ્યાતિ પામેલી કોરણી કરેલી હતી, જે આજે ઘણીખરી ધસારા જવા પામી છે. મેઘ ઉપર મૂ. ના. શ્રી. ધર્મનાથ અને શ્રી. પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં બે ગભારાઓ આવેલા છે. એમાં કરેલું રંગબેરંગી આરસનું જડિત કામ પ્રેક્ષણીય છે. આ દેરાસરની ૩૧૦ ધાતુપ્રતિમાઓ પૈકી કેટલીક તો અગિયારમા-બારમા સદ્કાની છે. બારણામાં પીળા આરસનાં ઉદ્ધ-ઉદ્ધાણી સુંદર રીતે બેઠેલા છે. કહેવાય છે કે આ મંદિર ફરી બાંધાયું તે પહેલાં આપણે દેરાસર લાકડાની સુંદર કોરણીવાળું હતું. (કોઠા નંબર : ૩૮-૩૯)

૫. સમેતશિખરની પોળમાં આવેલા ધૂમળખંધી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના મંદિરમાંની કારીગરી અસાધારણ અને અમૂલ્ય છે. એને ન એકાંત-બીજાં તો કળાના ઉત્તમ નમૂનાથી વર્ણિત જ રહી જાય. આમાં વિશેષતા એ છે કે, પાષાણને બહેલે લાકડામાંથી જ કોરી કાઢેલું ભવ્ય શિલ્પ છે. નાચતા-ગાતા દેવતાઓ અને હાથીઓના મરતકની પશ્ચિમી બીંતો ઉપર ને છતમાં રહેલી સમયોરસ આકૃતિવાળી બારીની આસપાસ શોભે છે. સહસ્રેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનની એક સફેદ આરસની મૂર્તિ પણ મનોહર છે. તેમાં ફેણની રચના તો શિલ્પની દૃષ્ટિએ ઉત્તમ ગણાય એવી છે. પરંતુ લાકડામાં કોતરેલા સમેતશિખરના પહાં; જે શાવક, શાવિકા, સાધુ, દેવ, દેવીઓ, પશુઓ અને વનરપ્રતિષ્ઠી ભરચક છે તેમજ જેના નુકા નુકા ભાગે હલાવી ચલાવી શકાય છે તે તો આખા અમહાવાદનું મોહું આશ્ચર્ય છે; એમ કહીએ તો ‘કોહું’ નથી. પાટણના પ્રસિદ્ધ વાહી પાર્શ્વનાથના મંદિરની એ યાદ આપે છે. આ

મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૮૬૩માં શ્રી રૂપવિજયજી મહારાજે કરી હતી. તેમના સુરુદેવની ચરણપાદુકા નીચે લેખ પણ કેતરેલો છે. (કા. નં. ૪૨)

૬. શેખના પાઠામાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર છે. આ મંદિર સં. ૧૮૦૦ લગભગમાં અચ્ચલગચ્છીય શ્રીસચે બંધાવેલું છે. આમાં દશમા સૈકાની રથામ આરસની પ્રાચીન ચૈવિશી છે. લાકડાનાં તોરણો અને થાંભલાનું કામ સુંદર નકશીવાળું છે. (કા. નં. ૮૨)

૭-૮. ગવેરીવાડમાં આવેલી નીશાપોળમાં જગલલભ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું પ્રાચીન મંદિર છે. આ મંદિર સં. ૧૬૦૦ લગભગમાં શ્રીસચે બંધાવેલું છે. ઉપરના ભાગમાં મૂળ નાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની સહઅક્ષયવાળી કથોત્સર્ગસ્થ એક અસાધારણ બન્ધ મૂર્તિ શોભે છે. એમના બંને ચરણોને એક મનુષ્ય કે દેવ વળગીને પકડી રાખતો હોય એમ લાગે છે. શિલ્પકૃતિમાં અને મૂર્તિવિધાનની શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ આ મૂર્તિને ભેટો જડવો સુરેકલ છે. બીજા ગર્ભદ્વારમાં શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની નાની રથામળી પ્રતિમા કેસરીવાળા પરિકરમાં પથ્થાસને વિરાજમાન છે. આ મૂર્તિની સામે હસ્તિઆરૂઢ ધાતુની એક જિનપ્રતિમા શોભીતી રીતે ગોઠવેલાં છે. આ ત્રણે મૂર્તિઓ કળાવિધાનના અત્યુત્તમ નમૂના છે.

નીચે ઊંડા ભોંયરામાં જગલલલભ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની સફેદ આરસની છ પ્રીટ ભેંચી ચમત્કૃતિપૂર્વક પથ્થાસમાં પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે. પરિકરમાં શોભતી આ પ્રતિમાની સુખસુદામાંથી નિર્મળ હાંચ નીતર્યા કરતું હોય ને દર્શકના દૃઢચને અહ્લહિત બનાવી મૂકે એવું લાગે છે. પથ્થાસનું કેતરકામ તો નમૂનેદાર છે. આ મૂર્તિ સં. ૧૬૫૬ માં પ્રતિષ્ઠિત કર્યાના તેના ઉપર લેખ છે. આનાં દર્શન કરવા માટે એક જમાનામાં એક સોનામહેર આપવી પડતી એવી વાયકા લોકમાં પ્રચલિત છે.

નીચે ગર્ભદ્વારમાં ગિતરતાં છત ઉપર આલેખેલ ભક્ત શ્રાવકો પૂજાની ગંજ-પખાજ વગાડતા નજરે પડે છે મોગલકાલીન કળાનું આ પ્રતીક આ મંદિરની એ સમયની રચનાનો ખ્યાલ આપે છે. (કા. નં. ૮૫-૮૬)

૯. ગવેરીવાડમાં સોઢાગરની પોળમાં શ્રી. શાંતિનાથ ભગવાનનું ધુમટખેંધી દેરાસર છે. તેમાં એક સુખડની પ્રતિમા છે ને સં. ૧૧૧૬ ની સાલની ધાતુની પ્રાચીન મૂર્તિ છે. શેઠ-શેઠાણીની આરસની મૂર્તિ પણ છે. (કા. નં. ૯૫)

૧૦. ગવેરીવાડમાં સંભવનાથની ખડકીમાં શ્રીસંભવનાથ ભગવાનનું મંદિર આવેલું છે. એના બંધાયાની ચોક્કસ મિતિની ખબર નથી. પણ આ મંદિર શહેરમાં સોથી પ્રાચીન મનાય છે. મૂળ નાં ઉપર સંવત ૧૬૫૬ નો લેખ છે. આ મંદિરમાં સ્થાપત્ય સુજ્ઞ સભામંડપો અને ગભારો મળીને ત્રણ ભાગ છે. નીચે ભોંયકું છે. તેમાં પણ એ જ પ્રમાણે છે. કેસરીના પથ્થરમાંથી કેારી કાઢેલી એક અત્યુત્તમ જિનપ્રતિમા અને ભોંયરામાં સ્વેત આરસની વિશાળકાય ત્રણ પ્રતિમાઓ પ્રભાવશાળી છે. આની વિશાળ પ્રતિમાઓ ભારતવર્ષનાં બીજા જિનમંદિરોમાં બહુ ઓછી ભેવા મળે છે. મૂળનાયકનું પરિકર પણ દર્શનીય છે. (કા. નં. ૯૯)

૧૧. ગવેરીવાડની વાઘજીપોળમાં શેઠ વખતચંદ પ્રુથાલચંદે બંધાવેલું શ્રી. અજિતનાથ ભગવાનનું બન્ધ દેરાસર છે. ભમતીમાં બાવન જિનાલયની દેરીઓ છે. તેમાં પ્રવેશતાં જ શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનની ધાતુની કાઉસગિચા મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૧૧૨ ની સાલનો લેખ છે. આનું મૂર્તિવિધાન શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ આગેફૂલ છે. આની સરખામણીની બીજી પ્રતિમાનો નમૂનો કયાંયથી મેળવવો ફલભ ગણાય. આમાં શેઠ-શેઠાણીની આરસની ત્રણ મૂર્તિઓ છે. આ મંદિરમાં લોકડામાં કેરેલો સુંદર નારીકુંજર છે, જે જૈનોના વરથોડામાં ફેરવણમાં આવતો હતો. રંગમંડપની લોકડાની થાંભલી અને પાટડી ઉપર સુંદર કારીગરી નજરે પડે છે. (કા. નં. ૧૦૩)

૧૨. દોશીવાડાની પોળમાં અષ્ટાપદેશના નામે ઓળખાતો મંદિરનો જૂમળો છે. તેમાં મૂળ નાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન છે. આ મંદિર શેઠ અગનલાલ કરમચંદે સં. ૧૬૯૧ માં બંધાવેલું છે. મંદિરમાં પેસતાં ભીતોમાં નંદીશ્વરદીપની રચનાના રંગીન નકશાઓ ચીતરેલા ચોડયા છે. તેની પાછળના ભાગમાં શ્રીઅષ્ટાપદની ચોટા ચોટા પથ્થરની સુંદર રીતે રચના કરેલી છે. સિવાય શ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વરની એક કાષ્ઠમંદી પ્રતિમા પણ વિરાજે છે. એક શેઠ-શેઠાણીની મૂર્તિ પણ છે. (કા. નં. ૧૩૦)

૧૩. દોશીવાહાનો પોળમાં ગોંસાણીની પોળમાં શ્રીસીમંધરસ્વામીના દેરાસરના લોચરામાં કેટલોક પ્રાચીન પ્રતિમાઓ સંઘરી રાખવામાં આવી છે. કેટલોક મૂર્તિઓ ખડિત છે. પરંતુ કેટલીક પ્રતિમાઓ જેવી પ્રાચીન છે તેવી જ મૂર્તિ સ્થાપત્યકળાની દૃષ્ટિએ બેનમૂન છે. (૧) એક ધાતુપ્રતિમાની ઊંચાઈ ૧૦૧/૪ ઇંચની છે અને યક્ષ-ચંડીથી સજ્જિત પહેાળાઈ ૧૦૧/૨ ઇંચની છે. આમાં પલાંડી નીચે બેઠકમાં આઠ શ્લેષા કેટરેલા છે. વળી, તેના ઉપર આલેખાયેલ અક્ષરો દશમા સેકાની લિપિના ખ્યાલ આપે છે અને એની રચનાશૈલી પણ એ સમયની પ્રતીત થાય છે. પરિકર વિનાની આ એકલમલ શ્રી. ત્ર્યમ્બકદેવની પ્રતિમાના ખણા ઉપર વાળની ત્રણ લેટા ઝુંદર રીતે કાટરેલી છે. પલાંડી નીચે બેઠકના બંને છેડે એકેક સિંહની આકૃતિઓ બેવાય છે. તેની બાજુમાં કમળઆસનવાળી આકૃતિઓમાં જમણી તરફ બે હાથવાળો યક્ષ; જેના એક હાથમાં ફળ અને બીજા હાથમાં રૂપિયાની થેલી છે; તેમજ ડાબી તરફ બે હાથવાળી અંગિકાદેવી; જેના એક હાથમાં આસ્રકુળ છે ને ડાબા હાથ બોળામાં બેઠેલા બાળક પર હોય એવું સ્પષ્ટ આલેખન છે. (૨) બીજી મૂર્તિ બગવાન શ્રીપાર્શ્વનાથની ત્રિતીર્થાની છે. તેની ઊંચાઈ ૧૦૧/૪ ઇંચ અને પહેાળાઈ ૭૧/૨ ઇંચની છે, વચ્ચે મૂ. ના. શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પક્ષાસનસ્થ અને માથે ફણવાળી આકૃતિ અંધારેલી છે. ફણાઓ ઉપર ત્રણ છત્ર છે ને છત્રની આલુબાલુમાં એકેક ગાંધર્વ હાથમાં ફૂલની માળા સાથે ઊંચેથી અવતરતી રહી રહ્યા હોય એવો આબેહુબ દેખાવ કરેલી છે. પલાંડી નીચે કમળની રજૂઆત છે. આ મૂર્તિની બંને બાજુમાં એકેક ચામરધર ઊભા છે. બેઠકની નીચે નવ શ્લેષા આલેખ્યા છે. જમણી બાજુએ બે હાથવાળો યક્ષ અને ડાબી બાજુએ અંગિકાદેવી છે. લેખ નથી, પરંતુ મૂર્તિવિદ્યાનનો દૃષ્ટિએ આ મૂર્તિ દશમા સેકા ભગબની પ્રતીત થાય છે. (૩) ત્રીજી એક પ્રતિમા સહજ નામની શ્રાવિકાએ સં. ૧૧૨૧માં બરાબરના લેખવાળી છે. (૪) ચોથી મૂર્તિ જે કે પરિકરવાળી ખડિત બનેલી છે; છતાં તેના ઉપર સં. ૧૧૨૯ ના લેખમાં સુમતિધરની પુત્રીએ આ બિંબ કરાવ્યાના ઉલ્લેખ છે. ટૂંકમાં—આ ચારે પ્રાચીન પ્રતિમાઓ શિલ્પકળાની દૃષ્ટિએ હર્ષનીય છે. વળી, આ મંદિરની અંદર અને બહારની બી.તે. રાજપૂત સમયની ચિત્રકળાનાં ઉત્તમ દ્રશ્યોદી ભરચક બનાવેલી છે.

૧૪. શેઠ હડીસિંહનું મંદિર—આ મંદિર હિલ્લી હરવાળ બહાર શેઠ હડીસિંહની વાડીમાં આવેલું છે; જે શિખરબંધી, બંધ અને વિશાળ છે. આ મંદિર અમદાવાદના હિંદુ મંદિરોમાં સ્થાપત્ય અને કળાના નમૂના તરીકે સર્વોત્તમ ગણાય છે. એની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૦૩માં શ્રી. શાંતિસાગરસૂર્યએ કરી હતી. તેમાં મૂ. ના. શ્રીધર્મનાથ ભગવાન વિરાજમાન છે. શ્રી. હડીસિંહ શેઠ અને તેમના પંચમે તેમજ પ્રતિષ્ઠાના અદ્દાઇ-અદ્દાસવના શિવસેના કાષોનું વલુનું મંદિરનાં લગાડેલા પ્રચસ્તિ લેખમાં આપેલું છે. પ્રેમચંદ નામના સ્થપતિ પાસે આ મંદિર બંધાવ્યું હતું. આ મંદિર પૂરું બંધાઇ રહે એ પહેલાં જ હડીસિંહ શેઠ પંચત્વ પામ્યા તેથી તેમનાં ધર્મપત્ની શેઠાણી હરકોટરાઇએ બાકીનું કામ પૂરું કરાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી એની હકીકત પણ એ શિલાલેખમાં આપી છે.^{૧૧}

આ મંદિરની બાંધણી નગરશેઠ શાંતિદાસે સરસપુરમાં બંધાવેલા શ્રીચિતામંજી પાર્શ્વનાથના મંદિર જેવી છે; એમ કહેવાય છે. આલુનાં જગવિખ્યાત મંદિરોના સફળ અનુકરણરૂપે આની રચના થયેલી છે. મંદિરમાં એક માળવાળો ઝુંદર મંડપ છે. વચલા મંડપ અને ગભારાની કોરણી ઉત્તમ પ્રકારની છે. ઉપર માળ છે ને નીચે બોંધતું છે. વિમાનનું કામ પણ ધણું કળાપય છે. મૂળ મંદિરને ફરતી બાવન બિનાલયની શિખરબંધી દરીએ છે. બંને વચ્ચે ફરતા ચોક છે. મંદિરની ઉત્તર-દક્ષિણ પહેાળાઈ ૧૨૬ ફીટ અને બહારની મુંગારચોકી સિવાય પૂર્વ-પશ્ચિમ લંબાઈ ૧૬૦ ફીટ છે. મંદિરની બહારની દેવકુલિકાઓના ફરતા છબ્બના ટોડલે ટોડલે મૂકેલી આકૃતિઓ ઝુંદર અને લાવણ્યમયી છે. શિલ્પમાંની નૃત્યપૂતળીઓમાં થનગનાટભર્યા અંગમરોડની વહેલી રેખાઓ ઉલ્લાસભરી બેવાય છે. એમના સુખ ઉપર કમળ જેવી સુકુમારતા જણાય છે. શુભરાતની સ્ત્રીઓનું આબેહુબ સૌંદર્ય એમાં ઉતારેલું પ્રતીત થાય છે. એક બીજીથી તદ્દન ભિન્ન આકૃતિઓ વાઘ સામગ્રી સાથે અવનવ બાવ પ્રદર્શિત કરી રહી છે. ઠંસાદાર અલંકારો, સોષ્ટવ આકારો, નીતરતું સૌંદર્ય અને વૈવિધ્યભરી ભાતોની વિપુલતા અહીં ભ્યાં-ભ્યાં નિહાળાય છે. બળીઓના વિવિધ પ્રકારો અહીં પુષ્કળ પ્રમાણમાં દેખાય છે. ખરેખર, ઉચ્ચ સંસ્કાર અને સુરુચિભરી કોરણોના તો અહીં પાર નથી. ભરતના ‘નાટયશાસ્ત્ર’માં ઉલ્લેખેલા નૃત્યપ્રકારોનું દર્શન આ પૂતળીઓમાં થાય છે. મંદિરની ભિત્ર અને શિખર સુધીના બાગમાં કળામય આકૃતિઓ કંઠારો આ મંદિરને ઝોનોદર બનાવી મૂકેલું છે. બર્જસ અને ફરચુસન લખે છે કે—“આ આખાયે મંદિરની બાંધણી અનુભવ સૌંદર્યવાળી અને દરેક ભાગ એક બીજા સાથે

૧૧. આ સિનાવેખ “પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ” ભા. ૨ માં લેખાંક: ૫૫૬ અને તેનું વિવેચન ૫૦-૩૩૨ ઉપર પ્રગટ થયું છે.

બંધાયેલા છે.” જેમ સેમ્યુઅલન—“આ આખા મંદિરની સ્થાના સંપૂર્ણ છે” એમ કહે છે. આનંદકુમાર-સ્વામી જણાવે છે કે—“આ મંદિર નાગર બાંધણીનું છે.” શ્રી. રત્નમણિરાવ નોંધે છે કે—“આ મંદિર એકંદરે અમદાવાદના સ્થાપત્યના ગૌરવરૂપ છે. (કા. નં. ૧૮૬)

૨. માતર

(કેઠા નંબર : ૨૩૦)

નડિયાદ સ્ટેશનથી માતરમાર્ગે માતર જવાય છે. અહીં બાવન જિનાલયથી શોભતું મૂળનાયક શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી આલીશાન મંદિર છે. આ મંદિર સ્વાયદેવને નામે તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. શ્રીસુમતિનાથ ભગવાન વગેરેની મૂર્તિઓ મહુબા પાસે આવેલા સહુજ બામના બારાટના વાડામાંથી નીકળી હતી, જેની પ્રતિષ્ઠા સહુજમાં જ થઈ હતી. એનું પ્રમાણ આપતો મૂળનાયક ઉપર આ પ્રમાણે લેખ છે:—

“સંવત ૧૫૨૩ વર્ષે વૈશાક વદિ ૭ રવિ પ્રાગઠાઝાતીય સા ગોનામાર્ચાં રત્નુગ્ર સમવરમાર્ચાં જાસી ધર્મદિગુરો લાલા પ્રસુલકુંદુજનુને....એસએ મુમતિનાથચિંબે કારિતં પ્રતિષ્ઠિ(ષ્ટ)તં તપામ્ચનાયકઓસોમસુંદરસૂરિષ્ટપ્રમાફરશ્રીમુનિસુંદરસૂરિષ્ટનમસ્તલ-વિનકરતરણશ્રીમનશેલમ્સૂરિષ્ટપૂર્વાચલસહસ્રાંકુરસ.....લક્ષ્મીમાગમ્સૂરિનિ: સીદુજમામે કમ્વાળમસ્તુ કારવિનુ: ॥ શ્રી: ॥”

બીજી ચારેક મૂર્તિઓ ઉપર પણ સંવત ૧૫૨૩ ના લેખો છે. તેમાં બે મૂર્તિઓ બીજા શ્રેણીએ ભરાવી છે પણ પ્રતિષ્ઠા તે જ સંવત મિતિએ કરાવી છે.

આ બધી મૂર્તિઓનો સં. ૧૮૩૩ ના શ્રાવણ માસમાં માતરમાં પ્રવેશ થયો છે. પહેલાં જૂના મંદિરમાં આ મૂર્તિઓ પથરાવવામાં આવી હતી પણ નવું મંદિર બાંધવાનો વિચાર થતાં સં. ૧૮૪૨-૪૩ માં અમદાવાદના નગરશેઠ ખુશાલચંદ હાલમીચંદ શત્રુજ્યના સંઘ લઈ માતર આવ્યા ત્યારે તેમણે શિખરબંધી ભવ્ય જિનાલય બંધાવવાનો શ્રીસંઘને આદેશ કર્યો. મંદિર તૈયાર થતાં સં. ૧૮૮૫ ના જેઠ સુદિ ૩ ને શુક્રવારે એ જ નગરશેઠ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ કર્યો. પછી બાવન જિનાલય બંધાવવાનો વિચાર થતાં અમદાવાદના નગરશેઠ હેમાભાઈ બળતચંદ, શેઠ હડીસિંહ કેસરીસિંહ તથા માતરવાસી શેઠ હકમચંદ દેવચંદ અને અનોપચંદ બાદવજી—આ ચાર જણે મળી દેરીઓ બંધાવી. સં. ૧૮૯૩ ના મહાસુદિ ૧૦ ને બુધવારે ભમતીની દેરીઓની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

સં. ૧૯૩૬ ના શ્રાવણ સુદિ ૪ ના રોજ આ મંદિરનું શિખર અચાનક તૂટી પડ્યું. સં. ૧૯૪૫ના જેઠ વદિ ૧૦ ના દિવસે શિખર ફરીથી ચણાવવામાં આવ્યું. દેરીઓનાં છત્તેદાર શેઠ જમનાભાઈ ભગુભાઈનાં ધર્મપત્ની શેઠાણી આણંકભાઈએ ખૂબ દ્રવ્ય ખર્ચીને કરાવેા.

શ્રીસુપાર્શ્વનાથ ભગવાન, જેમની સ્થાપના ભમતીની મોટી દેરીમાં કરવામાં આવી છે તે મૂર્તિ એકા જિલ્લાના બરેડા ગામે વાત્રક નદીમાંથી કાંકરી કાઢતાં એક વણકરને હાથ લાગી હતી. માતરના શ્રેણીઓ તેને સમજાવી એ મૂર્તિ લઈ આવ્યા અને શેઠ બેચરદાસ એતીલાલનાં ધર્મપત્ની વિધવા પાર્વતીબાઈએ ઉજમણા પ્રસંગે એ મૂર્તિને રંગમંડપમાં તેમણે કરાવેલા નવા ગોખલામાં પથરાવી હતી પણ છત્તેદાર પ્રસંગે શેઠ આણંકલાલ અનસુખભાઈએ એ મૂર્તિને ભમતીની મોટી દેરીમાં પથરાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ આ મંદિર મારે કેટલાક વાંધાઓ જણાતા હતા અને લોકમાં વહેમ પણ ફેલાયેલા હતા તેથી હાલમાં જ આ મંદિરને પાટી નાખી નવેસર બંધાવવામાં આવ્યું છે. સં. ૨૦૦૭ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના રોજ આચાર્ય શ્રી. વિજયસિદ્ધિસૂરિજીના હાથે મંદિરની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. આ મંદિરમાં બારમા-તેરમા સૈકાની એક દેવીની પ્રાચીન મૂર્તિ પણ બિરાજમાન છે.

૩. ખંભાત

(કોઠા નંબર : ૩૦૧-૩૬૪)

પ્રાચીન કાળથી જંબાવતી નગરીના નામે પ્રસિદ્ધિ પામેલું 'ખંભાત' ગુજરાતમાં જળમાર્ગના સિંહદ્વાર સમા બંદરથી બાણીવું છે. એક કાળે એનો બંદરી વેપાર ધીખતો હતો. વેપાર સાથે વણિકોનો સંબંધ કાળજીનો છે. એક હાથે મેળવી બીજા હાથે દેવાની ઓફાર્થપૂર્ણ ધાર્મિક કળાથી એણે મહાજન તરીકેની નામના મેળવી છે. આ નગરની બહોળલાલીમાં એવા દાનવીર નગરશ્રેષ્ઠીઓનો કાળો કંઈ નાનોસૂનો નથી. તેમણે આજસુધીમાં ૬૪ જેટલાં જિનમંદિરોની રચના કરી આ નગરને ઉત્તરોત્તર રળિયામણું બનાવી મૂક્યું છે. કવીન્દર શ્રી. જ્ઞપ્તબહાસે સં. ૧૯૮૫માં 'ખંભાતનું જે વર્ણન કર્યું છે,' તે એના ભૂતકાલીન વૈભવની આંખી કરાવે છે. તેની બે કડીઓમાંથી એ હકીકતનો સારસુચવ્ય બળી રહે છે:

“ સકલ નગર નગરીમાં જ્યેષ્ઠ, જંબાવતી તે અધિકી જ્યેષ્ઠ; સકલ દેશતથા શત્રુગાર, ગુજ્જર દેશ નરપંડિત સાર, ખંભાસિ જિનના પ્રાસાદ, ક્ષવ તોરણ તિહાં ઘરાનાદ; પિસ્તાકીસ તિહાં પૌષ્પશ્રવણ, કરે જાખ્ય સુનિવાચણ. ”

આ હકીકતથીયે કંઈક પહેલાંના ભૂતકાળ તરફ દૃષ્ટિ દોડાવીએ:

અણુલહસન (મઉસદી) નામનો એક મુસ્લિમ પ્રવાસી હિ. સં. ૩૦૩. (વિ. સં. ૯૪૦)માં 'ખંભાત આબ્યો ત્યારે ' અહીંના અધિકારી એક વાણિયે હતો. જે દક્ષિણના વલ્લભરાયની હકુમત નીચે હકુમત ચલાવતો હતો ' એવી વિગત તેણે પોતાના ' ફિતાલુલ તમઝીહ વલ અશરફ ' નામના ફારસી શ્રવ્યમાં આલેખી છે, પણ આ વણિક કોણ હતો એ બાણવામાં આબ્યું નથી.

નવાંગીવૃત્તિકાર તરીકે ખ્યાતિ પામેલા શ્રી. અબયદેવસુરિએ સં. ૧૧૧૧માં થાંભણા ગામમાં સેદી નદીના કાંઠેથી એક દિવ્યમૂર્તિ ' જ્યોતિહુણુ ' સ્તોત્રદ્વારા પ્રગટ કરી હતી, જે મૂર્તિનો ઇતિહાસ ઘણો જૂનો છે. જૈનોની પરંપરા પ્રમાણે આશ્રવશીય રાજા સ્થાપકાહનના સમયમાં આ મૂર્તિનું માહાત્મ્ય પ્રસિદ્ધિમાં આવેલું પણ વચ્ચે એ મૂર્તિ હુસ થઈ ગઈ હતી, જેનું પુનઃ પ્રગટીકરણ શ્રી. અબયદેવસુરિએ કર્યું. સં. ૧૩૬૦ની આસપાસ એ મૂર્તિ 'ખંભાતમાં લાવવામાં આવી,' જેણે આ નગરને તીર્થનું ગૌરવ અપૂર્વક ને આ સ્તંભન પાર્શ્વનાથ તીર્થની પ્રતિષ્ઠા થઈ. કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીમદ્ દેવમંદ્રાચાર્યે અહીંની સુગાળવસહિકામાં સં. ૧૧૫૦માં દીક્ષા લીધી હતી ને વિદ્યાની સાધના અહીં જ આરંભી હતી. એમના સમયમાં અહીં સો જેટલા કેટાપધીશો વસતા હતા. તેમણે અહીં કેટલાંયે જિનમંદિરો બંધાવ્યાનું કહેવાય છે. સિદ્ધરાજ અને કુમારપાલના સમયમાં આ નગર ઉપર અધિકારીઓની મીઠી નબર હતી. મંત્રીશ્વર ઉદયન અહીં નિવાસ કરતા હતા. તેમણે અહીં ઉદયનવસહી નામનું જિનાલય અને આલિંગ નામના મંત્રીએ શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું હતું એવી મોંઘ મળે છે.^૧

સં. ૧૧૬૫માં મૈત્રવશીય ખેલા શ્રેણીની ધર્મપત્ની બાઈ બીદગાએ સ્તંભન પાર્શ્વનાથનું બબ્બ મંદિર બંધાવ્યું હતું. આજે વિશ્વમાન એ મંદિરની એક શિલા ઉપર એ સંબંધી લેખ ઉત્કીર્ણ છે.^૨ એમાં એમના પરિવારનું અને કેટલાક રાજવીઓનું વર્ણન આપેલું છે. અહીંથી મળી આવતા લેખોમાં આ લેખ પ્રાચીન છે.

સં. ૧૧૬૩માં શ્રી. જ્ઞસુરિરચિત ' સુનિસુવતજિનચરિત 'ની પ્રશસ્તિમાં અહીંના નામાંકિત ચેઠ નાગિલનો ઉલ્લેખ મળે છે.

૧. “ શ્રી હીરવિજયસુરિ રાસ ”

૨. થી મેરુગુપ્તરચિત ' સ્વેચ્છાનક પાર્શ્વનાથ ચરિત ' ની અપૂર્ણ પ્રતિ પાટજીના બંદારમાં છે, તેની વિગત ઉપરથી.

૩. ‘કેતલે વરિસે દેસ ગુજ્જર, જમલ પ્લેખ્યાખણ થયઉ; બસઉ દામ ભણી નિંખ આણી, નવર ખંભાઈત રમ્મજી. — શ્રી. કુલ્લલાલ-કુત ’ થાંભણા પાર્શ્વનાથ બૃહત્ સ્તવન ’ હસ્તલિખિત ગ્રંથકા ઉપરથી.

૪. ‘ગુર ગવિષ્ણુ ’ ખંભાત ચૈત્ય પરિપાટી ’

૫. ‘પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ ’ બા. ૨; ધ. ૩૧૬ થી ૩૨૦ સુધીનું વિવેચન.

શ્રીચિંતામણિ પાર્થનાથના મંદિરમાં સં. ૧૩૬૫ના શિલાલેખોમાં જણાવ્યું છે કે, “ઉદ્દેશ્યશીલ શ્રેષ્ઠી જેસલે એક પોષધશાળા સહિત શ્રીઅમિતનાથ ભગવાનનું વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું.”

સં. ૧૨૭૭માં મહામાત્ય વસ્તુપાલ અહીંના હંડનાથક નિમાયો હતો. તેણે આ નગરને સમૃદ્ધ બનાવવા અથાક પ્રયત્ન કર્યો હતો. અહીંના ઝુસ્લિમ વેપારી સૈયદ જેષા કાંટાઓને તેણે દૂર કરી પ્રબળે સદા માટે નિર્જય બનાવી હતી. તે પછી શ્રી. વસ્તુપાલેના પુત્ર જામસિંહ અહીંના અધિકારી બન્યો હતો. તેની પ્રેરણાથી શ્રી. જયસિંહસૂરિ નામના આચાર્યે ‘હુમીરમહમદન’ નામના ઐતિહાસિક નાટક રચના કરી. અને હીમચરના ઉત્સવ પ્રસંગે (જેમસિંહ)ના પ્રમુખપણા હેઠળ એ નાટક ભજવવામાં આવ્યું હતું.

આ સમયમાં અનેક રાણા તાડપત્ર પર લખાયાની પ્રશસ્તિઓ મળે છે.* એ અરસામાં શ્રી. જગન્નંદસૂરિના શિષ્યો શ્રી. દેવેન્દ્રસૂરિ અને શ્રી. વિજયચંદ્રસૂરિ વચ્ચે પડેલા મતભેદા વધીપોષાણ અને લઘુપોષાણ નામે અહીં જ ખ્યાતિ પામ્યા હતા.

શ્રીરામજીય તીર્થના ઉદ્ધારક શ્રેષ્ઠી સ્થમરસિંહના કુટુંબીઓએ ભરાવેલાં બિંબા અને પટ્ટો અહીંનાં મંદિરોમાં હયાત છે. સ્થમરાશાહના પુત્રવલ સામળસિંહ ખંભાતના નિવાસી બન્યા હતા. રાજકરખારમાં એમને ‘સોસવાલ-જુવાલ’ તરીકેનું માનવતું સ્થાન હતું. તેમણે કૌશલ નામના વેપારીને સંખપુરનો અધિકારી બનાવી જાહુચરાણમાં અપાનાં પશુગલિદાને બંધ કરાવ્યાં હતાં.^૬

સં. ૧૪૬૮માં ભચંકર હકાળ પડયો ત્યારે અહીંના રહેવાસી મોહનગીરથી શેઠ રામ અને પર્વત નામના બે બંધુઓએ ત્રણ મોટાં સત્રાગારો (દાનશાળાઓ) પ્રવર્તાવ્યાં હતાં અને તોરણોમાં અનેક સુકૃત કર્યો કર્યો હતાં. આ બંને બાઈચિઆંથી પર્વત ગૃહસ્થ હોવા છતાં ધર્મક્રિયામાં અમણેયોગી જેવો તત્પર રહેતો તેણે શ્રી. સોમસુંદરસૂરિના ઉપદેશથી સં. ૧૪૭૨માં અહીં અગિયાર અંગો લખાવ્યાં હતાં, જેમાંની ‘ગાતાસૂત્ર’ વગેરે પૌથીઓ પાટણમાં મો. મોહીના ઈન બંધારમાં વિદ્યમાન છે. તેની અંતિમ ૨૨ શ્લોકવાળી પ્રશસ્તિથી આ હકીકત જાણવા મળે છે.^૭ સં. ૧૫૨૭ની એક પ્રશસ્તિમાં જોધા નામના શ્રેષ્ઠીએ અહીં વિશાળ મંદિર બંધાવ્યાની નોંધ મળે છે

જગદગુરુ શ્રી. હીરવિજયસૂરિના જમાનામાં તો કેટકેટલાયે દાનવીરોએ જૈન મંદિરો બંધાવી પોતાના ધર્મપ્રેમ અને કળાભક્તિનો પરિચય આપ્યો છે. સં. ૧૬૩૮માં સંઘવી ઉદયચરણે ભ. સંદ્રપ્રભુની પ્રતિષ્ઠા શ્રી. હીરવિજયસૂરિણે હસ્તક કરાવી હતી. ધનાઢય શ્રેષ્ઠી સોની તેજપાળે સં. ૧૬૪૬માં એ જ સૂરિણ પાસે શ્રીમનંતનાથ ભ. ની પ્રતિષ્ઠા કરાવી લગભગ પાંચીય હજાર રૂપિયાનો ખર્ચ કર્યો હતો. વળી, માણેકચોકમાં શ્રીવિજયચિંતામણિ પાર્થનાથ ભગવાન નામના દેવપ્રાસાદ પથ્થુ એમણે જ બંધાવ્યો હતો. તેના પરિચય શ્રી. મધુભદ્રાસ કવિ આપણને આ રીતે કરાવે છે.^૮

“ઇદં ભુવનં જિત્યુ દેહકું કરાવ્યું, ચિત્તસંલિત અભિરામ; રેવોશમાં તીર્થેજ રાખ્યો, વિજય ચિંતામણિ નામ હો.
મધુભદ્રાણી તેણે મૂર્તિ ભરાવી, આવત મોટી સોપ; ભુઈરામાં જીતે છુદ્ધારો, સમકિત નિરમલ હો.
અતઃ બિંબ જેણે જિનનાં ભરાવ્યાં, રૂપક કનક મણિ કેસ; આશરારા જેણે ઉજજવલ કરીઓ, કર્ણી તાસ ભરોશા હો.”

આ હકીકતનો પુરાવો એ મંદિરની ભીંતમાં લાગેલા સં. ૧૬૬૧ ના શિલાલેખથી મળી રહે છે.

આ સિવાય શ્રેષ્ઠી રામજી, જશુ કંઠર, ગાંધી કુંચરજી ને જુના શેઠ તૈયાર કરાવેલાં જૈનમંદિરોને શ્રીહીરવિજય-સૂરિણે પ્રતિષ્ઠિત કર્યાં હતાં. શ્રેષ્ઠી શ્રીમદ્ભલ, ટીકા અને વાઘજીએ ખંભાતના શક્કરપરામાં જિનાલય અને પોષધશાળાઓ બંધાવી હતી. કંઠર લલિયાએ ખંભાતના અકબરપુરમાં એક દેરાસર અને ઉપાશ્રય બંધાવ્યો હતો.

૬. જોગન; ૪. ૩૧૫-૧૬

૭. ‘જૈન પુસ્તક પ્રશસ્તિ સંગ્રહ’

૮. ‘ઐતિહાસિક રાસમાળા સંગ્રહ’ ભા. ૧ માં ‘કૌશલ વ્યવહારી રાસ.’

૯. ‘એક ઐતિહાસિક પ્રશસ્તિ’ સીવંક બેળ ‘પુરાતત્ત્વ’

૧૦. ‘શ્રી. હીરવિજયસૂરિસા’

શ્રીવિજયસુરસિર સં. ૧૬૭૨ માં અમરપુરામાં કાળધર્મ પામ્યા ત્યારે તેમનો સ્વપ્ન બંધાવવા માટે બાદશાહ જાહેરાત કરી દેશ વીસા જમીન એટ આપી હતી. ત્યાં કુલ ત્રણ જિનમંદિરો અને સ્વપ્ન હતાં; જેમાંનું આજે કંઈ જ હયાત નથી.

અંધારના વતની શેઠ વાજિયા-રાજિયા નામે બંધુએલી ખંભાતમાં આવીને વસી. અહીં તેમણે અડગક કમાણી કરી હતી. સં. ૧૬૬૧ માં પટેલા દુકાળ સમયે તેમણે હજારો મણુ અનાજ ખરીદીને ભૂખ્યાને લોજન આપ્યાં હતાં અને શરીર દાંકવા વસ્ત્ર આપ્યાં હતાં. આ રીતે એક જ વર્ષમાં તેમણે તેવીસ લાખ રૂપિયા ખર્ચથી લાખો માનવી-ઓને ઉગાર્યાં હતાં. આવી લોકસેવાથી આ બંને શાઈઓનો પ્રતિષ્ઠા એટલી બધી વધી હતી કે કુંડાંની સભા પાસેના માનવીઓ પશુ તેમનું નામ લેતા કે તરત જ સભા ફરમાવનાર રાજા કે અમલદારને અભયદાન આપવું પડતું.^{૧૧}

૫. શીલવિજયજીએ રચેલી “તીર્થમાલા”માં એ બંધુઓની કીર્તિ ગાતાં કથું છે—

“પારંગ વાજિયા ને રાજિયા, શ્રીવંશ બહુ બાજિયા; પાંચ પ્રાસાદ કરાવ્યા અંગ, સંઘ પ્રતિષ્ઠા મનને રંગ.
જેની ગારી ઘામ્યા બંદરે, સોવન કન સોહં ઉપર; કોઈ ન લાપે તેહનાં લાજ, નામે શીશ ફિરંગી રાજ.”

આ કાનવીર ને ધર્મવીર બંધુઓએ પાંચ જિનાલયો બંધાવ્યાં હતાં તે પૈકી ખંભાત પાસેના નેજ ગામમાં શ્રીજયભદ્રેજ ભ. નું અને નજીકના વરડાલા ગામમાં શ્રીકરેડા પાર્શ્વનાથ ભ., શ્રી નેમિનાથ ભ. અને વીળું એક-એક ચાર મંદિરો તેમજ ખંભાતમાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભ. નું મંદિર બંધાવ્યું હતું. સં. ૧૬૪૪ના એક મોટા શિલાલેખમાં આ મંદિરની બન્ધ બાંધણીનું સુંદર વર્ણન મળે છે. એનો સાર આ છે:-^{૧૨}

“શ્રી. વિજયસુરસિરજીએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલા આ મંદિરમાં શ્રીપાર્શ્વનાથની પ્રતિમાને ‘શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ’ નામે સ્થાપન કરી છે. એ પ્રતિમા ૪૧ આંગળાં ઊંચી અને શેષનાગથી સેવિત હતી. મસ્તક ઉપર સર્પની સાત દંડાઓ ફેરવેલી હતી. આ મંદિરમાં બાર સ્તંભો અને છ દ્વાર હતાં નાની નાની સાત દેવકુલિકાઓ અને બે દ્વારપાલોની મૂર્તિઓ હતી. મૂળનાથની વ્યાસપાંચ બીજ પરીસ ઉત્તમ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરવામાં આવી હતી. એ મંદિરમાં વળી એક બન્ધ ભૂમિગૃહ (ચોથું) હતું; જેને પરીસ પગથિયાં હતાં. એ સોપાનની સામે જ સુંદરાકૃતિ ગણેશની મૂર્તિ બેસાડેલી હતી. એ ભૂમિગૃહ સમયતુરસ્ (ચોરસ) હતું અને દશ હાથ જેટલું ઊંચું હતું. એની અંદર નાની નાની ૨૬ દેવ-કુલિકાઓ હતી. એને પાંચ દ્વાર હતાં. એ ભૂમિગૃહમાં પલ્લુ બે દ્વારપાલો હતા. તેમજ ચાર વ્યામરધારકો હતા. એની વેદિકા ઉપર ૩૭ આંગળાંપ્રમાણ શ્રીઆદિનાથ ભ. ની, ૩૩ આંગળાંપ્રમાણ શ્રીમહાવીરદેવની અને ૨૭ આંગળાં-પ્રમાણ શ્રીશાંતિનાથ ભ. ની પ્રતિમાઓ સ્થાપિત હતી. વળી, એ ભૂમિગૃહમાં ૧૮ દાંધીઓ અને ૮ સિંહો ફેરવેલા હતા. આનો રીતે સ્તંભતીર્થમાં ભૂજ્ય સમાન અને ભેવાલાયક એ મંદિર વાજિયા રાજિયા નામના બે બંધુઓએ બંધાવ્યું હતું.”

પ્રસિદ્ધ કવિવર શ્રી. જયજીવણે આ ભૂમિમાં જન્મ લીધા હોવા ને કેટલાયે રાસકથાની રચનામાં તેમણે આ ભૂમિમાંથી જ પ્રેરણા મેળવી હતી. જૈનાચાર્યોએ પણ અહીં સ્થિરતા કરી અનેક ગ્રંથોથી આપણે સાહિત્યિક બંડાર ભરી દીધા છે. એનો ખ્યાલ આપતા અહીં છ ગ્રંથજાહેરો આજે પણ મોજુદ છે. તેમાં સંકેદો ગ્રંથો કાળગ પર લખાયેલી હાથપોથી-ઓમાં છે, જ્યારે શ્રીશાંતિનાથના જ્ઞાનબંધારમાં ૧૫૦ જેટલા તાત્પર્યથી ગ્રંથો સુરક્ષિત રહેલા આજે પણ મળે છે.

સત્તરમા શ્લોક પછી કેટલાયે ધર્મપ્રેમી શાવકોએ અહીં જિનમંદિરો બંધાવ્યાં છે, એની વિગતમાં ન બિતરતાં માત્ર અહીંના એક વિશાળ મંદિરની આછી ઝાંખી કરી લઈએ:

આ મંદિર ભાટવાડાના સસ્તા ઉપર આવેલું છે. એમાં મૂ. ના. શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ પ્રભુની પ્રશાંત સુદાવાળી, મધ્યમ કદની, સ્વેત આરસની પ્રતિમા બિરાજે છે. ખંભાતના તિલકસમુદ્ધ આ મંદિર પાંચ ઉત્તુંગ શિખરવાળું છે. આખાં મંદિરમાં લાલ પથ્થર અને ચારસ વપરાયે છે. ત્રણ માળ અને આવન દેવકુલિકાઓથી મંડિત છે. ખંભાતનાં પ્રાચીન બિંદો ધરાવતા લગભગ વીસ મંદિરોના આમાં સમાવેશ છે. ભોંયતળિયે પાછલા ભાગમાં નીલવર્ણી શ્રીચરિ-દ્યોતિ ભગવાનની આયોદ્ય બૂર્તિ બિરાજમાન છે. ઉપા. શ્રી. વીરવિજયજી મહારાજની મૂર્તિવાળી એક દેરી પણ આમાં છે.

૧૧. ‘પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ’ ભા. ૨; ૩૨૧-૨૨૭; અને ‘શ્રી હૃદયવિજયસુરસિર’ પૃ. ૧૨૨-૧૪૭.

૧૨. ‘પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ’ ભા. ૨; ૫. ૩૨૩.

ખંભાતનાં મંદિરો વિશે પ્રાચીન સાહિત્યમાં ઉલ્લેખનીય વસ્તુ ન મળે છે. તેમાં 'સં. ૧૩૮૬માં શ્રી. જિનપ્રભસૂરિએ રચેલા 'વિવિધતીર્થકથા'માં આ તીર્થની પ્રાચીન કથા આલેખી છે.^{૧૩} પંદરમા સૈકામાં થયેલા શ્રી. જિનતિલકસૂરિએ રચેલી 'ખંભાત ચૈત્યપરિપાટી'માં અહીં ૩૬ જિનાલયો હોવાની વિગત આપી છે.^{૧૪} એ પછી સોળમા સૈકામાં થયેલા શ્રાવક ડુંગર કવિએ રચેલી એવી જ 'ચૈત્યપરિપાટી'માં એ કે મંદિરોની કુલ સંખ્યા આપી નથી પરંતુ ભુદા ભુદા વાસમાં જે જે ભેદીઓએ જે મૂળનાયકોના નામે મંદિરો રચ્યાં તેની સવિસ્તર માહિતી આપી છે. સત્તરમા સદ્કાના કવિવર શ્રી. અંબલદાસે અહીં ૮૫ મંદિરો હતાં એવી નોંધ આપી છે જે અગાઉ ઉલ્લેખ્ય છે. પં. શ્રીલવિજયજીએ અદ્વૈતમા સૈકામાં રચેલી 'તીર્થમાલા'માં મંદિરોની સંખ્યા આપી નથી પણ વિશિષ્ટ જૈન દેવળો અને ભેદીઓના પરિચય કરાવ્યો છે.^{૧૫}

આજે અહીં ૬૪ જિનમંદિરો ભિન્નાં છે. ખડિયેરોની આમાં ગણતરી નથી. સુનિરાજ શ્રી. ન્યાયવિજયજી (ત્રિપુટી)એ તેમના 'જૈન તીર્થોના ઇતિહાસ'માં અહીં ૭૬ મંદિરો હોવાનું લખ્યું છે, જ્યારે 'ખંભાતના ઇતિહાસ' અને 'ચૈત્યપરિપાટી' નામના પુસ્તકમાં અહીંના ૫૨ મંદિરોની વિગતવાર નોંધ આપી છે.

અહીં હરિયા તરફના કેાટ પાસે એક જામી મસ્જિદ આવેલી છે. તે સને ૧૩૨૫માં મહમ્મદ અલખુતમારીએ બંધાવ્યાના ઉલ્લેખ એમાંના એક શિલાલેખમાં કોતરાયેલા છે. આ મસ્જિદ ૨૧૨ ફીટ લાંબી અને ૨૫૨ ફીટ પહોળી બેઠા ઘાટની છે. એના દક્ષિણ તરફના દરવાજા અને અંદરની રચના ભેતાં, એની અંદરની પરસાલો, થાંભલાઓની ગોઠવણી, બળીઓ, શુભાર્ચિકીઓ, લૂમટો અને તેમાંનું શિદ્ધ બોલી બેઠે છે કે આ મસ્જિદ અસલ જૈન મંદિર હોતું ભેદીએ. એમાં પાછળથી કરેલા સાદા ફેરફારો અછતા રહી શકે એમ નથી. તેમાં આરસના એક પથ્થર મસ્જિદના ઉપલા ભાગમાંથી તૂટી પડ્યો છે. તેના ઉપર આલેખેલી જૈનોની ઐતિહાસિક બીના પ્રગટ થાય છે. પૂર્વકાળમાં જૈનાચાર્યો કેવી ઢબથી વ્યાખ્યાન કરતા હતા તેની આગેદૂન નમૂનેદાર એક જૈનાચાર્યની કોતરેલી મૂર્તિ એવામાં આવે છે. એ મૂર્તિ નીચે 'શાલિબદ્રસૂરિ' એવા અક્ષરો કોતરેલા છે. સૂરિજી આગળ કંઠધૂતું એક સુંદર ચિત્ર છે. તેમની આગલી બાજુમાં આચાર્ય મહારાજ સન્ન્યુષ બેઠેલા પાંચ સુનિવરોની આકૃતિઓ છે. તેના ઉપર અનુક્રમે ભવદેવ, મ. હરિચંદ, ભ. વસ્તુદેવ, ધનદેવ મહત્તર, વાઠ શુભચંદગણિ; આ પ્રમાણે નામે કોતરેલાં છે. છઠી સાધુની આકૃતિ અર્ધ છે, તેના ઉપર બે ત્રણ અક્ષરો નજરે પડે છે. તે પછી કેટલી આકૃતિઓ હશે તે કહી શકાય એમ નથી. લળી, આચાર્યશ્રીની પાછળ એક સુનિની આકૃતિ છે, તેના પર અભયકુમાર એવા અક્ષરો છે. આ બધી આકૃતિઓના હાથમાં કોથા અને સુહર્પત છે. બીજા આરસના એક થાંભલા ઉપર 'સં. ૧૪૫૬ ફાગણ સુદ ૧ ચોદસ' એવા લખેલા અક્ષરો ધસાયેલી હાલતમાં પણ વાંચી શકાય છે.^{૧૬}

આ ઉપરથી જાણી શકાય કે આ મંદિર કેતું સુંદર અને વિશાળ હતું. કહેવાય છે કે આમાં કેટલાંયે ભોંયરાં છે. પરંતુ આજે એ બધું જાણી શકાય એમ નથી.

૪. વડોદરા

(કોઠા નંબર : ૩૭૯-૪૧૩)

આજના વડોદરાનું પ્રાચીન નામ વટપદ હતું. આ નગર ઘણું પ્રાચીન ગણાય છે. વાગડ પ્રદેશમાં આવેલું વટપદ નામનું ગામ પણ પ્રાચીન છે. મળી આવતા ઉલ્લેખો આ એમાંના કથા ગામને નિર્દેશ કરે છે એ બાજુવાનું રહે છે. પ્રાચીન ઉલ્લેખ સુજળ શ્રી. હરિબદ્રસૂરિએ રચેલા "ઉપદેશપદ" નામના ગ્રંથમાં વટપદના સ્થત્યવાદો

૧૩. એ ગ્રંથમાં 'પાર્થજનક કપ' અને 'સ્થંભક કપકિર્તિ'.

૧૪. "ખંભાતિ થંભાપીય દેવ, જાણું નિતુ નિતુ કડું સેવ; સખિ આયોન ચેતપવાયો હેવ, છત્રીશ દેવલાં વાંદિદેવ."

૧૫. 'પ્રાચીન તીર્થમાલા સંગ્રહ' પૃ. ૧૨૨-૨૩

૧૬. સુનિ બીજી સવિનયજીએ 'જૈન' તા. ૮-૫-૨૧ માં આ વિશે માહિતી નોંધી છે.

સ્વતંત્ર નામના વહીવટી કાર્યો ઉપરથી તેમજ સં. ૮૬૬ માં હાથેલા કાનપત્રમાં ૧૮૫૬ ગામ એક પ્રાધિકારને હાનમાં આપ્યાની હકીકતો પરથી આ નગર આઠમાં એક પહેલાંનું પુરવાર થાય છે.

બારમા સૈકામાં થયેલા સમર્થ વિદ્વાન વીરગણિને જન્મ સંબંધિત: આ નગરમાં થયો હતો. સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રીશ્રી રા.કુ. જ્યારે હાટદેશના હંનાથક હતા ત્યારે તેમનું નિવાસસ્થળ આ બૃમિમાં હતું અને આ નગરમાં તેમણે અને સંબંધિત મંત્રીએ શ્રી. ભદ્રશ્રીચાર્યાના ઉપદેશથી મોટી રથયાત્રા કરાવી હતી. અનેક જૈનાચાર્યોએ આ બૃમિને પોતાના પાદવિહારથી પવિત્ર કરી હતી; એટલું જ નહિ આ સ્થળે અનેક અંશો રચાયા હતા એવી હકીકત સાંપડે છે.

શ્રી. કુમારપાણે રાજ્ય હાથમાં લીધા પછી પોતાના ઉપકારી કેટલેક નામના વાણિયાને આ વટોદરા કાનમાં આપ્યું હતું.

શ્રીભૈરવદાસના પાસે અંજનશલાકા કરાવવા માટે કુમારપાણે પાટણમાં મોટો ઉત્સવ ભજવ્યો ત્યારે ૧૮૫૬ના રહેવાથી શેઠ કાન્યાએ પોતાના મંદિરના મૂળનાથની અંજનશલાકા આ મહેાત્સવમાં શ્રીભૈરવદાસને હસ્તક કરાવી હતી.

મંત્રી ભસ્તુપાણે અહીંના શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના પ્રાચીન છબી પ્રસાદનો છબીદાર કરાવ્યો હતો. તેમજ વટોદરા પાસેના ઉત્કૃષ્ટ-આકૃષ્ટકુર (આકૃષ્ટ) માં જિનમંદિર કરાવ્યું હતું.

આકૃષ્ટ :

હાલમાં જ (સં. ૨૦૦૭ ના જેઠ માસમાં) વટોદરાની આસપાસની બૃમિમાંથી ૫૦-૬૦ જેટલી ધાતુમૂર્તિઓ મળી આવી છે. તેમાંની નવ મૂર્તિઓ અને ધૂપધાણું તેમજ એક ધાતુનું આસક્ષણ મળી આવ્યાં છે, તેના પરિચય પં. હાલથી જ. ગાંધીએ ‘જૈનસત્યપ્રકાશ’ વર્ષ : ૧૬, અંક : ૧૦ માં કરાવ્યો છે. એની હાંખી વિગતોમાં ભિન્નતાને અહીં અવગણી નથી પરંતુ જે મૂર્તિઓ પ્રાચીનતમ લેખવાળી છે તેના નિર્દેશ માત્ર કરવો અવશ્યમાન છે. એક મૂર્તિ ઉપરના લેખમાં આકૃષ્ટ-આકૃષ્ટ ગામના પ્રાચીન મંદિરનો નિર્દેશ છે.

હાલના વિનાની એક ધાતુમય પ્રતિમા જેમના બને ખસા ઉપર કેશવદેવીની નિશાની છે, એ ઉપરથી એ શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ હોવાનું જણાય છે. નીચે નવમહેાના સ્થાનમાં આઠ ભણી આકૃતિઓ છે અને તેનો પરિહર ભુદો, જેમાં દેવકુંદલિ વગાડતા દેવો અને આલા ધરી રહેલા જે દેવાનાં સ્વરૂપો અંકિત છે. મૂર્તિની પાછળ નાગરી લિપિમાં આ પ્રકારે લેખ વંચાયો છે—

“ શ્રીમદા.....વાર્ષ: અંકોટકવસતિકાયાં સાળાવતિગોષ્ઠિકૈ: કારિતો દેવપર્વોયં ॥ ”

બીજી મૂર્તિ પણ પ્રાચીન મૂર્તિવિદ્યાન અને શિલાલેખની દૃષ્ટિએ મહત્વની છે. સમ્મતમાં સાત હજારવાળા નાગેન્દ્રથી શોભતા શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન પદાસને ગિરાજમાન છે. તેમની બંને બાજુએ કાઉસંગિયાની પ્રતિમાઓ કોપીનધારી છે, જે સ્વેતાંબર મૂર્તિઓ હોવાનું સ્પષ્ટ કરે છે. તેની આસપાસના બોલા પરિકરમાં એક તરફ થક્ષ અને બીજી તરફ અંબિકા છે. સિંહાસન નીચે બે બાજુએ બે સિંહો, તેની નીચે ધર્મચક્ર અને જાણમાં બે હરણો દર્શાવ્યાં છે. તેની નીચે નવમહેા બતાવ્યા છે જે મૂર્તિની પાછળ બે પક્ષિમાં આ પ્રકારે લેખ ઉત્તરીય છે—

“ દેવપર્વોયં નિર્દિષ્ટકુલે શ્રીગોળાવાર્ષ: કારિતો જિનત્રય: । સંવત ૧૦૦૬ ॥ ”

આ બીજી મૂર્તિના સંવતવાળા લેખ ઉપરથી એ બંનેમાં વાપરેલા ‘દેવપર્વ’ શબ્દ ઉપરથી બંને મૂર્તિઓ એક જ સમયની હોય એમ જણાય છે. એક હાલ વર્ષ પહેલાંની આ કલાકૃતિઓ હાટ-આજરાતની શિલ્પકળા અને જૈન સ્વેતાંબર સંપ્રદાયના મૂર્તિવિદ્યાનની દૃષ્ટિએ ધ્યાનપ્રેરે છે એવી છે.

આ સિવાય બીજી કેટલીયે મૂર્તિઓ મળી આવી છે, તેમાં કેટલીક મૂર્તિઓ ઉપર તે ઉપયુક્ત પ્રતિમાલેખ કરતાંયે પ્રાચીન લિપિના લેખો હોવાનું અને નજરે એસે છે. એ બધી મૂર્તિઓ વટોદરાના વિશ્વવિદ્યાલયના પુરાતત્ત્વ વિભાગમાં નિલુચ માટે આપેલી છે, તેની વિગત હજી પ્રકાશમાં આવી નથી.

૧. વટોદરા ઉપરના સહ, વગિયારમો હાથે પિ વિવક્ષાનો । ગાદિના પાસે, મુંડો ગાદિનાગાળાં ॥

૨. વસવ વ આણેલો, હાલવલિવેળ સમયે વ । વસવદાસિ સિદ્ધિ, લલિવળ વસવ રાજતા ॥

આમ હોવા છતાં પહેલી મૂર્તિના લેખમાં આઠાટક નગરનો નિર્દેશ છે, તે હાલનું આઠાટા છે, જે એક સમયે સમૃદ્ધ નગર હતું. વિકસની નવમી સદીમાં હાટેશ્વર સુવર્ણવર્ષ કેર્કરાજના રાજ્યસમયમાં અહીં આસપાસ ૮૪ ગામોમાં આઠાટક સુખ્ય નગર હતું. એમાં આવેલા આ બટપદ્મ-વડોદરાનું જ્ઞાન કર્કરાજે કર્યા અંગેનું શક-સંવત્ ૭૩૪ (વિ. સં. ૮૬૬)નું જ્ઞાનપત્ર પ્રસિદ્ધ થયેલું છે.

અહીં આજે ૧૮ જિનમંદિરો છે. આ પૈકી નરસિંહજીની પોળમાં આવેલું હાથ પાર્શ્વનાથનું બબ્બે દેરાસર કુમાર-પાલના સમયમાં બંધાયું હોવાનું કહેવાય છે. મૂળનાયકની મૂર્તિ કરકરા-ભૂપરા પથ્થરમાંથી સાંગોપાંગ ઉપસાવી કાઢેલી છે. પદ્માસનસ્થ આ મૂર્તિની સુખાકૃતિ બેઠી અને પેટ ફળાયેલું છે. ડા-પ શીટની જોશ્યા છે. મસ્તક ઉપર નવ ફણાઓ વિસ્તારેલી છે. પ્રભુની નીચેથી એક ગ્રંથળું વળેલી સર્પાકૃતિ પ્રભુને વીંટળાતી ઉપર ચઢતી હોય અને તેમના ઉપર ફણાઓનું છત્ર વિસ્તારતી હોય એવા ભવ્ય દેખાવ આમાં કાંચો છે. પ્રભુની પાછળ ફણાધર સર્પનાં વર્તુલો બંને બાજુએ ત્રણ-ચાર ગ્રંથળું વળેલાં બતાવ્યાં છે. પ્રભુની એક પડખે ધરજેન્દ્ર અને બીજી બાજુએ પદ્માવતીનું અર્ધ ઉપસાયેલું રૂપ છે. બંને ખભા ઉપર એકેક સુકુટધારી પુરુષ છે, જેની પાછળ એક આ છે, એનો ડાબો પગ વાળેલો છે.

આ પોળમાં જ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજના શાસ્ત્રબંધારનું મકાન પથ્થરથી બાંધેલું બે માળનું છે. આ બંધાર અને પ્રાચ્ય વિદ્યામંદિરનો શાસ્ત્રસંબંધ દર્શનીય છે.

પાવાગઢ ઉપર બાવન જિનાલય હતું તેમાં જીરાવલા પાર્શ્વનાથ વગેરે મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૧૧૨ના વૈશાખ સુદિ પંચે ગુરુવારના રોજ શ્રી. ગુણસાગરસરિએ કરી હતી. જે મૂર્તિને પાવાગઢના પતન સમયે હુધાવી રાખી હતી તે મૂર્તિ સં. ૧૮૮૬માં પ્રગટ થયા પછી સાત વર્ષ માસાની પોળમાં જોડું શિખરજાથી મનોહર મંદિર બંધાવી સં. ૧૮૯૬ના માઘ સુદિ ૧૩ના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરી છે. મંદિરનું નામ ‘કલ્યાણ પાર્શ્વનાથ’ રાખવામાં આવ્યું છે. આ મંદિરનો શતાબ્દી ઉત્સવ સં. ૧૯૬૬માં ઉજવાયો છે.

પાવાગઢ :

આદારમી સદીના કવિવર શ્રી લક્ષ્મીરત્નજી કહે છે:

“જૂનું દેરા છે ગુણનીલો, પાવા નામે ગઢ બેસજો; મોટા શ્રી જિનતણા પ્રાસાદ, સરગ સરીશું” અંતે વાદ.”

પાવાગઢ ઉપર અગાઉ રવેતાંબરીય ૧૦ જિનમંદિરો હતાં એવા ઉલ્લેખ મળે છે પણ આજે તેમાંનું એકે હયાત નથી. મઠ ઉપર પડેલાં અવશેષો એની ખાતરી કરાવે છે. આ મંદિરો પૈકી એક ‘મંત્રોત્તર તેજપાલે’ ‘સર્વતાંબદ્ર’ નામનું કળામય મંદિર બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી; એમ ‘વસ્તુપાલયત્રી’ ઉલ્લેખે છે.

શ્રી. સુનિસુંદરસરિના ગુરુબાઈ ભુવનસુંદરસરિએ પાવાગઢ ઉપર સંભવનાથ ભગવાનની સ્તુતિ કરતાં શ્રીશત્રુંજય પર્વતના અવતારરૂપે તેની ગણના કરાવી છે. ‘ગુરુગુણરત્નાકર કાવ્ય’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે માંડવગઢવાસી વેલાકે જે તીર્થોની યાત્રા કરી તેમાં પાવાગઢના શ્રીસંભવનાથ ભગવાનને વાંધાનો ઉલ્લેખ મળે છે. શેઠ મેઘાએ આમાં ૮ દેવકુલિકાઓ બનાવી હતી.

પાટણના વતની બીસા પોરવાડ સંઘવી ‘ખીમસિંહ’ અને સહકારી પાવાગઢ ઉપર એક જિનમંદિર બંધાવી સં. ૧૫૨૭ના પોષ વદિ ૭ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી; એવી નોંધ એક પ્રચલિત કરે છે.”

શ્રી. વિજયસેનસરિ સં. ૧૬૩૨માં અહીં આવ્યા ત્યારે શ્રી. જયવંત શેઠે પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ કર્યો હતો. સં. ૧૭૪૬માં પં. શ્રી. શીલવિજયજીએ અહીંના નેમિજિજ્ઞને ઉલ્લેખ કર્યો છે. જોગણીસમી સદીના શ્રી. દીપવિજયજીએ રચેલા ‘પદ્માવલી પાર્શ્વનાથ સ્તવન’માં એક મંદિરનું વર્ણન આ પ્રકારે કરેલું છે—

૭. શ્રી. જયસિંહસરિત “કુમારપાલ મરિત” સર્પ : ૭, સ્થા. ૨૨૧, ૫૨૭.

૪. “જૈન શ્લોક પ્રકાશ” વર્ષ : ૧૧, બંક : ૧૦-૧૧, પૃષ્ઠ : ૨૭૪, સ્થાક : ૧૪.

“ પાયા ઉપર સંધે કીધા, કેવલ જગ ખનોહારી રે; બાવન જિનાલય ફરતી રહરી, જગજનને હિતકારી રે, જ્ઞાનરસોક્ષા રે અભિનંદન રેવ ક્યાલે માંન, પ્રભુ ભરાવલી જગનાથ યાન. સંવત ઇચ્છારસેહે બારા વરસે, રેવ પ્રતિષ્ઠા થાવે રે; અભિનંદન ભરાવલિ પારસ, અજનરાલોક સોહાવે રે. ”

આ ઉદ્દેશ ઉપરથી અહીં સ્વેતાંબરીય મંદિરો યોગશીલમાં સૈકા સુધી હયાત હતાં.

સને ૧૮૯૫માં અહીં આવેલા વિદેશી વિદ્વાન બ્લેન્ફિસે કહે છે—“ પાવાગઢના શિખર ઉપર રહેલાં કાલિકા માતાના મંદિરના નીચેના ભાગમાં અતિપ્રાચીન જૈન મંદિરોનું જૂથ છે. ”

અહીંની એક લુપ્તમા અસ્તિત્વનો પરિચય કરાવતા એક વિદ્વાન કહે છે—“ આ અસ્તિત્વનો ખારીઓ અને ધૂમટામાં જે કૌતરકામ અને શિલ્પકળા દર્શાવી છે તે અત્યંત પચાડે ગંભીર છે. આશુના પહાડ પર આવેલાં દેવવાડાનાં જૈન મંદિરોમાં જે પ્રકારની આટપાંઠડીવાળા કમળની રચના કૌરવામાં આવી છે, તેવા જ પ્રકારની આકૃતિઓ અહીં પણ ભવામાં આવે છે.” સંભવતઃ ‘ સર્વતોભદ્ર ’ નામનું જૈન મંદિર આ હોય એમ જણાય છે.

કેટલાંક મંદિરોને દિગંબરોએ હાથ કરી પોતાના મંદિરોમાં પરિવર્તન કરી નાખ્યાં છે.

ચાંપાનેર :

પાવાગઢની તળેટીમાં વસેલું ચાંપાનેર વનરાજી સ્થાવરના સમયે તેમના મંત્રી ચાંપા નામના શ્રાવણના નામે અસ્તિત્વમાં આવ્યું; એ ઐતિહાસિક બીના છે. એ સમયથી લઈને અહંકસુદ્ધ યોગડાના સમય સુધી આ ગામની બહોળાલી હતી. એ સમયે અનેક શ્રોત્રતોએ અહીં મંદિરો બંધાવ્યાં હતાં.

ચાંપાનેર સંધે એક બાવન જિનાલયવાળું બંધાવેલું મંદિર, જેમાં શ્રીઅભિનંદન પ્રભુ અને ભરાવલા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાઓ સુખ્ય હતી, તે શ્રીઅભિનંદનસ્વામીની અધિકારિકા દેવી તરીકે કાલિકાદેવીની સ્થાપના થઈ છે. તે દેવી જ સુભરાતના લોકાદ્યમાં કૌરવેલા ગરબામાં પ્રતિષ્ઠા પામી છે.

★

૫. હલોઈ

(કેડા નંબર ૪૩૬-૪૪૩)

પ્રાચીન કાળનું દર્બાવતી આજે હલોઈના નામે યોગપાથ છે. સિદ્ધરાજ જયસિંહના સમયમાં આ ગામ વસ્યું હતું. તેણે બંધાવેલા પ્રસિદ્ધ હોરા ભાગેળના દરવાજાવાળા કિલ્લા સુજરાતની શાસીય શિલ્પકળાને ઉત્કૃષ્ટ નમૂનો ગણાય છે.

શ્રી. વાહી દેવસુરિના શુરુ શ્રી. સુનિયંત્રસુરિના જન્મથી^૧ અને તારકેશિરોમણિ ઉપાધ્યાય શ્રી. અરોવિજયજીના સં. ૧૭૪૩માં થયેલા સ્વર્ણવાસથી આ જૂમિ પવિત્ર બની છે. આ હલિએ આ જૂમિને તીર્થનો મહિમા વરે છે.

જર્જરેશ શ્રી. વીરધવલના મંત્રી તેજપાલે ગોધરાના સુવલ નરેશને મહાત કર્યા પછી હલોઈમાં ઉત્તર, વિશાળ અને ભવ્ય કિલ્લાને અણીદાર કરાવ્યો, તેની સાથે જ આ મંત્રીરાજે અહીં શ્રીપાર્શ્વનાથનો રમણીય દેવપ્રાસાદ રચાવ્યો હતો. એની ચોતરફ ૧૭૦ ચિનની દેવકુલિકાઓની શિખર-ધ્વજો પવનને પડકારતી જયધોધણાના નાદથી ગાજતી હતી. સુવર્ણકળશો અને તોરણોના શણગાર એના અંબારમાં વધારો કરતો હતો. મંત્રીસ્વરના પૂર્વજોની મૂર્તિઓ એમાં કંડારેલી હતી. મંદિરના બહારકમાં તેમનાં માતા કુમારદેવી, મહુદેવા માતાની જેમ હસ્તિઆરૂઢ થઈ રૂપાનાં કૂલોથી પ્રભુને વધાવી રહ્યાં હોય એવું ભાવનામય મૂર્તિસભ્ય અને બીજી શિલ્પકૃતિઓ આ મંદિરમાં અભરે ભરી હતી. દૂકમાં એને ભોતાં બાણે નાનો કલોસ પર્વત ખડો થયો હોય એવું બાન થઈ આવતું.

આ સિવાય એ મંત્રીશ્વરે વૈદનાથ મહાદેવના ગર્ભગૃહ આગળ બીજી એક જિનાલય બંધાવ્યું હતું. તેમાં તેમણે પોતાની અને તેમના ભવેષ-લણુ પ્રાતાઓની મૂર્તિઓ કૌરાવી મૂકી હતી. કિલ્લાના પશ્ચિમ દાર પર તેમની ૧૧૬

૧. “ પ્રભાવક ચરિતા-તર્જન-શીવાદી દેવસુરિપ્રમથ. ”

શ્લોકની કીર્તિમાધાનો વિસ્તૃત આલેખ જે પ્રચલિતઓમાં ઉલ્લી છે.^૨ તે આજે જુલુ અવસ્થામાં પણ તેમનું ગીત સંભવાવી રહ્યો છે. ત્રીજું અડધગઢના શ્લોકે પૈયડાદે સં. ૧૩૨૦ લગભગમાં અહીં શ્રીચંદ્રપ્રભુનું એક મંદિર કાચાનો ઉલ્લેખ મળે છે. આપણા કમનસીબે ઉપયુક્ત ત્રણ મંદિરોમાંથી આજે એકે હયાત નથી.

આજે અહીં આઠ મંદિરો વિદ્યમાન છે. એ પૈકી (૧) લોઢજી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું મંદિર પ્રાચીનતમ ગણાય છે. એના લોઢજી નામ પાછળ એક કિંવદંતી પ્રચલિત છે. વસ્તુતઃ મૂળનાથની મૂર્તિ વેળુ-રેલીની યનાવેલી હતી. એને કૂવામાં પધરાવવા છતાં કેટલાય કાળ સુધી એના એક કણ પણ ઝાગળ્યો નાંદે, ખચેય નહીં. એ વેળુપિંડ લોઢ જેવો બની રહ્યો. કહેવાય છે કે મૂર્તિમાં આવું દિવ્ય તેજ એક સાગરહત નામના સાર્થવાદિ વિશાળ મંદિર બંધાવી તેમાં એ મૂર્તિને પધરાવી હતી. આ મંદિરનો ઉલ્લેખ ઉદાર સં. ૧૬૬૦માં થયો ને નવેસરની રચનાથી આજે દેવવિમાન જેવું એ દીવી રહ્યું છે.

આ મંદિરને બે માળ છે. નીચેના ભાગમાં સ્થાપવણી લોઢજી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મૂ. ના. તરિકે વિરાજે છે. તેમની જમણી ને ડાબી બાજુએ શ્રીશ્યાંતિનાથ ભગવાન અને શ્રીઆદિનાથ ભ. શેખી રહ્યા છે. ઉપરના ભાગમાં મૂ. ના. શ્રીશીતલનાથ પ્રભુની મૂર્તિ છે. આ મંદિરમાં ૬૭ પાવાણીની મૂર્તિઓ છે. દીવાલમાં જડેલા આરસનો સિદ્ધચક્રપટ મનોહર દેખાય છે.

સિવાય બીજાં મંદિરોમાં શામળા શ્રીપાર્શ્વનાથ ભ. નું મંદિર ચોંચારાવાળું છે. યદ્યપિ આ મંદિરની રચનાશૈલી પ્રાચીન છે પણ એની ઐતિહાસિક મહિતી મળી શકતી નથી. હોડેા એને ‘અધારવાળાનું મંદિર’ કહે છે. આજે પણ અધારવાળા કુટુંબવાળાને જ સ્થળ-દંડ ચડાવવાનો હક મનાય છે. ગભારા બહાર શ્રી. સ્થોવિજ્યજી મહારાજની મૂર્તિ સં. ૧૬૮૫માં પ્રતિષ્ઠિત થયેલી છે. ત્રીજું મંદિર શ્રીશ્યાંતિનાથ ભ. નું ત્રણ ગભારાવાળું છે. આમાં વિવિધ પ્રતિમાઓ સાથે ચક્રો ને યંત્રો પાવાણી, ધાતુ અને ચાંદીનાં પણ છે. ખાસ ઉલ્લેખનીય તો આ મંદિરની બી.તેમાં આલેખેલા (૧) સ્ત્રોતશિખર, (૨) શ્રી શત્રુંજયની ટૂંક, (૩) તારંગાની ટૂંક, (૪) આષાઢ, (૫) નંદીશ્વરદ્વીપ અને (૬) મિરનાર પર્વત વગેરે મુખ્ય મુખ્ય તીર્થોના પટ્ટો પટ્ટો છે. શત્રુંજયનો એક ચીતરેલો પટ્ટ પણ અહીં છે. શેણું શ્રીશ્યાંતિનાથ ભ. નું મંદિર છે, તેમાં પાંચ તીર્થોના પટ્ટો કોરેલા જોવાય છે. પાંચમું શ્રીચંદ્રપ્રભુનું મંદિર છે, તેમાં બે તીર્થોના પટ્ટો સિદ્ધામાં કંડાર્યા છે. બાકીનાં ત્રણ મંદિરોમાં જુદી જુદી પ્રતિમાઓ છે એની વિગત ક્રોડમાંથી મળી રહે છે.

ગામથી પશ્ચિમ દિશાએ કેટલીક દેરીઓની રચના કરેલી છે. સં. ૧૭૪૫ના લેખવાળી ઉપા. શ્રી. સ્થોવિજ્યજી મ. ની પાઠકા એક સ્તુપમાં પ્રતિષ્ઠિત છે. એ સિવાય અહીં બીજી પંદર દેરીઓમાં જુદા જુદા આચાર્યોની પાઠકાઓ વિરાજમાન છે. એ બધાના લેખો પણ તે તે દેરીઓમાં લગાડેલા જોવાય છે.^૩

૬. કાવી

(ક્રોડા નંબર : ૪૬૨-૪૬૩)

ખંભાતના અખાતમાં સંગમ પામતી મહીનહીના કાંઠે આવેલું કાવી બંદર જૈન તીર્થસ્થળ છે. એનું પ્રાચીન નામ કે કાવતી. એના સામા કિનારે ખંખાતનું રમણીય દરય જોવાય છે. અહીં બે વિશાળ જિનમંદિરો છે. એકનું નામ ‘સર્વજિતપ્રાસાદ’ અને બીજાનું નામ ‘સ્તુતિલોકપ્રાસાદ’.

૨. ‘કબોઈનાં પુરાતન કાવો’

૩. ‘શ્રીચર્ચાલિંગાપુરેડહમજિનઃ’— ‘ગ્રંથાવલો’ શ્લોક. ૧૬૬

૪. નિરીક્ષણથી એ વાત અસંક. થાય તરી છે કે પ્રાચીન તીર્થરૂપ સેરીસ સ્થિત સ્થાપત્યેન વડે સુશોભિત બનેલી ત્રણ મૂર્તિઓ તેમજ આ લોઢજી પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ તથા વડોદરાના નરસિંહજીની પોળમાં આવેલા ઉદરજી પાગેલા નાનંતેત્રમાં વિરાજિત કાઠાપાર્શ્વનાથની મૂર્તિ—આ પાંચે મૂર્તિઓનું ગાપ અને સિંહવિધાન સમાન કાગે છે. તે સર્વ એક જ કાગે એક જ સિંહપીએ અને એક જ ધનદે બનાવરાવેલી મૂર્તિઓ હોય. મૂર્તિનું નામ લોઢજીપાર્શ્વનાથ કહેવાનું કારણ સિંહપાકારે અધ-પ્રધાસન કરીને એક જમણે પગ છૂટા આલેખ્યો છે.

૫. ‘શ્રી જૈન સત્યપ્રકાશ’ વર્ષ: ૭, ભાગ: ૬ માં “પ્રાચીન તીર્થ દર્શાવતી (ક્રોડા)” નામનો લેખ.

આથી પ્રાચીન કાળનું એક જિનમંદિર તો હતું અને તેની શરૂઆતની સ્થાપનારૂપે તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ હતી જ; પરંતુ એ મંદિર કાષ્ઠ અને ઈંટોનું બનેલું હોવાથી એને પથ્થરમય પાકુ બનાવવાનો એથી બહુમા ગાંધીને વિચાર થયો. એના પૂર્વજેએ ખંભાતમાં આવી કોટિ ધન ઉપાર્જન કર્યું હતું ને એ લક્ષ્મીની સંચલતાને અનુભવ કર્યો હોય એમ તેણે પોતાના હાથે આવા સુક્રુતનો લક્ષાવે લેવા પોતાના વિચારને મૂર્તરૂપ આપ્યું. પરિણામે તેણે પથ્થરનું શિખરબંધી બન્યું મંદિર બંધાવ્યું અને સં. ૧૬૪૯ માં શ્રી. વિજયસેનસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી એ જ ‘સર્વજિતપ્રાસાદ’ નામે ખ્યાતિ પામ્યું.

આ મંદિર પૂર્વ-પશ્ચિમ ૬૦ ફીટ અને ઉત્તર-દક્ષિણ ૬૧ ફીટ લાંબુ-પહોળું છે. તેમાં મૂ. ના. શ્રોત્રપભદ્રેવ ભગવાન વિરાજે છે. મંદિરના બહાર ઈશાનપુણે રાણપુત્રક છે તે અત્યારે પડી ગયું છે. તેની નીચે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનાં પગલાં સ્થાપન કરેલાં છે. વળી, આ મંદિરને યુસલમાનોથી બચાવવા માટે મસ્જિદના બે મિનારાઓ બિભા કરવામાં આવ્યા છે તે આજે પણ ભેંધે શકાય છે.

બીજા મંદિર માટે ઉપરૂક્ત એથી બહુમા ગાંધીનો પરિચય કરવો જરૂરી છે. કવિવર શ્રી. દીપવિજયજી મહારાજે સં. ૧૮૮૬ માં રચેલી ‘કાવી તીર્થમાળા’માં એની માહિતી આપેલી છે. ‘વડનગરનો રહેવાસી નાગરજ્ઞાતીય ભદ્ર સિવાજીગોત્રીય દેવાલ શેઠ ખંભાતમાં આવીને રહેવા લાગ્યો. વેપાર કરતાં કોટિ દ્રવ્ય તેણે પેઠા કર્યું. તેના પુત્ર ગાંધી અહુઓ, તેના પુત્ર ગાંધી છાહકો તે નેના બે પુત્રોમાં એકનું નામ વડુઓ અને બીજાનું નામ અંગાધર હતું. વડુઓને બે પત્નીઓ હતી. એક પોપટી અને બીજી હીરાબાઈ. હીરાબાઈને ત્રણ પુત્રો થયા. કુચ્ચરજી, ધર્મદાસ અને સુવીર. તેમાં કુચ્ચરજીની પત્નીનું નામ વીરાંબાઈ હતું.’

વીરાંબાઈ ગર્ભશ્રીમંતની પુત્રી હતી. એનું દુહય ધર્મસંસ્કારી હતું. એક દિવસે વીરાંબાઈ અને સાસુ હીરાબાઈ ‘સર્વજિતપ્રાસાદ’ના કમ્રને સાથે થયાં. વીરાંબાઈ જિઓ હોવાથી એનું મસ્તક બારણે અકકયું હોય કે નીચું નમતું પડયું હોય તેથી એણે સાસુને હળવે રહીને કહ્યું: “બાઈજી, મંદિરનું શિખર તો બહુ બેચું કરાવ્યું પણ બારણું બહુ નીચું કર્યું છે.” વહુના આ વચનને કટાક્ષ સમજીને સાસુએ ટોણા માર્યો: “વહુજી, તમને હોંશ હોય તો પિયરથી દ્રવ્ય મંગાવી મોટા શિખરવાળું મંદિર બનાવો અને તેમાં બારણું બેચું કરાવજો.” વહુ તો એ સમયે સમસરી ગઈ પણ એણે ગળી બધાં એવી એ નહોતી. એણે તો એ એણે સાસુ કરી દેખાડવાનો નિષ્કૃંપ કરી લીધો. વીરાંબાઈએ તરત પિયરથી દ્રવ્ય મંગાવ્યું ને સં. ૧૬૫૦ માં મંદિરનું ખાતમુકૂર્ત કર્યું. પાંચ વર્ષે તૈયાર થયેલા એ મંદિરનું નામ ‘શૃત્તલિકક-પ્રાસાદ’ રાખ્યું ને સં. ૧૬૫૫ માં શ્રીવિજયસેનસૂરિજીએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ મંદિર ઉક્ત મંદિર બેટું જ શિખરબંધી ને બાવન દેવકુલિકાવાળું છે. તેમાં મૂ. ના. શ્રીધર્મનાથ ભગવાન વિરાજે છે. આ દેવકુલિકાઓમાં મૂર્તિઓ પ્રતિષ્ઠિત છે.

બસ, આ કારણે આ મંદિરો ‘સાસુ-વહુનાં મંદિરો’ના નામે પણ ઓળખાય છે. અત્યારે બંને મંદિરો એમની કીર્તિગાથા સંભળાવતાં તેની ઉત્પત્તિમાં કેવી સામાન્ય ઘટનાનું ક્ષણ સૂચવી રહ્યાં છે એ વિશે કવિવર શ્રી. દીપવિજયજી ઉલ્લાસમય પ્રેરણાભરી વાણીમાં ઉપદેશી કે, “સાસુ વહુ વચ્ચેના બીજા વિવાદો માત્ર વિખવાદ છે પણ આપો વાદ જ ધર્યો છે, જે પુરવના માર્ગે તરફ આંગળી ચીંધે છે. સાસુ-વહુ વાદ કરે તો આવા જ કરજો.”

આવાં તીર્થોના સંઘ કાદનારાઓએ પણ સંઘપતિનું ગિરફ મેળવ્યું છે. એમ એ જ કવિ એના મહિમાનો ઉપસંહાર કરતાં કહે છે.

આ બંને દેરાસરોના બનાવનારાઓના પૂર્ણ પરિચય આપનારા શિલાલેખો એ મંદિરોમાં વિદ્યમાન છે. પરંતુ સાસુ-વહુ સંબંધે આવી કોઈ વાતના ઈશારા સરખોયે તેમાં નથી. સંજલ છે કે તીર્થમાળામાં ચૂંચેલી આ હકીકતને લેકલાયકાને આધાર હોય.

શિલાલેખમાંથી જે વધારાની કે તારતમ્યવાળી હકીકતો મળે છે તે આ છે:—

(૧) ગાંધી દેવાલ મિજ્યાત્વી હતો પરંતુ શ્રી. હીરવિજયસૂરિના ઉપદેશથી તેઓ જિનેશ્વરના ઉપાસક બન્યા હતા.

વહનગરથી તેઓ ખંભાત આવી વસ્ત્રા ને તેમણે કોટિ દ્રવ્ય ઉપાજન કર્યું. ‘તીર્થમાળા’માં નોંધ્યા મુજબ દેખાલે નહિ.

- (૨) બહુઆની પત્ની પોપટી અને હીરાબાઈ; તેમાં કુંઝરણ પોપટીનો પુત્ર હતો. ‘તીર્થમાળા’માં નોંધ્યા મુજબ હીરાબાઈનો નહિ, અને કુંઝરણની પત્નીનું નામ આમાં ઉલ્લેખ્યું નથી.
- (૩) રત્નતિલકપ્રાસાદના બંધાવનાર તરીકે બહુઆના ત્રણે પુત્રોનાં નામો શિલાલેખમાં સ્પષ્ટ આપેલાં છે. એમણે મળીને સ્વોપાર્જિત ધનથી આ મંદિર બંધાવ્યું હતું.
- (૪) ‘તીર્થમાળા’માં રત્નતિલકપ્રાસાદનો સં. ૧૬૫૫માં પ્રતિષ્ઠા કર્યાનો નિર્દેશ છે. જ્યારે શિલાલેખમાં સં. ૧૬૫૪માં શ્રી. વિજયસેનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યાનો ઉલ્લેખ છે. વળી, સ્વર્જિતપ્રાસાદનો પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૪૯માં કર્યાનો ઉલ્લેખ ‘તીર્થમાળા’ અને શિલાલેખમાં છે.

બે કે સં. ૧૬૪૯માં શ્રી. વિજયસેનસૂરિએ અહીંથી લાહોર તરફ વિહાર કરી ગયા હતા. છતાં તેમના નામે તેમના શિષ્યોએ પ્રતિષ્ઠા કરાવી હોય એ બનવાભેગ છે. વળી, સં. ૧૬૫૫ના માગધર સુદિ ૫ ને ગુરુવારના રોજ અમદાવાદના શેઠ હરપરામાં શેઠ લઘુઆએ શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુની અંજનશલાકા શ્રી. વિજયસેનસૂરિ હસ્તક કરાવી એ સમયે કાવીના આ મૂં નાં ની પ્રતિમા પણ અહીં અંજનશલાકા માટે લાવવામાં આવી હતી. એ પછી શ્રી. વિજયસેનસૂરિ ખંભાતમાં સં. ૧૬૫૬માં પધાર્યા ત્યારે ખંભાત અને કાવીની પણ પ્રતિષ્ઠાઓ કરી હતી. એ સંબંધી મૂર્તિ પરનો લેખ આ પ્રકારે મળે છે:—

“દશાહિ ૪૫ । સંવત્ર ૧૬૫૬ વર્ષે વૈશાલ મુદિ ૭ ત્રુવે....ગાંધી કુંઝરજીવુતપર્મદાસવૈરાસપ્રમુલ: શ્રી-અદિનાથચિન્નં....દર્મસકલજગદાધારપાતિસાહિઅકરપ્રદલજગદગુરુવિરુદ્ધ વિજયસૂરિમિ: ॥ શ્રીઅદિનાથચિન્નં શ્રીવિજયસેનસૂરિમિ: ॥”

રત્નતિલકપ્રાસાદ અપરનામ શત્રુંજ્યાવતાર ચૈત્ય ગામની પશ્ચિમ સીમામાં ગામમાં જ આવેલું છે. તેનો વિશ્વસાવસ્થામાંથી પુનરુદ્ધાર આશરે સં. ૧૯૭૭માં ખંભાતના પ્રસિદ્ધ શ્રાવક દીપચંદ્રભાઈએ સંપદ્રવ્યથી કરાવ્યો, જે એક કિંઆ પહાડના શિખરની સ્મૃતિ કરાવે છે. આ દેવળ પૂર્વદારનું અને સાદું છે. મંડપ અને ચોડાંઓ સાથે છે. પાછળ એક મંડપ છે. તેમાં કાંઈ કળાકારોની કળાને સ્થાન મળ્યું છે તે દર્શનીય છે. બાકી ત્રણે બાજુ વડો છે. સ્વર્જિતપ્રાસાદ આ દેવળથી ૫૦-૬૦ ફૂટ મ દૂર અને રત્નતિલકની પાછલી દીવાલથી પણ પાછો બાંધેલો છે. બાંધણી સાદી પણ અતિવિશાળ અને ઉત્તત છે. પાછલા ભૂમિતળથી તે ઓછામાં ઓછો એંશી નેતું શીટ ઊંચો હશે. આ દેવળનું રમણીય સૌંદર્ય તેના સિંહદ્વાર ઉપરની મહેરામણ છે. હાલ આ દેવળને અડંબે ઉત્તર તરફની દીવાલે એક સુંદર શ્રીધર્મશાળા બાંધી છે અને ચોકમાં દુકાનો અને બગીચો કરેલો છે. આ ધર્મશાળાની પાછળ નીચાણમાં ધર્મનાથ દેવળની દીવાલની હંદ સુધી એક બાજ બનાવ્યો છે. ઉત્તર દીવાલે પણ બાગ છે. તેમાં લાલચેરીની સારી ગોઠવણ રાખી છે.

આ મંદિરમાં શેઠ કુંઝરણ શાહ, તેજલદે અને કાનલએ કાવી તીર્થપતિ બ. ધર્મનાથનું પરિકર કરાવ્યું. આદીશ્વર બ. ના મંદિરમાં શાહ કુંઝરણ ધર્મદાસ તથા વીરદાસે બ. આદીશ્વરની દેરીમાં પાટકા પધરાવી. હંકર ફીકાએ શ્રીનેમિનાથ બ. ની પંચતીર્થી, મોદ કાનભાઈએ ભરાવેલી શ્રીધર્મનાથ બ. ની પંચતીર્થી અને કાલાની લાલબાઈએ ભરાવેલી શ્રીશાંતિનાથ બ. ની પંચતીર્થી વગેરેની અંજનશલાકા સં. ૧૬૫૬માં ધણે છે. આ સમયે શાહ બહુઆ વિદ્યમાન નહોતા.

આ ગામમાં એક મસ્જિદ છે જે પુરાણ પ્રાચીન મૈન દેવળ હોય એમ જણાય છે. સ્થળની પવિત્રતા, એકાંતતા અને સગવડ સાથે આ સ્થાનને સૌંદર્ય વરેલું છે. યોગાચ્યાસની ઇચ્છાવાળાઓ એના ઉપરોળ કરે તે ઇચ્છનારોચ છે.

મારા સમજવા મુજબ રાજકીય વિશ્લેષને પરિણામે નુકશાન પહોંચેલા આ તીર્થની સ્મૃતિ જીવી રાખવા માટે જ આ નૂતન દેવળ નિર્માણ થયું હશે. તેમાં પુરાણો આ નીચે આપેલા લેખ આપે છે.—

“સં. ૧૪૨૨ વર્ષે જ્યેષ્ઠવદિ ૧ સોમે—સાંગળ માર્યા સા(સો)હગદે”

આ પતિ-પત્નીની મૂર્તિઓ આપણને, પ્રાચીન દેવળને કાંઠે અને કચ્છર ઉદ્ધાર કર્યો તેનું, પુરતું સ્મરણ અને પ્રમાણ આપે છે. દેવળ તે નૂતન જ હતું પણ પ્રાચીનતાનું સ્મારક હોવાથી ઉદ્ધારનું વિશેષણ વાપર્યું છે. ઉપરુક્ત મૂર્તિ આ જ દેવળમાં છે.

૭. ગંધાર

(કાકા નંબર : ૪૭૨)

ખખાજી સ્ટેશનથી ૮ માર્મલ દૂર પરિયાકાંઠે આવેલું ગંધાર જૈનોનું તીર્થસ્થળ છે. એક કાળે ગંધારની બંદર તરીકે સારી નામના હતી. દેશ-પરદેશને માલ અહીંના બજારોમાં ઠલવાતો અને વેપારીઓની ભોંડ ભરી રહેતી. લક્ષ્મીની છોળાથી ઉભરાતા આ નગર ઉપર સહુ કોઈ ચીલબડપ કરવા ટાંપી રહેતા. અલગિલાસુરી નામનો યુસ્ત્રિભ પ્રવાસી નાંધે છે કે, સિંધને ગવર્નર હાસન ગિન અમરે તથાલથી ઈ. સ. ૭૬૬-૭૦ માં નોકા વાટે ગંધાર આવ્યો અને તેણે બુતો (મૂર્તિઓ)ના નાશ કરી તેની જગ્યાએ મસ્જિદ બનાવી.^૧ તે પછી તો સં. ૧૬૦૨ માં ફિરંગીઓએ આ શહેર પર થાપો માર્યો ને આ નગરને કબજે કરી લીધું. ત્યારે અહીંના ધનાઢંચ રહેવાસીઓ જા'ગુસર જઈને રહેવા લાગ્યા ને અહીંના વેપાર ખેડતા રહ્યા. સત્તરમા સેકામાં અહીં જૈનોની વસ્તી પુષ્કળ હતી. જગદ્ગુરુ શ્રી હીરવિજયસૂરિએ અહીં પોતાના વિશાલ સમુદાય સાથે ચોમાસુ રહ્યા હતા ત્યારે અકબર ગાદશાહે શ્રી હીરવિજયસૂરિને ફેતેહપુરસિંહી આવવાનું આમંત્રણ ગંધારમાં મોકલાવ્યું હતું. અહીંના જૈન બ્રેથીઓએ સૂરિજીને ત્યાં જવાની પહેલાં તો સલાહ ન આપી પણ સૂરિજીએ ત્યાં જવાથી જૈનધર્મની પ્રભાવનાનાં અનેક ધર્મકાર્યો થઈ શકશે એમ સમજાવવાથી ત્યાંનો શ્રીસંઘ સૂરિજીના જવામાં સમ્મત થયો.

એ સમયે અહીંના ધર્મપ્રેમી અનેક શ્રાવકોએ કેટલાંયે તીર્થસ્થળે અને નગરોમાં મંદિરોમાં મૂર્તિઓ ભરાવ્યા વગેરેના ઉલ્લેખો સાંપડે છે.

લગભગ ૧૮ મા સૈકાની શરૂઆતમાં ખખાતના ચાંચિયાઓએ આ શહેરને લૂંટી લીધું. એટલું જ નહિ બાળી પણ નાખ્યું. આ શહેરની પ્રાચીન બહોળલાહીની પ્રતીતિ કરાવતાં લગભગ ૩ માર્મલના પરિઘ એટલી જમીનમાં ઇંટો, પથ્થરો અને મકાનોના પાંચ વગેરેના અવશેષો આવે પછુ ભોવાય છે. આને તો માત્ર સામાન્ય બુ'પંડાંઓ સિવાય આપુ' ગામ વેરાન લાગે છે. કહેવાય છે કે આ નગર ઉપર અકરમાત સમુદ્રનાં ચોભા' ફરી બળ્યાં ને આ ગામ ઉભજડ બન્યું.

અહીં પ્રાચીન બે જિનમંદિરો હતાં. એક મૂ. ના. મહાવીરસ્વામી ભ.નું અને બીજું અમીત્રા પાર્થનાથ ભ.નું. પહેલું મંદિર લાકડાનું હતું એમ કહે છે અને તે સં. ૧૫૦૦ માં બન્યાનો ઉલ્લેખ મળે છે. આ મંદિર જીર્ણ થયું હતું તેથી સં. ૧૮૧૦ માં ચૈક હડીસિંહ કેશરીસિંહનાં ધર્મપત્ની ચૈકાણી હરકોરબાકે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો. તે પછી સં. ૧૬૨૫ માં બી'તોમાં ફોટો પડી ગઈ ને લણી લાગવાથી શ્રીસંઘે તેનું સમારકામ કરાવ્યું છતાં તેની સ્થિતિ સુધરી નહિ.

હાલના ગામની ઉત્તરે ગામ બહાર ખખાતના શાંખ્યા-વાંખ્યાએ ગંધાવેલું આ દેવળ ધાળાબંધ હતું-છે. તેમાં લક્ષકામ તેા નથી પણ બાંધકામ ઇંટાનું હતું અને નિર્જન થવાથી અરણ્યથી સમજીને મહાવીરસ્વેત્યના ચૈકમાં આ દેવળ બાંધ્યું છે. આ મંદિરના લોચરમાં અસલ અમીત્રા પાર્થનાથની પાંચ ફીટ લંબી રવેતવર્ણી મૂર્તિ હતી. પણ આજે તે ભગવાનની મૂર્તિ, એક વિજયરાજની પણ તેના કરતાં નીચી અને સ્થામ વર્ણની બે મોટી મૂર્તિઓ આ જ ગામવાસી ધનાઢંચ શ્રાવિકા ઇંટાણીની છે કે જેની પ્રતિષ્ઠાનું કામ માટે આઘાચા' હીરસૂરિ વિજય હર્યોપાધ્યાયને સોંપી ગયા હતા. છતાં બાદશાહનું શુરુપ્રત્યેક ઇંદાનિષ્ટ ભોવા શુરુના પહેલાં બાદશાહેને મળ્યા હતા.^૨ આ દેવાલય પુર્વાભિમુખ છે પણ નિર્ગમદાર દક્ષિણ તરફથી છે. મહાવીરસ્વેત્ય પ્રાચીન છે. જેના-ચુખાનુવાક કરવા એક કવિએ-“ગંધારે કમીઅહાબીર” એની સ્તુતિ રચી છે, આ દેવળની દક્ષિણે એક માતાનો મઠ છે તેમાં એક શિલા-

૧. જુઓ: “અમર મોર ભારતક સંજ્ઞ” પ. ૧૨૭

૨. “આનંદાચ મહોદય” મીઠાકા. પ.

લેખને મોટા શિલાપટ છે. કાંઈક અસૂરેલા બસાઈ ગયા છે. થણું કરીને એક મોટી કાયેત્સર્ગસ્થ જેન તીર્થ કરની મૂર્તિ પછુ અહીં છે, જે અન્ય નામે શુભાલ સિંહરથી પૂલ્ય છે. ગામની બહારનું દેવળ તો વર્ષો જરો તો પછુ ઊભું જ રહેશે, કેમકે તે પટે તેણે નથી. આ ગામ અને દેવળ વચ્ચે એક અટુલો નિરાલી દીવાલ ઊભી છે, જે હીરસૂરિજીના ઉપાશ્રયના નામે ઓળખાવાય છે. એ જોતે ભવિતવ્યતાના યોગે હસોણની પુણ્ય-પાપની બારીનું રૂપ પકડ્યું છે.

અહીં જ બુસર તરફથી આવનારને આમોદ જિતરી ટંકારા થઈ આવ્યા છે. સીધે રસ્તે આવતાં-ગંધારથી થોડે દૂર એક કાદવવાળો પ્રવાહ ઓળંગેલો પડે છે. ગાદારસ્તો ફેરમાં જતાં અડચણ થતી નથી. ટંકારામાં લાડવાશ્રીમાલી જેનેની વસ્તી અને ઉપાશ્રય છે. એકંદર આમોદથી-ગંધાર દસ ગાઉ છે.

આ ગામમાં ગેમલ ઉમેદના ઘરમાંથી તા. ૪-૫-૬૩ ના રોજ ભોંયરામાંથી દશ મૂર્તિઓ ગાદી અને પરિકર સહિત નીકળ્યાં હતાં. તેને સરકારમાં લઈ જવામાં આવેલાં પછુ કેટલાક ધર્મપ્રેમી શ્રાવકોના સતત પ્રયત્નથી એ મૂર્તિઓ સરકારમાંથી પાછી મળી હતી.

આ મૂર્તિઓમાંથી શ્રીમહાવીરસ્વામી ભ. ના પરિકર ઉપર સં. ૧૬૬૪ ના મહા સુદિ ૧૦ ને શનિવારને શ્રીવિજયસેનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યોનો લેખ છે. આ મૂર્તિને લેપ કરાવેલો છે. છતાં આ પ્રતિમા અને શ્રીઅમીનરા પાર્શ્વનાથ ભ. ની મૂર્તિ ખરેખર, પ્રભાવશાલી છે એમાં શંકા નથી.

★

૮. બાંચ

(કોઠા નંબર : ૪૭૫-૪૮૬)

આજે નર્મદા નદીના ઉત્તર કાંઠે ટેકરી ઉપર વસેલા બાંચના નામે ઓળખાતા નગરનું પ્રાચીન નામ બુજુકચ અને બુજુપુર હતું. આ નગર અતિપ્રાચીન હોવાનાં પ્રમાણો જેન, બૌદ્ધ અને બ્રાહ્મણ ગ્રંથો આપે છે. એક સમયે આ નગર જેન, બૌદ્ધ અને બ્રાહ્મણોને પોતાનું કરી લેવા કેમ લલચાવતું હતું એ એની સમૃદ્ધ ભૂમિના ખ્યાલ આપવા માટે પૂરતું છે.

જેન અને બૌદ્ધ ગ્રંથોમાં લાટ દેશનું જે વર્ણન મળે છે એ સુજળ એની ગણના અલગરૂપે આર્થ દેશોમાં કરવામાં આવી નથી. અહીં જે લૌકિક ઉત્સવો મનાવવામાં આવતા તેમાં ગિરિચંદ્ર નામનો ઉત્સવ વર્ષાઋતુમાં અને ઇંદ્રનો ઉત્સવ શ્રાવણ સુદિ પૂર્ણિમાના દિવસે મનાવવામાં આવતો હતો. અહીંના લોકો ખેતી માટે વરસાદ ઉપર આધાર રાખતા. ખારા પાણીના કૃત્યોમાં અહીં વિશેષ હતા આ દેશના નામ ઉપરથી જ લાડવાશ્રીમાલી સ્થાપિતની ઉત્પત્તિ થયેલી છે.

લાટ દેશની રાજધાનીનું આ સુખ્ય નગર હતું. અહીં કુંડલમેઠ નામના અંતરદેવની રમૂતિમાં ઉત્સવ મનાવવામાં આવતો હતો. અહીં 'ભૂતતાગ' નામનું મોટું તળાવ હતું. બુજુકચ અને ઉજ્જૈની વચ્ચે પચીસ યોજનનું અંતર હતું. આચાર્ય વજ્રભૂતિએ આ ભૂમિમાં વિકાર કર્યો હતો. આર્થ કાલક, આર્થ ખપુટાચાર્ય અને અલલાદી જેવા પ્રકાંડ ગીતાચોંચે આ ભૂમિને પવિત્ર કરી હતી. વેપારનું બંદરી મથક હોવાથી અનેક વસ્તુઓ, કળાઓ અને વિકાસોનું આ સંગમપીઠ હતું. ઇ. સ. ની પહેલી સદીમાં અહીં કાણ્વલથી માલ આવતો હતો. અહીંની કેટલીક મોલિક વિશેષતાઓ પછુ સર્વેન ખ્યાત હતી. અહીંના કવિઓએ સાહિત્યમાં પ્રચલિત કરેલી લાટી રીતિ, અજતા અને હલોરામાં આલેખાયેલી લાટના ચિત્રકારોની અને શિલ્પીઓની અનુપમ કળા તેમજ લાટના આચાર્યોની પ્રતિભા બહુ દૂર દૂર સુધી વ્યાપેલી હતી.^૧

૧. આ દેશમાં બૌદ્ધ-તથાગત ધર્મના પ્રચાર અને વળના જેનેને હાથે લખાયેલા ગ્રંથના પુરાવાઓ મળે છે. ૫૨-૫૩ રથાપવ સંબંધી પુરાવામાં તથા મીકુ જેવામાં આવે છે. જે જે સ્થાપત્યો મળે છે તે કાળજીથી તપાસીએ તો તે નિર્મય જેન અને બૌદ્ધ સંસ્કૃતિની જ માલમ પડી આવે.

૨. ભુજો : "જુહાત્પસ્યસ" ભાષ્ય-ટીકા અદિત; અંદોરનો શિલાલેખ, જેમાં લાટના શિલ્પીઓ માલવા અને રાજપૂતાનાના પ્રદેશમાં કામલ થયા એવો ઉલ્લેખ મળે છે, તથા લાટના વિકારોની પછુ જોઈ શકાયેલા તાપપત્રમાં લાટના શિલ્પ વિશે આવતો સંગ્રહ અલ્પવનુ સ્પષ્ટ કરે છે.

આ બ્યાપારસમૃદ્ધ નગરનો ઇતિહાસ જ્ઞેતાં તેનું અતિપુરાણ કાળનું વર્ણન મળે છે. તેના ઇતિહાસકાળની મર્યાદામાં અઢી હજાર વર્ષ પૂર્વે આ નગર અને આખો પ્રદેશ આલવનરેશને તાબે હતો. ત્યારપછી તે નંદપ્રતિભોને તાબે હતો. એ પછી મોર્યો, શૂરપો, ગુપ્તોની સત્તા હેઠળ હતો. ત્યાર બાદ ગુર્જરા, પંચરાત્રો, ચોલકચો, વાલેલાઓ બાદ ચારાકરતી મુસલમાન રાજવંશોથી શાસિત થતું તે હાલ યુગ્મક સરકારને તાબે છે.

આવા સમૃદ્ધ નગર ઉપર સમયે સમયે કાળનું મોજાનું વીજાતું રહ્યું છે, છતાં 'ભાગ્ય' તોયે ભરૂચ ની જૂની કહેવતને એ આજે પણ સાર્થક કરી રહ્યું છે.

આ જૈમિની જૈન તીર્થ તરીકેની પ્રસિદ્ધિ 'મહાજ્ઞાપિ મુનિસુત્રજ' એ પદ્ધતિ જોનેને અગ્રણી નથી. આજે અહીં જોનાનાં બાર મંદિરો છે. દેખાવમાં યુદ્ધર છે ખરાં પરંતુ તેમાં પ્રાચીન કળા જોવા મળતી નથી. જે પ્રાચીન મંદિરના કારણે આ નગર તીર્થરૂપ કહેવાતું હતું તે મંદિરોને આજે પત્તો નથી; અથવા મસ્જિદમાં ફેરવાઈ ગયું છે તેનો પ્રાચીન ઇતિહાસ જાણવાજોય છે.

શ્રી. જિનપ્રભસૂરિએ 'વિવિધતીર્થકથ'માં આ તીર્થ વશેની પ્રાચીન કથા આલેખી છે, 'પ્રભધંચિતામણિ' અને 'પ્રભાવકચરિત'માં પણ આ વિહારની આખ્યાયિકા સંગ્રહાયેલી છે. આ લોકકથામાં જગજૂના કાળનું જે તથ્ય સમાયેલું છે એનો માત્ર નિર્દેશ કરીશું.

જૈન અનુક્રુતિઓ કહે છે કે અતિપ્રાચીન કાળમાં વીસમા ભગવાન મુનિસુત્રતસ્વામીના ચૈત્યથી આ નગર તીર્થરૂપ બન્યું હતું. આખ્યાયિકા અનુસાર અશ્વમેધ યજ્ઞ માટે પ્રાણજીએ તૈયાર કરેલા એક ઘોડો બ. મુનિસુત્રતસ્વામીની ઉપદેશ-વાણી સાંભળી બેઠા પાડ્યો. તે મરીને દેવ થયો. તેણે પોતાના પાછલા ભવના ઉપકારક ભગવાનનું એક ચૈત્ય બંધાવ્યું તે 'આશ્વવળો' નામે જોળખાતું હતું. કળાંતરે સંહારાબ્દની પુત્રી મુદ્દશનાને એ નગરમાં પોતાના સમળીના ભવનું જાતિસ્મરણ જાન થવાથી એ આશ્વવળોએ જૈનને લજ્જાદાર કરાવીને તેને 'શકુનિકાવિહાર' એ નામ આપ્યું. તે પછી ઐતિહાસિક કાળમાં મોર્ચ સંપ્રતિરાજે તેનો લજ્જાદાર કરાવ્યો. શ્રી. સિદ્ધસેન દિવાકરના ઉપદેશથી ચક્રમાહિત્ય નરેશ પણ આ તીર્થનો પુનરુદ્ધાર કર્યો હતો. વીર નિં ૪૮૪ એટલે ઈ. સ. પૂર્વના પહેલા શતકમાં ભરૂચના રાજા જલમિત્ર-ભાનુમિત્રના શાસનકાળમાં આર્યખપુટાચાર્યે બોદો પાસેથી આ તીર્થ છોડાવ્યું હતું. વિં ૧૧૪ માં શ્રી. અલ્લવાહિસૂરિએ બોદોનો પરાજય કરી રણજી આપ્યું. આનંદેશના સાતવાહન રાજાએ પણ આ તીર્થનો લજ્જાદાર કરેલો અને શ્રી. પાદલિપ્તસૂરિજીએ તેના ધ્વજાડગની પ્રતિષ્ઠા કરાવેલી હતી. 'પ્રભાવકચરિત' કાર કહે છે કે શ્રી. વિજયસંહ-સૂરિના સમયમાં ભ્રમકલેશ્વરમાં ઠાવાનગ પ્રગટ્યો અને નદી પર અગ્નિના પ્રવેશથી આ કાષ્ઠમય વિહાર નાશ પાડ્યો; ધાતુ-પાષાણનાં બિંબ ખંડિત થયાં કે નાશ પામ્યાં, માત્ર ભગવાન મુનિસુત્રતસ્વામીનું બિંબ અખંડિત રહ્યું હતું, તેથી એ સૂરિજીએ ગામના પ્રાણજી પાસેથી દ્રવ્ય સંપાદન કરી ફરીથી આ વિહાર બંધાવ્યો.

એ પછી સોલંકી કલ્ચરે વિ. સં. ૧૧૩૧માં જાટને કળેકે ધુધું ત્યારે મંત્રી સંપત્કર-સાંત મહેતા ભરૂચના હંડનાયક નિમાણ હતા. વિ. સં. ૧૧૬૩માં ચંદ્રસૂરિ નામના આચાર્યે પ્રાકૃતમાં રચેલા 'મુનિસુત્રતસ્વામિચરિત'માં ઉલ્લેખ છે કે—“બરજુગના પુત્ર સંતુર્યે ભરૂચમાં અમલિકાવિહારને સોનાના કળથો ચડાવ્યા હતા.” એ સમયે એ નગરનો પ્રતિષ્ઠિત શૈલ જીવલ નામે હતો.

'પ્રભધંચિતામણિ'ના 'કુમારપાલપ્રબંધ'માં જાટના મંત્રી આંબક અને તેણે કરાવેલા શકુનિકાવિહારના લજ્જાદાર વિશે ઉલ્લેખ છે કે ઉદયન મંત્રી કુમારપાલના બાઈ કીર્તિપાલ સાથે રહીને સોરઠના નવવધુ (સુંવર) ને જર કરવા જાતે સુદમાં જાતર્યો. તેમાં તે લજ્જાદાર બાવલ થયો. તેના મનમાં કેટલીક આકાંક્ષાઓ રહી ગઈ હતી તેના કારણે તેનો જીવ જતો નહોતો. (કેટલાક અંધકારી ત્યાર આકાંક્ષાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે જ્યારે કેટલાક બેનો જ ઉલ્લેખ કરે છે.) એ હકીકત તેણે કીર્તિપાલને જણાવી. 'એ અભિલાષાઓ આપના પુત્ર વાગ્બટ અને આંબક પૂરો કરશે.' એવી કમળાત પૂર્વક કીર્તિપાલે આશ્વાસન આપ્યું. એ મુજબ મંત્રી વાગ્બટે શત્રુજન્યો અને આંબકે ભરૂચના શકુનિકાવિહારનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

૩. સાતમા-આઠમા સદીમાં ભરૂચના મુજ્જર રાજાઓમાં જયભટ્ટ પહેલો અને દ્વિતીય 'વીતસુભ' અને 'પ્રશાંતરામ' એવાં બેજો ધારણ કરે છે, જે જોનેની પ્રજાના. જૈનધર્મના પ્રચાર અને એ રાજાઓના જૈનધર્મ પ્રતિ માફ સંબંધને સ્વરૂપે છે.

આંગેટ ફેંકીશુના અદિલાબુદ્દીને હુસાબથી શ્રી. કુમારપાલે તેને ‘રાજપિતામહ’નું બિરૂદ આપ્યું, એ પછી એટલે સં. ૧૨૨૧-૨૨માં આંગેટ કાઢના શકુનિકાવિહારને પાપાજીમય બનાવ્યો. પં. શીલવિજયજી કહે છે કે, ‘તેમણે અહીં ટર લાખ સોનેયા ખરચ્યા હતા.’ શ્રી. હેમચંદ્રસિંચે તેની પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરી હતી અને કુમારપાલે આરવી જિતારી હતી. એ પ્રતિષ્ઠામહોત્સવમાં દૂર દૂરના નવરો અને બામના સંઘો એકઠા થયા હતા.

શ્રી. હેમચંદ્રાચાર્યે અહીંની સૈંધવાદેવીના ઉપદ્રવને પણ દૂર કર્યો હતો.

એ પછી તેજપાલ મંત્રીએ શકુનિકાવિહારની પચીસ દેવકુલિકાઓ માટે સુવર્ણધ્વજ કરાવી આપ્યા હતા. તેમજ શ્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલે અહીં ત્રણ સરસ્વતી બંધરો સ્થાપ્યા હતા. આ શકુનિકાવિહારમાં શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલનું પ્રચસ્તિકાવ્ય કવિ શ્રીજયશેખરસુરિએ રચીને એક શિલાપટ ઉપર અંકિત કરાવી તેની બીંતમાં ચોકાંબુ હતું. એ કે એ શિલાપટ આજે પ્રાંત્ય નથી પણ આપણા સારા નસીબે તેની જળવાઈ રહેલી તાડપત્રીય પ્રતિ ઉપરથી એ કાવ્ય પ્રગટ થયેલું જોવા મળે છે.

બાંધેલા વંશના છેલ્લા રાજા કેશુદેવ સુધી શકુનિકાવિહાર અસ્તિત્વમાં હતો. એ પછી સુસ્તિમ રાજકાળમાં ગયાસુદીન તથાલખના સમયમાં આ જૈનવિહાર મસ્જિદરૂપમાં પરિવર્તન પામ્યો.

ભરૂચના આ શકુનિકાવિહારના ઉદ્ધારકાળ પહેલાંનો, સુજરાતના પ્રાચીન જૈનોની ધર્મનિષ્ઠા, કલાપ્રેમ અને સંસ્કાર સમૃદ્ધિની પ્રતીતિ કરાવતો, મૂર્તિસ્થાપત્ય વિભૂતિના એક અનોહર નમૂનો કહી ગામના ધોસંભવનાથ જિનાલયના લેખ-રામાં સુરક્ષિત હોતા ત્યાંથી જૈન વિદ્યાર્થીજનનામાં પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવ્યો છે. * સ્ત્રોત્રુકય જૂનારામના રાજકાળ એટલી જૂની આ પ્રતિમા શકસંવત્ ૯૨૦=વિક્રમસંવત્ ૧૦૪૫માં ભરૂચમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવેલી. એવા લેખ એ મૂર્તિના પાછળના ભાગમાં આ પ્રમાણે આ લખાયા છે:—

- (૧) “આસીનામા(ગૌંદ)કુલ(લે) જ્ઞમણમુર્તિનાતસાં(શાં)તમતિ: । (૨) તદ્વજ્ર(ષ્ટે) ગુરુતદયનામાસીત્ સી(શી)લહ(મ)દ્રગતિ: ॥
(૩) શિશ્યેણ મુલ્લવસાતાં(સાંતે) જિનચયમકામ્યત । (૪) મુગુકલ્લે તદોવિન(ચેન) પારિવલ્લગમિના વરં ॥ સ[શ]કસંવત્ ॥૧૨૦૧॥”

ભાવાર્થ:—નાણેદુકળમાં અત્યંત શાંત મતિવાળા લક્ષ્મણસુરિ થઈ ગયા, તેમના ગમ્મમાં સુદુવ્વક્તું આચરણ કરતા શીલભદ્રગણિ નામે થયા, તેમના શિષ્ય પાર્શ્વલગણિએ જુગુકલ્લ (ભરૂચ)માં જૂલવસતિમાં શ્રેષ્ઠ ત્રણ જિન-પ્રતિમાઓ કરાવી. શકસંવત્ ૯૧૦.

આ શિલાલેખમાં જણાવેલ જૂલવસતિ એટલે મુખ્ય વસતિ તે શકુનિકાવિહાર હશે કે જૂલ નામના શ્રાવકે બંધાવેલ વસતિ-વિહાર હશે એ જાણવાનું જ રહે છે.

આ મૂર્તિનું પ્રતિમાવિધાન શાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિએ આણેદુકળ છે. આ મૂર્તિ ધાતુની છે. એની જાંઘાઈ લગભગ ૧ ફાથ પ્રમાણ છે. પરિકર અને શિખરથી શીભની દેવકુલિકા જેવી આ પ્રતિમામાં જિનેશ્વરદેવી ત્રણ મૂર્તિઓ છે. મધ્યમાં મૂં નાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન છે. મસ્તક ઉપર શાંત ફણાવાળા ધરજોનું છત્રછાયા કદેશી છે અને તેની ઉપર ત્રણ છત્રો દર્શાવ્યાં છે. તેમની પાછળ અશોકકૃષ્ણ આવેખ્યું છે. આસનની નીચે લાલ રંગનું ચીનાકારી જડાવકામ કરેલું છે. મૂં નાંની આસપાસ બે બાજુએ કમળ ઉપર બેસેલી એકેક કાચોત્સર્ગસ્થ પ્રભુની આકૃતિઓ બનાવેલી છે. એ બંને પ્રતિમાઓની આસપાસ વૈરેટયા અને પદ્માવતી દેવીઓ પ્રતીહારીરૂપે અંકાયેલી છે. તેની નીચે જમણી બાજુએ બે ભુલવાળા યક્ષદેવી અને ડાબી બાજુએ ડાબા ખોળામાં રાખેલા બાળક સહિત બે હાથવાળી અંબિકાદેવી જણાય છે. મૂં નાં આસન નીચે મધ્યમાં ધર્મચક્ર અને તેની આસપાસ શાંતસુદાવાળા બે સિંહો અને નિર્ભયે બે હરણોની આકૃતિઓ જોવાય છે. તલ્લ નીચેના ભાગમાં નવગ્રહોની આકૃતિ પણ સ્પષ્ટવેલી છે. આ આપુરે મૂર્તિવિધાન કુશળ શિલ્પીના હાથે આલેખાયું છે.

બારમા સૈકાના એક બીજા જૈન દેવપ્રાસાદોના ઉલ્લેખ પણ મળી આવે છે. નવાંગીવૃત્તિકાર શ્રી. અભયદેવસુરિના

૪. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ : “જૈન સામ પ્રકાશ ” વર્ષ : ૧૦, અંક : ૮માં પં. લાભચંદ્ર બ. ગાંધીનો લેખ.

શિષ્ય પ્રસન્નચંદ્રસૂરિ, તેમના શ્રી દેવબદ્ધસૂરિ.... (કોઈ અધ્યયે) આપદતાની વસહીમાં રહીને સં ૦ ૧૧૬૫માં ભદ્રચ-
નગરમાં 'સિરિપાસનાહચરિય' નામના અંથ પ્રાકૃતમાં બનાવ્યો છે તેના પ્રસ્તાવમાં જણાવ્યું છે કે— "કપડવણ્ણ
નિવાસી મોરધન થોડે શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામીના બાવન જિનાપ્રસાદ અહીં કરાવ્યો. વળી, એ શેઠના
પુત્ર-પુત્રીઓએ પણ શાસનપ્રભાવક કાર્યો કર્યા અને શ્રીવીરશેઠના પુત્ર જસદેવે આ ચરિત્ર રચવાની પ્રેરણા
સૂરિજીને કરી હતી."

આ મંદિરોનો આજે પતો નથી, અસલના વખતનું ભદ્રચ આજે બહાણ ગયું છે. અહીંનાં નવાં મકાનોની કેટલીક
ભીતમાં જડાયેલા ઘણાં કૌતરેલા પથ્થરો એવાય છે તે શું અહીંના પ્રાચીન જૈન મંદિરોના હશે એમ ઉપલક હાંકીએ
જેતાં કદપના થઇ આવે છે. લોકોના કહેવા પ્રમાણે તેા ભદ્રચની કેટલીક મસ્જિદો જે હાલ મોજુદ છે તે મૂળે જૈન
દેરાસરો હતાં. તેમાં ભદ્રચની જુમ્મા મસ્જિદ પણ છે. એના વિશે ડૉ. કેટલેએ કહે છે: "સુંદર શ્રીધર સ્તભો, આશુભી
શૈલીમાં કૌતરેલ છબીઓ, કીર્તિચુખ, દેવીઓની પક્ષિઓ ઇત્યાદિ શબ્દગદ્યોથી શોભિત વિશાળ મંડપો, ઉદ્ધાર અને
કીર્તિચુખવાળા મંડારકો, મંગળમૂર્તિઓ વગેરે શૈલીની જો કે અડધી બગડેલી છતાં સ્પષ્ટ નિયાતીઓથી ભરપૂર છે.
આપું મકાન એક જો આ માંચડા પર બાંધેલું હોવાથી પંદર પગથિયાંવાળી એક પથ્થરની સીડી ઉપર ચડવું પડે છે.
અહીંમાં તો હવે બાવન જિનાલય નથી દેખાતું."

ડૉ. બર્જેસે આ મસ્જિદ વિશે વિવેચન કરતાં જણાવ્યું છે: "ઈ. સ. ૧૨૬૭માં અદલાઉદ્દીન ખિલજીએ
ગુજરાત સર કહ્યું— જો સમયે ભદ્રચ પણ યુસલમાનોના હાથમાં ગયું. તેઓએ ગુજરાતમાં ઘણે સ્થળે હિંદુ અને જૈન
દેવાલયોને મસ્જિદમાં ફેરવી નાખ્યાં. આ કાળમાં ભદ્રચની જુમ્મા મસ્જિદ પણ જૈન મંદિરમાંથી પરિવર્તિત બનેલી લાગે છે.
અત્યારે પણ ત્યાંના અવશેષો ખડિત થયેલા પુરાતાન જૈન વિહાર કે મંદિરોના ભાગ છે એમ જણાય છે. આ સ્થળની
પ્રાચીન કારીગરી, આકૃતિઓની કૌતરણી અને રસિકતા, સ્થાપત્ય-શિલ્પકળાનું રૂપ અને લાવણ્ય ભારતવર્ષમાં અનોઢ છે."

શ્રી. ધનપ્રસાદ ચંદલાલ સુનરી આ મસ્જિદની (વગતોમાં) જીવરતાં જિમેરે છે કે— "યુસલમાનોના રાજત્વ
નીએ કામચ રહેલી હિંદુકળાનું આમાંથી સ્થાન થાય છે. જુમ્મા મસ્જિદની લંબાઈ ૧૨૬' અને પહોળાઈ પર ફોટની
છે. ૪૮ ચાંબલાની સરખી ફાર છે અને તે વગાશી છે અને ૩ બચ્ચ ઘૂમટો છે. છત ઉપર આશુભા (વમગ-
વસતિમાં) જે સુંદર કૌતરણી છે તેવી કૌતરણી છે. ચાંબલામાં શિલ્પની કારીગરી અજુલ છે. ચાંબલા ઉપરના પાટમાં
જૈન અને હિંદુ ધાર્મિક છત્તવનનાં કેટલાયે દરજો કૌતરેલાં છે. [પુરાતત્ત્વપ્રેમી અને વિદ્યારસિક આ કૃતિઓને પુરાતત્ત્વની
દૃષ્ટિએ જોળખવાનો પ્રયાસ કરે તો એમાંથી કળા અને ઇતિહાસમાંથી ઘણું જણવા મળે તેમ છે. ઘણી કૃતિઓનાં
સુખારવિદ્ બધાઈ ગયાં છે અને છતની કૃતિ પણ વરસાદના પાણીથી તૂટી ગઈ છે. પણ તેમાં ઇતિહાસનું જીવન છે.]
નીચેની પગથાર સાદી છે. સિદ્ધરાજ અથવા કુમારપાલે ભદ્રચનો કૌટ બંધાવેલી તેના પથ્થર અને આ મસ્જિદની
ઢીવાલના પથ્થર એક જ છે અને એક જ સમયના છે. ભીત ત્રણ આરસના મહેરાણ છે. મધ્ય મહેરાણની સુંદર કૌતરણી
છે. તેમાં અરેબિક ધર્મના કલમા કૌતરેલા છે. બે ફરવાળ છે અને ઉત્તર તરફનો ફરવાળે જૈન દેવળનો છે. દ્વારપાલ
ચક્ક ફંડ લાઇને જોણેલા છે. આપું દ્વાર આરસનું છે. કેટલીક કળા ઘસાઇ ગઇ છે. ઉંબરા આરસનો છે અને પ્રતિમાના
આસનની ઝાંખી કરાવે છે.

"દ્વાર ઉપર ઉત્તર તરફના ઘૂમટની નીચે ડી. સ. ૭૨૧ = ઈ. સ. ૧૩૨૧ નો શિલાલેખ કૌતરેલો છે. આ
શિલાલેખ ગયાસુદ્દીન તખલખના સમયનો છે. ગયાસુદ્દીનનો રાજકાળ ઈ. સ. ૧૩૨૦ થી ૧૩૨૫ નો છે. એનો પ્રતિનિધિ
શ્રીમંત મોહમદ જુલમરી ભદ્રચમાં શાસન કરતો હતો. તેણે આ સ્થળે પૂર્વે જૈન વિહાર—મત્ત્ય મંદિર હતું તેનું
મસ્જિદમાં પરિવર્તન કર્યોના ઉદ્દેશ છે."

આ રીતે બગવાન ગુનિસુવ્રતસ્વામીના સમયનું અશ્વમેધ તીર્થ,^૧ સિંહલદ્વીપની રાજકુમારી સુદર્શનાનો શકુનિકા-

૧. રાજપર્યટ દરમિયાન આપદકોટ કરાવેલું કેવળ અશ્વમેધ તીર્થ સ્મારક છે પણ સકુનિકાવિહાર અને બીના મંદિરોના પતો નથી.
જેવંદસૂરિજીએ આપેલા વર્ણન મુજબ તેનો વિસ્તાર ભદ્રચને સામે તીરે સંભળી શકે. ભદ્રચની આજુબાજુ વૈદિકોએ બપનાવેલાં અનેક સ્થાનો
છે તેનાં વર્ણનો પુરાણ કવિઓએ કર્યાં છે, અને હાલ વિવિધ નાગોથી ખ્યાત છે. એ ગર્ધા સ્થાનોનું ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ અવલોકન કરવા
જેવું છે, માત્ર પૂર્વ-પશ્ચિમ લાંબુ લગભગ ત્રણ માઈલ હશે, તેના ત્રણ ભાગ છે, કમીલપુરા કાંઠેર અને વેળવપુર આ ત્રણે ભાગને
જરા પાકનાર બે લાગે છે, પશ્ચિમ લાગે કતોરિય નગર છે. વેળવપુર વિભાગમાં પારસીઓની વસ્તી વિશેષ છે અને લાકુઆ શ્રીશ્રી
જેનો પણ અહીં જ વસે છે. રટેચ પાસે કમીલપુરામાં કેવળ અને જીપામ્ય છે.

વિહાર, ઉદયન મંત્રીના પુત્ર જ્યાંજે ઉત્તમ પથ્થરમાં કળામય રીતે બનાવી ફરકાવેલા શ્વેત/વાળો અને કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યે જેની પ્રતિષ્ઠા કરી કુમારપાદે જેમાં આરતી ઉતારી હતી એ વિહાર આજે અસ્તિત્વરૂપમાં પરિવર્તન પામ્યો છે; એ કાળનો મહિમા જ આજે માત્ર વિચારવાનો રહે છે.

★

૯. ઝગડિયા

(કોઠા નંબર : ૪૯૦)

૧૪૦૫ પીપલા રાજ્યમાં આવેલા ઝગડિયા ગામમાં એક નાનું પણ મનોહર શિખરખંધી મંદિર છે. એમાં મૂ. ના. શ્રીચંદ્રશ્વર ભગવાનની શ્વેત આરસની મૂર્તિ, પાસે આવેલા હોળિદરા ગામના ખેતરમાંથી મળી આવી હતી. એના ઉપર લેખ જણાવે નથી પણ ભોતમાં ફાળેલો હોવાનું કહેવાય છે. આ મૂર્તિ પ્રતિમાવિધાનશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ બન્ધ અને ચિત્તાકર્ષક છે. મૂળનાયકના જમણા હાથ તરફની આરસની મૂર્તિ નજીકના રાણીપુરા ગામના ખેતરમાંથી મળી આવી હતી. આ મૂર્તિ નાની હોવા છતાં સુંદરતામાં ઓછી ભિતરે એવી નથી. પ્રગટ થયેલી આ મૂર્તિઓના કારણે આ સ્થળ તીર્થરૂપ બન્યું છે. સં. ૧૯૨૧ લગભગમાં આ મૂર્તિઓ પ્રગટ થઈ હતી.

મંદિરમાં પ્રવેશતાં જમણા હાથ બહીના ગોખરામાં પધરાવેલી શ્રીચંદ્રશ્વરીદેવીની મૂર્તિ પણ ઉપરજીક હોળિદરા ગામના ખેતરમાંથી મળી હતી. આ દેવીમૂર્તિની નીચેના લેખ આ પ્રમાણે વંચાય છે:—

“સં ૧૨૦૦ માષ સુ. ૧૦.....શ્રીકૃષ્ણગણેન કારિતા ॥”

અર્થાત્-સં. ૧૨૦૦ માં પૃથ્વીપાલે આ મૂર્તિ કરાવી છે.

મારા ધારવા મુજબ આ પૃથ્વીપાલ સિદ્ધરાજ જયસિંહ અને કુમારપાદ મહારાજના મંત્રીશ્વર પૃથ્વીપાલ હોય એમ લાગે છે.^૧ એમનો સત્તાસમય પણ આ લેખના સમયનો જ છે.

આ મંદિરની બીજી મૂર્તિઓ ઉપર સોળમા સૈકાના હોળિદરા મળી આવે છે.

આ ગામથી હોળિદરા જતાં રસ્તામાં પડેલા કાટોડિયા, અવશેષો અને વિસ્તાર વગેરે જોતાં અસહન વખતમાં આ સ્થળે કોઈ પ્રાચીન નગરી હોવાનો ખ્યાલ આવે છે.

★

૧૦. સુરત

(કોઠા નંબર : ૪૯૧-૫૧૬)

તાપી નદીના કાંઠે આવેલું સુરત શહેર ક્યારે વસ્યું એ વિશે જુદી જુદી માન્યતાઓ પ્રચલિત છે. એનું ‘સુરપુર’ એવું શાબ્દિક નામ પ્રતિમાલેખો અને અંશોમાંથી મળી આવે છે પણ સોળમા સૈકા પહેલાંના કોઈ લેખ મળી આવ્યો નથી.

ઝોગણીસંગી સદીમાં થયેલા કવિબહાદુર શ્રી. હીપવિજયજીએ રચેલી “સુરત ગજવલ”માં સુરતનું મનોહર વર્ણન આપ્યું છે. સુરતની ઉત્પત્તિ સંબંધે લખતાં તેઓ કહે છે:—

૧. મંત્રી પૃથ્વીપાલ પ્રતાપી, ઉદાર અને કુલદીપક હશે. તેણે સિદ્ધરાજ અને કુમારપાદની પ્રીતિ મેળવવા ઉપરાંત પ્રજાસેવા, તીર્થયાત્રા, સંબંધકા અને દુર્લ્લોહારનાં ધર્મકાર્યો કર્યાં છે. તે મહામંત્રીશ્વર વિમલના મોટા ભાઈ નેહના પુત્ર ભવલ, તેના પુત્ર મંત્રી આનંદ, તેના પુત્ર (મંત્રી પૃથ્વીપાલ નામે) હતા. જેણે વિમલવસહીમાં સં. ૧૨૦૫ થી ૧૨૦૬ સુધીમાં હજોળિદાર કરાવ્યા હતા. તેમજ એ જ સમયમાં વિમલવસહી મંદિરની બહાર સામે જ પોતાના પૂર્વજોની કીર્તિને કાવચ રાખવા માટે એક સુંદર હસ્તિશાળા પણ બનાવી છે.

“સંવત સોલ વિક્રમસાબ, સરલ નામ ગણિકાસાબ; તાપર પાતસાહકી મહેર, તાવે વસ્ત્રો સુતર શહેર. ૩ ફરક ગોપીઆ સાહુકાર, ગોપીપુરા વાસ્ત્રા સાર; ગોપી નામ સરવર વાવ, પથર કેલખથી સાવ. ૪ સરજ મહેલા શીપાસ, થાપન રિયા ગોપીદાસ; તાપિ છપસેસી યતસાહ, દિવસા કીન વડ ઉગ્ગાહ. ૫”

સોળમા સૈકાથી આજ સુધી આ નગરનો ઉત્તરોત્તર વિકાસ થતો રહ્યો છે. સુરતનું સાચું સૌંદર્ય નિહાળવા માટે જોના અતરપટ ઉડેલા જોઈએ. એણે અનેક જળપ્રલયો નિહાળ્યા છે, કેટલાય ઢાવાનળો અનુભવ્યા છે, અનેક લૂંટો આપી છે. એવા અનેક કારમા ઘા ઝીલ્યા છતાં આજે પોતાનું નામ દીપાવતું એ જીજી છે, એમાં જ એની સુંદરતાનું રહસ્ય સમભવ્ય છે.

સુરતમાં એક સમયે મોશરી બંદરનો વાવટો કરતો હતો. ભારતવર્ષમાં એના કારીગરોની હોડમાં કેમ જીતવતું નહિ. શિવાજી મહારાજે અહીંની સંપત્તિ લૂંટીને પોતાની મહત્વાકાંક્ષા પૂરી કરી હતી. અંગ્રેજો સુરતના સૌંદર્યથી લલચ્યા હતા અને પોતાનું સૌ પહેલું થાણું અહીં નાખ્યું હતું.

સુરતનું સૌંદર્ય વધારવામાં અને જોના ગૌરવ મહિમા ગાજતો કરવામાં જોનાનું સ્થાન અગ્રપદે હતું. આજે પણ તેનું એ સ્થાન કેટલેક અંશે જળવાઈ રહેલું જોવાય છે. સુરતના ગોપીપુરા અને નાણાવટમાં ઝવેરીઓ અને નાણાવટીઓની જીંવી અદ્ભુતિકાઓ એનું આપણને બાન કરાવે છે. એમની દાનવીરતા ઇતિહાસના પાને અંકાયેલી છે. નગરશેઠ જગન્નાથભાઈ, ભણ્યાલી શેઠ, ભદ્રશીદાસ તેમજ શાંતિદાસ શેઠની પ્રાચીન કાળની સખાવતો અને શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ, શેઠ નગીનદાસ, શેઠ નગીનદાસ ઝવેરચંદ વગેરેએ કરેલાં દાનનાં સમારકો આજે પણ એમનો મહિમા ગાઈ રહ્યાં છે.

આજે અહીં જોએલાં નાનાં-મોટાં ૭૪ જિનમંદિરો અહીંના દાનવીરોની યશોગાથા સંભળાવી રહ્યાં છે. આ મંદિરો પૈકી કેટલાંક તો વિશાળ ને ભવ્ય છે. કેટલાંક પ્રાચીન છે ને વારંવારના ભુજોદારથી નવાં ગળ્યાં છે. અહીં જોનાની કેટલીયે સંસ્થાઓ છે. એ બધી વિગત નોંધવાને અહીં અવકાશ નથી પણ જે જિનમંદિરો બાંધણીમાં અને તેમાંની રચનામાં વિશેષતા ધરાવે છે તેનો કંમચાર ઉલ્લેખ કરીએ છીએ.

૧. ગોપીપુરા-જ્યોત્સનાલ મહોલલાના નામે શેઠ મહુભાઈ તલકચંદના પુત્રોએ સં. ૧૬૬૨ ના જેઠ સુદિ ૨ ના શ્રીસંભવનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આમાં મૂળનાયકની તથા બીજી ત્રણ પ્રતિમાઓ રત્નની છે. આસરના થાંભલાઓ અને પૂતલીઓ તેમજ ચિત્રોમાં તીર્થોની રચના રૂઝનીય છે. આ મંદિર નાણક અને રળિયામણું છે.

૨. ગોપીપુરા-મોટી પોળમાં શ્રીવાસુપૂજ્ય બ. નું ભવ્ય મંદિર છે. પહેલા માળના લોચરાના લેખ ઉપરથી જાણી શકાય છે કે શ્રી. રત્નસાગરજી મહારાજના ઉપદેશથી શેઠ સાકરચંદ લાલભાઈ તરકશી આ મંદિર બંધાવેલું છે. તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રી. સિદ્ધિવિજયજી મહારાજે કરાવી છે. બીજા માળના લોચરામાં દેરાસર છે તેમાં મૂળ નાં શ્રી-ચાંતિનાથ ભ. છે. ઉપરના માળમાં ચોસુખજી છે. વચમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન છે. બીજી બાજુએ સમોસરજીની સુંદર રચના છે. આ દેરાસરમાં મૂર્તિઓ પ્રમાણમાં ઘણી છે ને માપમાં મોટી પણ છે. લોચરામાં એક નીચે એક એમ બે માળ નીચે અને ઉપર મળીને ચાર માળમાં દેરાસર છે. સુરતના સમૃદ્ધિમાન દેરાસરોમાં આ દેરાસર પ્રથમ પંક્તિનું છે. મૂળનાયકનું બિંબ અજુલ અને પ્રભાવશાળી છે. રળિયામણું રંગમંડપ કેરણીયોવા છે. જોનો ગભારો મોટો છે.

૩. ગોપીપુરા-મોટી પોળમાં શેઠ હીરાચંદ મંગળદાસ રાભાએ બંધાવેલું શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું સુંદર મંદિર છે. આ દેરાસરમાં સમેતશિખર પહાડની રચના આજેજીવ કરેલી છે. ઈંટ અને ક્ષાથી બનાવેલી આ રચના ખરેખર, કિંદની ઉત્તમ કારીગરીનો નમૂનો ગણાય. એમાં દેરીઓ અને મૂર્તિઓની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. પ્રાચીન પૂતળાં, ચિત્રો અને શેઠ-શેઠાણીના ફાટાઓ જોવાલાયક છે.

૪. ગોપીપુરા-માળી ફળિયામાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મોટું મંદિર આવેલું છે. આ દેરાસર આજસુરંગરખના દેરાસર તરીકે જોવાપાત્ર છે. આનો દુમટ સુરતના દેરાસરોમાં સૌથી મોટો છે. આમાંનું પથ્થરનું કામ અને બાંધણી

મળ્યું છે. આમાં ખાતુની પ્રાચીન પ્રતિમાઓ છે. આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થયા પછી સં. ૧૬૬૪ના વૈશાખ સુદ ૬ ને શુક્રવારે મૂળ નાં પ્રભુને શેઠ દીપચંદ સુરચંદે ગાદીનયોન કર્યા છે.

૫. વડાચોટા-નગરશેઠની પોળમાં મૂળ નાં શ્રીગેડી પાર્શ્વનાથ બ. નું દર્શનીય મંદિર છે. આ મંદિરની મૂળ પ્રતિષ્ઠા ક્યારે થઈ તે ચોક્કસ જણાતું નથી. કંતકથા છે કે-શેઠ કાઠાભાઈ લાલભાઈ નવલખાએ સં. ૧૮૬૨ માં આરવાડના ગેડી પાર્શ્વનાથ બ. નેા સંઘ કહેલો ત્યારે ભગવાનના ગંગામાં શેઠનો અમુક્ય કાર જોઈ શેઠ પોતાના હાર ભગવાનને ઘડાવ્યો. તે પછી શેઠે અહીં આ મંદિર બંધાવેલું. મૂળ નાં ની પ્રતિષ્ઠા ઉપર સં. ૧૮૮૨ નો લેખ છે. તે પછી ૧૯૭૨ ના માગશ્યર સુદિ ૩ ના દિવસે ભગવાનને ફરીથી ગાદીનયોન કર્યા છે.

આ મંદિરમાં પિત્તલનું સમવસરજી ઘણું સુંદર છે. આ સમવસરજી શેઠ મેળાપચંદ આજીંદચંદ, જેઓ સિરોહી (આરવાડ) ના દીવાન હતા તેઓ સિરોહી તાબેના મળવરી ગામના શ્રીમહાવીરસ્વામીના દેરાસરમાંથી નકરો ભરીને લાવેલા. તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રીમદ્ભગવાલજી મહારાજે સં. ૧૯૪૭ ના માગશ્યર સુદિ ૩ ના રાજ કરી છે.

આ દેરાસરમાં શ્રીવિજયનાંદસુરિની મૂર્તિ સ્થાપન કરવામાં આવી છે. તેની નીચે પ્રવર્તક શ્રીકૃતિવિજયજી મ. અને શ્રીકૃતિવિજયજી મ. તથા શ્રીવિજયકેમલસુરીશ્વરજીની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી છે. આ સ્થાપના શેઠ આણેકલાલ મેલાપચંદ અને તેમના લાઇઓએ કરેલી છે. તેના ઉપર એ સંબંધી લેખો પણ છે.

૬. શાહપુરમાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું ઘણું પ્રાચીન મંદિર છે. આ દેરાસર વડી પોષાળગમ્મન કહેવાય છે. મંદિરમાં લાકડાનું નકશીકામ ઘણું ઉત્તમરીતે કરેલું છે. આનો નમૂનો સુખડમાં કેતરાવી લંડનના મ્યુઝિયમમાં મુકવામાં આવ્યો છે, જેની દિશન ૩૬૦૦૦ રૂપિયા થઈ હતી. રંગનું કામ પણ ઉત્તમરીતે આલેખ્યું છે. જીર્ણોદ્ધાર સમયે બહુ કાળજીથી કામ લેવાયું હોય એમ લાગે છે. અહીં કુમારપાલનરેશ અને શ્રીકૃતિમયદ્રામયર્થનું તૈલ ચિત્ર બહુ મોટું અને સુંદર છે. મૂળ દેરાસરમાં બાવન વિનાલય હતાં. જીર્ણોદ્ધાર સમયે તે કઠાવી નાખી મૂળનાયકના ગભારાની આસપાસ તે ચોવિંશી વગેરે ગોઠવવામાં આવી છે.

આ મંદિર અને તેના મૂળ નાં વિશે એમ કહેવામાં આવે છે કે-અત્યારે જે મેરઝા સામેની મસ્જિદ છે તે પહેલાં જૈન મંદિર હતું. એમાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ હતી. આ મંદિરને મુસલમાનો તોડવા આવ્યો ત્યારે દેરાસરના દરવાજા આપોઆપ બંધ થઈ ગયા ને ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ કુવામાં હોવાનું એક શ્રાવકને સ્વપ્ન આવ્યું. તે વાત તેણે એક યતિને કરી. સાથે જણાવ્યું કે મારી પાસે કંઈ જ મૂડી નથી. આથી યતિજીએ તેને એક કોથળી આપીને કહ્યું કે-તું દેરાસર બંધાવ. એ માટે તારે આમાંથી જેટલા રૂપિયા ભેંપએ તેટલા કાઢશે પણ કોથળીને જોખી વાળીશ નહિ. પછી તો એ મૂર્તિ કુવામાંથી કાઢવામાં આવી અને દેરાસર બંધાવ્યું. આજે એ કુવા અને એ કોથળી મેળુદ છે. ‘જુજરાત સર્વસંઘ’ (પૃ. ૫૩૧) માં આ મંદિર વિશે ઉલ્લેખ છે કે- “મેરઝા સામેની કબર ૧૫૪૦ માં ખુલાવેલામાં બંધાવી છે. કબર પાસે લાકડાની મસ્જિદ છે તે શાહપુર મહાલના જૈન દેવળ હતું તે તોડીને તેમાંના સામાનથી બંધાવી છે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે આ ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું મંદિર પંદરમા સૈકામાં હોતું જોઇએ. તેની સાથે જેનોની કેટકેટલી સમૃદ્ધિ, ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ કાળનો ભોગ થઈ પડી એ પણ સ્પષ્ટ સમજશે.

શ્રી. નર્મદાશંકર ત્રિવેદી આ મંદિરમાંની કળા વિશે એક લાંબા લેખ દ્વારા માહિતીપૂર્ણ હકીકતો નેંધે છે. અહીં એના વિસ્તાર ન કરતાં દૂંકમાં સારભાગ આપું છું:

આ મંદિરના સ્તંભના શિરોભાગથી તે છેક છેવટ સુધી લતાનાં ચિત્ર અને શિરોભાગ આંબળાના આકાર જેવો ઘટાદાર ને વચ્ચે જરા ફૂલેલો હોય તેને કાંગરા હોય છે. આ દેરાસરના સ્તંભોનું કેતારકામ પણ એવું જ છે. તેમાં યક્ષ, ચંદ્રિણી, અષ્ટદિગ્પાલી અને જૈન કથાપ્રસંગો, ઘોડા અને હાથી સાથેની દેવાની સવારી વગેરે કોતરેલું છે. એકોટ્ટી જેવાથી એ કેતારકામ ઉપસીને આપણી તરફ ધસી આવતું હોય એવો ભાસ થાય છે. ચિત્રોનો થયેલિત ઘાટ એ ચિત્રકારોની કુશળ કારીગરી અને સૌંદર્યવિષયક ઉચ્ચ કળાનાનો ધોતક છે. એ

ચિત્રોમાં કુચિત્રતા નથી. ચિત્રોની કિનારીઓમાં પણ ઓછું કોશલ્ય નથી. એમાં સુચોભિત વેલચુદ્ધાઓ છે. રંગ-મંડપના દક્ષિણ-પશ્ચિમ (નૈઋત્યપૂર્ણા) માં એક વેલની ટિઝાઈન ઘણી જ આકર્ષક અને સુંદર હોઈ અત્યુત્કણ્ય છે. રંગની ચોજનામાં પણ ચિત્રો સફળ છે. સોનેરી રંગ એવા કુદયળતાથી પુરાયો છે કે આને સંક્રામો વીત્યા છતાં રંગ નેટલો આંગો પડવો એઈએ એવો પડતો નથી. રતંભો પરતુ સોનેરી રંગકામ આંખું પડતું એઈને તેના ઉઠાવ લાવવા માટે રતંભો રંગવાનું કામ અહીંના વહીવટદારે આજથી વીશેક વર્ષ પહેલાં કરાવેલું પરંતુ બીજે જ વર્ષે એ થાંભલાનું રંગકામ આંખુ પડવા માંડ્યું હોવાથી વધુ કામ અટકાવી દીધું. આને પણ વર્તમાન રંગકલાના નમૂનારૂપ એ સ્તંભ એની ઓસરતી અને આયમતી અવસ્થામાં પણ તેને પડકાર આપવા બિંબો છે, કળાકાર એ બંનેનું સાચા આત્મે પણ કરી શકે છે.

૭. સૈયદપુરામાં શ્રીચંદ્રપ્રભુનું રમણીય મંદિર છે. સં. ૧૬૬૦ માં સ્ક્રિકળચંદ શેઠ નામના શ્રાવકે આ દેરાસર બંધાવ્યું એમ કહેવાય છે. છેલ્લા ઉદ્ધાર પછીની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૬૦ ના વૈશાખ સુદ ૧૦ ના રાજ શેઠ ધરમચંદ ઉચ્ચથાંદના પુત્રોએ કરાવી છે.

આ દેરાસરના ભોંયરામાં શ્રીઅરનાથ ભ. છે. આ મૂર્તિ અને મૂં નાની મૂર્તિ સંપ્રતિ રાખના સમયની કહેવાય છે. આમાં નંદીશ્વરની રચના હોવાથી આને ‘નંદીશ્વરનું મંદિર’ પણ કહે છે. નંદીશ્વરની રચના અંતરસીના દિવસે કરવામાં આવે છે જે ઘણો મનોહર હોય છે. લોકડાનું કાતરકામ બહુ મુશ્કેલીથી અને નમૂનેદાર છે. તેના પરતું રંગકામ પણ બહુ જ સુંદર છે. એકંદર રચના ભવ્ય છે, ઉપરાંત લોકડાના પાટિયા ઉપર બીજા ચિત્રકામના સુંદર નમૂના જોવાલાયક છે. તેની બાજબણી અને વ્યવસ્થા ઉચ્ચ પ્રકારની છે. દેરાસરમાં જૂનો ઘંટ છે, તેના પર આ પ્રમાણે લેખ છે:

“ સંવત ૧૬૬૦ વર્ષે કારવિતવાદી રહ વેલમદરે દેહરે ધર્મનાથનીક વોહોરા બંગાલાલ ઘંટ ભરાઉસે શ્રી વૈયહસેનસુરિભિ ”

૮. અઠવા લાઈન્સમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર શેઠ કૃલચંદ કલ્યાણચંદ વિ. સં. ૧૬૬૦ના વૈશાખ સુદ ૧૦ને સોમવારે બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ દેરાસર ઘણું જ સુંદર છે. આમાં આરિસાભવનનો દેખાવ મનોહર છે. થાંભલાઓ તેમજ ગલીઓમાં અઠકાનું કામ ઘણું આદ્યુત છે. વીસમી સદીની ઉત્તમકળાને નમૂના છે. એટલું જ નહિ પણ શુશ્રાવતામાં તો આ મંદિર બીજી પંક્તિનું ગણાય છે.
૯. કતાર ગામમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું અતિપ્રાચીન વિશાળ જિનાલય છે. આનો છેલ્લો ઉદ્ધાર સં. ૧૬૫૫ ના વૈશાખ સુદ ૧૩ ના રાજ શ્રીસચે કરાવ્યો ને શ્રી મોહનલાલ મહારાજ હસ્તક પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. શેઠ નગીનચંદ કેપૂરચંદે મૂ. ના. પ્રભુને એ જ દિવસે ગાદીનશીન કરાવ્યા છે.

આ દેરાસરની સામે જ મૂં નાં શ્રીપુંડરીકસ્વામીનું બીજું દેરાસર છે. દેરાસરની પાછળ આદીશ્વર ભગવાનનાં પગલાં અને રાયજુલુક છે.

આ મંદિરોની બાંધણી ઘણી સુંદર છે. એમાંની કારોગરી પ્રાચીનતાનો કંઈક ખ્યાલ આપે છે. સુરતના જેના માટે આ દેરાસરો દ્વિત્રુંજ્યાવાતારરૂપે તીર્થસ્થાન ગણાય છે. દેરાસરની સામે ધર્મશાળા પણ છે ને ધાત્રાણુઓને બધી સગવડ મળે છે.

૧૧. પાલનપુર

(કેડા : નંબર ૭૧૦-૭૨૧)

પરાક્રમી પરમાર ધારાવર્ષદિવ ને અણ્ણપ્રદેશનો રાજવી હતો, તેનો ભાઈ પ્રહલાદન નામે હતો. તેણે પિતાના નામ ઉપરથી પ્રહલાદનપુર-પાલનપુર વસાવી, તેને પાટનગર બનાવ્યું. ધારાવર્ષદિવનો સમય તેરમી સદીનો પૂર્વાર્ધ છે એટલે તેના ભાઈએ વસાવેલા આ નગરનો સમય એ જ મનાય.

રાજા પ્રહ્લાદન વિદ્વાન હતા. એણે રચેલા શ્લોકોમાં આજે બચી રહેલું ‘પાર્થિવરાક્ષસ ઓચાસ’ નામનું નાટક માત્ર એની વિદ્વતાનો ખ્યાલ આપવા પૂરતું ગણાય. આવા વિદ્વાન અને સંપન્ન રાજવીને આપુના દેહવાદના મંદિરમાંની એક અતિસુંદર મોટી ધાતુમૂર્તિને ગળાવી નાખી અચ્ચલેશ્વર મહાદેવનો નિઃ-પોઠિયો બનાવવાની અવળી અતિ સૂઝી. કહે છે કે આ કારણે તેને આખા શરીરે કોઈ રાજ શક્ય આવ્યો. આ રોગથી એ એટલો બધો બેભાન બની ગયો કે શહેરમાંથી કંટાળીને જંગલમાં ચાલ્યો ગયો. એ જંગલને વીંધીને પાઈવહાર કરતા શ્રી. શાસિભક્તસૂરિ નામના મહાન આચાર્યનો તેને ભેટો થયો. રાજા એમની પ્રભાવક પ્રતિભા બોધને આંબઈ ગયો અને એ દયામૂર્તિ પાસે પોતાના રોગનો કોઈ ઉપાય હોય તો તે માટે નમ્રતાભરી પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. તેણે ગળાવી નાખેલી જેન મૂર્તિ વિશેની ઘટના પણ કહી સંભળાવી. સૂરિજીએ તેને આશ્વાસન આપી એના પ્રાર્થનારૂપે શ્રીપાર્થનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવી એ મૂર્તિનું નહવણુબળ શરીરે લગાડવાનું સૂચવ્યું. રાજાનીએ સૂરિજીની આજ્ઞા માથે બઢાવી.

આજે પ્રહ્લાદન પાર્થનાથનું જે મંદિર બેઠું છે તેમાં જીર્ણોદ્ધારથી ઘણા ફેરફાર થયા હશે પરંતુ એમાં સંદેહ નથી કે તે ઉપરની ઘટનાનું જ સ્મારક છે. એ રાજા પછી તો જૈનધર્મનો ભારે અનુશાસી થયો ને એણે જૈનધર્મના ઉત્કર્ષમાં દિલથી સાથ આપ્યો હતો.

કહે છે કે, પ્રહ્લાદન રાજાએ એ મૂર્તિ સોનાની બનાવી હતી. કોઈ એને પાષાણમૂર્તિ બનાવ્યાનું પણ કહે છે અને એણે સ્થાપન કરેલી મૂર્તિને સંયોગવશાત્ પાછળથી લંડારી દેવામાં આવી હતી. એ પછી પાર્થનાથ ભગવાનની નવી મૂર્તિ બનાવીને કોરંટગચ્છીય શ્રીકલ્પસૂરિએ સં. ૧૨૭૪ના ફાગણ સુદિ ૫ ને શુભવારના રોજ એની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે.

સુપ્રસિદ્ધ સોમસુંદરસૂરિ અને બાદશાહ અકબરને પ્રતિયોગ્ય કરનાર શ્રીહીરવિજયસૂરિ જેવા પ્રભાવક આચાર્યોને (ક્રમશઃ સં. ૧૪૩૦ અને સં. ૧૫૮૩ માં) જન્મ આપનાર આ ભૂમિ જાણે નવા ગૌરવથી ઓપી જીતે એમ એ સમયથી આ શહેરની વધુ આબાદી થયેલી કહેવાય છે.

ઉપરોક્ત પદ્ધતિવિધા પાર્થનાથ ભગવાનનું મંદિર ત્રણ માળનું વિશાળ અને બન્ધ છે. તેમાં મૂ. નાંબી આરસની મૂર્તિ દોઢેક ફૂટ જોયી છે. ભમતીમાં શ્રીગાંધી-પાર્થનાથની પ્રતિમા છે. માળ ઉપર શ્રીશ્યાંતિનાથ ભગવાન અને શીતળનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મૂર્તિઓ છે. ધાતુની એક પ્રાચીન પંચતીર્થી દર્શનીય છે. અહીં જ અણ્ણી તરફના પુંડરીક-સ્વામીની મૂર્તિ ઉપર આ પ્રમાણેનો ખંડિત લેખ મળે છે:—

“શ્રી....(નાળ ?)જીમગચ્છપ્રતિવદ્દશ્રીપાર્શ્વજનકૈવ્યે....દિકાયા....શ્રેયસે...શ્રે...શ્રીપુંડરીકમૂર્તિ: કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા શ્રીસોમપ્રમ-સૂરિમિ: શ્રે શ્રીવર્દમાન.....”

આની પાસે જ અંબિકાદેવીની મૂર્તિ ઉપરનો લેખ:—

“સં ૧૩૧૫ વર્ષે ફાગળ સુદિ ૫ વ્રુષે શ્રીશ્રીસલ્લરાયવિહારે દેવશ્રીગુપ્તાર્ચજગર્વાં શ્રીઅંબિકાગૃહેવિમૂર્તિ....અઢવીઢ વર્દમાનસુત સાં....હો—દેવ સાં બાસવંગેળ સમસ્તકુટુમ્બશ્રેયસે કારિતા....શ્રીપ્રમ(ી)સૂરિપટે શ્રીઆનન્દસૂરિશિષ્યે: અમરમસૂરિમિ: પ્રતિષ્ઠિતા | શુભં મવતુ |”

આ મંદિરમાંની એક આચાર્યપ્રતિમા, જેમણે મૂ. નાંબી નવી પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી, તેમના શુરૂની મૂર્તિ ઉપરનો લેખ:—

“સં ૧૨૭૪ વર્ષે ફાગળ સુદિ ૫ ગુરો શ્રીકોરંટકાંચગાળે શ્રીકલ્પસૂરિશિષ્યશ્રીસવેદવસૂરીણાં મૂર્તિ.....પુત્ર સાં આંબહસંપ-વસિતા કારિતા | શ્રીકલ્પસૂરિપ્રતિષ્ઠિતા | મંગલં મવતુ સંવસ્ય ||”

આ મૂર્તિલેખ ઉપરથી પણ આ મંદિરની પ્રાચીનતાનો ખ્યાલ આવી શકે એમ છે. આ મંદિર બંધાયું તે સમય લગભગના આ લેખો છે. બીજા લેખમાં ‘વિસલ્લરાયવિહાર’ને ઉલ્લેખ છે તે શોધવાનું રહે છે.

આ મંદિરની સાથે જ એડાપેલાં બે મંદિરો એક જ કંપાઈડમાં આવેલાં છે. તેમાં એક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું

અને બીજી શ્રીનેમનાથ ભગવાનનું છે. બહારના ભાગમાં શ્રીવીરવિદ્યોત્તેજક સહાનું પુસ્તકાલય છે.

બળી, તખતમહા ઉપાશ્રય પાસે આવેલું શ્રીશાંતિનાથ ભનું મંદિર પણ ત્રણ માળનું પ્રાચીન અને ભવ્ય છે. મૂળ નામ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન છે. એકા ઉપર શ્રીસંભવનાથ ભગવાન અને સોયશમાં શ્રીજયભદ્રેવ ભગવાન બિરાળ છે. આમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી અને સોમધરસ્વામીની પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા મોકમી સરના કૌરવગૃહીય આચાર્ય કરેલી છે. આ મંદિરમાં એક સતરિસય જિનપદ (૧૭૦ જિનનો પદ) દર્શનીય છે. તેના ઉપર એક લાંબા લેખ દેરાયો છે, જેમાં શાવક-શ્રાવિકાઓનાં ૧૬૬ નામે આપ્યાં છે અને આ મૂર્તિપદ કૌરવગૃહીય નન્નાચાર્યના સંતાનીય શ્રીશ્રીધરવસુદેવે પ્રતિષ્ઠિત કરેલો છે. (આ લેખ વિસ્તારભયથી અહીં આપતો નથી.) આ પદમાં મૂળ નામ શ્રીશ્રીમધરસ્વામી છે. તેમના પદાસન નીચે આ પ્રમાણેનો લેખ મળી આવે છે:—

“સંવત્ ૧૩૩૧ વર્ષે વૈશાલ વદિ ૪ શ્રીકોરંટકગાંધૈયે શ્રેઠ જગપાલનાથાં ત્રિસપતિપુત્રવીરાકેન માત્રિ(ત)શ્રેયોર્થે શ્રીસીમંધર-સ્વામિર્થિવં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં....”

એક ઉપરની પુંડરીકસ્વામીની મૂર્તિ પરનો લેખ:—

“સંવત્ ૧૩૨૫ વર્ષે કાગળ સુદિ ૪ ત્રુવે શ્રીકોરંટકગાંધે શ્રીમુનિપ્રમોદપાયામશિષ્યહસ્તિરાજેન પુંડરિકઃ કારિતઃ.”

આ મંદિર પણ કેટલું પ્રાચીન છે તે આ શિલાલેખોથી પુરવાર થાય છે. આ મંદિરનો છબ્બીદાર સં. ૧૭૪૭માં થયો હતો અને તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રી. મૌહનવિજય ગણિએ કરી હતી.

કમાલપુરામાં બે મંદિરો છે. તેમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મંદિરમાં મૂળ નામ મૂર્તિ બહામી રંગની છે ને બે પ્રીટ બાંધે છે. એક ઉપર મૂળ નામ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન પ્રતિષ્ઠિત છે. બીજા મંદિરમાં મૂળ નામ શ્રીસંભવનાથ ભગવાન છે. આ મંદિર પણ શિખરગંધી અને વિશાળ છે. આ બંને મંદિરો એકસાથે આવેલાં છે.

ઢાચરામાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર પણ દર્શનીય છે. આ સિવાય ૫-૬ મંદિરો ઘર દેરાસરો છે.

અહીં ત્રણેક પ્રાચીન મંથનંદારો પણ છે. જેનેમાં ૫૦૦-૬૦૦ ધરાની વસ્તી છે.

પાલનપુરની એક મસ્જિદના પ્રવેશદ્વાર ઉપર સં. ૧૩૪૭નો અને તેના બે થાંભલાઓમાંના એક પર સં. ૧૨૮૫ અને બીજા પર સં. ૧૩૦૪ના જૈન લેખો કાઢેલાં આજે પણ જોવાય છે.^૧ આ દ્વાર અને થાંભલાઓ નૈનમંદિરના છે એમાં શંકા નથી. સંભવ છે કે જૈન મંદિરની સામગ્રીએ એ મસ્જિદ બની હોય કે આખી મસ્જિદ જૈન મંદિરનું રૂપાંતર પામી હોય.

૧૨. સરૌત્રા

(કોઠા નંબર : ૭૨૮)

કંઈકાલાગઢથી ૬ માઈલ દૂર અને પાલનપુરથી વાયવ્ય દિશામાં ૧૧ માઈલના અંતરે સરૌત્રા નામનું પ્રાચીન ગામ છે. આ ગામમાં શ્રીહીરવિજયસુરિ આકળર બાદશાહને પ્રતિગ્રાહ કરવા જતાં ચતુર્માસ રહ્યા હતા અને બિસ્લીના સુખી સહકાર્યુદને ઉપદેશ આપી તેને અને બીજા બિસ્લીને પણ અહિંસાના નિયમો આપ્યા હતા. અહીં વીશેક જેનોની વસ્તી ને ઉપાશ્રય છે. એક શિખરગંધી મંદિર લગભગ અઢારમા સેકમાં બંધાયેલું છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન બિરાજમાન છે. ચોવીશીને એક સુંદર આરસપદ નવીન હોવા છતાં સુંદર રીતે ઘડાયેલો છે. મૂળભારાની પાછળના ત્રણ ગોખલાઓમાં આરસના બે સુંદર કાઉસગિયા તથા એક શ્રાવિકાની મૂર્તિ બે હાથ ભેડીને લેબેલી જોવાય છે. આ ત્રણે મૂર્તિઓ કદાચ બહારના પડી ગયેલા મંદિરમાંથી લાવીને પધરાવી હશે. આ મંદિરમાં પાપાશુની ૨ અને ધાતુની ૧ મૂર્તિ છે.

૧. આ લેખો માટે જુઓ : “જૈન સભ્ય પ્રમદ” ભા. ૧, ભા. ૬, પૃ. ૨૭૧.

અહીં ગામના પૂર્વ તરફના ઝાંપામાં આવેલા વિશાળ ચોકબચ્ચે તથા કર ભગવાનની મૂર્તિવાળો મોટો પથ્થર ભગીનમાં ઊભો કરેલો હતો, તેમજ તેની પાસે એક પ્રાચીન મંદિર ખંદિયેર બની પડ્યું છે. લગભગ ૭૦ વર્ષ પહેલાંથી આ મંદિરમાં મૂર્તિઓ નથી. આ મંદિર પડવા લાગેલું ત્યારે મંદિરના ભોંયરામાં પન હશે એવા લોકોથી મંદિરની દેરીઓ વગેરેના કેટલોક ભાગ છુલ્લોદાર કરાવવાના બહાને પડાવી નાખવામાં આવ્યો પણ કંઈ હાથ ન લાગતાં બહુ એમ ને એમ મૂંઝી રાખ્યું છે.

આ મંદિરનો છત સુધીનો ભાગ સદેહ પથ્થરોથી બનેલો છે. મૂળભારો અને યુદ્ધમંડપની બહારની ત્રણે બાજુમાં પૂબ સુંદર ફેરણી કરેલી છે. મૂળભારાના વિમાનની રચના સોલક્રીકાળની કળા જેવી છે. આમાં ઊભેલા સ્તંભોનું શિથ્પ દેલવાડાનાં મંદિરો જેવું છે. કેટલાક થાંભલાઓની કુંભી અષ્ટકોણાકાર, અને સ્તંભો અષ્ટાંશ, પોદપાંશ અને જુનાકારની સંયુક્ત રચનાવાળા છે. કેટલાક સ્તંભોની કુંભીમાં પીઠની બિટ્ટથી રાજસેતક સુધીની રચના છે અને મૂર્તિઓ તેમજ આસપડાં આદિથી શબ્દવારેલા છે. મંડપની છતમાં આઠ થાંભલા ઉપરની અષ્ટકોણાકાર પટ્ટશિલાઓથી સાંધેલાં ઘુમટ બનાવેા છે. મૂળભારાનું શિખર તો આણનાં મંદિરો કરતાં ઊંચું છે. દેવકુલિકાનાં ઇંટ અને જૂનાથી બનાવેલાં શિખરો પણ પ્રમાણમાં વધુ મોટાં છે. મંદિરના મંડાવર, થાંભલા અને પીઠના ગોખલાઓમાં તેમજ કરવાબની બાજુએ ફેરેલી અસંખ્ય મૂર્તિઓની શિથ્પકળા જોઈને લાગે છે કે આણનાં મંદિરોનું આમાં અનુકરણ કરાયું હશે. ખંડિત અને અવશિષ્ટ ભાગો ઉપરથી જણાય છે કે આ મંદિર મૂળભારો, યુદ્ધમંડપ, છચોડી, સલામંડપ, ચારે તરફ ફેરતી શિખરબંધી બાવન જિનાલય દેરીઓ, યુંગારચોડી અને શિખરબંધી રચનાવાળું હશે. અત્યારે મૂળભારો, શિખર, સલામંડપ અને બે-ચાર દેરીઓ સિવાયની બધી દેરીઓ વગેરે પડી બહુ છે; જ્યારે યુદ્ધમંડપ, છચોડી, યુંગારચોડી અને બે-ચાર દેરીઓ તેના ઘુમટ સાથેનો ભાગ હજી મોજુદ છે. લોકો આમાંથી ખોદી ખોદીને અસંખ્ય પથ્થરો ઉપાડી ગયા છે. અહીંના ભાગીરદાર ક્ષેત્રિસંહજીએ પાસે જ એક અરટ બંધાવ્યો છે તેના બાંધકામ માટે પથ્થરો અને ઇંટો આ મંદિરમાંથી જ લેવાયા છે. આ રીતે અવા એક બેનમૂન સોલક્રીકાળના ભવ્ય મંદિરનો કંચુ અંત આવ્યો છે.

આ મંદિરની ત્રણે દેરીઓ ઉપર સં. ૧૬૮૯ ના લેખો છે. તેમાં ભટ્ટારક શ્રી. વિજયદેવસુરિ અને ભટ્ટારક શ્રીવિજયસિંહસુરિએ નમસ્કાર કર્યાનો ઉલ્લેખ છે. સં. ૧૬૯૩ની સાલનો એક આધારલેખ પણ અહીંથી મળી આવ્યો છે.

બળી, અઢારમા સેકાના યાત્રી પં. અહિંમા પોતાની ‘તીર્થમાળા’માં અહીં બે મંદિર અને તેમાં કુલ ૨૧૮ જિંબ હોવાનું કહે છે:

“હીડાતરિ દેહરા બિ માનુ; બિસિં અઢાર બિંબ પ્રમાણુ હો;
હીડાતરિ દેહરા બિ પ્રાહી, આઠ ચુરત નથણે એક હો.”

૧૩. દાંતીવાડા

(કોડા નંબર : ૭૩૬)

પાલનપુરથી ૨૦ માઈલ દૂર દાંતીવાડા નામનું ગામ છે. બનાસ નદીના પશ્ચિમી તટ પર વસેલો આ કસબો આબાહ છે. ગામ પ્રાચીન છે. એનું પ્રાચીન નામ ‘દાંતાપાટક’ હતું. અહીં પારવાહ અને ચોસપાલોનાં મળીને ૩૦ થર છે. એક ઉપાશ્રય અને એક લેન ધર્મશાળા છે.

અહીં શ્રીઆદીત્ય ભગવાનનું શિખરબંધી મંદિર વિક્રમની ૧૧ મી શતાબ્દીમાં બનેલું હોય એમ જણાય છે. મૂળભારામાં મૂળભાગની સ્વેતપશ્વી સર્વાંગસુંદર પ્રતિમા ઠેઠ હાથ પ્રમાણની બિરાજમાન છે. તેના ઉપર સં. ૧૨૭૬ નો લેખ છે. રાઉલ અજસંહના રાજ્યકાળમાં તપાજાજીય શ્રી. વિજયસોમસુરિએ આ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ ઉપરથી આ મંદિર અને ગામની પ્રાચીનતા જણાઈ આવે છે. રંજમંડપમાં જમણી તરફ શ્રીપદમણુ ભગવાનની બે હાથ જોડી અતિભનોહર મૂર્તિ સ્થાપન કરેલી છે. તેના ઉપર લેખ નથી પરંતુ વિક્રમના ૧૩મા સેકામાં પ્રતિષ્ઠિત થયાનાં ચિહ્નો પ્રતીત થાય છે. આ મૂર્તિ અહીંથી ૧૧ કોડા દૂર આવેલા જોડલ ગામના એક કણ્ઠીના કૂવામાંથી

નીકળી આવી હતી અને ત્યાંથી આ મંદિરમાં પધરાવવામાં આવી છે. ઉપર્યુકત બે અને બીજી ત્રણ મળીને ૫ પાપાણની અને ૧૩ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે.

અહીંના ઉપાશ્રય જે સં. ૧૮૬૭ માં બન્યો છે તેના કોઈ ગોળામાં કોઈ હાથ ઊંચી ધવલવર્ણી શ્રીમદ્દાવીર-સ્વામી ભગવાનની પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે. આ મૂર્તિ બારમા સેકા જેટલી જૂની પ્રતીત થાય છે. પાસે આવેલા પહાડના કોઈ ઢગલામાંથી તે મળી આવતાં અહીં સ્થાપન કરેલી છે.

★

૧૪. બીલડિયા

(કોઠા નંબર : ૭૫૩-૭૫૪)

આજે બીલડીના નામે જોળખાતા તીર્થનું શાસ્ત્રીય નામ બીમપલ્લી હતું. આ તીર્થ કોટલું પ્રાભાવિક હતું કે આ નામની મૂર્તિઓ બીજે ગામ પણ પ્રતિષ્ઠિત થયેલી છે.^૧ આ તીર્થના નામ ઉપરથી ‘બીમપલ્લીગઢ’ નીકળ્યો હોવાનું પ્રતિમાલેખો પરથી જણાય છે. આ ગઢના સં. ૧૫૦૬ થી ૧૫૬૮ ના લેખો મળી આવે છે. આથી જણાય છે કે, સોળમી શતાબ્દીમાં આ ગઢના આચાર્યોના સ્થાન તરીકે આ તીર્થભૂમિ ઉત્તર અને સંપન્ન રહી.

વિશાળ જૈન ધર્મશાળાના દરવાજામાં ઘટ્ટને મોટા ચોક સાથે ઉત્તર દિશામાં બે માળનું જૈન મંદિર શોભી રહ્યું છે. એના મોટા દ્વારમાં પેસતાં પ્રથમ ભોંયરામાં ઊતરવાનું આવે છે. આ ભોંયડું રામસેન સુધી જાય છે એમ કહેવાય છે. પહેલાં આ ભોંયડું નાનું હતું અને જુલ અધારું રહેતું હતું તેથી તેને જીજ્ઞાસક સમયે માટું કરાવી પૂર્વ દિશાનું દ્વાર કરાવ્યું છે ને જાળીઓ સુકાવી છે. ભોંયતળિયે આરસ પાથરવામાં આવ્યો છે.

ભોંયરામાં શ્રીનેમનાથ ભગવાનની રમણીય પ્રતિમા મૂં નાં તરીકે વિરાજમાન છે. જમણી બાજુએ શ્રીઆદિનાથ પ્રભુ અને ઠાળી બાજુએ પાપાણની ચોવીથી છે. મૂં નાં અને આ ચોવીથીની વચ્ચે ભારવટિયા નીચે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની નાની પણ સંપૂર્ણસ્થાપકૃત પરિકરવાળી સુંદર મૂર્તિ છે. મૂર્તિ સાથેનું આયુર્યે પરિકર સ્વામવર્ણી છે. આ મૂર્તિ સંપ્રતિરાજના સમયની હોવાનું કહેવાય છે. મૂળગભારાની બહાર અને રંગમંડપમાં ઠાળી બાજુએ પૂજામાં શ્રીગોતમ ગણધરની મૂર્તિ છે. તેના નીચે આ પ્રમાણે લેખ છે:—

“(૧) સં. ૧૩૩૪ (૨૪૬) વૈશાલ વદિ ૫ ત્રુષે ગોત(૨)મસ્વામિમૂર્તિઃ ધીજિનેશ્વરત્તરિશિષ્યત્રાંજિ(૩)નપ્રવોષ-સુરિમિઃ પ્રતાષ્ટા કારિતા ચ સા. (૪) નેહિષપુત્ર સા. વજ્જલેન મૂલદેવાદિ(૫)કુટુંબસહિતેન સ્વએયોર્યે સ્વકુટુંબએયોર્યે ચ ||”

અર્થાત—સં. ૧૩૩૪ (૨૪૬) વૈશાખ વદિ ૫ ને બુધવારના દિવસે શા. બોદિધના પુત્ર શા. વર્ધજલે જીલ્લેવ વગેરે કુટુંબ સાથે પોતાના અને કુટુંબના કન્યાણુ માટે આ મૂર્તિ બરાવી અને તેની શ્રીજિનેશ્વરસુરિના શિષ્ય શ્રીજિનપ્રવોષસુરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

આ મૂર્તિની રચના લાક્ષણિક ઢંગની છે. પાટ ઉપર બિરાજમાન આ મૂર્તિના જોડેલા હાથમાં સુકપતિ છે, શરીરે કપડો લીંટયો છે ને જમણે ખસો ખુલ્લો છે. તેમની બે બાજુએ હાથ એડીને શ્રવકો બેઠેલા છે.

ઉપરના ભાગમાં મૂં નાં શ્રીમદ્દાવીર પ્રભુ બિરાજમાન છે. મૂં નાંની આ મૂર્તિ સાથે બીજી ત્રણ મૂર્તિઓ (ત્રિગડું) પાલનપુરથી લાવવામાં આવ્યું છે, જે મૂળગભારામાં બિરાજમાન છે ને સં. ૧૬૮૨માં થયેલા નવીન જીજ્ઞાસક સમયે પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવેલ છે. મૂળગભારામાં જે ચાંતિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ છે તે અહીં ધર્મશાળા કરાવતાં પાપામાંથી નીકળી હતી. તેના ઉપર પંદરમી સદીનો લેખ છે.

૧. ગઢના અંબર ગામમાં ‘બીલડિયા પાર્શ્વનાથ’નું દેરાજર છે.

પ્રદક્ષિણામાં કરતી ૩૧ દેરીઓમાં તીર્થંકર મૂર્તિઓ છે, જ્યારે એકમાં ચક્રેશ્વરીદેવીની મૂર્તિ છે. બીજી એક અંબિકાદેવીની મૂર્તિ ઉપર આ પ્રમાણે લેખ લેવાય છે:—

“ સં. ૧૨૪૪ વર્ષે ગ્રેષ્ઠ શુદ્ધિ ૧૦ ત્રેમ છલમસિંહેન કારિત: । ”

અર્થાત—સં. ૧૩૪૪ ના એક સુદિ ૧૦ ના રાજ શ્રેણી લખમસિંહે આ દેવીમૂર્તિ બનાવી.

કહે છે કે, આણ્વંદસરગભના શ્રીવિજયરાજસુરિએ જે સાત તીર્થોનાં છબ્બેદાર કરાવ્યા તેમાં હીલડિયાના છબ્બેદારના પછુ સમાવેશ છે. આ છબ્બેદાર પહેલાં અહીં મૂં નાં શ્રીયાંતિનાથ ભગવાન વિરાજમાન હતા. એ પછી સુસ્તિભ હુમલાથી આ મંદિરને નુકસાન થયેલું તેથી આવકોએ મૂં નાં રક્ષણ કરવા તેમને બીજે સ્થળે ખસેડવા હતા.

આ મૂળ મંદિર ક્યારે બન્યું એ સંબંધે કેટલાંક પ્રમાણે પ્રચલિત અને રાસમાંથી મળી આવે છે. સં. ૧૩૧૭ માં રચાયેલા ‘ શ્રાવધર્મપ્રકરણ ’ અંથના ટીકાકાર શ્રીલક્ષ્મીતિલક ઉપાધ્યાય પ્રચલિતમાં નોંધે છે કે:—

“ બંધીજાપુર-વાસુપૃથ્વમવને હૈમ: સદગ્ધો ઘટો યથારોગ્યય વીરચૈત્યમખિત્ત શ્રીમીમપ્લયાં પુરિ ।

તમિન્ન વૈકમવત્સરે દુનિ-શ્ચિન્ન-ત્રેતેન્દુમાને ચતુર્દશ્યાં માપસુદીઠ ચાચિગદપે જાવાશિષુર્ચ્યાં વિમો ॥

વીરાહૃદ-વિધિચૈત્યમળનજિનાધીશાં ચતુર્વિંશતિસોષેષુ વ્યજવળ-કુમ્મપટલોં હૈમો મહિઠેમૈઃ ।

શ્રીમત્સુરિજિનેશ્વરા યુગવગ: પ્રાયપ્તુરમ્મિન્ન ક્ષણે ટીકાઠક્કતિરેષિકાડવિ મમમાત્ પૂર્તિપ્રતિષ્ઠોત્સવ્ ॥ ”

“ જે વર્ષમાં વીળપુરમાં શ્રીવાસુપૃથ્વ્ય જિનમંદિર પર સુવર્ણ હંડ સાથે સુવર્ણકળશ ઘડાવવામાં આવ્યો અને જે વર્ષમાં ભીમપદ્મીમાં શ્રીવીરપ્રભુનું ચૈત્ય બન્યું તે વિ. સં. ૧૩૧૭ના મહા સુદિ ૧૪ ના દિવસે અહીં આચિગ રાજના રાજકાળમાં ત્તવાસિપુર (જલોર) માં વીરજિનના વિધિચૈત્યના મંડપર ચોવીસ જિનના મંદિરો પર મહાત્સવપૂર્વક યુગપ્રધાન શ્રીજિનેશ્વરસુરિએ ‘ધ્વજ’ હંડ સાથે સેનાના કળશોની પ્રતિષ્ઠા કરી. એ ક્ષણે આ ટીકારૂપી અલંકાર પછુ પરિપૂર્ણ પ્રતિષ્ઠિત થયો. ”

આ વીર જિનમંદિર બન્યાનો બીજો પુરક ઉલ્લેખ શ્રીગ્ગભયતિલકગણ્યેએ વિ. સં. ૧૩૧૭ માં રચેલા ‘ મહાવીર-રાસ ’માંથી પણ મળી રહે છે:—

“ ભીમપદ્મીપુરિ વિહિભવણી, અયુષસિન્ન વોરુ જિજ્ઞુઃ,
દરિસજ્ઞ ચિન્ન વિભાવય જજ્ઞ, અનુતોડિયં ભવદુહ્કરા;
તમ્બુ ઉવરિ ભવજ્ઞ ઉત્તુમ વર તોરજ્ઞ, મંડલિસય આએસિ અધસોહુજ્ઞ;
સાહુજ્ઞા સુવજ્ઞપાલેજ્ઞ કારાવિય, જગવરાહુ સાહુકુસિ કલસ આરવિય. ”

આ ઉલ્લેખ ઉપરથી જાણી શકાય છે કે, આ “ મંડલિક વિહાર ” મંદિર યોગેશ્વર એથી ભુવનપાલ શાહે બંધાવ્યું. ભુવનપાલે આ મંદિરને છબ્બેદાર કરાવી મંદિરને વિશાળ બનાવી ‘ધ્વજ’ અને ‘હંડ-કલશો’ ઘડાવ્યા હતા.^૧

કવિ રથજીશાહ કૃત ‘ જિનપતિધવલગીત ’માં આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે:—

“ બાર અઘાર એ વીર છ(જિ)નાલયે, કાગળ વડિ દસમીય પવરે;
વરીય સંજમસિરીય ભીમપદ્મીપુરે, નંદિવર કવિય જિજ્ઞુષંદસરે. ”

અર્થાત—સં. ૧૨૧૮ના કાગળ વડિ ૧૦ના દિવસે શ્રી. જિનચંદ્રસુરિએ શ્રી. જિનપતિસુરિને ભીમપદ્મીપુરના વીર જિનાલયમાં હીક્ષા આપી નંદિમહાત્સવ કર્યો.

૧. આ મંદિરને ‘ મંડલિક વિહાર ’ એવું નામ પણ આપવામાં આવેલું, કેમકે મંડલિક નામના રાજની પ્રીતિભરી સહાયથી આ મંદિર બન્યું હતું. જુઓ: “ જૈનયુગ ” સં. ૧૯૮૭ નો ક્રાંતિક-માર્ગશીર્ષનો સંપૂર્ણ જૈન ઇતિહાસ સાહિત્ય ખાસ અંક: ૪. ૧૫૭ થી ૧૬૮ માં “ વીર-રાસ ” અને એ જ વર્ષના કાદપદ-આધિનના અંકમાં “ ભીમપદ્મીયું વીરમંદિર ” એ બને પં. લાક્ષ્યંદ ગ્રંથોના લેખો.

એટલે સં. ૧૨૧૮ પહેલાં અહીં વીર જિનમંદિર બની ચૂક્યું હતું, તેથી આ તીર્થ વિશે પ્રાચીન કથા વિવિધ માહિતી આપે છે તે ઇચ્છાંકાર સમયની હોય.

ઠંઢેવાય છે કે, એણે કુમાર એક રૂપવતી ભોલકી કન્યા સાથે પરણ્યા પછી આ ગામને તેના ભતનામ ઉપરથી વસાવ્યું. કાળાંતરે આ ગામ જાણવીના નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું. તે બે કોસના ઘેરાવામાં હતું. તેમાં સવાસો શિખરણધી જિનાલયા હતાં. સવાસો પથ્થરના બાપેલા કુવાઓ હતા અને ઘણી વાવડીઓ હતી. સુંદર રાજગદી હતી અને બબ્બર હતું. આ રાજગદી રેરાસરની પાછળ પશ્ચિમ દિશામાં હતી. આ સ્થાનને લોકો આજે પણ 'મટેડુ' નામે ઓળખે છે. ખોદકામ કરતાં રાજગદી તો આજે પણ રેખાઈ આવે છે. તેમાંથી પથ્થરો તેમજ બૂંદકના થોક, જેને અહતાં બ સૂરા થઈ ભય થોવા મળે છે. આવી નગરી ઉપર વિનાશની આંધી આવી પડી ત્યારે કોઈ નિમિત્ત જાણાયે એ વિનાશ પહેલાં જ અહીંથી વિહાર કર્યો અને ઘણાંયે યાવક કુટુંબો તેમની સૂચનાથી અન્યથ નિવાસ કરવા માલ્યાં ગયાં. તેમાંથી કેટલાકે નિવાસ માટે એક સ્થળ પસંદ કર્યું તે પાછળથી રાધનપુર નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું.^૨

આ આચાર્યના વિહાર કર્યા પછી દૂંક સમયમાં જ આ નગરીનો આગ દ્વારા બચકર વિનાશ થયો, એની પ્રતીતિ-રૂપે અહીં ત્રણ-ચાર હાથ જમીન ખોદતાં તેમાંથી રાખ, કોલસા, બળેલી ઈંટોના થર વગેરે આજે પણ મળી આવે છે. અલ્હાઉદ્દીને સં. ૧૩૫૩માં પાટણને પાંચર કયું એ જ સમયે જમીનપલ્લીનો પણ નાશ થયો એવી વિગત પણ મળે છે.

અહીં સં. ૧૩૫૪-૫૫-૫૬ ના પ્રાચીન પાળિયાઓ પણ જોવા છે. સૂરા સ્થાલાના પાળિયા નજીક એક જૈન મંદિર હતું જેને લોકો 'રાંક મંદિર'ના નામે ઓળખતા હતા. જો કે અત્યારે અહીં ટીંગા જોવાય છે પણ મંદિરનો કોઈ ભાગ કે અવશેષ હાથ લાગ્યો નથી.

સં. ૧૮૭૨માં આ ગામ નવેસર બંધાયું. એ માટે ઠંઢેવાય છે કે, હીંચાના વતની મહેતા ધરમચંદ કામઠારે હીંચાના ભોલકિયા અણકા પ્રાણીઓને પ્રેરણા કરી તેથી રાજની મઠશી નવું જીવડિયા બસ્યું.

સં. ૧૮૬૦માં આ મંદિર નાનું હતું ને સં. ૧૮૯૨માં તેની પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી. એ સમયે મૂળ નાં શ્રીનેમનાથ પ્રભુ હતા અને આણુભાણુમાં શ્રીચંદ્રપ્રભ જિનેશ્વર તેમજ આદિનાથ પ્રભુ ગિરાજમાન હતા. પછીથી ઇચ્છાંકાર થતાં આ સ્થાપનામાં ફેરફાર થયો હોય છે.

સં. ૧૯૩૬માં પાટણના રહીશ પરીખ બીરચંદભાઈએ આ તીર્થનો વહીવટ સંભાળ્યો ત્યારે આણુભાણુની જમીન બાળી લઈ કોટ કરાવ્યો છે. અંદર ફોવા ને ખમ્મશાળા છે. આ સમયથી અહીં પોષ દશમીના રોજ મેળો ભરાય છે ને આસપાસની લોકવસ્તી પણ પૂજાએકતી થાય છે. તેઓ આ મંદિરની મૂર્તિની બાષા-માનતા પણ રાખે છે. અહીં ગામમાં એક બીજું જૈન મંદિર નવું બનેલું છે.

રેલ્વે રસ્તે પાલનપુરથી ડીસા આવીને ફક્ત બાર કોસ દૂર ગાંડાં કે બેંટ દ્વારા લીલકિયા જવાય છે.

૧૫. રામસેન

(કોસ નંબર : ૭૬૨)

ભીલકિયાથી ઉત્તર દિશામાં બાર ગાઉ અને ડીસાથી વાયવ્યમાં ઇશ ગાઉ દૂર રામસેન નામનું પ્રાચીન તીર્થ આવેલું છે. તેનું શાસ્ત્રીય નામ રામસેનપુર છે.

૨. રાધનપુરના અસાધિયા કુટુંબની ગોત્રજ રતી ભીલકિયાની ધર્મશાળાની સામે પૂર્વદિશામાં બપેલા આરસના કૂવામાં છે. કહે છે કે, એ રતીશ્રી સોનાની હતી. એને કોઈ જીપાડી જતાં પાછળથી બીજી મૂર્તિની સ્થાપના કરેલી છે.

શ્રી. સુનિયંત્રસૂરિએ રચેલી ‘સુવાંવલી’માં ઉલ્લેખ છે કે, “વિ. સં. ૧૦૧૦માં શામસેન નગરમાં શ્રી સ્વપ્નભદ્રેષ મણુના ચૈત્યમાં શ્રી સુરવંદેવસૂરિએ^૧ આઠમા તીર્થંકર શ્રીચંદ્રપદ જિનેશ્વરની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.”

સં. ૧૦૧૦ થીયે પહેલાં અહીં જિનમંદિર હતું એમ આ ઉલ્લેખથી સ્પષ્ટ થાય છે અને એ પ્રાચીન સમયથી જેનામાં આની તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ હશે એમ લાગે છે. એ સંબંધે કંઈક આજે પ્રકાશ ‘પ્રભાવક-અસ્તિ’માંથી સાંપડે છે કે, આ તીર્થભૂમિમાં આવેલા શ્રી અપ્પભટ્ટિસૂરિ અને તેમના ગુરુ શ્રી સિદ્ધસેનસૂરિએ (વિ. સં. ૮૦૭માં) આમ રાજ (જેનું બીજું નામ નાગભટ્ટ કે નાગાવલોક હતું અને જે બિજામહાના પ્રતિષ્ઠાસ્થાને હતો)ને બાળઅવસ્થામાં શામસેનપુરમાં ભેર્યા હતો.^૨

કવિ પં. શીલવિજયજી આ તીર્થની પ્રાચીનતાનું વર્ણન કરતાં કહે છે:—

“નપર મહાસ અતિ રામસેજ, બપ પથ્થાસિ હેવ દીડી બેજ,
આદિસ મિત્ર પાતસમય સ્માર, હેમતણુ પરિસોહી ઉદાર, સમયંદ્રતું તીરથ એહ, આજ અપૂરવ અવિચલ એહ.”

ગામ બહાર જ્યાં ટેકરાઓ છે. તેને ખોદતાં આને પથ મકાનના પાયા, મંદિરના પથથરા, પ્રાચીન મૂર્તિઓ, કૃષા-વાવની નિશાનીઓ તેમજ સિક્કાઓ મળી આવે છે. એ ઉપરથી અસલ આ નગર કેનું ભવ્ય અને વિશાળ હશે એનો ખ્યાલ આવે છે.

આને શામસેનમાં નહીં કિનારે એક પ્રાચીન મંદિર બીજું છે. થોડાં વર્ષો પહેલાં જ એનો છાજોદાર થયો છે. મંદિરમાં મજબૂત બોયડું છે ને તેમાં શ્રીસ્વપ્નભદ્રેષ ભગવાનની ૩ શીટ ભીંચી સુંદર ચાર મૂર્તિઓ વિરાજમાન છે. ત્રણ કાંડસંગિયા અને શ્રીચંદ્રશરીદેવીની પ્રતિમા પણ છે.

આ મંદિરમાં ધાતુપ્રતિમાનું એક સુંદર પરિકર છે. શામસેનથી ૧ માઇલ દૂર આવેલા ખેતરમાંના એક ટેકરામાંથી મળી આવ્યું છે. તેના ઉપર લોખી પદ્મમય લેખ આ પ્રમાણે કેરેલો છે:—

“અનુવર્તમાનતીર્થપ્રણાયકાદ વર્ધમાનજિનકૃષ્ણમાત્ । શિષ્યકમાનુયાયો જાતો વજ્રસ્તદુપમાનઃ ॥૧॥

તન્નગ્ધાસ્વાયાં જાતાઃ] સ્થાનીયકુલોદ્ભૂતો મહામહિમઃ । ચન્દ્રકુલોદ્ભવસ્તતો વટેશ્ચાલ્યઃ ક્રમચલઃ ॥૨॥

શ્રીરામપ્રોત્તમૃત્તમ્માદ ગન્ધોડ્ઝ સર્વદિક્કુલ્યાતઃ । શુદ્ધાન્ધયરોનિકૌર્ભલિતદિક્કચક્રાલોડસ્તિ ॥૩॥

તસ્મિન્ મૃગિણ સૂરિણુ દેવલમુપાગતેષુ વિદ્રસુ । જાતો ડ્યેષ્ટા(દ્રા)ર્ચાર્થસ્તસ્માન્ક્રીશાંતિમદ્રાલ્યઃ ॥૪॥

તસ્માજ સર્વદેવઃ સિદ્ધાંભમહોદધિઃ સદામાહઃ । તસ્માજ શાન્તિમદ્રો મદ્રનિર્ધર્મચ્છગતવુદિઃ ॥૫॥

શ્રીશાંતિમદ્રસુરો વ્રતપતિજા....પૂર્ણમદ્રાલ્યઃ । રણસેના.....સ્તિ.....બુદ્ધોન્ ॥૬॥

[વ્યથા]વયદિદં વિવં નાશ્વિત્તોર્મહાત્મનઃ । ક્લપ્ત્યાશ્ચંચલતાં જ્ઞાવા જીવતન્વં વિરોપતઃ ॥૭॥

મંગલં મહાત્રીઃ ॥ સંવત્ ૧૦૮૪ ચૈત્રપૌર્ણમાસ્યાન્ ॥”

—આ પરિકર-લેખનો ભાવાર્થ એવો છે કે, શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનની શિષ્યપરંપરામાં જજ્ઞશાપાના સ્કંદકૃપામાં બટેશ્વર નામે મહાન આચાર્ય થયા. તેમનાથી શ્રીરામ નામે ગન્ધ પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. તેમાં અનેક વિદ્વાન આચાર્યો થયા તે પૈકી શ્રીશાંતિમદ્ર નામે એક યોદા આચાર્ય થયા હતા. તે પછી સિદ્ધાંતમહોદધિ શ્રીસ્વવંદેવસૂરિ, એ પછી શાન્તિમદ્રસૂરિ,

૧. યુગલ દશમમે ઘરવં જજ્ઞમે, ચો રામસેનાશ્વરેષ્ઠ વચ્ચાર । નામેવર્ચ્યેષ્ઠમતીર્થરાજસિન્ધરાતિજ્ઞાં વિધિવદ્ સ્વપ્નઃ ॥

૨. સ. મહાવીરની પદપરંપરામાં ચણેલા ૩૭ મા શ્રી. ઉદ્ધોતવસૂરિએ ટેલીભમના પાદે એક વટજી નીચે ૮ શિખોતે સં. ૯૯૪ માં આચાર્યપદની આપી તેમાં શ્રી. સુવંદેવસૂરિ પણ હતા. તેમણે સ્વગન્ધર્ભી સ્થાપના કરી હતી. તેમના ઉપદેશથી સ્વંદાવલીના અઠામંત્રી કુંડેજી સ્વંદાવલીમાં બળ્ય મંદિર બંધાવ્યું હતું. એટલું જ નહિ, પછીથી તેને દોઢા આપી સુનિપદ ધારણ કરાવ્યું હતું. આ સૂરિજીના ઉપદેશથી ૨૮ જિનમંદિરોની રચના થઈ હતી.

૩. ‘પ્રભાવકઅસ્તિ’—અપ્પભટ્ટિસૂરિમંદિર, સ્થાન : ૪૬.

એ પછી ક્ષાતિભદ્રસુરિ અને તે પછી પૂર્ણભદ્રસુરિ થયા. તેમણે સં. ૧૦૮૪ ની જૈનો પૂર્ણિમાએ શ્રીમદ્ગણદેવ મણુના બિંબની સ્થાપના કરાવી. આ બિંબ રાજા રઘુસેને લક્ષ્મીની સંચળતા બાણી ગુરુઉપદેશથી કરાવ્યું.

આ લેખ ઉપરથી આપણને ચોડીક ઐતિહાસિક વિગતો બજવાનું મળે છે તે એ કે શ્રીરાધદ્વગૃહ શ્રીવટેશ્વર નામના આચાર્યથી પ્રસિદ્ધમાં આવ્યો. બીજું શ્રીપૂર્ણભદ્રાચાર્યના ઉપદેશથી પ્રભાવિત થયેલા રઘુસેને રાજાએ સં. ૧૦૮૪ માં શ્રીઆદિનાથ બિંબ કરાવ્યું.

આ રઘુસેને રાજા કચાનો હશે અને એણે આ સિવાય બીજાં ધાર્મિક કાર્યો શું કરાવ્યાં હશે એ બજવાને કશું સાબન નથી. પરંતુ આ હકીકત એના જૈનધર્મ-સ્વીકારના પુરાવા રજૂ કરે છે. આ પરિકર રામસૈન્યપુરના મંદિરમાં જ પ્રતિષ્ઠિત રહેલું હોય તો આ રાજા રામસૈન્યનો જ હશે.

અમઠાવાહના ઝવેરીવાદમાં આવેલા શ્રીઆજિતનાથ ભગવાનના જિનમંદિરની ભમતીમાં જતાં પહેલી ઓરડીમાં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાનની માનુષી આકારની સં. ૧૧૧૦ ની સાલના લેખવાળી જિનપ્રતિમાની પ્રશસ્તિની પાંચમી પંક્તિમાં “રઘુસેનજિનમુચ્ચત્ર” આવેલો ઉલ્લેખ ભેવામાં આવે છે. આ ઉપરથી એ રામસૈન્યનું મંદિર રઘુસેને રાજાએ બંધાવ્યું હતું જેમાં આ મૂર્તિ પણ પધરાવેલી હશે અને ત્યાંથી કાંઈ સમયે અમઠાવાહ લાવવામાં આવી હશે એવું અનુસંધાન કરી શકાય.

સંભવ છે કે, પં. શ્રી શીલવિજયજીએ ‘તીર્થમાળા’માં ઉપરોક્ત ઉલ્લેખેલી આદિનાથની પિત્તલમય પ્રતિમા આ પરિકરની હોય. અહીંના મંદિરમાંની એક ધાતુપ્રતિમા ઉપર આ પ્રકારનો બીજો પ્રાચીન લેખ સાંપડે છે :—

“સંવત્ ૧૨૮૧ વર્ષે વૈશાલ વર્દિ ૧ ગુને વા. રાજસિંહસ્તયોઃ સુતકેન્દ્રજાગુર્વા(વૈશા)મ્પટમસૈઃ કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા પૂર્ણકલશેન ॥”

—સંવત્ ૧૨૮૧ ના વૈશાખ વદિ ૧ ને શુક્રવારે રાજસિંહના પુત્ર કેન્દ્રજી અને તેના વાગ્મટ વગેરે ભાઈઓએ આ પ્રતિમા ભરાવી અને તેની પં. શ્રીપૂર્ણકળશસુરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

આ બધાં પ્રમાણો રામસૈન્યની પ્રાચીનતા ઉપર પૂરા પ્રકાશ પાથરે છે.

૧૬. ચિરાદ

(સેઠા નંબર : ૮૦૦)

હીસાથી ૩૬ માઈલ દૂર થરાદ નામે અતિપ્રાચીન ગામ છે. આનાં પ્રાચીન નામો ચિરપુર, ચિરાદિ, ચિરાપદ, ચિરાપદ વગેરે હોવાનું જણાય છે. કહેવાય છે કે વિ. સં. ૧૦૧૩ માં ચિરપાલ ધેતુએ આ ગામ પોતાના નામે વસાવ્યું હતું. ચિરપાલ ધેતુની યજ્ઞેન હરકુએ ઘેરાલી બીડના ૭૫ કીટ ચોરસ મેદાનમાં ૧૪૪૪ સ્તંભસુદૃઢ ભવ્ય ણાવન જિનાલય મંદિર બંધાવ્યું હતું જેનો આજે પત્તો નથી. આ સ્થળની જમીન યોગતાં જિનમંદિરના પદ્મચરો, ઇંટો વગેરે નીકળી આવે છે એ ઉપરથી જણાય છે કે જેનો પત્તો નથી તે મંદિર આ સ્થાનમાં ઠટાયેલું હોતું જોઈએ. વાવ ગામમાં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાનની ધાતુમય પ્રતિમા સુસ્તિભ આક્રમજના ભય વખતે જે અહીંથી ચોકલવામાં આવેલી તે આ જ મંદિરની હોવાનો સંભવ છે. એ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા ચિરપુર વસ્થા પછી વિ. સં. ૧૩૬ની આપણી અમાવાસ્યાને લુષ્કાવારના રાજ થઈ હતી. કાલ આ મૂર્તિ જાવના જિનમંદિરમાં મોજીલ છે. તેની જાંચાઈ ૩૧ ઇંચ છે. મૂર્તિ રમણીય ને પ્રભાવક છે.

વિક્રમની સાતમી શતાબ્દી સુધી ચિરપાલ ધેતુના વંશજોએ અહીં રાજ્ય કર્યું છે. એ પછી નર્મદાના ચોડાણોની છ પેઢીએ રાજ્ય કર્યું અને મહંમુદ શાહાલુવીન ધોરી તેમજ કુતલુવીન હંબરે સને ૧૧૭૪ થી ૧૨૦૬માં અહીં ભારે આક્રમજ કર્યું, તેમાં છેલ્લા ચોડાણ રાજા પૂર્ણજી રાજા મરાયા અને ઝુલતાની ઝુલસાનાનોએ આ બગીર પર અધિકાર જમાવ્યો.

રામસેનના જૈનમંદિરની મૂર્તિના પરિકરમાંથી સં. ૧૦૮૪ ના મળી આવેલા લેખથી જણાય છે કે, ચંદ્રકુળના પ્રસિદ્ધ આચાર્ય શ્રીચંદ્રશ્વરસૂરિએ આ ગામના નામ ઉપરથી 'શિરાપદ્મગચ્છ'ની સ્થાપના કરી હતી. આ સ્થાપના વિક્રમની નવમી શતાબ્દીમાં થઈ હતી; એ સમયે આ નગર ભારે બહોળલાલીવાળું અને સંપત્તિ હોય તેમજ જૈનધર્મના એક પ્રસિદ્ધ ગચ્છની સ્થાપના જેમાં કરવામાં આવી એ નગરમાં ઉપયુક્ત જિનમંદિર સિવાય બીજાં જિનાલયો પણ વિદ્યમાન હોવાં જોઈએ. દશમી સદીમાં થયેલા વીરગણિ અહીં આવ્યા હતા અને અગિયારમી સદીના વાદિવેતાલ શાંતિસૂરિએ શિરાની રાજસભા વચ્ચે ચેળવેલા વિજયથી બેભાનતાએ એ સાંઠ હજાર રૂપિયા આપ્યા હતા તે થરાદ મોકલ્યા હતા. તેમાંથી આદિનાયકમંદિરના મૂળનાયકની ડાબી બાજુમાં દેરી અને રથ કરાવ્યાં હતાં. પરમાર્હત કુમારપાલે અહીં 'કુમારવિહાર' નામે જૈન મંદિર બંધાવ્યું હોવાનું પ્રબંધમાં જણાવ્યું છે.

અજયપાલના સમયમાં કવિ યશ:પાલ વિરચિત "મોહપરાજય નાટક" કુમારવિહારમાં વીરજિનેશ્વરના યાત્રા-મહોત્સવ પ્રસંગે લખવાયું હતું. "ઉપદેશકં દલો"ની લેખનપ્રશસ્તિમાંથી બાજુવા મળે છે કે, તેરમા સૈકામાં થયેલા શ્રેષ્ઠ આકલાહન ઇન્દ્રનાથે અહીંના ઝઘ્ઘરહેવચૈત્યમાં શ્રીચંદ્રમલસ્વામી, સીમધરસ્વામી, યુગધરસ્વામી, અગ્નિકાદેવો અને ભારવીદેવીની મૂર્તિઓ પ્રતિષ્ઠિત કરી હતી, આ મૂર્તિઓનો પત્તો લગાડવો જોઈએ.

ચોદમા સૈકાના શ્રી. વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી "તીર્થમાળા"માં જાટાકરિ વાસો એ દ્વારા અહીંના પાર્શ્વજિન મંદિરનું સ્મરણ કરાવ્યું છે. આજે આ મંદિરનો પત્તો નથી.

મંત્રી પેથડપુત્ર ઝાંઝણે માંડવગઢથી શત્રુજયના સંધ સં. ૧૩૪૦ ના માઘ સુદિ પંચમીના દિવસે કાઠંથો હતો, ત્યારે શત્રુજયમાં અહીંના શ્રીમાલગ્ઝાનીય આજ્ઞાનામનો ધનિક મોટો સંધ લઇને આવ્યો હતો. તેનું બિરૂદ 'પશ્ચિમ માંડલિક' હતું અને તેના સંધને 'લણુ કારમીર' એ નામ લેકોએ આપ્યું હતું. ઉપયુક્ત શિલાલેખ અને બીજા ઉલ્લેખો આપણને એક સમયે આ નગર જૈનધર્મનું કેન્દ્ર સ્થળ હતું એવો પુરાવો પૂરો પાડે છે. આજે અહીંનાં અગિયાર જૈન મંદિરોની મૂર્તિઓ ઉપરથી મળી આવતા વિક્રમની ભારમીથી લઈ અદારમી શતાબ્દી સુધીના શિલાલેખો એ સમયની ધાર્મિક પરંપરાનો ખ્યાલ આપી રહ્યા છે. અલગત; આજે જે અગિયાર મંદિરો અહીં ભેવાય છે તે વિક્રમની અદારમીથી વીસમી સદી સુધીમાં ગયાં છે પણ એમાંની કઈનીય મૂર્તિઓ પ્રાચીન છે. આઠમી સદીની એક પ્રાચીન પ્રતિમા અહીંના એક ઘર દેરાસરમાં મોજુદ છે.

[૧] આંબલા શેરીમાં શિખરબંધી શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. તેમાં ધાતુની ૧૦ પ્રતિમાઓ છે. [૨] એ જ શેરીમાં બીજું ઘર દેરાસર શ્રીવિમલનાથ ભગવાનનું છે, તેમાં ૧ પાષાણની અને ૬ ધાતુની મૂર્તિઓ છે. [૩] સોનાર શેરીમાં શિખરબંધી શ્રીગોપીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર છે, તેમાં ૧ પાષાણની અને ૩ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૪] સુતાર શેરીમાં ઘુસટ-બધી શ્રીશાંતિનાથપ્રભુનું મંદિર છે. તેમાં ૫ પાષાણની અને ૬ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૫] દેસાઈ શેરીમાં શ્રી વિમલનાથ ભગવાનના ઘર દેરાસરમાં ૨ પાષાણની અને ૨૭ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૬] રાશીઓની શેરીમાં શ્રીઅભિનંદનસ્વામીના ઘર દેરાસરમાં ૨ પાષાણની અને ૩ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૭] મોટા દેરાસરના વાસમાં શિખરબંધી શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર છે. મૂળનાયકની બાજુમાં શ્રીમદ્દેવા માતાની મૂર્તિ બિરાજમાન છે. આમાં કુલ પાષાણની ૬ અને ધાતુની ૨૮ પ્રતિમાઓ છે. [૮] એ જ વાસમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનના ઘર દેરાસરમાં મૂળનાયકની મૂર્તિ લઘ્ય અને રમણીય છે. પાષાણની કુલ ૧૧ અને ધાતુની ૧૮ મૂર્તિઓ છે. [૯] એ જ વાસમાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાનના ઘર દેરાસરમાં પાષાણની ૬ અને ધાતુની ૧૬૬ પ્રતિમાઓ છે. તેમાં એક આઠમા સૈકાની શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રાચીન અને મનોહર મૂર્તિ છે, [૧૦] એ જ વાસમાં શ્રીવાસુપૂજ્ય સ્વામીનું ઘર દેરાસર છે. તેમાં પાષાણની ૨ અને ધાતુની ૨૪ મૂર્તિઓ બિરાજમાન છે. [૧૧] શ્રીમોરછનું ઘર દેરાસર છે, તેમાં મૂળનાયક શ્રીચંદ્રપ્રભુ બિરાજમાન છે. ધાતુની કુલ ૩ મૂર્તિઓ છે, આ મંદિર સોળમા સૈકામાં શ્રીમાલહેવસૂરિએ બંધાવ્યું છે.

આ સિવાય સંઘવી શેરીમાં એક ઘર દેરાસર હતું, જેનું ખંડિયર હજી ભેવાય છે. આમાંની બધી મૂર્તિઓ દેસાઈ શેરીના શ્રીવિમલનાથ પ્રભુના મંદિરમાં મૂકવામાં આવી છે.

આ જિનાલયની પાસે ડાબા હાથે ઘમકાલી દેવીનું મંદિર છે, જે શ્રીવિમલનાથ ભગવાનની અધિકાધિકા દેવી છે, જેનું અસલ નામ વિજયાદેવી છે.

ગામ બહાર પશ્ચિમ-દક્ષિણ પૂર્ણમાં વરખડી નામનું સ્થાન છે, તેમાં નાના કોટથી આવરેલું એક જૈન કેવળ છે, તેમાં પ્રાચીન સમયનાં શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં પગલાંની સ્થાપના છે. આની પ્રતિક્ષા ક્યારે થઈ તે બાબતમાં આવડું નથી.

સોઠની શેરીમાં રહેતા શ્રાવક ઉત્તમચંદ્રના મકાનની એક અલગ બેરડીમાં નાની પણ પ્રાચીન પ્રતિમાઓ છે.

સં. ૧૬૭૯ માં અહીંના એક જોડે નામના કોઈક ભતિના માણસને મકાનને પાચે ખોદતાં જમીનમાંથી શ્રીવાસુપૂજ્ય ભગવાનની પાયાણીમયી ૧ અને ધાતુની ચોવિધી, પંચતીર્થી વગેરે મળીને ૨૫ પ્રતિમાઓ મળી આવી હતી. આ બધી મૂર્તિઓ અહીંના શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનના મંદિરમાં પધરાવવામાં આવી છે.

૧૭. વાવ

(કોડા નંબર : ૮૧૧-૮૧૨)

હીસાથી ૩૦ ગાઉ અને થરાદથી ૫ ગાઉના અંતરે વાવ નામનું પ્રાચીન ગામ છે. આ ગામને વસાવનાર વિશે એવી કંતકથા મળે છે કે શ્વરાહના રાજવી ચૌહાણ પૂંજાજી ન્યારે સુસલમાનોની સાથે લડાઈ કરતાં મરાયા ત્યારે તેમની પત્ની સોદી રાણી પોતાના નાના બાળક બબ્બાને લઈ દીપા શુંડલાની ટેકરી પર હીપા ભીલના આશ્રયે જઈ રહી અને બબ્બાજી ઉંમરલાયક થતાં આ સ્થળે તેણે એક વાવ બંધાવી અને સને ૧૨૪૪ માં વાવ નામે કસબે વસાવી, રાણાની પદ્મવી ધારણ કરી અહીં રાજ્ય કર્યું, ત્યારથી આ કસબા જોના વંશજોને આધીન છે. આ રાજ્યની ઉત્તરે સાચાર (મારવાડ), દક્ષિણમાં સુપ્રગામ, પૂર્વમાં શ્વરાહ, અને દક્ષિણમાં કંચનનું રણ છે.

અહીં સ્વેતાંબર જૈનોનાં ૧૦૦ ઘર વિદ્યમાન છે. ૨ ઉપાશ્રય અને ૧ જૈન ધર્મશાળા છે. અહીં ત્રણ જૈન મંદિર છે.

૧. સોથી મોટું બબ્બરમાં આવેલું શિખરબંધો જિનાલય શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનનું છે. મૂળનાયકની ધાતુમય પ્રતિમા ૩૫ ફીટ જીંચી બળ્ય અને પ્રાચીન છે. કહે છે કે, શિરપાલ ધરુએ સં. ૧૦૧ માં શ્વરાહ વસાવ્યું અને સં. ૧૩૬ માં આ પ્રતિમા ભરાવીને પાને બંધાવેલા શ્વરાહના મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. સુસલમાનોના હુમલા સમયે આ પ્રતિમા શ્વરાહથી અહીં લાવવામાં આવી હતી.

અત્યારનું આ મંદિર લગભગ વિક્રમના ચૌદમા-પંદરમા સેકામાં બંધાયું હોય એમ જણાય છે. આ મંદિરમાં પાયાણી ૨૧ અને ધાતુની ૧૨૪ મૂર્તિઓ છે. તેમાં પાંચ મૂર્તિઓ ઘણી પ્રાચીન છે. એક પરિકર ઉપર સં. ૧૧૭૭ નો લેખ છે.

૨. ગામ બહાર આવેલું મંદિર શિખરબંધો છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ સ્થાપન કરેલી છે. આ મૂર્તિ ૧૫ ફીટ જીંચી છે અને વિક્રમની બેઠારમી સહીની પ્રતિષ્ઠિત છે. આ મંદિરમાં પાયાણીની ૫ અને ધાતુની ૧૧ મૂર્તિઓ છે, તેમાં ત્રણ ધાતુમૂર્તિઓ પ્રાચીન છે.

૩. ત્રીજું મંદિર ઋષભદેવ ભગવાનનું છે.

૧૮. ભોરોલ

(કોડા નંબર : ૮૧૭)

હીસાથી ૨૮ ગાઉ અને થરાદથી પશ્ચિમેત્તર દિશામાં ૭ ગાઉ દૂર ભોરોલ નામે ગામ છે. આ ગામ પ્રાચીન છે અને જૈન તીર્થરૂપ ગણાય છે. આનાં પ્રાચીન નામ પીપલપુર, પીપલગ્રામ, અને પીપલપુરપટ્ટણ વગેરે હોવાનું

જણાય છે. સંભવત: ‘પીપલગર’ આ નામ ઉપરથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યો હોય એવું પણ અનુમાન થાય છે. આ ગમ્મના વિક્રમની પંદરમી શતાબ્દીના પ્રારંભના પ્રતિબલેખો મળી આવે છે. બીજા પ્રમાણથી જણાય છે કે પંદરમી શતાબ્દી સુધી આ ગામ ભારે ભડોજલાદીવાળું હતું, એમ અહીંનાં ખડિયેરા અને ભૂમિમાંથી નીકળી આવતી ઇંટો, પથ્થરો વગેરે પરથી અનુમાન નીકળે છે, પરંતુ ભોરોલ નામ કયારે અને શાથી પડ્યું એ જાણવામાં નથી.

આ ગામ ન્યારે પૂર ભડોજલાદીમાં હતું ત્યારે અહીં શ્વેતાંબરનાં ૧૧૦૦ જેટલાં ઘર હતાં અને કેટલાંયે જૈન મંદિર હતાં એમ કહેવાય છે. અહીં શ્રીશ્રી સુભદ્રાદેવ ૧૪૪૪ સ્તંભોવાળું ૭૨ ફેટફુલિકાએ સહિત ભગ્ય મંદિર બંધાવ્યું હતું. ‘અચલગણીય મોટી પદ્મવતી’ (પૃ. ૮૯)માંથી આ વિશે આ પ્રકારે સ્પષ્ટ મળે છે: “કાત્યાયન-ગોત્રીય શ્રીમાલી શેઠ સુભદ્રાદેવ ભોરોલમાં અચલગમ્મની જલબીયાખાના આચાર્ય શ્રીપુણ્યતિલકસૂરિના ઉપદેશથી વિ. સં. ૧૩૦૨માં શિખરબાધી જિનમંદિર બંધાવ્યું અને તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી, તેમજ એક વાવ પણ તેમજે બંધાવી; જેમાં બનેને બંધાવતાં કુલ સવા કરોડ રૂપિયાનું ખર્ચ થયું હતું.”

આજે આ વાવ જીર્ણોદ્ધારમાં મોજુદ છે, એને ભેતાં એટલું ખર્ચ થયું હોય એવું અનુમાન કાઢી શકાય તેમ છે પરંતુ એ મંદિર આજે તો ભૂગર્ભની એક વસ્તુ બની ગઈ છે. હા, ભૂમિના પોરાઓ યોગવાથી આજ સુધીમાં કેટલાંયે ખડિત પ્રતિમાઓ મળી આવી છે. સં. ૧૯૨૨ના ભાદરવા સુદિ ૩ના દિવસે અહીંના એક તુટેલા જીર્ણ તળાવના ટેકરા ખોદતાં ૨૨ ફીટ ઊંચી રચામલવર્ણી શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની અખંડ પ્રતિમા મળી આવી હતી, જે આજે ભોરોલના મંદિરમાં સ્થાપન કરેલી છે.

અહીં ઉત્તર-પશ્ચિમ દિશાએ આવેલા જીર્ણ તળાવની પાળ પાસે એક હિંગળાજ માતાનું દેવળ છે, તેમાં લગભગ બધાયે પથ્થરો જૈન મંદિરના વપરાયા છે. એટલું જ નહિ, આ દેવળમાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની અધિષ્ઠાત્રિકા અંબિકા-દેવીની એક ખડિત મૂર્તિ અને એક જિનપ્રતિમાના પબાસણનો પરિકર રાખવામાં આવેલો છે તેના ઉપર કમર: આ પ્રકારે લેખો ઉત્કીર્ણ છે:—

(૧) “સંવત્ ૧૨૫૧ વર્ષે વૈશાલ વદિ ૬ પોષઠમામે શ્રીનેમિનાથશ્રિવાનિ નિજર્વજગુરુકાં મુનિકેશી અલોક(ન)શિપરમદાન-
(જુગ)શાંભસહિતા શ્રીઅંબિકામૂર્તિ: ૫૦ વિજયકલશેન કારિતા શ્રીજયમમસૂરિશિષ્યશ્રીગુણકરસૂરિભિ: પ્રતિષ્ઠિ(તા) ॥”

—(અંબિકાની ખડિત મૂર્તિ પરનો લેખ)

(૨) “સંવત્ ૧૨૬૧ વર્ષે ગ્રેષ્ઠ મુદિ ૨ રવો શ્રીજલાળગણે એકિજહુદેવસુતએકિદેવરાગમમાર્ગમુજેવ્યા શ્રીનેમિનાથશ્રિવં કારિતં પ્રતિષ્ઠિં શ્રીજયમમસૂરિભિ: ॥ ”—(ખડિત પરિકર પરનો લેખ)

ઉપર્યુક્ત પ્રથમ લેખમાંથી આપણને જાણવા મળે છે કે, સં. ૧૩૫૫ સુધી આ ગામનું નામ પીપલગમ્મ પ્રસિદ્ધ હતું. એ પછી જ આનું નામ ભોરોલ પડ્યું હશે. સંભવ છે કે, સં. ૧૪૪૪માં રામજી ચૈકાજી સ્વંભર રાજપૂતોને મારી, નસાડી આ ગામ પર કબજો મેળવ્યો તે પહેલાં સ્વંભર રાજપૂતોમાંના કોઈએ પોતાના નામ ઉપરથી આને ભોરોલ એવું નામ આપ્યું હોય. બીજું ‘પ’ (વજ્રકલશચક્રિન) શ્રીઅંબિકાદેવીની મૂર્તિ ભરાવી એથી તેઓ કોઈ અતિપરંપરાના હોવા ભેદખે. ત્રીજું શ્રીઅંબિકાદેવીની મૂર્તિ અને શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનાં બિંદો તેમજ (દેવતાચલના) અવલોકન શિખર પર રહેલા પ્રદુમ્બ અને શાંભની દૃક સાથે કરાવી; એથી આ મંદિર ‘દેવતાચલપતાર’ નામે બંધાવાયું હશે અને સં. ૧૩૫૫ લગભગમાં જ એની પ્રતિષ્ઠા થઈ હશે, આ હકીકતને ઉપર્યુક્ત પદ્મવતીનો ઉલ્લેખ પુરાવો આપે છે.

બીજા લેખથી સ્પષ્ટ થાય છે કે શેઠ સુભદ્રાદેવ મંદિર સિવાય કોઈ બીજું મંદિર પણ હોતું ભેદખે છે, જે સં. ૧૨૬૧ પહેલાં બંધાયેલું હોય અને તે પછી તેમાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા થયેલી હોય.

આ બંને લેખો આ ગામના સ્થાનિક ઇતિહાસના પ્રમાણને રજૂ કરી રહ્યા છે. વિશિષ્ટ ઇતિહાસ માટે અહીં શોધખોળ કરવામાં આવે તો ધબ્બી સામગ્રી મળી શકે એમ છે.

આજે આ મંદિરોને શોધવાનું રહે જ છે, પરંતુ અહીં એક શિખરબાધી જૈન મંદિર છે, જે વિક્રમના લગભગ

બારમા સૈકામાં બંધાયેલું કહેવાય છે; આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થતાં કાલમાં સુરોક્ષિત બનેલું છે. મૂળનાયક શ્રીનિનાથ ભગવાનની સુદર અને પ્રાચીન મૂર્તિ બિરાજમાન છે, જે અગાઉ જણાવ્યા મુજબ તળાવ પાસેના ટેકરામાંથી મળી આવી હતી, આ મૂર્તિ ઉપર લેખ નથી પરંતુ આ પ્રભાવશાળી મૂર્તિ અમરકાંતરબરી મનાય છે, જૈનેતરો પણ અહીં શ્રદ્ધાપૂર્વક દર્શનાર્થે આવે છે. આ મૂર્તિના કારણે જ આની તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ વધી ગઈ છે.

અહીં કાર્તિક સુદિ ૧૫ અને ચૈત્રી ૧૫ ના મેળા બરાય છે.

શ્રીમાન આચાર્ય શ્રીશતીન્દ્રસૂરજીએ બોરાલના ઠાકોર પીરદાનજીને ઉપદેશ આપી આ તાલુકામાં થતી જીવ-હિંસાને અટકાવવાનું એક બંદોસ્તનામું ઠાકોરના સહી-સિક્કા સાથે તા. ૨-૧-૨૬ના રોજ બહાર પડાવ્યું હતું, જે અતિ પ્રશંસાપાત્ર કાર્ય ગણાય.

★

૧૯. ચાંરૂપ

(કેસા નંબર : ૮૫૯)

પાટણથી ૩ ગાઉ દૂર આવેલા ચાંરૂપ ગામમાં બંધ શિખરબંધી જિનાલય છે. તેમાં મૂ. ના. શામળા પાશ્વનાથ ભગવાનની બંધ અને પ્રાચીન મૂર્તિ છે. આ મંદિરનો ઇતિહાસ જાણવા જેવા છે :

પહેલાં નાનું સરખું દેરાસર હતું. પાછળથી આવકોની વસ્તી ઘટી જતાં આ મંદિર ઉપર શેવોએ કબજો કરી લઈ, શીતળનાથ ભગવાનના સ્થાને મહાદેવ-પાર્વતી અને બાલુમાં ગજુપતિની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી દીધી હતી.

સં. ૧૬૩૦ ની આસપાસ પાટણના જૈન સંઘતું આ તરફ ધ્યાન દોરાયું ને ધોમે ધોમે એ મંદિરનો કબજો લીધો. સં. ૧૬૩૮ પહેલાં જે મૂળ નાના ગણારાણ્યું મંદિર હતું તેનું સં. ૧૬૩૮માં સમારકામ કર્યું, અને કેટલીક જમીન ખરીદીને સં. ૧૬૫૬માં મોટી ધર્મશાળા બંધાવી. બીજી ધર્મશાળા પાટણવાળા શેઠ જગીનચંદ્ર દેરમચંદે બંધાવેલી છે.

તે પછી મૂ. ના. ની ગાદી કાચમ રાખી જીર્ણોદ્ધારરૂપ નવેસરથી મોટું મંદિર બંધાવી મૂ. ના. ની જમણી બાજુએ શ્રીશીતળનાથ ભગવાનની સં. ૧૯૮૪ ના જેઠ સુદિ ૫ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

મૂળનાયકની મૂર્તિ પ્રાચીન શિલ્પકળાના અદ્વિતીય નમૂનારૂપ છે. આરસપાપાણમાંથી કેતારી કાઢેલી રથામણાઈ મૂર્તિનું શિલ્પ તદ્દન નિરાણું છે. મૂર્તિના ઉદરમાં તપસ્વીની કુશળતા, સ્વસ્થ અને અડાલ ગાંભીર્ય તેમજ નીરાગીપણાનાં ચિહ્નો સ્પષ્ટ તરી આવે છે. મૂર્તિનું મસ્તક ખભા સુધી સુવિશાળ અને ફણાથી આભ્રાહિત છે. આ મૂર્તિ કણા સાથે ચાર ફીટ જિંબી અને રા-૩ ફીટ પહેાળો હોવા સંભવ છે. વિક્રમના ચોદમા સૈકામાં થયેલા શ્રોજયશેખરસૂરિએ ‘પાશ્વનાથસ્તવન’માં જુદાં જુદાં નામો સાથે આ તીર્થનો મહિમા ગાયો છે :

“જુ ચાંરૂપ ચંચાસરઈ આસ પૂરઈ”.

ચાંરૂપ મહાતીર્થ હતું એમ આ દેરાસરમાં પડેલા પ્રાચીન અંડિત પરિકરના લેખ ઉપરથી જાણવા મળે છે. આ લેખ તેરની-ચોદમી ચતુષ્કોણમાં લખાયેલા લાગે છે.

.....દિ ૧૩ શ્રીનાર્મદગણે શ્રીશીલગળાસિંસતાને શ્રેન્ના (સં૦ !)વમુતશ્રેન્નો સોમા તથા શ્રેન્નો જસરામુત....દેવ્યા શ્રીચારુપમાયે મહાતીર્થે શ્રીપાર્શ્વનાથપરિકર[: કારિલે(લ:) । પ્રતિષ્ઠિલે(લ:) શ્રીવૈષ્ણવસૂત્રિમિ:]।

ચોદમા સૈકામાં થયેલા માંદગરદના મંત્રી પેથકચાહે જે અનેક મંદિરો બંધાવ્યાં તેમાં ચાંરૂપમાં પણ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યાનો ઉલ્લેખ ‘ગુણવલી’કાર આ પ્રમાણે કરે છે:—

“ ચારુણ્યે મૃગલાઙ્ગુનો જિનપતિઃ ॥ ”

સં. ૧૨૬૬માં નાગોરનવાસી એકી દેવચંદ્રે ચારુપમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મુદમંડપ અને ચોકીઓ સાથેના એક જિનપ્રાસાદ બંધાવેલા તે તેમાં બન્ધ્ય ળિભળી પ્રતિષ્ઠા કરી હતી; એવો ઉલ્લેખ આણુમાંના શિલાલેખમાંથી મળી આવે છે.^૧ આજે આ મંદિરમાંથી કોઈ બોલુદ નથી.

આ મંદિરના મૂ. ના. વિશે પ્રાચીન આખ્યાયિકા એવી છે કે, અતિપ્રાચીન કાળમાં ઝોડદેશનિવાસી આપાદી શ્રાવકે ત્રણ મૂર્તિઓ ભરાવેલી તેમાં એક શંખેશ્વરમાં, બીજી ખંભાતમાં અને ત્રીજી ચારુપમાં સ્થાપન કરવામાં આવી હતી.

‘ પ્રભાવકચરિત ’માં ઉલ્લેખ છે કે, શ્રીવીરાચાર્યને સિદ્ધરાજ સાથે મિત્રતા હતી. એક પ્રસંગે રાજના નર્મવચ-નાથી તેઓ ત્યાંથી વિદાર કરી ગયા અને પાતાની વિદ્વતાથી પ્રાણવા વગેરે દેશોમાં માન-કીર્તિ સંપાદન કર્યા. સિદ્ધરાજે તેમને માનસહિત કરી પાટણ આવવાને આમંત્રણ આપ્યું, આથી તેઓ બ્યારે ચારુપમાં આવ્યા ત્યારે ગુર્જરનરેશ સિદ્ધરાજે તેમનો સ્વાગતમહોત્સવ કર્યો હતો^૨ અને આ વીરાચાર્યે સાંખ્યવાદી વાદિચિંદ અને દિગંબર કુમલકીર્તિનો પરાજય કરી ગુર્જરાતનો મહિમા વધાર્યો હતો.

આ ઉલ્લેખો ચારુપની મહાતીર્થ તરીકેનો પ્રસિદ્ધિમાં પ્રમાણ આપે છે.

★

૨૦. મેત્રાણી

(કેડા નંબર : ૮૬૦)

મેત્રાણીથી કંકાની-મેત્રાણીરોડ રેલ્વે લાઇનમાં મેત્રાણીરોડ સ્ટેશન છે. ત્યાંથી લગભગ ૧ માઈલ દૂર આવેલા ગામમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મંદિરનું શિખરદર્શન દૂર દૂરથીયે દર્શકનાં હૃદય ભાવભીનાં બનાવી દે છે.

આ ગામ અને આ નીર્થ પ્રાચીન છે. એનો પુરાવો ગામ બહાર આવેલા એક પાળિયાના શિલાલેખ ઉપરથી મળી રહે છે. એનો સાર એ છે કે, “ સં. ૧૩૪૩ના અષાઢ સુદિ ૨ ને સોમવારના દિવસે દેવ સન્મુખ ધાડું પડ્યું હતું. તેમાં જયતસિદ્ધ મરાયો અને તેની સાથે તેની પત્ની સતી યઇ. ” આ ગામમાં “ મેત્રાણી નીર્થમંડન જિનેશ્વર ’ સિવાય બાજુ પહોં બીલું પ્રસિદ્ધ કોઈ દેવસ્થાન નથી. એટલે અનુમાન થાય છે કે સં. ૧૩૪૩માં અહીં જિનમંદિર હશે ત્યારે એ દેવ સન્મુખ ધાડું પડ્યું હશે. મંદિરની મૂર્તિઓ જમીનમાં પથરાવી દોધી હશે ને કાળાંતરે એ મંદિરનો નાશ થયો હશે.

એ મંદિરની પ્રાંતિ કરાવતી ચાર જિનેશ્વર-શ્રીમ્ભદ્રદેવ, શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુ, શ્રીકુંભુનાથપ્રભુ અને શ્રીપદ્મપ્રભ-દેવની પ્રાચીન મૂર્તિઓ સં. ૧૮૬૬ના શ્રાવણ વદિ ૧૧ના રોજ ઉજમવેલા નામના લવારની કોદમાંથી પ્રગટ થઇ આવી. ત્યાંના સંથે એક ઘર દેરાસર બનાવી તેમાં સંભવતઃ ૧૬૯૦ના મહા સુદિ ૧૩ના રોજ તેમની પ્રતિષ્ઠા કરી, તે પછી સંથે મળીને વિશાળ કંપાઉડમાં એક ચોડું વિશાળ મંદિર બંધાવી સં. ૧૬૯૭ના આષાઠીજન્મે દિવસે એ મૂર્તિઓને પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી. ખડું જોતાં તે ચારે મૂર્તિઓ અનુસૂય તરીકે હશે એમ માલમ પડે છે. પહોં આજે તે આ મંદિરમાં ત્રણ મૂર્તિઓ એકઠારમાં અને ચોથી મૂર્તિને મૂં નાળી નીચે સ્થાપન કરેલી છે. આ ચોથી મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૬૯૪ નો લેખ છે ને રામસેનના શ્રાવકે એ ભરાવ્યાનો ઉલ્લેખ છે.

બનનીમાં જમણા હાથ તરફની દેરીમાં મૂં નાળી શ્રીપાર્શ્વનાથ બાળી ગાદી ઉપર સં. ૧૩૫૧નો લેખ છે. બન-તીમાં ત્રણે દિશામાં એકેક શિખરબંધી ચોટી દેવકુલિકાઓ છે. તેમાં એકમાં શ્રીકુંભુનાથ બ., બીજામાં શ્રીશાંતિનાથ બ. અને ત્રીજામાં શ્રીપાર્શ્વનાથ બ. વિરાજમાન છે.

૧. ‘ યુગીવલ્લી ’ પ. ૨૦

૨. ‘ શોભણુંદ પ્રાચીનલેખપ્રકાશ ’ લેખાંક : ૩૫૨.

૩. ‘ પ્રભાવકચરિત ’ (સિંધી મંથમાલા) પ. ૧૬૮, શ્લોક : ૩૫, ૩૬,

ભોયભી અને પાનસરનાં મંદિરો બંધાયાં નહોતાં ત્યારે આ તીર્થમાં યાત્રાળુઓની ખૂબ અવરજવર રહેતી. આજે કાર્તીકી ને લેતી પૂનમના અઢી મેળા ભરાય છે. મહાસુદિ ૧૩ના રોજ પણ યાત્રાળુઓ ખૂબ આવે છે.

શ્રીચતુરવિજયજી નામના મુનિએ ‘મેત્રાણુજિનસ્તવન કૃતમાલા’ નામના સ્તવનમાં આ તીર્થની ઉત્પત્તિનો હિવાલ આપ્યો છે.

૨૧. જમણપુર

(કેઠા નંબર : ૮૬૮)

જમણપુર ગામ પ્રાચીન છે. એની પ્રાચીનતા વિશે મુનિરાજ શ્રીજયંતવિજયજી નેષિ છે કે, “જમણપુર ગામ મંત્રી જૈત્રસિંહ [મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલના પુત્ર-તેરમી સદી] પોતાની જમણદેવીનામની પત્નીના નામથી વસાવ્યું હોય એમ લાગે છે.” પરંતુ હોય ગામના દેરાસરની એક ધાતુપ્રતિમાના સં ૧૨૮૫ના લેખમાં ‘જમણક્રોધગચ્છ’ નો ઉલ્લેખ આવે છે. મારા ધારવા મુજબ આ ગચ્છની ઉત્પત્તિ ‘જમણપુર’ ગામના નામ ઉપરથી અસ્તિત્વમાં આવી હોય તો ભાગ્યે જ એ માની શકાય કે જમણદેવીના નામ ઉપરથી આ ગામ વસાવવામાં આવ્યું! કેમકે સં ૧૨૪૦-૪૨ માં તો મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ-તેજપાલનો જન્મ થયાનું મનાય છે. તે પછી શ્રીવસ્તુપાલની વિવાહયોગ્ય ઉંમરે થયેલા પુત્ર જૈત્રસિંહની વિવાહયોગ્ય ઉંમર ગણીએ તોયે યોછામાં યોછા ૩૫-૪૦ વર્ષનો ગણો માનવો પડે અને કદાચ જૈત્રસિંહ પરવશ પછી તત્કાલ જમણપુર વસાવ્યું હોય તોય ‘જમણક્રોધગચ્છ’ નીર ઉત્પત્તિ થવાને કંઈક સમય તો લાગે જ. આ ઉપરથી આની શકાય એમ છે કે જમણપુર ગામ સં ૧૨૮૫ પહેલાંનું છે, જૈત્રસિંહ પછીનું નહિ.

જમણપુરની આસપાસ મોટા મોટા ટેકરાઓ પથરાયેલા છે અને તેમાં મોટા મકાનોના પાયા પણ એની પ્રાચીનતાનો પુરાવો રજૂ કરે છે. એ શોષણેજ કરવામાં આવે તો ઇતિહાસમાં નવું પ્રકરણ ઉમેરાય એવી સામગ્રી મળવાનો સંભવ છે.

અહીં મૂળ નાં શ્રીચક્રબ ભગવાનનું મંદિર છે. સં ૧૬૬૪ ના વૈશાખ સુદિ ૧૦ ના દિવસે એની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે. મૂળ નાં ના પરિકરની ગાદી નીચે ધર્મચક્ર છે. તેની બંને બાજુએ એકેક હરણ છે. ગાદી નીચે પ્રાચીન લિપિમાં સં ૧૧૨૬ વૈશાખ વદિ ૧૧ ને શનિવારનો લેખ છે.

મૂળ નાં પાસે એ પરિકર છે તે રતિચથો લાવવામાં આવ્યું છે, આમાંના બે ઇંદ્રો નવા લાગે છે. ભમતીમાં રાજેલા ૧૫ ફૂટ ઊંચા બે પ્રાચીન ઇંદ્રો આ પરિકરના હશે એમ લાગે છે.

અહીં દેરાસર પાસેના ઉપાશ્રમમાં પરિકરની બે ગાદીઓ, મોટા પરિકરના ઉપરનો ભાગ વગેરે રાખેલું છે. આ બધું સારી હાલતમાં ભેવાય છે. બંને ગાદીઓ મૂળ નાં ની ગાદી જેવી જ છે. પણ આમાં બંને બાજુએ યક્ષ-યક્ષિણીની એકેક મૂર્તિ સ્થપાઈ છે. આ ગાદીઓ પ્રાચીન અને કોરણીયરી છે. તે ૨૫ ફીટ લાંબી અને ૧ ફૂટ ઊંચી છે. પરિકરનો ભાગ આ ગાદીઓને બંધાયેલો છે. આમાં કાઉસગિયા કે ઇંદ્રો નથી. આ બે ગાદીઓ પૈકી એક પર સં. ૧૧૨૬ નો લેખ આ મુજબ છે.^૧

“॥૧॥ ધારાપદગણે શ્રીમાલવિશાલચર્કદાન્યચઃ । વરણમમહસમતનયઃ શ્રીસંતુકામાયઃ ॥૨॥

તગ્જનો સંપુણુશ્રીગુણાય રસચ કારાપયાપાસ । યંકાસ્થાનકજૈયે સદિચ(સંચિત)મિદં જિનેન્દ્રસ્ય ॥૨॥

સં ૧૧૨૬ વૈશાલ । વોદિ ૧૧ રાત્રી ॥”

૧. ‘શોષેશર મહાતીર્થ’ પૃ ૯૩ ની ટિપ્પણી નં. ૫૧.

૨. સંવત ૧૧૮૫ થઈ જ્યેષ્ઠ(૬) સુદિ ૧ રાત્રી શામાનાકીચ સ્વં વશોવચ્છત સ્વં પૂનાકેન ત્રાવુ-શીરેલેલેલે શીરેલિનાચરતિમા કરિતા । આ લેખવાળી ધાતુપ્રતિ ધોત્ત મામના દેરાસરમાં મોજુદ છે. પ્રાચીન લેખસમૂહઃ ૭ ભા. ૧, લેખાંકઃ ૩૪.

૩. હુસીનના ઉપાશ્રમમાં રાજેલી માદી પર પણ આવેલો જ લેખ છે.

અર્થાત્—વિ. સં. ૧૧૨૬ ના વૈશાખ વદિ ૧૧ ને શનિવારે શારાપદગચ્છના અને શ્રીમાલો ધર્મકંટવંશના જ્ઞાણના પુત્ર મહત્તમ શ્રોત્રંતુક નામના અમાત્યે તેની માતા સ્વપુષ્પશ્રીના અને પોતાના પુણ્ય માટે મંકા નામના સ્થળના ચેત્યમાં જિનેન્દ્રની આ પ્રતિમા (પરિકરચુક્રત) કરાવી.

આ સ્તંભ (સાંત) અમાત્ય જો અ છે કે જેઓ ગુર્જરનરેશ કલ્ચરાજ અને સિદ્ધરાજના કુશળ મહામાત્ય હતા.

અહીં રાવળોના ઘરો પાસે જૈન મંદિરની નિશાનીઓ દેખાય છે. આ મંદિર એટલું ખાવન જિનાલયવાળું હશે જોમ એના વિસ્તારથી જણાય છે. આ મંદિરની ઇટી વગેરે મહાદેવના મંદિર માટે ખપ લાગી હતી; જોમ ત્યાંના વૃદ્ધો કહે છે.

૨૨. શંખેશ્વર

(કોઠા નંબર : ૯૯૯)

ઉત્તર ગુજરાતમાં વહિયાર (વર્ધિપથક-વૃદ્ધિકાર) નામનો દેશ છે. તેનું મુખ્ય શહેર રાખનપુર છે. રાખનપુર રાજ્યના મહાલમાં 'શંખેશ્વર' નામનું ગામ છે. પ્રાચીન લેખોમાં આનો 'શંખપુર' નામે ઉલ્લેખ થયેલો જોવાય છે. પરંતુ જ્યારે શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ તીર્થના મહિમા વિસ્તાર પામ્યો ત્યારે તેનું 'શંખેશ્વર' નામ પડી ગયું હોય જોમ લાગે છે. આ નામ એટલું પ્રાણવિક ગની ગયું કે શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથનાં મંદિરો ઘણે સ્થળે ઊભાં થયાં. શાસ્ત્રીય નામ શંખપુર હોવાથી આધુનિક રચનાઓમાં પણ એ નામનો ઉલ્લેખ થતો જોવાય છે.

જૈન ગ્રંથોના કથન મુજબ : આનિ પ્રાચીનકાળમાં આપાદી નામના શ્રાવકે આર્યપ, સ્તંભપુર અને આ શંખેશ્વરમાં રહેલી મૂર્તિઓ ભરાવી હતી. જરાસંધ અને કૃષ્ણ વચ્ચેની લડાઈ વખતે જરાસંધે શ્રીકૃષ્ણના સૈન્ય ઉપર જરા નાખી તેથી શ્રીઆરિષ્ટનેમિ ભગવાને આ શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગંનું ન્હવણુજળ સૈન્ય ઉપર છાંટયું કે તરત એ ઉપદ્રવ શમી ગયો. આવા અનેક ચમત્કારોની વાતો ગ્રંથમાં અને લોકજીભે આજે પણ ગવાય છે. એકંદરે આ મૂર્તિના મહિમા અપૂર્વ છે.

શંખેશ્વર મહાતીર્થના ઐતિહાસિક કાળ મહામંત્રી સુભજનશાહિ વિ. સં. ૧૧૫૫માં શંખેશ્વરમાં મંદિર બંધાવ્યું ત્યારથી શરૂ થાય છે. પરંતુ જૈન પ્રબંધોમાંના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે આ ગામ પ્રાચીનકાળથી હતું અને બહુ જાહેરજાણીતીવાળું હતું. વનરાજ ચાલુક્યનું લંકાકે જીવન પંચાસર અને શંખેશ્વરની આસપાસની જૂમિ ઉપર શરૂ થયેલું તેથી આ ગામ તે પહેલાંથી હશે જોમ માની શકાય. આ ગામના નામ ઉપરથી જ 'શંખેશ્વરગચ્છ'ની સ્થાપના થઈ હતી.

સને ૧૯૪૧ ની વસ્તીગણતરી મુજબ આ ગામમાં કુલ ૩૮૦ ઘર અને લગભગ ૧૨૫૦ માણસની વસ્તી હોવાની નોંધ મળે છે. અત્યારે અહીં વીશાશ્રીમાલી શ્રાવક વાણિયાનાં ૭ ઘરો છે અને તેમાં ૧૩ માણસોની વસ્તી છે. આટલી વસ્તીમાં પણ ગામની આબાદી સારી છે. ધર્મશાળામાં યાત્રાળુઓની અવરજવર, કારખાનાની પેઢી અને ભવ્ય મંદિરથી આ નાનું ગામ પણ રમણીય નગરની શોભા પ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે.

શંખેશ્વર ગામના મધ્ય ભાગમાં શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનના પશ્ચિમ સન્મુખ જૂના મંદિરનું એક વિશાળ મંદિરેરે જીલું છે અને ગામના પશ્ચિમ તરફના ઝાંપામાં પૂર્વસન્મુખ શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું નવું મંદિર દેવવિમાન જેવું શોભી રહ્યું છે.

વિશાળ કંપાઉંડના મધ્ય ભાગે આવેલું એટી બાંધણીનું છતાં વિશાળ અને સુંદર મંદિર છે. તેમાં મૂળ-

૧. બંકાના પરિચય માટે જુઓ આ પુસ્તકનું પાના ૫૫ ઉપરની ટિપ્પણી.

૨. સુનિરાજ શ્રીજવંતવિભવજી કૃત "શંખેશ્વર મહાતીર્થ" નામના પુસ્તકમાંથી શંખેશ્વરની માહિતી તારવી છે.

ગભારા, તે પછી ક્રમશઃ જુદમંડપ, ત્રણ ચોડીઓ, જૂનો સભામંડપ, નવો સભામંડપ, છ ચોડીઓ, સુખ્ય દરવાજો અને તે પછી શૃંગારચોડીમાં ચાર ચોડીઓ બનેલી છે. જુદમંડપની બંને બાજુએ એકેક ગભારા બનેલા છે. ભમતીમાં ત્રણે બાજુની હારમાં વચ્ચે એકેક ચોટા ગભારા સાથે પપ ચોટી દેરીઓ, ૫૧-૫૨ ની દેરી વચ્ચેના ખુણામાં પાહુકાની દેરી ૧ અને દરવાજા પાસે ખુણામાં પદ્મવતીદેવીની નાની દેરી ૧-૫૭નીને કુલ ૫૭ દેરીઓ છે.

મૂળગભારા ઉપર અને જુદમંડપની બંને બાજુના ગભારા ઉપર અલગ અલગ શિખરો છે. ભમતીના ગભારા અને દેરીઓ ઉપર મળીને કુલ ૫૯ શિખરો છે. જુદમંડપ અને જૂના સભામંડપ ઉપર ધૂમટને બદલે બેઠા ઘાટનાં શિખરો છે. જ્યારે નવા સભામંડપ અને શૃંગારચોડીઓ વચ્ચે ઉપર ધૂમટ બનેલા છે. સુખ્ય દરવાજાની અંદરની ત્રણ ચોડીઓ અને બહારની ચાર ચોડીઓ ઉપર સળંગ માળ કહેલા છે અને તેની અગાંવી ઉપર ધૂમટ છે.

જુદમંડપની બંને બાજુના બે ગભારા ઉપરથી ભમતીની બંને બાજુના બે ગભારાની છત ઉપર જવા માટે બે પૂલ જેવા માર્ગ ગોઠવેલા છે. ભમતીની દેરીઓને પાછળની હારની વચ્ચેના ગભારા બે ખંડવાળા છે.

જુદમંડપની દીવાલોમાં સં. ૧૬૭૩ માં મનોહર ચિત્રકામ થયેલું છે, જેમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના હથ ભવના અને પંચકલ્યાણકુળા ભાવો આગેદુલ્ય ચીતરેલા છે. આ ચિત્રકામને કાચથી મદી લેવામાં આવ્યું છે.

મૂળગભારા, તેની બાજુના બંને ગભારા અને જુદમંડપની દીવાલો આરસથી જડેલી છે. મૂળગભારા અને જુદમંડપનો સુખ્ય દરવાજો કોરવળીબરેલી આરસનો છે. દરવાજામાં કમાઠા કોરવળીભર્યાં છે ને તેના ઉપર ચાંદીનું પતકું મટેલું છે. જુદમંડપના બંને દરવાજાઓ પણ આરસના અને નકરીભર્યાં છે. જુદમંડપનું ચોંતવતિયું વિવિધરંગી: મીના-કારીચુક્રા છે. બંને સભામંડપો આરસના છે. ભમતીના ત્રણે ગભારાના દરવાજાની બારથાણે કોરવળીવાળા આરસની છે. ભમતીની બધી દેરીઓમાં આરસ જડેલા છે પરંતુ સ્તંભો અને ઉપરના ભાગમાં જ્વાળી કલાઈ કરાવેલી છે.

શ્રીવિજયપ્રભસુરિના ઉપદેશથી શ્રીસયે આ જિનાલયનો મૂળગભારા અને જુદમંડપ તૈયાર થતાં મૂળનાથક શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની મૂર્તિને બિરાજમાન કરવામાં આવી હતી. તેની પ્રતિક્ષા સં. ૧૭૬૦માં શ્રીવિજયપ્રભસુરિના પદ્મધર શ્રીવિજયરત્નસુરિએ કરી હોય એમ જણાય છે. મૂળગભારા અને જુદમંડપ સિવાયના મંદિરના બીજા ભાગે પાછળથી થયેલા હોય છે.

મૂળ નાં શ્રીશંખેશ્વર અને, બીડકાજન પાર્શ્વનાથ ભ. ના ગભારાની ત્રણે મૂર્તિઓ અને બીજા નંબરની દેરીમાંની પદ્મવતીદેવીની મૂર્તિ—આ પાંચ પ્રતિમાઓ સિવાયની સમગ્ર પ્રતિમાઓને ઉત્થાપન કરી તેમાં જરૂરી સમારકામ કરાવી ઉપચુક્રા પાંચ મૂર્તિઓ સિવાયની બાકીની બધી મૂર્તિઓની વિ. સં. ૧૬૯૭ના મહાસુદ પં ને શનિવારના રોજ ફરીથી પ્રતિક્ષા કરવામાં આવી છે. તે પછી પ્રતિક્ષામહોત્સવ થયો હોય એમ જણાતું નથી.

ફરી પ્રતિક્ષા થયા પછીથી દર વર્ષે મહા સુદિ પના રોજ બધાં શિખરો અને ધૂમટા ઉપર ૬૫ જેટલી ધબલ્યો ચડે છે. કેટલાંક વર્ષોથી ભાવનગરવાળા શેઠ જોહાલાલ નાનચંદ આણંદજી તરફથી મૂળનાથના ગભારા ઉપર ધબલ્યો ચડે છે, જ્યારે બાકીની ધબલ્યો અહીંના કારખાના—પેટી તરફથી મહાવધામાં આવે છે.

આ મંદિરની મૂર્તિઓ, પરિકર તેમજ દીવાલો ઉપરથી બધા મળીને પચીસ લેખો મળી આવે છે. તેમાં સોથી જૂનામાં જૂનો લેખ સં. ૧૨૧૩નો છે અને નવામાં નવો સં. ૧૯૧૬નો છે. બીજા કેટલાંક લેખો કાંતે ધસાયેલા છે અને કાંઈક જ્વાળાં કબાયેલા હોવાથી વાંચી શકાતા નથી.

સુખ્ય દરવાજાની બહાર શૃંગારચોડીની પાસે બંને તરફ પુલ્લી ઝોશરીઓ બનેલી છે. તે બંનેના છેડે એકેક ચોરડી છે. એકમાં પૂલનાં કપડાં અને બીજામાં કેસર-સુખડ ધસવાતું રહે છે. શૃંગારચોડીની સાથે એક કળાણ છે. તેની અંદરના ભાગમાં ચોરડીઓ બનેલી છે, જેમાં હાલ કારખાનાના સિપાહીઓ રહે છે. ચોરડીઓના બારણામાંના ઉંબરો, બારણું એક બારથાણ વચ્ચે જેનાં માલમ પડે છે કે મૂળનાથક શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનને અહીં ચોડા સમય માટે પધરાવ્યા હશે.

સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રી સંજયન શેઠ, જેમણે ગિરનાર ઉપર સં. ૧૧૮૫માં જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો છે, તેમણે જ અહીં મંદિર જીર્ણ થતાં અને જમીનમાંથી મૂર્તિ પ્રગટ થતાં શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથના જીર્ણોદ્ધારરૂપે સં. ૧૧૫૫માં નવું મંદિર નિર્માણ કરાવ્યું. એ સંબંધી એ કે લેખ મળી આવતો નથી પરંતુ જેન પ્રથેમાંથી એ સંબંધી પ્રામાણિક નોંધ મળે છે. આ મંદિરનિર્માણ વખતે કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીકૃષ્ણદાસાર્ચના ગુરુવર શ્રીદેવચંદ્રસૂરિ ઉપસ્થિત હતા; એવા ઉલ્લેખ પણ મળે છે.^૧

એ પછી મૂર્જનદેશ કોમરદેવ બીજાના મહામાત્ય વસ્તુપાલ-તેજપાલે શ્રીવર્ધમાનસૂરિના મુખથી શંખેશ્વર-તીર્થનું નાકાત્મ્ય સાંભળી જીર્ણ થયેલા મંદિરને મારાજેનું બનાવી, તેને ફરતી આવન જિનાલયની હેરીઓ ઉપર સેનાના કળશો ચઢાવ્યા હતા. સં. ૧૨૮૬ની આસપાસ આ જીર્ણોદ્ધાર થયો હશે.^૨

ત્રીજો ઉદ્ધાર ઝીંજુવાડાના રાણા દુર્જનશયે સં. ૧૩૦૨ની આસપાસ કરાવ્યો હતો. આ ઉદ્ધાર સમયે મંત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલ પણ વિદ્યમાન હતા. સંભવ છે કે વસ્તુપાલ-તેજપાલના ઉદ્ધાર પછી તરતજ રાજકાંતિમાં આ તીર્થ સપડાઈ ગયું હોય ને રાણા દુર્જનશયે તેનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હોય.^૩

એ પછી તો ચોઢમી થતાબીમાં અલ્લાઉદ્દીનનાં પાડાંઓથી આ તીર્થનો સંપૂર્ણ નાશ થયો ને શ્રીસંઘે મૂળ નાનું મૂર્તિને જમીનમાં બંધારી દીધી.

ઉપર્યુક્ત મંદિર શંખેશ્વર ગામની બહાર હશે. આજે પણ શંખેશ્વર ગામથી ચઢેરના માર્ગે લગભગ ૦૧ માઈલ દૂર જતાં ઘટાઈ ગયેલા મકાનની ટેકરી ભેગાય છે. જૂનું શંખેશ્વર ગામ પણ એ તરફ હતું.

આજે નવા મંદિરની સામે જે દેરાસરનું ખંડિયેર જીર્ણ છે તે શ્રીવિજયસેનસૂરિજીના ઉપદેશથી બંધાયું હતું. એ કે એ સંબંધે પ્રથેના ઉલ્લેખ સિવાય કોઈ લેખ મળતો નથી. પરંતુ વિ. સં. ૧૬૨૮ થી ૧૬૭૨ સુધીના કેાઈ સમયે આ મંદિર બંધાયું હશે.^૪ અંધારનિવાસી આનાજી નામના આવકે એ બંધાવ્યું હતું. આ મંદિર શિખરબંધી, મૂળ ત્રણ ગભારા, મૂઠમડપ, સલામડપ અને આવન જિનાલયમુક્રત બનેલું હતું. હેરીઓમાં ઉત્તર તરફ બે, દક્ષિણ તરફ બે અને પૂર્વ તરફ એક-એમ કુલ પાંચ મોટા ગભારા (બદમાસાહ), તથા ૪૪ હેરીઓ બનેલી હતી. ગભારા અને હેરીઓ ઉપર શિખર બનેલાં હતાં. આતું બુંદર મંદિર પણ કાળની વિવિધતાને ભોગ થઈ પડ્યું. પૂરાં એસી વર્ષ પણ એ મંદિર લાગ્યે જ વિદ્યમાન રહ્યું હશે. એ પછી આ નવીન મંદિર અહીં બનાવવામાં આવ્યું.

શાહજહાં બાદશાહે ઈ. સ. ૧૬૫૬-૫૭માં શંખેશ્વર ગામનો ઈલ્લજે અમદાવાદના નગરશેઠ શાંતિદાસને દા. ૧૦૫૦થી આપ્યાનાં બે શાહી ફરમાનો પ્રસિદ્ધ થયાં છે.^૫

સં. ૧૮૯૧માં જેસલમેરથી બાદશાહના શેઠ ગુમાનચંદ બહારમલ્લ આદિ પાંચ બાઈઓએ શત્રુંજયનો સંધ કાઢ્યો, જેમાં ૨૩ લાખ રૂપિયાનો ખરચ થયો હતો, તેમણે બીજાં તીર્થોના યાત્રાપ્રસંગે શંખેશ્વરની યાત્રા પણ કરી હતી. આથી જણાય છે કે ૧૯મી સદીમાં પણ અહીં જૈનમંદિર હયાત હતું.

અહીં નાની-મોટી છ જૈન ધર્મશાળાઓ છે. જૈન ઉપાશ્રય, જૈન યોજનશાળા અને કારખાતુ-પેઢી વગેરે છે. યાત્રા-ગુઓ માટે સંપૂર્ણ સગવડ મળે છે.

અહીં ૧ ચૈત્રી પૂનમનો, ૨ કાર્તિકો પૂનમનો, ૩ પોષદશમીનો-એમ ત્રણ મોટા મેળા ભરાય છે. આ દિવસોમાં યાત્રાગુઓ પૂજા પ્રમાણમાં આવે છે.

૧-૨. આ સંબંધી ઉલ્લેખો જુદાં જુદાં સ્તોત્રોમાં આપેલા છે એ માટે જુઓ: “શંખેશ્વર મહાતીર્થ” પ્રથમાશ્રિતમાં સ્તુતિ-સ્તોત્રાદિ સમૂહ.

૩. ‘જયમૂર્તિ’ સર્વ ૧.

૪. ‘ગુજરાતનાં ઐતિહાસિક સાધનો’ ભા. ૧-૨, પૃ. ૨૨૦.

૫. ‘Imperial Mughal Farmans in Gujrat’ no. 13, 14.

૨૩. કંબોઈ

(કેડા નંબર : ૯૧૦)

એસાણાથી હારીજ જતી રેલ્વે લાઈનમાં કંબોઈ સ્ટેશન છે. સ્ટેશનથી ૦૫૫ માઈલ દૂર કંબોઈ ગામ વસેલું છે. તેમાં શ્રીમતભોક્તન પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું નાનુક મંદિર જીર્ણોદ્ધાર પામી નવા સ્વરૂપે દેખા દે છે.

કંબોઈ ગામ તો અગિયારમા સૈકા પહેલાંનું હોય એમ એક કાલપત્રના^૧ આધારે સાબિત થઈ ચૂક્યું છે. તેમાં જૈનોનું આ તીર્થ કયાંદે હસ્તિમાં આવ્યું એનો નિષ્કૃષ્ટ કરવાનું કંઈ જ સમાધાન નથી. સત્તરમા સૈકાની 'પાટણ ચેત્ય-પરિપાટી'માં કંબોઈ તીર્થનું સૂચન છે અને સં. ૧૬૩૮ ની એક ધાતુમૂર્તિમાં કંબોઈ ગામનો ઉલ્લેખ મળે છે. આ ઉપરથી આ તીર્થ સત્તરમા સૈકા કરતાંયે પ્રાચીન હોય એમ મનાય છે.

આ મંદિરમાં મૂળ નાં ભગવાનની લાવણ્યમયી મૂર્તિ છે. તેના ઉપર લેખ જોવાતો નથી પણ એ મૂર્તિ નીચે ટેકા હોવાથી અને ગાદીમાં કંઠારેલા વેલણુટાસુકત કમલપત્રની કોરણી વગેરે લક્ષણોથી આ મૂર્તિ સ્વપ્રતિભા સમયની હોવાનું કહેવાય છે. મંદિરમાંની બીજી મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૫૦૪, ૧૫૦૫, ૧૫૧૮, ૧૬૫૬ વગેરેના લેખો સાંપડે છે.

આ મંદિર મૂળભારો, સભામંડપ, અંદર ચાર દેરીઓ અને ઉપરના ભાગમાં ચાર ધૂમટ અને શિખરસુકત બનેલું છે. મંદિરમાં સદેહ આરસ બિણાવવામાં આવ્યો છે. મૂળભારોમાં અને બહાર રંગબેરંગી કાચનું મનોહર જડાવ-કામ રાનકભર્યું દેખાય છે. તેમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ બના દશ ભવે, શાજગૃહી, પ્યાવાપુરી, ચ્યાવાપુરી વગેરે તીર્થો, સિદ્ધ-ચક્રનો પદ્મ તેમજ ગજસુક્રમાલ સુનિર્મિત ભાવવાહી દર્યા આવેલ્યામાં છે. ચારે પૂજે ચાર દેરીઓ ભીળી છે.

આ તીર્થના કેટલાયે જીર્ણોદ્ધારો થયા હશે પણ છેલ્લા બે ઉદ્ધારોમાં પ્રમાણે મળે છે તે સુચવ સં. ૧૬૬૮માં મૂળ નાંની મૂર્તિ બહારના પ્રદક્ષિણાપથના જમણા ભાગના પૂજારામાં એક નાની દેરીમાં વિરાજમાન હતી. ત્યાંથી તેમને મૂળમંદિરમાં પથરાવવામાં આવી, અને તે પછી આખા મંદિરમાં રંગરોગાન લગાડી ઉદ્ધાર કરો સં. ૨૦૦૩ ના મહા સુદિ પૂનમના દિવસે મૂળ નાંની ગાદી ઉપર ભગવાનને પુનઃ પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવ્યા.

કંબોઈમાં વિશાળ જૈન ખર્ચશાળા છે. તેમાં બધી સગવડ મળે છે. ગામ નાનું છે. છતાં આ બન્ધ મંદિરથી ઓપી જોડે છે. અહીં કોગણ સુદિ ૨ ના દિવસે યોગે ગેળા ભરાય છે. દર પૂર્ણિમાએ યત્રાળુઓની અવરજવર વિશેષ રહે છે.

ગામમાં એક મહાદેવનું મંદિર છે. તેના ભોંયરામાં એક પ્રાચીન કાઉસગિયા મૂર્તિ રાખેલી છે. ગામ બહાર એક ગાક નીચે એક અતિ જિનમૂર્તિ છે. એક ટેકરા ઉપર કેટલીક જિનમૂર્તિઓની ભાળ લાગી હતી. અહીં આવેલા એક દેવીના મંદિરના શિખરમાં જિનમંદિરના શિખરભાગમાં રખાતાં પૂજારાં જેવાં પૂજારાં છે, એક રજપૂતના થર પાસે ટીંબા નીચે જૈન મૂર્તિ દટાયેલી હોવાનું કહેવાય છે. શોષખોળ કરવામાં આવે તો કેટલીયે પ્રાચીન વસ્તુઓ હાથ લાગે એવું આ સ્થળ પ્રાચીન જણાય છે.

ઉપસૂકત મંદિરમાં ચારાદ પાસેના ભામપસાના ક્વસ્ત મંદિરમાંથી કેટલીક મૂર્તિઓ અને ઉપકરણ-સામગ્રી લાવવામાં આવી છે.

ભામપસા :

બનાસ નદીના કાંઠા પર ભામપસા ગામ આવેલું છે. તેને લંટાકાઓએ ભાંગ્યું ત્યારથી વસ્તી વિનાનું થઈ ગયું. તેમાં આવેલું મંદિર ખરિયેર જેવું ભીલું હતું. તેમાંથી ચારસગી ૬ અને ધાતુની ૬ મૂર્તિઓ, યજ્ઞની મૂર્તિ ૧, લોકકાની સુંદર કોતરણીઓ^૨ નમૂનો, સિદ્ધાઓ અને જાંઠારના રૂપિયા બધું જેમ ને તેમ હાથ લાગ્યું છે. આ મૂર્તિઓમાં સં. ૧૫૨૭ થી સં. ૧૮૫૪ સુધીના મૂર્તિઓનો જોવાય છે.

૧. કાલપત્રમાંની કહીલના આધારે એવું માન્ય પડે છે કે- "સં ૧૦૪૩માં મુળભારો વહિવાર પ્રદક્ષિણા આવેલા અહીંના મળના (અહિંવ)ને ઓરેર પાસેનું કંબોઈ ગામ કાલમાં આપ્યું હતું."

૨૪. હારીજ

(કોઠા નંબર : ૯૧૧)

હારીજ ગામ પ્રાચીન છે કેમકે આ ગામમાં સં. ૧૧૮૮માં લખાયેલી એક હસ્તલિખિત તાલપત્રીય ધીન પ્રશસ્તિમાં હારીજ ગામનો ઉલ્લેખ મળે છે.^૧ વળી, આ ગામના નામ ઉપરથી જૈન સાધુઓના એક વિભાગ 'હારીજ-ગમ્ધ' નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો છે, જેના શિલાલેખો તેરમા સેકા જૂના તો મળે જ છે. આ ઉપરથી આ ગામ બારમા સેકા કરતાં પુરાણું છે એમાં શંકા નથી.

તેરમા સેકાના 'પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ' નામના પ્રાચીન ગ્રંથમાં 'હારીજે વાગ્ધનાયઃ' એવો ઉલ્લેખ જોવાય છે.^૨

જૂના હારીજમાં બે ખડિયેર દેરાસરો બિંધાં છે. એમાંનું એક દેરાસર તો મોટું અને કેરણીવાળું હશે એમ જણાય છે. ગૃદમંડપ, તેના ધૂમટ પાસેના બીજા માળના કેટલોક ભાગ, મૂળગભારાની બીંતો વગેરે સામ્ય છે. બાકીના શિખર વગેરેનો ભાગ સાવ પડી ગયો છે. આખું એ મંદિર ખારા પથ્થરથી બનેલું છે. બિંધેલા ગૃદમંડપના બહારના અને અંદરના ધૂમટમાં મુંઢર કેરણી કરેલી છે, જે આશુના ચોસુખ મંદિરની કેરણીનો યાદ કરાવે છે. ગૃદમંડપ, મૂળગભારાનો દરવાજો અને બારણાખમાં તીર્થંકર ભગવાનની મંગળમૂર્તિ કોરેલી છે. મૂળગભારા બહાર એક ગોખલામાં શ્રોત્રપભદેવ ભગવાનની મૂર્તિ કંડારેલી છે અને એક ગોખલામાં શાસનદેવીની એક મૂર્તિ છે તેને જૂના હારીજના લોકો સ્થિતલાદેવી તરીકે પૂજે-માને છે. 'પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ'માં જણાવેલું શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર આ હશે એવું અનુમાન થાય છે.

આ દેરાસરની પાસે જ એક બીજું ખારા પથ્થરનું બનેલું નાનું મંદિર સાવ ખડિયેરરૂપે પડયું છે. માત્ર થોડાક દીવાલોનો ભાગ બિંધો છે. પથ્થરોનો ઢગલો તેની આસપાસ વીખરાયેલો પડ્યો છે. આ મંદિરમાં પણ કેરણી કરેલી હશે એમ લાગે છે. અહીંના તળાવ અને વૈષ્ણવોએ બંધાવેલા નવા મંદિરમાં આ પથ્થરોના છૂટે હાથે ઉપયોગ થયો છે.

નવા હારીજના બહારમાં એક નાનું ઘર દેરાસર જેવું મંદિર છે. મૂ. ના. શ્રોત્રપભદેવ ભગવાનની આરાસમૂર્તિ માત્ર એક છે. તેની પાસે ઉપાશ્રય અને ધર્મશાળા-બંધાને એક કંપાઈમાં વાળી લીધાં છે.

વળી, પ્રાચીન પરિકરની ગાદીઓ અને પરિકરનો ઉપરનો ભાગ-એમ ત્રણ વસ્તુઓ આ મંદિરમાં છે તે અહીંથી ઉત્તર દિશામાં આવેલા મંકા ગામના ખેતરમાંથી સં. ૧૯૮૦ ની આસપાસમાં મળી આવી હતી. રાનપની કચેરીમાં આ ત્રણે વસ્તુઓ કેટલોક કાળ રહ્યા પછી આ ચીજો જૈનોની છે એવી ખાતરી થતાં હારીજના સંધને સોંપવામાં આવી હતી. તેમાંની એક ગાદી ઉપર સં. ૧૧૨૬નો લેખ છે. આવી જ એક બીજી ગાદી ઉપર આવો જ લેખ જમણપુરમાં રાખેલી ગાદીમાં પણ છે. એ લેખ 'જમણપુર' ના વજુનમાં (૪૪: ૪૭માં) આવ્યો છે.

હારીજ ગામની બહાર, ગામથી ૭૫-૮૦ માઈલ દૂર સુજંપુરના રસ્તાની જમણી બાજુમાં "કૈવલાધરી" નામે એક ટીંબા છે. તે ટીંબા ઉપર છ થાંભલા-મોટા પથ્થરો છે ને બીજી કેટલીયે ખડિત મૂર્તિઓ છે, તેમાંની કેટલીક મૂર્તિઓ ઉપર શિલાલેખો પણ છે. તેમાં જનનાથાર્જની એક મૂર્તિ પણ છે, તેના ઉપર આ પ્રમાણે લેખેલો લેખ જોવાય છે.^૩

"સં ૧૧૩૧ વર્ષે...વદિ ૨ સોમ શ્રીસિદ્ધસુરીનાં મૂર્તિઃ ॥"

—સં ૧૧૩૧ના....વદિ ૨ ને સોમવારે શ્રીસિદ્ધસુરીની મૂર્તિ સ્થાપન કરવામાં આવી.

૧. "પતનસ્ય પ્રાચ્ય એન હાઇગ્રાટીય મન્વસ્યો" પૃ ૧૪૬.
૨. એ ગ્રંથનું પૃ ૮૪, પંક્તિ: ૨૬.
૩. 'જૈનસામગ્રી' કંપાઈ ૧૧૪-૧૧૫.

૨૫. સુન્ડપુર

(કોઠા નંબર : ૯૧૪-૯૧૫)

શ્રીજેશ્વરથી ઈશાન ખુલામાં ૬૫ માઈલ દૂર સુન્ડપુર નામે મોટું ગામ છે. સુન્ડરાજાએ સં. ૧૩૦૧ માં આ ગામ વસાવ્યું છે. 'મોક્ષમહોબાગ્યકાવ્ય'થી જણાય છે કે, શ્રીજિનનગરના શૂંટ નામના ગ્રેષ્ઠીએ ધાતુની અસંખ્ય મોતીશીમાં બિળા બરામાં અને શ્રીસોમસુંદરસુરિના હાથે (પંદરમા સૈકામાં) તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આમાં ઉલ્લેખાયેલું શ્રીજિનનગર એ જ સુન્ડપુર હશે ? સુન્ડપુર હોય તો પંદરમા સૈકામાં અહીં મંદિરો હોવાનું મानी શકાય.

સં. ૧૬૪૩ માં રચાયેલી 'પાટણ ચૈત્યપરિપાટી'માં અહીં ત્રણ મંદિરો હોવાનું જણાવ્યું છે. સં. ૧૬૬૬ સુધી ભેટીંગા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું અહીં દેવળ હતું. આજે અહીં બે મંદિરો છે. ત્રીજું મંદિર કયારે નાશ પામ્યું છે સંભવે અહીં થયેલી એક સંભારમથળના ઉલ્લેખ છે જેમાં આ મંદિર નાશ પામ્યું હોય.

અહીં એક વિશાળ કિલ્લો હતો, પરંતુ ભૈરવગણેભના રાજકાળમાં એટલે સં. ૧૭૧૫ થી ૧૭૬૪ વચ્ચેના કોઈ વર્ષમાં તેની આજ્ઞાથી અમદાવાદના સુબાએ આ કસબાના કાંકર સરદાર હરજીસિંહને તાબે કરવા સુન્ડપુર ઉપર ફોજ મોકલી એ કિલ્લો તોડી પાડ્યો હતો. હમીરચિંહ પણ આ લડાઈમાં ખપી ગયા હતા. એ સમયમાં જ શ્રીજેશ્વરના મંદિરને પણ તોડી પાડવામાં આવ્યું હતું.

અહીંનાં બે મંદિરો પૈકી એકમાં મૂળ નાં શ્રીશ્યાંતિનાથ અને પાર્શ્વનાથ તેમજ બીજામાં શ્રીગેડીપાર્શ્વનાથ ભગવાન છે. એક મંદિર શિખરબંધી, મોટું બે મંજલાનું છે. બંનેનાં છબ્બાંદાર હાલમાં જ થયો છે.

અહીં આવકોનાં ધર ૨૨ છે. એક ઉપાશ્રય અને એક ધર્મશાળા પણ છે.

૨૬. પંચાસર

(કોઠા નંબર : ૯૧૯)

રાધનપુર રાજ્યમાં પંચાસર નામનું ગામ છે. એના સીમાડાને વીંધતી રૂપેણ નદી આડી પડી છે. એક વખત એનાં બેડાં અતલ પાણી ગામને ઘેરી વળ્યાં હતાં ને પ્રાચીન પંચાસરને ધોઈ નાખ્યું હતું. આવજનું પંચાસર નવેસર વસ્યું છે.

ગામમાં એક નવું જિનમંદિર છે. તેમાં મૂળ નાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ભ. છે. ત્રણ ગભારા માથે ત્રણ ઘુમટો, રંગમંડપ અને ચૌકીના બે ઘુમટો મળીને પાંચ ઘુમટોવાળું વિશાળ ને બલ્ક મંદિર છે. આમાં સ્થાપ આરસની મનોહર કાઉચ-ગિયા મૂર્તિ દર્શનીય છે. આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૬૨ ના આવજ સુદિ ૧ ને રાજ થઈ છે.

ગામના ગાંધામાં જૂનું પડી ગયેલું એક દેરાસર છે. બે કે ગભારો, મંડપ, ત્રણ શિખરો વગેરે ભાગ હજી સુધી કાયમ છે. ખાલી રહેવાથી થોડો ભાગ પડી ગયો છે ને બાકીના ભાગ છૂલ્યું થયો છે. આ મંદિરની મૂર્તિઓ લાવીને નવા મંદિરમાં પથરાવવામાં આવી છે.

જૂનું પંચાસર આ તરફ વસેલું હશે એમ એ જમીનમાં છવાયેલા અવશેષોથી બહુ શકાય છે. આત્મસમર્પણ કરનારા કેટલાક વીર માનવોએના પાળિખાએ પાદરમાં બેઠા છે. પ્રતાપી જયશિખરીની દેરી એની વોરતાનાં ગીત સંભળાવી રહી છે. જૂના સિક્રાએ પણ અહીંથી જડી આવે છે. તળાવ તરફના મોટા ટીખાએ કોઈક પ્રાચીન અવશેષોના શોધકની રાહ ભેઠ રહ્યા છે.

પાટણના સંસ્થાપક જનરાજ ચાવડાના પિતા જયશિખરીની રાજધાનીનું આ નગર હતું. જનરાજનું બાલ્યજીવન અહીં વાંચ્યું હતું. શ્રીશ્રીલગ્નસુરિ અને તેમના શિષ્ય શ્રીદેવચંદ્રસુરિએ તેને અહીં આશરો આપ્યો હતો એ ઉપકારની યાદમાં જનરાજે અહીં પંચાસર પાર્શ્વનાથનું મંદિર બંધાવ્યું હતું. અહીંના મૂળ ના. ની મૂર્તિ પાટણના પંચાસરા પાર્શ્વનાથ મંદિરમાં

લાવવામાં આવી છે, જે પંચાસરની ઐતિહાસિક સ્મૃતિઓ પાટણમાં તાણ કરાવે છે. ચોદમા સૈકામાં થયેલા શ્રીજય-શેખરસૂરિ 'પાર્શ્વનાથ સ્તવન'માં કહે છે:—

“ભુ ચાણુર પંચાસરઘ આસ પૂરપૂ”

શ્રીસુમતિસૂરિએ સં. ૧૫૪૮માં શ્રીકૃષ્ણવિમલસૂરિને અહીં આચાર્યપદવી આપી હતી. શ્રીવિજયસેનસૂરિએ પંચાસરના મંદિરને છણેદાર કરાવ્યો હતો^૧ અને વિ. સં. ૧૮૯૧માં જ્ઞેસલમેરથી ખાકણ ગામના ગુમાસ્તદ બહાદુરમહલ વગેરે પાંચ પુત્રોએ શત્રુજયગિરિના સંઘ કાઢ્યો હતો ત્યારે બીજા ત્રીણે સાથે તેમણે પંચાસરની યાત્રા પણ કરી હતી.^૨

ઐરવાડા:

આ પંચાસર ગામથી પૂર્વ દિશામાં ૪ માઇલ દૂર ઐરવાડા નામનું ગામ છે. ત્યાં પંદરેક વર્ષો પૂર્વે મકાનનો પાયો ખોદતાં જમીનમાંથી માટી સપરિકર પ્રાચીન પંચતીર્થી મૂર્તિ મળી આવી છે. તેના ઉપર સં. ૧૧૦૭ના શિલાલેખ કોતરાયેલા છે. આ લેખ પરથી જણાય છે કે આ મૂર્તિ ઐરવાડા ગામના દેરાસરમાં જ મૂળનાથક તરીકે પહેલાં બિરાજમાન હતી. મુસલમાની રાજકાળમાં લોકાર્પના બંધને લીધે, આ મૂર્તિને જમીનમાં બંદારી દીધી હશે. આ મૂર્તિને જમીનમાંથી કાઢતાં ગામડાના લોકોદ્વારા ગરબની ખંડિત થયેલી છે પણ કાઉસગિયા તથા પરિકર સામુત છે. આ મૂર્તિ અહીંના ઠાકર મંદિરમાંની એક ઐરવાડીમાં ગામના લોકોએ રાખી છે, અહીં આવકનું ઘર એકે નથી.

૨૭. ચાણુરમા

(કાઠા નંબર: ૬૨૪)

ચાણુરમા કેટલું પ્રાચીન હશે તે કહી ન શકાય. જેન અંશેમાંથી ચોદમા સૈકાના ઉલ્લેખો તો મળે જ છે અને એ સમયમાં ભટેવા પાર્શ્વનાથ ચૈત્ય બંધાયું હશે, જેનું બીજું પ્રમાણ પણ સાંપડે છે. “વીશા શ્રીમાલી શાંતિના એક પ્રાચીન કુલની વંશાવલી”માં જણાવ્યું છે કે—

“પૂર્વે વર્ષમાન માઠું ત્રયતા ઉત્તલી ચાહણસામિ વાલ્લવ્ય: સાસગમાંદી નવ શ્રીમદેવા શ્રીપાંચનાથચૈત્ય કરાપિત્ત સં ૧૩૨૫ વર્ષે અંબલગંછે શ્રીઅંજિતસિંહસૂરીનામુપદેશેન પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥”^૩

અર્થાત—વર્ષમાનના ભાઈ જયતાએ (નરેલી ગામમાંથી) ઉચાળે બરીને પોતાના સાસરાના ગામ ચાણુરમામાં વાસ કર્યો, ત્યાં તેણે શ્રીભટેવા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું અને અમ્બલગંછથી શ્રીઅંજિતસિંહસૂરિના ઉપદેશથી તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

પરંતુ ‘ભટેવા પાર્શ્વનાથ’ નામ કેમ પડ્યું એ સંબંધી આમાંથી ખુલાસો મળતો નથી. એ વિશે સં ૧૭૭૦માં શ્રીભાવરત્નસૂરિએ રચેલા ‘ભટેવા પાર્શ્વનાથ ઉત્પત્તિસ્તવન’માં^૪ આ મંદિર વિશેની આખ્યાયિકા સંગ્રહાયેલી છે અને કર્ના સ્વયં કહે કે, તે આખ્યાયિકા પણ પ્રાચીન સ્તવનમાંથી મેં ઉદ્ધારી છે. એ સ્તવનનો ઐતિહાસિક સાર એ છે કે—

ઈડર પાસે ભાટુઆર ગામમાં સુરચંદ નામે ગરીબ વણિક હતો, કોઈ પુણ્યનિમિત્તથી તેના ઘરમાંથી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા નીકળી આવી ત્યારથી તે સંપત્ત અને સુખી થયો. એ હંકીકત ઈડરના રાજાએ બહુલ ને એ પ્રતિમાની માગણી કરી. સુરચંદ શેઠે એ પ્રતિમા ન આપતાં ગામના ગાંદેરે જમીનમાં બંદારી દીધી. રાજાએ તેનું ઘર લૂંટી લીધું.

૧. ‘પદાવલી સમુચ્ચય’ પૃ ૮૧, ૮૨,
૨. ‘જેન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ’ પૃ ૧૭૩.
૩. “જૈનાચાર્ય શ્રીઆત્માનંદ શતાબ્દી સમારક મંચ” પૃ ૨૦૭.
૪. “જૈનસ્તવપ્રકાશ” વર્ષ: ૮, અંક: ૨, પૃ ૪૪-૪૭.

“સંક્રાવતી (ચાલુક્ય)માં વસતા દિવચંદ નામના શાવકને એ પ્રતિમાની ભાળ મળતાં તે લઈ આવ્યો અને તેણે ચાલુક્યમાં એક મંદિર બંધાવી સં. ૧૫૩૫ની અખાત્રીએ એ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ બંને ઉદ્દેશો આપણી ઐતિહાસિક વિમતને પૂરક ગમે છે. ભાદ્રાચાર ગામમાંથી મળેલી પ્રતિમાના કારણે ‘ભટેવા’ નામ પડ્યું’ એવો યુક્તિસરો આપણને સ્તવનમાંથી મળી રહે છે.^૧ જ્યારે સં. ૧૩૩૫માં આ ગામમાં મંદિર બંધાવ્યું એવી વંશાવલીની હકીકત વિશ્વસનીય ઠરે છે. કેમકે તેના પ્રતિષ્ઠાપક સુરિવરનું આચાર્યપદનું વર્ષ સં. ૧૩૧૪ અને સ્વર્ગયાસનું વર્ષ સં. ૧૩૫૬ પટ્ટાવલીઓ નોંધે છે. આથી સ્તવનમાં આપેલું સં. ૧૫૩૫નું પ્રતિષ્ઠાનું વર્ષ કાંતો જીર્ણોદ્ધારનું હોય કે એ સ્તવન લખનાર લલિયાની ભૂલથી સં. ૧૩૩૫ ને બદલે ૧૫૩૫ લખાઈ ગયું હોય.

સ્તવનમાં આપેલો સુરચંદ શેઠ કે રવિચંદ શેઠ અને વંશાવલીમાં આપેલો વર્ધમાનના બાઈ જયતાનાં નામો વિશે બાણવાને બીજા પ્રમાણની જરૂર રહે છે. કેમકે આવાં સ્તવનોના વર્ણનોને બહુધા લોકકથાને આધાર હોય છે.

બીજા હકીકતરૂપે એમ પણ માનવાને કારણ મળે છે કે, ‘ભટેવા નામનું’ ગામ આરવાડમાં પહાડી પાસે આવેલું છે. ત્યાંના વતનીઓ ઉચ્ચાણે બસીને આ તરફ આવ્યા ત્યારે આ મૂર્તિ સાથે લેતા આવ્યા અને કેવળ બંધાવી તેનું નામ ‘ભટેવા પાર્શ્વનાથ’ રાખ્યું હોય.

આ ગામમાં આજે ભટેવા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ભવ્ય મંદિર છે. તેનું દ્વાર ઉત્તર દિશામાં છે. તેમાં મૂં નાળની પ્રતિમા વેળીની બનાવેલી હોય એવી રંગરચના લાગે છે.

આથી પણ ખાતરી થાય છે કે આ મંદિર ઘણું પ્રાચીન છે. સં. ૧૮૭૨ નો તેનો જીર્ણોદ્ધાર થયો છે.

લગભગ ૨૦-૨૨ વર્ષ પહેલાં પાયા પોઠાતાં જમીનમાંથી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા નીકળી હતી ને તે મૂર્તિ મારે નાનું મંદિર બનાવી પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે.

ઐતિહાસિકપ્રશસ્તિએ સં. ૧૬૪૮માં રચેલી ‘ખાટલુચૈત્યપરિપાટી’માં અહીંના મંદિર અને મૂર્તિસંખ્યાને ઉલ્લેખતાં કહ્યું છે:

“આલુસમર્થ તે પૂજ્ય તુ, ભટ્ટેતુ શ્રીપાસ રે; ચક્રેત્રોસ પદિમા નિરખતાં તુ, પૂઝી મનની આસરે.” ૧૯૪

આ સિવાય અદારમા સેકાના ઉપા. શ્રીમેધવિજયજી ‘તીર્થમાળા’માં નોંધે છે કે—

“આલુસમે ધન એ, ભટેવઉ ભગવંત.”^૨

આ મંદિરની બેઠે જ પશ્ચિમ તરફ વિશાળ ઉપાશ્રય છે. જૈનોની વસ્તી સારા પ્રમાણમાં છે.

૨૮. રૂપપર

(કેહા નંબર : ૯૨૮)

રૂપપર ગામ પ્રાચીન હોય એમ ગામ બહાર જિલ્લા પ્રાચીન પાળિયાએ અને અહીંના તળાવની બાંધણી ઉપરથી જણાય છે. તળાવના ચારે દિશાના પ્રવેશદ્વાર, તેના ઉપરની મેઠકો-ચોકીઓ અને ગરનાળાં પ્રાચીન શાસ્ત્રીય પદ્ધતિએ બંધાયેલાં છે. કેહેવાય છે કે આ તળાવ મૂર્જનરેશ સિદ્ધરાજ જયસિંહે બંધાવ્યું હતું.

૧. “પ્રમદ પ્રભાવી પાર્શ્વનાથ”માં આપેલી વિગત પ્રમાણે-ભગતિયા પાર્શ્વનાથમાંથી ભટેવા પાર્શ્વનાથ નામ પ્રચલિત થયું એ જાણ નિરાધાર ઠરે છે.

૨. “પ્રાચીન તીર્થમાળા સંગ્રહ” પૃ. ૧૩૫.

જેનોની દૃષ્ટિએ આ ગામની મહત્તા શ્રીલલિતપ્રજ્ઞસરિએ સં. ૧૯૪૮માં રચેલી 'પાટણ ચૈત્યપરિપાટી'માંથી સાંપડે છે. અહીંના જૈન મંદિરોનું વર્ણન તેઓ આ રીતે કરે છે:

“૩૫પરિ રંગમ આવી તુ, પાસ (૧) એવા અને રંગમ રે. ૧૮૭.

હિંકારિ જિજ્ઞાસુ પૂછ્યા તુ, ભમતીહ જિન ચઉવીસઃ; બીજાં હેઠરમ્ ૩૫અગ્નિ(૨)તુ, બર્ધ પડિમા નામચી રીસ રે. ૧૮૮.
મહિતા ફંગરિ ધરિ ભજ્યુ તુ, અગ્નિ જિજ્ઞાસુરેવ (૩) તુ; બસાડિ જિજ્ઞાસુ અસચીહ તુ, સેડિ યોવા ઘરિ (૪) હેવ રે. ૧૮૯.
ચુવીસ જિજ્ઞાસુ નિરખીઆ તુ, સેડિ ગણસર ઘરિ(૫) આગઉ રે; ત્રણસડિ જિનવર તિહાં અગ્નિ, સેડિ વરતા ઘરિ (૬) બાવઉ રે. ૧૯૦

શાંતિ જિજ્ઞાસુર પૂજ્ય તુ, હંચાર જિનવર સાર રે; સેડિ જ્યૂ રહસસર (૭) તુ; ચુવીસ જિન ઉઠાર રે. ૧૯૧.
ગુહરા સાંડા હેઠસરિ (૮) તુ, પાસ જિજ્ઞાસુર રેવ રે; ઉજ્જ્યાલીસમ્ જિનવરા તુ, ગીતમ કીજમ સેવ રે, ૧૯૨.
રંગા ટોઠારી ઘરિ બજાઉ તુ, સોલમ જિજ્ઞાસુરવામી રે; (૯) ચોડ જિનવર તિહાં બાવીઆ તુ, સેડિ કુંઅરણ ઘરિ પામી રે. ૧૯૩.

વિશ્વસેન કુલઆહુત્ત દિનકર તુ, (૧૦)ચોડ પડિમા તિહાં બાવી રે; અનંત ગુણ છબિજનણના તુ, વધણે અમૃત આવી રે.” ૧૯૪.

આ ચૈત્યપરિપાટીમાં ૧૦ જિનમંદિરો અને તેમાંની કુલ ૩૬૭ પ્રતિમાઓની નોંધ આપી છે. આમાં કેટલાંક તો ઘર દેરાસરો અને કેટલાંક શિખરખંભી હશે. તેના બંધાવનાર જૈન શ્રેષ્ઠીઓનાં નામો પણ આમાં નિર્દેશ્યાં છે. આ ઉપરાંત:જણાય છે કે સત્તરમા સૈકા સુધી આ મંદિરો હતાં અને અહીં ધનાઢ્ય જૈન શ્રેષ્ઠીઓની બહેની વસ્તી હતી. એ પછી ક્યારે ને શા કારણે આ મંદિરો ધ્વસ્ત થયાં અને આવકે અહીંથી ઉઠ્યાળો બરી ગયા એનું કારણ શોધવાનું જ રહે છે. અહીંના કેટલાંકે કુટુંબો આજુસમામાં આવીને રહ્યાં છે. અહીંના ટેકરાઓ અને જમીનનું ખેતકામ કરવામાં આવે તો અવશ્ય પ્રાચીન સામગ્રી મળી આવે; એમાં શંકા નથી.

આને અહીં એક માત્ર શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું ચોવીસ હેવકુલિકાઓથી શોભતું શિખરખંભી સુંદર મંદિર છે પણ કમનસીબે આ ગામમાં તેની સંભાળ લેનારો એક જૈન વસતો નથી. આ મંદિર ક્યારે બંધાયું હશે એ બાબતે પણ કશું સાધન નથી. મૂળનાથકની મૂર્તિ પરિકરખંધ છે. એનું શિલ્પવિધાન અનુપમ છે. પરિકર નીચે વચ્ચે પ્રાસાદરેવી છે, તેની બંને બાજુએ કાંધી અને બંને બાજુએ વાઘની રચના છે. ડેવીની નીચે ધર્મચક્ર અને તેની બંને બાજુએ હરણો આડેખ્યાં છે. આ મૂર્તિ ઉપરના પબાસણમાં સં. ૧૧૨૧ના લેખ આ પ્રમાણે છે:

“૧. સંવત ૧૧૨૧ શ્રીમાલધર્મકટકુલે ચાગપદીય-સંતતો....જંવક....ક: મંકે। ન પ્રિ:....નામ। ચૈગટચાનામામૃત તપત્તી શુભવતી તવાકારિ। ધર્માય ચિન્મસંતત સહદેહ(વ)મસંગદિવાધર્મ (I) દયુ.....”

આ લેખ બરાબર વચાથો નથી તેમાં આપેલો ‘અકા’ નગરનો? ઉલ્લેખ તેની પ્રાચીનતાનો પુરાવો આપે છે.

આ પરિકરમાં સ્થાપેલા મૂળનાથ શ્રીનેમિનાથ ભગવાન આ પરિકરના નથી એવું મૂળ નાં ની ગાદી નોંધે સં. ૧૫૩૭ના લેખ ઉપરથી પુરવાર થાય છે. છજોઈદાર વખતે એ પ્રાચીન મૂર્તિને બદલીને શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની આ મૂર્તિને પ્રતિષ્ઠિત કરી હશે

૧. હારીજ્યા ઉત્તર દિશામાં ૫ માર્ગલ દૂર આજે ‘આકા’ નામે ઓળખાતું નાણું ગામ મોજુલ છે, અંશિપારમી-પારમી સહીમાં આ ‘અકા’ મોટી નગરી હતી. ૫-૧ દેરાસરો વગેરે હતું. આરકોની ધણી વસ્તી હોયો ભેખડિ. સં. ૧૯૩૫માં અહીંના એક ખેતરમાંથી ૭૫ મૂર્તિઓના પરિકરો નીકળ્યાં હતાં, તે બધાય જમણપુર, હારીજ વગેરે આસપાસના ગામોના શ્રીસંધને આપી દેવામાં આવ્યાં હતાં, અકા ગામની વિશેષ દક્ષીણે બહુવાવાળાઓએ “જૈન” પત્રના તા. ૧૫-૪-૧૯૩૨ના અંકમાં પ્રગટ થયેલ મુનિરાજ શ્રીજયતિવિજયજી મહારાજે લખેલો ‘અકાનગરી અને તેના લેખો’ સીધુંક લેખ બેઠો.

ભક્તીમાં યોગીશ જિનની પ્રતિમાઓ છે. દરેક મૂર્તિઓમાં બને કાણી નીચે ટેકા અને આસનમાં ફૂલવેલકોરેલી છે. કેટલીક મૂર્તિઓમાં નાસિકા, હાથ કે પગની આંગળી ખરિટ થયેલી છે. તેમાંની કેટલીક મૂર્તિઓમાં પ્રતિષ્ઠાપક શ્રીરત્નસિંહસૂરિ (પંદરમી શતાબ્દી) અને શ્રીશાંતિસૂરિ વગેરેનાં નામો વંચાય છે.

મંદિરની પાછળના બગીચામાંથી મંદિર બંધાવવા વિશેનો સં. ૧૭૭૫નો એક શિલાલેખ મળે છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે, ૧૭૭૪ ને સોમવારે મંદિર કરાવવા માંડ્યું ને સમયે આજિતસિંહ રાજા હતો અને પાટણનો સંઘપતિ રતનસિંહ હતો. એ સંઘપતિ રતનસિંહે આ મંદિર ગંધાવ્યું (અર્પણ કરાવ્યો).

આ આજિતસિંહ રાજા કૃષ્ણવરનો ઠાકોર હતો કે પાટણનો સૂર્યો હતો એ જાણવાનું રહે છે પણ આ મંદિરનો અર્પણકાર કરાવનાર સંઘવી રતનસિંહ હતા એમ લેખ પરથી સાબિત થાય છે.

૨૯. પાટણ

(ક્રમાં નંબર : ૯૨૯-૧૦૩૪)

પાટણનો સ્થાનિક ઇતિહાસ ગુજરાતના રાજકીય અને ધાર્મિક ઇતિહાસમાં એવો વચ્ચાર્પ ગયો છે કે એને તારવવો સુરકેલ થઈ પડે. પાટણની રાજકીય સંકેદપસિદ્ધિમાં જ તેની ધાર્મિક અને સામાજિક ઇતિહાસોનું મહત્ત્વ ઉપસી આવે છે. જલભી અને જિન્નભાળના પાતન પછી તેનો સંસ્કારવારસો સાચવી શકે એવી સમર્થ ભૂમિની શોધ કરનાર આયલાવશના પરાક્રમી રાજા જનરાજની કૃષ્ટિ એક ભૂમિ ઉપર પડી. સરસ્વતીનાં નિર્મળાં નીર એ ભૂમિને પાવન બનાવી રહ્યાં હતાં. નગર-નિમણનાં શુભ ચક્રોને પણ એને પ્રેરણા આપી રહ્યાં હતાં.

વિદ્વાનોમાં જેનું ઐતિહાસિક મૂલ્ય સ્વીકારાયું છે એવા જૈન પ્રખ્યાત સુજળ: અણહિલ નામના ભરવાટે બનાવેલા લાખખારામ નામના સ્થળે જૈન ગ્રેહી આંધાની સલાહથી નાગેન્દ્રચંદ્રના જૈનાચાર્ય શ્રીશીલગુણસૂરિએ વિ. સં. ૮૦૨ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને સોમવારે જૈનમંત્રોથી એક નગરની સ્થાપના કરી, જેનું નામ ‘ અણહિલપુર પાટણ ’ રાખવામાં આવ્યું. ગુજરાતનો પાટનગરી બનવાનું ઓભાગ્ય એને શિર લખાયું હતું. સં. ૮૨૧ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને સોમવારે શ્રીદેવી આધિકાએ કરેલા રાજતિલક પૂર્વે જનરાજ ગુજરાતની ગાદીએ બેઠો હતો.

જૈનાચાર્યના હાથે શુભ થકીએ થયેલી આ નગરસ્થાપના અને શ્રીદેવી આધિકાએ કરેલા આ રાજતિલકમાં ગુજરાતના રાજકીય અને ધાર્મિક ઇતિહાસના સુવર્ણયુગનાં બીજા રોપાયાં છે. અને ચૈત્રકુપ કુમારપાલના સમય સુધી એ કીર્તિવેલકના વિકાસ છેલ્લી ટોચે પહોંચી ચૂક્યો છે. એના ઇતિહાસ તેના જિજ્ઞાસુને સાવ અબરણે નથી. અહીં એની લાંબી કથામાં ઉતરવાનું થે નથી.

દેકમાં ગુજરાતના મહાકવિ નાનાલાલનું વંથલી જૈન પરિષદ પ્રતિષ્ઠાસવ પ્રસંગનું વક્તવ્ય દાંકવા જેવું છે: “ પંચાસરનું રાજ્ય જનરાજના હાથમાં હતું, તેને શીલગુણસૂરિનો આશ્રય ગ્રાપ્ય હતો. એ તેમ થયું ન હોત તો પાટણ તથા સોલંકી રાજ્ય હોત નહિ. એટલું જ નહિ પણ ગુજરાતના પાટનગર તરીકે સાત સેકા સુધી (પાટણ) રહ્યું ને જૈનોને જ આભારી છે. કેમકે પાટણમાં રહી જૈનોએ શું કયું એ માટે સાત સેકાના ઇતિહાસમાંથી ઘણું મળે છે.”

ખરું જોતાં ગુજરાતના આ મહારાજ્યની સ્થાપનામાં અને તેના ઉત્તરેતર વિકાસ કરવામાં રાજવીઓની સાથે જૈનાચાર્યો, મંત્રીઓ અને ગ્રેહીઓનો ફોળો મહત્ત્વનો છે. જનરાજ આયલાથી લઈ સોલંકી અને તે પછી ઘાઘેલા સારંગદેવ સુધી (સં. ૮૦૨ થી સં. ૧૩૫૩)ના કાળમાં રાજકારભારીઓનું મંડળ ખાસ કરીને જૈનધર્મી હોઈ રાજવીઓ પણ જૈનધર્મની અસર તરે આવ્યા હતા. જૈનાચાર્યો અહિંસા, બ્રમ્હચર્ય અને મંદિરનિર્માણ દ્વારા પ્રબળબળના સંસ્કારો બડી રહ્યા હતા અને વિદ્વન્મય કૃતિઓથી જૈનજ ધરને સમૃદ્ધ બનાવી રહ્યા હતા. સમયે સમયે રાજવીઓને પોતાની વિદ્વત્તાથી પ્રતિભાષ કરી તેઓ પારી અસર નિપજાવતા હતા.

એ જ કારણ છે કે, જેનાચરોથી પ્રતિગ્રાહ પામી વનરાજ, જીવરાજ, સિદ્ધરાજ અને કુમારપાલ જેવા સંસ્કરમિય નૃપતિઓએ પાટણમાં વનરાજવિહાર, જીવરાજવસદિકા, રાયવિહાર, ત્રિલુપનવિહાર, કુમારવિહાર જેવાં રાજનામાંકિત વિશાળ અને ભવ્ય જૈન પ્રાસાદો બંધાવ્યા હતા. એ સિવાય બીજાં જોવાં તે તે સમયમાં મોજુદ હતાં, જેમાં રચાયેલા અનેક ઐશીની પ્રશસ્તિઓમાં નોંધ છે : સં. ૧૦૭૩માં શ્રીપાર્શ્વનાથ ચૈત્ય, સં. ૧૧૩૬ (૧૧૪૧)માં દોહડી ચૈતની વસતિ, સં. ૧૧૪૬માં મહામાત્ય જીભાજની વસતિ, સં. ૧૧૬૫માં શ્રીવીર જિનમંદિર, સં. ૧૧૬૮માં સોલાકવસતિ, સં. ૧૨૮૦ શ્રીનેતિયંદ પોષધશાળા, સં. ૧૨૧૫માં શ્રીશાંતિનાથમંદિર, સં. ૧૨૪૧માં સિદ્ધપાલવસતિ વગેરે ચેત્યોમાં ઐશ રચાયા કે લખાયાની નોંધ મળે છે^૧ તે સુંદર, ભવ્ય મંદિરોના આજે પત્તો નથી. “વનરાજવિહાર” સં. ૧૩૦૧ સુધી નિષ્ક્રમના હતા. એ વાતની સાક્ષી પૂરતો લેખ “આસસરા પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં ભિલેલી વનરાજની મૂર્તિ” પાસે ઠંઠા આસાજની મૂર્તિ પર આ પ્રકારે છે :—

“સંવત્ ૧૩૦૧ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૯ શુક્રે પૂર્વમંદલિયાસ્તન્યમોદજ્ઞાતીનાયકા.....સુત શ્રે. જાહલ્લુગુણેશ શ્રે. રાજકુલિસદુદ્ધવેન ઠંઠા આસાકેન સંસારાસાર.....યોપાર્જિતવિષેન અભિન્ન મહારાજાશ્રીવનરાજવિહારે નિજકર્તૃત્વલ્લી કિસ્તા..... વિસ્તારિતઃ । તથા ચ ઠંઠા આસાકસ્ય મૂર્તિવિચ્છે સુતઠંઠાઅરિસિંહેન કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા.....સંબંધે ગણે પંચાસરાતિ(તી)ર્થે શ્રીશ્ચલ્લુગુણપૂરિસંતાને શિષ્યશ્રી.....દેવચંદ્રત્તરિમિઃ ॥ મંગલં । મહાશ્રીઃ । શુભં મઘતુ ॥”

—આ લેખનો આપણી હકીકતને ઉપયોગી સાર એ છે કે, ઠંઠા આસાકે વનરાજવિહારમાં કરાવેલા ઉદ્ધાર કાર્યોની સ્મૃતિમાં તેના પુત્ર ઠંઠા અરિસિંહે પિતાની મૂર્તિ સં. ૧૩૦૧માં “પંચાસરા પાર્શ્વનાથતીર્થ”માં સ્થાપના કરી.

વનરાજના મંત્રી નિન્નયે (નીનાએ) પાટણમાં જીવજાદવપ્રાસાદ બંધાવ્યો હતો.^૨ આ મંત્રીના વંશજો ઉત્તરોત્તર મંત્રીપદનો વારસો ઠેક કુમારપાલ સુધી ભોગવતા હતા. નિન્નયના વંશમાં થયેલા જીહર, વીર, નેદ, વિમળ, ધ્રુવલ, આનંદ, પૃથ્વીપાલ વગેરે મંત્રીઓ હતા. એ સિવાય બીજા નામાંકિત મંત્રીઓમાં જાંબ, ચંપક, સુભલ, ચાર્ત, સંભજન, ઉદયન, આહલક, આંબક, આશુક, આલિગ, સોલાક, કપડિ, કુમારસિંહ, વાપુયન વગેરે અનેક જૈન મંત્રીઓએ અને શ્રીમંત જૈન શ્રેષ્ઠીઓએ ગુજરાતના મહારાજ્યને સમૃદ્ધ કરવામાં પાછી પાની કરી નહોતા. એમણે પાટણની બુદ્ધિને જૈનપ્રાસાદોથી શબ્દગારવામાં મજૂરા રાખી નહોતી. એ જ કારણ છે કે, જોની કીર્તિસુવાસ ભારતના પ્રત્યેક રાજ્ય સુધી એવી પથરી કે પાટણ ભારતનાં પ્રાચીન નગરોમાં બધી રીતે સર્વશ્રેષ્ઠ નગર તરીકે પંકાઈ ચૂક્યું.

સં. ૧૧૭૫માં શ્રીમાલમાં હુકમ પડ્યો ત્યારે અને તે પછીથી સં. ૧૨૦૦ લગભગ સુધીમાં શ્રીમાલનગરની ઘણી વસ્તી અહીં અને ગુજરાતના ગામોમાં આવી વસી ગઈ હતી. આજના શ્રીમાલો અને પોરવાડો એ જ નગરનાં સંતાનો છે.

બીજી રીતે પાટણમાં જૈનમંત્રીની પ્રમળતા જોાઈ નહોતી. જેનોમાં માન્ય લગભગ બધા ગર્જના આચાર્યો અને પ્રકાંડ વિદ્વાનો અહીં રહેતા હતા. તેમના ત્યાગ અને તપસ્વી જીવનની છાપ રાજ્યો અને લોકો ઉપર ધારી અસર નિપજાવતી. રાજ્યો અને લોકોનો કુળધર્મ ગમે તે હોય છતાં તેમને તેઓ શુદ્ધ તરીકે માનતા હતા. વનરાજ અને જીવરાજની મારફત આડુંસરારે વૈરાગ્યિનો આચાર્યપદ મહોત્સવ જીવ્યો હતો. તેમજ વરુણ્યમાં (વડસમાં)ના એક ક્ષેત્રનું દાન જૈન મંદિરને કરેલું તેનો પુરાવો એક તામ્રપત્ર આપી રહ્યો છે.^૩ દુર્લભરાજના સમય સુધી પાટણ ચૈત્યવાસી-ઓના ગદ્ ગદ્ સહુ હતું, ત્યારે શ્રીજીવજીવરસરિ સમજે જીવિસાગરસરિ નામના સુવિદિત આચાર્યોની વિદ્વતાથી પ્રસન્ન થયેલા દુર્લભરાજે સુવિદિતો માટે પણ પાટણનાં દાર ખુલ્લાં ચુકાવ્યાં. જૈનમહેવના સમયમાં તેમના હંડનાયક વિમલ મંત્રીસ્વર

૨. આ કુમારવિહારની અદ્દજુત રચના સંબંધે શ્રીજિવજીવરસરિના અખ્ય શિષ્ય શ્રીશમ્ભવદંશરિએ “કુમારવિહારસત્ક” નામનું સુંદર કાવ્ય રચ્યું છે. વળી, આ વિહારમાં શ્રીજિવજીવરસરિના શિષ્ય દેવવંદશરિએ “અંદરેખાપ્રકરણ” નામનું પંચાંગી નાટક મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથની બાણ્યને રહેલા શ્રીજીવજીવરસરિ સમજે વસતોત્સવ પર કુમારપાલની પરિવ્રજા ચિત્રસંતોષ માટે રચ્યું હતું અને ત્યાં અભ્યાસ્ય પણ હશે, એવી માહિતી તેમણે સાંપડે છે.

૩. ભુજો : પીટસંનના રીપોર્ટો, પત્રનસ્ય જૈન ભાષાસાહિત્યમંચથી વગેરેની પ્રશસ્તિઓ.

૪. એ વિવચનપ્રાદ જગદિશ્વરે જગજગતિમહીણ । રિજાહારવચ્ચે રિજાહિજગદ સેવ કરમિચ્છે ॥૧॥

—શ્રીજિવજીવરસરિ-મંત્રિ-અભિલનાથચરિત-પ્રકાશિત, સ્તોક : ૬

૫. “ભારતીય વિદ્યા” વર્ષ : ૧, અંક : ૧.

વિશે રાજના મનમાં કંઈક વિપરીત ભાવ ઉત્પન્ન થતાં પોતાનું સ્વમાન બળવવા તે ક્રમણુ પાસેની શ્વદ્રાવતી નગરી તરફ આશ્રયે ગયો. પ્રતાપી બિમલના આગવાના સમાચાર મળતાં જ શ્વદ્રાવતીના પરમાર રાજા ધંધુક તેના બચથી પોતાની રાજધાની છોડી ચિતોડના કિલ્લામાં મહાલવાના કોશ્ઠરાજના આશ્રયે નાસી ગયો. બિમલે એ રાજ્યની લગામ હાથ કરી અને ત્યાંના રાજા જેવો આધિકાર મેળવ્યો. એ સમયે પાટણની પ્રજાના આ માન્યપુરૂષના પગલે કેટલાયે એડીઓ કુટુંબ સાથે શ્વદ્રાવતીમાં નિવાસ કરવા ચાલ્યા ગયા. પાછળથી પોતાની ભૂલનો પસ્તાવો કરતા ભીમદેવે બિમળ સાથે સમાધાન કર્યું અને તેની સાથે ત્રેત્રીસબંધ ચાલુ રાખ્યો; એટલું જ નહિ તેને સ્વતંત્ર રાજા તરીકે સન્માન્યો હતા. બિમલે આપણ ઉપર ખીચાખીચ કાંસણીબાઈ કળામય ‘વિમલવસંહી’ નામના મંદિરને બંધાવી સુજ્વાતાની કળાસંમુદ્ધિનો અલંકાર નખેનો સં. ૧૦૮૮માં લેવા કર્યો.

કથુદેવ અને જયસિંહ મહારાજાએ ટાકીવો ગામના મંદિરને એકેક સેત્રતું હાન આપેલું તેનાં બે તાસપત્રે મળી આવ્યાં છે, જે અમે ગાંભૂ ગામના વજુનમાં ટિપ્પણીમાં નોંધ્યાં છે.

સિદ્ધરાજના સમયમાં સ્વજનના નામના ઠંડનાયકે સૈરાપૂરની ત્રણ વર્ષની ઉપજ ગિરનાર પરના શ્રીનેત્રિનાથ પ્રાસાદના સં. ૧૧૮૫માં કરાવેલાં છબ્બેદારમાં વાપરી નાખવાથી સિદ્ધરાજ રોપે બારાણે પછુ જ્યારે સિદ્ધરાજ ગિરનાર પર આવ્યો અને આપણ રમણથી મંદિર ‘કથુવિહાર’ એવા પોતાના પિતાના નામથી અંકિત થયેલું તેણે ત્યારે પ્રસન્ન થયેલા રાજ્યની એ તમામ ખર્ચ રાજખર્ચને નોંધવાવાનો આદેશ કર્યો. એ કે સ્વજનને પહેલેથી જ જ્ઞાનસ્થલીના એક જૈન એડી પાસેથી છબ્બેદારના ખર્ચનો ધ્યાન સાથે પ્રબંધ કરી રાખ્યો હતો. સિદ્ધરાજની સભામાં દિગંબરાચાર્ય કુચુદચંદ્ર સાથે શ્રીદેવસૂરિએ વાક કરી જય મેળવવાથી સિદ્ધરાજે તેમને ‘વાડી’ ગિરેહથી નવાબ્યા હતા. શ્રીદેવસૂરિ સાથે તો સિદ્ધરાજના પરમ ઉપાસ્ય ગુરુ બની ચૂક્યા હતા; એટલું જ નહિ તેઓ એક રાજગુરુ તરીકે ખ્યાતિ પામ્યા હતા. કુમારપાલે પોતાનો કુળધર્મ છોડી શ્રીદેવસૂરિ પાસે સં. ૧૨૧૬માં આવકનાં બાર મત અંગીકાર કર્યાં તેથી તે પરમાર્હત બની ચૂક્યો હતો. તેણે ભુદે સ્થળે નાનાં મોટાં કુલે ૧૪૦૦ જિનમંદિરે બંધાવ્યાં હતાં. આ સમય સુધીમાં જૈનધર્મ પોતાની સોળે કળાએ ખીલી ઊઠ્યો હતો.

કુમારપાલ પછી અજયપાલનાં ત્રણ વર્ષો જૈનધર્મ માટે કટોકટીનાં હતાં. રાજ્યની અવનતિનાં ખીજ એ સમયે શેષામાં. અજયપાલે પોતાની અદ્વૈતદર્શિતાથી જૈનો સાથે પ્રત્યાધાતી વણલુ હાળખું. જૈનો રાજકર્મમાંથી નિવૃત્ત થવા લાગ્યા. તેણે કેપર્કિ જેવા જૈન મંત્રીનો નાશ કરાવ્યો. શ્રીદેવસૂરિના પટ્ટશિખ શ્રીરામસૂરિને કનકગત કરી તેમનાં નેત્રો કદાવી મંગાવ્યાં, આથી સ્વતંત્ર પ્રકૃતિના એ સૂરિવરને આતમધાત કરવા પડ્યો. કેટલાયે જૈન મંદિરને એણે ધરાશાયી કરી નાખ્યાં. આવા ભુમ્હી રાજાનું તેના એક નોકરના હાથે જ પૂન થયું.

એ પછી બીજા ભીમદેવના (સં. ૧૨૩૪ થી સં. ૧૨૬૮) સમયમાં વસ્તુપાલ-તેજપાલ નામની બંધુબેઠાડીએ સુજ્વાતાના ઝગમગતા સિંહાસનને સ્થિર કરી પ્રતાપી યથા પ્રાપ્ત કર્યો. એ જ કારણ છે કે, તેઓ એ સમયમાં ચક્રવર્તી કરતાંયે વધુ ચક્રવર્તી લેખાયા છે. તેમણે અનેક સ્થળે અને પાટણમાં પણ કેટલાંયે મંદિરે બંધાવો, છબ્બેદાર કરી સુજ્વાતાની સ્થાપત્યકળાને વધુ લાક્ષણિક બનાવવામાં વિચિત્ર કાળો આપ્યો છે.

રાજાઓ અને મંત્રીઓની આદક જૈન શ્રીમંતોએ મહાદેવે મહાદેવે અને પોતાની અદ્વાલિકાઓમાં પણ જૈન મંદિરે કરાવ્યાં હતાં.

શ્રી. સોમપ્રભસૂરિએ સં. ૧૨૪૧માં (કુમારપાલના મરણ સં. ૧૨૨૬ પછી બારમા વર્ષે) સિદ્ધપાલની વસતિમાં રહીને “ કુમારપાલ પ્રતિગોષ્ઠ ” રચ્યો, તેમાંની હકીકત સૂચન: જ્યારે દેવસૂરિએ પાટણમાં પ્રવેશ કર્યો ત્યારે ૧૮૦૦ કોટિશ્વર શેડિયાઓ એ પ્રવેશમહોત્સવમાં એકઠા થયા હતા. તેમની પાંચ-સાત માળની હવેલીઓ ઉપર જેટલા લાખ દ્રવ્ય તેની પાસે હોય તેટલા દીવા પ્રગટેલા એવાતા. આ ઉપરથી પાટણના જૈન શ્રીમંતોની સંખ્યા અને સમૃદ્ધિનો ખ્યાલ આવી જાય છે. વળી, અમુકહિલપુરનો ચેરાવો બાર ગાઉનો હતો, ૮૪ ચોક અને ૮૪ બજારો હતા. સોનારૂપાના

૧. શ્રીદેવસૂરિના વિશેષ પરિચય માટે જુઓ: પં. લાલચંદ્ર ગાંધી સંપાદિત ‘ નવલિલાસ નાટક ’ની સંસ્કૃત પ્રત. વના. (વડોદરા-આખવાડ એડિટિંગ સિરીઝ).

શિક્ષા પાડવાની ટંકચાળો હતી. શરદો બગેરેનાં અલગ ઓટાં હતાં. દરેક નાતાના મહોલલા લુઘા લુઘા હતા. પાટલુ માનવ મહેરામણથી બાલુ ઊભરાતું હતું.

ગુજરાતનું આખું સ્વર્ગીય પાટલુનગર છેલ્લા રાજા કેલ્વિં બારેલા (સં. ૧૩૫૩ થી ૧૩૫૬)ના સમયમાં નાગર મંત્રીઓની અદ્વરદશિતાથી અલ્લાઉદ્દીનના સેનાપતિ અલિક કાકુરના હાથે જમીનદોસ્ત થયું ને ગુજરાત પરાધીનતાની ભેડીમાં સહાગળ મારે જકડાયું. કેટલાંયે મંદિરો અને મકાનો ભૂમિધારી બન્યાં. ગુજરાતની લીલી વાડી આ પ્રયત્ન ઝંઝાવાતથી વેરાન બની ગઈ. આ ઝંઝાવાતને બાલુ વેગ આપતો હોય તેવો ઈશયુ દુઃખગસં. ૧૩૭૭માં અહીં પડયો, એવી હકીકત ‘ ખરતરગચ્છ સુવર્ણલી ’માંથી મળે છે. સુસલમાન સુલતાનોએ સં. ૧૪૬૮માં અહીંથી રાજગાદી ખસેડી તે વર્ષમાં સ્થપાયેલા અમદાવાદમાં તેઓ લાંબા.

ઉપર્યુક્ત પ્રાચીન પાટલુ હાલના પાટલુની જગ્યાએ નહોતું, પણ તેની પશ્ચિમે હતું. એ જૂના પાટલુનાં માત્ર બે અવશેષો રહ્યાં છે. એક શાહીવાવનો ખાટો અને બીજું ‘સહસ્રલિંગનું’ સ્થળ. આ સ્થળે ખોદકામ કરતાં કેટલાંયે મૂર્તિઓ અને મકાનોના પાયા મળી આવ્યા છે. કોતરેલ કવચિત્ અક્ષરોવાળા જૂના પાટલુના મકાનોના પથ્થરો હાલના પાટલુના મકાનોમાં ભણેલા પથ્થરો બેવાય છે.

એક નોંધ સુજન: નવું પાટલુ સં. ૧૪૨૫માં વચ્ચું છે, પરંતુ પં. કલ્યાણવિજયજીએ કરેલા સંશોધન સુજન: “ આધુનિક પાટલુ સં. ૧૪૨૫માં નહિ પણ સં. ૧૩૭૦ આસપાસમાં વચેલ હોતું ભેધંજી, કારણ કે પાટલુનગરના વખતથી પાટલુમાં બનતાં જૈન મંદિરો અને પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાઓ એકદમ બંધ પડે છે અને તે સં. ૧૩૭૬ના વર્ષમાં પછી થયું થતી દેખા દે છે પછીના વખતમાં એ પ્રવૃત્તિ દિવસે દિવસે વધતી જતી જણાય છે. સં. ૧૩૭૬ અને ૧૩૮૧ની સાલમાં ખરતરગચ્છ સંખાંધી વિધિવૈત્યમાં જિનકુશળમુરિના હાથે અનેક જિનમિત્રો અને આચાર્યમૂર્તિની પ્રતિષ્ઠાઓ થાય છે. આ શીશાંતિનાથ વિધિવૈત્ય આજે પણ ખરાકોટડીના પાઠામાં સુધરેલી દશામાં વિદ્યમાન છે. સં. ૧૪૧૭, ૧૪૨૦, અને ૧૪૨૨ના વર્ષમાં પણ પાટલુમાં પ્રતિષ્ઠાઓ સુચના લેણે-મોટાં મૂર્તિઓ ઉપરથી મળી આવે છે. તેથી આ વાત નિશ્ચિત થાય છે કે, પ્રાચીન પાટલુના જંગ પછી સં. ૧૩૭૬ના વર્ષ પહેલાંના કોઈ વર્ષમાં આધુનિક પાટલુ વસી ગયું હોતું ભેધંજી. ”

વિ. સં. ૧૩૭૧ માં શાસુજ્યવીર્યાના ઉદ્ધારક સંઘપતિ દેસલશાહના પુત્ર સમરાશાહ પાટલુમાં વસતા હતા. તેમણે એ વખતના અલ્લખમાન નામના સૂબાને પોતાની કુશળતાથી પ્રસન્ન કર્યા હતા. એથી પણ સમગ્રાય છે કે એ સમયે પાટલુ હમાત હતું. વસ્તુતઃ તથ્યલળ ક્રિશેજશાહના રાજકાળમાં પાટલુમાં શાંતિ સ્થપાઈ અને નવા પાટલુમાં જૈનોએ એવા વેગથી નવાં મંદિરો બંધાવવા માંડ્યાં. પ્રાચીન બહોજલાલીની ખ્યાતિને તાણ કરાવે એવું એ નગરનવસર બંધાઈ ચૂકયું. પાટલુના કેનેલાક મહોદશાઓનાં નામ જૂના પાટલુના નામે ઉપરથી જ ઊતરી આવ્યાં છે. અહીંના કિલ્લો થયું કરાંને સં. ૧૭૬૨ માં બંધાયો હતો.

સં. ૧૬૪૮ માં શ્રીહલિતપ્રભસુરિએ રચેલી ‘ પાટલુ-ઐત્યપરિપાટી ’ની નોંધ ઉપરથી સમગ્રાય છે કે, આ સમયે અહીં મોટાં જૈનમંદિરો જેને તેઓ ‘ઐત્ય’ કહે છે તેની સંખ્યા ૧૦૧ હતી અને નાનાં મંદિરો જેને ‘દેહરાં’ કહ્યાં છે તેની સંખ્યા ૬૬ હતી. ઐત્યેની કુલ પ્રતિમાઓની સંખ્યા ૫૪૬૭ હતી અને દેહરાંની પ્રતિમાઓની કુલ સંખ્યા ૨૮૬૮ ની હતી. વળી, પાટલુના આ મંદિરોની કીમતી અને વિશિષ્ટ પ્રતિમાઓની નોંધ કરતાં જણાવે છે કે, વિક્રમ-પ્રવાલની ૧, સીપની ૨, અને રનોની ૩૮ પ્રતિમાઓ અહીં છે. ગોતમસ્વામીનાં બિંમ ૪ અને ચતુર્વિંશતિપટ્ટકો ૪ છે.

એ પછી સં. ૧૭૨૬ ના વર્ષમાં શ્રીહર્ષવિજયે રચેલી ‘ પાટલુ-ઐત્યપરિપાટી ’ સુજન : મોટા ૬૫ જિનપ્રાસાદ અને દેરાસર ૫૦૦ હોવાનું જણાય છે. અલબત્ત, શ્રીહર્ષવિજયે કરેલો આ નોંધ વિશે તેઓ સ્વયં કહે છે કે આ સંખ્યા મેં શ્રવણે સુણી છે. અતલળ કે, જૈનમંદિરોની સંખ્યા ૧૮ માં ચેકાના આરંભમાં પૂર્ણ વધી હતી. સં. ૧૬૬૭ માં અહીં કુલ નાનાં-મોટાં ૧૨૬ મંદિરો વિદ્યમાન હતાં. અહીં આપેલા કેકાઓ સુજન નાનાં-મોટાં કુલ ૧૦૬ મંદિરો આજે હયાત છે.

આટલી હકીકત ઉપરથી પ્રાચીન પાટલુની સમૃદ્ધિ, નવા પાટલુનો વિકાસ અને આજસુધીમાં થયેલા ફાસનો

અંશજ મળી રહે છે. આ રીતે ઘણા આ પાટણમાં આજે પણ જૈનોની સંખ્યા સારા પ્રમાણમાં છે. લગભગ ૨૦૦૦ ઘરની વસ્તી છે. ૧૦-૧૨ જેટલા પ્રાચીન જૈનભંડારીથી આ નગર ‘વિદ્યાતીર્થ’ સંપૂર્ણ બની રહ્યું છે. પ્રાચીન ગ્રંથોના શોધકને આ તીર્થની ઉપાસના માટે અહીં આવવું પડે છે. કેટલીયે જૈનધર્મશાળા, ઉપાશ્રયો અને વિદ્યાલયો નવા પાટણની શોભા વધારી રહ્યાં.

૧. અહીં પંચાસરા પાર્શ્વનાથનું મંદિર પ્રાચીન છે. સં. ૧૨૧૬ ની એક ગ્રંથપ્રકાશિત ગ્રંથપત્ર: કુમારપાલના મંત્રી પુશ્પવીપાલે પોતાની માતામહી પુષ્પાવતીના કથાઓ માટે વિશાળ મંડપની રચના અહીં કરી હતી. એટલે આ મંદિર એથીયે પ્રાચીન હોવાનું પ્રમાણિત થાય છે. કેટલાક વિદ્વાનોના કહેવા પ્રમાણે બનરાજે પંચાસરા ગામમાં બંધાવેલા મંદિરની મૂળનાયકની પ્રતિમા જૂના પાટણમાં લાવી સ્થાપન કરી હતી. જૂના પાટણના બંધ થતાં એ મૂર્તિ નવા પાટણમાં પધરાવવામાં આવી, તે જ આ પંચાસરા પાર્શ્વનાથની મૂળનાયક પ્રતિમા આજે બિરાજમાન છે. આ મંદિરમાં બનરાજ, સુરપાળ વગેરેની પ્રાચીન પ્રતિમાઓ ઓછાક છે.

એક આચાર્ય મૂર્તિ જે બનરાજ આવડાના ગુરુ દેવચંદ્રસૂરિની કહેવાય છે તેની નીચે આ પ્રકારે લેખ છે:

“ શ્રીચોપકરંચંશોરવ્રવમહારાજશ્રીબનરાજગુરુશ્રીનાગેશ્વરમહાજ્ઞાનીભગવાનશ્રીદેવચંદ્રસૂરિણાં....”

બીજી એક મૂર્તિ ઉપરના લેખ આવે છે:—

“ સં. ૧૩૪૯ વર્ષે જૈન વરી ૬ રત્નો શ્રીમદ્દાગળાળે શ્રીઅરિહનેમિદેવજગ્યાં શ્રીજગ્ગુપ્તસૂરિભિઃ સ્વકામિયુગદ્ધાતુઃ પંચિં રતનસ્ય મૂર્તિઃ કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા ચ છામં ભવતુ પંચ વગલા પંચ વીકા ”

સં. ૧૨૬૮ ના લેખવાળી પ્રાચીન ગુરુપ્રતિમા ઉપર આ પ્રકારે લેખ છે:—

“ સં ૧૨૯૮ વૈશાલ વરિ ૩ શનૌ શ્રાવક....જ્ઞાકેન નિજગુરુશ્રીઅજિતસિંહસૂરિ....મૂર્તિઃ કારિતા ”

આ બધી હકીકતો ઉપરથી પંચાસરા મંદિર પ્રાચીન છે. એ કે મંદિરનું સ્થાપત્ય ૧૬ મી સદીનું જણાય છે. પણ એ છોડીદારનું પરિણામ છે. હાલમાં આ મંદિરનો નવેસર છોડીદાર થઇ રહ્યો છે.

૨. ગવેરીવાડામાં વાડી પાર્શ્વનાથનું બબ્બેમંદિર આવેલું છે. આ મંદિરમાં ચંદ્રવાનું ચિત્ર તથા અટારીનું કોતરકામ દર્શનીય છે. આ મંદિરનું વિગતવાર વર્ણન “ આકિંચોલોત્કલ સર્વે ઓક્ષ નોર્ધન ગુજરાત ”માં આવેલું છે, મંદિરમાં મૂળનાયકની સામેની બીંત ઉપર ૧૬ ૧/૨ ઇંચ પહોળી અને ૨૮ ઇંચ લાંબી આસનની એક તકલીમાં સં. ૧૬૫૨ નો બાબન લીંટીનો લાંબો લેખ કોતરેલો છે. તેમાંથી ખરતરઅચ્છના આચાર્યો વિશે પુષ્કળ ઐતિહાસિક સામગ્રી મળે છે તે નોંધવા યોગ્ય છે, એ લેખ આ પ્રકારે છે:—

“ વર્વં ॥ સ્વરિત શ્રીચાટીપુરપાર્શ્વજિનસંજનૈલકારાય ॥ લક્ષીઝંડ્ય શ્રેયઃ । પતનસંસ્થઃ કરોતુ સદા ॥ શ્રીવાટીપુરપાર્શ્વનાથચૈત્ય-શ્રીજુલ્હરતરગુપ્તાવલીલિલનપૂર્વે પ્રશસ્તિર્જિલ્યતે ॥ અહં નવા ॥ પાતિસાહિશ્રીગજવજરાગ્ન્યે શ્રીવિક્રમપ્રસન્નમાતીતસંવતે ૧૬૫૧ માર્ગશીર્ષસિતનવમીવિતે સોમવારે પૂર્વે મ(આ)પ્રપદનશ્ચરે શુભલેખાયાં આદિ પ્રારમ્ભઃ ॥ શાસનાધીશ્રીમહાવીરસ્વામી(વિ)ષ્ટાવિષ્ણુન-પરંપરા ઊષતવિહારો(૬)યોગિત શ્રીજગ્ગુપ્તનસૂરિ ॥ તત્પદપ્રમાકરપ્રવરવિમલગુપ્તનાયકકારિતાર્વુરાચલજલસિતપ્રતિષ્ઠાપદ્મશ્રીસમીધર-વામિશોધિસરિમવાશાકશ્રીવર્ધમાનસૂરિ ॥ તત્પદપ્રમાકરઅગ્નિહૃણપનનાધીશઠુલેખરાજસંસ્થાવર્ધાસિપ રાષ્ટ્રિકોપાશીલ્યપિકદશશતસંસ્કરપ્રાસલ્લરતરિકરુદ્ધીજિનેશ્વરસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ શાસનદેવગુપ્તરાષ્ટ્રકરિતતુલ્યકુલપ્રમાથહેતુલ્લભપાર્શ્વનાથનાથનવાક્ષિત્યપાનેકશાસ્ત્રકરણપ્રાસપ્રતિષ્ઠીજિઅયલેખસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ છેલ્લરૂપદશકુલકોપ્રેણપ્રતિબોધિતવાગદ્દેશીયદશસલ્લ-શ્રાવકસુવિહિતકારિત્યાકારણપિણ્દવિશુદ્ધયાદિપ્રકરણપ્રરૂપણજિનશાસનપ્રમાવકશ્રીજિનવલ્લભસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ સ્વાશકિવચીકૃત-વતુઃપદિયોગિનીચકદિપંચાસદોરિસિંધુદેશીયપીરઅમ્બદશ્રાવકલિસિતત્વળાંકસવાચનાવિમુતિયુગપ્રબાનપદ્મીસનચંકૃતવંચનદોષાપકશ્રીજિનલ્લ-સૂરિ ॥ તત્પદ ॥ શ્રીમાગ્નસવાલાદિપ્રધાનશ્રીમહતીયાણપ્રતિબોધકનરમણમંડિનમાલસલ્લશ્રીજિનચંદ્રસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ મળદત્તી-ત્રિ)નેમિષ્વરપરીક્ષિતપ્રબોધદ્યાદિમ્પ અરૂપવદ્વિષદાદ્યુપોષિતિવિષિપદ્મશ્રીજિનવતિસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ હાલકલ-ચિત્રાપુરપ્રતિષ્ઠિ-શ્રીશાસિતીવરિધિષ્વેત્યશ્રીજિનેશ્વરસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ શ્રીજિનમહોશ્વહરિ ॥ તત્પદ ॥ રાજચતુષ્ઠયપ્રતિબોધીયુદ્ધરાજગચ્છસંશોષિત-શ્રીજિનલ્લભસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ શ્રીધાનંજયસંહસલ્લરતરવસિતપ્રતિષ્ઠાપકવિઘ્નાતાતિશયલશ્રીજિનલ્લભસૂરિ ॥ તત્પદ ॥ શ્રીજિનલ્લ-

સૂરિ ॥ તપદ૦ । શ્રીજિનલક્ષ્મિસૂરિ ॥ તપદ૦ । શ્રીજિનચન્દ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ । દેવાંગનાવસરવાસપ્રણેપોદિતસંયપતિપદાપુદ્ય.
 શ્રીજિનોદયસૂરિ ॥ તપદ૦ । મીજિનરાજસૂરિ ॥ તપદ૦ । સ્થાનસ્થાનસ્થાપિતસરજ્ઞાનભાગ્યગારશ્રીજિનચન્દ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ ।
 શ્રીજિનમદ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ । પશ્ચયસસાપકવિશિષ્ટક્રિયશ્રીજિનસમુદ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ । સ્ત્રોત્યાનવિધાનચમકૃતશ્રીસિદ્ધંદરપાતિસાહિપંચસત-
 વંદિમોનસમન્નિતશ્રીજિનદેવસૂરિ ॥ તપદ૦ । પશ્ચંદ્રસાધકાધિકર્યાનબલશક્તીકૃતચત્રપદવાતિશયવિરાજમાનશ્રીજિનમાધિપત્યસૂરિ ॥
 તપદ૦ । કારસારદુર્ગશોધાદિવિજયલક્ષ્મીશોરપૂર્વક્રિયાસમુદ્રજ્ઞસ્થાનસ્થાનપ્રાપ્તત્રયપ્રતિદિનવર્ધમાનોદયસદયસનયશ્ચિત્રુવનજનવશીકરણપ્રવણ—
 પ્રણવ્યાનોપાતામિતપવિત્રમૃત્તિમન્વજિતમયદૃઢિતસકલશરિરમયનિજગદવિહારપાવિતાવનિતલ્લ અનુક્રમેણસંવત્ ૧૬૪૮ શ્રીસ્તમ્ભતીથે-
 ચતુમસંસ્કર્યાનસમુદ્રમૃતામિતમહિમશ્રવણદર્શનોત્કંઠિતજલ્મલદ્વેનપ્રમુપાતિસાહિઅકબ્જરસમાકરણમિલનસ્ય ગુણગણતન્મનોનુરજ્જનસમાધાસિત-
 સકલમૃતલાન્બિજનનુમુલ્લકારિ આધાદાદિકામારિકુરમાણશ્રીસ્તમ્ભતીથેસમુદ્રમીનરક્ષણકુરમાણતત્પ્રદત્તસત્તમશ્રીયુગપ્રધાનપદધારકતદ્વચનેન ચ
 નયનશરસરમામિતસંવત (૧૬૫૨) યાવસિતદ્વાદશીશુભતિથો અપૂર્વૈર્લગ્ન્યાન્માસાધિતપશ્ચન્દ્રાદ્યકટીકૃતપશ્ચપ્રપ્રાપ્તપરમવરતદાદિવિશેષણ
 શ્રીસંયોગતિકારકવિજયમાનમુરુયુગપ્રધાન શ્રી ૧૦૮ શ્રીજિનચન્દ્રસૂરીચરણાં શ્રીપાતિસાહિસમક્ષસ્વહસ્તસ્થાપિતઆચાર્યશ્રીજિનસિદ્ધસૂરિ-
 મપરિકાગણપદેશેન ઓસવાલજ્ઞાતીયમન્ત્રીશ્રીમસન્તાને મંઠંચાંપામાર્યાસુહૃદ્વે તપુત્ર મંઠમહિપતિ તદ્વાર્ચાં અમરી તપુત્ર મંઠં વસ્તપાલ તદ્-
 માર્ચાં સિરિયાદે તપુત્રમંઠં તેજપાલ તદ્વાર્ચાં શ્રીઠ માતૃ તલુક્લિસરોમરાલ્ભાર્યંજનમનોમિતપૂર્ણદેવસાલદેવગુરુપરમકવિશેષતો
 જિતધર્માનુકલ્પતારો જ્ઞેષ્ઠશર્વેશમણ્ણ સાદૃશ અમરવત્તમાર્ચાંતનાદે તપુત્રવરન કુંજારજી તદ્વાર્ચાં સોમાગદે બહિનિ બાર્હી વાહી પુવા બાર્હી
 જીવળીપ્રમુખપુત્રપોત્રાદિસરપગિરારતુતેન તેન શ્રોચળદિલ્લપતનશૃંગારસરસુરનમનોનુરજ્જનસુરગિરિસમાનચતુર્સુત્રિરાજમાનવિધિચૈર્ભ્યં કારિતમ્ ॥
 શ્રીપૈષઠશાલાપાટકમયે ॥ તદ્નુકરકરણકાયકુપ્રનિત (!) સંવત્ અઢઈ ૫૧ વર્ષે વૈશાખ વદ દ્વાદશીવાસરે ગુરુશરે રેવતીનક્ષત્રેશુભશેલ્યાં
 મહામહઃપૂર્વે પ્રનિમા વાદીપાર્શ્વનાથસ્થ સ્થાપિતા ॥ ઇતન્ મર્ચે દેવગુરુમોત્રજદેવીપ્રસાદેન વંશમાનં પ્રયમાનં સમસ્તશ્રીસંયેન સહિતેન ચિરં
 જીવાત ॥ કન્યાગમમત્તુ ॥ ણપા પટ્ટિકા પંઠં ઉદયસાગરાગિના લિપીકૃતા ॥ પંઠં ભક્તીપદોદયુનિ[ના] આદરેણ ॥ કોરિતા મગ્ધપરગ્લાકૈન ॥
 શુભં ભવતુ નિયમ ॥ ”

આ લેખ ઉપરથી જણાય છે કે અરતરગન્ધીય મંત્રી ભીમના વંશજ શ્રીકુવરજીએ આ મંદિર બંધાવ્યું અને
 વાદી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સં. ૧૬૫૨ ના વૈશાખ વદિ ૧૨ ને શુક્રવારે આ ચેત્યમાં શ્રીજિનચંદ્રસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠિત
 કરવામાં આવી. આ જિનચંદ્રસૂરિના પૂર્વજ શ્રીકૃષ્ણોત્તમસૂરિથી લઈને ૬૬ શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ સુધીના આચાર્યોના નામ-
 નિર્દેશ અને તેમના કાર્યકલાપની દ્રષ્ટી નોંધ લેખમાં આપી છે. એ કહીકત મૂળ લેખથી જ બહુ શકાય એમ છે
 તેથી અહીં વિસ્તાર કરવો ઉચિત નથી.

શ્રીલલિતપ્રભસૂરિએ સં. ૧૬૪૮ માં રચેલો “ પાટલુ-ચેત્યપરિપાટી ” માં પાટલુના સ્થાનિક ભૈન મંદિરેનું વર્ણન
 આપ્યા પછી આસપાસનાં કેટલાક પરાંઓ અને ગામોનાં મંદિરોની નોંધ આપી છે, તેમાં વાદીપુરના ભૈન મંદિરનું વર્ણન
 આ પ્રકારે આવે છે:—

“ વાદીપુર-વર-મંડલુઈ એ, પ્રજ્ઞભીય ર અમીરરઉ પાસ તુ; આસ પૂરક સયલ તલ્લી એ, પૂર્ણ ૨ આપ્તી ભાવ તુ,

વાદીપુર-વર-મંડલુઈ એ,

વાદી-મંડલુ વામાનંકન, સયલ જીવનઈ કીપ એ, નમઈ અમર-નરિંદ આવો, સયલ કુરજન છપ એ. ”

આમાં ઉલ્લેખાયેલ અમીરજા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા વાદીપુર ગામ ભાગી જવાથી વાદીપુરમાંથી આ મંદિરમાં
 લાવવામાં આવી હોય એ કારણે તે તેના મૂળ નામને બદલે ‘ વાદીપુર પાર્શ્વનાથ ’ અથવા ‘ વાદી પાર્શ્વનાથ ’ નામે
 ઓળખાઈ હોય એવું અનુમાન થાય છે.

જ. ગ્રા. શ્રીભોજીભાસ શાંતરાએ આ મૂળ લેખ અને તેના અનુવાદ તેમજ આ મંદિર વિશેની બીજી કહીકત “ વસ્તુપાત્રનું
 નિષ્કામંડળ અને બીજા ભોજા ” નામક પોતાના પુસ્તકમાં પ. ૬૫-૧૦૦, ૧૦૮-૧૧૦ માં આપી છે. તેમાંથી ઉપરોક્ત કહીકત
 સાથાર નોંધી છે.

૩. આશાપદનું મંદિર મનોહર છે. તેના લોચરામાં થોડી જિનપ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે. આ મંદિરની આર મૂર્તિઓ પશ્ચાત્ત આર લેખ અહીં આપવામાં આવે છે, જેથી આ મંદિરની પ્રાચીન સ્થિતિનો કંઈક ખ્યાલ આવી શકે.

(૧) “સં ૧૨૫૫ કાર્તિક વદિ ૧૧ બુધે દેવસિગ્નિગ્નિમૂર્તિઃ ॥”

(૨) “સં ૧૪૨૦ વર્ષે વૈશાલ શુક્ર ૧૦ શ્રેણી શ્રીજહગ્ગણગ્ને શ્રીપ્રયાગમૂર્તિસંતાને શ્રીશીલગુણસૂરિયે શ્રીજઙ્ગુગસૂરિપ્રતિમા પાતાકેન કાગણિા ॥”

(૩) “સં ૧૪૨૯ વર્ષે માચ વદિ ૭ સોમે શ્રીજાલકાવાર્ષસંતાને શ્રીભાવદેવસૂરિગ્ને શ્રીવિનયસિંહ(હ)સૂરિગાં મૂર્તિઃ શ્રીશીલ-દેવસૂરિશિષ્ય..... ॥”

(૪) “સં ૧૪૩૪ વર્ષે સાપુ શ્રીસારંગ સા.....દેવ્યા સાહતેન કારાપિત્તં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીદેવચંદ્રસૂરિમિઃ ૧ શુભં મવતિ ॥”

૪. શ્રીમટામાં કુઆરિયાપાડાના મંદિરમાં અને કપૂર મેતાના પાડાના મંદિરમાં લાકડાનું કેતારકામ અવલોકનીય છે. આમાં પ્રાણીઓ તથા અદિત્રોના અનેક ભાવો કેતારેલા નજરે પડે છે.

અહીં જૂનું કાલિકાનું મંદિર પ્રાચીન છે. વનરાજે બંધાવ્યાનું મનાય છે. તેમાં કાલિકાની જૂની-નવી બે મૂર્તિઓ છે. મૂર્તિની ડાબી બાજુના મંડપમાં બે શાંભલાઓ મંત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલના મહાલયમાંથી લાવીને લગાવ્યા હોવાનું તેના પશ્ચાત્ત લેખોથી પુરવાર થાય છે. આ બંને લેખો આ પ્રમાણે છે:-

(૧) “સં ૧૨૮૪ વર્ષે શ્રીપત્તનવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટ ટં શ્રીગુણસંહસુત ટં અરુહણદેવિકુક્ષિનૂઃ ટં પેથહ ॥”

(૨) “સં ૧૨૮૪ વર્ષે શ્રીઅપત્તનવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટ ટં શ્રીચંદ્રપ્રસાદસુત ટં સોમ ॥”

પ્રો. ભોમીલાલ સહિસરા, ઉપર્યુક્ત બંને લેખવાળા સ્તંભો અને એક આરસપાષાણની ખુંભી, જે પાટણમાં યા. ૫૬૪માં આજ્ઞાસચ્ચક્રના પ્રાચીન કળાશ્રદ્ધમાં પડી છે અને જેના ઉપર મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ-તેજપાલના દાહનો સં. ૧૨૮૪ની સાલનો લેખ ઉદ્ભવે છે તે ત્રણે વસ્તુઓ મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ-તેજપાલના નિવાસગૃહ-મહાલયની હશે એનું અનુમાન હોય છે. એ ખુંભી ઉપર આ પ્રકારે લેખ છે:-

“શ્રદ્ધં સં ૧૨૮૪ વર્ષે ॥

વિશાલવંકરઃ સદા ગુરુચિર્જામૂલલીલં વયો । સોમશ્ચારુપવિત્રવિત્રવિકસદેવેસપયોજતિઃ ।

વક્રે માસેળપાણિશુકિરુદ્ર(૧) યઃ સ્વાતિશુદિશ્રક્ષેત્તૈકમૈકિકનિમલે શુચિયસોદિકામિનીમગ્નનમ્ ॥૧॥

પુષ્કં....સોમસંવિઃ કુન્દેન્દુશુભૈરુણે । શિદિસિદ્ધપ(વં) વિગુપ્ત સુકૃતી વક્રે ન કંષિદ્ વિન્દે ।

રંગ(મૃગમવપ્રચ્ચવરઃ શીલદમપદમં ક્રિમુ । સોછાસાય વિહાય માસ્કમહસ્તેજોડન્તરં વાચક્રતિ ॥ ૨ ॥

પર્વાણીશ્રીસો સીતામિશ્રામિત્રસંગતઃ । ભમૂત્રિ(૧ ક)તમદાપર્મલાવરો રાષવોડવરઃ ॥ ૩ ॥”

આ લેખ ઉપરથી તેજશ અન્ય અનેક પ્રચક્તિઓ અને ગ્રંથો ઉપરથી આપણે જાણી છીએ કે સોમ એ શિવ-શક્તિને મંત્રી હોતો તથા તેની સીનું નામ સીતા હતું. ગૃજરાતના મહામંત્રી વસ્તુપાલના પૂર્વજોની વંશાવલી આપતાં પ્રચક્તિઓ આદિ જણાવે છે કે પ્રાગ્વાટ વણિક સ્વંડપના પુત્ર સ્વંડપ્રસાદ, તેનો પુત્ર સોમ, તેનો આશરાજ અને તેના પુત્રો વસ્તુપાલ-તેજપાલ હતા. આ રીતે સોમ એ વસ્તુપાલ-તેજપાલના પિતામહ હતા.

આવી અનેક વસ્તુઓ જ્યાં ત્યાં વીળરાયેલી પડી હોય તેના એકત્ર સંઘઠ કરવામાં આવે તો પાટણના સ્થાનિક ઇતિહાસની છટ્ટી કડીઓનું અનુસંધાન કરી શકાય.

અહીંની કેટલીક મસ્જિદોના શિલ્પઅવલોકનથી તે જૈન મંદિરમાંથી પરિવર્તન પામી હોય એમ જણાય છે.
૮. પ્રો. ભોમીલાલ સહિસરાકૃત “વસ્તુપાલનું વિશામકલ અને બીજાં લેખો” નામક પુસ્તકમાંથી.

ખાટજીથી વાયવ્ય તરફ ડોકેક આઈલના અંતરે શેષ ફરીકની ફરગાહ આવેલી છે, તેમાં ફરગાહ માટેના આવશ્યક ફેરફારો થયા છે પરંતુ સજામંડપના જૂના થાંભલાઓ, લૂમટ અને છતનું શિથિ મૂળ ૧૧મી સદીની જૈન સ્થાપત્યશૈલીનું જણાય છે.

થહેરની દક્ષિણે કોટ પાસે તૂટેલી હાલતની એક ઈમારત શેષ બોધની મસ્જિદના નામે જાણીતી છે. તેમાંના થાંભલાઓ અને બીલુનું શિથિ પ્રાચીન જૈન મંદિરનું જણાય છે. પ્રાચીન અને સુધારેલો ભાગ તદ્દન ભુલ્લો તરી આવે છે.

વળી, અધ્યકાલીન પ્રવાસીઓના વર્ણન ઉપરથી જણાય છે કે, અહીં એક જામી આઘીના મસ્જિદ હતી. અલગ-ખાને એક વિશાળ જૈન મંદિરનો ક્વેસ કરી એ રથોને એ બંધાવી હતી. તેમાં ૧૦૫૦ થાંભલા હતા. તેનો વિસ્તાર ૪૦૦૪૩૫૦ ફીટનો હતો. ગુજરાતની આ મોટી મસ્જિદનો અરઠાંઓએ તદ્દન નાશ કરી નાખ્યો. આમાં વપરાયેલી થાંભલા વગેરેનો સામગ્રી અહીંના ક્વેસ કરેલા જૈન મંદિરની હતી.

આ સિવાય બીજી મસ્જિદોનું અવલોકન કરીએ તો આવી ઘણી હકીકતો પ્રગટમાં આવે અને પ્રાચીન ખાટજીની અવ્યત્તાની કંઈક ઝાંખી કરી શકાય.

૩૦. વડનગર

(કેશ નંબર : ૧૦૬૮-૧૦૭૧)

વડનગર ગુજરાતનું અતિપ્રાચીન નગર છે. પુરાણો પણ આ નગરની પ્રાચીનતાની સાબ પૂરે છે; પુરાણોએ એને વિવિધ નામો આપ્યાં છે. આનંદપુર, અમલકારપુર, અદનપુર વગેરે નામો હાલના વડનગરના પ્રાચીન સ્થળોના જ નિર્દેશ કરે છે. આ નગર સાથે જૈનધર્મના સંબંધ પણ પ્રાચીનકાળથી છે. જૈનધર્મથી ગુજબ આનું પ્રાચીન નામ આનંદપુર અને લુહનગર હતું.

જેનોના ‘કલ્પસૂત્ર’ નામના પવિત્ર આગમ ગ્રંથની આવકો સમક્ષ વાચનાનો અધર્ભ આ સ્થળે થયો હતો. એ વાચના કર્યા બાદથી શરૂ કરેલી એ વિશે કથામયી એકમત નથી પરંતુ જે રાજવી સાથે આ કલ્પવાચનાની ઘટના સંબંધ ધરાવે છે એનું પ્રમાણ આ સ્લોક પૂરું પાડે છે:—

“વીરાન્ ત્રિનન્દાક્ષરણવીરન્ (૧૧૨) લઘ્વૈલ્લપ્તે હ્રુવસેનમ્પતો ।

યમિન્ મદે સંસદિ કલ્પવાચનામાઘાં તદાનન્દપુરં ન કઃ સ્તુતે ! ।”

—આનંદપુરના ચૈત્યથી પવિત્ર થયેલા ક્રુવસેન રાજાની સમક્ષ વીરનિ. સં. ૬૬૩ (વિ. સં. ૫૨૩)ના જે મહોત્સવમાં એકઠી થયેલ રાજસભામાં “કલ્પસૂત્ર”ની પહેલવહેલી વાચના થઈ તે આનંદપુરની કયો પુરુષ સ્તુતિ ન કરે ?

પરંપરા કહે છે કે ક્રુવસેન રાજાના પુત્રના મરણથી એકઠી થયેલી શોકસભાને સાંત્વના આપવા માટે એ સમયના સમર્થ જૈનાચાર્ય શ્રીશ્વેત્સવસ્ત્રિએ “કલ્પસૂત્ર” વાંચી સંભળાવ્યું હતું.

ગુર્જરનરેશ કુમારપાલે વડનગરમાં સં. ૧૨૦૮માં બન્ય કિલ્લો બંધાવ્યો છે, જેના ફરવાળના તોરણોની શિથપકલા તો આજે ગુજરાતની પ્રાચીન શિથપકલાના સર્વોત્તમ નમૂનારૂપ ગણાય છે.

સં. ૧૫૨૪ માં શ્રીમતિશાસોને રચેલા “સોમસોભાગ્ય કાવ્ય”માં વર્ણન છે કે—લુહનગર (વડનગર) માં સુમેલા નામનું તળાવ છે અને જીવંતસ્વામી તથા વીરના બે વિકારો નગરની શોભારૂપ છે. આવા પવિત્ર સ્થળમાં દેવરાજ, હેમરાજ અને ઘટસિંહ નામના ત્રણ ભાઈઓ શ્રીમંત હતા. તેમાંના એકી દેવરાજે ભાઈઓની સમ્મતિથી

કરેલા ઉત્સવમાં શ્રીસોમજીંદરસૂરિએ શ્રીમુનિજીંદર વાચકને સુરિપદ આપ્યું હતું. પછી દેવરાજે સંધપતિ બની અહીંથી મુનિજીંદરસૂરિ સાથે શાનું જય અને જિરનારની યાત્રાઓ કરી હતી.

જેઠા ટેકરા ઉપર વસેલું આ નગર આજે પણ એના ભૂતકાલીન ગોરવનું ભાન કરાવે છે. તેમાં અહોનાં જૈન મંદિરોનું સ્થાન અગ્રપદ છે. આજે અહીં પ બિનમંદિરો જોવાં છે.

૧. સ્વપ્રભાવે ભગવાનનું પ્રાચીન મંદિર વિશાળ અને ભવ્ય છે. ભગતીમાં ત્રણ શિખરોની ઢેરીઓ છે અને મૂળ ગભારા નીચે લોચરામાં શેષકણ્ઠાવાળા શ્રીપાર્શ્વનાથની પ્રાચીન રમણીય મૂર્તિ બિરાજે છે. કહે છે કે, આ લોચરું ઠેઠ તારંગા સુધી જતું હતું.

૨. હાથીવાળા ટેરાસરમાં મૂળનાયક શ્રીમહાવીરસ્વામી છે. તેમાં શિખરોની બાવન દેવકુલિકાઓ છે. જુદા જુદા નાગરવ્યક્તિ શાવકોએ દરેક ઢેરીમાં ભગવાન મહાવીરસ્વામીની પ્રતિમાઓ ભરાવેલી છે. રંગમંડપમાં આ મંદિરના બંધાવનાર શ્રેષ્ઠીની મૂર્તિ બારેક ફીટ જિઆરવાળા પથ્થરના એક હાથી ઉપર શોભી રહી છે.

બડનગરા નાગરનો ઉત્પત્તિનું સ્થાન આ નગર બનાય છે. નાગરો અસલ જૈનધર્મ પાળતા હતા એવું પ્રમાણ પ્રાચીન મૂર્તિલેખોમાંથી મળી આવે છે. ૨ એમણે બંધાવેલાં મંદિરો અને સ્થાપન કરેલી મૂર્તિઓ આજે પણ અહીં મોજુદ છે.

શ્રી. દુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી પોતાના “વૈષ્ણવધર્મનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ”માં કહે છે કે—“સં. ૧૫૪૬ની આસપાસ પુષ્ટિમાર્ગ શુદ્ધાદૈત સિદ્ધાંતના પ્રરૂપ શ્રીવલ્લભાચાર્ય ગુજરાતમાં આવ્યા અને જૈનધર્મનું સાચી જોડ, ખડાપતા, નાગર વાણિયાઓ હતા તે સર્વ આચારે આ સંપ્રદાયના જ જણાય છે.” અર્થાત્ આ નાગરો જૈનમાંથી કેટલેક કાળે શેષલુચાચી થયા અને તે પછી ઉત્કત સંવતમાં કેટલાક પુષ્ટિમાર્ગી બન્યા હશે.

શ્રીકૃષ્ણોત્પત્તિસૂરિએ રચેલા “કુવલયમાલા” ધર્મની પ્રશસ્તિમાં જટસ્વરસૂરિએ જે આકાશવપ્રનગરમાં એક રમ્ય જિનાલય કરાવ્યું એવી નોંધ છે તે પર શ્રીજિનવિજયજી પોતાના “કુવલયમાલા” નામના લેખમાં આ આકાશવપ્રનગરને જનનગર તરીકે ઓળખાવે છે પરંતુ શ્રીકલ્યાણવિજયજી એ આકાશવપ્રનગરને સ્થિધની સરહદમાં આવેલા ‘અમરકોટ’ના પર્વાય નામ તરીકે ઓળખાવે છે.^૨

૩૧. પાનસર

(કોડ નંબર : ૧૦૮૩-૮૬)

પાનસર ટેરાસની લગભગ ૧ ફર્લાંગ દૂર પૂર્વ તરફ જંગલમાં આ તીર્થધામ આવેલું છે. ગામમાં જવાના માર્ગની જમણી બાજુએ વિશાળ કંપાઈડમાં વચ્ચે સાત ગભારા અને ત્રણ શિખરવાળું મૂ. ના. શ્રી મહાવીર ભગવાનનું વિશાળ અને ભવ્ય મંદિર શોભે છે. મૂ. ના.ની પ્રતિમા ડા ફીટ જાંચી છે. આના સાતે ગભારામાં મૂ. ના. તરીકે આરસની સાત મૂર્તિઓ પધાવેલી છે. બાકીની મૂર્તિઓ ધાતુની પંચતીર્થી વગેરેની છે.

મંદિરની ચોતરફ આવેલી વિશાળ ધર્મશાળામાં ૧૨૦ ઓરડાઓ છે. મંદિરની સમુગ્ર કંપાઈડ વચ્ચે જ સુરત વાળા શેઠ જીરિયાભાઈ જીવલુચંદે બાવીસ હજાર રૂપિયા ખર્ચેને ત્રણ માળનું ભવ્ય ટાવર બાંધેલું છે.

આ મંદિર બંધાવનારો ઇતિહાસ એવો છે કે, મૂ. ના. મહાવીર ભગવાનની મૂર્તિ રાવલ જાલા તેજના ધરના કરામાંથી સં. ૧૬૬૬ના આવજી સુદિ ૬ને રવિવારે પ્રગટ થઈ હતી એને પાનસર ગામના ટેરાસરમાં પધરાવ્યા પછી થયું.

૨. નામરોએ ભરાવેલી જૈન મૂર્તિઓના લેખો માટે જુઓ: શ્રીજીવસાચરસૂરિસંપાદિત: “ધાતુપ્રતિમા લેખસંગ્રહ” બા. ૧-૨, અને શ્રીવિજયધર્મચરિત્રસંપાદિત ‘પ્રાચીન લેખ સંગ્રહ’ બા. ૧.

૩. “જૈન સાહિત્યનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ” પૃ. ૧૩૩ની ટિપ્પણી.

ચાનાળુઓ અહીં દર્શનાર્થે આવવા લાગ્યા. પ્રાચીન મૂર્તિઓનો મહિમા વધતો જતો જોઈ, અમદાવાદ જેવું શહેર નજીક હોવાથી, સ્ટેશન પાસે જમીન વેચાતી લઈ દેરાસર બંધાવવાની શરૂઆત કરતાં શેઠ જોડાલાલ દીપચંદનાં ધર્મપત્નીએ ચાલીસ હજાર રૂપિયા આપ્યા ને શ્રીસંઘના દબાથી આ લગ્ન જિનાલય તૈયાર થયું. સં. ૧૯૭૪ના વૈશાખ સુદિ ૬ ના દિવસે પ્રગટ થયેલ શ્રોમહાવીર ભગવાનની પ્રતિમાની મૂ. ના. તરીકે પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

સં. ૧૯૬૧ માં અહીંના એક દેકરાને ખોદતાં પાંચ મૂર્તિઓ નીકળી હતી, જે આ મંદિરમાં પધરાવવામાં આવી છે. ખીસે ખીસે આ સ્થળ તીર્થધામ બની ગયું છે.

આ મંદિરથી બે ક્લોઝ ફર પાનસર ગામ આવેલું છે. ત્યાં પણ ઘુમટબંધી એક નાનું શ્રીધર્માચલું ચેત્ય છે, જેમાં ભગવાનની ગાર આંગળની આરસની એક પ્રાચીન પ્રતિમા ગિરાજમાન છે.

આ ગામની આસપાસનાં મકાનો અને વાવડીઓ વગેરે જોતાં આ ગામ પહેલાં આગાહ હશે એમ લાગે છે.

થોડા સમય અગાઉ અહીંથી બીજી કેટલીક મૂર્તિઓ નીકળી આવી છે તે ગામના મંદિરમાં પધરાવી છે.

૩૨. વામજ

(કેઠા નંબર : ૧૦૮૧)

સેરિસાથી ૪ માઈલ દૂર વામજ નામનું ગામ છે.

સં. ૧૯૭૬ના માગશર વદિ ૫ ને રોજ પાટીદાર મહેલલાના એક કણ્ઠગીના ઘર પાસે ખોદતાં જૈન પ્રતિમાઓ નીકળી આપ્યાં. આ પ્રતિમાને સેરિસા લઈ જવાનો ખૂબ પ્રયત્ન થયો પરંતુ ગામના લોકોએ લઈ જવા ન દીધાં. તેમણે અહીં મંદિર બંધાવીને એ પ્રતિમા પધરાવવાનો આગ્રહ કર્યો. આખરે ગામ ભઠાર હતુંમાનજીના મંદિરની ધર્મશાળામાં એક ખોદી કરાવી એ મૂર્તિને ત્યાં સ્થાપન કરવામાં આવી.

આ મૂર્તિ સિવાય બીજી મૂર્તિઓ પણ મળી આવી હતી. તેમાં ચાર કાઉસગિયા, ખંડિત થયેલા બે આમરધર ઇદ્રો, બે ઇક્રાણીઓ, સફેદ આરસની એક ખંડિત મૂર્તિ, જેના ઉપર સં. ૧૫૨૩નો લેખ છે અને સફેદ આરસના પરિકરની એક ગાદી વગેરે નવ-દશ નંગ હતાં. કહેવાય છે કે અહીં પહેલાં એક જિનમંદિર હતું અને તેને સેરિસા કુખી સોયડું હતું. સુસ્ત્રિકાળમાં આ બધું વેરવિખેર થઈ ગયું.

અહીંના મહાદેવના મંદિરમાં જૈન અવશેષોના ટુકડાઓ ચણી લીધેલા જોવાય છે. તેમાં મૂળ ગભારા ઉપરના ભાગમાં પરિકરનો એક ટુકડો ચણેલો છે, જેમાં ઉપરના ભાગમાં બે નાની ઠેઠેલી તીર્થંકર મૂર્તિઓ છે અને એક ગોખલાનો ઉપરનો ટુકડો છે, જેમાં ઉપરના ભાગમાં બે હાથી અને છત્રધર દેખાય છે. ઝીણવટથી જોવામાં આવે તો આખરે મહાદેવ મંદિર જૈન મંદિરની સામગ્રીમાંથી ભણું થયું હોય એમ જણાઈ આવે. ત્યાંના વૃદ્ધો કબૂલ કરે છે કે, જૈન મંદિરના ખંડિયેશના પદ્મધરે તેમજ આરસના ટુકડાઓમાંથી ચૂનો બનાવીને આ શિવાલય બાંધવામાં આવ્યું છે.

કવીશ્વર લાલવચસમયે સં. ૧૫૨૨માં અહીં રહીને “આલોચણુ વિનતિ” નામની ગુજરાતી કવિતાકૃતિ રચી હતી. તેમાં તેઓ આ પ્રકારે ઉલ્લેખે છે:—

“સંવત પંનરે વાસડે અલલેસર રે, આદિસર સાખિ તો; વામજમાંહે વીનબો સીમંધર રે, રેવદર્શન દાખિ તો.”

આ ઉપરથી જણાય છે કે સોળમા સૈકામાં અહીં શ્રીઆદીશ્વરનું મંદિર હતું અને તેમાં શ્રીસીમંધર જિનની મૂર્તિ હતી.

આજે અહીં નવીન જિનમંદિર બાંધવામાં આવ્યું છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સં. ૨૦૦૨ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ને દિવસે શ્રીવિજય-નેમિસુરીશ્વરજીના શિષ્ય શ્રીવિજયોદયસુરિજી હસ્તક થયેલી છે.

આ મંદિરમાં મૂળ નાં ૧૦ ની સ્તેત પ્રાચીન પ્રતિમા સ્થાપિત છે. હોઠા તેને શાંતિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા કહે છે પરંતુ તે પ્રતિમા આદીત્યના ભગવાનની છે. એના ઉપર હોથ નથી પરંતુ ૧૧-૧૨ માં સૈફની હોથ એમ જણાય છે. તેની બંને બાજુએ કાઉસગિયા છે ને તે પર હોથ છે પણ વાંચી શકાતો નથી. આ બંને કાઉસગિયા મૂળ નાં ૧૦ ના સમયના જ હોવાની સંભાવના થાય છે.

આ સ્થાન આને તીર્થ જેવું મનાય છે.

૩૩. ઉંઝા

(કોઠા નંબર : ૧૦૯૭-૧૦૯૮)

ઉંઝા ઘણું જૂનું ગામ છે. અહીં જૈનોનાં ૨૫૦ ઘરની વસ્તી છે. ત્રણ ઉપાશ્રયો છે, તે પૈકી એક ત્રણ મજલાનો મોટો અને સુંદર છે. ૧ જૈન ધર્મશાળા, જૈન પાઠશાળા અને જૈન લાયબ્રેરી વગેરે છે. અહીં ત્રણ જિનમંદિરો છે.

૧. શ્રીકૃષ્ણનાથ ભગવાનનું વિશાળ અને ભવ્ય મંદિર નાના બબ્બરમાં આવેલું છે. વિક્રમની ૧૨મી શતાબ્દીમાં આ મંદિર બાંધાયું હોય એમ જણાય છે. મૂળ મંદિરને ત્રણ શિખરો છે ને આસપાસ ૨૫ દેવકુલિકાઓ છે, જેમાં એકેક પાષાણ પ્રતિમા છે. મૂળ ગભારામાં મૂળનાથક શ્રીકૃષ્ણનાથ ભગવાન છે અને બંને બાજુનાં બે જિનાલયોમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનની અને શ્રીઅજિતનાથ પ્રભુની મૂર્તિઓ વિરાજમાન છે. શિખરના માળ ઉપર શ્રીશાંતિનાથ વગેરેની પ્રતિમાઓ છે. આ મંદિરની ઠાંધી બાજુએ એક દેરાસરમાં પાંચ મેટુ તુલ્ય પાંચ ચોરુપ પ્રતિમાઓ એક જ ચોકી ઉપર સ્થાપન કરેલાં છે. સમગ્ર મંદિરની પ્રતિમાઓ ગણતાં પાષાણની ૭૨ અને ધાતુની ૭૦ પ્રતિમાઓ છે. આ પ્રતિમાઓ વિક્રમની ભગભગ ૧૨મી શતાબ્દીથી લઈને ૧૪મી શતાબ્દીની પ્રતિક્રિત છે એક આરસ મૂર્તિ શ્રીગોતમસ્વામીની છે અને સં. ૧૨૪૦ની સાલનો ૧૮ જિનમતાનો તુલેલા આરસનો એક પ્રાચીન પદ્ધ છે. સં. ૧૬૦૦ ભગભગમાં આ મંદિરનો ભૂજોદ્ધાર થયેલો છે.
૨. વીસાવાસમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી જિનાલય છે. તેમાં પાષાણની ૪ અને ધાતુની ૫ પ્રતિમાઓ છે.
૩. તલાલીના માદમાં એક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું ઘર દેરાસર છે. તેમાં ધાતુની પંચતીર્થીની ૫ પ્રતિમાઓ છે.

૩૪. સિદ્ધપુર

(કોઠા નંબર : ૧૧૦૪-૧૧૦૫)

સરસ્વતી નદીના પશ્ચિમ કાંઠા ઉપર જરા જિંબાણ ભાગમાં સિદ્ધપુર શહેર વસેલું છે. સિદ્ધપુરનું પ્રાચીન નામ શ્રીસ્થલ હોવાનું જણાય છે. હિંદુઓના આતુલ્ય તીર્થ તરીકે આની પ્રસિદ્ધિ હોવાથી ઘણા હોઠા અહીં માર્ગશાદ કરવા આવે છે. સૌભાગી જૂળરાને ઉત્તર હિંદમાંથી બોલાવેલા તથા શ્રીસ્થલમાં રાખેલા પ્રાણજીએ તેને સિદ્ધપુર નામ આપ્યું હોવાનો સંભવ છે. ઇતકથા તો એવી છે કે, જૂળરાને બધાવવા માટેલા જેદમહાલય સિદ્ધાન્ત જ્યસિંહે પૂરો કર્યો ત્યારે એના માનમાં પ્રાણજીએ રાજના નામના બે અક્ષરો એટલી ઠઈ આ શહેરનું નામ સિદ્ધપુર રાખ્યું. આને એ જેદમહાલયમાં ખડિત અવશેષો જ હંથાત છે. એને એતાં ગુજરાતમાં સ્થાપત્યકલાનો ઉત્કર્ષ કેવો હતો એનું અનુમાન થઈ શકે છે. જૂળરાને સં. ૧૦૪૩ માં આ શ્રીસ્થલ (સિદ્ધપુર) કાનમાં આપી દીધું હતું, એનું એક તામ્રપત્રમાં જણાવ્યું છે.

સિદ્ધરાને અહીં 'સિદ્ધવિકાર' નામે ઉજુડ ૨૪ દેવકુલિકાઓવાળું ભવ્ય ચૈત્ય નિર્માણ કર્યું હોવાના ઉલ્લેખો પણ મળે છે. પરંતુ સુસ્થિતકાળમાં અહીં શારે પરિવર્તન થયું જેમાં આવાં ઉત્કૃષ્ટ ધર્મસ્થાનોનો નાશ થયો, એટલું જ નહિ અત્યારે જે વહેરાઓની વસ્તી જણાય છે તે એ સમયે અને તે પછીના સમયમાં વટલેલા પ્રાણજી હોવાનું કહેવાય છે.

શ્રીહીરવિજયસૂરિના સમયમાં તેમના શિષ્ય કુશલવર્દન ગણિએ સં. ૧૧૪૧ માં રચેલી “સિદ્ધપુર-ભૈત્યપરિ-પાટી”માં અહીં બે ઓટી પોપધણાઓ ઉપરાંત પાંચ ભૈન મંદિરો હોવાનું જણાવ્યું છે :—

“સિદ્ધપુર નથર વખાણીઈ, અવનીતલિ સંઘ, આવક આવિકા બહુ વસઈ, જિનપરશમ રંગઃ
પોપધણા આતકાલી બેહુ તિહાં સોહાઈ, જિજુહર પંચ અનોહર દોસઈ અનગોહક. ” (૪)

આ અવતરણ તત્કાલીન ભૈનોની સ્થિતિ ઉપર પ્રકાશ પાડી રહ્યું છે. સોળમા-સત્તરમા સૈકા મુખી ભૈનોની સારી આબાહો હોવાનું આથી જાણી શકાય છે. એ સમયે જે પાંચ મંદિરો હતાં તેમાં ૧. મૂળનાથકે શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું. ૨. શ્રીસુપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું, જેમાં મૂળનાથકની મૂર્તિ સુંદર સ્થાપત્યલક્ષણી હતી. ૩. અત્યંત દેહીપ્રમાણ જિનાલય ચોથરાવાળું હતું, જેમાં ત્રણ સુંદર મૂર્તિઓ મહાવોરસ્વામી ભગવાનની અને ચોથી મૂર્તિ શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની હતી. ચોથરામાં શ્રીસુપાર્શ્વનાથ અને નેમિનાથ ભગવાનની પ્રતિમાઓ બિરાજમાન હતી. ૪. શ્રીચંદ્રપ્રભુ જિનાલય હતું અને ૫. શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું, જેમાં ૨૪ દેરીઓ અને ચોમુખ જિનની પ્રતિમાઓ પ્રતિષ્ઠિત હતી. કવિ અતે આ પાંચે જિનાલયોની ચોભા વર્ણવતાં જણાવે છે કે—

“પંચ જિજુહર અનોહર તુ ભમરૂંકી, પંચ મરૂંસમાન સાહેલકી;
પંચ તોરથ અતિકાલાં તુ ભમરૂંકી, પંચ ગતિ સુખધાન સાહેલકી.” (૩૪)

આ પાંચે મંદિરો કેવાં ભવ્ય, વિશાળ અને કળાપૂર્ણ હશે એનું અનુમાન કરવાનું આજે આ ભૈત્યપરિપાટી સિવાય બીજું સાધન ઉપલબ્ધ નથી.

આજે અહીં ૫૦ ભૈનોની વસ્તી છે, ૨ ઉપાશ્રય અને ૨ જિનાલયો છે, જેમાંના એક ઇલાતખાના પાસે આવેલા શ્રીચંદ્રપ્રભુ ભગવાનના શિખરખંધી જિનાલયમાં ચોવીસ જિનમાતાનો એક સુંદર પટ્ટ છે અને સં. ૧૨૬૪ની સાલની એક ગૃહસ્થ મૂર્તિ પ્રાચીન છે. બીજું મંદિર અલવાના ચક્રેલે શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું છે. આ મંદિર ધુમટખંધી છે.

★

૩૫. મહેસાણા

(કોડા નંબર : ૧૧૦૮-૧૧૧૮)

મહેસાણા કેટલું પ્રાચીન હશે તે જણાવું નથી પરંતુ પંદરમા સૈકા પહેલાંનું હોવાનો એક પુરાવો મળે છે. ભખનગરમાં આવેલા શેઠ શાયરીએ બંધાવેલા શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના મંદિરની ધાતુમૂર્તિના લેખમાં મહેસાણાના રહેવાસી યેશીએ એ મૂર્તિ બરાબરના ઉલ્લેખ કરેલો છે. એ લેખ આ પ્રકારે છે :—

“સં. [૦] ૧૪૯૧ વં. ૦ ફાગ [૦] વદિ સોમે મહાસાણાવાસ્તવ્યશ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતીય શ્રે. ૦ ચીરપાલ....પૂનાએયલે શ્રીસંવનાથ-વિંશં કારિતે પિપ્પ(વ)લીયમજ્ઞે શ્રીલલતેન્દ્રસૂરિમિઃ પ્રતિષ્ઠિ(ષ્ઠિ)તે શ્રીમ્”

આ ગામમાં ૮૦૦ ભૈનોની લગભગ વસ્તી છે, ૨ ઉપાશ્રયો અને ૪ ઓટી ભૈન ધર્મશાળાઓ છે. અહીં ૧૧ જિનમંદિરો છે, તેમાં ૮ મંદિરો તેા શિખરખંધી અને રમણીય છે.

(૧-૨) સોથી ચોટું અને વિશાળ મંદિર ભબરમાં આવેલું છે. એને બે માળ છે. તેમાં નીચે મૂળનાથકે શ્રીમનચોક્કન પાર્શ્વનાથ ભગવાન છે, બપોરે માળ ઉપર શ્રીનેમિનાથ ભગવાન બિરાજે છે. આ મંદિરમાં ત્રણ પ્રાચીન મૂર્તિઓ છે. એક પ્રાચીન ગૃહસ્થ મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૨૫૭ નો લેખ આ પ્રકારે છે :—

“સં ૧૨૫૭ બાપાલ શ્રુદિ ૧ મહં શ્રીજન્મકસુત મહં શ્રીશાંતિ.....”

આ મૂર્તિ આ મંદિરના બંધાવનારા શેઠીની હોય તેા આ મંદિર અને ગામ તેરમા સૈકા પહેલાંનું પુરવાર થાય.

૧. “પ્રાચીન લેખસંગ્રહ”—વિજયધર્મસૂરિ સમ્પાદિત : ભા. ૧, ભેષાક : ૧૫૪.

(૩) મહારાજની ખડકીમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું ઘર-દેરાસર છે. (૪-૫) સંઘવી પોળમાં આહિનાથ ભગવાનનું મંદિર ધૂમટળખી અને શ્રીમહાવૈસ્ણવો ભગવાનનું મંદિર શિખરખંધી છે. (૬) પટવા પોળમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર ધાબાખંધી છે. (૭-૮) શુકલવાડામાં શ્રીવિમલનાથ ભગવાન અને શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનાં મંદિરો શિખરખંધી છે. શ્રીસુમતિનાથના દેરાસરમાં એક આચાર્યમૂર્તિ ઉપર સં. ૧૨૫૭ નો પ્રાચીન લેખ આ પ્રકારે છે:—

“ સં ૫૭ બાપદ ગુદિ ૧ ગુરો વૃચશ્રીદિગ્ગંધર્વોગાં મૂર્તિ :] ॥ સામગમ્ ॥ સં ૧૨૫૭ ॥ ”

(૮) જોશીની ખડકીમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર, (૯) મોતી જડીઆની ખડકીમાં શ્રીઆહિનાથ ભગવાનનું અને (૧૦) મોચીવાડામાં શ્રીઆહિનાથ ભગવાનનાં મળીને ત્રણ મંદિરો શિખરખંધી રચનાવાળાં છે.

અહીં શ્રીશૈલવિજય સંસ્કૃત પાઠશાળા વગેરે જૈન સંસ્થાઓ છે.

૩૬. ગાંભુ

(કોશ નંબર : ૧૧૯૯)

પાટણથી ૨૪ માઈલ દૂર અને પીણિજ રોડનાથી ૬ માઈલ દૂર આવેલું ગાંભુ શુભરાતનું અતિપ્રાચીન ગામ છે. જૈન યથોમાં ગાંભુ અને અંજુતા એવાં એનાં નામો ઉલ્લેખાયેલાં મળી આવે છે. એક સમયે ગાંભુ ગામ જૈનોનું કેન્દ્રસ્થાન હતું અને ૧૪૪ ગામના જૂથમાં આવેલું મુખ્ય નગર હતું, એમ દાનપત્રો પરથી જણાય છે.^૧

૧. (હાકોદી) સં. ૨૦૦૭ના અંક : “ જુદિપ્રકાશ ”માં “ શેલકો યુગનાં જે અગ્નિહિ તાત્રપત્રો પ્રગટ થયાં છે. તેમાં પહેલું તાત્રપત્ર મહારાજપિરાજી શ્રીસત્તેજેશ્વરપ્રભુ શ્રીકલ્પકેવરનું છે. તેમાં નેપેથું દાન રાકવલી ગામના મહામાલ શ્રીપ્રભુએ બધાવેલ વસતિકાના શ્રીસુમતિનાથકેવરને આવેલું છે. દાનમાં આવેલી જમિ અંજુતાના ૧૪૪ ગામના બધામાં આવેલા કણોદા ગામની પૂર્વ સોમામાં આવી હતી. એની ઉત્તર કાકાવાસનું ગામની સોમાનો ઉલ્લેખ આવે છે. આ દાન વિ. સં. ૧૧૪૦ ના રોય વડિ ૧૪ ને સોમવારે ઉત્તરાયણ પર્વને દિવસે આવેલું છે. એ સમયે કલ્પકેવરને પ્રધાન કપાવડમાંની વિજય જાવણીમાં હતો. દાનદાસનેનો લેખ કાવર્ય વટેથરનો પ્રથમ કેન્દ્રક પડેલો છે ને એનો દાનક મહાસાધિવિગ્રહિક શ્રીપ્રધાકર છે. લેખને અતે રાજની સહી છે.

બીજું તાત્રપત્ર પરમભદ્રારક મહારાજપિરાજી શ્રીજયસિંહકેવરનું છે. લેખની લગભગ ત્રીજા પાંચાઈમાં પુરાણની રાજ્યગોની વાદી આપવામાં આવી છે. તેમાં પ. મ. ૧ શ્રીમુજરાજદેવ, પ. મ. શ્રીઆમુન્દરાજદેવ, પ. મ. શ્રીકલ્પકરાજદેવ, પ. મ. શ્રીકલ્પકેવર તથા પ. મ. શ્રીમત્તેજેશ્વરપ્રભુ શ્રીકલ્પકેવરની નામવલી આવે પ. મ. શ્રીમતિ વિક્રમ સં. ૧૧૫૬ના આગ્રાક સુદિ ૧૫ ને સોમવારની છે. દાન પાટનગર અજુદેશ્વરપાટકમાંથી જ આપવામાં આવેલું છે. દાનનો મુખ્ય ભાગ હાકોદી ગામના મહામાલ શ્રી. પંજજના પ્રથમ હકકર શ્રીવેલકે કરાવેલ ‘ વાપી ને કાતો ‘ વાણી — સરસ્વતીને આપ્યો છે ને થોડો ભાગ હાકોદી ગામના મહામાલ શ્રીશૈરાજે સ્થાપેલા શ્રીસુમતિનાથકેવરને આપ્યો છે. દાનની જમિ અંજુતાના ગામમાં આવી હતી. એની પૂર્વે કામેલો ગામ જતા માર્ગની, દક્ષિણે અંજુતા ગામના પાદરનો, ને પશ્ચિમે વડાલવી અને રાકવલી ગામના માર્ગનો ઉલ્લેખ આવે છે. દાનદાસનેનો લેખક કાવર્ય વટેથરનો પોતે આજપટલિક શ્રીગીજસજ છે ને દાનક મહાસાધિવિગ્રહિક શ્રીઆહિલ પ. મ. લેખને અતે રાજની સહી છે.

બંને દાનની જમિ અંજુતાના ૧૪૪ ગામના જૂથમાં આવેલી છે. આ અંજુતા એ પીણિજ રોડના અને મોઢેરા વચ્ચે આવેલું ગાંભુ ગામ છે. કાણોદા જે વાણરગમ્ના દક્ષિણે આવેલું કોણોડા ગામ છે. એની નજીકમાં આવેલું કાકાવાસનું એ કકાસળા છે. દવાવડા એ પીણિજની ઈશાને આવેલું દવાવડા છે. અજુદેશ્વરપાટક એ કાલના પાટણની નજીકમાં આવેલું તે સુવિદિત છે. કામેલો એ ઊંચા અને શિલકપુર વચ્ચે આવેલું કામેલો ગામ હોઈ શકે. એ ગામ ગાંભુથી વીસેક માઈલ નેજલ દૂર છે પરંતુ લેખમાં તો માત્ર ગામ જવાના માર્ગનો ઉલ્લેખ છે. એનો દિશા પણ બરાબર બંધગેસે છે. વડાલવી એ કાલનું વડાવલો અને હાકોદી એ કાલનું હાકોદી છે. આ રીતે દાનપત્રોમાં જણાવેલાં બધાં ગામ એજાબાં કકાવ છે.

આ બંને તાત્રપત્રોમાં મહત્વનો મુદ્દો એ છે કે, દાન જૈનધર્મનાં દેવાલયોને આપવામાં આવ્યાં છે. આ ઉપરથી એટલું સ્પષ્ટ થાય છે કે, કુમારવંશની પહેલી અડધી આ રાજવંશી પણ જૈન ધર્મમાંથી કામળી બાળકે એને જીવદાન દેતા હતા.

આ હાકોદી ગામમાં આજે કોઈ જૈન મંદિર હયાત નથી. આ મંદિર અહીંની જમિમાં હાલેલું હોતું બેઠકો, એની મૂર્તિઓ

નીચે. આ બીના થોડે પાટણમાં વિદ્યાધરમજ માટે કીમપણદેવનું બંધન મંદિર બંધાવ્યું હતું. સં. ૧૨૨૮માં સૈદ્ધાંતિક ચક્રદેવના શિષ્ય પાર્શ્વનાથે આ ગામમાં જૂના નામના આવકના બિનાલયમાં તેની સહાયતાથી થક સંવત ૮૨૬માં રચેલી 'શાવકપ્રતિકમણ્ડપ' પરની વૃત્તિ તાકપત્ર પર લખી હતી.^૧ સં. ૧૩૦૫માં 'ઉપાંગ-પંચક'ની વૃત્તિએ અહીં જ લખાઈ હતી.^૨ આ સિવાય અહીં બીજા કેટલાક અંધા રચાયા હોવાની કુકીકત બાબત મળે છે. ડૉ. પિટરસેન રિપોર્ટ^૩ બીનાના પૃ. ૫૦માં અંબુલાને ખંભાત તરફ જૂલથી જોળખાવ્યું છે.

આ વિગતોથી બાકી શકાય છે કે પાટણ વસ્તી પહેલાં કે તેની આસપાસમાં જૈન પ્રવૃત્તિનું આ સાકું મથક હતું. જો સમયે અહીં અનેક બિનમંદિરો હોવાં જોઈએ. જૂના નામના આવકના બિનાલયના ઉલ્લેખ ઉપર આવી ગયો છે. આ ગામની પ્રાચીનતાનો પુરાવો આપતા અહીંના મોટા ટેકરાઓ, વીખરાયેલાં ખંડિયેરા વગેરે આજે પણ જોઈ શકાય છે.

અહીં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું બે માળનું મોટું મંદિર છે. મૂળનાયક ઉપર લેખ નથી પરંતુ મૂર્તિ પ્રાચીન અને પ્રભાવશાળી છે. આ મંદિરમાં મૂર્તિઓનો પરિવાર પ્રમાણમાં ઘણો છે. મોટા ભાગની મૂર્તિઓ અહીંની જમીનમાં ઠરાયેલી હતી તે જ મળી આવેલી આ મંદિરમાં છે.

★

૩૭. મોઢેરા

(કાંઠા નંબર : ૧૧૨૦)

મોઢેરાનું પ્રાચીન સૂચન મંદિર આજે પણ મૂળરાત્રીને જૈનેતર કળાસંપત્તિનો દર્શનીય નમૂનો છે. આ મંદિરની બાંધણી-કોણી ૧૪૫ અનેક વિકાસોએ પોતાની કલમને કસવામાં ઠીક પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે. છતાં કોઈ સમભાવી વિકાસે અહીંનાં જૈન અષ્ટશિલો તરફ જરા સરખી નજર કરવાનો કે આલેખવાનો પ્રયત્ન કર્યો નથી.

અહીં જોઈ મૂર્તિ જે હટપ્રાનલ તરીકે પૂજાય છે તે વાસ્તવમાં પ્રભાશાંતિ નામના ચક્ષુની ખંડિત મૂર્તિ લાગે છે. જૈનોએ આ શાસનદેવ ચક્ષુને વર્ણન કર્યું છે તેવી એની રચના જોવાય છે.

ગામ બહાર જૈન મંદિરનું ખંડિયેર જીલું છે. એની સામે વિશાળ કુંડ છે જે કુંડમાં નાની દેરીઓમાં પશ્ચાત્તરજ જૈન મૂર્તિઓ જોવાય છે. કહેવાય છે કે થોડા સમય પહેલાં કુંડનું સમારકામ થયું ત્યારે નીચેના ભાગમાંથી ૧૫-૧૬ બિનમૂર્તિઓ નીકળી હતી પરંતુ સમારકામ કરાવનાર ઉપરી અધિકારીએ જો સ્થળે મૂર્તિઓને માટીથી પૂરી કીધી છે. આ કુકીકત સાચી હોય તો મૂળરાત્ર માટે શરમજનક બીના લેખાય. પ્રાચીન શિલ્પ જૈનોનું હોય કે જૈનેતરનું પરંતુ જો સમસ્ત મૂળરાત્રની સંપત્તિ છે. જો જૈનો જેટલી જ જૈનેતરો માટે સન્માનનીય છે.

આજનું મોઢેરા નું વસ્તું હોય જોમ લાગે છે. ગામની બારે બાજુએ મોટા ટેકરાઓ અને પૂળમાં ઠરાયેલાં અવશેષો જોવાય છે, જો સ્થળે પ્રાચીન મોઢેરા વસેલું હશે.

'પ્રભાવકચરિત'માં ઉલ્લેખ છે કે, 'મખપભટ્ટિસુરિના સુતુ સ્વહસેનસુરિ (આઠમો સૈકા) અહીંના મહાવીર ભગવાનની યાત્રા કરવા પધાર્યા હતા. તેમણે આ મોઢેરા તીર્થમાં શ્રીમખપભટ્ટિને વિ. સં. ૮૦૭ના વૈશાખ સુદિ ૩ના દિવસે દીક્ષા આપી, તેમનું નામ ભદ્રકીર્તિ રાખવામાં આવ્યું હતું.

બોદધ સૈકાના શ્રીબિનપ્રભાસુરિ કહે છે કે, 'મોઢેરામાં શ્રીવીર બિનેશ્વર છે.' અર્થાત્ શ્રીમહાવીરસ્વામીનું પ્રાચીન મંદિર છે. જો મંદિરની શ્રીમખપભટ્ટિસુરિ (નવમો સૈકા) નિત્ય યાત્રા કરતા હતા.

આ ગામના નામ ઉપરથી કેટલાક જૈનાચાર્યો 'મોઢેરમજીય' કહેવાય છે. થોડા વલ્લિકાથી આજે જાણે જ કોઈ અભ્યર્થનું હશે. ઇસિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીકૃષ્ણદ્રાચાર્ય મોઢા જ્ઞાતિમાં જન્મ્યા હતા અને મહાત્મા ગાંધીજી પણ જો જ જ્ઞાતિનું સંતાન હતા.

૧. "જૈન સાહિત્યને લલિત ઇતિહાસ" પૃષ્ઠ ૨૮૨

૨. "જૈન પુસ્તક પ્રકાશનસંઘ" પૃષ્ઠ ૧૨૫, પ્રતિ બાંક: ૨૦૬

આજે અહીં શ્રીશીલકર્જન પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું સુંદર મંદિર છે.

પાટણથી મોઢેરા છ-સાત ગાઉ દૂર છે.

★

૩૮. સંડેર

(કે.ડી. નંબર : ૧૧૩૦)

મહાસુંદરેડે સ્ટેશનથી ૩ માઈલ અને પાટણથી અગ્રિપણે લગભગ ૧૦-૧૧ માઈલ દૂર સંડેર નામનું ગામ છે.^૧ આ ગામ પુરાણ હોવાનાં ચિહ્નો જોવાય છે. આસપાસની ભૂમિ ઉપર પ્રાચીન શિલ્પકૃતિઓ, કેરણીભર્યા પથ્થરો જ્યાં ત્યાં પડેલા મળી આવે છે. મકાનોની દીવાલોમાં ચણી દીધેલા જોવા પથ્થરો પણ ક્યાંક દેખાય છે. મકાનોના પાયા વગેરે તો દૂર દૂર સુધી નજરે પડે છે, આથી આ ગામ અસલ મોઢું નગર હશે એમ પણ હાલે છે. ગામના ચોરામાં આવેલાં મૂર્તિ વગરનાં બે મંદિર વિશે “આકાશોલોલકલ સર્વે જ્યોત્ નોર્ધન ગૂજરાત”ના લેખકોની નોંધ સુજળ : એક : મંદિર તો છટ્ટી શતાબ્દી જેટલું પ્રાચીન હોય એવું અનુમાન દોરવામાં આવ્યું છે. આ હકીકત વિશ્વસનીય હોય તો આ ગામ છટ્ટી શતાબ્દી પહેલાંનું મનાય.

એ પછી આ ગામ વિશેનું બારમી સદીનું તો તામ્રપત્રીય અકાટ્ય પ્રમાણ સાંપડે છે. ચૌહાની કલ્કત્તે સં. ૧૧૪૮ માં સુલુક ગામનું તળાવ ચાલુ રાખવા માટે ઠાણી ગામની કેટલીક જમીન ફાનમાં આપી હતી, તેમાં આપેલી જમીનના ખુંટ લખતાં સંડેર ગામનો ઉલ્લેખ આ પ્રમાણે આવે છે :—

“.... ..અસ્યાશ્ચ મૂમેઃ પૂર્વેત્યાં દિશિ મહારિકાક્ષેત્રં તથા માક્ષણદ્ધઃ | નેહાલાલાક્ષેત્રં ચ | દક્ષિણત્યાં મહિપરામક્ષેત્રં | વશ્ચિ-માર્ગાં સંદેરગ્રામસીમા | इति चतुरावाटोपलक्षितां भूमिः....”

આવા પ્રાચીન ગામમાં નૈનોએ પણ પોતાની સાંસ્કૃતિક સાધનામાં પીછેઠઠ કરી નહિ હોય, પણ કમનસીબે એ વિશે કશું જણવા મળતું નથી. હા, સં. ૧૩૫૩ માં વીળપુરમાં પૈથક નામના શ્રેષ્ઠીએ લખાવેલી ‘ભગવતીસૂત્ર’ની પ્રતિની એક પ્રશસ્તિમાંથી અહીંના મંદિર વિશે આ પ્રકારે સૂચન મળે છે :—

“યોઽચીકરમ્પણપાત્મપુણ્યવહ્નીમિવારોહયિતું સુકર્મ્મો | પ્રામે ચ સંદેરકનાગ્નિ વીરચૈત્યેઽજ્ઞાનિ શ્રેષ્ઠિવરઃ સ મોલુઃ ||”

—સત્કર્મ્મશીલ મોખુ નામે શ્રેષ્ઠી સંડેરેક ગામમાં થયો, જેણે આ ગામના વીરચૈત્યમાં પોતાના પુરુષદેવી વેલ્હી પર ચઢવા માટે મંડપ બંધાવ્યો.

આ ઉલ્લેખથી જણાય છે કે, સં. ૧૩૫૩ પહેલાં અહીં વીર ચિનેશ્વરનું મંદિર હતું, જેમાં મંડપ બંધાવવામાં આવ્યો.

વળી, સં. ૧૫૭૧માં શ્રેષ્ઠી પંરવત અને કાન્હાએ લખાવેલી અનેક પ્રતિજ્ઞામાં તેમના પૂર્વજોની વંશાવલી અને તેમના સુકૃત્યોની નોંધ ૩૪ શ્લોકની પ્રશસ્તિમાં આપી છે.^૨ તે તે પૂર્વજોના સુકૃત્યોની અને વિશિષ્ટ ઘટનાઓની સાલવારી પણ તેમાં નોંધી છે, તેમાં અહીંના મંદિર વિશેનો ઉલ્લેખ આ પ્રકારે કર્યો છે :—

“સંદેરકેઽળહિલુપાટકપતનસ્થાસન્ને ય ઇવ નિરમાપયતુશ્ચૈવમ્ | સ્વચૈઃ સ્વકોયકુલદૈવતગૌરેશેઽં શેનાધિરાજસતતાન્નિસન્નિધાનમ્” ||૭||

—પૈથક નામના શ્રેષ્ઠીએ અણહિલપુર પાટણની પાસે આવેલા સંડેર ગામમાં પોતાના જનવડે પોતાની કુલદેવતા અને વીરચૈત્ય (?) સેત્રપાલથી સેવાયેલ ચૈત્ય કરાવ્યું.

૧. પ્રો. જોશીલાલ સંડેરસૂત્ર “વસ્તુપાવનું વિદ્યામંડળ અને બોળ ભેખો”માંથી આ ગામની કેટલીક હકીકત તારવી પડે છે.

૨. “જેન પુસ્તક પ્રશસ્તિસંગ્રહ” પ. ૧૮, પ્રશસ્તિ અંક : ૧૬.

૩. “જેન સાહિત્યપ્રદર્શન શીખસાલિ સંગ્રહ” પૃષ્ઠ : ૭૨, પ્રતિ અંક : ૨૬૬

એ જ શ્રેષ્ઠ પેઢે આ સિવાય એક મૂર્તિને જીર્ણોદ્ધાર કરાવી પોતાના ધર-દેરાસરમાં સં. ૧૬૬૦માં સ્થાપન કર્યાની નોંધ આ પ્રકારે એ પ્રશસ્તિમાં મોંઘી છે:—

“ગોત્રેઽત્રૈવાપાતશિખ્યં મીમસાવુવિધિસિતમ્ । ચં પિતલમયં હૈમદડમર્દયસન્ધિમકારયત્ ॥૮।

ચમરજિનવૈન્દ્રસ્ફારમૂર્તિં વિધાય શુદ્ધજિનવસતૌ પ્રાતિઘ્રીપદ્ શુદ્ધલભે ॥૧૧॥”

—પોતાના ગોત્રમાં ધર્મ ગયેલા જીન શ્રેષ્ઠને પહેલાં બરાવેલી આદિ જિનેશ્વરની પિતલમયી મૂર્તિને સુવર્ણથી દદ સંધિવાળી કરાવી. વળી, ભગવાન મહાવીરસ્વામીની સુંદર મૂર્તિ બરાવીને સારા સુદૂર્તમાં પોતાના ધર-દેરાસરમાં સ્થાપન કરી.

તે પછીના સ્લોકમાં જણાવ્યું છે કે સં. ૧૩૬૦માં જ્યારે કરજીએલા પાટણમાં રાજ્ય કરતો હતો ત્યારે એ મૂર્તિઓને સ્થાપન કર્યા બાદ શ્રેષ્ઠ પેઢેએ અહીંથી શત્રુજ્ય અને ગરનારની યાત્રા માટે સંઘ કાઢ્યો.

આ બંને ઉલ્લેખોથી આ ગામમાં સં. ૧૩૬૦ પહેલાં એક કરતાં વધુ જિનમંદિરો હોવાનું સ્પષ્ટ મળે છે અને તેમાં ઉલ્લેખાયેલા શ્રેષ્ઠિયા અને તેમના પૂર્વજો આ ગામના વતની હોવાની નોંધથી આ ગામમાં યોદ્ધા સૈકા પહેલાં જેનોની સારી વસ્તી હતી એવું અનુમાન નીકળે છે. અહીંના વીરચૈત્યનો આગે પત્તો નથી.

આને તો અહીં માત્ર પચાસેક જેનોની વસ્તી છે અને એક શિખરળંધો મંદિર છે.

મૂળનાથક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન છે. તેમાં એક મહાવીરસ્વામી ભગવાનની મૂર્તિ નીચે સં. ૧૩૩૨ના મહા ક્રુદ્ધ ૧પને એક લેખ કેાતરેલો છે. તેમાં હારીજગન્મુખના એક શ્રેષ્ઠિએ શ્રીજગન્નથદસુરિના શિષ્ય શુભજાનકદસુરિના ઉપદેશથી મહાવીરસ્વામીની મૂર્તિ બરાબ્યાનો ઉલ્લેખ છે. એટલે આ મૂર્તિ સંભવતઃ ઉપર્યુક્ત વીરચૈત્યની હતી એવું અનુમાન કરી શકાય. બીજી બે મૂર્તિઓના પગાસણ ઉપર લેખો છે પણ પ્લાસ્ટરમાં દંકાઈ ગયેલા હોવાથી વાંચી શકાતા નથી. એ સિવાયની ધાતુ મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૪૮૪, સં. ૧૫૦૭, સં. ૧૫૨૧, સં. ૧૫૨૭, સં. ૧૫૩૩, સં. ૧૫૬૪ ના લેખો મળી આવે છે.”

૩૯. શંખલપુર

(સૈકા નંબર : ૧૧૩૪)

એચારાજ રોશનથી ૧ માઈલ દૂર શંખલપુર નામે ગામ છે. શંખલપુર નામને શુદ્ધ કરવાના હેતુથી કેટલાક તેને ‘શંખલપુર’ પણ કહે છે, પરંતુ એ બંને નામો ખરાં નથી. વસ્તુતઃ લખમણ નામના રાજાએ પોતાના નામ ઉપરથી આ ગામ વસાવ્યું હોવાથી તેનું ખરું નામ તો ‘સલખણપુર’ છે. કવિ શ્રીગુણવિજયજીએ સં. ૧૬૮૭માં રચેલા “કૈાચરબ્યવહારી રાસ”માં એ સંબંધે આ પ્રકારે ઉલ્લેખ કર્યો છે:—

“ગાઉ પનર પાટણથી દૂર, સલખણપુરનડં સખલ પડુર; રૂપ લખખણિ નિવસાવ્યું બેઠું, સોહણ નગર સકલ શુભગેહું.
તે પુરમાં બ્યવહારી બણા, બરમાં ખાસતણી નહીં અણા; દાન દીર્ઘ દેવપૂજ કરંઈ, સાતે ખેત્ર સદા ઉદ્ધરંઈ.”

અહીં યોદ્ધા સૈકાથી લઈને સોળામા-સત્તરમા સૈકા સુધી આવકોની વસ્તી સારી હતી અને તેઓ મોટે ભાગે સંપન્ન હતા; એમ આ વર્ણનથી અને બીજાં અર્વાંતર પ્રમાણોથી જણાય છે.

ઉપર્યુક્ત રાસ, અહીંના આગેવાન કૈાચર નામના શ્રેષ્ઠીની નોંધવાયેલ્ય હકીકત આપે છે તે એ કે, એક સમયે કૈાચર શ્રેષ્ઠી વેપાર અર્થે ખંભાત ગયા. ત્યાં ચતુર્દશીના દિવસે શ્રીસુભતિસાધુસુરિ(જન્મ: સં. ૧૪૬૪, સ્વર્ગવાસ: સં. ૧૫૫૧)નું બ્યાખ્યાન સાંભળ્યું. સુરિજીએ ઉપદેશમાં અદિસા વિશે જણાવ્યું કે, “જીવકયા પોતે પાળવી એ તો પુરુષ છે જ પરંતુ બીજા પાસે પગાવની એ પણ ખાસ કરીને પુરુષનું જ કામ છે.” એ સમયે શ્રેષ્ઠી કૈાચરે શુદ્ધ-મહારાજને પ્રસંગોચિત નિવેદન કર્યું કે, “સલખણપુર તાલુકામાં આમારી પગાની નથી. ત્યાં બહુચારાજ જેવી પાસે

૪. “આતમાનંદ પ્રકાશ” પૃષ્ઠ : ૨૯, બંક ; ૮—કેટલાક ધાતુ પ્રતિમાસોનાં એ શીર્ષક લેખ.

હિંસક લોકો વધુ જીવોનો વધ કરે છે.” આ સાંભળી યુગ્મજીએ ખંભાતના સંઘમાં પ્રતિષ્ઠિત અને રાજદરબારમાં માનવતું સ્થાન ભોગવતા અરડકમદલ ઝોડશાલ એવા ફેસલહર શાહજીસિંહ નામના ગૃહસ્થને યોલાવ્યા અને ફેસલગની વિનંતિ વિશે કંઈ થઈ શકે તો ધ્યાન આપવા સુચવ્યું. એ જ સમયે શાહજીસિંહ પોતાની લાગવગને ઉપયોગ કરી, સુલતાનનું ફરમાન મેળવ્યું અને ફેસલરને સરપાવ આપાવી, સમથેર બંધાવી, ત્યાંના બાર ગામને અધિકારી બનાવ્યો. તેણે અધિકાર હાથમાં લેતાવેત ૧ સહબળપુર, ૨ હાંસલપુર, ૩ વડુવાલી, ૪ સ્ત્રીતાપુર, ૫ નાવિચાળી, ૬ બહિચર, ૭ દૂંદડ, ૮ દેલવાડુ, ૯ દેનમાલ, ૧૦ મેડર, ૧૧ કાલહરિ અને ૧૨ છમોડી ગામોમાં અમારીપડહ વગડાવ્યો. એ જ દિવસથી બહુચરાણ વગેરેમાં થતી જીવહિંસા બંધ થઈ.

એ કે આ રાસમાં અહીંનાં મંદિરો વિશે સુચન નથી પરંતુ ચોદમા સેકાના (જનનપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી “તીર્થ-માળા”માં ‘પાલ સંતિ તિથા નવરિ સલ્લજનપુરે’ એવો ઉલ્લેખ હોવાથી આ નગરમાં પાર્શ્વનાથ અને શાંતિનાથનાં બે દેવળો હતાં; એમ સ્પષ્ટ થાય છે.

અડવગઢના મંત્રી પેથડકુમારે ચોદમા સેકામાં જુદા જુદા ગામ-નગરોમાં મળીને ૮૪ જિનમંદિર બંધાવ્યાં; તેમાં સહબળપુરમાં પણ એક બંધાવ્યું હતું એમ શ્રીચિનસુંદરચરિત્રિયત ‘ગુર્વાલી જીજ્ઞાસુ છે. એ મંદિર ઉપર્યુક્ત બે મંદિરો પૈકીનું હશે કે જિન એ બાણી થકાતું નથી પણ એ બે કે ત્રણ મંદિરો કોઈ રાજકીય આતંકમાં નબ ધર્મ ગયાં હશે. આ સંબંધે પુરાવા આપતી આ ગામની સ્થાનિક માહિતી મળે છે કે, સં. ૧૮૪૮ માં કોઈ કેળી રાંતેજીથી બે મૂર્તિઓ ચોરીને અહીં લાવેલો, તે અહીંના આવકોએ ૧ મણ, ૫ શેર કાઢ્યા આપીને તેમની પાસેથી વેચાતી લઈ લીધી. તેમાંની એક મૂર્તિ અહીં રાખી અને બીજી મૂર્તિ દુવડ ગામના શ્રીસંઘને આપવામાં આવી હતી. અહીં રાખેલો મૂર્તિ માટે દેરાસર બાંધવાનો વિચાર થતાં શ્રીસંઘે રાજકીય મંજૂરી મેળવી જૂલું ખંડેર જેવું મકાન વેચાતું લીધું. સં. ૧૮૪૬ માં એ જૂના ખંડેરને યોદીને ઈટે કાઢતાં તેમાંથી લોંબડું નીકળી આવ્યું. એ લોંબડામાંથી ૧૫૦-૨૦૦ જેટલી જિનપ્રતિમાઓ, કાઉસંગિયા, કેટલાયે પરિકરો, દીવાઓ, અંગલણા, બોરસિયો, સુખડ અને મંદિરનું શિખર વગેરે પુષ્કળ વસ્તુઓ મળી આવી હતી. એમાંનાં લગભગ ૨૦૦-૩૦૦ નંગ કાઢાગરિ લઈ જવામાં આવ્યાં અને બીજી કેટલોક વસ્તુઓ બહાર ગામ આપી દેવામાં આવી, આ હકીકત અહીંના પ્રાચીન મંદિરોનો પુરાવો આપે છે.

નવા મંદિરનો પાયો નાખવામાં આવ્યો અને પ્રતિમા સ્થાપન કરવાયોય દેરાસરનો થોડો ભાગ સં. ૧૮૭૬ માં તૈયાર થયો. સં. ૧૯૦૫ ના જેઠ વદિ ૮ ને દિવસે એ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

આજે અહીં ત્રણ શિખરોવાળું ભોંયરાખંધી વિશાળ મંદિર જોયું છે. મૂળનાથક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન બિરાજમાન છે. મૂળ ગભારો, ચોંચડું અને ભમતીના રપ ગોખલાઓમાં મૂર્તિઓ વિરાજમાન છે. એ પ્રાચીન મૂર્તિઓ પરના લેખો તપાસવામાં આવે તો અહીંનાં પ્રાચીન મંદિરો અને તે તે સમયે આવકોની વસ્તી અને સ્થિતિનું અનુમાન કરવું સહેલ બને.

આજે અહીં આવકોનાં ૪૦ ઘરનાં વસ્તી છે અને ૨ ઉપાશ્રય છે.

૪૦. ઝીંકુવાડા

(કેડા નંબર : ૧૧૫૫)

આ ગામ પ્રાચીન છે. એનું પ્રાચીન નામ ઝીંગપુર અને ઝંઝપુર હતું. કહેવાય છે કે સિદ્ધરાજ જયસિંહને જન્મ આ ગામના જંગલમાં ઝુંઝા નામના રખારીને ત્યાં થયો હતો, તેથી સિદ્ધરાજે એ રખારીના નામે આ ગામ વસાવ્યું. ‘ઝાલાશવાસિધિ’ ના કથન મુજબ : સિદ્ધમાંથી સર્વનાથ થયા પછી આવેલા મહેવાણા કુલના ઝાલા સુત્રિને

૧. “ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ” ભા. ૧, પૃ. ૧-૧૨,

૨. “જૈન સત્પ્રકાશ” વર્ષ : ૧૭, અંક : ૧.

સિદ્ધરાજના પિતા કણ્ઠદેવે કેટલાંએક ગામ અક્ષિત આપ્યાં હતાં, તેમાં આ ગામ સુખ્ય હતું પરંતુ કોઈ કારણસર તેઓ પાટડી ગયા તે સમયે ઝીંઝુવાડા પાટણને તાલે ગયું.

રાજકીય દૃષ્ટિએ આ ગામ સીમા ઉપરનું હોવાથી સિદ્ધરાજે અહીં ગામ ફરતો વિશાળ ને મજબૂત કિલ્લો બંધાવ્યો હતો. એ કે આ કિલ્લો આજે તુટી ગયો છે અને એ કિલ્લાના સુખ્ય દરવાજા ઉપર જઈને જઈને આટલા અક્ષરો ફોટાઈલા છે. એ ઉપરથી પણ જણાય છે કે સિદ્ધરાજ જયસિંહના આદેશથી મંત્રીશ્વર ઉદયનની દેખરેખ નીચે આ કિલ્લો બંધવામાં આવ્યો હતો. સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ શુભરાતમાં આ કિલ્લો નમૂનેદાર ગણાય છે. અહીં જૂનું તળાવ અને વાવ મજબૂત પથ્થરનાં બાંધેલાં છે. તેનો ધણોખરો ભાગ પડી ગયો છે. સંભવ છે કે આ તળાવ અને વાવ પણ કિલ્લાની સાથેસાથ બંધાયાં હશે.

તેરમા સૈકાનો દુર્જનશય્ય રાજા, જેનો શ્રીશંખેશ્વર તીર્થના પ્રભાવથી કોઈ રોગ મટી ગયો હતો અને શંખેશ્વરના મંદિરનો જેણે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો તે આ ગામનો નરેશ હતો.

રામગઢીના કિલ્લાની બહાર પણ ગામના કોટની અંદર એક નાનું પ્રાચીન જૈન મંદિર હતું, તેનો ધ્વંસ થઈ ગયો છે પણ તે જગા હજી જોનાના કબજામાં છે.

અહીં બે માળનું ત્રણ ગભારા અને ત્રણ શિખરવાળું વિશાળ ને ભવ્ય મંદિર છે. બંને માળમાં મૂં નાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન છે. તેમની સં. ૧૬૦૫ના મહાસુદિ ૫ ના રોજ પ્રાગટ્ય કરવામાં આવી છે.

દેરાસરના ઉપલા માળમાં આવેલા સુખ્ય ગભારામાં એક પૂજામાં ચોવીશીથી છુટી પડી ગયેલી એક નાની બેઠી મૂર્તિ છે ને બાજુના ગભારામાં જૂના દેરાસરમાંથી લાવેલા આરસના સમવસરજીના ત્રણ ગઠની રચનાનો નમૂનો પ્રાચીન છે. એક પૂજામાં પરિકરથી છુટા પડી ગયેલા એક નાના કાઉસગિયા આરસના છે અને એક પદ્મમાં બે જોડી પગલાં છે તે શ્રીહીરરત્નસુરિના પદ્મધર જયરત્નસુરિ અને જાવરત્નસુરિનાં છે. તેના ઉપર સં. ૧૭૩૪-૩૫ અને સં. ૧૭૧૫ના લેખો ઉત્કીર્ણ છે.

નીચેના મૂં નાં ઉપર પંચતીર્થીનું પ્રાચીન પરિકર છે. પરિકરની ગાદી નવીન છે. તેના પર સં. ૧૬૦૩ના વૈશાખ સુદિ ૩ નો લેખ છે, જે પરિકરના જીર્ણોદ્ધાર સંબંધી છે.

૪૧. વડગામ

(કોડા નંબર : ૧૧૫૯)

દસાહી રાજ્યમાં વડગામ જૈન તીર્થરૂપ મનાય છે. અત્યારે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું શિખરબંધી ભવ્ય જિનાલય છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૦૫ માં થઈ છે. એ પહેલાં ઘર-દેરાસરરૂપે બે ચોરડીઓ હતી.

આ મંદિર વિશે દંતકથા છે કે, અહીં મૂં ના. પાસે લગભગ એક હજાર વર્ષથી અખંડ હોવા પ્રજાને છે. એટલે આ ગામ અને મંદિર એથીયે પ્રાચીન હોવું જોઈએ. અહીંના કોઈ વખતનો પૂલરી દુષ્કાળ અથવા મરડી આદિ રોગ-ચાળા વખતે પણ સાચા દિલથી પ્રભુની પૂજા કરતો હતો તેથી તેને હરેશમાં નિયમિતપણે અડધો ફૂપેશો અને એક પાલી ચોખા ચતુર્ધારિક રીતે મળતા હતા.

મૂળનાયક ઉપર લેખ નથી. ગરબનથી ખંડિત હોય એમ લાગે છે. દેરાસરની કક્ષિણ તરફની ચોક્કી પાસે એક નાની દેવીનાં ચંકરનાં લિંગો છે અને પાસેના ગોખલામાં ગણપતિની મૂર્તિ છે. અહીંના પૂલરીએ પાછળથી આ લિંગો અને મૂર્તિ સ્થાપન કરી હોય છે. તેની પાસે દેરાસરમાંથી કાઢી નાખેલું પ્રાચીન પળાસણ છે.

સં. ૧૬૫૫ માં અમદાવાદવાળા ચૈત્ર મનસુખભાઈ ભાગ્યદાસે અહીં આરસનું કામ થયું ત્યારે જૂનું પળાસણ

હાદીને નહું કરાવું તે સમયે મૂ. ના. ને કાયમ રાખ્યા હતા તેથી કંઈક હેરફેર થતાં મૂ. ના.ની દૃષ્ટિ નીચી થઈ હોય એમ કહેવાય છે.

દેરાસર પાસે જ એક મેડીબંધી ધર્મશાળા છે.

૪૨. ઉપરિયાળા

(કોઠા નંબર: ૧૧૬૫)

વીરમગામથી પશ્ચિમ દિશામાં ૧૨ માઈલ દૂર વીરમગામ-ખારાથોડા રેલ્વે લાઈનમાં ઉપરિયાળા^૧ ફ્લેગ સ્ટેશન છે. સ્ટેશનથી ૦૫ માઈલ દૂર ઉપરિયાળા ગામ છે. તેમાં શ્રીઆદીશ્વર બ. નું સુંદર મંદિર છે અને બન્ય વિશાળ નવી ધર્મશાળા યાત્રીનું મન પ્રથમ દર્શને જ હરી લે છે.

આ ગામ પ્રાચીન છે. સં. ૧૪૬૨ અને સં. ૧૫૨૫ ના મૂર્તિલિખેમાં ઉપલિખાસર ગામને ઉલ્લેખ આવે છે.^૨ લગભગ પંદરમા સૈકાના અંતે અને સોળમા સૈકાના પ્રારંભમાં શ્રોજયસાગર ઉપાધ્યાયે રચેલી “ચેત્યપરિપાટી”માં આ રીતે વર્ણન છે:—

“આદિનાહ ઉપાદિસયામ્સરી.”

આ ઉપરથી લાગે છે કે સોળમી યુગાબ્દીમાં આહી^૩ મૂ. ના. આદીશ્વર જગવાનનું મંદિર મોજુદ હતું પણ કોઈ આરમાની સુલતાનીના સમયમાં આ મંદિરનો ખ્વંસ થઈ ગયો. તે પછી સં. ૧૯૧૬ ના વેશાખ સુદિ પૂનમના દિવસે એક કુંભારને માટી ખોદતાં જનમૂર્તિઓનો પત્તો લાગ્યો. જૈન મહાજનોએ એ મૂર્તિઓને હાથ કરી એક નાની બોરડીમાં એ મૂર્તિઓને પરીણાહાખલ પધરાવી ને તે પછી શિખરબંધી મંદિર કરાવી સં. ૧૯૪૪ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

ગામની પૂર્વ બાજુમાં જૂની ધર્મશાળા સાથે જોડાયેલું પણ સ્વતંત્ર શ્રીઆદીશ્વર બ. નું બેઠા ઘાટનું સાદું છતાં રમણીય મંદિર આવેલું છે.

મંદિરને ફરતો કોટ છે, તે ૪૨ ફીટ લાંબો ને ૩૭ ફીટ પહોળો છે. તેની વચ્ચે શેઠનું મંદિર મૂળ ગભારો, સભામંડપ અને ત્રણ બાજુના દરવાજાઓ, ઉપર ચોકીઓ, એક શિખર, ચાર ધુમટો અને વચલી ચોકી ઉપર સામ-રણ્યુકત બાંધણીવાળું છે.

મંદિરમાં મૂ. ના. શ્રીઆદીશ્વર બ. છે. જમણી બાજુએ શાંતિનાથ બ. ની સ્તેત આરસની અને ડાબી બાજુએ પીળા આરસની શ્રીપાર્શ્વનાથ બ. ની તેમજ મૂ. ના.ની નીચે સ્થામ આરસની શ્રીનેમિનાથ બ. ની મૂર્તિઓ છે, જે જમીનમાંથી મળી આવી હતી તે જ બિરાજમાન છે. કોઈ મૂર્તિ ઉપર લેખ દેખાતો નથી પણ મૂર્તિઓ પ્રાચીન છે.

સભામંડપમાં આરસ ઉપર કોરેલો રંગિત ચિત્રામણ્યુકત સ્થેતશિખરનો તેમજ ગિરનાર પર્વતનો પટ સુંદર અને કળામય છે.

નાના ગામમાં એકાંત સ્થળમાં આવેલું આ તીર્થધામનું વાતાવરણ આહ્લેહક છે. દર વર્ષે મહા સુદિ ૧૩ અને શ્રાવણ સુદિ આઠમના રોજ મેળો ભરાય છે.

૧. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ: સુનિરાજ શ્રોજયતંત્રવજ્યેષ્ઠ કૃત ‘ઉપરિયાળા’ પુસ્તિકા.

૨. જનુકે “જન પ્રતિષ્ઠા લેખસંગ્રહ:” ભા. ૧, લેખાંક: ૫; અને “પ્રાચીન લેખસંગ્રહ” ભા. ૧, લેખાંક: ૪૦૦.

૪૩. રાંતેજ

(કોઠા નંબર : ૧૧૯૦)

રાંતેજ આણસમા તાલુકામાં આવેલું છે. વહીવટાઓના આધારે આ ગામ સં' ૯૦૦-૬૫૦ ના અરસામાં વસ્તું કોમ કોમ લાગે છે. એ પછી તો આ ગામ એક નગરીરૂપ ણી ગયું હતું. લેકાં તેને 'રત્નાવલી' નગરીના નામે ઓળખતા હતા. એ સમયે જૈનોનાં લગભગ ૭૦૦ ઘરા અને ત્રણ મોટાં જિનાલયો હતાં. આજે લગભગ ૧૨૦૦ માણુ-સોની વસ્તીમાં ૧૦ ઘર જૈનોમાં છે. એક જૈન ધર્મશાળા, એક ઉપાશ્રય અને એક જૈન મંદિર છે. આજે પશુ આ સ્થળ ઐતિહાસિક તીર્થરૂપે પ્રસિદ્ધ છે.

મૂં નાં શ્રોતમિનાથ ભગવાનનું ત્રણ શિખરૈયાણું મોડું ાવન જિનાલય મંદિર છે. આ દેરાસર કયારે બંધાવવામાં આવ્યું તે બાજુવામાં આવ્યું નથી પરંતુ દેરીઓમાંની કેટલીક મૂર્તિઓ ઉપર સં' ૧૮૯૩ના લેખો છે તેથી એ સમયે આ મંદિર જીર્ણોદ્ધાર પામ્યું હશે અને આ મૂર્તિઓની સ્થાપના થઈ હશે.

સં' ૧૯૩૦માં એક પટેલના ઘરના પાયામાંથી શ્રીમદ્ધાવીરસ્વામી ભગવાનની મૂર્તિ નીકળી આવી હતી. એને કાઢતાં એ ખડિત થઈ હતી. વળી, મૂં નાં સિવાયની ચાર મૂર્તિઓ ઘણાં વર્ષો પહેલાં ગામની બાગોળમાંથી મળી આવી હતી.

આ મંદિરના મૂળ ગભારામાં બારમી-તેરમી સદીનાં પ્રાચીન પરિકરો અને ગાદીઓ વિદ્યમાન છે. તેના ઉપર પ્રતિષ્ઠિત મૂર્તિઓ પાછળથી નવી મૂકેલી છે. વળી, અહીંના નાના ભોંયરામાં કેટલાક જૂના કાઉસગિયા અને પરિકરો સંઘરી રાખ્યાં છે, તેના ઉપર કેટલાક લેખો છે. તેમાંથી બે લેખો સં' ૧૧૫૭ ની સાલના છે. એ બંનેમાં રાંતેજ ગામનો ઉલ્લેખ છે જે આ ગામના સ્થાનિક ઇતિહાસની પ્રાચીનતાનું અને આ મંદિરની સ્થાપના સં. ૧૧૫૭ માં કે તે પહેલાં થઈ, તેનું પ્રમાણ આપે છે; એ લેખો અતુકને આ પ્રમાણે છે:—

(૧) “સંવત્ ૧૧૫૭ વૈશાલ મુદિ ૧૦ શ્રીચારાપદીયગચ્છે શ્રીશાલિમદ્રસૂરો મુમદ્રામુતયા ઠં ૦ રઘુકયા સ્વામદુહિતુઃ મુહવાયાઃ મે (મે)યોર્થે રાંતેજસ્થ” ઇ ॥ મુપાન્વેદવિવં કારિતમિતિ ॥

(૨) “સંવત્ ૧૧૫૭ વૈશાલ મુદિ ૧૦ ચારાપદીયગચ્છે શ્રીશાલિમદ્રસૂરો.....શ્રેયોર્થે રાંતેજસ્થ પામ્બનાયધિવં કારિતમિતિ ॥”

અહીં ભમતીની છેલ્લી દેરીમાં શ્રાવક-શ્રાવિકા યુગલના બે મુંદર મૂર્તિપટ્ટો લગભગ ૨૫ ફીટ કિંચા અને ૨ ફીટ પહોળા છે. તેમાં સં' ૧૩૦૬ ના લેખો ઉત્કીર્ણ છે.

ભમતીની ૪૬મી દેરીમાં સરસ્વતી દેવીની આરસની ખડિત છતાં મનોહર મૂર્તિ ઉપર સં' ૧૩૦૬ નો લેખ છે.* આ સિવાય જિનાલયની ભમતીમાંના મૂળ મંદિરની બમણી બાજુના પરિકરની ગાદી ઉપર અને પાછળના ગભારાના મૂળનાયકની નીચે સ્થાપન કરેલા પ્રાચીન પરિકરની ગાદી ઉપર અતુકને સં' ૧૧૨૪ના દંકા બે લેખો છે.*

★

૪૪. ભોયણી

(કોઠા નંબર : ૧૧૯૫)

સુવાલ પ્રદેશમાં આવેલા ભોયણી રેશનથી પશ્ચિમમાં બે ફર્લિંગ દૂર ગામ અને શ્રીમદ્ધિનાથ ભગવાનનું મંદિર આવેલું છે. આ મંદિરની તીર્થ તરીકેની પ્રસિદ્ધિના ઇતિહાસ કોવો છે કે, આ ગામના કેવળ પટેલના ખેતરમાંનો એક અવડ ફૂલો ખોદતાં સં. ૧૯૩૦ના વૈશાખ વદિ ૧૫ ને રાજ શ્રીમદ્ધિનાથ ભગવાન અને બે કાઉસગિયા મૂર્તિ, એમ

૧. “પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” ભા. ૨. લેખાંક: ૪૬૬-૬૭.

૨. જોગલ લેખાંક: ૪૬૧-૬૨

૩. “જૈન સત્ત્વ પ્રકાશ” વર્ષ: ૨, અંક: ૬, પૃ. ૩૮૬

૪. “પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” ભા. ૨. લેખાંક: ૪૬૩-૬૪.

ત્રણ પ્રતિમાઓ પ્રગટ થઈ આવી. બાદ અમથા પટેલનું જેતર વેચાનું હાથે શ્રીસંધિ આ મૂર્તિઓને એમાં પથરાવી. એ પછી શ્રીસંધિ એક વિશાળ દેરાસર તૈયાર કરાવવા માંડ્યું અને સં. ૧૬૪૩ના મહા સુદિ ૧૦ ને દિવસે આ બન્ય દેવાલયમાં મૂળનાયક શ્રીમદ્વિનાયક ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

અહીંનું મંદિર ત્રણ શિખરબાંધી, વિશાળ અને રમણીય છે. મૂળ અજાણે અને રંગમંડપ વિસ્તારવાળા છે. ત્રણે તરફના દરવાજાઓની શૃંગારશૈલીઓ એની બન્યતામાં ભિન્ન કરે છે. મંદિરમાં એક કકરા પથ્થરની મૂર્તિ છે, તેના ઉપર આ પ્રમાણે લેખ છે:—

“ સં. ૧૮૭૬ વૈશાખ સુદિ ૧૩ ગુ....વાસુપુજ....પ્રતિમા....”

ઉપર્યુક્ત મળી આવેલી મૂર્તિઓ ઉપરથી આ સ્થળ પ્રાચીનકાળે વસ્તીવાળું હતું અને તેમાં કોઈ નેન મંદિર પણ હોતું એમ, જે કોઈ વિલવને ભોગ બન્યું હતું એમ લાગે છે. ઉપર્યુક્ત મૂર્તિઓ નીકળ્યા પછી ખીલ મૂર્તિઓ પણ અહીંની ભૂમિમાંથી મળી આવી છે. હુઝારની કોડમાં ખોદતાં આશરે ત્રણ-સવાત્રણ ફીટ ઊંચી એક આરસની પ્રતિમા મળી આવી છે, જે અત્યારે ભોંયરામાં મૂકી રાખેલી છે. આ મૂર્તિ પર લેખ નથી, તેના જમણા પડખાના કાન, અંગૂઠો, કાણી અને નાસિકા વગેરે ખડિત થયેલાં છે પણ એનું શિલ્પવિધાન કશીનીય છે જે પ્રાચીનતાનું ભાન કરાવે છે. ખજા પર આવેલેલા કેશશુભ્રમ્ભી આ મૂર્તિ ત્રણજાદેવ ભગવાનની હોવાનું પ્રતીત થાય છે.

ખીલ્યું એક મૂર્તિઓ સાથેનું પ્રાચીન પરિકર અખંડ છે જેની લંબાઈ આશરે સાડા ત્રણ ફીટ અને પહોળાઈ ત્રણ વેંતની છે તે પણ ભોંયરામાં છે.

આ સિવાય અહીંની ભૂમિમાં કેટલાંક અવશેષો હાથે પટેલાં છે. ગામની પૂર્વ બાજુમાં રેલ્વે માર્ગથી જે જેતરવા દૂર ‘વાણિયાની તલાવડી’ નામે એક તળાવ છે. આ તળાવના પશ્ચિમ કિનારે જેતરમાં પરિકરશુક્ત આખી અને નાની ખડિત પાંચ-છ મૂર્તિઓ પડેલી છે. અહીં કાઉસગિયાની મૂર્તિને જમીનમાં ઘેસાડી દીધી હોવાથી અને પાંચ મૂર્તિઓની પાછળ રૂનો પૂરી દીધા હોવાથી તેમની પાછળ લેખ વગેરે છે કે નહીં તે બાજી થકાતું નથી. વળી, પથ્થરની મોટી પાટો પણ મંદિરના કોઈ ભાગનો અવશેષ હોવાનું જણાય છે.

આ અને ખીજાં અવશેષો ઉપરથી માનવાને કારણ મળે છે કે, આ સ્થળે કોઈ પ્રાચીન નગર વસેલું હતું. કહેવાય છે કે આ ક્ષેત્ર નગર એક સમયનું સમૃદ્ધ ‘પદાવતી’ નગર હોતું એમ.

મહા સુદિ ૧૦ ના દિવસે અને મદ્વિનાયક ભગવાનના જન્મદિન આવણી પૂનમે યાત્રાળુઓનો અહીં મેળો ભરાય છે. એ સિવાય ચૈત્રી, આષાઢી અને કાર્તિકી પૂર્ણિમાએ પણ યાત્રાળુઓની અવરજવર ખૂબ રહે છે.

અહીં ત્રણ ધર્મશાળાઓ છે અને યાત્રીઓ માટે દરેક પ્રકારની સગવડ મળે છે. પાનસરની સ્થાપના પછી આ તીર્થમાં યાત્રાળુઓ પહેલા જેવા ભેવાતા નથી.

૪૫. સેરિસા

(કોડા નંબર : ૧૨૨૬)

ગુજરાતનું રમણીય પ્રાચીન તીર્થધામ સેરિસા અમદાવાદથી ઉત્તર-પશ્ચિમ દિશાના ખૂણા તરફ એક નાના ગામડાંરે વસેલું છે, જે કુલોલ રોડનાથી ૨૧ ગાઉ દૂર છે. કહેવાય છે કે એક કાળે અહીં ‘સોનપુર’ નામે સુંદર નગર હતું ને સેરિસા તે તેના એક નાનકડો મહોલ્લી હતો. સોનપુર ઉપર વિનાશનાં વાદળ તૂટી પડતાં ત્યારે સેરિસા નામપ્રાપ્ત બની રહ્યું.

સોરિસા નામ કેમ પડયું એ સંબંધે સં. ૧૫૬૨માં કવિવર શ્રીલાલવ્યસમયે રચેલા ‘સોરિસાતીર્થસ્તવન’માં કંઇક સ્પષ્ટ મળે છે:—

“એ નવજુ પાણી વિવર ભાણી, ખાસ ગયા તવ વિસરી; અંતર એવજો મેરી સાંકડી, નયરી કહતી મેરીસા-કરી.”

આ પદ્યમાં કહીની પાસે આવેલા સોરિસાનો ધ્વનિ સ્થિત થાય છે, જે નગરની સાંકડી શેરીમાં આ જિનાલય આવેલું હતું, તેમાં ભગવાનને અભિષેક કરાવતાં એ સાંકડી શેરીમાં બધે પાણી ફેલાઇ ગયું અને તેથી લોકો એ સ્થળને ‘શેરીસા’ નામે કહેવા લાગ્યા હતા. આજે તો સપાટ મેદાન પર ચોડાંક ખેરડાં અને એક બાબુએ અગ્રલિહ નવીન જિન-પ્રાસાદ સિવાય કશું એવા મળતું નથી.

એ જ કવિ આ સ્થળના તેરમા સૈકા પહેલાંના પ્રાચીન નગરનું વર્ણન કરતાં કહે છે:—

“એ નગર ચોટું, એક ખોટું, નહીં જિનપ્રાસાદ એ”

એ સંબંધે સં. ૧૩૮૬માં રચાયેલા “(વિવિધતીર્થકંઠપ)માં સોરિસામાં જિનપ્રતિમાઓ ક્યારે આવી અને મંદિર ક્યારે બંધાયું એની આખ્યાયિકા મોંઘેલી છે તેના સાર એ છે કે, નવાંગીરુત્તિકાર શ્રીઅભયદેવસૂરિશાખાના શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિણે સોરિસા પધાર્યા ત્યારે તેમણે એક ટેકરામાંથી કંઠાવેલી શિલામાંથી સોપારકના અંધ સલાટ પાસે એક દિવ્ય મૂર્તિ ઘડાવી. વળી, એક ખાણમાંથી બીજી ચોવીસ પ્રતિમાઓ નીકળી આવી હતી અને શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિણે આ નગરમાં મંદિર બંધાવવા માટે અયોધ્યામાંથી ચાર મોટી પ્રતિમાઓ લઈ આવતા હતા ત્યારે તેમાંની એક પ્રતિમા ધારાસેનક (કદાચ માલવાનું ‘ધાર’ હોય) ગામમાં રાખી અને ત્રણ પ્રતિમાઓને સોરિસામાં કરાવેલા ભવ્ય મંદિરમાં પધરાવી. એક ચોથી મૂર્તિ શૃંગેરનરૈય કુમારપાળે કરાવી આપી હતી. શ્રીજિનપ્રભસૂરિણે (સં. ૧૩૮૬ ની આસપાસમાં) પ્રત્યક્ષ જોયેલી હકીકતને આલેખતાં તેઓ વર્ણવે છે કે—‘આ બધી પ્રતિમાઓ સોરિસા ગામના જિનમંદિરમાં આવે પણ સ ઘદારા પૂજાય છે.’

સં. ૧૩૯૩માં શ્રીકલ્કસૂરિએ રચેલા “નાબિનન્દનજિનોદ્ધાર પ્રબંધ”માં કહ્યું છે કે, નાગેન્દ્રગચ્છના શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિણે સોરિસા તીર્થની સ્થાપના કરી. આ ઉપરથી લગભગ બારમા સૈકામાં આ તીર્થ સ્થપાઈ ચૂકયું હતું એમ કહેવામાં ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ બાધ નથી અને તેથી જ ઉપર્યુક્ત શ્રીજિનપ્રભસૂરિણે ચોદમા સૈકામાં જોયેલા એ તીર્થની હકીકત નોંધી છે.

શ્રીજિનપ્રભસૂરિએ રચેલા એક ‘તીર્થયાત્રાસ્તોત્ર’માં સોરિસાની મૂર્તિઓ વિશે આ પ્રકારે ઉલ્લેખ છે:—

“સેરિસપુરતિલયં પાસજિનમગેયર્થિવપરિયર્થિયં”

આ બધી પ્રતિમાઓમાં મૂ. ના. ની પ્રતિમા વિશે એમ કહેવાયું છે કે—

“લખ લોહ કેળે, સહુ ‘પખે, નામ લોડણપાપના.”

પ્રતિમાને ડાહવી જોઇને લોકોએ તેનું નામ ‘લોડણ પાર્શ્વનાથ’ રાખ્યું હતું. બીજાના મતે એ મૂર્તિના એક પગ છટો આવેળ્યો હોવાથી એનું નામ પાડવામાં આવ્યું છે. અ્યારે ત્રીજા મતે એમ પણ કહેવાય છે કે, વેળથી બનાવેલી આ પ્રતિમા લોહ જેવી કંઠણ બની ગઇ તેથી એ ‘લોહણ પાર્શ્વનાથ’ નામે પ્રસિદ્ધિ પામી. આ બધા મતો વિશે આજે કશો નિર્ણય કરી શકાય એમ નથી.

લગભગ ચોદમા સૈકામાં થયેલા શ્રીજિનતિલકસૂરિએ રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં મૂ. ના. ની મૂર્તિનું વર્ણન કરતાં મોંઘું છે:—

“સેરીસે પાસ છે ઠેઠકાષ”

અર્થાત્-સોરિસામાં શ્રીપાર્શ્વનાથની મૂર્તિ ખૂબ ઊંચી અને ભવ્ય છે.

કવિવર લાલવ્યસમયના વખતમાં એટલે સં. ૧૫૬૨ માં અહીં જિનમંદિર વિરામાન હતું એ વિશે કવિ પોતે જ પ્રત્યક્ષ જોયેલું વર્ણન આ પ્રમાણે કરે છે:—

“ પાસ કંપ્યાણુક દસમ ફાદાડ એ, મહિપક મહિમા પાસ ફેખાડ એ.

ફેખાડ એ પ્રભુ પાસ અદ્વિત સ્વભાવે ક્રોમદપો, ધ્વજપૂજ મંગલ આરતી તેણે પાપ પૂરવનાં થયાં;
સંવત ૧૪૨૨ ખાસક પ્રાસાદ સેરિસા તણા, લાવણ્યસચે ઇમ આદિ યોગે, નમો નમો ત્રિજીવન થજી. ”

એટલે લગભગ સોળમા સૈકા સુધી આ મંદિર વિદ્યમાન હતું. તે પછી લઘાર્જના કોઇ પ્રસંગે શ્રાવ્યકોએ એ બધી મૂર્તિઓ જમીનમાં બંદારી દીધી હશે, અને મંદિર ઉપર નાશની નોબત ગગડી હશે. સેરિસાના મંદિરની સં. ૧૪૨૦ ના લેખવાળી પદ્યવર્તીની મૂર્તિ નરેદરા ગામમાં વિદ્યમાન છે, જે સં. ૧૪૨૦ પછીના કોઈ વિશ્લેષ સમયે ત્યાં લઈ જવામાં આવી હશે. સદબાળ્યે અહીં બંદારેલી કેટલીક મૂર્તિઓ વગેરે અહીંથી નળી આવ્યાં છે.

આજે જે નવું મંદિર અહીં જિણું છે તેની સાથેના મેદાનમાં પ્રાચીન જૈન મંદિર ખડિયેરરૂપે પડ્યું હતું. મંદિરનો ઘણો ભાગ તો ધરાશાયી હતો. માત્ર દીવાલનો ભગ ચેટારક જિલો હતો. તેમાં પથ્થરના ઢગલા પડયા હતા. તેની સાથે મૂર્તિઓ પણ ફટાયેલી પડી હતી. આ હકીકત તરફ સં. ૧૬૫૫ માં જૈનાતુ ધ્યાન ખેંચાયું. તેમાંથી બધી મૂર્તિઓ કઠાવીએક રબારીનું મકાન વેચાતું હતું તેમાં એ બધી મૂર્તિઓ પધરાવવામાં આવી. એ મૂર્તિઓમાં એક ખડિત મૂર્તિ, જે ૪ ફીટ પહોળી; ૩૫ ફીટ જીએ જે ફણાસહિત ૫ ફીટ જીએ; સ્થાપત્યના બે મોટા કાઉસગિયા, જે ૨ ફીટ પહોળા અને ૬-૧-૭ ફીટ જીએ; અગ્રિકા-દેવીની ૧ મનોહર મૂર્તિ—આ પાંચ મૂર્તિઓ જે ખાસ વિશિષ્ટ પથ્થરની બનેલી છે; તેમજ સફેદ આરસની આદીશ્વર બની ખડિત મૂર્તિ ૧—આ પ્રકારે ૬ મૂર્તિઓ નીકળી આવી હતી.

આ ખંડેરમાં કોરજીવાળા પથ્થર, થાંભલા, કુંભીઓ વગેરે નીકળ્યું છે તે એક તરફ મૂડી રાખવામાં આવ્યું છે. વળી, બીજા સમયે ખેલતાં જે મળી આવ્યું તેમાં પથ્થરની ૧૫-૧૬ મૂર્તિઓ, આરસની ખડિત ૨ મૂર્તિઓ તથા આરસના મોટા માનવાકૃતિ કાઉસગિયા, જેમાં બે ને પડખે રત જિનપ્રતિમાઓ કંઠારેલો છે અને એ કાઉસગિયા નીચે લેખ છે પણ તબન ધસાઇ ગયો છે, જે બારમો—તેરમો શતાબ્દીનો હોય એમ લાગે છે.

આ સિવાય સફેદ આરસના પરિકરની ગાદીના બે ઢુકડા નીકળી આવ્યા છે, તેની આગળનો ત્રીજો ઢુકડો મળી શક્યો નથી પણ એ બે ઢુકડામાં આ પ્રમાણે લેખ વંચાય છે:—

(૧) “.....૫ વર્ષે કામુળ વાદિ ૨ રમો શ્રીમત્પત્તનવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટાન્વયપ્રસૂન ઠં શ્રીસોમતમતનુજ ઠં શ્રીમાધારાજાનંદ—
(૨).....હિસંમુનાય્યાં સંઘપતિ મહં શ્રીચતુપાલ મહં શ્રીતેજ:પાલામ્યાં નિજામજગ્ન્યો: મહં શ્રીમાલદેવસ્ય શ્રેયોર્થે શ્રીમાલ-
દેવમુત ઠં પુનસંહસ્ય (૩)....પાર્થનાયમહાતીર્થે શ્રીનમિનાથજિનચિંબમિદે કારિતે ॥ પ્રતિષ્ઠિત શ્રીનગેન્દ્રગ્રાજ્યે મહારાકશ્રીવિજયસેન....”

—મહામંત્રો શ્ર ચતુપાલ—તેજપાલે પોતાના ભાઈ આલદેવ અને તેના પુત્ર પુનસિંહના શ્રેય માટે સેરિસા મહાતીર્થના શ્રીપાર્થનાથ ચૈત્યમાં શ્રીનેમિનાથ બંધુ નું બિંબ બરાવી પધરાણું ને તેની પ્રતિષ્ઠા બાગેદગમ્બના શ્રીવિજયસેનસરિએ કરી. આ સંવત ૧૨૮૫ હોવો જોઇએ; કેમકે લેખમાં માત્ર (૫) નો આંકડો જ મોજુદ છે.

આ લેખમાં સેરિસાને ‘મહાતીર્થ’ કહેવામાં આવ્યું છે ને ચતુપાળ—તેજપાલ જેવાએ અહીં મૂર્તિ બરાવી છે એ તીર્થભૂમિની ગૌરવગરિમા એ સમયે કેટલી હશે એ તો માત્ર શ્રદ્ધાની છૂટક—તુટક વિગતો ઉપરથી જ અનુમાન કરવાનું રહે છે.

ઉપર્યુક્ત મૂર્તિઓ ઉપરાંત જૂની ધર્મશાળા પાસેના એક ખાડામાંથી જે ફણાવાળા શ્રીપાર્થનાથ ભગવાનની વિશાળ મૂર્તિ નીકળી હતી તે મૂર્તિને લોકો વર્ષો સુધી ‘બેઠા’ તરીકે પૂજતા હતા ને બાધા—આખડી રાખતા હતા. શ્રીઆદીશ્વર બ. ની કોણી નીચે ટેકા હોવાથી કેટલાક તેને સંપ્રતિના સમયની પ્રતિમા કહે છે.

ઉપર્યુક્ત હકીકત અહીંના વિશાળ પ્રાચીન મંદિરનો અને તેના તીર્થમહિમાનો ખ્યાલ અપાવે છે.

નીકળી આવેલી આ મૂર્તિઓમાંથી પાંચ મૂર્તિઓને શેઠ જમનાભાઈ જણભાઈએ મોતીનો લેપ કરાવ્યો હતો અને સં. ૧૯૮૮ના મહાહુદિ ૬ ને દિવસે તે મૂર્તિઓના મંદિરમાં પરાણુદાખલ પ્રવેશ કરાવવામાં આવ્યો હતો.

આને અહીં વિશાળ ઘેરાવામાં આવેલું અમદાવાદનિવાસી સ્વ. શેઠ આરાભાઈ હાદ્યાભાઈના પુરુષપતીક સંયુ

વિશાળ મંદિર જિલ્લું છે. મૂળભૂતારો ભોધપુરી લાલ પથ્થરનો અને રંગમંડપ મકરાજાના પથ્થરથી બનાવેલો છે. તેની આસપાસ ચારે તરફ ધર્મશાળા બનાવીને ક'પાઉંડ વાળી લીધું છે. મંદિરની બાંધણી એકંદરે શાસ્ત્રીય પદ્ધતિ અનુસાર કરેલી છે.

સં. ૨૦૦૨ના વૈશાખ સુદિ ૧૦ ના રોજ મોટા ઉત્સવપૂર્વક આચાર્ય શ્રીવિજયનેમિસ્ત્રિણના હસ્તક રોક આશુકંટ કલ્યાણુભની પેલી તરફથી આ મંદિરનો પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે.

★

૪૬. મહુડી

(કોડા નંબર : ૧૨૪૬)

પીલવાધરોડથી બે માઈલ દૂર અને વિભાપુરથી અગ્નિમુલ્લે આશરે ૩૫ ગાઉ દૂર મહુડી નામે ગામ છે. એનું પ્રાચીન નામ 'મહુમતી' હતું એમ કહેવાય છે.

કહે છે કે મહુડી અને તેની પાસે આવેલું કોટારક સ્થાન પ્રાચીન કાળે ખડાયત નામે ઓળખાતું હતું. એ ઘણું વિશાળ હતું. અહીં અષ્ટસિંહ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. આથી આ નગર બે હજાર વર્ષથીયે પ્રાચીન હોવાનું મનાય છે. એનું સંસ્કૃત નામ ખડાયતન. ઇ.સ.૧૫વી નામે પણ એ ઓળખાતું હતું. ખડાયત નગરમાંથી જ ખડાયતા બ્રાહ્મણો અને ખડાયતા બહુલોગી ઉત્પત્તિ થયેલી છે. ખડાયતા બહુલોગી કેટલીયે ઝંઝૂં મૂર્તિઓ ભરાવ્યાના પ્રતિમાલેખો મળી આવે છે.

આ નગરની પ્રાચીનતાની સાબિતી આપતાં ખડિયેરો, વાંધાઓની વચ્ચે દેખાતાં મકાનોના પાયા અને ઠેક બેઠાણ પર દેખાતી કિલ્લોખી વગેરે આને પણ નજરે ચડે છે. અહીંથી કેટલીક પ્રાચીન જેન મૂર્તિઓ મળી આવી છે, ને ઈ.સ.ના પહેલા સૈકાની અને બીજા મતે ત્રીજા સૈકાની હોવાનું મનાય છે.

મહુડી ગામથી ૧ માઈલ દૂર નદીકિનારા પરના જિંવા ટેકરાના કોટારક દેવળથી ૨૫-૩૦ કદમ આગળ એક જિંવા ખાડાને ખોદતાં એક જ નમુનાની ચાર મૂર્તિઓ મળી આવી હતી. વડોદરા-પ્રાચીન સંશોધનખાતાના શાસ્ત્રી શ્રીહીરાનંદજીએ “એન્ડ્રુઅલ રિપોર્ટ” (ઈ.સ. ૧૯૩૯)માં સિગ્નલેટ સાથે એની હકીકત પ્રગટ કરી છે. તેમાં તેમણે આ મૂર્તિઓને બોદ્ધ હોવાનું જણાવ્યું છે. આ વિશે ડૉ. હસમુખલાલ સાંકળિયા, મુનિરાજ શ્રીમ્હાયવિજયજી, શ્રીસારાભાઈ નવાબ અને શ્રીશ્રીમનલાલ ગવેરીએ એ મૂર્તિઓ જેન હોવાનું સિદ્ધ કર્યું છે. એ બધાંમાંથી અહીં દેહી નોંધ આપવી પ્રસંગોચિત છે. આ ચારે મૂર્તિઓ પૈકી એક સિવાય બધી વડોદરા લઈ જવામાં આવી છે.

(૧) એક ભવ્ય મૂર્તિ કોટચર્ચના મહત્તે મંદિરના બહારના ભાગમાં આવેલા એક ચોરડામાં સ્થાપન કરેલી છે. ધાતુની આ મૂર્તિ પર દેખાતાં વાળનાં જૂંથળાં, શારીરિક ગઠન અને વ્યાધાસનાદિ છે. મૂર્તિની નીચે બંને છેડા ઉપર સિંહની સુંદર આકૃતિઓ છે. વચ્ચે ધર્મચક્ર અને બે બાજુએ હરણ તેમજ હાથીનાં રૂપો આલેખ્યાં છે. વ્યાધાસન ઉપર વજની રચના આલેખી છે. સુંદર કમલાસન ઉપર પદાસનસ્થ જિનેશ્વરની ભવ્ય અને લાવણ્યમયી મૂર્તિ બિરાજમાન છે. કમલાસન મનોહર કોરણીબાજુ છે. મૂર્તિનો છાતીનો ભાગ સહેજ ઉપરેલો છે અને વચ્ચે શોભત્તનું ચિહ્ન સ્પષ્ટ દેખાય છે. ગળામાં ત્રિવલીની દેખાઓ ઉપસાવી છે. ચક્રચક્રિત ચક્રોઓ હોવાથી તેમાં ચાંદી પૂરેલી હોય એમ લાગે છે, ભવ્ય લલાટ અને મસ્તક ઉપર કેશોનું જીંચું શિખામંડલ છે. પાછળના ભાગમાં એક લાંબી પાટ જેવું બનાવી બે ભાગને એડીને બામડલ આલેખ્યું છે. એ પાટના બંને ભાગમાં વેલબુદ્ધ અને બંને બાજુએ ફૂલ, ચોકડી, ગજચુખ, વ્યાધાસ્રુખ આદિની કોરણી છે. તેને ફરતી ચોળ કમાન છે. તેમાં સુંદર કોતરણી કરેલી છે. મૂર્તિનો બંને બાજુએ માંડવીનો દેખાવ આપતી સુંદર સ્તંભાવલી બનાવી છે. બે બાજુએ આમરધોરની આકૃતિઓ છે. છેક ઉપરના ભાગે આસોપાલવના ગાડની પત્રપટ્ટિ કોરેલી જણાય છે. મૂર્તિના પાછળના ભાગમાં બ્રાહ્મીલિપિમાં લેખ છે, એ ચોતરફ લખેલો છે. એ લેખ આ પ્રકારે ઉલ્લેખમાં આવ્યો છે:—

“નમ [ ] સિદ્ધ [ ] વેરિગણસસ.....અપ[ ] વિજા બાર્મ-સંવ-પ્રાવક ।”

આમાં ઉલ્લેખાયેલો ચૈરિગણ, જેમાંથી ચૈરિશાખા ઉફભવી, તેનો ઉલ્લેખ “કંથપસૂત્ર”માં આ પ્રકારે આવે છે:—

“ચેરેહિતો ણં અજ્જવરેહિતો ગોયયસગુત્તેહિતો કાજ ણં અજ્જવરેસાદા નિગયા ॥”

આથી ચૈરિગણના સ્વેતાંબરાચાર્યે આ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કર્યાનું સિદ્ધ થાય છે. એટલે ચૈરિશાખા ઉફભવી તે પહેલાં— સંભવતઃ શ્રીવજ્રસ્વામીની વિદ્યામાનતામાં વીર નિંઠ સં ૦ ૫૮૪ પહેલાં આ મૂર્તિ બની હશે એમ લાગે છે. અર્થાત્ ઈ. સ.ના પહેલા સેકા લગભગમાં આ મૂર્તિ ભરાવી એમ માની શકાય.

આ રીતે ગુજરાતમાંથી મળી આવેલી જૈન મૂર્તિઓમાં આ મૂર્તિ સૌથી પ્રાચીન ગણાય. ગુજરાતની સાંસ્કૃતિક સંપત્તિનો આ નમૂનો બધાં શિલ્પોમાં અદ્વિતીય અને અશુરાનાં પ્રાચીન શિલ્પોની જોડનો ગણાવાય.

આવે શિલાલેખ અને શાસ્ત્રીય શિલ્પવિધાન સ્પષ્ટ હોવા છતાં આ મૂર્તિને બૌદ્ધ મૂર્તિ કહેવી એ ખરેખર, બ્રાહ્મિની પરાક્રાશા જ સૂચવે છે.

(૨) બીજી મૂર્તિ ચાર ટેકા ઉપર રહેલી શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુની છે. મનોહર સપ્ત હણાવલીવાળા સર્પાસિન ઉપર કમળ-ચક્રમાં પ્રભુની મૂર્તિ શોભી રહી છે. નીચે બંને બાજુએ બીજી હારમાં વાહ અને સિદ્ધ આલેખ્યા છે, મધ્યમાં વિશાળ વટવૃક્ષનો દેખાવ છે. આસન નીચે અર્ધ સર્પાકાર મૂર્તિઓ ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતીની છે, ન્યારે ઉપરની મૂર્તિઓ માનવાકૃતિની જણાય છે આથી તેઓ ભક્ત શ્રાવક-શ્રાવિકા હોય એમ માની શકાય. એ આકૃતિઓના હાથમાં પૂજની સામગ્રી હોય એમ લાગે છે.

(૩) ત્રીજી મૂર્તિ ભગવાન મહાવીરસ્વામીની હોય એમ જણાય છે. સમવસરણમાં અવસ્થિત ભગવાનની નીચે બીજા વિભાગમાં એક તરફ સિંહાકૃતિ છે. પહેલી હારમાં નવ આકૃતિઓ ભેળી છે તે અગિયાર ગણધરેના નવ ગણની સૂચક હશે. મૂર્તિની જમણી અને ડાબી બાજુએ મૂર્તિને ભરાવનારા શ્રવક-શ્રાવિકાનાં સ્વરૂપો હોય એમ લાગે છે.

(૪) ખંડિત થયેલી આ મૂર્તિના બધા ઉપર ભટાઓ દેખાય છે તેથી એ સ્વપભદેવની મૂર્તિ હોય એમ મનાય. મૂર્તિની નીચે ડાબી બાજુએ દેવ કે મનુષ્યની આકૃતિ છે. તેની પાસે સૂતેલાં બે માનવીઓનાં રૂપો જણાય છે. સંભવતઃ ભગવાન સમીપે ખંડિત મરણનું સ્વરૂપ આમાં સૂચવેલું હશે એમ લાગે છે.

પ્રાચીન કેટલેકના મંદિર પાસેથી અજિતનાથ ભગવાનની ખંડિત ઘેટી મૂર્તિ નીકળી આવી છે એ ઉપરથી પણ અગાઉ નીકળેલી ચારે મૂર્તિઓ જૈન હોવાનું સિદ્ધ થાય છે.

આ સિવાય બીજી કેટલીયે ખંડિત અને અખંડિત મૂર્તિઓ અહીં છે, તેમાં તીર્થંકર મૂર્તિઓ, ઈશ્વર-ઈશ્વરણી, દેવ-દેવીઓ, યક્ષ-યક્ષીઓ, પુરુષ-સ્ત્રી આદિની આકૃતિઓ છે.

આ બધાં અવશેષો અહીંના કેઈ પ્રાચીન વિશાળ જૈન મંદિરનું સૂચન કરે છે. એ ફંચળ આજે તો ભૂગર્ભની વસ્તુ બની ગયું છે, છતાં મળી આવેલી આ પ્રાચીન સામગ્રી આપણા સાંસ્કૃતિક અભ્યાસમાં અનેરો પ્રકાશ પાડવામાં મદદગાર બને એવી તો છે; એથી જ આ બધાં અવશેષોનું શાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિએ નિરીક્ષણ કરી તેની માહિતી પ્રગટ કરવી જરૂરી છે.

અહીં શ્રીપદ્મભસ્વામીનું નવું બનેલું કુમટબંધી મંદિર છે. લગભગ ૨૦૦ શ્રાવકોનો વસ્તી, ૧ ઉપાશ્રય અને ૧ મંથશાળા છે.

અહીં બંટાકજી મહાવીરની સ્થાપના છે. તેની બાયા-માનતા ઉતારવા ઘણા યાત્રાળુઓ અહીં આવે છે.

૪૭. નરેડા

(કોઠા નંબર : ૧૧૫૪)

અમદાવાદથી પૂર્વ દિશામાં નરેડા નામનું ગામ છે. રોશનથી ૧ માર્ગલ દૂર અહીં શિખરણ'થી નવીન મંદિર બનેલું છે. આ મંદિર શેઠ હરીસિંહ કેસરીસિંહે બંધાવ્યું છે. મૂળ ગભારે ને સભામંડપ મધ્યમસરના છે. સભામંડપની બી'તોમાં તીર્થોના રંગ-બેરંગી નકશાઓ કેતરાવ્યા છે. મંદિરના દ્વાર સામે ખુદ્દો વિશાળ ચોક છે.

મૂળ ગભારામાં રહેલી મૂર્તિઓ કેટલીક તો અર્વાચીન છે, જો કે તેના ઉપર લેખો દેખાતા નથી પરંતુ જમીનમાંથી પ્રગટ થયેલી મૂ. ના. શ્રીગોપી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ નાની પણ તેજસ્વી છે, આ જ રીતે મૂ. નાની જમણી તરફના ગભારામાં શ્રીપદાવતીદેવીની મૂર્તિ પણ પ્રાચીન છે. ખડું જોતાં તો આ શાસનદેવીની મૂર્તિના પ્રતાપ અને પ્રભાવથી જ આ સ્થાન વધુ પ્રસિદ્ધિમાં આવતાં તીર્થ જેવું બની ગયું છે, કેટલાક અજોને પણ આ દેવીનાં દર્શનની માનતા-આધારાએ છે.

આ શાસનદેવી પદાવતીની મૂર્તિ પાસે જ બીજી એક પદાવતી માતાની નાની મૂર્તિ છે. વસ્તુતઃ આ મૂર્તિ પદાવતી માતાની લાગતી નથી પરંતુ અત્યાચારી પ્રચલિત પરંપરા મુજબ એની ઝોળખાણ આપી છે. એ મૂર્તિ નીચે પ્રાચીન શિલાલેખ છે એનો ભાવાર્થ આ છે :-

“સં. ૧૪૨૦ માં અમદાવાદ નજીક રાજપુરનવાસી શ્રાવકે સેરિસાના પાર્શ્વનાથપ્રભુના જિનાલયમાં આ મૂર્તિ સ્થાપન કરી છે. પ્રતિષ્ઠાપક તપાગમ્જના..... (નામ વંચાતું નથી) છે.”

સેરિસા ઉપર ચૂજદેવી આકૃતમાંથી બચાવવા માટે આ મૂર્તિ અહીં લાવવામાં આવી હોય એમ લાગે છે. અહીંની જમીનમાં ઠટાયેલી આ મૂર્તિ લગભગ સોએક વર્ષ પહેલાં જ પદાવતીની મોટી મૂર્તિ સાથે જ પ્રગટ થઈ હતી.

આ નવીન મંદિરની નજીકમાં લગભગ ૦૫ ફર્લોંગ દૂર તપોધન બ્રાહ્મણોના વાસ આગળ એક ભોચો ટીચો છે. શક્રઆતમાં અહીં થોડું જોડકામ કરતાં એક સુંદર પ્રાચીન જૈન મંદિરનાં શિખરો દેખાવા લાગ્યાં હતાં પણ જોડકામ અટકી પડ્યું ને તેના ઉપર ધૂળ ફરી વળી. જે કંઈ જોડકામ થયેલું છે તેમાંથી નાની નાની દેરીવાળાં શિખરો, કુંભીઓ, થાંભલાના પથ્થરો, ગુંબજના નાના ટુકડાઓ આમતેમ પડ્યા છે. એને ફરતી દેરીઓની પાછળનાં શિખરોની વિવિધ આકૃતિઓ પણ જોવાય છે. શિલાઓનો ઢગલો અને પથ્થરોના અવશેષો પણ ઘણા પડેલા છે. એકંદરે વિસ્તારથી જોતાં લાગે છે કે બૂજર્જમાં રહેલું આ મંદિર બાવન જિનાલયવાળું વિશાળ હશે.

લોકો પોતાના ઉપયોગ માટે આ મંદિરના ઢગલામાંથી કે ટેકરામાંથી ખોદીને પથ્થરો ઉપાડે એ બંધ છે. ગામના બનર વચ્ચે એક મકાનના ખુણામાં જૈન મંદિરની નાની દેરીનું શિખર થોડેલું જોવાય છે. વળી, અહીંના તળાવના પગથિયાંના સ્તંભ વગેરે માટે આ મંદિરના શિખરના ઉપરના ભાગનો ઉપયોગ થયેલો દેખાય છે. એ જ રીતે તપોધનોના વાસમાં ઘણાં ઘરોમાં આ મંદિરના પથ્થરો કામે લગાડ્યા હોય એમ જણાય છે.

અમદાવાદની નજીકમાં જ આવેલા આ પ્રાચીન કળામય ભગ્ન જિનાલયનું કુણું ગીત હજી સુધી કોઈ ધર્મપ્રેમીના કાને સંભળાતું નથી એ જોઈ આશ્ચર્યકારક બીના ન લેખાય.

આ ગામ આજે તો નાનું છે પણ અચલ આ એક નગરી હતી. લોકો આને નળરાજની ‘નિષવનગરી’ કહેવાનું કહે છે અને ગામ બહાર ઉત્તર દક્ષિણ તરફ નળરાજ અને દમયંતીના દીંગા સામસામે કહેવાતું બતાવે છે. મોટું જ નહિ; અહીં જે અર્વાચીન મહાદેવનું મંદિર છે તેમાંનું શિવલિંગ નળરાજના સમયનું છે એવી શોધ અહીંના ગામડિયા-ઓએ કરી છે.

૪૮. દાવડ (કેશ નંબર : ૧૩૦૪)

બાદર રહેશનથી ૪ ગાઉ દૂર દાવડ નામનું ગામ દાંબોલ નદીના ઉત્તર કિનારે વસેલું છે. પ્રાચીન કાળમાં આ ગામ દેવપત્તન અથવા દ્રાવડપુરના નામે પ્રસિદ્ધ હતું એમ કહે છે.

અહીંની આસપાસની ભૂમિ ઉપરથી દેવાલયોના ઘડેલા પથ્થરો, જિનમૂર્તિઓ વગેરે નીકળી આવે છે. સં. ૧૯૪૫માં મેવાડા ક્ષાત્રજી દુર્ગાશ કરના મકાનોના પાયો ખોદતાં ૨૦૦ ખડિત જિનપ્રતિમાઓ નીકળી આવી હતી, જે એક કુવામાં ભંડારી દેવામાં આવી. અહીંના કેટલાંક મકાનોમાં પ્રાચીન મંદિરના ઘડેલા પથ્થરો લાગેલા જોવાય છે. વળી, ગામની બહાર તૂટી ગયેલી સાત વાવડોઓ છે, જેનું બહુમૂલ્ય શિલ્પકામ આજે પણ જોવા મળે છે. ગામથી ઉત્તર દિશામાં બા માઈલ દૂર સિંહરાજ જયસિંહની રાણી હસિલદેવીએ બંધાવેલું ‘હસિલેશ્વર’ નામે ૨૦ એકરના ષેરાવાવાળું સમચોરસ તળાવ છે. આ બધાં અવશેષો ઉપરથી આ ગામ પુરાણ હોય એવું અનુમાન થાય છે.

આજે અહીં ૪૦ જેનોની વસ્તી છે. ૧ ધર્મશાળા અને ૧ જૈનમંદિર છે.

શ્રીધાર્મનાથ બગવાનનું શિખરબંધી મંદિર પ્રાચીન છે. લગભગ સં. ૧૩૦૦ આસપાસમાં બંધાયેલું લાગે છે. મૂં ૧૦ ની સ્તેતવર્ણી પ્રતિમા ૨૪ ઇંચ ઊંચી છે. આ મૂર્તિ સંપ્રતિરાજે બરાવેલી કહેવાય છે. મૂં ૧૦ ની બંને બાજુએ નાની-મોટી છ પ્રતિમાઓ બિરાજમાન છે. ઠાળી બાજુએ શ્રીનેત્રિનાથ બગવાનની ૩ હાથપ્રધાણ પ્રતિમા છે.

આ પ્રદેશમાં આ સ્થળ તીર્થરૂપ મનાય છે.

૪૯. ઈંડર (કેશ નંબર : ૧૩૧૦-૧૩૧૫)

ઈંડરે બહુ પ્રાચીન નગર છે. એના ગદ ઉપર ચડવાની હળવી સ્થતિઓ લોકવાણીમાં ચૂંથાયેલી આજે પણ કર્ણગોચર થાય છે. આડાવલાની એક શાખારૂપે પોતાનું અલગ વ્યક્તિત્વ દાખવતો આ ઘઉંના ડુંગરો દ્રશ્યીયે નજરે પડે છે. આનું શાસ્ત્રીય નામ ઈલાપદ્મ, ઈલાદુર્ગ, ઈંચદર વગેરે મળે છે. ગદના ઇતિહાસ બાજીએ તે પહેલાં ઈંડર નગરની હકીકત જોઈ લઈએ:

આજનું ઈંડરનગર એના પ્રાચીન સ્થળ ઉપર નથી. પ્રાચીન ઈંડરના ધ્વંસાવશેષો આજના ઈંડરની ઉત્તર દિશામાં પહાડની તળેટીમાં પડેલા છે. કિંગબરીજ જૈન મંદિરની દિવાલ પાસે થઈને એ તરફ જવાનો બાંધેલો માર્ગ છે. એ ધ્વસ્ત ઈંડરમાં પથ્થરની બાંધેલી પોળો છે, જેમાંની એક તો સંગ્રામાંગ ઊભી છે ને બીજી પડી ગઈ છે. પહાડની તળેટીમાં પૂર્વ બાજુએ પથ્થરની બાંધેલી પુષ્કરિણી છે. તેમાં સદા બરેલું પાણી રહે છે. એથી થોડું આગળ ચાલતાં સાત માળની અને સુંદર વાવ છે. સોળમા સૈકાના શ્રીમુખાનંદસૂરિના કોઈ શિષ્યે રચેલી ‘ઈંડરગદ-ચૈત્યપરિપાટી’માં આ શહેરનું સુંદર વર્ણન કરતાં ગદની તળેટીમાં આવેલાં જિનમંદિરોના પણ ઉલ્લેખ કરેલા છે:—

“તસહકાઈ શ્રીપાસનાહ, પ્રાસાદ નિહાલઉં, પુણ્ય પુણ્યમીય ખસસામિ, ખાતગ સાર દાલકે. ૮
ખમખાવસહી થેપિ હરખિ, ગિરિ સિરિવરિ વહીઆ; આગલિ આદિ જિજ્ઞંસ, બવણ દીસક પારડીઆ ” ૯

આ મંદિરો ઈંડરના પ્રાચીન ધ્વંસાવશેષોમાં દંકાઈ ગયાં છે ને આ ઇતિહાસગાથાએ એનું મૂંચું સ્મરણ માત્ર કરાવી રહી છે. પ્રાચીન ગ્રંથોની મોંઘ ઉપરથી પણ આ નગરના સુવર્ણકાળમાં પ્રમાણો મળી આવે છે:

આ નગરમાં શ્રીઆણુંકવિમલસૂરિનો જન્મ સં. ૧૫૪૭માં અને શ્રીવિજયદેવસૂરિનો જન્મ સં. ૧૬૫૬માં થયો હતો. કેટલાયે આચાર્યોએ અહીં સ્થિરતા કરીને ગ્રંથોની રચના કર્યાંની અને અનેક ગ્રંથોની પ્રતિલિપિ કરાયાની

પ્રચલિતનેધિ મળી આવે છે. એની સાક્ષીરૂપે અહીં એક પ્રાચીન હસ્તલિખિત ગ્રંથોના ભંડાર મોજુદ છે. અહીં કેટલાયે સુનિવર્ણને પદ્ધતિપ્રદાન થયાં છે. શ્રીસૌમ્યુંદરસૂરિએ શ્રીજયચંદ્ર વાચકને સુરિપદ આપું ત્યારે અહીંના રાજમાન્ય શ્રેષ્ઠી ગોવિંદે બારે મહોત્સવ કર્યો હતો.^૧ આ શ્રેષ્ઠીએ અહીંના ગદ ઉપરના મંદિરોના અને તારંગા તીર્થોના ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો.^૨ એ સિવાય, શ્રીહરમીસાગરસૂરિએ શ્રીસુમતિસાધુને આચાર્યપદનો અહીં આપી હતી, એ સમયે શ્રીપાલ કેહારીએ તેમના બાપ સહજપાલ સાથે ખુબ દયન્યય કર્યો હતો. આ શ્રેષ્ઠીએ ઉપરાંત બીજા વીસલ, સહજુશાહ, ધૃત્યર સોની વગેરે અનેક શ્રેષ્ઠીઓ અગ્રગણ્ય હતા. અંથી જ પૂરોક્ત 'ચૈત્યપરિપાટી'કારે કહેલું "ધરમ ધનવંત અપ્યથ, જિહ્વા લોક નિવાસી" કથન સાર્થક ગને છે. ઈડરનરેશ નારાયણની સભામાં શ્રીતિયંદ ઉપાધ્યાય જેવા તાર્કિક વિદ્વાને દિગંબર ભદ્રારક વાદી જીવજને પરાસ્ત કરી જયપતાકા ફરકાવ્યાની વટના પછુ ઇતિહાસના પૃષ્ઠોમાં અંકાયેલી છે.^૩

ઉપરુક્ત ઉલ્લેખથી જણાય છે કે આજનું ઈડર સોળમા સેકા પછી કોઈ કાળે વસ્તું હત્યે. આજના ઈડરમાં જોનાનાં ૮૦ વરો છે, ૪-૫ ઉપાશ્રયો છે ને પાંચ જૈન મંદિરો શોધી રહ્યાં છે:

૧. શ્રીખરતરંગચવાળાના મંદિરમાં શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાન મૂળનાયક છે. તેમાં મૂળગભારો, ભળીભરેલો સભામંડપ અને ઉપર ધાબાભેંધી રચના છે.
૨. બીજું પછુ મૂળનાયક શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર જૈન સંધિ બંધાવેલું છે. તેમાં પછુ લગભગ ઉપરુક્ત મંદિર જેવી રચના છે.
૩. પારેખવાડાનું મંદિર શિખરમંથી છે. તેમાં જુદા જુદા પાંચ ગભારા છે. તેમાં બે ગભારા ભમતીમાં અને બે ઉપર છે. મૂળગભારામાં મૂળનાયક શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાન છે.

આ મંદિરની પાછળ એક ઉપાશ્રય છે. છૂટી પરસાલ અને વિશાળ ચોક છે.

૪-૫ ડેસોલ મહેલ્લામાં આવેલાં બે મંદિરો ધાબાભેંધી સામાન્ય રચનાવાળાં છે.

અહીં એક વિશાળ દિગંબર જૈન મંદિર છે. એની રચના જોતાં અસલ એ પ્રવેતાંબરીય મંદિર હોય એમ લાગે છે.

અહીંથી પશ્ચિમ તરફ ૧૧-૨ માઇલ દૂર ખડકવાળી ટેકરી ઉપર 'શૈલચંદ્ર વિકાર' નામનું સ્થળ છે. તેમાં એક નાનું મંદિર અને સ્વાધ્યાયમંદિર વગેરે છે. યાત્રીઓને માટે રહેવાનો બધી સગવડ રહે છે. આ સ્થળે જુદી ટેકરી ઉપર શ્રીચંદ્રપ્રભ ભગવાનની ડેરી છે. શ્રીમદ્ શૈલચંદ્ર આ સ્થળે આત્મા હતા તે ક્ષેત્રસ્પર્શના સ્મરણરૂપે તેમના ભક્તોએ આ સ્થળની રચના કરી છે.

નગરથી ૦૧ માઇલ દૂર ગદ ક્રે ને તળેટીથી ૧ માઈલનો ચડાવ છે. વચ્ચે વિસામઝો આવે છે. પહાડ ઉપર જૈન ધર્મશાળા છે અને એક બન્ય તેમજ વિશાળ બાવન જિનાલય મંદિર દીપી રહ્યું છે.

આ મંદિરની પ્રાચીનતા વિશે એક જૂની ગુજરાતી 'પટ્ટાવલી'માં આ પ્રકારે ઉલ્લેખ મળે છે:

"સંપ્રતિ રાજાજ X X પુનઃ ફરગદે શ્રીસાંતિનાથનો પ્રાસાદ વિંવ નિપજાવ્યો "

આ સંપ્રતિ વીરનિવર્ણ સંવત ૨૮૫ વર્ષે થયા એટલે આ ઉલ્લેખ પ્રમાણે આ ગદ અને તે પરનું જૈન મંદિર લગભગ ૨૨૦૦ વર્ષ જેટલાં પ્રાચીન ગણાય. પરંતુ સં. ૧૨૧૦ થી ૧૨૭૭ ના ગાળામાં કુમારપાલના સમયમાં જ વિષ્ણુમાન ખરતરંગચળીય શ્રીજીવપતિસૂરિએ બનાવેલી 'તીર્થશાળા'માં આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે:—

"કટારંગો નિશ્ચિંદ ચૌલકચાષિપકારિતં જિનં પ્રથમમ્ ||"

૧. 'સૌમ્યસોભામકાવ્ય' સર્ગ : ૧૬, શ્લોક :

૨. જોગન : સર્ગ : ૭, શ્લોક : ૧૦

૩. "રામનારાયણ રાજસમાઈ ઈડર નગર અશ્વારે, વાદી જીવજ દિગપદ છતી પામ્યો જયજયકાર રે"

—શ્રીચંદ્રચંદ્ર કવિવૃત્ત "કુલધવજરાસ" કડી : ૭૫.

—મંદિરગિરિ ઉપર ચોહ્રકબનરેશે (કુમારપાલી) બનાવેલા મંદિરમાં પ્રથમ જિનેશ્વરને સ્થાપન કર્યાં.

શ્રીચુનિસુંદરસૂરિએ રચેલા ' ધંડરના ત્રણબદેવસ્તવન 'માં શ્રીકુમારપાળે આ મંદિર બંધાવ્યાનું સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે. આથી સ્પષ્ટિ રાખીએ આ મંદિર કરાવ્યાની હકીકતને બીજા સબળ પુરાવાની જરૂર રહે જ છે. શ્રીચુનિસુંદરસૂરિએ તેના અણ્ણિકારક તરીકે ગોવિંદ શ્રેષ્ઠીનું નામ પણ આપ્યું છે. એ પછી ચાંપક શ્રેષ્ઠીએ ઉદાર કરાવ્યાના ઉલ્લેખ શ્રીહંમવિમલસૂરિના શિષ્ય અમંતકેસે રચેલી ' ઈલા-પ્રાકાર-ત્રૈત્યપરિપાટી 'માં કરેલો છે અને તે પછી છેલ્લા ઉદાર હમણાં જ શ્રીકેસે કરાવેલો છે. કુમારપાલનરેશે ' રાજ્ય-જ્યાવતાર 'રૂપે મૂળનાયક શ્રીત્રયબદેવ ભગવાનની સ્થાપના કરી, રાયજુશ્કની પણ રચના કરેલી હતી. આ મંદિર ' રાયપાલીવદાર ' નામે પણ ઓળખાતું હતું. ગોવિંદ શ્રેષ્ઠીએ કરેલા ઉદાર સમયે પણ મૂળનાયક શ્રીત્રયબદેવ ભગવાન જ હતા અને સત્તરમા સૈકામાં થયેલા ઉદાર પછી શ્રીવિજયદેવસૂરિએ જ્યારે પ્રતિષ્ઠા કરી ત્યારે તેમણે શ્રીત્રયબદેવ ભગવાનની જ સ્થાપના કરી હતી એવા ઉલ્લેખ મળે છે :—

“ હ્યવરાક્ષ્મનગરે, સ્વાભતરેણ સુન્દરે । પ્રતિષ્ઠાશ્રિતયં ચક્રે. યેન સુરિપુ ચક્રિગા ॥

જોળે શ્રીમયુગાદીશે, ચવનૈચ્છિકિતે સતિ । તપદે સ્થાપિતો વૈન, નૂતનઃ પ્રથમપ્રયુઃ ॥”

આ ઉપરથી જણાય છે કે, શ્રીત્રયબદેવના અણ્ણપ્રાસાદને તથા મૂર્તિને ચવનોએ બાપા કરેલી તેથી શ્રીવિજયદેવસૂરિએ નવા શ્રીત્રયબદેવ પ્રભુની સ્થાપના (સં. ૧૯૮૧ લગભગમાં) કરી.

૧. આજે આ મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુ બિરાજમાન છે. સંભવતઃ શ્રીકેસે કરેલા છેલ્લા ઉદાર વખતે મૂળનાયકને ફેરફાર કર્યો હશે. છેલ્લા ઉદારમાં મૂળભારાની પીઠ, પગાસણ, ફરતી દીવાલો, શિખર, છબ્બાઓ, ગભારા, ગૃહમંડપ, બારણા પરની કુંભી, ધાંભલા, સફ, કમાના, બે ચોટીઓની બારાણાઓ, અગાસી અને ફરશ વગેરે બધા અણ્ણ ભાગોને નવેસર કરાવ્યા છે. આ અણ્ણિકારથી અલબત્ત, આપુરે મંદિર દેવવિમાન સમું દેખાય છે. મૂળ દેવબાને સુધારવાનું કામ ભોતાં વદન નહું મંદિર લાગે છે. ઉદાર કરાવનાર સંધના અચ્છાબ્હીઓનું કહેવું છે કે જે રચના પ્રાચીન કાળે હતી તેવી જ રચના આમાં રાખવાની કોશીશ કરી છે પણ પ્રાચીનતાની નિશાનીઓ ભાગ્યે જ રહેવા દીધી છે, કાઢી નાખેલા પ્રાચીન કારીગરીના નમૂના કે શિલાલેખો પણ જળવાયા નથી. મૂળ દેવબાની પશ્ચિમ બાજુની ચોટી દેરીનું બારસાળ અને ગર્ભાગારનું પ્રાચીન બારસાળ કારીગરી અને દેખાવમાં સરખાં હતાં, જ્યારે બહારની બીતોમાંની કોરણો એની અસલ પ્રાચીનતાનું બાન કરાવે છે. બીતોમાં જુદા જુદા પ્રાણીઓના થરો અને દેવદેવીઓની રચના અણ્ણેખી છે તે પ્રાચીન છે.

આજે આ મંદિર મૂળભારે, ગૃહમંડપ, છચોટી, પુલ્લે સભામંડપ, ચારે બાજુએ નાની-મોટી લૂસટગંધી સરખા પ્રમાણની બાવન સૂચના, સમસુખ પુંડરીકેશ્વરી દેરી, શંખારચોટી અને કોટયુક્ત શિખરગંધી રચનાવાળું છે. મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૬૦ × ૧૨૫ ફીટ અને લંબાઈ ૫૫ ફીટની છે.

આ મંદિરની પાંસ ખડકની અંદર ત્રણ ગુફાઓ સાથે છે.

૨. બીજી રણમહાલી ચોટીનું મંદિર કંઈક અણ્ણ હાલતમાં ખાલી બિલું છે. આ મંદિર નાનું છતાં સમયોચિત રચનાવાળું રમણીય અને ભવ્ય લાગે છે. મૂળભારે, ગૃહમંડપ અને સભામંડપ, ભમતી સહિત શિખરગંધી હતું. તેની લંબાઈ પહોળાઈ ૭૭ × ૭૪ ફીટ અને લંબાઈ ૧૬ ફીટ છે.^૧ આજે સભામંડપ અને શિખર પડી ગયું છે. આપુરે સફેદ પરચરથી બનેલું છે. મૂળભારમાં પગાસણ ઉપર ત્રણ મૂર્તિઓ હોવાની નિશાનીઓ જોવાય છે. આજે અહીં મૂર્તિઓ નથી. ફરવાબની ઉપર શ્રીજિનેશ્વર ભગવાનની મંગલમૂર્તિ જોવાય છે અને તેની ઉપર બંને છેડે સ્તંભોની નજીક એકેક કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ વિદ્યમાન છે. મંદિરની પછીતે પૂર્વ તરફની બહારની દીવાલમાં તીર્થંકરની મૂર્તિ કોટરવામાં આવી છે. એ સિવાય બીજા દેવ-દેવીઓની મૂર્તિઓ પણ જોવાય છે અંદરની બીતો તથા પ્રદક્ષિણ-પથમાં કરેલી કોરણો રંગબેરંગી હોય એમ દેસે છે. વરસાદથી કેટલીક ભાગ ખવાતા બચ છે. ખરેખર, આ સુંદર

૧. “ વિજયપ્રશસ્તિમહાકાવ્ય ” (રચના સં. ૧૬૮૮) પ્રશસ્તિઃશ્લોક : ૧૪, ૧૫.

૨. “ Revised lists of Antiquarian Remains in the Bombay Presidency ”— Henry Cousens, 1897, P. 236.

મંદિરને ચોક્કસ ભાગમાં જીર્ણોદ્ધાર કરાવવાથી ટકી શકે એવું છે. એ તરફ ધ્યાન આપવામાં નહિ આવે તો આપુરે મંદિર કાળના યુગમાં ઝડપાઈ જશે.

આવા સુંદર મંદિરના બંધાવનાર એથી કેણુ કરશે એનો પત્તો મળતો નથી. સંભવતઃ રણમહલ રાજાના કોઈ જેન અધિકારીએ અથવા રણમહલ રાજાની સહાયથી બંધાવેલું આ મંદિર હશે તેથી જ તેનું નામ ‘રણમહલની ચોકી’ આપવામાં આવ્યું છે. વળી, એક ત્રીજા ચેત્યનો પત્તો “ હરગદ ચેત્યપરિપાટી ” આપણને આપે છે, એ સુજ્ઞાન : એ મંદિરમાં મૂળનાયક ભગવાન કયા હતા અને કયા એથીએ કઈ સાલમાં એ મંદિર બંધાવેલું તેનું વર્ણન આ પ્રકારે કરેલું છે :—

‘ તિહું પ્રાસાદ કરાવિઉં તુ ભગ, કુંભરવિહારક પાસિ; અવુપમરૂપ નિહારાયાં તુ ભગ થાઇમનિ ઉલ્લાસ. સંવત નવર ત્રીસોતરશ્વં તુ ભગ, કીર્તિ જસ આરંભ; મંડિપ જનમન મોહિઉં તુ ભગ કોમળિ તોરણિ થંભ. ધવલપદ્મક અતિગહલહક તુ ભગ ઉચ્ચપદ્મક કૈલાસ; જસ રમણિય ચિત્ત કીર્તિ તુ ભગ, સુરસુંદર રમણ રાસ. મખાણી ખાણી તણી તુ ભગ, આખોએક કુંજહીસાર; અજિતનાથ પ્રતિમા ઘડી તુ ભગ ધવલપદ્મક દુધ પાર. પનર તેનીસઈ સંવતસરિ તુ ભગ, ઉત્સવ કઈ અપાર; ચિહુ દિશિ આવઈ સઘ વણા તુ ભગ ગણતાં ન લહઈ પાર.’

આ વર્ણન ઉપરથી (મોશાવાલકુળના એથી સોની જ્ઞાનરાજ અને તેમની પત્ની સીતતા ત્રણ પુત્રો ગોવિંદ, પતરાજ અને) એથી ઉપર સોનીએ કુંભરવિહારની પાસે સં. ૧૫૩૦ પછી આ મંદિરની કોરણીભરી ભવ્ય રચના કરી અને સં. ૧૫૩૩ માં મૂળનાયક શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા (શ્રીકૃષ્ણસાગરપુરિના કાથે) કરાવી.

ઉપર્યુક્ત ખાલી મંદિર વિશે આ વર્ણન હોઈ ન શકે કેમકે એ મંદિર કુંભરવિહારથી દૂર છે. સંભવતઃ આજે જે દિગંબર મંદિર છે તે જ આ મંદિર હોય એવી સંભાવના આ વર્ણનથી થાય છે એથી એનું વાસ્તવિક નિરીક્ષણ કરવું જરૂરી છે.

ઉપર્યુક્ત ઉલ્લેખ આપણને મળી શક્યો ન હોત તો આ અનાગી અને અપ્રાપ્ય મંદિરનો આવો ગોરવભર્યો ઇતિહાસ આપણે જાણી શક્યા ન હોત. આ ઉપરથી ચેત્યપરિપાટીએ કેટલી ઉપયોગી છે એનો ખ્યાલ આવી શકે તેમ છે. આનો પ્રગટ-અપ્રગટ તીર્થમાળાઓના સંબંધની હવે જરૂરત ઊભી છે, એ તરફ વાચકોનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

★

૫૦. ખેડબ્રહ્મા

(કોઠા નંબર : ૧૮૨૧-૧૩૨૨)

ખેડબ્રહ્મા કેટલું પ્રાચીન હશે એ જાણી શકાયું નથી. અહીંનો એક અદ્વિતિવાલ નામે પ્રાચીન વાવમાં સં. ૧૨૫૬નાં શિલાલેખ છે તેના ઉપરથી આ ગામ એ સંવત કરતાંયે પ્રાચીન હોવું જોઈએ. “ પદ્મપુરાણ ”ના છઠ્ઠા ઉત્તર-ખંડમાં આ ગામ વિશે જણાવ્યું છે કે, “ તીર્થવાત્સામિષેણ ચંચેટકે બ્રહ્મલંકિષી । ”

અદ્વિતિવાવના શિલાલેખમાં આ ગામનાં ચારે યુગનાં નામો આપેલાં છે; સત્યયુગમાં તેનું નામ બ્રહ્મપુર, ત્રેતામાં અક્રિષેટ, દ્વાપરમાં હિરણ્યપુર અને કળિયુગમાં તુલષેટ હતું. આ ઉપરથી આ ગામ ઘણું પ્રાચીન હોય એમ લાગે છે. અહીં નાગરાના ઇષ્ટકેષ્ટકેશ્વરનું સ્થાન અને હિંદુઓની અંબામાતાનું સ્થાન હોવાથી હિંદુતીર્થ તરીકે આને મોખખાય છે. આ બંને સ્થાનોનું આંતરનિરીક્ષણ કરતાં પ્રાચીન કાળે એ જેનદેવેળા હોવાનું જણાય છે. એ સંબંધી આગળ જણાવશે. પ્રાચીન કાળે અહીં જેનોની વસ્તી સારી હતી. આજે પણ અહીં જેનોનાં ૩૦ ઘરો, ૧ કાશ્રાય, ૧ જેન ધર્મશાળા અને ૨ જેન મંદિરો વિદ્યમાન છે.

૧. આ બે મંદિરો રૌદ્રી એક શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું શિખરખંધી વિશાળ મંદિર છે. એમાં બે મંડપો અને ચોવીંચ દેરીઓ છે. તેમાં પૂર્વ તરફની દેરીઓમાં પ્રતિમાઓ સ્થાપન કરેલી છે, જ્યારે ઉત્તર-દક્ષિણ તરફની દેરીઓ ખાલી છે. પાછળના ભાગમાં વડો વાલો લીધેલો છે. મંદિરમાં બે સદી પહેલાં કરેલું ચિત્રકામ કર્ણનીય છે. આ મંદિરના ચોકમાં લોખંડુ છે તેમાં ઘણા જૂના કાળની પ્રતિમાઓ સંબંધેલી છે.^૧

૧. “ પુરાતન અક્ષરેષ ” પૃ. ૪

૨. ગોલ્ડ'ટેકરા ઉપર આવેલું શ્રીઆદિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. આ મંદિર પ્રાચીન છે પણ જીર્ણોદ્ધાર સમયે એના વિસ્તારને ટૂંકો ગનાવી ફર્ષ નવેસર ધૂમટળ ખી મંદિર બનાવ્યું છે. આભુગાભુએ વડા વાગી લઈ જમીન આંતરી લીધી છે. છતાં પૂર્વ તરફના ટેકરા પ્રાચીન કાળે દેવળના જ ભાગ હોય એમ જણાય છે. મંદિર દક્ષિણ દારનું છે પણ પ્રવેશદ્વાર પશ્ચિમ દિશામાં છે. પ્રવેશદ્વારમાં છૂટો એસાર બનાવેલો છે.

“પુરાતાન શ્રદ્ધાક્ષેત્ર” (૫. ૫)માં જણાવ્યું છે કે, “દિગંબર મતાનાં દેવાલયો અગાઉ ધણાં હતાં. તેમાં ભાવન જિનને પ્રાસાદ લાખ્યો રૂપિયાના ખર્ચે બંધાવેલો હતો. હાલમાં એનાં દેવાલયો અને પ્રાસાદોનાં ખડેરા છે.” આ હકીકત ઉપરથી જણાય છે જૂના વખતમાં અહીં ધણાં જૈન દેવળો હતાં.

હાટકેશ્વરના સ્થાનનું આંધકામ તદ્દન ગનાવટી લાગે છે. આભુગાભુનો પાયો હોવા છતાં વચ્ચેથી ચણીને મહાદેવની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. આ સ્થાપના તદ્દન પાછલા કાળની છે. આ દેવળનું શિલ્પકામ સાદું છે. દેવળના પ્રવેશદ્વારની બહાર છેઆ ટેકરા ઉપર ખડેલો સઘળો પથ્થરો આ પ્રાચીન દેવળના સ્વાસ્થ્યો છે. તેના ઉપર ચડીને આ દેવળમાં દાખલ થવાય છે. આ દેવળની આભુગાભુનો પ્રાચીન ચોક અને ચોડું આંધકામ નજરે પડે છે એ ઉપરથી અનુમાન થાય છે કે અગાઉ આ મોટું જૈન દેવળ હશે.

ગામથી ૦૧ માઈલ દૂર અંબામાતાનું દેવળ છે. દેવળના ઉત્તર તરફની દીવાલ ૧૩ ખંડોમાં વહેંચાયેલી છે, જે ધર્મશાળાનું રૂપાંતર પામી છે. પૂર્વ, પશ્ચિમ અને દક્ષિણ તરફની દીવાલોનું નામોનિશાન રહ્યું નથી, ત્યાં નવું ચણતર કરીને નવા ખંડો પાડવામાં આવ્યા છે, જેમાં મંદિરના વહીવટની ગોઠવણ કરેલી છે. આ પ્રાચીન દેવળમાંથી છૂટા પડેલા પથ્થરો જેમાં તોરણ, દેવીઓ, માનવાકૃતિઓ, વ્યક્તિઓ વગેરે મંદિરના ભાગો પગથિયાં અને ચોકમાં ભ્યાં ત્યાં જડી દીધેલા છે. દેવળની પાછલી દીવાલે આવેલા માનસરોવરના આરાના પગથિયામાં પણ આ પુરાણા મંદિરના અવશેષો ચોટલા નિવાય છે. આ ગંધા અવશેષોનું પુરાતાત્ત્વિક દૃષ્ટિએ અવલોકન કરનારને તરત સમજાય તેવું છે કે આ વિશાળ ચોકચણું દેવળ અગાઉ જૈનોનું ભાવન જિનાલય હશે: જેના આ તુટેલા ભાગોના આ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

માતાના મહિમા ગાનારા કહે છે કે, આ મંદિરને અવસ્થિત કરવાની શરૂઆત કરવામાં આવી અને પૂર્વદ્વાર પાસેનો ભાગ ઓલી કાઢવામાં આવ્યો ત્યારે કેટલીક મૂર્તિઓ મળી આવી હતી જેની સાથે આ અમિકાદેવીની મૂર્તિ પણ મળી આવી હતી. આ હકીકતથી એવું અનુમાન કરવાને કારણ મળે છે કે પહેલાં આ મંદિર શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું હશે જેમની શાસ્ત્રનાધિકારિકા અમિકાદેવીની મૂર્તિ બીજી મૂર્તિઓ સાથે મળી આવી.

મૂળ દેવાલય આશરે ૩૦ ગજની જમીન રોકે છે. દેવળમાં કેંદ્ર પ્રાચીન કામ નજરે ચડે એવું રહેવા દીધું નથી. મૂળ દેવળમાં ક્રાશ્ચણ પૂજારીઓ સિવાય બીજાને પ્રવેશ કરવા દેતા નથી. માતાની સ્થાપના પાછળ કેંદ્ર ભાગ ખાલી છોડી દેવામાં આવ્યો છે; જે એના ગનાવટી, ચણતરને બતાવી આપે છે.

ગામથી માતાએ જતાં અહિં વાવ આવે છે, જેમાં સં. ૧૨૫૬ નો લેખ હોવાનું અગાઉ નિર્દેશ્યું છે. આ સુંદર વાવ અહીંની પ્રાચીનતાનો નમૂનો છે.

૫૧. વડાલી

(કોઠા નંબર : ૧૩૨૫-૧૩૨૬)

વડાલીનું પ્રાચીન નામ વાટાપલ્લી હતું એવું શિલાલેખોમાંથી જણવા મળે છે. સં. ૧૨૭૫ નો પ્રતિમલેખ, જે નીચે નોંધવામાં આવ્યો છે તેમાં આ ગામનો નિર્દેશ હોવાથી આ ગામને એથીયે પ્રાચીન બતાવી રહ્યો છે. શિલાલેખોને આધારે ‘વટપલ્લી’ ગણના ઉલ્લેખ મળે છે, તે થું આ ગામના નામ ઉપરથી અસ્તિત્વમાં આવ્યો હશે ? જો એમ હોય તો આરવાડમાં આવેલા નાનરોણા ગામના મંદિરમાંની એક મૂર્તિના લેખ સં. ૧૧૮૬નો આ પ્રમાણે મળે છે:—

“ સં ૧૧૮૬ વૈશાલ સુદિ શનો વટપાણી (પછી ?) ગાંઠે શ્રીમન્સુરિ સંતાને ..... ”

અહીં ૨૦૦ શાવકોના ધરની વસ્તી છે. ૫ ઉપાશ્રમ અને ૨ જૈન ધર્મશાળાઓ છે. બે વિશાળ અને ભવ્ય જૈન મંદિરો વિદ્યમાન છે જ્યારે ત્રીજું મંદિર ખડિત અવસ્થામાં પડેલું છે.

૧-૨. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું અને શ્રીઆદિનાથ ભગવાનનું મંદિર શિખરબંધી અને બાવન જિનાલયવાળું છે. એ બંને મંદિરોની રચના પ્રાચીનકાળની છે. બંનેમાં મુળગભારો, ચૂદમંડપ, સભામંડપ, નવચોકીઓ, શુંગરચોકીઓ વગેરે છે. આમાં બળે મંડપો છે અને મંડપ ઉપર માળ બનાવેલા છે. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના મંદિરમાં ભમતીના ડાબે પડેલે બીજી દેરીમાં પળાસણ નીચે આ પ્રકારે લેખ છે:—

“ સંવત્ ૧૨૭૫ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૪ કુલે

શ્રીમન્નદ્રકુલે નમોવદનુલે સઝીવકાવ્યાલયે માસ્તસંસમ્પુર્ણદ્રમંગલબુધોત્તારાવિશાલોદયે ।

જાતો મોહતનોપહો દિનમણિઃ શ્રીવર્ધમાનામયઃ સુરિમૃગિગુણપ્રતોષિતમુરો મન્વાંતુજોદબોધકઃ ॥૧॥

તત્પદે દેવસુરિઃ શ્રીદેવસુરિસ્તતામવત્ । જજ્ઞેથ શ્રોયશંદ્રમુરિઃ સુરિશિરોમણિઃ ॥૨॥

સુરિશ્રીનિચંદ્રાહો વિસ્ય(અ)ગિચામહોદધિઃ । તતઃ શ્રીકમલપ્રભસુરિઃ કાનમદપદઃ ॥૩॥

તત્સંતાને ગુણાધાને હુંવટાન્વયશાન્વિના । શ્રીસંવસમુદાયેન મોતંસંગમકાક્ષિના ॥૪॥

સોષપેક્ષિનિ(વિ)નિજિતવિવુષવિમાનાલ્લ્યાં । શ્વાટાપલ્લ્યાં ત્રિયોગ્યાં નગર્યાં ન્યાયમૂપતેઃ ॥૫॥

શ્રીમતઃ શાંતિનાથસ્ય ત્રિલોકીશાતિકારિણઃ । વિબોદ્ધારઃ શુમાકરશ્ચક્રે પ્રાણપ્રણાશનઃ ॥૬॥

પ્રતિષ્ઠિતઃ શ્રીસોમસુરિમિઃ ॥ મંગલમસ્તુ ॥ કર્મસ્થાને કારાપકઃ પંડિતજિનચંદ્રઃ ॥ ૬ ॥

આ લેખ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના મંદિરના બિંબનાં છબીદાર કરાવ્યા સંબંધે છે નેથી મંદિર તો એથીયે પ્રાચીન હોવાનું નક્કી થાય છે.

“ જૈન પુસ્તકપ્રશસ્તિસંબંધ ” નામક ગ્રંથની ૬૩મી પ્રશસ્તિમાં પણ આ શાંતિનાથ જિનાલયનો ઉલ્લેખ આ પ્રકારે મળે છે:—

“ શ્વાટપલ્લીપુરીવૈલ્યમવનં શાંતેર્જિનેશ્વરમ્નોઃ ॥ ”

એ કે આ પ્રશસ્તિમાં સમય નોંધેો નથી પરંતુ આ જિનાલય એ સમયથી આજસુધીયે શાંતિજિનાલયને નામે જ પ્રસિદ્ધ છે. શ્રીઆદિનાથનું મંદિર પણ એ સમયે કે તે પછીના આસપાસના સમયમાં બન્યું હોવું એકબીજા એવું અનુમાન છે.

ત્રીજું મંદિર શ્રીશાંતિનાથના મંદિરે જતાં માર્ગમાં જમણી બાજુએ ખડિત પડેલું છે. સં. ૧૬૭૨માં સુનિરાજ શ્રી. જયંતવિજયજીએ આ પ્રદેશમાં વિકાર કરેલા તેની નોંધ પોતાના “ વિહાર વર્ણન ”માં લખતાં અહીં ૩ મંદિરો હોવાનું નોંધે છે. એટલે સં. ૧૬૭૨ સુધી આ ત્રીજું મંદિર હયાત હોય એમ જણાય છે. દેવળનું સુખદાર અને તેમાં ઉપરની કમાન જ દર્શકને પ્રથમ દૃષ્ટિએ આકર્ષી લે છે. દેવળના વિસ્તારના પાયાએ તો બહારથી દેખાય છે પણ તેની રચના શ્રીશાંતિનાથના દેવળ જેવી જ હોય એમ લાગે છે. પ્રાચીન કાળે દેવળ દક્ષિણ દારનું હતું પણ અત્યારે તો પગથિયાં ચઢીને ઉત્તરસુધે રામ-સીતાની મૂર્તિઓ સ્થાપેલી છે. મંદિરના દ્વારમાં પ્રવેશતાં જ ડાબી બાજુએ ચાર ચાર ફીટ ઊંચી પુરુષાકૃતિઓની વેપજૂયા અને તેના બાવે ચેતનાભર્યાં લાગે છે. તેમાં તીર્થંકરોની મૂર્તિઓ હારબંધ મૂકી રાખેલી નેવાય છે. એ મંદિરની મૂર્તિઓના શિલાલેખો અને પ્રાચીન તુટલા અવશેષોને સંબંધી રાખવા એકબીજા.

૫૨. માટા પોશીના

(કોઠા નંબર : ૧૩૩૦-૧૩૩૩)

એકબ્રહ્મા સ્ટેશનથી ૨૫ માઇલ દૂર પોશીના નામે ગામ છે, જે માટા પોશીના નામે જાણીતું છે. પોશીના ક્યારે વસ્તું એ જાણી શકાયું નથી; પરંતુ આ ગામ પ્રાચીન છે અને જૈન તીર્થરૂપ ગણાયું છે. અહીંના જૈન મંદિરમાંથી સં. ૧૪૭૭ અને ૧૪૮૧ ના મળી આવતાં છબ્બીદાર સમયના સિંહાલેખો ઉપરથી પણ આ ગામ અને તેની તીર્થ તરીકેની પ્રસિદ્ધિ એથીયે પ્રાચીન હોવાનું જણાયે છે. કહેવાય છે કે, અહીંના કથેરના એક ઝાઝ નીચેથી પાત્રનાથ ભગવાનની મૂર્તિ મળી આવતાં હજારો તરમા સૈકામાં અહીં એક વિશાળ વિનમંદિર બંધાવવામાં આવ્યું. સંભવતઃ આ મંદિર શ્રીકુમારપાલનરેશે અથવા એ સમયના કોઈ લક્ષ્મીનંદને બંધાવ્યું હોય એવી એક કહવામાં છે.

આખેયે પ્રદેશ કુંગરાળ છે. અહીં સ્વેતાંબર જૈનનું એક પણ ઘર નથી પરંતુ કુંભક દિગંબરોમાં ૧૫ ઘરો છે. જે ઉપાશ્રય અને એક પુસ્તકબંદાર છે.

એક વિશાળ વંડામાં ત્રણ મંદિરો એક સાથે આવેલાં છે. તેમાં એક ધર્મશાળા, એક માટી વાવ અને શ્રીપોશીના પાત્રનાથની પેઠી વગેરે આવેલાં છે.

૧. વંડાના મધ્ય ભાગમાં શ્રીપાત્રનાથ ભગવાનનું ચિખરબંધી મંદિર છે. તેમાં મૂળનાથકની સ્વેતવર્ણી મૂર્તિ ૩૩ ફીટ જીંઘી દેખા રહિત છે. તેની નીચે સં. ૧૪૭૭ નો લેખ જણાય છે. મંદિરમાં પાપાણી ૫ અને પાતુની ૮ મૂર્તિઓ બિરાજમાન છે.
૨. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે, તેમાં મૂળનાથક નીચે સં. ૧૨૮૧ નો લેખ છે. આમાં ૩ પાપાણી અને ૨ પાતુની પ્રતિમાઓ છે.
૩. શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે, તેમાં મૂળનાથકની ૨૫ ઈંચ જીંઘી મૂર્તિ બિરાજમાન છે, તેના આસન ઉપર નીચે સુજળનો લેખ છે:—

“સં. ૧૮૮૮ માસસુદિ ૫ ચંદે શ્રીફૂલનગરાસ્તવ્ય ઉકેશજ્ઞાતીયદ્વદશાસ્વાર્થ પારસ સપાર રાયચંદ્રમાર્થ ભસ્ત્રા ખાતા દ્વારથી-
યુનેન શ્રીનેમિજિનવિંધં કાં પ્રતિષ્ઠિતં મહારાકશ્રીવિજયદેવેન્દ્રસૂરેગદેશાત્ શ્રીતપાગચ્છે મહારાજા શ્રીમંગીરસિંહજીરાજ્યે શ્રીપોશીનાલીથી ||”

આ સિવાય ગામમાં એક ચોથું મંદિર શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું ચિખરબંધી છે. તેમાં પાપાણી ૧ અને પાતુની ૨ મૂર્તિઓ છે.

આ બધાં મંદિરોના સં. ૧૪૭૭ અને સં. ૧૪૮૧ માં છબ્બીદાર થયો તે પછી સત્તરમા સૈકામાં શ્રીવિજય-
દેવસૂરિએ આ તીર્થેના ઉદ્ધાર કરાવવામાં ખૂબ ખર્ચ કરાવ્યું હતું. વળી, એ સમયે અહીં પાંચ પ્રાસાદો હતા એમ પણ એક ‘પદ્માવલી’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે. એ ઉલ્લેખ આ પ્રકારે છે:—

“તતઃ સ્થેન સાર્થે શ્રીઆરામગદિતીર્થનાથં કુર્વાણાઃ પોસાનાલ્લપુરે પુગળાનાં પચ્ચપ્રાસાદાનાં શ્રાદ્ધાનાપુરેશ્વરેણ બહુદય-
વ્યવસાયમપિ તદુદ્ધારં કારિતસ્વતઃ ||”

—આચાર્ય શ્રીવિજયદેવસૂરિ સંઘ સાથે શ્રીઆરામચણા વગેરે તીર્થેની યાત્રા કરતાં પોસાનાપુરમાં પદ્માર્થ અને તેમણે અહીંનાં પ્રાચીન પાંચ મંદિરોની ઘણા દ્રવ્યથી કરી શકાય એવો ઉદ્ધાર આવકને ઉપદેશ આપી કરાવ્યો.

એ સમયે અહીં પાંચ પ્રાસાદ હતા, આજે માત્ર ચાર મંદિરો છે. શ્રીનેમિનાથ ભગવાનના મંદિર સાથે એક દેરાસર છે ખરું, તેને ગણતાં પાંચની ગણતરી બંધાયે.

કેશરિયાલ તીર્થની યાત્રાએ જતાં આ તીર્થેની યાત્રા લોકો અવશ્ય કરે છે.

નામ પોશીના :

ઈદરથી જા માછલ દૂર નાના પોશીના નામે ગામ છે. ગામની પાકરે એક વિશાળ શિખરબંધી મંદિર અને ખમંચાળા છે. શ્રાવકોની વસ્તી નથી.

મળનાથક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મૂર્તિ ટ ફોટ લેવાઈ છે. અહીં ૨૪ પાપાણી અને ૧૨ પાતુની પ્રતિમાઓ છે. મૂર્તિઓ ઉપર બારમા-તેરમા શ્લોકથી લઈને સત્તરમા શ્લોક સુધીના લેખો મળી આવે છે. આ ઉપરથી આ મંદિર પ્રાચીન હોય એમ જણાય છે. સં. ૧૬૭૬ માં શ્રીવિજયનેમિસ્વરિણના ઉપદેશથી આ મંદિરને ઇર્ષ્યોદ્ધાર થયો છે.

★

૫૩. વિભપુર

(કાઠા નંબર : ૧૩૪૬-૧૩૫૪)

વિભપુર ગામ ક્યારે વસ્યું એ સંબંધ એક વિસ્તૃત લેખ, વિભપુરના પ્રાચીન દેરાસરમાં જે ચાર શિલાપટ્ટ ઉપર લખાયેલાં હતાં, તેમાંના બે પટ્ટ પહેલાં ઘાટુગામ અને તે પછી સંઘપુર ગામના જિનાલયમાં સુરક્ષિત રાખવામાં આવ્યા. તેમાંના ૧-૬૫ શ્લોકોના પહેલા પટ્ટ અને ૧૧૫ શ્લોક પછીના ચોથા પટ્ટ હજી મળ્યા નથી પણ સંઘપુરના દેરાસરમાંથી જે બે શિલાપટ્ટો મળી આવ્યા તેની ઉપર ૬૬ થી ૧૧૫ સુધીના ૧ શ્લોકોમાં વિભપુર કોણે વસાવ્યું, એ સંબંધી આ પ્રકારે ઉલ્લેખ મળે છે:—

“તત્તમૌલિ પુજાયાવિમલાં તસ્ય ચાલંકરિણ્ણોરાલે સીજાપુરપુર પુરં સત(1)વિશ્વ પ્રકાશમ્ ।

યસ્મિન દિવ્યે દિવસિતશિર(2)મુદ્ગસન્યઃ પતાકાઃ સ્વર્ગોપાકૃતિવહ્નરીવિભમં પ્રોદ્વર્તતિ ॥૭૧॥

યક્ષવીજહદેવસ્ય જનકસ્ય યશોથિના । ચક્રં હાહદેવેન પરમારકુલેન્દુના ॥૮૦॥”

આ ઉપરથી (સં. ૧૨૫૬માં) આહદેવે પોતાના પિતાને નામે વિભપુર વસાવ્યું એમ જણવા મળે છે. વળી, સં. ૧૫૭૧માં શ્રેષ્ઠી પરવત અને કાનકાએ લખાવેલા તે કંડેકા શ્રેષ્ઠીની અંતે આપેલી ૩૩ શ્લોકવાળી એક પ્રશસ્તિ, જેમાં એમના પૂર્વજોની કીર્તિકથા આલેખી છે; તેમાંથી જણાય છે કે, સ્કટેર ગામમાં આગળના વખતમાં પૌરાણિક ભક્તિને આજુ નામે શેઠ થઈ ગયો, તેની ચોથી પેઢીએ ચંડસિંહ નામે યુગ્મ થયો. તેને ૭ અટાપી પુત્રો હતા. એ પુત્રોમાં ચોથી મોટો પેયઠ નામે હતો. તેને પોતાના નિવાસસ્થાનના સ્વામી સાથે કાઠા કારણે કલહ થયો અને તંથી એ સ્થાન છોડી વીભ નામના ક્ષત્રિય વીર નરની સહાયતાથી વીભપુર નામનું નવું ગામ તેણે વસાવ્યું. એ ગામમાં રહેલા આવનાર શ્રેષ્ઠી પરનેા કર અર્પી કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાં તેણે એક જૈન મંદિર બંધાવ્યું અને તેમાં પિતૃલય શ્રીમહાવીરદેવની વિશાળ પ્રતિમા સ્થાપન કરી.^૨

અર્થાત્-શ્રેષ્ઠી પેયઠે આહદેવની સાથે વીભ વિજહદેવની સહાયથી (સં. ૧૨૫૬ માં) વિભપુર વસાવ્યું, એવું અનુસંધાન કરી શકાય. શ્રેષ્ઠી પેયઠે સં. ૧૨૫૬ ની આસપાસ શ્રીમહાવીરજિનનું મંદિર બંધાવ્યાનું પણ આ ઉલ્લેખ-માંથી જણાય છે.

વિભપુર વસાવ્યાને આ ઉલ્લેખ વિભપુરના ઇર્ષ્યોદ્ધારને છે અને તે પણ ત્રીજી વાર વસ્થાનું ઐતિહાસિક રીતે પુરવાર થાય છે. ચાપડા રેતનાદિવાળા સમયના કુક જે કાલ કથાત છે તેમાંના ઉલ્લેખ પરથી સં. ૮૦૨ પૂર્વે વિભપુર ચાપડાઓની સત્તાહેઠળ હતું, તેથી વિભપુર એ પૂર્વે હોતું એક એમ સમજાય છે.

૧. “વિભપુર ખૂદહ રવાંત” પ્રસ્તાવનાઃ પ. ૨ શ્લો ૮

૨. “શાવાગોવેલ ઉર્મ વ જાતો, કમી કમોડવાવકેવ હેતો : । સીજાપુરં શ્વિષ્ણુવચ્ચવીજાહોલંતો લોકલપવેશ્વરી ॥૫॥

અવ રીતીવજાસકવનપ્રતિમાવિભપુર, જ્યેષ્ઠે સ્વરવામાલ હજોતોવજાવિભપુર ॥

-જૈન સાહિત્યપ્રકાશન : ધંધાકરિતસંમલ : પ. ૭૬, પ્રતિ નં. ૨૭૦

‘સુધર્મગ્જ’ પદ્મલીથી જાણાય છે કે વિ. સં. ૧૨૭૭ માં વિભાગ વસ્તુ અને ઉપરુક્ત ઉલ્લેખથી પણ સં. ૧૨૫૬ માં વિભાગ વસ્તુની હકીકત સુતરાં લખેલોની સિદ્ધ થાય છે.

આવડાઓના સમય પહેલાંની વિભાગ વિશેની વિગત જોવાનું હાથીઆઈ આ પ્રકારે નોંધે છે : એકામાંથી સુદર્ભના પુત્ર વિભાગજનન તામ્રપત્ર મળી આવ્યું છે, તેમાં વિભાગપુરથી જન્મસરના પ્રાણ્યોને કાન આપ્યાની હકીકત છે અને તે તામ્રપત્ર વિભાગપુરમાં ગુપ્ત સં. ૩૬૪ માં લખી આપ્યું છે.^૩

ડૉ. જાંઘરકર આ તામ્રપત્રમાં વિભાગપુરને વિભાગ માને છે. એટલે વિભાગ આક્રમા સૈકા પહેલાંનું હોય એવું અનુમાન તારવવામાં આવે છે. કૃષ્ણ સાહેબ ‘રાસમાળા’માં વિભાગને ઇતિહાસકાળ પહેલાંનું સૂચવે છે.

મને તે હો, પણ વિભાગપુર તેરમા સૈકા કરતાંયે પ્રાચીન હોય એવું અવાંતર પ્રમાણથી પણ સિદ્ધ થાય છે. એક ‘પ્રાચીન જૈન પદ્મલી’^૪ મુજબ જણાય છે કે—“વસ્તુપાલ-તેજપાલે વિભાગપુરમાં ચિત્રામણિ પાર્શ્વનાથના દેરાસરનો સં. ૧૨૮૦માં લખેલો કરાવ્યો.” ત્યારે આ લખેલો કરાવેલું મંદિર એકામાં એક ૨૦૦-૩૦૦ વર્ષ પૂર્વે બન્યું હોય એમ માની શકાય.

તેરમા સૈકામાં અને તે પછી અહીં બની ગયેલી ઘટનાઓથી આ નગર જૈનધર્મનું કેન્દ્ર બન્યું હોય એવાં પ્રમાણો મળે છે. અંબલગમ્બીય શ્રીસિંહપ્રભસૂરિએ સં. ૧૨૮૩માં જન્મ લઈ આ જમિને પાવન બનાવી હતી. લગભગ એ અરસામાં શ્રીધર્મચોપસૂરિએ અહીં આવી શાકિનીના ઉપદેશને દૂર કર્યો હતો. બ્રહ્મર્ષિ નામના આચાર્ય “સુધર્મગ્જ” આખ્યાનમાં લખે છે:—

“નિજાગરનયર્મિય ય તવામર્ષ દેવમશાઓ !”

—શ્રીદેવભદ્રસૂરિથી વિભાગપુરમાં ‘તપાગત’ થયો.

શ્રીદેવભદ્રસૂરિના ગુરુભાઈ શ્રીજગન્નંદસૂરિ હતા. તેમને એવાડના આપાટપુરમાં ‘તપા’ બિરૂદ મળ્યું હતું અને ૩૨ કિંગબર વાહીઓને હતવાથી ત્યાંના જૈનસિંહ રાજાએ તેમને ‘હીરલા’ એવી પદવીથી નવાબ્યા હતા. એ જગન્નંદસૂરિ અને દેવભદ્રસૂરિએ ચૈત્રવાલગમ્બીયના આચાર્ય જીવનચંદ્રસૂરિ સાથે અહીં સં. ૧૨૮૫ માં કિરોહાર કર્યો અને ‘તપાગત’ પ્રવર્તી વિભાગપુરનું નામ ઇતિહાસના પાન અમર કર્યું.

એ પછી અહીંની પોષધયાળામાં કેટલાયે અગ્રણી પ્રતિભા જુદા જુદા એકીઓએ લાખ્યાં અને અંશ રચ્યાંની નોંધ મળે છે: સં. ૧૨૮૭માં વામનાચાર્યનું શિંગાનુશાસન, સં. ૧૨૯૨માં મલયગિરિકૃત નંદીટીકા, સં. ૧૨૯૫માં શ્રીઅખિત-પ્રભાણિએ ધર્મરત્ન આવકાચાર નામક અંશ રચ્યો. એ જ વર્ષમાં ત્રિપ્રહિયલોકાપુરુષચરિત્ર-તૃતીય પર્વ, સં. ૧૨૯૮ માં હેમચંદ્રચરિત્ર-ત્રીતમ પ્રકરણ, સં. ૧૩૨૫માં અર્જુનદેવના રાજ્યમાં સોમની પ્રતિપતિમાં ધર્મરત્ન પ્રકરણ, સં. ૧૩૩૧માં શ્રીઅલયગિરિકૃત કર્મપ્રકૃતિવૃત્તિ, સં. ૧૩૪૩માં શાન્ત્યાચાર્યકૃત ઉત્તરાર્ધચંપૂરનસૂત્રવૃત્તિ, સં. ૧૩૪૬માં સુશાન્તગદ્યૂત ટીકા, સં. ૧૩૫૩માં ભગવતીસૂત્ર વગેરે તાડપત્રીય અંશ લખાયા.^૫ આથી તેરમા સૈકામાં અહીં વિશાળ અંશબંધાર હોવાનું જણાય છે.

શ્રીવિદ્યાનંદસૂરિ(સં. ૧૩૦૨માં દીક્ષા)એ વિભાગપુરમાં પદ્મવતી જિનમંદિરના લોચરામાં સરસ્વતી દેવીની મૂર્તિ સ્થાપન કરી હતી. તેમણે અહીં જ ‘વિદ્યાનંદ’ બ્યારણ ની રચના કરી હતી. આ બ્યારણ વિશે કહેવાયું છે કે—

“વિદ્યાનંદામિષં યેન કૃતં વ્યાકરણં નવમ્ । માતિ સર્વોત્તમં સ્વપ્નસૂત્રં બહુર્થસંગ્રહમ્ ॥”

સં. ૧૩૦૧ લગભગમાં અરતરગમ્બીય શ્રીજનેશ્વરસૂરિએ વિભાગપુરમાં પ્રવેશ કર્યો હતો એમ સંબંધપુરના શિલા-

૩ “ગુજરાતનો પ્રાચીન ઇતિહાસ” પૃ. ૬૮

૪ “જૈન કો-ફ્રમ-સ હેરબ” માસિક સં. ૧૯૭૦ નો દીવાળી અંક.

૫. “જૈન પુસ્તકપ્રકાશન” પ્રક.

લેખથી જણાય છે. તેમણે સં. ૧૩૧૭માં વિભાવુરના વાસુપૂજ્યમંદિર ઉપર સુવર્ણકંઠ અને સુવર્ણકળશ ચઢાવ્યા એવી હકીકત કશ્ચરિતલેખ ઉપાધ્યાયે રચેલા ‘આવકકથા’ પ્રકરણની પ્રશસ્તિમાંથી જાણવા મળે છે.^૬

સં. ૧૩૧૨માં ચંદ્રતિલક ઉપાધ્યાયકૃત ‘આજયદેવચરિત’ની સંસ્કૃતમાં ૪૬ શ્લોકોની વિસ્તૃત પ્રશસ્તિ કવિ શ્રીકુમારશબ્દિએ સં. ૧૩૨૮ લગભગમાં રચેલી છે.^૭ તેમાંથી શ્રેષ્ઠી આનંદેવના વંશમાં થયેલા પુત્રોએ ઉપરોક્ત વાસુપૂજ્ય જિનમંદિરમાં કરાવેલી દેરીઓ, ગોખલાઓ, મૂર્તિઓ વગેરેને હમતી હકીકત સાંપડે છે, એ સુજબઃ સ્પષ્ટજ્ઞ નામના શ્રેષ્ઠીએ વિભાવુરમાં ચીતલનાંશવસ્ત્રાવીની દેરી, શ્રેષ્ઠી કુમારપાલે માતા-પિતાના કલ્યાણ માટે શ્રીપદમણ્ણીની દેરી, શ્રેષ્ઠી નાગપાલે પોતાના કલ્યાણ માટે ચંદ્રમણ્ણીની દેરી, નાગપાલના ભાઈ શ્રેષ્ઠી જાલચંદ્રે શ્રીઆજિતનાથના ગોખલા, નાગપાલના ભાઈ શ્રેષ્ઠી કુલચંદ્રે શ્રીઆજિતનાથ, શ્રી સંભવનાથ, શ્રીઆબિનંદન અને શ્રીસુમતિનાથની દેરીઓ અને સં. ૧૩૨૮ના માઘ સુદિ ૬ ના દિવસે ઋષભાદિની દેરીઓ કરાવી તેમજ રૂપાને પલ્લગદે, ચોલીનું સૂત્ર, સુવર્ણકળશ, સુવર્ણમલક ચઢાવ્યાં અને પત્નીના પુણ્યાર્થે જે વ્યામર આપ્યા. શ્રેષ્ઠી જોહણે માતાના પુણ્યાર્થે શ્રીસુવિધિનાથની દેરી, શ્રેષ્ઠી પાતાએ સુપાર્શ્વનાથની દેરી કરાવી અને આલિકા નાગશ્રીએ પોતાના પુણ્ય માટે શ્રીવાસુ-પૂજ્યની પૂજા માટે સારી મોટી પિત્તલમય દીવીઓ કરાવી આપી. શ્રેષ્ઠી કુલચંદ્રની પત્ની ખેતુએ વિભાવુરમાં શ્રીવીરપ્રતિમકૃત ખત્તક-ગોખલા તથા ચૌવીસ તીર્થકરોની માતાઓની પ્રતિષ્ઠા શ્રીજિનેશ્વરસુરિ પાસે સં. ૧૩૨૬માં કરાવી. શ્રેષ્ઠી કુલચંદ્રે માતાના પુણ્યાર્થે શ્રીવાસુપૂજ્ય ચૈત્યમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુને ગોખલો કરાવ્યો અને કાંબલદેવીએ શ્રીમહાવીરની પ્રતિમા કરાવી.

આ હકીકતથી આ વાસુપૂજ્ય મંદિર કેટલું વિશાળ અને જાન્ય હશે એવું અનુમાન સહેજે કરી શકાય એમ છે.

રત્નાકરગચ્છના શ્રીહૈમ્યદસુરિશિષ્ય શ્રીજિનતિલકસુરિએ યોદ્ધા ચૈકા લગભગમાં રચેલી ‘તીર્થમાળા’ ઉલ્લેખ છે:-

“વીભાવુર ચિસકપુર બ્રાહ્મણ, ચિરંસ ઉવશિષ્ટ રાહુચ કાંચિ; સાચઉર ચોદરા પ્રમુખ કાંચિ, લીલેા કુ’ તાશરે વીર ન્યામિ.”

આ ઉલ્લેખથી જણાય છે કે યોદ્ધા ચૈકા પહેલાં અહીં વીરજિનનું મંદિર પણ હતું. અગાઉ જણાવેલું શ્રેષ્ઠી ચૈશ્વદે ગંધારવેલું વીરજિન મંદિર સંભવતઃ આ જ હશે. વળી, મંત્રી શ્રીવસ્તુપાલે જીલ્લાદાર કરાવેલું શ્રીચિતામણિ પાર્શ્વજિનમંદિર અને શ્રીવાસુપૂજ્યનું વિધિચૈત્ય એમ ત્રણ મંદિરો યોદ્ધા ચૈકા અગાઉ અહીં હતાં એટલું નક્કી થાય છે.

‘અરતરગચ્છ ગુર્વાવલી’થી જણાય છે કે, સં. ૧૩૩૭ ના વેદ વર્ષ ૪ ને શુક્રવારે મહારાજાધિરાજ સારંગ-દેવના રાજ્યમાં મહારાજા મહાદેવ, તેમજ ઉપમંત્રી વિશ્વાદિત્યના કાર્યકળામાં અહીં શ્રીજિનપ્રબોધસુરિજીને મોટા સમારોહ સાથે નગરપ્રવેશ થયો હતો. મંત્રી વિશ્વાદિત્ય સૂરિજીની સ્તુતિ કરતા હતા.

આ બધા ઉલ્લેખો ઉપરથી તેમજા-યોદ્ધા ચૈકામાં અહીં જૈનોની આબાદી સારી હતી એમ જણાય છે.

આજનું વિભાવુર એના પ્રાચીન સ્થળે નથી. વૃદ્ધોના કથન સુજબઃ સોણવીરની કબર અને મેણાવાડની વચ્ચે જોવા ટેકરા ઉપર મહાવીરજિનનું બાવન જિનાલય હતું. એ દેરાસર તટ્યા બાદ અહીં જ પડી રહ્યું. તેના પશ્ચાતેનો કાલિકામાતાનું મંદિર અને શ્રીચંપબહેવ મંદિર ગંધારવામાં ઉપયોગ થયો જૂની મસ્જિદોમાં પણ જૈન મંદિરોના ભાગ્યા-તટ્યા અવશેષો જોવામાં આવે છે.

વળી, પશ્ચાતીનું જૈન દેવળ પ્રાચીન વિભાવુરમાં હતું. એની આસપાસ ઝવેરીઓની જૈન વસ્તી હતી અને એ જ જગ્યાએ ચૈશ્વકુમાર, જેમણે આંડવમહાના મંત્રી તરીકે નામના મેળવી હતી અને છુટે છુટે સ્થળે મળીને ૮૪ જિનમંદિરો ગંધાર્યાં હતાં, તેઓ અહીં જન્મ્યા હતા. પશ્ચાતીનું દેરાસર અને તેની પૂર્વ દિશામાં ટેકરા ને તે પાસેની દક્ષિણ

૧. જુઓ આ પુસ્તકનું પાન: ૨૭.

૭. ‘વીભાવુર મહદેવતાંત’ ૪. ૧૪૧-૧૪૨, અને ‘જૈન પુસ્તકમશિતાસમ્રઢ’ પ્રશસ્તિ નં. ૬૫.

૮. યોદ્ધા ચતાન્દી પૂર્વે જણાવેલી ‘અમલકમારચરિત’ પ્રસ્તાવનાની પ્રશસ્તિમાં ઉલ્લેખ છે કે- ચીત્તળાવવેવપુશ્ચિંક વીજાવુરે વોડળીજલ, ૧૧૧. “જૈન પુસ્તકમશિતાસમ્રઢ” પ્રશસ્તિ નં. ૬૫.

દિશાનાં મકાનો અસલ વિભાગનું સ્થાન હોવાનું સૂચવે છે. શ્રીજીદિસાગરસુરિએ કહે છે કે—“માડું” અનુમાન થોડું છે કે આ દેરાસરમાં (હાલના આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરમાં) પૂર્વે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન મૂળનાથકે હોય અથવા જૂના વિભાગનું જગ્યાએ શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું મંદિર કે જેનો શ્રીચસ્તુપાલ-તેજપાલે ઉદ્ધાર કર્યો હતો તે દેરાસરની અધિકૃતતાથી તરીકે પદ્માવતીની મૂર્તિ હોય અને સુસલભાન બાદશાહોના સમયમાં તે પાર્શ્વનાથનું દેરાસર તૃત્યા બાદ પદ્માવતીની મૂર્તિને આ દેરાસરમાં લાવવામાં આવી હોય. જૂના વિભાગનું શ્રીચસ્તુપાલ-તેજપાલે ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ દેરાસરનો છત્વીદાર કર્યો તે નહીં થતું. ”

આને અહીં ૧૦૦૦ કૈનેની વસ્તી છે. ૭ ઉપાશય, ૩ ધર્મશાળાઓ અને ૬ જિનમંદિરો વિદ્યમાન છે.

૧. જ્ઞાતપાદામાં ધૂમટળધી શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું મંદિર છે. આ મંદિર બધાં મંદિરોમાં સૌથી વિશાળ છે. થોડો મંડપ, બહારનો ચોક અને લોચકુ વગેરે છે. દ્વાર પૂર્વ દિશામાં છે. સં. ૧૮૫૦માં અહીં મૂં નાં ની પ્રાચીન પ્રતિમા જે ગ્રુસ રીતે ચોક બારેટના ત્યાં રાખવામાં આવેલી તેની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી. આ મંદિરમાંના ચોવીશીના પદ્મ ઉપર સં. ૧૩૨૪નો લેખ છે. ચોક બીજી પ્રતિમાના પદ્મ ઉપર ઘસારા ગયેલા અક્ષરોમાં આવો લેખ વંચાય છે:—

“વિં સં ૧૩૪૩ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૪.....પ્રતિષ્ઠિતે પ્રણમનસૂરસંતાને.....તસદિસુત...”

૨. જ્ઞાતપાદામાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું ધૂમટળધી મંદિર છે. મૂં નાં ની જમણી બાજુએ રંગમંડપમાં પદ્માવતી દેવીની પ્રાચીન મૂર્તિ છે. આ મંદિરને પદ્માવતીનું મંદિર કહે છે. મંદિરના મૂં નાં ની પ્રતિમા બે-ત્રણવાર બદલાઈ હોય એમ લાગે છે. વિ. સં. ૧૮૬૫માં આની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. આ મંદિરમાં આવ્યાર્થ પ્રતિમાઓ પણ છે. ધાતુપ્રતિમાઓમાં સં. ૧૩૩૦, સં. ૧૪૭૧, સં. ૧૫૧૩, સં. ૧૫૨૭, સં. ૧૬૭૬ ની સાલના લેખો છે.

૩. ચોથાથિયાના કોટમાં શ્રીમહાવીરસ્વામીનું બળ્ય મંદિર બે માળનું છે. બંને માળમાં પ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે. મંદિર આગળ વિશાળ ચોક છે. વિ. સં. ૧૬૦૩માં આ મંદિર બંધાવવામાં આવ્યું છે.

૪. એ જ કોટમાં શ્રીવાસુપૂજ્ય ભગવાનનું મંદિર વિ. સં. ૧૬૩૦-૩૨ માં બંધાવેલું છે.

૫. એ જ કોટમાં શ્રીચાંતિનાથ ભગવાનનું ચિખરબંધી દેરાસર સં. ૧૮૭૨માં બંધાવવામાં આવ્યું છે. આ દેરાસરમાં થઈને શ્રીવાસુપૂજ્યના દેરાસરમાં જવાય છે.

૬. શ્રીકુંથનાથ ભગવાનનું ધૂમટળધી દેરાસર કૈન વિદ્યાશાળા પાસે છે. સુરતના રહેવાસી શેઠ જીજીવંદ હીરાચંદ સં. ૧૬૨૭માં આ મંદિર બંધાવ્યું છે. મૂં નાં ની પ્રતિમા જાંભળથી લાવવામાં આવી છે. બીજી બે થોડી પ્રતિમાઓ અને ઉપરના માળના મૂં નાં શ્રીસંભવનાથ ભગવાનની પ્રતિમા સાંકું ગાયથી આવી છે.

૭. સુધારવાડામાં શ્રીજીવજીવનું ચિખરબંધી થોડું દેરાસર છે. રંગમંડપ વિશાળ છે. વિ. સં. ૧૮૬૬માં આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે.

૮. શ્રી અરનાથ ભગવાનનું નાનું દેરાસર સં. ૧૮૭૩માં બંધ્યું છે.

૯. દોશીવાડામાં આવેલું શ્રીગણીપાર્શ્વનાથનું ધૂમટળધી મંદિર છે. વિ. સં. ૧૬૪૫માં તેની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે. અહીં શ્રીજીદિસાગરસુરિએ સ્થાપન કરેલું જ્ઞાનમંદિર છે. તેમાં હસ્તાલિખિત અને છપાયેલાં પુસ્તકોનો સારો સંગ્રહ છે.

૫૪. ધોળકા [સૌરાષ્ટ્ર]

(કાંઠા નંબર : ૧૩૬૯-૧૪૦૧)

આજે ધોળકાના નામે ઝોળખાતા ગામનું પ્રાચીન નામ જીવલક્ષપુર હતું. બારમા સૈંકા લગભગમાં એ વસ્તુ કોષ એવાં અર્થાત્ પ્રમણીથી સિદ્ધ સાચ છે. લોકવાયકા એવી છે કે, અઢાભારતનું 'વિરાટનગર' એ જ આજનું ધોળકા. એના પુરાવારૂપે પાંડવોનાં કેટલાંક સ્થળ પણ લોકોએ શોધી રાખ્યાં છે પરંતુ એને ઇતિહાસનો કશો આધાર મળ્યો નથી.

આ ગામ કોણે વસાવ્યું એ વિષે શ્રીદુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી નોંધે છે કે—“આનાકને જીવલુપ્રસાદ નામનો પુત્ર થયો. એ ધણી પરાક્રમી હતો. તેણે પોતાના પરાક્રમથી પોતાનું મંડલ વધાર્યું અને પોતાના પિતામહ જીવલના નામ ઉપરથી જીવલક્ષ (હાલનું ધોળકા) ગામ વસાવી ત્યાં રાજધાની સ્થાપી.” તેણે જીવલક્ષ ક્યારે વસાવ્યું તેની સાલ તેમણે આપી નથી. તેમના હિસાબે ગણીએ તો તેમના સૈકાના પાછલા અરજીમાં લગભગ એ વસ્તુ હોતું જોઈએ. પરંતુ જેન પ્રબંધો અને અંધશ્રદ્ધાસ્થિતિમાં જીવલક્ષ પુરનો નામનિર્દેશ તો બારમા સૈકાને મળે જ છે. આ ઉપરથી એમ માનવાને કારણ મળે છે કે, જીવલુપ્રસાદે ધોળકા વસાવ્યું નથી પરંતુ તેના પિતા આનાકે પોતાના પિતા જીવલના નામે અથવા જીવલે સ્વયં આ ગામ વસાવ્યું હશે અને જીવલુપ્રસાદે પોતાની રાજધાનીને યોગ્ય એને નગરનું રૂપ આપ્યું હશે, એવું અનુમાન છે.

બારમા સૈકાથી લઈને ચોદમા-પંદરમા સૈકા સુધીમાં આ નગરમાં બનેલી ઐતિહાસિક ઘટનાઓથી અહીં જેનોનો બારે બાદોલલાલી હતી એમ જણાઈ આવે છે: શ્રીઅભયદેવસુરિ, જેમણે નવ અંગો (અગ્રમો) પર વિ. સં. ૧૧૨૦ થી ૧૧૨૮માં ટીકાઓ રચી હતી તેઓ ધોળકામાં પધાર્યાં હતાં અને પાટણ, તાપાદિપિત, આશાપદલી તેમજ ધોળકા આદિ નગરોના ૮૪ શ્રાવકોએ તેમની રચેલી આગમચર્યાની ટીકાઓની ૮૪ નકલો કરાવી આપ્યોને ભેટ કરી હતી.^૧

આ હકીકતથી જણાય છે કે, અહીં જેમ શ્રાવકોની વસ્તી સારા પ્રમાણમાં હોવી જોઈએ તેમ જિનમંદિરો પણ હોવાં જોઈએ. સં. ૧૧૩૨માં અરતરગચ્છના યુગપ્રધાનાચાર્ય શ્રીજિનહતસુરિના જન્મથી આ નગર પવિત્ર બન્યું છે. આ નગરમાં આવેલા શ્રીઅર્ધેવ ઉપાધ્યાયે આ બાળકનાં પ્રતાપી લક્ષણો જોઈ તેને સં. ૧૧૪૧માં ટીકા આપી હતી.^૨

શ્રીવાદિદેવસુરિ (વિ. સં. ૧૧૪૪ થી ૧૨૨૬)એ જ્ઞાનનામના શિવાદૈતીનો અહીં પરાજય કર્યો હતો.^૩ વળી, તેમણે અહીંના 'ઉદાવસતિ' એત્યમાં શ્રીસીમધસ્વામીની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. શ્રીજિનપ્રભસુરિની નોંધથી જણાય છે કે, આ મંદિર ચોદમા સૈકામાં વિદ્યમાન હતું.^૪ એ પછી સં. ૧૧૬૦માં બુદ્ધગચ્છના જિનવંદસુરિએ અશોનાગની વસતિમાં રહીને બારેસોલી દેવેન્દ્રગણી અપરનામ નેતિમંદસરિકુલ 'આખ્યાનમણિકા'ની વૃત્તિ અહીંની અચ્છન્નની વસતિમાં રહીને પૂર્ણ કરી હતી. લગભગ એ જ સમયમાં શ્રીઅર્ધેવસુરિ અહીંના શ્રીસુનિસુવતસ્વામીના જિનથી અધિષ્ઠિત 'ભરૂચ' (અધાવગાધ-શાકુનિકા-વિહાર) નામના જિનમંદિરમાં પધાર્યા ત્યારે અહીંના જીવલેયેકે સુરિએ 'સુનિસુવતચરિત' રચાવીને પ્રાર્થના કરી, જે અસ્તિ તેમણે આશાપદલીમાં શ્રીમાલ નાગિલના પુત્રોની વસતિમાં રહીને સં. ૧૧૬૩ના દિવાળીના દિવસે પૂર્ણ કર્યું હતું.

એ પછી સં. ૧૨૬૨માં અહીંના રાજવી વીરધવલે વસ્તુપાલ-તેજપાલને મંત્રીપદે નિયુક્ત કર્યા ત્યારે ધોળકા જેનપ્રવૃત્તિનું કેંદ્ર બની ગયું હતું. એ સમયે કેટલાયે આચાર્યોએ અહીંના ઉપાશ્રય અને વસતિ-ચૈત્યમાં રહીને અથો

૧. 'સુરતનતના અધ્યાત્મીના રાજપૂત ઇતિહાસ' ભાગ: ૧, પૃષ્ઠ: ૪૬૪.

૨. 'પ્રભાવકચરિત' અભયદેવસુરિચરિત, સ્તો. ૧૨૮.

૩. એબન: સ્તોક: ૧૨૬.

૪. 'યુગપ્રધાન શ્રીજિનહતસુરિ'—લેખક: શ્રીઅગરચંદ નાદલા, ભંવરમલ નાદલા.

૫. 'પ્રભાવકચરિત' વાદિદેવસુરિચરિત, સ્તો. ૪૬.

૬. એબન: સ્તો. ૪૮-૫૨.

૭. શ્રીઅર્ધેવસુરિ વિશે તેમના સુરુભાષ શીલકમણ્ડલિએ સં. ૧૧૬૯માં રચેલા 'શ્રીસુપાસનાકઅરિય'ની પ્રશસ્તિમાં જણાવ્યું છે કે, તેમણે માત્ર શીલકેશની મંત્રીયુક્તને જ નહિ પરંતુ અમણ્ડા (સધુપત્ર)ને પાલન કરતાં જિનપ્રવચનપ્રભાવના કરી હતી. આથી સંભવ છે કે તેઓ સિદ્ધરાજના અવધમાં શીલકેશના મંત્રીપદે યુદ્ધાધિકારી તરીકે હોવા જોઈએ. તેમણે જ્ઞાનકથારિત, દેવસમાસ વગેરે ગ્રંથો પણ રચેલા છે.

સ્થા અને પ્રતિલિપિઓ કરી તેની પ્રથાસ્તિનેધો મળે છે. મંત્રી બસ્તુપાલે પોતે જ ધોળકામાં શ્રીઆદિનાથનું મંદિર, બે ઉપાશ્રયો, વાવ અને પાણીની પરબ વગેરે સુકુર્યો કર્યા હતાં. એ મંત્રીના સમયમાં જ ‘લેણીકુપાલ્ય અમર’ના નામે ખ્યાતિ પામેલા શ્રીઅમરવંદસૂરિએ ધોળકામાં પ્રવેશ કર્યો અને રાજદરબારમાં પ્રતિભાસંપન્ન કવિ તરીકેની કીર્તિ સંપાદન કરી હતી.

ચોદમા સૈકામાં આંડવજનના મંત્રી પેથટે અહીં એક જિનમંદિર બંધાવ્યું હતું એ જ સૈકાના જિનયત્રણ-ઉપાધ્યારે રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં અહીંનાં મંદિરોનો આ રીતે ઉલ્લેખ કર્યો છે:—

“પથલકર્ક એ ધામ્ય કસિકુંડ, જિજ્ઞહાવચ્છલો પાસવરો”

આ હકીકત ઉપરથી બારમા સૈકાથી લઈને ચોદમા સૈકા સુધીમાં અહીં કેટલાંયે જિનમંદિરો બંધાયેલાં હતાં તેનો ખ્યાલ આવી શકે એમ છે. અગાઉ નિર્દિષ્ટ અમ્બુપતની વસતિ, અધ્યાવેશ્ય-શુક્રનિકાચિકાર, શ્રીબસ્તુપાલનું આદિનાથમંદિર અને પેથડના મંદિરનો ઉલ્લેખ ‘તીર્થમાળા’માં ન હોવાથી એ મંદિરોનું શું થયું એ બાજુવા બળતું નથી, બપારે કલિકુંડ પાર્શ્વનાથ અને જિજ્ઞહાવચ્છલી પાર્શ્વનાથનો માત્ર ઉલ્લેખ કરેલો જોવાય છે.

આજે તો પથ્થરોના ઢગલા જેવું આ ગામ દેખાય છે. અહીં હવે અગાઉની બાહોજલાલી વર્તાતી નથી. પણ અસલનાં પ્રાચીન સ્થાનો છે ખરાં. પોંડવની નિશાળ નામે યોગાખાતી મસ્જિદ પોતાની શિલ્પશૈલી અને ભોંકેની સ્મરણ-પરંપરા પ્રમાણે એક કિંદુ મંદિર હતું. વળી, ટાંકાની મસ્જિદ નામે યોગાખાતું ચોટું ‘વંદામ’થી મકાન એક જૈનમંદિર હતું, જેને મસ્જિદ બનાવી દેવામાં આવ્યું છે. આ મસ્જિદની નીચેના ભોંયરામાંથી કેટલીયે જિનમૂર્તિઓ, નીકળી આવી હતી. એ ભોંયડું આજે તો બંધ કરી દેવામાં આવ્યું છે પણ તેમાં કૈતરણીની નિસરણીની સ્પષ્ટ નિશાનીઓ આજે પણ જોવાય છે. બાવન જિનાલય જેની આસપાસ હતાં એવું અમ્બનું સ્થાન ઘુમટવાળું છે. મંદિરના સ્તંભો દૂંધા છતાં કીર્તિચુખ અને ઘટપલ્લવના અલંકરણોથી શોભિત છે. એક તરફના પૂજ્યામાં બે-ત્રણ શ્રીધરસ્તંભો પણ દરશ્યમાન છે. સુખ્ય દરવાજાનું ‘ભોકડું’ મનોહર કૌરણીભર્યું છે. એની બારશાખમાં વાદ્યસામગ્રી સાથે નાચતા દેવતાઓ અને પલ્લવની આકૃતિઓ છે. તેના ઉપર તીર્થંકર દેવની મંગળમૂર્તિ આજે પણ જોઈ શકાય છે. આખાંયે મકાનની સુંદર કૌરણી ધ્વજાધારુક ધસી નાખવામાં આવી છે પણ એની અંદરનું મૂળ સ્વરૂપ અછતું રહી ચકતું નથી.

આજે તો ખંડિયશેવાળી વિશાળ ભૂમિમાં ઝંભોનાં માત્ર ૭-૮ ઘરો વિદ્યમાન છે અને ત્રણ જિનાલયો પણ મોંઘુદ છે, જે પ્રાચીનકાળના ગોરબતું સ્મરણ કરાવી રહ્યાં છે.

૧. અહીં અંબાળની પોળમાં શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધો મંદિર વિશાળ સજાવટભર્યું છે. આ મંદિર મંત્રીશ્વર બસ્તુપાલ-તેજપાલે બંધાવ્યું હતું. તેમાં એ સમયે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન મૂળનાથક હતા પરંતુ લજ્જીદાર સમયે શ્રીસુમતિનાથ પધરાયા હશે. મૂળનાથ શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનની બહારી વચૂંની ૧૫ ફૂટ ઊંચી સપરિકર પ્રતિમા બિરાજમાન છે. બંને તરફની સ્વેતલચ્છી પ્રતિમાઓમાં એક શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુ અને બીજી શ્રીઆદિનાથ ભગવાન છે, જે સં. ૧૬૫૬માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલા છે. રંગમંડપમાં ડાબા હાથે શ્રીમેમિનાથ ભગવાનની સ્વેત આરસની કાઉચિંગિયા મૂર્તિ ૩ ફાથ ઊંચી છે અને જમણી બાજુએ સં. ૧૨૦૧ના લેખવાળો ચતુર્વિંશતિપદ્મ વિરાજમાન છે. આ મંદિરની સામે ત્રણ પુષ્પિયાળી નાની ધર્મશાળા છે જેમાં પુરાણ સમયનું જલભર્યું ટાંકે બાંધેલું છે.

૨. બીજું મંદિર પંચભાઈની પોળમાં ઘુમટબંધી શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું છે. તે પોતાની બાંધણીમાં નિરાળું છે. મૂળનાથકની રાા ફીટ ઊંચી પ્રતિમા બહારી રંગની છે અને તેની આસપાસ બે બે ફાથની આરસ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન સમયની ગણાય છે. આ મંદિરના પ્રવેશદ્વારમાં ડાબી બાજુએ બાંધેલું મજબૂત લોચડું છે આ મંદિરની પાસે બે માળનો એક ઉપાશ્રય અને એક નાનો ધર્મશાળા પણ છે.

૩. અહીંથી બે માઇલ દૂર ધોળકાના જૂના મહોલલા નામે યોગાખાતી બાલાપોળમાં ત્રીજું શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું ઘર દેરાસર પણ પ્રાચીન છે. આ મંદિરમાં શ્રીબસ્તુપાલ અને કૃપાદેવીની આરસની મનોહર મૂર્તિઓ છે.

અહીંના પ્રાચીન સ્થળોની શોધ કરવામાં આવે તો ઇતિહાસને ઉપયોગી થશે સામગ્રી મળી આવવાનો સંભવ છે.

૫૫. ધંધુકા

(ક્રીડા નંબર : ૧૪૦૬)

ધંધુકા કેટલું પ્રાચીન હશે એ બાબી યક઼ત્તું નથી પરંતુ બારમા સૈકાથીયે પ્રાચીન હોય એમ જૈન ગ્રંથોથી ખતી થાય છે.

આ બામમાં કવિ સ્થાપારણ્ય અપરનામ શ્રીસદસેનસુરિએ સં. ૧૧૨૩માં ‘વિલાસવર્ધકકા’ નામનો પ્રાકૃતમાં ગ્રંથ રચ્યો હતો.^૧ એ પછી લગભગ સં. ૧૧૪૫ના અરસામાં શ્રીમદ્ધુમનસુરિશિષ્ય શ્રીદેવચંદ્રસુરિ આ ગામમાં વિદ્યમાન હતા ત્યારે તેમણે પાહિણી નામની શ્રાવિકાના સ્વર્ણનું ફળ કહ્યું હતું. એ ફળ અનુસાર ચંદ્રદેવનો જન્મ વિ. સં. ૧૧૪૫ના કાર્તિકી ૧૫ના દિવસે થયો હતો.^૨ એ જ બાળક શ્રીદેવચંદ્રસુરિ પાસે દીક્ષા લઈ કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીદેવચંદ્રસુરિ નામે ખ્યાત થયા, જેમણે અનેક વિષયના ગ્રંથો લખી ભારતીય સંસ્કૃત-પ્રાકૃત સાહિત્યમાં વિશિષ્ટ ફાળો આપી નામના મેળવી છે. શ્રીદેવચંદ્રસુરિના જન્મ સમયે અહીં મોઢા (મોઢિગમ્મ)નું ચૈત્ય વિદ્યમાન હતું.^૩ એ પ્રાચીન મંદિરનાં કોઈ એવાન આજે વિદ્યમાન નથી.

આજે અહીં જૈનોનાં ૪૫ ઘર વિદ્યમાન છે. બે ઉપાશ્રય છે અને એક ઉપાશ્રયમાં અલગ ચોરડામાં ઘર-દેરાસર છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વરની મૂર્તિ છે. શ્રીદેવચંદ્રાચાર્યની બારસાની મૂર્તિ પણ ૧ છે.

૫૬. વઠવાણ શહેર

(ક્રીડા નંબર : ૧૪૩૨-૧૪૩૪)

વઠવાણનું પ્રાચીન નામ ‘વર્ધમાનપુર’ હોવાનું શિલાલેખોથી જણાય છે. અહીંના મોટા દેરાસરની ભત્તીમાં આવેલી એક પ્રતિમાના પરિકર ઉપર સં. ૧૧૭૪ના લેખમાં આ ગામનું નામ વર્ધમાનપુર જણાવેલું છે:—

“સંવત્ ૧૧૭૪ ફાલ્ગુન વદિ ૪ શ્રીસરવાક્કસંસ્થિતગૃહપ્રતિપાઞ્કશ્રીગિનેયરાચાર્યે શ્રીવર્ધમાનપુરે પરિઠ મહાનુવૃત્ત....કનેન દેવશ્રેયોર્થે શ્રીસત્તલદેવપ્રતિમા કારિતા ॥”

સં. ૧૧૭૪નો આ લેખ એ કવતાંયે આ શહેરની પ્રાચીનતાનું સૂચન કરે છે. આ શહેર કેટલું પ્રાચીન છે એ શોધવા જેવું છે. આજે પણ આ શહેરમાં ૨૨૦૦ જૈનોની વસ્તી, ૪ ઉપાશ્રયો, ૧ ધર્મશાળા અને ૩ જિનમંદિરો છે. આ ત્રણ મંદિરો પૈકી (૧) લાણુ પોળમાં શ્રીશામળા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મોઢું દેવાલય શિખરખાંધી છે. (૨-૩) માંડવી પાસે લાણુપોળમાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાન અને શ્રીશતિનાથ ભગવાનનાં મંદિરો પણ શિખરખાંધી સ્થાપનામાં પ્રાચીન જણાય છે. શ્રીઆદિનાથના મંદિરના મૂળનાયકના પરિકર ઉપર સં. ૧૨૦૮ની સાલનો પ્રાચીન લેખ છે અને શ્રીશતિનાથ ભગવાનના દેવાલયના મૂળનાયક ઉપર સં. ૧૫૦૪નો લેખ ઉઠીલું છે. શ્રી. વિનયપ્રજા ઉપાધ્યાયરચિત “તીર્થયાત્રા સ્તવન”^૪ માં “મચરિ જગજાગિ રિલક્ષ્મિ તિસ્વંકરો”ના ઉલ્લેખથી આ મંદિરનું સ્મરણ કરેલું હોય એમ લાગે છે. આ મંદિરની ખાતુમૂર્તિઓના પ્રાચીન લેખો “પ્રાચીન લેખસંગ્રહ” બા. ૧ માં શ્રીવિજયધર્મસુરિજીએ સંગ્રહીત કર્યા છે.

ગામ બહાર એક દેરી છે, જેમાં ભગવાન મહાવીરને ઉપદેવ કરનાર શૂલપાણિ ચક્ષુની સ્થાપના કરેલી છે.

૧. “एकालसहि बरहि [गर्ह] सेविबरिसगहर्हि । गोवजउरुखिजोमे विद्या सेजुक्कयपरमि ” ॥ —विवासवर्धक-प्रशस्त

૨. ‘પ્રભાવચરિત’ શ્રીદેવચંદ્રસુરિચરિત, ૨શે. ૧૪-૧૮.

૩. એન્ના: ૨શે. ૨૬.

૪. “જૈન સત્ત્વ પ્રકાશ” વર્ષ: ૧૭, અંક: ૧, પ. ૨૦

૫૭. જામનગર

(કોઠા નંબર : ૧૪૮૬-૧૫૦૨)

પુરાનજીની દરિયે જામનગરનો ઇતિહાસ બહુ પ્રાચીન નથી; પરંતુ આ નગરની સૌંદર્યપૂર્ણ બાંધણીમાં જે મનોહર કળાત્મા વિલસી રહ્યો છે એ જ આ નગરનું વિશિષ્ટ આકર્ષણ છે. શત્રુજ્યની પ્રાચીન દેહના ખ્યાલ આપનાં, નગરના મધ્ય ભાગમાં આવેલાં, અહીંનાં ભવ્ય અને ઘનનાખાં જિનાલયોએ આ નગરને જોનાના યાત્રાધામ તરીકેની પ્રસિદ્ધિ આપી છે. આ નગરની સ્થાપના સાથે જ જિનાલયોના ઇતિહાસનો આરંભ થાય છે.

સં. ૧૫૬૬ના આવજુ સુદિ ૭ના દિવસે જામ શ્રીરાવણે આ નગરની સ્થાપના કરી, તેને નવાનગર એવું નામ આપ્યું. નગરસ્થાપનાના સમયે જ વીશા શ્રીમાલી જ્ઞાતિના બજુશાલી ગોત્રવાળા આજુદેશીક અને અબજુદેશીકના વડિલો તેમજ અહીંમ કુટુંબ અહીં આવીને વસ્યાં. નગરસ્થાપના સમયે જે ત્રણ સ્તંભો ખડા કરવામાં આવ્યા તેમાંથી પહેલા સ્તંભ આગળ જામશ્રીના ભવ્ય દરવાર ભરવામાં આવ્યો; દરવારગઢની બાજુમાં જ બીજા સ્તંભ આગળ શેઠ કુટુંબનાં નિવાસસ્થળો ચોખ્ખાં અને ત્રીજા સ્તંભ આગળ અહીંમ કુટુંબને સ્થાન આપતાં માંડવીનો વહોવટ તેમના હાથમાં સોંપવામાં આવ્યો. આ દરિયે જોતાં જામનગરની સ્થાપનામાં અને વિકાસમાં જોનાના કાળો મહત્વનો છે એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી.

આજે અહીં ચોદ ભવ્ય જિનાલયો શોભી રહ્યાં છે. તેમાંનાં છ જિનાલયો તો લગભગ ૩૦૦-૩૫૦ વર્ષ પહેલાંનાં છે અને બાકીનાં આજથી પચાસ વર્ષ પૂર્વનાં છે.

૧. નગરના મધ્યભાગમાં 'શેઠના મંદિર'ના નામે જોગખાતા જિનાલયનું ખાતજુદું શ્રીઆજુદેશીકે જામ સત્તાગ્રના સમયમાં સં. ૧૬૩૩માં કરેલું અને સં. ૧૬૫૧માં શ્રીવિજયદેવસુરિની અધ્યક્ષતામાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની મૂળનાયક તરીકે પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી હતી.

૨. ઉપજુક્ત મંદિરની સામે બીજું શ્રીવર્ધમાન શાહ અને શ્રીપદસિંહ શેઠે બંધાવેલું મંદિર છે. તેમણે ભદ્રેશ્વરમાં વેપાર કરતાં અઢળક લક્ષ્મી પેદા કરી અને શ્રીકલ્યાણસાગરસુરિના ઉપદેશથી સં. ૧૬૫૦માં શ્રીશત્રુજ્યના સંઘ કાઢ્યો ત્યારે નાવમાં નાગના બંદરે આવી રબુ બિતરી નવાનગર આવતાં તેના રાજાએ કહેવડાવ્યું કે, તેઓ નવા નગરમાં નિવાસ કરે તો વેપારમાં પોતે અધુરું હાણ લેશે. આથી આ બંને ભાઈઓ સાથે પાંચ હજાર જોશવાળ કુટુંબો પાંચ જામનગર આવી વસ્યાં. કુટુંબમાં કલ્યાણસાગરસુરિને આમંત્રણ આપી તેમની અધ્યક્ષતામાં સં. ૧૬૬૮ આવજુ સુદિ ૫ ના રોજ વિશાળ જિનચેત્યનું શેઠના હાથે શિલારોપણ કરવામાં આવ્યું. ચેત્યનાં શિખરો અને દૂમટીનો ભાગ તૈયાર થતાં સં. ૧૬૭૨ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને ભુખવારના રોજ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી અને ભાવન દેરીઓ વગેરે તૈયાર થતાં સં. ૧૬૮૮ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરી.

૩-૪. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું જિનાલય શેઠ તેજસી શાહે સં. ૧૬૨૦ પછીના સમયમાં બંધાવવા માટેનું પરંતુ સં. ૧૬૪૬-૪૭માં મેગલોની યદ્યપથી એ મંદિરને નુકસાન પહોંચ્યું ત્યારે સં. ૧૬૪૭માં તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવામાં આવ્યો અને સં. ૧૬૭૫માં શેઠના સુપુત્ર રાવસિંહ શેઠે મંદિરમાં ફરતી દેરીઓ અને પાછળના ભાગમાં ચોચુખળ વગેરે સ્થાપી મંદિરને ભવ્ય બનાવ્યું.

ઉપજુક્ત મંદિરની નોડાલેડ શેઠ રાવસિંહના ભાઈ નેલુસિંહ શેઠે સોથી બેચા શિખરવાળું અને ઝડપાસુક્ત કળામય જિનાલય બંધાવી સં. ૧૬૭૬માં પ્રતિષ્ઠા કરી. આ મંદિરમાં શ્રીનેમનાથ ભગવાનની દેરી પાસે પશ્ચિમની ચોરીની સુંદર રચના કરવામાં આવેલી હોવાથી આ મંદિર 'ચોરીવાળા મંદિર' નામે પ્રસિદ્ધ છે. વિશાળતા અને કળાસુક્ત બાંધણીવાળું આ જિનાલય શિદ્ધકળાના ઇતિહાસમાં અનેનાખું સ્થાન મેળવી ચુક્યું છે.

૧. આ બંને ભાઈનાં ચરિત્ર વરી જુઓ : "કલ્યાણસાગરસુરિરાસ" પૃષ્ઠ : ૨૬-૩૪ અને ૫. હરીશંભાવ હંસરાજપુત "જિજ્ઞાસુદાનસુપ્રકાશ" તેમજ તેના સારભાગ ચાંદે જુઓ : પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ" ભા. ૨, (અવધાન) પૃષ્ઠ : ૪૦-૪૨.

- આ ત્રણે મંદિરે 'હાલનામ'થી જોળખાતી જગ્યામાં એક જ વંદ્યામાં ઘેરાયેલાં છે.
૫. શ્રીનિનાથ ભગવાનનું જિનાલય શ્રીમહાલસિકંદ શેઠે બંધાવ્યું છે. આ મંદિરની સ્થાપના વિશે કહેવાય છે કે, વહા-
લુવડુ કરતા મહાલસિકંદ શેઠે દ્વારકાથી કપાસ ભરીને આવતાં, તેમણે જામનગરમાં જ્યારે વહાલુને નાંગયું ત્યારે
શ્રીનિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા નીકળી આવી. આથી શેઠે જામનગરમાં ભવ્ય મંદિર બંધાવી સં. ૧૬૪૩ના મહા
સુદિ ૫ના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરી અને એક શ્રાવકાને ઉપાસ્ય પણ બંધાવ્યો.

સં. ૧૭૨૫ માં મુસલમાનોની ફેજ હાહારમાં આવતાં નવાનગરના શ્રાવકોએ બધાં મંદિરોની પ્રતિમાઓ ઉત્થાવી
લેંચરામાં બંધારી દીધી હતી, આથી સં. ૧૭૮૭ સુધી મંદિરે ઉલ્લેખ જેવાં બની રહ્યાં. તે દરમિયાન મુસલમાનોએ
જિનમંદિરોનાં દ્વારો તોડી નાખી તેમાં ધણીવાર માલ ભર્યો હતો. છેવટે શ્રીધર્માન શાહના વચજ તલકરી શાહે
મંદિરોને સમરાવી સં. ૧૭૮૮ના શ્રાવણ સુદિ ૭ને ગુરુવારે પુનઃ પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે.

એ સમય પછી જોડાવાલ ગૃહસ્થ શેઠે આશરકરણ શાહે શ્રીવાસુપૂજ્ય સ્વામીનું મંદિર બંધાવ્યું. જામીનવાસી શેઠ
જીવરાજ રતનશીના વંદ્યામાં શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનનું મંદિર, શ્રીગુરુવરચંદ શેઠે બંધાવેલું શ્રીમુનિસુતતસ્વામીનું મંદિર તેમજ
શેઠ પાપટલાલ ધારશી વગેરેએ બંધાવેલાં જિનાલયો મળીને ૧૪ મંદિરો આજે જામનગરની શોભામાં અભિવૃદ્ધિ
કરી રહ્યાં છે.

૫૮. શનુંજય

(કોઠા નંબર : ૧૫૩૨-૧૬૫૮-૧૬૭૬-૧૬૭૮-૧૬૮૨)

શ્રીરાષ્ટ્રની પુણ્ય ભૂમિમાં આવેલો શનુંજયગિરિ કેનેનું ગરવું તીર્થ છે. 'જ્ઞાતાધર્મકથા' જેવા પ્રાચીન આગમ
ગ્રંથમાં આને 'યુડરીકગિરિ' નામે ઉલ્લેખ થયો છે. શનુંજયનાં ૧૦૮ જેટલાં નામે જૈન ગ્રંથોમાં નેંધાયાં છે. પ્રથમ
તીર્થકર શ્રીજીવભટ્ટે ભગવાનની પવિત્ર ઘટનાઓ સાથે આ ગિરિનો સંબંધ જૈન ગ્રંથોમાં વર્ણવાયો છે, તેથી જ પાંચ
મહાતીર્થોમાં અતિપ્રાચીન અને વધારેમાં વધારે લોકપ્રિય બનેલા આ તીર્થનો મહિમા કવિઓ, વિદ્વાનો, સંતા,
ભક્તા, જુદો, નાનાં-મોટાં બાળકો અને સ્ત્રીઓ પોતપોતાની ઢંગે ગાય છે ને જોછામાં જોણું જીવનમાં એકદમ વખત
પણ જોના કશંતનો લહાવો માણી પોતાને કૃતાર્થ બનાવે છે. આ તીર્થની પ્રતિષ્ઠાસાચના શરૂ કરીએ તે પહેલાં
પાલીતાણાની ચૈત્યપરિપાટી કરી લઈએ:

પાલીતાણા:—

શનુંજયગિરિની તળેટીમાં વસેલું આજનું પાલીતાણા એ તો 'પારલિસપુર'નું અપખંશ નામ છે. એ નામમાં જ
કેનશાસનના મુગપ્રધાન એક મહાન સિદ્ધયોગીનું નામસ્મરણ અંકાયેલું છે. શ્રીપારલિસપુરના નામને સહોદિત ઉલ્લેખજ
બાળથી રાખવા માટે તેમના જ શિષ્ય નાગાજીને લગભગ બીજી શતાબ્દીના અંતે અને ત્રીજી શતાબ્દીના આરંભમાં
'પારલિસપુર' નામે નગર વસાવ્યું હતું; જે અનેક પરિવર્તનો પામી આજના સ્વરૂપમાં જોવાય છે ને શનુંજયગિરિનાં
ચરણ પખાળતી શનુંજ્યા (ચેતુણ) નદીનાં નિર્મળાં નીર આ નગરને નૂતન સમૃદ્ધિથી નવાજે છે.

ચોદમ સૈકામાં 'વિવિધતીર્થકલ્પ'ની રચના કરનાર શ્રીજનપ્રકસરિ કહે છે: "પાલીતાણામાં શ્રીધર્માનાથ
ભગવાન, શ્રીમહાવીરસ્વામી અને શ્રીનિનાથ પ્રભુનાં મંદિરો શોભે છે." તેરમા સૈકામાં મંત્રોત્તર શ્રીલક્ષ્મણે આ નગરના
શ્રીધર્માનાથ ભગવાનની યાત્રા કરી હતી; એણે ઉલ્લેખ મળે છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે આ ત્રણ મોટાં મંદિરો
અહીં ચોદમો શતાબ્દીમાં વિવશન હતાં; પરંતુ આજે જોની શોધ કરવીયે સુરકેલ છે. આજે જે મંદિરો અહીં
વિવશન છે તે ૧૦૦-૧૫૦ વર્ષ કરતાં પ્રાચીન જણાતાં નથી.

યાત્રાજીઓ માટે અહીં નાની-મોટી ૪૦ જેટલી ધર્મશાળાઓ, જોજનશાળાઓ, ક્ષાપાળાં, વાકનો, ડોળીવાળા અને
ગેમિયા વગેરે તમામ પ્રકારની સગવડો મળે છે. શહેરમાં નાનાં-મોટાં મળીને લગભગ ૧૩ જૈનમંદિરો વિવશન છે.

તેમાં [૧] શકેરના મધ્યભાગમાં થેઠ ઝાણુંદણ કલ્યાણુલની પેઠી પાસે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર આવેલું છે. સં. ૧૮૧૭માં હીલનિવાસી થેઠ રૂપચંદ બીમસિંહે બંધાવ્યું છે. [૨] શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર સં. ૧૮૫૦માં સુરતનિવાસી થેઠ હીરાચંદ ધર્મચંદ ભણુશાળીનાં ધર્મપત્ની શ્રીદેવકુંવર થેઠાણીએ ઘર-ઠેરાસર તરીકે બંધાવ્યું હતું, તેને થેઠ ઝાણુંદણ કલ્યાણુલની પેઠીએ નવેસર બંધાવી સં. ૧૯૬૦ના એક સુદિ ૧૧ ના રોજ પુનઃ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠિત ત્રણ મૂર્તિઓ પૈકી એક ધોલેરાથી લાવવામાં આવી હતી જ્યારે બીજી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની બે પ્રતિમાઓ શરુત્ત્વચિહ્નિ ઉપરના શ્રીનેમનાથ ભગવાનના ચોરીના મંદિરની ભીંતમાંથી નીકળી હતી તે વિદ્યમાન છે. આ ત્રણે મૂર્તિઓ દર્શનીય છે. [૩] શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર દરબારગઢની બાજુમાં ચતિવર્ધ શ્રીકરમચંદના વિશાળ ડેહાની અંદર થેઠી ઉપર આવેલું છે. સં. ૧૯૫૦માં બંધાવ્યું છે. તેની વ્યવસ્થા ચતિવર્ધ શ્રીલક્ષ્મીચંદણ કરે છે. [૪] થેઠ નરશી કેશવજીની ધર્મશાળામાં આવેલા શ્રીચોમુખજીના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૨૧માં થયેલી છે. [૫] થેઠ નરશી નાથાની ધર્મશાળામાં મોટા દરવાજા પાસેની થેઠી ઉપરના શ્રીચંદ્રપ્રભુજીના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૨૮માં થયેલી છે. [૬] શ્રીવીરબાઇ પાઠશાળાના અંદરના ભાગમાં થેઠ કેશવજી નાથકનાં ધર્મપત્ની ભીરબાઇએ સં. ૧૯૫૪માં શ્રીમહાવીર ભગવાનના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. [૭] થેઠ ચોતી સુખિયાતી ધર્મશાળામાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના શિખરબંધી મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૪૮માં થયેલી છે. [૮] શ્રીકેકુળાઇની ધર્મશાળામાં થેઠી ઉપર શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર છે. આ ધર્મશાળા પાસે એક ચોતરા ઉપર બે દેરીઓ છે. તેમાં ત્રણ ચારણ પાઠકાઓ છે. પહેલાં અહીં એક રાયજી વૃક્ષ હતું. આ સ્થળ જૂની તળેટી હોવાનું કહેવાય છે. [૯] સુરતનિવાસી થેઠાણી જસ-કુંવરે સં. ૧૯૪૬માં ધર્મશાળા બંધાવી તેમાં એક શિખરબંધી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર પણ સાથે જ કરાવ્યું છે. [૧૦] કલકત્તાનિવાસી થેઠ આધવલાલ દુગડ બાણ્યે સં. ૧૯૫૮માં એક ધર્મશાળા બંધાવી તેમાં શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી મંદિર પણ કરાવ્યું છે. [૧૧] ગોરજીની વાડીમાં શ્રીખરતરંગસ્થીય આચાર્ય શ્રીજિનહત્તસૂરિની ચરણપાદકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે. હાલમાં જ એક મોટું મંદિર પણ બંધાવવામાં આવ્યું છે. [૧૨] અશોલિચળા નૈન શુરુકુળમાં શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું ઠેરાસર છે. તેમાં એક કળામય સિંહાસન છે, જે પ્રાચીન કારીગરીની ઝાંખી કરાવી રહ્યું છે. વળી, વિદ્યાધિકારી સરસ્વતી દેવી, પ્રખર તાર્કિક ઉપાધ્યાય શ્રીચશોલિચળા મહારાજ અને શુરુકુળના સંસ્થાપક શ્રીઆદિત્ય-વિજયજીની સુંદર મૂર્તિઓને ભેટાં જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રસ્વરૂપ ત્રિવેળી સંગમનું જ્ઞાન ભરતુ થઈ આવે છે. [૧૩] તળેટીના રસ્તે નૈન ગણાશ્રમમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર છે.

કચ્છી રણસિંહ દેવરાજની ધર્મશાળા પાસેની એક પ્રાચીન દેરીમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનની ચરણપાદકાઓ સ્થાપેલી છે. આજે જેનું નામોનિશાન રહ્યું નથી એવું ‘લલિતાસાગર’ સરોવર, મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળ-તેજપાળે આ સ્થળે બંધાવ્યું હતું એમ કહેવાય છે. કોઈની માન્યતા છે કે, હાંધારના ઘાટ ઉપર સ્થાનથી થોડે દૂર આજે જ્યાં એક દેરી જોવાી છે, એ સ્થળે ‘લલિતાસાગર’ સરોવર લહેરાતું હતું.

યાત્રીઓ આ નગરજૂમિનાં પવિત્ર સ્થળોનાં દર્શન કરી, રસ્તા પરની ધર્મશાળાઓ વટાવી, ગિરિરાજની તળેટીના માર્ગે વળે છે. છેલ્લી નાહર બિહડીંગ પાસેથી પચાસ કદમ દૂર એક જગ્યાએ મોટા ઉપર ઘુમટવાળી શ્રીકલ્યાણુવિભગની દેરી દેખાય છે. એ કલ્યાણુવિભગજીને આશ્રય આપતી તળેટીના ઘાટને ઉપદેશ આપી તળેટીમાં ચારણુઓને ભાતુ આપવાની શરૂઆત કરાવી હતી, જે સ્થળ આજ સુધી ‘ભાતાતળેટી’ના નામે ઓળખાય છે.

એ માર્ગે આગળ જતાં રાણુવાવ, ચેમકુમિને સ્તૂપ, જૈનગરનું વિશાળ મેઘાન પસાર કરી યાત્રીઓ ભાતા-તળેટીના વિશ્રામસ્થળમાં આવી પહોંચે છે.

જમમહાવાદના નગરશેઠ શાંતિદાસના ભાઈ થેઠ સુરદાસના પુત્ર શ્રીલક્ષ્મીદાસે અહીં નજીકમાં સં. ૧૯૫૭માં એક ‘સતી વાળ’ બંધાવેલી તે વિદ્યમાન છે. વળી, આગેમોહારક શ્રીસાગરનંદસૂરીશ્વરજીના ઉપદેશથી જમનગરનિવાસી થેઠ પોપલલાલ હાંરશીભાઈએ જ્ઞાન અને કળામય ‘દેવરાજ શાસ્ત્રવિનિપ્રાસદ શ્રીધર્મભાન જૈન આગમમંદિર’ બંધાવી સં. ૧૯૬૬ના મહા વહિ ૧૦ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ મંદિરમાં ૪૫ જૈન આગમે શિલામાં કંઠાયો છે ને દેવભવનમાં શ્રીચોમુખજીની રમણીય મૂર્તિઓ બિરાજમાન કરી છે. બાજુમાં ગણધર મંદિર છે, જે જામનગરનિવાસી થેઠ અમૃતલાલ કાંલિદાસે બંધાવ્યું છે. તેમાં ગણધરની સુંદર પ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે.

જૈન ધર્મમાં શત્રુજય માહાત્મ્ય વિશે અનેક હકીકતો મોંઘાઈ છે. અગાઉ જણાવ્યા મુજબ જૈનોના આગમનથી 'સ્યાતાસુત' નેવા પ્રાચીન ધર્મમાંથી આ તીર્થ વિશે ઉલ્લેખો સાંપડે છે. પ્રાચીન આચાર્યોએ કેટલાયે શત્રુજયકથાઓ લખ્યા છે, શ્રીકૃષ્ણેશ્વરસૂરિએ તેા 'શત્રુજયમાહાત્મ્ય' નેવા એટા ંથની રચના કરેલી છે. એ બધી કૃતિઓને લક્ષ્યમાં રાખીને શ્રીજનપ્રભાસૂરિએ એ સંગ્રહ પોતાના 'વિવિધ-તીર્થકથા'માં કર્યો છે તેના સાર નીચે મેંથે છે:

શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનથી પ્રતિષ્ઠિત થયેલા આ પુંડરીક (શત્રુજય) પર્વતનું માહાત્મ્ય શ્રીઆતિયુક્તક કેવલોએ નારદઃઋષિ આગળ કહ્યું તેના સાર ઉદ્ધારતાં તેઓ કહે છે:

પુંડરીક નામના તપસ્વી કરોડો ઝુનિઓ સાથે આ સ્થળે યુક્તિ પામતાં આ ગિરિ 'પુંડરીક તીર્થ' નામે ખ્યાતિ પામ્યો. એ રીતે ભુદા ભુદા ઋષિઓએ પાડેલાં આ ગિરિનાં ૨૧ નામો તેા પ્રાચીનકાળથી પ્રસિદ્ધ છે. પાછળથી એ નામોમાં વધારા થતા જ રહ્યો છે. આ ગિરિનાં ઢંગ (ઢાંગ), કંઠબ (કંઠબગિરિ), લોહાદિત્ય, તાલધ્વજ (તળાજ) અને કપર્દી એવાં પાંચ શિખરોમાં દેવોના વાસ છે. એટલું જ નહિ, તેમાં તો રસકુપિત્રાઓ, રતનોની ખાણ અને વિવિધ પ્રકારની ઓષધિઓની યુક્તિઓ પણ છે. આ પાંચે શિખરોને નિઃશ્યાદિષ્ટિઓએ કાળભયે ઢાંચ કરી લીધાં છે. પ્રાચીન કાળમાં આ ગિરિની ઊંચાઈ ૮૦ ચોજન હતી, આને ૧૨ ચોજનની છે. ભગવાન નેમિનાથને છાંદોને શ્રીઋષભદેવ વગેરે ૨૩ તીર્થકંઠો અને બીજા કેવળી ભગવંતો આ ભૂમિમાં આવ્યા હતા, જેમાંથી કેટલાયે ભગવંતો અહીં યુક્તિપદને પામ્યા છે.

શ્રીભરત ચક્રવર્તીએ સેના-રૂપાની બાવીશ તીર્થકંઠ મૂર્તિઓ બાવીસ દેવકુલિકાયુક્ત ણનાવી હતી અને શ્રીઋષભદેવની મૂર્તિ સ્ફટિકની ભરાવી રત્નમય રમણીય ચૈત્ય બંધાવ્યું હતું. વળી, બાવીશ તીર્થકંઠોની ચરણપાડુકાઓ અને લેખ્યમયી મૂર્તિઓવાળાં ચેત્યો તેમજ બાહુબલિ અને મહુદેવા માતાના સમવચસયુક્ત પ્રાસાદો બંધાવ્યા હતા. વળી, નાનાં નાનાં સરોવરો પાસે અને યુક્તોમાં પણ દેવકુલિકાઓ સ્થાપા હતી.

અહીં સ્પર્ધશા, નમિ, દ્રાવિડ, વારિમ્બિલજી, જયરામ, નારદ, પ્રહુઅ, શાંબ. ઋષભદેવ ભગવાનના વંશજો-આદિત્યશાથી લઇને સગર સુધીના રાજાઓ, શેઠક, શુક, પાંચ પાંડવો વગેરે અસંખ્ય ઝુનિવરો સાથે સિદ્ધ થયા હતા.

આ પર્વત (તીર્થ)ના સંપ્રતિ, ચિકિત્સાદિત્ય, સ્યાતવાહન, પાદલિપસૂરિ, આમરાજ, દત્ત, વાઙ્મજ વગેરેએ ઉદ્ધારો કરાવ્યા હતા. શ્રીભવકંઠ સાહે આ તીર્થની પ્રતિમાને ઉદ્ધાર (સં. ૧૦૮માં) કરાવ્યો, તે પછી (તેરમા સૈકામાં) અહીં 'અનુપમા સરોવર'ની રચના થઈ હતી. ભવિષ્યમાં પણ કંઈકપુત્ર મેઘધોષ રાજા, વિમળવાહન વગેરે રાજાઓ આનો ઉદ્ધાર કર્યો. તીર્થ :સ્રેષ્ઠ થતાં ઋષભકુટ પ્રાસાદની પૂજા દેવતાઓ કરશે.

આ તીર્થમાં રહેનારા તિર્થંત્રો પણ પાપથી યુક્ત થયે અને આ તીર્થનું સ્મરણ કરનારાઓને કોઈ પણ ભતનો ભય આવી પડશે નહીં. અહીંના ઋષભદેવની મૂર્તિનું ધ્યાન કરનારને ઇચ્છિત સિદ્ધિઓ મળે છે. અહીં એક ઉપવાસ એવું તપ કરવાથી ધણું પુણ્ય થાય છે બધીયે કલ્યાણક તીર્થભૂમિઓનું યાત્રાકળ શત્રુજયને વંદન કરતાં મળે છે; એટલું જ નહિ, પણ એ તીર્થભૂમિઓની યાત્રા કરતાં આ તીર્થભૂમિની યાત્રાનું ફળ સોગાનું વધારે છે. વળી, અહીં પૂજા કરનાં પ્રતિમા ભગવાનારનું પુણ્ય સો ગણું, ચૈત્ય બંધાવતાં હજારગણું અને તેથીયે અનંતગણું પુણ્ય તો પ્રભુની આજ્ઞા પાળવામાં રહેલું છે. બસે તેવો પાપી માણસ પણ અહીં શુદ્ધ અને પવિત્ર થઈ શકે એવું આ તીર્થનું સામાર્થ્ય છે.

બાહકે આ મંદિરોના (તેરમા સૈકામાં) ઉદ્ધાર કરતાં ત્રણ કરોડમાં ત્રણ લાખ યોછા સેનામહોરો અહીં ખરચ કરી હતી. વિ. સં. ૧૦૮માં અધુમતી (મહુવા)ના રહેવાસી એછો જ્ઞાવડિયાહે શ્રીવેરસ્વામીથી આ તીર્થનું માહાત્મ્ય સાંભળી અમ્માણીય મહિમાવા પહાડના જ્યોતિરસ રત્ન વડે આ મંદિરની મૂર્તિ ભરાવી ઉદ્ધાર કર્યો હતો. (આ રત્નમૂર્તિ કઈ રીતે ધડાવી એની ચમત્કારિક ઘટના પણ વિસ્તારથી આમાં મોંઘી છે.) એ પછી બીજા વર્ષે ભાદિત્યો (બોહક ઇન્દ્રનીઓ ?) અહીં આવ્યા હતા.

ધ્રિવાકુ અને ચાલવગુળના અનેક મનુષ્યો અહીં યુક્ત થયા. પાંચ પાંડવો અને માતા કુંતી એ હયેની લેખ્યમયી મૂર્તિઓ અહીં વિરાજે છે. અહીં રામચતુર્નું અશ્વત્થ વૃક્ષ છે. અહીં સત્યપુર, અષ્ટાપદ, નંદીશ્વર, રત્તબનક, ઉજ્જવળત વગેરે તીર્થોના અવતારો (રચના) છે. બીજા શિખર ઉપર શ્રીમેધાંસનાથ પ્રભુ, શાંતિનાથ પ્રભુ, નેમિનાથ પ્રભુ અને

બીજા ભોલોથી તીર્થંકરો બાલકૃત છે. આ તીર્થના રક્ષક કપદીં યક્ષની આઢીં સ્થાપના છે. શ્રીકૃષ્ણે આઢીંની શુક્રામાં કપદીં યક્ષની સાધના કરી હતી આ શુક્ર આને એક નાના તળાવરૂપે વિદ્યમાન છે. આઢીં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાન અને શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનાં ચૈત્યો સામસામાં હતાં. શ્રીઆજિતનાથ ચૈત્ય પાસે ‘અનુપમા સરોવર’ થયું હતું. આઢીં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે.

સેનારૂપાની ખાણે આઢીં છે. એક સેા હાથ બિડો ફૂલો છે, તેમાં નીચે આઠ હાથ બેંડી વાવમાં (સુવર્ણ) સિદ્ધિરસ ભરેલા છે. આઢીં વસ્તુપાલ અને પેથરે કરાવેલાં અનેક ધર્મસ્થાનો છે બજારડેએ સ્થાપન કરેલા બિળનો સં. ૧૩૬૯ માં સ્થેષ્ઠેએ નાશ કર્યો હતો.

શ્રીજિનમભસૂરે કહે છે કે, આ હકીકતો મેં ભદ્રબાહુસ્વામીએ રચેલા ‘કલ્પપ્રાશ્નતથા’, તે પછી વજ્રસ્વામી અને પાદલિપ્તસૂરિએ રચેલા કલ્પપ્રાશ્નનો ઉદ્ધાર કરીને (સં. ૧૩૮૫) આજ સુધીની વિગતો નોંધી છે.

આવા પવિત્ર તીર્થની હવે આપણે ઐતિહાસિક યાત્રા શરૂ કરીએ. ગિરિરાજ ઉપર બ્યાંથી ચડવાની શરૂઆત કરીએ એ સ્થળને ‘બ્યતળેટી’ કહે છે. બ્યતળેટીમાં બધી મળીને કુલ અઠાવીસ દેરાંઓ છે. અઢીથી ઉપર જવા માટે પથ્થરથી બાંધેલાં પહોળાં ગળથિયાં છે. ટેક સુધીની સુંદર પાજ મંત્રીશ્વર તેજપાલે ગંધાવી હતી, એ સંગંધી શિલાલેખનો અડધો ભાગ ગિરિ ઉપર દોહાખાડી આગળથી ઉપવ્રજ્ય થયો હતો. તે લેખ આ પ્રમાણે ગુટિત બચેનો પૂરા કરીને પ્રગટ થયો છે:—

“ [તીનનર્જહ્મપત્તન]વાત્તનવપ્રાગ્વાતાન્વય [ઠ. શ્રીચંદ્રપતનુજ]૨. આર્ચેદ્રપરાશ [ગજ ઠ. શ્રીતોમપુત્ર]૩. આશાશાજાં [ગજ-ઠ. શ્રીદમિગ, ઠ. શ્રીમાલદેવ સંપર્ણ નિમઠં. શ્રીવસ્તુપાલનુ]૩મઠં. આનેજવાલે [ન આંશગુંજયતીર્થ] સંવારપાજા કરિતા || ”

—શ્રીઅણ્ણદિલ્લપત્તનનિવાસી પ્રાગ્વાતજ્ઞાનીય કકુર શ્રીચંદ્રપના પુત્ર ઠ. શ્રીચંદ્રપ્રસાદ, તેમના પુત્ર ઠ. સોમ, તેમના પુત્ર ઠ. આસરાજ, તેમના પુત્ર ઠ. શ્રીભુજિંગ, શ્રીઆલદેવ, સંધપતિ મઠં. શ્રીવસ્તુપાલ, તેમના નાના ભાઈ તેજપાલે શ્રીશત્રુજયતીર્થ ઉપર રસ્તાની પાજ ગંધાવી (તેરમા સેકામાં).

ચરાવ ઘણે સીધા છે પણ આ પગથિયાંના કારણે યાત્રાળુ વગર શ્રમે ચડી શકે છે. છતાં વૃદ્ધ અને અશક્તો માટે ટાળીઓ મળે છે. પગથિયે ચડતાં જ પથ્થરના બે ભવ્ય હાથોએ યાત્રાળુઓની ભક્તિ ઉપર બળે મંગલાભિવાદન કરતા હોય એમ લાગે છે.

ઉપર ચડતાં પહેલી ધનવસહી ટૂંક (મંદિરેનો સમૂહ) આવે છે. સુરિંદાખાદનિવાસી બાણુ રાયબહાદુર જીનપતસિંહે પાતાની માતા મહેતાબગુવરના નામથી આ ટૂંક ગંધાવી સં. ૧૬૫૦ના મહા સુદિ ૧૦ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

આ આખીયે ટૂંક આસપાસના ભવ્ય કિલ્લાથી ઘેરાયેલી છે. પહેલા ચોકમાં શત્રુજયની રમણીય રમના છે. તેમાં આખાયે પકાડનાં વિવિધ હરયોની એક નાની આવૃત્તિ આઢીં જ ખડી કરી દીધી છે. શુક્રમંદિરમાં ખરતરગચ્છીય પ્રભાવક આચાર્યોની સૂતિઓ થોભે છે. બીજા ચોકના મુખ્ય મંદિરમાં પ્રવેશતાં પહેલાં બાણુએ શ્રીનૃપભદ્રેવ ભગવાનનાં પંચકલ્યાણક, સામે સ્ક્રમેતશિખર, ગિરનાર, પાવાપુરી વગેરે પવિત્ર સ્થળોનાં મનોહર દરશ્યો નજરે પડે છે. બાણુમાં શ્રીમહાનલાલજી મહારાજની સૂતિ અને સામે પ્રભુપ્રતિમાનાં દર્શન થાય છે. એક તરફ અષ્ટાવક અને બીજી તરફ જાંબૂદીપનો દેખાવ બાણુ સમગ્ર મહાતીર્થની ભાવનાત્મક સહિ બેસી કરી રહ્યો છે.

ઉપર જતાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનો નવદ્વારવાળો ચીની પથ્થરોથી બેઝેલો રંજમંડપ અને કળામય બિનાલય નજરે પડે છે. મૂળ ગભારાના ત્રણ વિભાગ પાડેલા છે. વચ્ચેના ગભારામાં મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન ગિરાજમાન છે અને તે ત્રણે વિભાગના મજલામાં જુદા જુદા ત્રણ ઓમુખ ભગવાન પધરાવેલા છે. સૂચ્ય ગભારાની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૦×૧૦ ફીટની છે અને આણુગાણુના ગભારાની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૦મજા ફીટની છે. રંજમંડપની લંબાઈ-પહોળાઈ ૪૫મરહ ફીટની છે. રંજમંડપની ઉપલી છત બિલેરી કાચથી મઠેલી છે. મૂળ મંદિરના તળિયેથી શિખર સુધી બેઝાઈ ૪૫ ફીટની છે.

સામે પુંડરીક મણુધરનું મંદિર અને આરે તરફ મળીને ૮૪ દેવકુલિકાઓ છે. મૂળ મંદિરની પાછળ રાયજુજી

અને શ્રીઋષભદેવ ભગવાનનાં પગલાં છે. આખીયે દૂકની રચનામાં ભુદિકાશય વાપરી લાકિત્વને જે યોધ વહાળ્યો છે એ તો ખરેખર, પ્રેક્ષકના મનને ઘડીભર મંત્રમુગ્ધ બનાવી દે છે.

અહીંથી આગળ વધતાં બાલુમાં આથે-પાસેની કેટલીક દેરીઓ વટાવી પહેલાં હડો (કંઠજી યાદગ) આવે છે. જમણી તરફ આવેલી દેરીઓમાં સં. ૧૬૮૫માં સ્થાપન કરેલી ભરત ચકવર્તીની ચરણપાદુકાઓ અતિ પ્રાચીનકાળની ઘટનાઓનું સ્મરણ કરાવે છે. એ પછી ઊભે હડો પૂરો થાય છે. અહીંથી સપાટ માર્ગ શરૂ થાય છે. વચ્ચે નવો કુંડ, કુમાર(પાલ) કુંડ, હીંગલાજ (ખાતા)નો હડો, સાલાકુંડ વગેરે સ્થળોમાં નાની-મોટી દેરીઓ પરળો અને વિશ્રામ સ્થળો બનેલાં છે.

સાલાકુંડથી પશ્ચિમ તરફ આવેલી એક સ્વસ્ત દૂકને આપણે ભૂલી જવી ન જોઈએ. એ સ્વસ્ત ઘણેલી જિનેન્દ્ર દૂક તરફ જવાનો રસ્તો અહીંથી ફેંટાય છે. આ દૂક આજે તો સાવ ખંડિયેર જેવી બનેલી છે છતાં શ્રીપદાવતીના દેશમાં ચાર ભુબવાળી અને ૧૬-૧૭ ઇંચના પ્રમાણવાળી શ્રીપદાવતી દેવીની મૂર્તિ છે. તેમના મસ્તક ઉપર સાત ફણાઓ છે ને તે ઉપર શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પાંચ ફણાવાળી મૂર્તિ જોવાય છે નીચે શ્રીવિઘ્નેશ્વરેન્દ્રસૂરિજીએ પ્રતિષ્ઠા કર્યાના લેખ પણ વંચાય છે, આ સિવાય ૧૮ દેરીઓમાં શુરુપાદુકાઓ અને ઘીલ દેરીઓમાં વિવિધ પાદુકાઓ તેમજ મૂર્તિઓનાં દર્શન થાય છે. બહુ પ્રાચીન નહિ એવી આ દૂકની આ સ્થિતિનો ઇતિહાસ શોધવાજેવો છે.

સાલાકુંડથી આગળ ચાલતાં સપાટ ભૂમિના એક ચોતરા ઉપર કેટલીક દેરીઓ છે; જેમાં દ્વાવિડ વારિખિલ્લજી, અઈમના મુનિવર, નારદ ઋષિ વગેરેની કાયાસ્મરંદ્ય ચાર મૂર્તિઓ રચામ પથ્થરની બનેલી છે. એ પછી હીરાબાઈનો કુંડ, ભૂપલજ્ઞાસેના કુંડ આવે છે. અહીં એક ઊંચાણ બાગ ઉપર એક દેરીમાં રામ, ભરત, શુકરાજ, શેઠ કાચાર્ય અને શાવન્ધ્યા મુનિવર એમ પાંચ મહાપુરુષોની કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ છે તેને જ લોકો પાંચ પાંડવોની મૂર્તિઓથી ઓળખે છે.

સપાટ ભૂમિ ઉપર આગળ ચાલતાં હનુમાનદ્વાર આવે છે. અહીંથી બે માર્ગો ફેંટાય છે. એક પૂર્વ તરફ જાય છે ને બીજો પશ્ચિમ તરફ. એકેક બાગ ૩૮૦ ફીટની લંબાઈવાળો છે. બે તરફનાં શિખરો ઉપર સેંકડો દેવમંદિરોનું સુંદર, દિવ્ય અને આશ્ચર્યજનક વિશાળ નગર દસ્ખમાન થાય છે. સમગ્ર પૃથ્વી પર ભાગ્યે જ આવો કોઈ પર્વત હશે જેના પર આટલાં બહુમુદ્ય અગણિત મંદિરોનાં સુમધમાં નિર્માણ થયાં હોય.

ઢાળા હાથે શ્રીઆદીત્ય ભગવાનની દૂક અને જમણા હાથે નવદૂક તરફ જવાય છે. પ્રથમ શ્રીઆદીત્ય ભગવાનની દૂક તરફ વળીએ: હનુમાન દ્વારથી કંઈક આગળ ચાલતાં પર્વતની ભેખડ અને ખીણો આવે છે. ઢાળા હાથે પથ્થરની મોટી પાળ બાંધેલી છે. જરા દૂર ભેખડમાં એક ટેકરી ઉપર જાલી, મચાલી અને ઉવચાલી નામના ત્રણ મુનિવરોની કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ છે, જે એમના અહીં થયેલા નિર્વાણનું સ્મરણ કરાવે છે.

કંઈક આગળ ચાલતાં નવે દૂકને ઘેરી લેતો એક વિશાળ કિલ્લો આવે છે. કિલ્લામાં બે દરવાજાઓ છે. સં. ૧૬૭૮માં એક બારી મૂકી છે જેને 'રામપાળ' કહેવામાં આવે છે.

રામપાળમાં પેસતાં પ્રથમ ઔરંગાબાદનિવાસી શેઠ મોહનલાલ વલ્લભદાસે બંધાવેલું પંચશિખરી મંદિર આવે છે, જેમાં મૂળનાયક શ્રીવિમલનાથ ભગવાન ગિરાજે છે. પહાડ પર પંચશિખરી મંદિર આ એક જ છે. બીજું ત્રિશિખરી મંદિર સુરતનિવાસી શેઠ દેવચંદ કલ્યાણચંદ બંધાવેલું છે, તેમાં મૂળનાયક શ્રીસુમતિનાથ ભગવાન છે. બાલુમાં મોતીચાહની દૂકનો બગીચો, મોટો કુંડ અને દૂકના કિલ્લાના ભાગમાં કુતાસર દેવીનો ગોખડો છે. કુંડની સાથે આતિથિગ્રહનું સુંદર મકાન છે.

નીચેક પગથિયાં ચઢ્યા પછી સગાળપોળ આવે છે. અહીં ચારાળુઓની ચીજ-વસ્તુઓ સાચવી રાખવાની વ્યવસ્થા છે. અંદરના ભાગને 'દોહાખાડી' કહે છે. તેમાં નોંધણી કુંડ, સગાળકુંડ અને નગારખાનું વગેરે છે.

વાઘસપોળમાં પેસતાં જમણા હાથ તરફ શેઠ નરસી કેશવજીની દૂકમાં જવાનો રસ્તો છે અને ઢાળા હાથે આ પ્રમાણે મંદિરો છે:—

(૧) દમણનિવાસી શેઠ હોરાચંદ્ર શમ્ભુજી બંધાવેલું શ્રીયાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. (૨) મંત્રીશ્વર કરમાશાહે સં. ૧૫૮૭માં સ્થાપન કરેલી શીવકેશ્વરી માતાની મૂર્તિવાળી દેરી છે, જે આદીશ્વર ભગવાનની અધિષ્ઠાત્રિકા દેવી છે. બહારના ભાગમાં પથ્થાવતી, નિર્વાણી, સરસ્વતી અને લક્ષ્મી: જ્યેષ્ઠ આર દેવીઓની મૂર્તિઓ છે. પાસેની દેરીમાં વાયુશ્વરી દેવીની અને પદ્માવતીની બે-બે મૂર્તિઓ છે.

(૩) શ્રીનેમનાથની ચોરીનું મંદિર પ્રાચીન લાગે છે. મૂળનાયક શ્રીકૃષ્ણજીનાથ ભગવાન છે. દુર્ગી જગમાં નાની બાંધણી કરેલી હોવા છતાં પણ આમાંની રચના ખરેખર સુંદર છે. આને ‘બૃહામણીનું મંદિર’ કહે છે અને અહીંના મંદિરસમૂહને ‘વિમલવસંહી’ કહે છે. મંદિર અને બહારની કોરણી આ મંદિર વિમલશાહે બંધાવ્યું હોય એની સાથે પૂરે છે. છલ્લોદાર સમયે આલેખેલી ચિત્રમાળા, બાલુના મંદિરના ધુમટમાં શ્રીનેમનાથ ભગવાનની છવનઘટનાઓનું ચિત્રણકામ તાદશ્ય ભેવાય છે.

મંદિરના ઉપરના ભાગમાં ચોક્કસબળનાં ત્રણ મંદિરો છે. આશુનાં દેવતાકાનાં મંદિરોની લાક્ષણિક કોરણીનું ભાન કરાવતું કમલપત્ર, તેમજ નાગપાશનું અંકન ધુમટમાં ચોભે છે. બીજી તરફ યક્ષ-ચક્ષીઓનું દૃશ્ય આલેખ્યું છે. બીજા ધુમટમાં અદ્વિસિદ્ધિઓના પ્રતીકરૂપે આઠ મૂર્તિઓને વીંટી વળેલી એક મૂર્તિ ભેવાય છે. ખરેખર, આ મંદિર પ્રાચીન-કળાને નમૂના છે. આમાં આલેખેલી નવીન ચિત્રમાળા ભેતાં કેટલાકને એની વિમલશાહ જેટલી પ્રાચીનતામાં સંદેહ ઉપજે છે, પરંતુ મંદિરની પાસે યુવક-પાળી બારી આગળ સંકલ્પીનું દૃશ્ય એની પ્રાચીનતાનું સમર્થન કરે છે. આ હક્યમાં વસ્તુતઃ સાંકળી ઉપર જે બેઠેલા છે તે મંત્રી વિમલશાહ અને તેમના સંબંધીઓનું જ સ્વરૂપ દર્શન છે. બન્નેજ ભેવા વિદ્વાનો પણ આ મંદિરના કેટલાક જૂના બાજોને નિહાળી આ મંદિર પ્રાચીન હોવાનો સંભવ માને છે.

(૪) શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર મૂર્જનરેશ પરમાર્હત કુમારપાલે શ્રીકૃષ્ણમંદિરના ઉપદેશથી બંધાવેલું છે. આ મંદિરના વારંવાર છલ્લોદાર થતાં એમાં પ્રાચીન શિલ્પાકૃતિઓ રહેવા પામી નથી, છતાં આ મંદિર શત્રુજ્ય ઉપરનાં મંદિરોમાં પ્રાચીન છે. આ મંદિર બૃહામણીના મંદિરના ઘાટનું છે છતાં તેના કરતાં બેસું છે. મંદિરમાં ત્રીણી કોરણીવાળા પીપ્પા યજ્ઞચરનાં બારશાખ અને શ્રીકૃષ્ણનાથની મૂર્તિ ઉપરનું આસનાની આરસનું છત્ર પ્રાચીનતાનો પુરાવો આપી રહ્યાં છે.

દુર્ગનાં બધાં મંદિરોનું વર્ણન કરતું ઉલ્લેખ નથી. તેથી સંક્ષેપમાં કહીએ તો આ દુર્ગમાં નાનાં-મોટાં ૧૭૦ને ૩૬ મંદિરો છે. તેમાં બે મંદિરો સિવાય બધાં સોળામા સૈકા પછી બંધાયેલાં છે. ખાસ કરીને નેમનાથની ચોરીવાળું અને કુમારપાલનું મંદિર ઉલ્લેખવર્થાય છે, જેનો પરિચય ઉપર કરાવ્યો છે.

હાથીપાળમાં પ્રવેશતાં પહેલાં સૂરજકુંડ ભેવામાં આવે છે. તેની પાસે વિશાળ એવો બીમકુંડ છે. વળી, બ્રહ્મકુંડ જે મંથરકુંડ નામે બાળ્મીતો છે તે કોટની રાંગે છે. કુમારપાલના મંદિર પાસેના વિશાળ ટાંકાના પાણીનો પ્રચુના ન્હવણ માટે ઉપયોગ થાય છે.

હાથીપાળના દરવાજો બે રંગીન હાથીઓની આકૃતિઓ ધારીનું ભાવળીનું સ્થાપત કરતા હોય એમ જણાય છે.

દુર્ગની મધ્ય ભાગમાં આવેલું શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર એની અનુપમ ભવ્યતાથી દર્શકનું મન હરી લે છે. એના પવિત્ર વાતાવરણના પ્રભાવ આગળ ગમે તેવાનું મસ્તક નમી પડે છે. જેમનું આ મંદિર છે એ જ્યોતના તારણહાર પ્રભુ આદીશ્વરદેવ આ ભૂમિ ઉપર અનેકવાર પધાર્યા હતા એ પધરામણીનું સ્મરણ કરાવવા તેમના પુત્ર રાજર્ષિ ભરત-રાજે અહીં એક દિવ્યમંદિર બંધાવી પ્રથમ ઉદ્ધાર કર્યો એ પ્રાચીનકાળથી લઈને આજ સુધી આ મંદિરને અનેક રાજ્યોએ, શેઠીઓ અને ભક્તોએ નવાં નવાં સ્વરૂપોથી શણગાર્યું છે. નાના સામાન્ય ઉદ્ધારોની ગણતરી ન કરીએ તોયે આ મંદિરના મોટા છલ્લોદારો આજસુધીમાં સોળ થયા એવી હકીકત ગ્રંથમાં આ પ્રમાણે નોંધાયેલી છે: (૧) ભરતરાજ પછી (૨) કંઈચીર્વ, (૩) મધ્યાનેદ્ર, (૪) દેવેન્દ્ર, (૫) ઈન્દ્ર, (૬) અમરેદ્ર, (૭) સગર, (૮) ભ્યંતરેદ્ર, (૯) ચંદ્રશ્યા, (૧૦) ચક્રચુદ્ર, (૧૧) શ્રીરામચંદ્ર, (૧૨) પાંડવોએ આ મંદિરના છલ્લોદારો કર્યા છે.

આ બધા ઉદ્ધાર પ્રાચીનૈતિકાસિક કાળના બહુમતી પક્ષ ઇતિહાસકાળમાં (૧૩) મધુમતી (મધુવા)ના શેઠ બાવડિયાહે સં. ૧૦૮માં કરાવ્યો. (૧૪) સં. ૧૨૧૩માં ચૈત્યનરેશ કુમારપાળના સમયમાં મંત્રીશ્વર ઉદયનના પુત્ર બાહડે બાહીના કાષ્ઠના મંદિરના સ્થાને નવેસર પથ્થરનું મંદિર બંધાવ્યું. બાહડે આ ઉદ્ધારમાં બે કરોડ ને સત્તાણું લાખ રૂપિયા ખર્ચ્યા હતા અને આ મામલે બગે તળેટીમાં મજૂરો વગેરે માટે પોતાના નામ પરથી 'બાહડપુર' ગામ વસાવ્યું હતું. એ જ સમયના મંદિરની બાંધણી આજે જોવાય છે. ચૈત્યનરેશ સિદ્ધરાજે આ મંદિરના નિર્માણ માટે બાર ગામો બંધીસ કર્યાં હતાં. (૧૫) સં. ૧૩૭૧માં પાટણનિવાસી મોરારાજ શેઠ સમરાશાહે આનો ઉદ્ધાર કર્યો. તેમાં તેમણે મૂળનાચકની પ્રતિમા નવેસર બરાબી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તે પછી છેવટે (૧૬) સં. ૧૫૮૭માં શેઠ કરમરાશાહે આ મંદિરમાં સમારકામ કરાવી ઉદ્ધાર કર્યો. એ પછી સં. ૧૬૪૬માં જગદ્ગુરુ ક્રીડીરવિજયસુરિના ઉપદેશથી ખાસાત નવાસી શેઠ તેજપાલ સોનીએ સં. ૧૬૫૦માં છલ્લેઉદ્ધાર કરાવી પ્રતિષ્ઠા કર્યા વિશેનો લેખ સુખ્ય મંદિરના પૂર્વદ્વારના રંગમંડપના સ્તંભ ઉપર છે અને આત્યારે અહીંથી મળી આવતા ચિલાલેખોમાં સોધી મોટો છે.^૧ એ પછી પણ સામાન્ય ઉદ્ધારો તો થતા જ રહ્યા છે.

આટલાંદાર છલ્લેઉદ્ધારો ઉપરથી આ તીર્થની પ્રાચીનતા, પવિત્રતા અને પુણ્યધામની અસાધારણ લોકપ્રિયતા સમજી શકાય એમ છે. આ કારણે જ જૈન શ્રીમતોએ ભક્તિપૂર્વક આ ભૂમિ ઉપર અનેક મંદિરોની રચના કરી પુણ્ય મેળાવાનો સ્વર્ણ કરવામાં મહુા રાખી નધો. આ ઉદ્ધારોથી તેની પ્રાચીનતાના પુરાવાઓ નહીં થતાં પરંપરાથી ગવાયેલા અપ્રતિના મંદિરને કે અથેના વિશ્વસનીય ઉલ્લેખોવાળા કુમારપાળના મંદિરને આજે શોધવાનું કામ સુરેલ જાને છે. ત્યારે આ વિશાળ મંદિર એના અનેક છલ્લેઉદ્ધાર થયા છે તેની પ્રાચીનતાને કાંઈ ચિલાલેખોય પુરાવો મેળાવાનો આશ્રા કયાંથી રાખી શકાય ?

આ મંદિરની રચના બન્ય અને અનુપમ છે. મંડપને બે માળ છે. એટલી આ મંદિરની રચનામાં વિશેષતા છે. બાકીની રચના બીજાં મોટાં મંદિરો જેવી જ છે. ઉપર ચોમુખજીની પ્રતિમાઓ છે. મંદિરને એક જ પ્રવેશદ્વાર છે અને આપુરે મંદિર જુદી જુદી બાતની રચનાથી સુરોભિત લાગે છે. શિખરના બાગેના દેખાવ લોકકાના મૂળ મંદિરને મળતા હોય એમ જણાય આવે છે. પથ્થરનું મંદિર બંધાવનાર મંત્રી બાહડે અસલના લોકકાના મંદિરની નકલ કરી હશે એમ સ્પષ્ટ રીતે ધ્યાન ખેંચાય છે.

ભોયતળિયેથી શિખર સુધી બાવન હાથની ઊંચાઈ છે. ૧૨૪૫ કુલોનાં મંગળચિહ્ન, ૨૧ સિંહોનાં વિજયચિહ્ન શોભી રહ્યાં છે. ચાર દિશાની ચાર ચોગિનીઓ અને દશ દિવાલોનાં પ્રતીકો એના સંરક્ષક તરીકેના ખ્યાલ આપી રહ્યાં છે. મંદિરની વિશાળતાને ખ્યાલ આપતી ગભારાની આસપાસ ૩૨ દેવકુલિકાઓની રચના છે. ચાર ગમ્મતો એની બન્યતામાં વધારો કરે છે. ૩૨ પૂતળીઓ અને ૩૨ તોરણો છે. મંદિરને કળામય બનાવે છે. મંદિરને ટેકવી રાખતા કુલે ૩૨ અધારસ્તંભો એની સપ્રમાણ રચનાનું બાન કરાવી રહ્યા છે. આવી સર્વાંગપૂર્ણ રચના પાછળ પોતાની અનર્ગલ સંપત્તિ લગાડનાર શેઠો તેજપાલ સોનીએ સં. ૧૬૫૦માં આ મંદિરને 'નંદિવર્ધન' એવું નામ આપ્યું હતું અને કેટલાક જાતો એને 'કલ્પવૃક્ષ' એવું સમજતા હતા.^૨

ગર્ભગૃહના શીખરદ્વારમાં ચાંદોની રમણીય છત્રીમાં વિરાજેલા અસાધારણ કંઠના આદીશ્વર બગવાનની અતીંક પ્રતિમાને પ્રભાવ આપણમાં નિર્મળતાની પ્રભાવછાયા પાટરી દે છે. બહારના સંતાપને ભૂલી જઈ બહુ કોઈ દિવ્ય ભૂમિમાં આવી પડ્યા હોઈએ અને ત્યાંથી ઊંઠવાનું મન પછ ન થાય એવો અનુભવ થઈ આવે છે. આવી અમતકારી મૂર્તિના અમતકે પૂજા કરવા માટે જાણમાં એક નાની નીસરણી મૂકેલી છે. એ દ્વારા એમની ઊંચાઈને ખ્યાલ પહોંચી શકાય આવી બધી છે.

વિશાળ રંગમંડપના ગોખલાઓમાં જુદા જુદા તીર્થંકરોની પ્રતિમાઓ છે. મંદિરની બહાર ક્રીડારંગિત કળામય બે દેરીઓ છે. મંદિરને પ્રદક્ષિણ કરતાં ઉત્તર તરફ જમણા હાથ બાજી એક ગૃહસ્થની મૂર્તિ ઉપર એક પ્રાચીન લેખ નજરે ચડે છે:—

૧. "પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ" ભા. ૨, લેખાંક: ૧૨

“ કોઝગનાગનિક્તસ્ય કપર્વિનકસ્ય ગ્રીષા.... શ્રે૦ નારાયણસ્ય મૂર્તિ [:] નિષેશિતા સિદ્ધ-ચીરામ્બાં । સં૦ ૧૧૩૧ ॥”

— સં. ૧૧૩૧માં કપર્વિ નામે જેના પિતા છે તે જજનામ અને તેના નાનાભાઈ.... નારાયણની આ મૂર્તિ । સ્વદ અને બીરે સ્થાપન કરી.

મંત્રી બાહરે અહીં ઉદાર કરાવ્યો જેના ૮૨ વર્ષ પહેલાં અને નીચે આપેલા સં. ૧૦૬૪ ના બીજા લેખથી ૧૪૬ વર્ષ પહેલાંના આ બંને લેખો બાહરે પહેલાં આ મંદિર હશે કે કેમ એવી શંકા રાખનારાઓ માટે તે બેક વિશિષ્ટ પુરાવારૂપ છે.

ઉપર્યુક્ત લેખથી ૬૭ વર્ષ પુરાણો એટલે વિ. સં. ૧૦૬૪નો બીજો લેખ મુખ્ય મંદિરમાં પેસતાં કામ્ય હાથ તરફ બીજે માળ જવાના માર્ગની પાસે ઉત્તરાશિમુખ દેરીની અંદર પ્રાચીન પુંડરીકની એક નીચે આ પ્રકારે ઉત્કૃષ્ટ છે:—

“ શ્રીમદયુગાદિવસ્ય પુંડરીકસ્ય ચ કમો । ધ્યાત્વા શત્રુંગ્યે શુદ્ધચર સહેર્યાપ્યાનસંયમૈઃ ॥

શ્રીસંગમસિદ્ધમુનિર્વિદ્યાવરકુલનમસ્તુત્યાઃ । દિવસૈશ્વતુર્મિરષિકં માસપુષ્યાવલિતસયઃ ॥

વર્ષસહેસ્ર વષાઠં ચતુરવિંતવાધિકં (૧૦૬૪) દિવમગચ્છત્ । સોમદિને આમહાવળમાસે કળાક્ષિતીયામાય ॥

ભસ્મેયકઃ શુભે તસ્ય શ્રેષ્ઠોષેયકામજઃ । પુંડરીકપદાસંગિ ચૈવ્યમેતદ્વોકરત્ ॥ ચતુર્મિઃ કલપવત્ ॥”

“ આ લેખથી જણાય છે કે, વિદ્યાધરકુલના મહાન જ્ઞાનશ્રમણ શ્રીસંગમસિદ્ધ મુનિએ સંવત્ ૧૦૬૪ ના માર્ગ-શીર્ષ માસના કૃષ્ણપક્ષની ૨ ને સોમવારે એક મહિને અને ચાર દિવસના ઉપવાસ પછી સંલેખનાપૂર્વક શત્રુંજ્ય પર્વત પર શ્રીમદ્દુર્ગાદેવ અને તેમના પ્રથમ ગણધર પુંડરીકના ચરણોમાં ધ્યાન રાખીને દેહ છોડ્યો. આ સંગમસિદ્ધ મુનિ કદાચ તે જ છે, જેમને ‘નિર્વણકાલિકા’કારે ‘અંચની અત-પ્રચસ્તિમાં’ પોતાના હાથશુર બતાવ્યા છે.”

સ્વેત સંગમરમર(Marble)ની બનેલી આ પ્રતિમા અનુમાનતઃ ૨૫ ફીટ જોડી અને ૧૫ ફીટ પહોળી છે. એક મોટા અને વિકસિત કમળ ઉપર શ્રીપુંડરીક ગણધર પદાસનમાં વિરાજમાન છે. કમલહંડ લાંબો બનાવીને પ્રતિમાની ઉપરના ભાગથી લાંબે લગભગ અંધ સુધી ગણધરને વિરાજમાન કરેલા છે અને આ કમળહંડના જમણા ભાગમાં સ્થાપના-આચરની સામે આચાર્યપ્રતિમા બનાવેલી છે. તેઓ એક હાથમાં પુસ્તક ધારણ કરીને કમલહંડની બીજી બાજુએ બેઠેલા પોતાના બે શિષ્યોને ઉપદેશ આપી રહ્યા છે. સંભવતઃ આ આચાર્ય સંગમસિદ્ધ મુનિ છે. બંને શિષ્યો હાથ જોડીને અજલિમુદ્રા રાખી ઉપદેશ ગ્રહણ કરી રહ્યા છે. પુંડરીકસ્વામીના મસ્તક ઉપર છત્ર અને છત્રની બાજુમાં એકેક માલાધર દ્વિગોચર થાય છે. આ પ્રતિમા શિવપદ્મલાલુ એક અતિમનોહર પ્રતીક છે. શારીરિક સોદર્શ અને ગદન સુંદર છે. કમલહંડ અને પૂર્ણવિકસિત કમલની ઠેરણી પથ્થર સુંદર છે. શિવપદ્મસ્થની દૃષ્ટિએ આ પ્રતિમા આધુની વિમલવસાહિકાના શિવોદી પથ્થર ચંદિયાતી છે. એ વાતનો નિર્દેશ કરવો આવશ્યક છે કે ગણધરપ્રતિમાનું લાંબન જ્ઞાન મૂર્તિશાસ્ત્ર (Iconography)માં કમળ છે.”

મંદિર પાસે આવેલા રથચત્રાનો એક આરસજડિત છે. અહીં હાલની રથચત્રા કાઠવામાં આવે છે અને એ રથચત્રાના વરધાકા માટે રથ, પાલખી, એરાવણ હાથી, ગાડી વગેરે ચાંદીની સામગ્રી તેમજ સુવર્ણચેર વસ્તુઓ રાખવામાં આવે છે.

અહીંનાં બીજાં મંદિરો પૈકી સહસ્રકૃત, સીમંધરસ્વામી, ગેરુશિખર, સચેતશિખર, ગણધર પગલાં, પાંચ ભાયાનું, બાજરિયાનું વીશ વિકરમાનનું, અષ્ટાપદનું વગેરે મંદિરો છે તે વિશે નોંધ લેવાની અહીં જગા નથી પરંતુ આ દુકે અને બાકીની નવે દુકમાં જે દર્શનીય અને પ્રાચીન મંદિરો છે તેનું વર્ણન કરાશે.

રાયણ પગલાંનું સ્થળ પ્રાચીનતમ છે. ભરતરાજે અહીં અગ્નિત્રય રત્નની મૂર્તિ સ્થાપન કરેલી પરંતુ આજે તે

૧. આ સિલાલેખની અઘાળ પ્રોજેક્ટે નેપ થીવી હોવ એમ જાણવામાં નથી.

૨. આ લેખની નોંધ ક્યાં પછી કાઠીથી પ્રગટ થતા “સાનોદવ” માસિક વર્ષ: ૩, અંક: ૩ માં આ લેખ અને એ મૂર્તિ અંગે અધિકૃતિપૂર્ણ લેખ શ્રી. ઉમાકાંત પ્રેમાનંદ શાહે લખ્યો છે. તેમાં અને આ લેખમાં વધિવત્ પાડેલ છે. એ લેખમાંથી મૂર્તિ અંગેથી વિગત અને અહીં નોંધી છે. આ લેખનો અનુવાદ “જ્ઞાન સત્યપ્રકાશ” વર્ષ: ૧૭, અંક: ૩ માં પૃ. ૫૧ થી ૫૫ માં પણ પ્રગટ થયો છે.

૩. “વિધિવારવચસ્તુત્તમનિઃ પ્રખ્યાતવામા મુષિ । શ્રીસંગમસિદ્ધિ હરવિપતિઃ શેતામ્બરાગમપૂર્ણ ॥”

મંત્રી કરમાશાહ સં. ૧૫૮૭માં શ્રીજયભદ્રેનાં પગલાં પધરાવેલાં તે જ વિદ્યમાન છે. આરસની નકશીદાર દેરીમાં એક સુંદર મૂર્તિ છે અને નીચે ગિરનાર, સ્વચેતશિખર, આણુ વગેરેનાં દશ્યો જોવાય છે.

શ્રીકૃષ્ણકાંત શાહ નોંધે છે કે, “રાણપગલાંની બાજુએ એક જોરડીમાં એક આદિનાથની પ્રતિમા છે, આવી પ્રતિમા કથયિત જ જોવામાં આવે છે, તેથી જ નિર્દેશ આવશ્યક છે. આ જોરડીમાં આવી કળાના ભરતરાજ અને બાહુબલિનાં બે સુંદર શિલ્પો ઉપર સં. ૧૩૬૧ ઉત્ક્રોષ્ટ હોવાથી આ પ્રતિમા પણ અંદાજે આ જ સમયની હોઈ શકે છે. પુંડરીક ગણધરની ઉપર બતાવેલી પ્રતિમાની લંબાઈ-પહોળાઈ સાથે મળતી આવતી આ પ્રતિમા પણ આરસની બનેલી છે, વચ્ચે આદિનાથ કાયાત્સર્ગ સુકામાં બેસા છે અને જમણી બાજુએ નમિ હાથમાં ખડ્ગ અને બીજાં હાથમાં શિલ્પો છે. નમિએ હાંદી રાખેલી છે અને યુક્ત આદિ અલંકાર છે. વિનમિ પણ એવી જ રીતે ઠાળી બાજુએ એક હાથમાં ખડ્ગ લઈને બેસે છે, બીજા હાથમાં ગદા ધારણ કરેલી છે, તે બરાબર સમજમાં નથી આવતું. ત્રણેની આકૃતિઓ પ્રાયઃ સમાન પ્રમાણુ (Size) ની છે, એકેક નાના વામરધર અને એકેક ભક્ત શ્રીઆદી-શ્વરના બંને ચરણોની પાસે બતાવવામાં આવ્યા છે. સામાન્યતઃ શ્રીજયભદ્રેની પ્રતિમા સપરિવાર બીજી પ્રતિમાઓની માફક કાયાત્સર્ગરૂપે અથવા પર્યાકાસન સુકામાં મળે છે, પરંતુ એમનાં જીવનના આ વિશિષ્ટ પ્રસંગને વ્યક્ત કરનારી ભવ્ય પ્રતિમા મળવી કઠણ છે. ભરતેશ્વરની પ્રતિમા પણ બહુ જોડાઈ મળે છે, પરંતુ ઉલ્લિખિત પ્રતિમા તો પોતાના ઢંગની આ એક જ છે.”

જાધારિયાનું ચોચુખળનું મંદિર સં. ૧૬૨૦માં બંધાયેલું.^૧ તે પછી પુંડરીક ગણધરનું મંદિર આવે છે. આ મંદિર મંત્રી કરમાશાહ સં. ૧૫૮૭માં બંધાવ્યું હતું;^૨ આમાં જૈન કથાનકોના ઘટના-પ્રસંગો સુંદર રીતે આલેખાયા છે. નવદૂકમાં પ્રવેશતાં પહેલાં અમરવસહીમાં મંદિર આવે છે.

૧. શેઠ નરશી કેશવજીએ આ અમરવસહી દૂકનું મંદિર સં. ૧૬૨૧માં બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર પ્રાચીન છે. એ પછીનાં કેટલાંક મંદિર ૧૬મી સદીમાં બંધાયેલાં છે.

૨. ચોચુખળની દૂકમાં ચોચુખળનું મંદિર દર્શનીય ને નોંધપાત્ર છે; આખો ચોક ૨૭૦×૧૧૬ ફીટ લાંબો-પહોળો છે. તેમાં આવેલું મૂળમંદિર ત્રિકમરાજાએ બંધાવેલું કહેવાય છે. પણ અત્યારનું મંદિર સ્વર્ણ સોમજીએ સં. ૧૬૭૫માં બંધાવ્યું હતું. બે ફોટ બિંદી બેસણી ઉપર રહેલું આ મંદિર ૬૭×૫૭ ફીટ લાંબુ-પહોળું છે. આખું મંદિર બે ચોરસ વિભાગમાં વિભક્ત થયેલું છે અને તેની આગળ પૂર્વમાં ચોરસ મંડપ ત્રિ. મંડપમાંથી થોડાં પગથિયાં ચડતાં અંદરથી ૩૧ ફીટને ચોરસ અંતરાળ છે. આ અંતરાળના બાર થાંભલાઓ ઉપર મૂમટ બાંધેલા છે. આ થાંભલાઓ એવી રીતે ગોઠવેલા છે કે, પૂણા ઉપરના ચાર થાંભલાને બાદ કરતાં બાકીના આઠનો અષ્ટ-કોણ બને છે, જેના ઉપર શિલ્પીઓએ મૂમટની રચના કરી છે. આણુના દેહવાડાનાં મંદિરોમાં પણ આવી જ ચોળના કરેલી છે. પૂર્વના મુખ્ય દ્વાર ઉપરાંત બાકીની બે દિશાના અંતરાળને મંડપમાં ઉધડતાં દ્વાર છે અને સામે જ ગર્ભગૃહનું દાર જોવાય છે. આ ગર્ભગૃહમાં આરસપાણુના સિંહાસન ઉપર થાંભલાઓ છે. ગર્ભગૃહના થાંભલા અને નવચોકીના થાંભલાઓની વચ્ચેનાં અંતરા એક માપનાં છે. ગર્ભગૃહ ઉપર ૬૬ ફોટ બિંદી વિમાન છે. ગર્ભગૃહમાં પ્રવેશવા માટે એક દ્વાર અંતરાળમાંથી છે અને બાકીની ત્રણ દિશાઓમાં ત્રણ દ્વારો છે, તેને દરતો ચોક છે

ગર્ભગૃહમાં શુદ્ધ આરસપાણુનું ૧૨ ચોરસ ફીટનું અને બે ફીટ બિંદી સિંહાસન છે. સિંહાસન ઉપર જુદી જુદી દિશામાં મુખ રાખીને બેસાડેલી શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનની આરસની ચાર મૂર્તિઓ મિશ્રજાન છે.^૩ આ કારણે આ મંદિર ‘ચતુષ્મુખપ્રાસાદ’ અથવા ‘ચોચુખળનું મંદિર’ કહેવાય છે. આ મૂર્તિઓ સિંહાસનથી ૧૦-૧૧ ફીટ બિંદી અને પદ્માસનસ્થ છે. અંતરાળના ગોખલાઓમાં નાની-મોટી અનેક પાણુની પ્રતિમાઓ મિશ્રજાન છે. એક ગોખલામાં શેઠ-શેઠાણીની મૂર્તિઓ પણ છે.

૪. “પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” ભા. ૨, લેખાંક : ૪.

૫. જ્ઞાનઃ લેખાંક : ૩

૬. એ ચાર મૂર્તિઓ પરના સં. ૧૧૭૫ના લેખો પાટે જુઓ : ‘આ જૈ. લે. સં.’ ભા. ૨, લેખાંક : ૧૭-૨૦.

રંગમંડપના ૧૨ થાંભલાઓ ઉપર ૨૪ જેવીઆનાં સ્વરૂપો આલેખ્યાં છે. ગજારાના એક ગોખલામાં પદ્માવતીદેવી અને રંગમંડપના એક પૂજારીમાં લક્ષ્મીદેવીની મૂર્તિઓ છે.

ઉત્તર તરફના મંડપની પૂર્વ બાજુએ વિમાન ઉપર જ્યાં માટે નિશ્ચરણી મૂકી છે. ઉપરનો ભાગ હમણાં જ નવેસર સમરાઓ છે. નીચેનું કામ જૂનું અને કળાપૂર્ણ છે. આ મંદિર સ્થાપત્યની દ્રષ્ટિએ બધી રીતે સંપૂર્ણ છે. ભવ્યતામાં પણ આ મંદિર અનોખું તરી આવે છે.

‘ચિત્રાંતે અલ્કમહી’માં જણાવ્યા પ્રમાણે આ મંદિરમાં ૪૮ લાખ રૂપિયાનું ખર્ચ થયું છે. ૮૪૦૦૦ રૂપિયાનો તે માત્ર દોરડાં જ લાવવામાં આવેલાં. આ ઉપરથી આ જમાનામાં કેટલી ખર્ચ થાય તેના અંદાજ પારી જવાય છે.

૩. છીપાવસહીમાં ત્રણ મંદિરો અને ચાર દેરીઓ છે. છીપા (બાવસાર) બાઈઓએ આ દુકં સં. ૧૭૬૧માં બંધાવેલી હોવાથી એ ‘છીપાવસહી’ નામે ઓળખાય છે.

૪. આકરવસહી દુકં અમદાવાદનવાસી શેઠ આકરચંદ પ્રેમચંદ સં. ૧૮૬૩માં બંધાવી છે. સુખ્ય મંદિર શ્રોત્રિતામણિ પાર્શ્વનાથની એ સમયે પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે. મૂળનાથકનું મોટું સુંદર બિંબ પંચધાતુનું છે. બંને બાજુએ સ્ફટિકના સાથિયા છે અને મંદિરમાં શેઠ-શેઠાણીની મૂર્તિઓ પણ વિવચન છે.

આ દુકંમાં ચોસુખળની પાશળની બારીએ આવેલું ‘પાંડવોનું મંદિર’ અને ‘સહસ્રકૃતનું મંદિર’ શેઠાં રહ્યું છે. પાંડવોના મંદિરમાં કેટલુંક સ્થાપત્ય પ્રાચીન સમયનું ભેવાય છે. સં. ૧૭૨૧માં યા. હલીચંદ ક્રીકાભાઈએ આનો ઉદ્ધાર કરાવી નવેસર બંધાવ્યું છે. તેમાં પાંચ પાંડવોની ભરી મૂર્તિઓ, બાજુના ગોખમાં કુતા માતાની પ્રતિમા અને સામેના ગોખમાં ક્રૌંપહીની મૂર્તિ શેઠાં રહી છે. સહસ્રકૃતનું મંદિર સં. ૧૮૬૦માં સુરતવાળા શેઠ જૂળચંદ અમાભાઈ બાવચંદ બંધાવ્યું છે. તેમાં સહસ્રકૃતની રચનારૂપે ૧૦૨૪ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરેલી છે. ચોદ રાજાઓના આરસપટ, સમવસરણ અને સિદ્ધચક્રની રચના પણ કરેલી છે. બહારના ભાગમાં ધનુષારી કેટલીક મૂર્તિઓ છે, તેમાં રામ, લક્ષ્મણ, સીતા, દયારથ, કોટલાયા, કેકેયી, ભરત, હનુમાન વગેરેની પ્રાચીન મૂર્તિઓ ભેવાય છે.

૫. નંદીચરની દુકં અમદાવાદવાસી નગરશેઠ પ્રેમાભાઈનાં કુટુંબજીવનકુંદ સં. ૧૮૬૩ માં બંધાવી છે. આને ‘જીવનવસહી’ પણ કહે છે. મંદિરના કેટલાં કેાતરણીવાળી સુંદર પથ્થરની બાળીઓ દિવાલોમાં જડેલી છે. સુખ્ય મંદિર ‘નંદીચરદીપ’ના નામે ઓળખાય છે. લગભગ ચોરસ આકારની ગોઠવણમાં આ મંદિર અજોડ છે. બાવન મુંગવાળા ગિરિ-પર્વતોથી ઓળખાતી દેરીઓની રચનામાં બાવન ચોસુખળ પદરાવેલા છે. ચોકની વચ્ચે મોટા શિખરવાળું મંદિર અને ચારે દિશામાં નાનાં શિખરોવાળી દેરીઓ છે. આ મંદિરમાં વિમાન નથી પરંતુ ચારે બાજુએ ધુમટોથી તે ઢાંકેલું છે.

૬. હીમવસહીની વિશાળ દુકં અમદાવાદના નગરશેઠ હીમાભાઈ સં. ૧૮૮૨ માં બંધાવી, સં. ૧૮૮૬ માં તેમાંના સુખ્ય મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. સુખ્યમંડપના ઉપર ત્રણ શિખરો અને ત્રણ ધુમટા શેઠાં રહ્યાં છે.

૭. પ્રેમવસહીની દુકં અમદાવાદવાળા મોદી પ્રેમચંદ જીવનકુંદ બંધાવી છે, તેના સુખ્ય મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૮૪૩ માં કરાવી છે.

શ્રીકૃષ્ણભદ્રેવ ભગવાનનું સુખ્ય મંદિર ઘણું મોટું છે. તેનો દરવાજો પૂર્વ તરફ છે. ઉત્તર અને દક્ષિણ તરફના ધુમટ ઉપર ચંડવોના માર્ગ છે. આગળના ધુમટના થાંભલા ઉપર દ્વારપાળની આકૃતિઓ ઉપસાવી કાઢી છે. બહારની દિવાલ ઉપર સુંદર ચિત્રો દોર્યાં છે. સુખ્ય મંડપ અને ચોકની ઉપર નીચા ઘાટના સાઠા ધુમટો છે. ગજારા ઉપર ત્રણ શિખરો ભેવાય છે.

આ દુકંમાં આવેલા સહસ્રકૃત પાર્શ્વનાથ ભગવાનના બે માળના મંદિરમાં બે સુંદર ગોખલા કરાવેલા છે, તે ખરેખર આજુની પ્રસિદ્ધ કારીગરીના નમૂનાસમા ભેવાય છે. મંદિરની છતમાં સાસુ-વહુની કથા આલેખી છે. તેમાં સાસુને સાપ વીંટાણાનું, પાંદોસનું નીકળી ડંખાનું અને વહુને વાંદરો કરડવાનાં ભાવમય આલેખોના સુંદર રીતે બતાવ્યાં છે.

આ દુકમાં જ કુંડ પાસે નીચાણમાં પોણાસો પગથિયાં ઊતરતાં શ્રીઆદિનાથ પ્રભુના મંદિરમાં જવાય છે. કુંગ-રમાંથી કેતરી કહેલી આદિનાથ પ્રભુની અફણત વિશાળ પ્રતિમા ‘અઢબહલ’ નામે યોગપ્રાપ્ય છે. લોકવર્ણ્ય એમને ‘ભીમ પાંઠવ’ની મૂર્તિ તરીકે પણ યોગળ છે. મૂર્તિ ઉપર લેપ કરાવેલો છે. આ મૂર્તિની ૧૮૪૧૪૩ ફીટ ઊંચાઈ પહેળાઈ છે. કારણથીમાં પ્રાચીનતા એવાય છે. સં. ૧૬૮૬ માં શ્રી જ્ઞાનમંથલ થોડે આ મૂર્તિની ઉદ્ધવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

૮. બાલાવજાહની દુકમાં ચોક ૧૫૧૫૦૯ ફીટ લાંબી-પહેળી છે. તેના ખૂણા ઉપર ગોળ શિખરો બનાવેલાં છે. તેમાં બાલાબાઈએ સં. ૧૮૬૩માં શ્રીજગદેવ ભગવાનનું સુખ્ય મંદિર બંધાવ્યું છે. મૂળનાયકની મૂર્તિનું પરિકર રમણીય છે. રંગમંડપમાં બીજી મૂર્તિઓ સાથે હાથી ઉપર આરૂઢ નાભિરામની મૂર્તિ છે. માળ ઉપર ચોમુખજી વગેરેની મૂર્તિઓ છે. ભમતીમાં ચઢેશ્વરી દેવી અને ગોમુખ ચક્ષુ વગેરેની મૂર્તિઓ છે. ચોમુખજીના મંદિર ભેગી બાંધણી છે. આમાં ક્ષત તકાવત એટલે છે કે ગભારો લાંબો છે ને ઉપર ત્રણ શિખરો છે.

૯. મેાતીશાહની દુક ૨૩૧૪૨૪ ફીટ લાંબી-પહેળી છે. દુકને દિવાલોથી ઘેરી લીધી છે. ચારે બાજુના ખૂણામાં ગોળ શિખરો બાંધેલાં છે. પૂર્વ તરફના દરવાજામાં પેસતાં બન્ધ ચોકમાં આવેલું મંદિર મેાતીશાહ શેઠના પુત્ર શેઠ ખીમચંદ-બાઈએ સં. ૧૮૬૩માં પ્રતિષ્ઠિત કર્યું છે. લગભગ ૮૧૪૬૭ ફીટ લાંબા-પહેળા મંદિરમાં પ્રવેશતાં બે દેરીઓમાં ચઢેશ્વરી દેવી અને ગોમુખ ચક્ષુની રચાપના કરેલી છે. રંગમંડપમાં ત્રણ કરાનોમાંથી આગળની કરાનમાં સુંદર કારીગરીવાળાં તોરણો લગાવ્યાં છે, મૂળનાયકમાં મૂળનાયક શ્રીજગદેવની મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત છે.

પુઠરીકસ્વામીનું મંદિર મેાતીશાહ થોડે બંધાવેલું છે. પુઠરીકસ્વામીની મૂર્તિ શત્રુંજય પરની મૂર્તિઓમાં આકર્ષક છે. મંદિરના એક ગોખમાં મરુદેવા માતા આદિશ્વર ભગવાનને યોગામાં લઈ બેઠાં છે ને સામેના ગોખમાં નાભિરામની મૂર્તિ છે.

આ દુકમાં ૧૬ મંદિરો અને ૧૨૩ દેરીઓ છે. દુકનો બહાર એક વાવ ભેગે કુંડ અને તેને છેડે કુંડાસર દેરીની મૂર્તિ છે.

બીી દુકામાં અળીને ૧૦૬ મંદિરો અને ૭૩૧ દેરીઓ છે.

શત્રુંજય ગિરિ ઉપર ચડવા માટે જ્યતળેટી સિવાય બીજા ત્રણ રસ્તાઓ છે. (૧) શેત્રુંજી નદીમાં સ્નાન કરીને તળેટીના રસ્તેથી કલ્યાણવિમળની દેરીના જમણે પડખેથી ૨ માર્ગલ દૂર ‘ભાડી વીરડા પાગ’ના રસ્તે ઠેઠ સુધી ૩ માર્ગલના ચાલવામાં આદિનાથ ભગવાની ચરણપાડકાવાળી દેરી અને ઢાળી બાજુએ ચોખરની ટેકરો પર દેવકીજીના ૭ પુત્રોનાં પગલાંની દેરીનાં ઢચન કરીને રામપોળના દરવાજા આવે છે. (૨) ‘શેઠીશાળાની પાગ’ના રસ્તે શેત્રુંજી નદી પાસેની ઢાળવાળી જમીનથી રામપોળ સુધી ૪ માર્ગલના ચડાવ છે. આ માર્ગે રસ્તામાં જળકુંડ અને નાની દેરીઓ આવે છે. (૩) ‘ઘેટી પાગ’ના રસ્તે આદિપુર ગામથી પૂર્વ તરફ લગભગ ૨ માર્ગલના ચડાવ પછી ગિરિરાજના કિલ્લો આવે છે. આ રસ્તે તળેટીમાં સુંદર પાકુકામદિર છે. એની બીીતોમાં સુંદર ચિત્રામણ છે ને ફરતી ભળી છે. મંદિરમાં ચોવીશ તીર્થેશ્વરીના પાકુકાઓ છે. લગભગ આધે રસ્તે એક દેરો આવે છે, તેમાં ચોવીશ તીર્થેશ્વરી ચરણપાકુકાઓ છે. તેની પાસે કુંડ અને વીંસામે છે.

જે યાત્રી જ્યતળેટીથી ચડીને શત્રુંજયનાં ઢચન કરી, પાગની યાત્રા કરી એ રસ્તે પાછો ફરી જ્યતળેટીમાં આવે છે તેણે ગિરિરાજની બે યાત્રા કરી એમ ગનાય છે.

ગિરિરાજની ત્રણ પ્રક્રિયાઓ છે. (૧) ઢોઢ ગાઉની પ્રક્રિયા; જે નવ દુકોના કિલ્લા બહાર રામપોળથી જમણી બાજુએ ફરીને હળુમાનદાર થઈ રામપોળ આવતાં ઢોઢ ગાઉની પ્રક્રિયા ગણાય છે. (૨) ૭ ગાઉની પ્રક્રિયા; રામપોળના દરવાજાની જમણી બાજુએથી શરૂ થાય છે, ચોખરી ટેકરીની પાસેના માર્ગે આડધા ગાઉ જતાં ‘ઉલકાજલ’ નામે રથળ આવે છે. અહીં એક નાની દેરીમાં આદિનાથ પ્રભુનાં પગલાં છે, તેનાં ઢચન કરી પોણા ગાઉ ઉપર ‘ચિલ્લણ તળાવડી’ આવે છે. અહીં નાની બે દેરીઓમાં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાન અને ચાંતિનાથ ભગવાનનાં પગલાં છે. કહેવાય છે કે, સુધમસ્વામી ગણપરના શિષ્ય ચિલ્લણ તળાવડી સંઘ સાથે અહીં આવ્યા હતા. આગેયે સંઘ તરફથી તરફેલા લાગ્યો ત્યારે ચિલ્લણ સુગિને પોતાની હળિયશાક્તિથી અહીં એક તળાવ બનાવી લીધું ને સંઘની રક્ષા કરી

હતી; એ જ આ તળાવ ‘ચિદલ્લુ તળાવડી’ નામે જાણાયા છે. આની પાસેની એક શિલા ‘સિદ્ધશિલા’ નામે પ્રસિદ્ધ છે. અહીંથી બે માઈલ દૂર ભાડવાના ડુંગરનું શિખર આવે છે. આ શિખર ઉપર શ્યામ અને પ્રધુનકુમાર કેટલાયે યુનિવર્સિટી સોસાયેટીએ ગયા હતા. તેમની એક દેરી છે. અહીંથી ચાર માઈલ દૂર સિદ્ધવડ (જૂની તળેટી) આવે છે. અહીં એક દેરીમાં આદિનાથ પ્રભુનાં પગલાં છે. અહીંથી પાલીતાણા ચાર માઈલ દૂર છે ને આ પ્રદક્ષિણા પૂરી થાય છે. (૩) બાર ગાઉની પ્રદક્ષિણા; આ પ્રદક્ષિણા પાલીતાણાથી શરૂ થાય છે. પાલીતાણાથી દક્ષિણ-પૂર્વ તરફ ૭ માઈલ દૂર ચેતુ’ણ નદીના જમણા કિનારે ભંડારિયા ગામ આવે છે. અહીં શ્રીમાલી શાવકોનાં ૨૦ ઘર અને એક ઘર-દેરાસર છે. દેરાસરમાં આદિનાથપ્રભુની ત્રણ પ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે. ભંડારિયાથી બે માઈલ દૂર ‘બોહાના નેસ’ નામે ગામ આવે છે; જેનું પ્રાચીન નામ કંઈગપુર છે. ગામમાં દક્ષિણ દિશાએ શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું બાવન જિનાલયવાળું વિશાળ મંદિર છે. આચાર્ય શ્રીવિજયનેત્રિસુરિજીના ઉપદેશથી આ મંદિર સં. ૧૬૮૯ માં બંધાવવામાં આવ્યું છે. અહીં વિશાળ જૈન ધર્મશાળા છે. તેની પાસે કંઈગપુર નામે પહાડી છે, જે ગિરિજાજન્ય એક શિખર મનાય છે. આનો ચડાવ લગભગ ૨૫ માઈલનો છે. આ સ્થળે અનેક યુનિવર્સિટી સોસાયેટીઓ ગયાનું મનાય છે. ઉપર કંઈગ ગણધરના નિર્વાણની જગાએ એક દેરીમાં શ્રીમાદિનાથ પ્રભુ અને કંઈગ ગણધરનાં પગલાં છે.

બોહાના નેસથી બે માઈલ દૂર ચોક્ક નામે ગામ આવે છે, જે ચેતુ’ણ નદી ઉપર વસેલું છે. અહીં શ્રીમાલી શાવકોનાં ૧૦ ઘર, જૈન ધર્મશાળા અને ૧ ઘર-દેરાસર છે. દેરાસરમાં આદિનાથ ભગવાનની નાની પથ્થ સુંદર મૂર્તિ વિરાજમાન છે. અહીં ચેતુ’ણ નદીના ઉત્તર તટ પર ‘હસ્તગિરિ’ નામે નાની પહાડી છે. લગભગ અડધા માઈલનો ચડાવ છે. એના શિખર ઉપર આદિનાથ ભગવાનની દેરીમાં પ્રાચીન સમયની પાદુકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે. કહેવાય છે કે, ભરત ચક્રવર્તીએ હાથીના મરણથી આ સ્થળે ‘હસ્તગિરિ’ તીર્થની સ્થાપના કરી હતી. અહીંની યાત્રા કરીને ચોક્ક, જાળિયા વગેરે ગામોમાં થઈને પાલીતાણા પાછા ફરતાં બાર ગાઉની યાત્રા પૂરી થઈ મનાય છે.

આ ગિરિરાજની યાત્રાનું ફળ જૈન શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે, તે સંક્ષેપમાં આ ગાથા ઉપરથી સમજવામાં આવી જાય છે.

અઘ્ઘય સમ્મય, વાવા ચંપાહ ડર્જિતનગે ચ |

વંદિતા પુગાફલે સયગુણં તંપિ પુંદરીપ્પ ||

—અષ્ટાષ્ટક, સ્ત્રીચંદ્રશિખર, પાવાપુરી, ભંપાપુરી અને ચિરનાર આદિ તીર્થોનો વંદના કરતાં જે પુણ્યફળ મળે તે કરતાં સોગાળું પુણ્ય પુંડરીકગિરિને વંદન કરતાં મળે છે.

આથી જ પ્રત્યેક જૈનના હૃદયમાં આ પવિત્ર ગિરિનો યાત્રા કરવાનો ઉદ્દેશ સદા રહે છે.

★

૧૯. તળાભ

(કોડા નંબર : ૧૧૬૭-૧૭૦૦)

પાલીતાણાથી ૧૦ ગાઉ દૂર મોટર કે ગાડારસ્તે અને ભાવનગરથી રેલ્વે રસ્તે ૧૯ ગાઉ દૂર તળાભ સ્ટેશન છે.

તળાભનું શાસ્ત્રીય શ્રેયમાં ‘તાલધ્વજગિરિ’ નામ મળે છે. એની તળેટીમાં આવેલી ચેતુ’ણ નદીના કિનારે ગામ વસેલું છે. અહીં ૬૦ શાવકોનાં ઘર છે, ૨ ઉપાશ્રયો અને બે સમજાવી બે વિશાળ જૈનધર્મશાળાઓ મોજુદ છે, તેમાંની એક અભિજગજનિવાસી બાબુ જૈનપતિસિંહજીએ સં. ૧૮૭૨માં બંધાવી છે. વળી, જૈન વિદ્યાર્થીઓનું એક છાત્રાલય વગેરે ઉપયોગી સંસ્થાઓ છે.

ગામમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું શિખરખંભી વિશાળ મંદિર છે. કહે છે કે, આ મંદિરના મૂળનાયક ભગવાનનાં ૬૪મું ૧૫ ગાઉ દૂર આવેલા સખલાસર ગામના કોળીને એક ખેતરમાં થયાં, ત્યારે અહીંના શાવકોને એની ભાળ મળતાં અહીં જિનાલય બંધાવી એ પ્રાચીન મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

ગામથી પહાડનો રસ્તો ૧ ફીટીંગ દૂર છે અને એનો ચડાવ બા ગાઉનો છે. આ પહાડની ઊંચાઈ ૩૨૦ ફીટ છે. પહાડ પર ચડવા માટે સુંદર પગથિયાં બાંધેલાં છે. શત્રુંજયની પંચતીર્થોમાં આ પહાડની ગણના છે.

અહીં શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલે શ્રીજયભદ્રે ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું હતું એવું પ્રમાણ જૈન ગ્રંથો આપે છે. તે

પછી સં. ૧૩૮૧માં અહીં જૈન મંદિર બાંધવાનો બીજો પુરાવો સાંપડે છે અને ચોરબા રોડમાં રચાયેલા ‘તીર્થમાલા સ્તંભ’ જેની રચના બિનઅપેક્ષા ઉપાધ્યાયે કરી છે, તેમાં અહીં બે પ્રાચીન મંદિરો હોવાનું આ પ્રકારે જણાવ્યું છે:—

“તાલજગ્ગ પાનુ સતીસરો દિલ્લખરો.”

આમાંનું શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર તો આજે અહીં વિદ્યમાન નથી.

શેઠાં વર્ષો પહેલાં અહીંની જૂનિમાંથી એક જૈન મૂર્તિ મળી આવી છે, જેના ઉપર કાંતરેલા લેખમાં સં. ૧૪૩૭ની સાલ સ્પષ્ટ વંચાય છે. આ બધા પુરાવાઓ ઉપરથી અહીં પ્રાચીનકાળથી જૈનમંદિરો હતાં અને આજે પણ એની પરંપરાને બળવી રાખતાં ત્રણ વિશાળ મંદિરો વિદ્યમાન છે.

તાલજગ્ગજિરિની બે ટોચવાળી ટેકરી પર ચડતાં સોથી પહેલાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું શિખરબંધો મંદિર ભેળાય છે. સં. ૧૬૮૦માં શેઠ હલપતભાઈ અગનભાઈ હસ્તે શેઠાણી લક્ષ્મીબાઈએ આ મંદિરનો આશુભલ્લ ઇર્ષ્યાદાર કરાવી આગેદુલ રચના બિભી કરી છે. આમાં એક લોચનુ પણ છે. આ મંદિરરચનાની વિશેષતા એ છે કે, નિસરણીદ્વારા શિખર ઉપર ચડતાં કે નીચે ભોંયરામાં બિતરતાં ભીંતમાં રહેલા ગવાણોદ્વારા ગભરેગુહ તેમજ ઉપરથી ભોંયરામાં રહેલી અને ભોંયરામાંથી શિખરમાં રહેલી મૂર્તિઓમાં દર્શન કરી શકાય છે. આ રચનાપદ્ધતિ ખરેખર, અનુકરણીય છે. મૂળ બજારમાં મૂળનાથક ભગવાનની પ્રતિમાનું ચિત્ર તેની પ્રાચીનતા બતાવી રહ્યું છે.

શેઠેક દૂર ઉપર ચડતાં શ્રીસુખતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધો પ્રાચીન બંધ મંદિર ભેળાય છે અને ‘સાથા જેના દેરાસર’ તરફે પણ હોઠાં બોળાળે છે. પ્રસિદ્ધ પ્રમાણે મૂળનાથકનો મૂર્તિ સુખતિનાથ ભગવાનનો નહિ પણ શ્રીકૃષ્ણના ભગવાનની હોય એમ જણાય છે. એના મૂર્તિવિધાનમાં પ્રાચીનતાનાં લક્ષણો ઠીસે છે. ભમતીમાં બાવન જિનાલયની દેરીઓ છે, જેમાં થણી પ્રાચીન મૂર્તિઓમાં દર્શન થાય છે. એક પથ્થુમાં ઘુમટબંધી શુક્રમંદિર શોભે છે, તેમાં શ્રીગોવત્સ્વામી, શ્રીસુધર્મસ્વામી, શ્રીજગન્નસ્વામી વગેરે ગણ્યધરા, કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીદેવમહાદેવ અને શ્રીગુહચંદ્ર મહારાજ વગેરે શુક્રઓની ૧૬ મૂર્તિઓ જિરાજમાન છે અને એક મૂર્તિ કુમારપાળ રાજની પણ છે.

અહીંથી જીએ શંકુ આકૃતિવાળા શિખર ઉપર શ્રીચોચખણનું નાણું મંદિર ઘુમટબંધો છે. તેમાં શ્રીઅગ્નિદન, શ્રીઅજિતનાથ, શ્રીસુપાર્શ્વનાથ અને શ્રીમહાવોરસ્વામી ભગવાનની એકેક મૂર્તિની ચતુરબુજી રચના કરેલી છે. પાસેની બે દેરીઓ પેદી રાવર્ષિ ભરતરાજ અને બોળમાં શ્રીબાહુબલીની ચરણ-પાદુકાઓની સ્થાપના છે.

અહીં પહાડ પર પ્રાચીન નાની મોટી ૨૦ ગુફાઓ છે. એ પ્રત્યેક ગુફાની પાસે પાણીવાળાં ટાંકાં વિદ્યમાન છે. સખાટ અશોકના સમયમાં આ ગુફાઓ બની હતી એમ કહેવાય છે. તેમાં એભલવાળા, આપરાજવાળા, રકિા, વાંકા, છીકવા, જોનવેલી અને કુલાણી, તેમજ નરસિંહ મહેતા વગેરે નામની બાવન સ્થિતિઓ ગુફાઓમાં બંધાયેલી પડી છે.

સં. ૨૦૦૧ ના સાવલ વડિ પ ને સોમવાર (તા. ૨૭-૮-૪૫) ના રોજ બાર વાગ્યા પછીથી લઈને સવાર સુધીના અરસામાં આ ટેકરી પર આવેલી છેલ્લી દુંક, જે ચોચખણની દુંક કહેવાય છે, તે મંદિરના ઇરાબાજનું તાણું તોડીકોઈ ધર્માન્ય બ્યક્તિએ શ્રીઆઢીસ્વર ભગવાનની ચોચખણની ચારે પ્રતિમાઓને ગાદી ઉપરથી ઉત્થાપન કરી, મંદિરના પગથિયા પાસે ખડિત કરી ઢુકેડે ઢુકડા કરી નાખ્યાની હુઈટના બની હતી; જેની પાછળ કેટલીક ધર્માન્ય બ્યક્તિઓનું બ્યવસ્થિત કાવતરું હોવાનું કહેવાય છે. ૧

★

૬૦. મહુવા

(કોડા નંબર : ૧૭૧૦-૧૧)

મહુવાનું પ્રાચીન નામ અધુમતી. સં. ૧૩૦૬ ની સાલની એક અંધપ્રશસ્તિમાં આનું નામ અધુમતી નોંધ્યું છે, બપારે જામનગરના શ્રીઆકિનાથના દેરાસરની એક ધાતુમૂર્તિ પરના સં. ૧૪૬૧ ના પ્રતિમાલેખમાં આ ગામનું નામ

૧. વિકૃત અલેખ્ય માટે લખાઈ “જૈન લખપ્રકાશ” વર્ષ : ૧૦, ભાગ : ૧૨ માં ‘તળાબની હુઈટના’ નિષ્પક્ષ લેખ.

મહુવા ઉદ્દેશ્ય છે. સંભવ છે કે આ વચલા ગાળામાં જાતું મધુમતીને બદલે મહુવા નામ લોકમાં પ્રચલિત બન્યું હોય. આ મધુમતીના થેઠ ભવદિ શબ્દે સં. ૧૦૮ માં શત્રુજય બિરિના આદિનાથ મંદિરનો અર્ણવિહાર કરાવ્યો હતો, એવી નોંધ જૈન ગ્રંથોમાંથી મળી આવે છે. પ્રાચીન કાળે આ એક વિશાળ નગરી હતી. શ્રીપાર્શ્વનાથના તીર્થ તરીકે મધુમતીનું નામ જૈન સૂત્રોમાં મળે છે. અહીંના જૈન મંદિરમાં શ્રીમહાવીરસ્વામીની મૂર્તિ છે, તે અવિતસ્વામીની મૂર્તિ કહેવાતી હોવાથી અને શ્રીશત્રુજયની પંચતીર્થીનું ગામ હોવાથી મહુવા તીર્થ ગણાય છે, આને એ પ્રાચીન કાળની સમૃદ્ધિ જોવાતી નથી. અહીં જૈનોનાં ૨૫૦ ઘરો અને ૨ ઉપાશ્રયો છે. બે શિખરબંધી બિનાકલો છે, તે પૈકી શ્રીચાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર નૂતન છે. સોયશમાં શ્રીવિજયનેભિચરિણીના આરસની જીભી મૂર્તિ છે.

બીજું શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું મંદિર પ્રાચીન છે. મૂળનાથની પ્રતિમા અવિતસ્વામીની કહેવાય છે. ચોદમા સૈકાના શ્રીવિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં આ મંદિરનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. આમાં સં. ૧૩૧૩ ની સાલની શ્રીપાર્શ્વનાથની ખાતુપ્રતિમા દર્શનીય છે. શ્રીહીરવિજયસૂરિની આરસ મૂર્તિ એક અને ૩૬ જિનમૂર્તિનો આરસપદ્ધ એક છે. અહીં જૈન બાલાશ્રમ છે અને હસ્તલિખિત પૌથીઓના ભંડાર પણ છે.

૬૧. વૌધા

(હેઠા નંબર : ૧૭૩૨-૧૭૩૬)

ભાવનગરથી ૧૪ માઈલ દૂર વૌધા નામે ગામ છે. ભાવનગરથી ઠેઠ સુધી પાકી સડક બાંધેલી છે. વૌધા ખંભાતની ખાડીના કિનારા ઉપર વસેલું પ્રાચીન સમયનું નામી બંદર છે. એક સમયે આ બંદર પીરમજેટની સ્પર્ધા કરતું ભાવનગર વચ્ચે નહેતું તે પહેલાં આ ગામ આગાદીબુઝું વિશાળ નગર હોયતું. ભાવનગરમાં કે બીજે વસેલા વોધારી વાલિયા આ નગરના વાસીંકા હતા. ‘યુગપ્રધાનાચાર્ય’ શુભવલી થી જણાય છે કે અહીંના ઘેણીઓ પૈકી શા. દેવાવ, સં. કુમર, શા. ખીમડ વગેરે અનેક આવેલા સં. ૧૩૮૧માં પાટણના એક મંદિરના પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવમાં હાજર હતા. આ ઉપરથી એ સમયે અહીંના ઘેણીઓની નામના તે તે ગામના પ્રતિષ્ઠિત સંઘમાં સુખ્ય હોવાતી હશે એમ જણાય છે. ‘સોમસોભાગચક્રાચ્ય’ થી જણાય છે કે, અહીંના વસ્તુપતિ નામના ધનાઢ્ય ઘેણી, જેનું બીજું નામ વિરૂપ પણ હતું, તેણે અસંખ્ય યાત્રાઓ અને મહોત્સવો પંદરમા સૈકામાં કર્યા હતા. આને આ ગામ અર્ણવ થયેલું છે અને પડતી દશામાં છે. છતાં જૈનોની પ્રાચીન બાંધકામકાલીમાં પ્રતીકો સમાં તથા વિશાળ જિનમંદિરો બે મોટી ધર્મશાળાઓ અને બે ઉપાશ્રયો મોલુદ છે. ઉપાશ્રયમાં પ્રાચીન હસ્ત-લિખિત પૌથીઓના ભંડાર દર્શનીય છે. અહીંનાં રહેવાસી શેઠાણી હરકોટગાંધીને બંધાવેલો એક વડો છે. અહીંની ઘસાતી જતી વસ્તીમાં પણ હજી સ્વેતાંબર જૈનોનાં ૭૫ ઘરો હયાત છે.

૧. ગામના સુખ્ય ભાગમાં આવેલી ભણપોળમાં જંચું શિખરબંધી શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. આ મંદિર કેટલું પ્રાચીન છે એ વિશે બાણી શકાતું નથી પરંતુ સં. ૧૬૦૦માં ખરતરગવ્ધાચાર્ય શ્રીજિનેન્દ્રસૂરિની અધ્યક્ષતામાં ઘેણી વીરા અને પૂણે શત્રુજય અને ગિરનારના સંઘ કાદયો એ સંઘેંધી સં. ૧૪૩૧માં (ખેટલે એક વર્ષ પછી જ) શ્રીજિનેન્દ્રસૂરિએ મોકલેલા ‘વિજ્ઞાપિત’માં વૌધાના નવખંડા પાર્શ્વનાથ ભગવાનને વંદન કર્યાનો ઉલ્લેખ આ પ્રકારે મળે છે:—

“ ધોધાવેલાકુલધાને મહત્તરપ્રવેશમહોત્સવપુરસ્સરં શ્રીનવલ્લંકારપાર્શ્વનાથજિનાખિજાં પ્રાણમત્ ॥ ”

આ ઉલ્લેખ ઉપરથી આ મંદિર એ પહેલાંનું હોય એમ સિદ્ધ થાય છે. વળી, આ સ્થળ પ્રાચીન તીર્થોમાં ગણવાતું છે, જે વિશે પંદરમી શતાબ્દીના શ્રીજિનેન્દ્રસૂરિદ્વિત ‘અદ્યોત્તર પાર્શ્વનાથ સ્તવન’ ઉપરથી જણાય છે.

“ પાલીતાણક પાપહર વૌધાપુર નવખંડ ॥ ”

આ મંદિરની બાંધણી બાંધ અને વિશાળ છે. એના રંગપંડપ વિસ્તારવાળો છે. આ મંદિરમાં જ બીજાં ચાર

૧ વોધાપુરવત્સલો વસ્તુપતિ: બીરતિવિરુપાદ: ॥ ૧. સંજ્ઞાલીતાજ્ઞ સ્ફીતાજ્ઞ સ્તોત્રીયાક્રમકલપીત ॥ સર્ગ : ૬, સ્તોક : ૧૦૦.

૨. “ જૈન સત્યપ્રકાશ ” વર્ગ : ૧૪, અંક : ૨.

દેરાસરની રચના કરેલી છે. તેથી આ મંદિર દેરાસરના જૂનખાથી એક ટુંક જેવા દેખાવ આપે છે. મૂળ ગણારામાં મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની સુંદર પ્રભાવશાળી મૂર્તિ ઉપર નવ આંકાઓ સ્પષ્ટ દેખાય છે અને તેથી આ મૂર્તિ 'નવખંડા પાર્શ્વનાથ ભગવાન'ના નામે ઓળખાય છે. કહે છે કે, આ મૂર્તિ ભાવનગરના પ્રાચીન સ્થળ વડવાના એક દુવામંથી નીકળી આવી હતી અને કાળાતરે શોધામાં લાવવામાં આવી.

આ મંદિરમાં એક સુંદર ધાતુમય પદ્મ દર્શનીય છે. તેના ઉપર સં. ૧૭૨૦ના આસો સુદિ ૧૩ના લેખ છે, તેમાં શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથ ભગવાનના ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ પદ્મના મધ્યભાગમાં સમવસરછુ છે. તેની જમણી બાજુએ શ્રીકૃષ્ણજન્મ અને આશુ તીર્થ તેમજ ઠાળી બાજુએ ગિરનાર, આશ્વપદાવતાર અને સ્વરેતશિખર તીર્થની રચના કરેલી છે. ઉપરના ભાગમાં વીંછા વિહરમાન જિન અને નીચેના ભાગમાં શ્રીનવપદછુ છે. આ તીર્થપદ્મ ઘસાર્ધ ગયેલા હોવા છતાં બારીકાઈથી ભેતાં બધું સ્પષ્ટ દેખાય છે. ફરક તીર્થરચના ઉપર નામ કોરેલાં છે. બીજી મૂર્તિઓ સાથે સ્ટેટીકની બે પ્રતિમાઓ પણ અહીં છે. કહેવાય છે કે, આ શોધાનું, અહુવાનું અને ત્રીજું શોધિરાનું મંદિર એક જ શિલ્પીએ બાંધ્યું હતું. એ ત્રણે મંદિરોની બાંધણી પણ એકસરખી છે.

નવખંડા પાર્શ્વનાથ પ્રભુના મંદિરની સન્મુખ (૧) શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું દેરાસર છે. મૂળનાયક શ્રીનેમિનાથ ભગવાન છે અને બીજી પ્રતિમાઓના પરિવાર ઘણો છે. આ બધી પ્રતિમાઓ પચ્ચીસેક વર્ષ પહેલાં શોધાથી ૧૫ માર્ચ ૬૨ દરિયામાં આવેલા પીરમખેટમાંથી ખડક ધોવાતાં એક કુડીમાંથી નીકળી આવી હતી.

પીરમખેટ :

આ પીરમખેટ સૌરાષ્ટ્રના પૂર્વ કિનારે આવેલા શોધાથી ૭ ગાઉ દૂર ખડસલિયા નામે ગામના પૂર્વ કિનારે આવેલા છે. પીરમખેટ પ્રાચીન કાળે સમુદ્રેશાળી નગર હતું અને તે બેટમાં જૈન દેવાલયો હતાં, પણ આજે એ બેટ ઉલ્લંઘન બની ગયો છે. એ સ્થળે આજે માત્ર એક દીવાદાંડી બાંધેલી જોવાય છે. લગભગ પચાસ-સાઠ વર્ષો પૂર્વે પીરમખેટની ખાડીમાંથી દરિયાનું પાણી ઓસરી જતાં કેાઈ ખારવાએ એક સુંદર પથ્થર જોયો. ઘરકામ માટે ઉપયોગી થશે એવું સમજી એને ઉપાડવા જતાં તેની નીચે એક પથ્થરની કુડી તેના જોવામાં આવી. એ કુડીમાં પધરાવેલી ધાતુ અને પાષાણની ફેટલીક જિનમૂર્તિઓ તેને હાથ લાગી, તેમાંથી એક-બે પ્રતિમાઓ લઈ તે કેાઈ આવક પાસે ગયો ને બતાવી ત્યારે તેની ચોચ કિંમત આપી આવક એ ખરીદી લીધી, અને બીજી મૂર્તિઓ હોય તોપણ તેને લાવવા જણાવ્યું. ખજી તો ખારવાને લોક લાગ્યો. છેવટે સરકારને ખબર પડતાં એ મૂર્તિઓ જપ્ત કરવામાં આવી અને અમદાવાદવાસી શેઠ અનકુપભાઈ જાગુભાઈએ કલેક્ટર સાથે પત્રવ્યવહાર કરી મૂર્તિઓ કબજે લઈ શોધાના શ્રીસંબને સુમત કરી. એમાંની બધી મૂર્તિઓ આ મંદિરમાં અને નવખંડા પાર્શ્વનાથ જિનાલયમાં પણ મૂકેલી છે.

ફેટલાકના કથન મુજબ શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ પણ આવેલી મૂર્તિઓમાંની એક હતી. બીજી મૂર્તિઓ પૈકી એક આશરે અઢી ફીટ લંબી અને બે ફીટ પહોળી તેમજ લગભગ એક ફેટ ભાડા જેવે કકરા પથ્થરમાં કોતરેલી મૂર્તિ ભોમરામાં છે. આ મૂર્તિના જમણો ભાગ ખડિત છે. પગાસણ નીચે ઘણું કરીને ચોદમી ચતાબ્દીનો લેખ છે, પ્રભુની ઉપર ધાતકી કે પિંપલ વૃક્ષ સુંદર રીતે કોરેલું છે.

પીરમખેટમાંથી નીકળેલી ઘણીખરી મૂર્તિઓ ઉપર વિક્રમની ચોદમી સહીના લેખ કોતરેલા જોવાય છે અને ઓટલાએ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિઓ છે. પ્રત્યેક પ્રતિમાનું પદ્માસન અને મૂર્તિની રચના ભવ્ય અને આકર્ષક છે.

(૨) ઉપર્યુક્ત શ્રીનેમિનાથ પ્રભુના દેરાસરની જમણી બાજુએ ઉત્તર દિશામાં સમવસરછનું દેરાસર છે. તેમાં ધાતુમય મનોહર સમવસરછુ છે ને બીજું પાષાણનું સમવસરછુ બાજુએ છે. બંને ઉપર લેખ છે; પણ ખ્યારસના સમવસરછનું લેખ ઘસાર્ધ ગયેલો છે. ધાતુના સમવસરછ ઉપરના અને બીજા લેખો સુનિ શ્રીધુરધરવિજયજીએ આ પ્રકારે નોંધ્યા છે.

"સ્વત્તિ શ્રીસંવત્ ૧૫૧૧ વર્ષે માવ સુદિ ૫ ગુરૌ ગમ્યારમવિરે શ્રીમદ્વાવીપ્રાસાદે સમવસરખં સમસ્તશ્રીસંવેન કારિત્ત્વે ॥"

આ લેખથી જણાય છે કે આ સમવસરછ ગૌધારના મહાવીરસ્વામીના મંદિર માટે ત્યાંના શ્રીસંથે કરાવેલું હતું, જે

કાળક્રમે ગંધારની અવનત સ્થિતિમાં અહીં લાવવામાં આપ્યું હતું. દરિયાવાટે શ્રાવ્યથી ગંધાર ધણું નજીક છે અને એક બીજા સ્થળે બંદરી વેપારનો વિનિમય થયા કરતો, એ ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ બીના છે.

આ દેરાસરમાં બે પ્રાચીન સ્તુભૂતિઓ છે તેના ઉપર કથા: આ પ્રકારે લેખો લેવાય છે:—

“સં ૧૩૫૪ વર્ષે પોષ વરી ૫ શતી શ્રીમોહજાતીય....ચન્દ્રસૂરીનાં મૂર્તિ: ॥”

ધસાઈ ગયેલા અક્ષરો અસ્પષ્ટ છે. સુનિ શ્રીધુરધરવિજયજી કહે છે કે, “બહુ બારીકાઈથી જોતાં જોઈએ એમ હોવાની કલ્પના કરી શકાય છે. એટલે આ મૂર્તિ શ્રીદેવચંદ્રસૂરિની હોવાનો સંભવ છે. મોહજાતીયે ભરાવેલ છે, તે પછી તેમાં વિશેષ સંગત થાય છે.”

બીજી મૂર્તિ શ્રીધર્મશાસ્ત્રિની છે. આ મૂર્તિની આભુબાજીએ સાધુઓની આકૃતિઓ કેતારેલી છે. તેના ઉપર નામો પણ કેતારેલાં છે. સુરિમહારાજની આસપાસ શિષ્યવર્ગ કેવી રીતે બેસતો તેના હૂબહૂ ખ્યાલ આપી આવે છે. આ મૂર્તિ ઉપરનો લેખ આ પ્રકારે છે:—

“...શ્રીદેવચંદ્રસૂરિશિષ્યશ્રીધર્મશાસ્ત્રિનાં મૂર્તિ: । માં સાક્ષગભાવો જાટિએયસે પથઠયા કારિતા ॥”

(૩-૪) શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથ પ્રભુના મંદિરની ડાબી-જમણી બાજીએ બે દેરાસરો છે. એકમાં શ્રીસુવિધિનાથ ભગવાન અને બીજામાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન છે અનેમાં બીજી પ્રતિમાઓના પરિવાર ધણું છે.

શ્રીસુવિધિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ અગાઉ નીચેના લેખમાં હતી, જે વિશે લેખરાના એક ગભારામાં ઉત્તર દિશાની દિવાલ પરના એક લેખમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે:—

“સંવત્ ૧૭૭૬ વર્ષે ફાલગુન શુદ્ધ ૨૦ શ્રીવિજયસમાસૂરિગચ્છે પં. રૂપવિજય પં મોમમકડવદેશાત્ ગોધાવંદિરે મીઠા સુંદર શેઠાદૃ મય્યે સંવસદેશાત્ દેવં હુઝો ધર્મશો વોરા સલ્લજી સિંગજીકેન દેવદ્રવ્યેન મોયરં સમરાવિતં મં શ્રીવિજયસૂરિશિષ્ય શ્રીદેવચંદ્રસૂરિસંવત્ ૧૭૮૧ ફાલગુન ૧૩ દિને મોયમ્પતિ શ્રી ૮ શ્રીસુવિધિનાથ પપરાવિતં શ્રી: ॥”

આ લેખ ઉપરથી બીજી એક ઐતિહાસિક વસ્તુ સ્પષ્ટ થાય છે કે, અહીંના સંધનો બધા વહીવટ કરતી શેઠ કાળા મીઠાની પેઢી છે તે નામ અહીંના શ્રેષ્ઠી મીઠા સુંદરજીની શેઠાઈ વખતનું છે. તેમના પુત્ર કાળા શેઠ થયા જેમના નામ ઉપરથી આ પેઢી સ્થાપવામાં આવી, એમ સ્પષ્ટ થાય છે. એથી આ પેઢી વિશેની બીજી કલ્પનાઓ ઠંડક થઈ છે.

આ રીતે મૂળ મંદિર સાથે આ પાંચે મંદિરો એકીસાથે આવેલાં છે, એ ઉપરથી પણ આ મંદિરની વિશાળતાનો ખ્યાલ આવી શકે એમ છે.

શ્રીમિનાથ પ્રભુના દેરાસરની બંને બાજીએ લાંબી પરસાલ છે, તેમાં એક બેઠું અને વિશાળ લેખકું છે. એ લેખરામાં અગાઉ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરેલી હતી એમ ઉપરના લેખથી જણાય છે. આ પરસાલ ઉપરના ભાગમાં બે વિશાળ અને બેઠા કુરબા મનોહર છે. મંદિરોના બહારના ભાગમાં શેઠ કાળા મીઠાની પેઢી છે, નજીકમાં ઉપાશ્રય છે અને કેટલા દરવાજા ઉપર નગારખાનું છે.

૨. એ જ બજારપોળમાં શ્રીચંદ્રપ્રભુ પ્રભુનું શિખરબંધી સુંદર મંદિર છે. આ મંદિર સોથી પ્રાચીન હોવાનું કહેવાય છે. મંદિરની બાંધણી શ્રીકુમારપાલના સમયની હોય એમ જણાય છે. મંદિરની આગળ વિશાળ ચોક છે અને મૂળ-ગભારામાં મૂળનાથક શ્રીચંદ્રપ્રભુ ભગવાનની રમણીય મૂર્તિ છે. બાજીના એક ગોખલામાં શ્રીવિજયદેવસૂરિની પાહુકા છે. તેના ઉપર સં. ૧૭૧૬ ના કાર્તિક સુદિ ૧૩ ને સોમવારનો લેખ છે. આ મંદિરમાં પ્રાચીન અવશેષો ધણું છે. એ ઉપરથી પણ એની પ્રાચીનતાનો ખ્યાલ બંધાય છે. છતાં સુંદર ચિત્રકામ કરેલું છે.

૩. ગામની દક્ષિણ બાજીએ જીવાવાલી પોળમાં શિખરબંધી સુંદર અને વિશાળ મંદિર છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીજીરાવલા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ છે. આ મંદિરમાં સં. ૧૩૫૭ ના લેખવાળી આચાર્ય મહારાજની બાંધ મૂર્તિ છે. તેના આખો લેખ ફાળાઈ ગયેલા હોવાથી આ મૂર્તિ કયા આચાર્યની છે એ જાણી શકાતું નથી.

૬૨. વલ્લભીપુર

(કોડા નંબર : ૧૭૫૫)

પોતાના જ્ઞાનકેશનથી ૧૦ માઈલ દૂર વળા અથવા વલ્લભીપુર નામે ગામ છે. સોરાષ્ટ્રના ગિરિનગર, દ્વારકા અને પ્રભાસ જેટલું જ એ પ્રાચીન છે. પ્રાચીન કાળમાં એ લામિલપુર નામે ઓળખાતું હતું.^૧ એ પછી એનું નામ વલ્લભીપુર પડ્યું. ઐતિહાસિક યુગમાં ગિરિનગર પછી વલ્લભી પણ સોરાષ્ટ્રનું પાટનગર હતું અને વેપારી બંદર તરીકે પણ તેની ખ્યાતિ હતી.

ખાનદેશના લાખણી ગામમાંથી ચૈત્ય રાજા ગોવિંદરાજનો શકસંવત ૯૯૧ નો શિલાલેખ મળ્યો છે, તેમાં એ રાજાના લગભગ વીસ પૂર્વજોની વંશાવલી આપેલી છે. એ વંશ સોરાષ્ટ્રના વલ્લભીપુરમાં હતો. એ સમયે વલ્લભી રાજધાનીનું નગર હતું અને દેવમંદિરોથી શોભાયમાન લાગતું હતું. એ લેખના બીજા શ્લોકમાં આ પ્રકારે વર્ણન કરેલું છે :—

“તસ્મિન્ દેશેઽસ્તિ મમ્યા વિબુધસુવરાકર્ણદિવાલયાદયા, સૌયાળાં રાજધાની વલ્લભિર્...મ[હર્જન] મળ્હલાનામ્ ।
વસ્તાપિ:શેષવિભાસુનિશિતમતયો શાશ્વતા શ્રદ્ધાનુભ્યા: , પૌરા ધર્માર્થકામનિતયફલસુખ: સન્તિ મૌર્ધમસાદાત્ ॥”

એવી આ કુદર નગરીનો સં. ૩૭૫ માં જન્મ થયો.^૨ એ પહેલાંના વલ્લભીપુરનો ઇતિહાસ અધિકારમાં છે. વલ્લભીવંશના રાજાઓના સમયમાં આ નગરી ઉત્તમ અવસ્થામાં હોય એમ જણાય છે.

ડૅન ઓથેથી જણાય છે કે, એ વંશના શ્રેષ્ઠાદિત્યના પુત્ર શિલાદિત્યના સમયમાં ‘દ્વાદશારનચક્રવાલ’ (રચના સં. ૪૧૪ લગભગ) કર્તા પ્રકાંડ તાર્કિક વિદ્વાન મહલવાલી^૩ એનાચાર્ય અને પરપરાથી માન્ય ‘શત્રુજયમાહાત્મ્ય’ (રચના સં. ૪૭૭) ના કર્તા શ્રીકૃષ્ણેશ્વરસ્વરિનો શિલાદિત્ય રાજાએ પોતાની રાજસભામાં સત્કાર કર્યો હતો. બંને આચાર્યોએ આ રાજાનો ઉપદેશ આપી કૈનધર્મી બનાવ્યો હતો અને શત્રુજય તીર્થનો ઉદ્ધાર તેની પાસે કરાવ્યો હતો. એ સમયે અહીં ૮૪ જિનમંદિરો પોતાનો વિજયધ્વજ ફરકાવી રહ્યાં હતાં.^૪

વીર નિ. સં. ૯૮૦ (વિ. સં. ૫૧૦) લગભગમાં શ્રીકૃષ્ણવિગ્નિ ક્ષમાશ્રમણે આ નગરમાં શ્રમણસંઘ એકઠો કરી ડૅન આગમોને પુસ્તકરૂંઢ કર્યાં હતાં, તેથી આ નગર કૈનવિધાના કેંદ્રસચું બની ગયું હતું.^૫

એ વંશમાં થયેલા ક્રૃપસેન મહારાજ (વલ્લભી સં. ૨૦૦ થી ૨૩૦, વિ. સં. ૫૭૬ થી ૬૦૬ માં) વલ્લભીમાં રાજા હતો ત્યારે વલ્લભી સં. ૨૦૮ માં તેના કુવરાજનું આશુદેવપુરમાં સ્તંભુ થયું. આશુદેવપુર કુમારભુવિજિતનું નગર હતું એ સમયે એણે કલકાચાર્ય વલ્લભીમાં સત્તુમાંસ માટે સ્થિત હતા. તેમણે રાજાને ઉપદેશ આપી પુનરીક સુકાવ્યા અને ધણી જિનમંદિરોનો ઉદ્ધાર કરાવી પૂજા વગેરે કરાવ્યાં.^૬

૧. “The Geographical Dictionary of Ancient and mediaeval india.”—By Nundolal Dey.

૨. ‘દસકુમારચરિત’ ઉપવાસ ૬.

૩. “Indian Antiquary” Book II Page 221-218

૪. “બળભટ્ટી વાલ્મીકિ સિંગલવાદ્ અજ્ઞાતેભ્યઃ । વિક્રમકાલક રજો વલ્લભિર્મમો હલ્લખ્યો ॥”—તિલોમાલીપપનો.

૫. વીર નિવૌષ્ઠ સં. ૮૮૪ (વિ. સં. ૪૧૪)માં જલવાસિરિજો બોલોને ક્રાન્ત્ય એ સંખરે ‘પ્રભાવકચરિત’ના ‘વિજયસિંહ-સરિપ્રબંધ’માં આ પ્રકારે ઉલ્લેખ છે:—

“બોધિસત્તવપ્રવણ કલતકો વલ્લભીવિજિતુર્થે । જિત્વે સ મહાજ્ઞાત્રી ચોદાસત્તવનંદરાજાપિ ॥ ૮૨ ॥”

૬. “Journal of the Royal Asiatic society.” XIII, P. 159.

૭. “વલ્લભિન્નિ નવરે દેવશિલ્પકલ્પસંસ્કારિ । પુનઃ ભાગ્ય સિદ્ધિ વલ્લભ ભગીનાપુ વીરભો ॥”

૮. “કૈન પરપરાનો ઇતિહાસ”—એ સુનિ ચીડકનવિજયપટ (ત્રિપુરી) પૃષ્ઠ ૩૮૪.

એ પછી વલભી સં. ૨૩૫ થી ૨૫૦ માં ગુહસેન નામે પ્રતાપી રાજા હતો. ‘એના સમયમાં વલભીપુરમાં ધણાં જૈનમંદિરો હતાં. સ્થાપત્યદેવના મંદિરની દેશદેશાંતરમાં એટલી બધી ખ્યાતિ હતી કે અસંખ્ય જૈન યાત્રાળુઓ એ મંદિરના સ્થાપત્યદેવની પ્રતિમાના દર્શનાર્થે સતત આવ્યા કરતા હતા. આ મંદિર ૧૮૦ ફીટ લાંબુ અને ૧૦૦ ફીટ પહોળું હતું. ૧૬૫૧૦ રંગમંડપોવાળું, સ્ફટિક પાષાણથી બાંધેલું, નકશીકામથી ભરપૂર હતું. આ મંદિરમાં શ્રીસ્થાપત્યદેવ પ્રભુની મૂર્તિ સ્થેત સ્ફટિકની હતી. આ મંદિરના જગત્માં એક વિશાળ પોથીબધ (અંશાલય) હતો, જેમાં હસ્તલિખિત ગ્રંથોના સંગ્રહ હતો ને તેના લાગુ સો કોઈ લઈ શકે એવી સગવડ રાખી હતી.’^{૧૮}

આ ઉપરથી સમગ્ર શકાય એમ છે કે, આચાર્ય દેવધર્મિગણે સુમાશ્રમણે વીર નિર્વાણ સં. ૯૮૦ (સં. ૫૧૦)માં વલભીપુરમાં જે શાઓ લિપિબદ્ધ કર્યાં, તે બંદાર વલભીરાજા ગુહસેનના સમયમાં ઉપયુક્ત શ્રીસ્થાપત્યદેવ નિનાલયના ભોંયરામાં અસ્થિતવ ધરાવતો હોય એ સર્વથા સંભવિત છે.

એ પછી થયેલા શિલાલિપિના સમયમાં વ. સં. ૨૯૧ (શક સં. ૫૩૧)માં શ્રીજિનભદ્રગણે સુમાશ્રમણે ‘વિશેષાવશ્યક કાચ’ નામના આકર અંચની રચના આ નગરના જૈનમંદિરમાં કરી હતી.^{૧૯}

ચીની યાત્રી હુએનત્સાંગ ઇ. સ. ૬૪૦ આસપાસમાં ભારતની યાત્રાએ આવ્યા હતા. તેણે વલભીને ભેળને Fā-lā-pi નામથી પોતાની નોંધમાં જણાવ્યું છે કે, “વલભીદેશના ક્ષેત્રો ૪૦૦૦ લી (૧૩૦૦ માઈલ) છે, તેની રાજધાનીનું શહેર પાંચ માઈલ કરતાં વધારે છે. ત્યાં સો કરતાં વધારે કૌશલથી શ્રીમંતો વસે છે. અહીં બોદ્ધોના એક સો કરતાં વધારે મઠો અને શતાવધાની (૩૬૦) બોદ્ધ મંદિરો છે. છ હજાર જેટલા બોદ્ધ ભિક્ષુઓ અહીં જોયા.”

આ ઉપરથી સમભવ છે કે, સાતમા સૈકામાં આ નગર બોદ્ધવિદ્યાનું કેંદ્ર બની ગયું હતું. એ સમયે વલભીની બહોજલાલી મધ્યાદને હતી.

આવા વૈભવપૂર્ણ નગર ઉપર વિ. સં. ૮૨૬માં આરણ્ય ચડી આવ્યા અને ફરીથી એ નગર પોતાની બહોજલાલી મેળવે ત્યાં તો ગુર્જરપતિ હર્ષભદ્રે ૮૪૫માં એને લોચલેચું કરી નાખ્યું.^{૨૦} ફરીથી એ નગર વચ્ચું તો ખડું પથ પોતાની પ્રાચીન સમૃદ્ધિ મેળવી શક્યું નહિ.

આ નગરીના બંધ સમયે અહીંના જૈન મંદિરની પ્રતિમાઓ દેવપત્તન અને શ્રીમાલ નગરમાં લઈ જવામાં આવી.^{૨૧} જૈન કુટુંબો સૌરાષ્ટ્ર અને મારવાડના જાજમાલ વગેરે પ્રદેશમાં જઈને વસ્યાં. ત્યાં પથ કટલીક મૂર્તિઓ તેઓ સાથે લઈ ગયા હતા.

એ પછી આવતું બળા કયારે વચ્ચું એ બલુવામાં નથી પરંતુ એ એના પ્રાચીન સ્થળથી કંઈ દૂર વચ્ચું છે. થોડાં વર્ષો પહેલાં અહીંની પ્રાચીન ધ્વસ્ત ભૂમિનું યોદ્ધકામ કરવામાં આવ્યું હતું, તેમાંથી કેટલીક વસ્તુઓ મળી આવી હતી. કેટલાંક દાનપત્રો અને ચિત્રાઓ મળી આવ્યા છે, એ ઉપરથી વલભીવંશના સમય નિર્ણય કરવામાં ઘણી મદદ મળે છે. એ દાનપત્રો ‘ગુજરાતના ઐતિહાસિક ઉત્કૃષ્ટ લેખો’ નામક પુસ્તકમાં સંગ્રહવામાં આવ્યા છે.

અહીં આને ૫૦૦ શ્રાવકોની વસ્તી છે. ૨ ઉપાશ્રય, ૧ ધર્મશાળા અને એક મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું શિખરબાંધી મંદિર છે. સં. ૧૬૬૦માં તેની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. આ મંદિરમાં ૬ ગુરુમૂર્તિઓ છે.

૬. ‘અખનગર’ નામક નવલકથા-લે. રા. ઠક્કર.

૧૦. “વંચસતા દમ્ભીલા સળવિકામ્ભસ વમ્ભામ્ભા ॥ તો જેતડુખિમાર તુષધિવસાંતમિ નવજોતે ॥ રજોગુ વામ્ભવરે લી[લાઈ]વમ્ભિસ વસાંતમિ ॥ જલમીનપદીપ દસં મદ...સિ તિજસવજો ॥” — ભારતીય વિદ્યા ૧ વર્ષ: ૩, અંક: ૧.

૧૧. “વિવિધતીર્થક્રમ”માં ‘સતપુર તીર્થક્રમ’ પાનિ: ૧૫-૨૦.

૬૩. ગિરનાર

(ક્રીડા નંબર : ૧૭૭૦-૧૭૮૪)

સૌરાષ્ટ્રનો આ ગરવો પર્વત આદ્યકાળથી પ્રસિદ્ધ છે. બાવીશમા તીર્થ^૧ કર શ્રીનેમિનાથ ભગવાને દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને નિર્વાણ; એમ ત્રણ કલ્યાણકૃતિ આ ભુમિને પવિત્ર કરી છે. એની સાક્ષી આપતો પવિત્ર સૂત્રપાઠ પ્રત્યેક જૈનના ગળામાં ઘુટાયેલા ઘણીવાર સંભળાય છે :

“હર્ષિવંતસેષમિદરે દિક્ષા-નાળં નિસિદ્ધિયા જસ્ટ । તં ધમ્મચક્કવદ્દિમરિટુનેમિ નમંસામિ ॥

પ્રાર્થતિહાસકાળની આ ઘટનાઓ સૌરાષ્ટ્ર-અુજરાતમાં જૈનોની વિદ્યમાનતા અને પ્રબળતાને સ્વચ્છી રહી છે. એ સમયે અહીં નેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું, જેનું સમર્થન આપતું એક તામ્રપત્ર પ્રકાસપાટણથી મળી આવ્યાનું બહુવા મળે છે. આ તામ્રપત્રની લિપિ ડૉ. પ્રાણનાથ શાસ્ત્રીએ જીકેલીને આ પ્રમાણે અર્થ કાઢ્યો છે :

“જૈવાનગરના રાજ્યના સ્વામી સુ.....ભતિના દેવ નેણસદનેઝર થયા. તે યદુરાજ (કુષ્ઠ) ના સ્થાને (દ્વારકા) આવ્યા. તેમણે સર્વ.....દેવ નેમિ જે સ્વર્ગ સમાન રેવત પર્વતના દેવ છે, તેમના માટે મંદિર બનાવી સદા માટે અર્પણ કર્યું.”

ડૉ. પ્રાણનાથે એનું વાચન કરતાં એમ જણાવ્યું છે કે, આ મહારાજભે એમિલોનિયાનો નિવાસી હતો. એ જ્યારે દ્વારકા આવ્યો ત્યારે તેણે એક મંદિર બનાવી રેવત પર્વતના દેવ નેમિ અથવા અરિષ્ટનેમિને અર્પણ કર્યું; જે જૈન તીર્થ^૨ કર હતા, તેમના પ્રત્યે નેણસદનેઝરની બારે શ્રદ્ધા અને ભક્તિ હતી. એ રાજા જૈવાનગરનો સ્વામી હતો એમ પણ તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે. આ રાજાનો સમય ઈ. સ. પૂર્વે છઠ્ઠી શતાબ્દીનો બતાવવામાં આવ્યો છે.^૩

આ હકીકત સાચી હોય તો દ્વારકામાં બંધાયેલું આ મંદિર જૈવતગિરિના બંધાયેલા મંદિરના દેવ શ્રીનેમિનાથ પ્રભુને સમર્પણ કર્યું. એવો દલિતાર્થ નીકળે. એટલે ઈ. સ. પૂર્વે છઠ્ઠી શતાબ્દીમાં ગિરનાર ઉપર શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર હોવાનું આથી સિદ્ધ થાય છે; પરંતુ પુરાતત્ત્વજ્ઞોએ આવા પ્રાચીન તામ્રપત્રના લેખ તરફ ખાસ ધ્યાન કેમ આપ્યું નથી એ ખરેખર, આશ્ચર્યજનક છે.

એ પછી વિ. સં. પૂર્વે ત્રીજી શતાબ્દી લગભગમાં રચાયેલા ‘આચારંગસૂત્ર-નિર્મુક્તિ’માં ગિરનારને વંદન કર્યાના પાઠ આ રીતે મળે છે:—

“બદ્ધવચ્ચુલ્લિજ્જે, રાયગવરણં ધમ્મચક્કેયા । પાસઘ્ઠાવત્તણયં, ચમરુણાયં વ વંદામિ ॥”

આ પર્વતની નેમિનાથના પર્વત^૪ નામે પણ પ્રસિદ્ધિ છે. જૈનો શશુજનની પાંચમી દુકંતરીકે ગિરનારને યોગ્યાવે છે. જેને અશ્વેશકનો શાસનલેખ કહેવામાં આવે છે તેને કેટલાક સંશોધકો વસ્તુતઃ સમ્રાટ પ્રિયદર્શી સંપ્રતિનો હોવાનું કહે છે. એ રીતે ગિરનારના સ્થાનિક ઇતિહાસનો અકેાડો ઇતિહાસકાળ સાથે એકાદ જતાં જૈન કથાકથેની હકીકતને પણ પ્રામણિક કરાવે એમ છે. છતાં આ હકીકતો તરફ ઇતિહાસવિજ્ઞોએ ધ્યાન દેવાજેનું તો છે જ.

એ પછીના સમયનો શૂત્રપદાલીન લેખ અહીંની સ્કંદગિરિ (બાવાપ્યારાના નઠ) નામની ગુફામાંથી મળી આવ્યો છે, જેના વિશે વિદ્વાનોએ નિર્ઝાત પ્રકાશ પાડ્યો છે, તે લેખ આ પ્રકારે છે:—

“.....સ્તથા સુરગ[૧] [કામ]ાં પ્ર[વ]મ.....ચઢનસ્ય પ્ર[વે]ત્રસ્ય રાજઃ સ્કંત્ર[વ]સ્ય સ્વામિજયદામવ[ત્ર]ત્રસ્ય રાજો મ[દ્ધ].....[વે]વ શુક્લસ્ય વિવેક પંચમે ૫ [૬] [૬] ગિરિનગરે દેવામુરનામવ[ક]રાસે.....ચણુમિવ..... કેવલિ[શ]નર્સ[પ્રાણ]નાં જરામળ.....”^૫

૧. “Indian culture” April 1938, P. 515, and ‘Times of India’ 19th, March 1935, P. 9.
૨. ‘The Archaeology of Gujrat’—by H. D. Sankalla.

આ લેખમાં જૈન શાસ્ત્રોના કેવલજિજ્ઞાન અને જરાવરણ જેવા પારિભાષિક શબ્દો વપરાયા છે અને તેથી એવું અનુમાન દોરવામાં આવે છે કે, આમાં કોઈ મોટા જ્ઞાની અને સંયમી જૈન ગુનિના શરીર-ત્યાગનો ઉલ્લેખ રહ્યો હશે, અને તે અવસરે દેવ, અશુર, નાગ, યક્ષ અને રાક્ષસોએ ઉત્સવ મનાવ્યો હશે.

બીજી એક ગુફા (નં. K.) માં સ્વસ્તિક, બદ્ધાસન, નંદીપદ, ત્રીનયુગલ અને કળશનાં ચિત્રો ખોદેલાં જોવાય છે. એવા જ ચિત્રો અશુરના જૈનસ્તુપના ખોદકામમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ આયગપદો પર આલેખાયેલાં મળે છે. તેથી આ ગુફાઓ જૈનો સાથે સંબંધ ધરાવે છે, એમાં શંકા નથી. એક સમયે પાશ્ચાત્ય સંશોધકોએ ગુફા માત્ર ખોદોનાં સ્થળો છે એમ જગલદેવ કરેલું તે આવા પુરાવાઓથી તદ્દન નિરાધાર હરે છે.

આ રીતે જતાં ક્ષેત્રપદાલીન લેખોમાં જૈનોની સ્મરણીય ઘટનાનાં સ્થળો પ્રાપ્ત થાય છે. એ પછી કાર્મીર દેશના બે શ્રેષ્ઠીઓ અખિત અને રત્ન નામના કાવકોએ સં. ૬૦૬ માં આ તીર્થના ઉદ્ધાર કર્યો હતો, એ વિશે આગળ જણાવવામાં આવશે. તે પછી સં. ૧૨૮૫ માં મહામાત્ય સંજ્ઞન શ્રેષ્ઠીએ અસલના કાષ્ઠ મંદિરના સ્થાને પથ્થરના મંદિર બંધાવ્યાનો શિલાલેખીયર અને શ્રવસ્થ સ્થપ ઉલ્લેખો મળે છે. તેરમા સૈકાના મંત્રીશરણકુઓ શ્રીવસ્તુપાલ અને તેજપાલે આ સ્થળે મંદિરો અને મૂર્તિઓ બરાબી હતી એવા શિલાલેખો અધાપિ મળે છે. શ્રીતેજપાલ મંત્રીએ ગિરનારની તળેટીમાં ‘તેજલપુર’ ગામ વસાવ્યાનો ઉલ્લેખ લગભગ તત્કાલીન વર્ણનોમાં કરેલો છે અને તે પછી આ તીર્થમાં શ્રેષ્ઠી ધરણિય, સ્વલખ, સમરસિંહ, સુધલ, તેજપાલ, આંધિ, પૂનાચાહ, સાંજલ, ગોપાળ, સાલિય, શેલા, રામસિંહ, કુંગર, ચીતર, સામલ અને ગાંધી વર્ણ્ય વગેરેએ કરાવેલાં ધર્મકાર્યોમાં કાળો આખ્યાની હકીકત ‘તીર્થમાળા’માંથી જાણવા મળે છે.

વળી, ‘સોમસોભાગ્યકાવ્ય’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે, મુઠ્ઠરવેડર-નગરના રહીશ શ્રેષ્ઠી પૂર્ણસિંહ કોઠારી અને તેના ભાઈ બંધુરમને પંદરમા સૈકામાં અહીં એક ઉત્તુંગ જિનપ્રાસાદ વસાવ્યો હતો. જેની પ્રતિષ્ઠા શ્રીજિનપ્રતીર્ત્તિસૂરિએ કરી હતી. જે જ કાવ્યમાંથી જાણવા મળે છે કે, એક બીજા અધારનગરના રહેવાસી શ્રેષ્ઠી ભક્ષિયામાં સંઘપતિએ અહીં અત્યુચ્ચ જિનપ્રાસાદ કરાવી શ્રીસોમમુદરસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.^૭

શ્રીરત્નસિંહસૂરિશયે રચેલી ‘તીર્થમાળા’થી જણાય છે કે, શ્રેષ્ઠી શામુરાજ અને છુભાવે સોળમી શતાબ્દીમાં અહીં ખાવન જિનાલયવાળો ‘ઈન્દ્રીલતિલકપ્રાસાદ’ કરાવ્યો હતો; જેનું વર્ણન આ પ્રકારે છે:—

“પુરુષરૂપક વ્યવ શાશ્વત કીકુ, સંઘાદિવ બૃહદિવ જમ સિદ્ધ, ખાવન જિજ્ઞહર સ્થરે;
ઈન્દ્રનીલસિદ્ધ પ્રાસાદ. હેમ વ્યાકાશસિંહી અનુવાસે સાર કર્મ અપારે. ૧૪.

૩. આ સંખ્યા એક નજ સંવત્સો વસાવેલો લંખ મળે છે, તેમાંથી આપ મુને કરજાયતન (કર્તવિહાર) નામનો ઉલ્લેખ મળે છે, જે શ્રેષ્ઠી સંજ્ઞન મહામાત્યે કરાવેલા ઉદારનો ખ્યાલ આપાવી રહ્યો છે. તે આ પ્રકારે છે:—

“.....રાત્રેવરવિશિષ્ટિવકવરિશીત્રવલિપદે... વિજય... વચકરનાચાલમવિલિ... વાતેન... જેન ડગાવેન... વાચકલ-
તિલક.....લીલેવરશીમેલિયવચ્છાલ.....૭૦ કીકા વ ૭૦ વાતા.....તુલ્યલિમવાલિ.....”

૪. તેજપાલિ ગિરનાર, તેજપુર નિવનમિ કારિઉ મયક પવપવર મહાકર પરિ આરામિ. “—દેવતગિરિરાસ”

૫. ‘પ્રાચીન તીર્થમાળા સંગ્રહ’ ભા-૧, પૃ. ૩૩-૩૬ ઉપર ‘ગિરનાર તીર્થમાળા’ માંથી જણાય છે કે, જૂનામઠમાં ધરણિયે વીરવત્સ અને સલખે કેસરીઅલિકાર બંધાવ્યા. (કઠી: ૩, પૃ. ૩૩); સમરસિંહે તેજલપુરમાં ઓપાખનાથ એવ બંધાવ્યું. (કઠી: ૪, પૃ. ૩૩); પુષ્પે સપ્તભગિનેશ્વર મંદિર કરાવ્યું. (કઠી: ૪, પૃ. ૩૩); તેજપાથે તીર્થને ઉદાર કરાવ્યો (કઠી: ૫, પૃ. ૩૪); શણિય આંબે પાજ બંધાવી (કઠી: ૬, પૃ. ૩૪), શાહ પૂનામે પહેલી વોળ બંધાવી (કઠી: ૭, પૃ. ૩૪); સાંજલ (સંજ્ઞન) સાથે સં. ૧૧૮૪ માં મંદિરનો ઉદાર કર્યો. (કઠી: ૮, પૃ. ૩૪); ગોપાળએ ઇરાવલા પાશ્વનાથનું મંદિર બંધાવ્યું (કઠી: ૧૩, પૃ. ૩૫); ઓરવાય સાલિયે મેલાવર ધર્મનાથ, શમસિંહ અને બ-ફરે દેરી કરાવી (કઠી: ૨૦, પૃ. ૩૬); ચીતરે કાંઈ ધર્મકાર્ય કર્યું (કઠી: ૨૧, પૃ. ૩૬); શાહ શામલે અગિકાદેવીની સ્થાપના કરી (કઠી: ૨૨, પૃ. ૩૬) ગાંધી વર્ણ્યે ચંદ્રકામાં જિનેશ્વર સ્થાપ્યા (કઠી: ૨૪, પૃ. ૩૬) વગેરે.

૬. ‘સોમસોભાગ્યકાવ્ય’ સર્ગ : ૬ શ્લોક : ૮૧-૮૩

૭. એજન : સર્ગ : ૬ શ્લોક : ૮૪-૮૬

આમી વિમલનાથ તિહિં આજી, નિરમલ સોવનમય તણ કાજી, શાજી અહિમ નિધાન;
 ચિત્રામણી મોપાસ જિજ્ઞાસ, સુરતણ અજિતનાથ તિત્તસર, બજી પરિ સોવન વાન. ૧૫.
 પીતલમય જિનપ્રતિમા બજીવિધ, સમયસરણી મીવીર યાત્રીવેધ, પૂજી પુષ્પનિધાન;
 ખનર નવોત્તર કંઈજી આસિઈ, સામી બધા આતિ ઉદ્ધાસિઈ, વંદુ આ સંજિ ભાજી. ૧૬.

આ ‘તીર્થ’માળા’માં ઉલ્લેખ કરેલા શ્રીવિમલનાથપ્રાસાદ સંબંધે શાસ્ત્રવિચારક શ્રીવિજયશંકરસૂરીશ્વરે સંપાદિત કરેલી ‘આચીનતીર્થ’માળા’ના ‘સંક્ષિપ્તસાર’ના પાઠમાં પૃષ્ઠ ઉપર ગિરનારના એક શિલાલેખનો પુરાવો પણ નોંધ્યો છે:

“સંવત્ ૧૫૨૩ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૧૩ ગુરો શ્રીહરતપાપણે શ્રીગણનાથકમદારકબોત્તનસિંહસૂરીનાં તથા મહા. ઉદય-
 ચંદ્રમસૂરીનાં [ચ] ઉપદેશન। વ્યં જ્ઞાના સંઘે શ્રીમદ્વિજયશંકરસૂરીનાં શ્રીવિમલનાથપરિકર: કારિત: પ્રતિષ્ઠિતો ગચ્છાધોશ-
 વ્યશ્રીજ્ઞાનસત્તરસૂરિમિ: ॥”

આ શિલાલેખ ગિરનારના કયા મંદિરમાં છે તે તેમણે જણાવ્યું નથી પણ ઉપર્યુક્ત ‘તીર્થ’માળા’ની હકીકતને આ લેખ પ્રમાણિત કરી રહ્યો છે.

આ મંદિર સિવાય બીજે એક ‘લક્ષ્મીવિલક’ નામનો પ્રાસાદ સંઘવી નરપાલે બંધાવ્યાની હકીકત “જૈન-
 કાસિક જૈન કાવ્યસંઘ” (પૃ. ૪૦૦)માં આપેલો “શ્રીજયસાગરોપાધ્યાય પ્રથસ્તિ”માંથી આ પ્રકારે મળી આવે છે:—

“સંવત્ ૧૫૨૧ વર્ષે શ્રીજિનરાજસૂરિ પદાલકારે શ્રીમજિનમદસૂરિ પદાલકાર રાજ્યે—
 શ્રીવજ્રવંશસિંહરે લક્ષ્મીવિલકામિથો વરવિહાર:। નરપાલસંવપતિના યદારિ કારવિતુમારં ॥”

ઉપર્યુક્ત “ગિરનાર તીર્થ’માળા”માં પણ એને સમર્થન કરતું આ રીતે વર્ણન આપ્યું છે:—

“થાપી મીતિસકપ્રાસાદિહિં સાહુ નરપાલિં પુષ્પપ્રસાદિહિં, સોવનમય મીવીરો,
 અપ્પાપદ સમૃદ્ધિસિંહરસ્પૃ, કાવલ જિજ્ઞાસુ બિહુ જિજ્ઞાસુરસ્પૃ, રચના અતિમહારિ: ॥”

ઉપર્યુક્ત વર્ણનવાળાં મંદિરો કયાં એ શોધવા જેવું છે. ખરી રીતે અહીં કયેલા ઉદ્ધારોએ બધાં મંદિરોની એવી કાચાપલટ કરી લીધી છે કે તે શોધવાનું કામ સુરકેલ બન્યું છે.

ભુનાગઢ:

ગિરનાર પર્વતની યાત્રા કરવા પહેલાં ભુનાગઢ શહેરનાં મંદિરોનું નિરીક્ષણ અને શહેરના અસ્તિત્વ વિશે પણ ભકતું આવલોકન કરી લઈએ:

ધતિકાસરોના કથન પ્રમાણે ગિરનારની તળેટીનો પ્રદેશ નંદો કે મોર્ચા ચંદ્રગુપ્તના સમયમાં વસી જુથો હતો. અને તેને ‘ગિરિનગર’ નામ આપવામાં આવ્યું હતું. એનું બીજું નામ ‘કૈવલકનગર’ પણ હતું. મોર્ચેના સમયમાં એની પ્રસિદ્ધિ થયે હતી. એ પછી તે એ સુરપટ્ટની પાટનગરો પણ બની ચૂકી હતી, ચંદ્રગુપ્ત મોર્ચે અહીં ‘સુદર્શન તળાવ’ બંધાવ્યું હતું, જેના ઉદ્ધાર અંકાશ્વરપ રાજા દુદ્ધામાએ ઈ. સ. ૧૫૦ (શક સં. ૭૨)માં અને સચ્ચંદ્રગુપ્તના રાજ્ય અંતર્યાલિને ઈ. સ. ૪૫૫-૫૬ માં કરાવ્યાં હતાં; એવી હકીકત અહીંના શિલાલેખ પૂરી પાડે છે. આને આ તળાવનો પત્તો નથી.

શિલાલેખો અને અર્વાચર પ્રમાણોથી જણાય છે કે, આ ભૂમિ ઉપર મૌર્ય, શૂન્ય, ગુપ્ત, કુલ્લ, વલબીના બહારક અને વ્યાનરચનોના ચૂકાસમા રાજાઓની સત્તા કમઘા: રહી છે. એ પછી આ ભૂમિ સોલંકીઓ અને સુસલામાનોના અધિકાર હેઠળ આવી છે.

ચૂકાસમાને મૂળ પુરુષ ચંદ્રકુલ હતો. તેના પોત્રના પોત્ર રા’ આહરિપુએ ઈ. સ. ૬૪૦ થી ૬૮૨ એટલે અણહિલ-

વાઠના સેલક્રી મૂળરાજના સમયમાં ઉપરકેટનો કિલ્લો બંધાવ્યો એમ ‘દ્વાપાય મહાકાવ્ય’ કાર શ્રીહેમચંદ્રસૂરિ કહે છે. વસ્તુતઃ શ્રાહરિપુત્રે પ્રાચીન દુર્ગ સમરાવ્યો હશે કેમકે એ પહેલાં પશુ આ નગર ‘ભુલ્લુદુર્ગ’ નામે પ્રસિદ્ધ હતું.

ઉપર કેટની નજીકમાં બે વિશાળ જૈન ધર્મશાળાઓ પૈકી એક અમદાવાદનિવાસી શેઠ પ્રેમાભાઈ અને બીજી બાબુવાળી ધર્મશાળા છે.

૧. તેની પાસે શ્રીમદ્ધાવોરસ્વામી ભગવાનનું ત્રણ શિખરવાળું મોટું મંદિર બે માળનું છે. નીચે મૂળનાયક શ્રીમદ્ધાવોર પ્રભુની સપ્તરિકર મૂર્તિ ભવ્ય અને મનોહર છે. ઉપરના ભાગમાં ચોક્કસ ૫૫૫૫૫૫૫૫ રૂપરાવેલા છે, તેમાં મૂળનાયક શ્રીધર્મનાથ ભગવાન છે. ચારે પૂજાના ગોખલાઓમાં પશુ પ્રતિમાઓ છે. ધાતુની ચુકમૂર્તિઓ અને ચૌવીશ જિનનેા આરસપટ્ટ વગેરે છે. ગદારના બાગમાં ડાબી બાજુએ શ્રીમંનાથ ભગવાનની સર્વાંગમુદર સ્વેતવર્ણી પ્રતિમા બે કાંથ લેંથી વિરાજમાન છે. આ મૂર્તિ સં. ૧૬૭૦ માં અહીંના હવાખાનાનું ખોદકામ કરતાં મળી આવી હતી. એક અંગિકાદેવીની પ્રાચીન ધાતુપ્રતિમા સં. ૧૦૬૨ના લેખવાળી મોજીદ છે. આ હકીકત આપણને અહીંનાં પ્રાચીન જૈનમંદિરો બે ભૂગર્ભમાં પડ્યાં છે તેનો ખ્યાલ આપે છે.
૨. શહેરમાં આવેલા ભગમાલના ચૌકમાં ગોરજીના ડેલા સામે નાનું પશુ શિખરખંધી શ્રીઆદિત્યર ભગવાનનું મંદિર છે. યતિ શ્રીજીવંત કૃપણએ સં. ૧૬૦૧ના મહામુદિ પ ના રાજ બંધાવ્યું છે.

શહેરમાંનાં કેટલાંક પ્રાચીન મંદિરો ભૂગર્ભમાં ભળી ગયાં છે કે ઈતર ધર્મીઓએ કાંચ કરી લીધાં છે. સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ એ મંદિરોની શોધ કરવામાં આવે તો એનો વાસ્તવિક ખ્યાલ આવી શકે. પ્રાચીન ઇશોમાં શહેરના મંદિરો સંખ્યે વર્ણન મળે છે, એ સુખળ: ચૌદમા સૈકાના ‘પ્રભાવકચરિત’કાર ઉલ્લેખે છે કે, શ્રીપદાલિપ્તસૂરિ(વિક્રમની ભગભગ બીજી શતાબ્દી)એ મિરનાર પર્વત નીચે કિલ્લાની પાસે શ્રીમંનાથચરિત્રનું વ્યાખ્યાન કર્યું હતું, જે સાંભળી નાગાભુને તેમાં વર્ણવ્યા પ્રમાણે ત્યાં દશાઈમંડપ, ઉચ્ચસેનનો મહેલ, અન્વ મકાન, વિવાહમંડપ અને ચોરી આદિ દૃસ્યો કોતુકાર્યે (કોઈ જૈન મંદિરમાં) બનાવ્યાં હતાં; જે હજી સુધી (એટલે ચૌદમા સૈકા સુધી) ત્યાં ભેવામાં આવે છે.” વળી, એ જ સમયના ‘ત્રિવિપતીઈકથ’માં જણાવ્યું છે કે, “તેજપાલ મંત્રીએ મિરનારની તળેટીમાં પોતાના નામથી મોટો કિલ્લો, વાવડી, મંદિર અને બગીચાથી સુશ્રીત તેજલપુર ગામ વસાવ્યું હતું. ત્યાં ‘આસરાજવિકાર’ નામનું પિતાના નામે શ્રીધર્મનાથ ભગવાનનું મંદિર કરાવ્યું અને માતાના નામથી ‘કુમરસર’ સરોવર બનાવ્યું હતું. તેજલપુરની પૂર્વ દિશામાં આવેલા ઉચ્ચસેન નામના ગદમાં શ્રીસુગાદિનાથ પ્રમુખ જિનમંદિરો શોભી રહ્યાં છે. ગદમાં જમણી બાજુએ ચતુરિકાવેલી, લઘુકઉપરિકા, પશુમાટક વગેરે સ્થાનો છે. ઉત્તર દિશામાં વિશાળ સ્તંભોથી શોભતો દશારમંડપ છે.”” આજે તો એમાંનું કંઈ નથી. વળી, શ્રોતપ્રસિદ્ધસૂરિના શિષ્યે સોળમા સૈકામાં રહેલી ‘મિરનાર તીર્થમાળા’માં આ નગરનાં મંદિરોનું વર્ણન આ પ્રકારે આવેપ્યું છે:—

“ પહલું દીઠે ભુ બહ જતુ, સકુત મોરસય ખત આપ જુ. જતુ પુરખ પ્રકાસે; ગઠ અરખાદિ કહુ કેતી કહીહ, ભેતાં એહની આદિ ન લહીહ, ધનપતિ લોકનિવાસ. ઉસવાલહ બરજિખ ધાપી, વસહી વીર ભુવજી (૧) ભસ વ્યાપી, સચરાચરિ ભપકારે; શ્રીશ્રીમાકી સકખઈ લિખીએ, ચદિ નામ નિપ ભવ એળખીએ રિપુ કેસરીઅ (૨) વિહારે. ૩ તે ઉદારીઅ સુધિર અઈસરી, તેજલપુરનું પાસ (૩) ભુહારી, સખરસિદ્ધ કીછી ઠાજ; સંભવો ધૂધલ દેહકઈ વડુ, સિસહલિવકુઠ (૪) નમો ચિર નંદુ, હિવ એઈ ગિરિજા. ” ૪૧

આ ચારે મંદિરોમાંથી આજે એકે ભેવાતું નથી. ગામની પૂર્વ દિશાએ મિરનારની તળેટી બે મહાલ દૂર છે. બે નાની પહાડીઓની વચ્ચે બાંધેલી સડકે વાઘેશરીના હરવાએથી ગદાર નીકળનાં મિરનાર ઉપર જવાના માર્ગે, જમણે કાંચે સડકના કિનારે એક વિશાળ ખડક છે. તેના ઉપર મોર્ચ પ્રચદશી (સંપ્રતિ) મહારાજને, બીજે મહાકાવ્યનું દુક-

૯. “ પ્રભાવકચરિત”માં શ્રીપદાલિપ્તસૂરિપ્રમુખ.

૧૦. ‘ત્રિવિપતીઈકથ’માં રૈવલ્લનિરખ.

૧૧. “ પ્રાચીન તીર્થમાળા” પૃ. ૨૩.

કામનો, અને ત્રીજો શુદ્ધકૃતિના સમયનો; એમ ત્રણ મહાન લેખો ઈ. સ. પૂર્વેના ત્રીજા શતકથી લઈને ઇ. સ. ના પાંચમા શતક સુધીના આ એક જ શિક્ષા ઉપર કેવલાર્થે છે.

પ્રિયદર્શી સ્વપ્રતિષ્ઠાને આ ઉત્તર તીર્થભૂમિની છાયામાં આવેલા સુરાષ્ટ્રના ગિરિનગરમાંથી પ્રબળ કલ્યાણ માટે જે સંદેશો પાઠવ્યો તે આજ સુધીથી પ્રબળવનના કાંઠમાં પ્રસરેલાં જોવાય છે, એની વિગતમાં ઉત્તરવાને અહીં અવકાશ નથી.

તળેટીમાં સુરતવાળા શેઠ ગ્રેમચંદ રામચંદ અને સં. કૃત્યંદલાઇએ બંધાવેલી એ ધર્મશાળાઓ છે. અહીં એક સ્વેતાંબર જિનાલય પણ છે. તેમાં ત્રિગદાથી સુશોભિત મૂળનાયક શ્રીઆદીત્યર ભગવાન વિરાજમાન છે. ધર્મશાળાની પાછળ શ્રીચિદાનંદજી મહારાજના સહયોગી શ્રીગ્રેમચંદજી ચેડીનાં પગલાં અને બોજી પાદુકાઓ પણ છે થોડે દૂર ગિરનાર ગિરિ ઉપર ચડવાનો દરવાજો આવે છે. દરવાજાની જમણી બાજુએ શ્રીનમનાથ ભગવાનની ટેરી છે અને તેમાં પાદુકાઓ પધરાવેલી છે. આ ટેરી સ્વેતાંબરીય શ્રાવક શ્રીલક્ષ્મીચંદ પ્રાગજીએ બંધાવી છે.

દરવાજાથી પર્વતની પાજનો આરંભ થાય છે. પાજના ડાબા કાંથે તરફના એક પથ્થરમાં આવો લેખ જોવાય છે:—

“સંવત્ ૧૨૨૨ શ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતિ(તી)ય મહં શ્રીરાગિગયુત મહં શ્રીઆંબાકેન પથા કારિતા ॥”

—સં. ૧૨૨૨માં રાષ્ટ્રિગના પુત્ર શ્રીમાલજ્ઞાતીય મંત્રી શ્રીઆંબાકે પથા પાજ—કરાવી.

સં. ૧૨૪૧માં શ્રીસોમપ્રભાચાર્યે રચેલા ‘કુમારપાલ પ્રતિગ્રાહ’માં એ વિશે આ પ્રમાણે વર્ણન કરેલું છે:—

“યાં સોપાનપરમ્પરાપતિનાં વિશ્રામમિયુતાં, સપ્તું વિષ્ણુસાધિપુણ્યમહિમા મહાપિ જિહ્વાયિતઃ ।
મન્દલીપ્તચિરાર્થકાદિપુર્ણમાં નિર્વાણમાર્ગમાં પથામાન્નવસ્પતિર્મત્તિભિર્નિર્માયમાસ તામ ॥”

જે જ સમયમાં શ્રેષ્ઠી ક્ષત્રેજ અહીં માર્ગ વચ્ચે એક વાવ કરાવી હતી, એવી વિગત શ્રીવિજયસેનસૂરિએ રચેલા ‘શિવતગિરિરાસુ’માં આ પ્રકારે નોંધી છે, અને તેમાં જ ઉપયુક્ત પાજ સંબંધે પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે :—

“કુવિહિ શુદ્ધિરંદેસે નિઉસચવિહંજી, કુમરપાલુ છુપાલુ વિજુસાસહુમંજી;
તેજુ સંકાવિઓ સુરંકડાહિવે, અંબાઓ સિરે સિરિમાસકુસસંભવે.
પાજ સુવિસાલ તિજી નહિય, અંતરે ધવલ પુજી પરેય ભરાવિય;
મનુ સધવલ કાઠે જિજી પામ પથાસિય, આરવિસોત્તર વરસે જસુ જસિ દિસિ વાસિય.”

બીજી, ગિરનાર પર ચડવા માટે મંત્રી બાહોડે^{૧૩} ‘શંખલા પથા—સાંકલિઆ પથા’ કરાવ્યાનાં પ્રમાણે સાંપડે છે. વસ્તુતઃ સાંકળી ગામથી ચડવાનો એક માર્ગ હતો તેથી એ નામે એ પાજ યોજાખાતી, ત્યાં થઈને કુમારપાલ નરેશ ગિરનાર પર ગયા હતા.

આંબાકે કરાવેલી પાજનો સમયે સમયે ઉદ્ધાર થતો રહ્યો છે, એ સંબંધે બોલે લેખ ‘હાથી પહાણુ’ આગળ છે. તેમાં આ પ્રમાણે વર્ણાય છે:—

“સ્વતિ શ્રીસંવત્ ૧૬૮૩ વર્ષે કાર્તિક વરી ૬ સોમે શ્રીગિરનારનો પૂર્વેની પાજનો ઉદાર શ્રીદીજના સંવે પુરુવાનિમિત્ત શ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતીય માર્ગસિંચગી મેયજીને ઉદાર કરાવ્યો ॥”

એ પછી છેવટના ઉદ્ધારમાં ડૉ. જિલોબનકાસ ચૌલીચંદના સુપ્રત્યક્ષથી સુંદર પગથિયાં બંધાઇ ચૂક્યાં છે.

૧૨. મહં વાહકદેવેય સાંકલિઆલિયાં પથાં ઉપર્વારોપિતઃ ।...દૃષ્ટ્વ નૃતનપથાસુએ કુલાસનેધિરોપિતઃ । સળેન વ સીર્ષવાન્ ॥—
‘અતુરશોભિત પ્રપથસઙ્ક’ (દસ્તાવેજિયત)

૧૩. એતલસરથી સાંકળી, ત્યાંથી ચૌધી, ત્યાંથી વઘાલ થઈને ૩-૪ માઇલ આસપાસ પછી સહસ્રાવનને આજે ગિરનાર પર ચડવાનો અલભ્ય રસ્તો ગુપ્ત હતો.

ગિરનાર પર્વતની ભવ્યતા જોઈને જ રુવાડાં ખડાં અર્ધ ભય છે. સરૂઈની સપાટીથી લગભગ ૩૦૦૦ ફીટ જે છેલ્લો છે. તળેટીથી લગભગ ૨ માઈલના અંતરમાં વચ્ચે સ્થળે સ્થળે પગલાં, પાપાણમાં ફેાતરેલી આકૃતિઓ, પરબો, વિસામા વગેરે આવે છે.

૧. શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની દૃઃક:

ગિરનારમાં શરૂ થય કરતાં જૈનમંદિરોની સંખ્યા ઓછી છે પણ ગિરનારના મંદિરોનું સ્થાનાકોશલ સહિવાતું અને પ્રાચીન સ્થિતિમાં મોજુલ છે. એમાંનું શિવપ્રસાદીય આકર્ષક છે. હરેક મંદિર પોતપોતાનું આગતું વ્યક્તિત્વ દાખવે છે. જોકેનું બીજા સાથે સામ્ય નથી. મંદિરોનાં શિખરો, ગભારાઓ, તેની જગતી, અંદરનો મૂળગભારો, સભામંડપ, મુખ્યસ્થાપત્યો અને દ્વારમંડપોની સપ્રમાણ અને અનોઢારી કળા એતાં પ્રેક્ષકોનું મન ધરાતું નથી

હરથી શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની દૃઃકના કોટનો દરવાજો દેખાય છે. દરવાજામાં પેસતાં ચોક્કસરોને રહેવાની જગા, ધર્મશાળા, પંચરત્રોનો રહેવાની જગા વગેરેના થોક વટાવી શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનો થોક આવે છે. આખો થોક ૧૬૦×૧૩૦ ફીટ લાંબા-પહોળો છે. તેમાં મુખ્ય શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું વિશાળ ને ભવ્ય મંદિર છે.

ચોદમા સૈકાના શ્રીજનપ્રભસાર ‘વિવિધવીરકથપ’માં આ મંદિર વિશેની કંઈકતે નોંધે છે, એનો સાર એ છે કે— કાર્મરી દેશના શ્રેષ્ઠીઓ અખિત અને નામના રત્ન સંઘથીઓ (સં. ૬૦૬ માં) ગિરનાર પર આવ્યા અને મૂળનાથક શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની લેખમથી મુર્તિને જળી ગયેલી એતાં મંદિરનો અજોદાર કરાવી તેમાં બીજી મુર્તિની સ્થાપના કરી. એ પછીના સમયનો ટોડ સાહેબને એક લેખ મળ્યો હતો, તેમાં લખ્યું હતું કે—“પં. દેવસેને સંઘની આજ્ઞાથી સં. ૧૧૧૫ ના ત્રેત્ર મુદિ ૮ ને રવિવારે દેવોનાં જૂનાં દેરાં કાઢી નવાં બનાવ્યાં” આ સાલ (લગભગ) ના લેખો મંદિરના સ્તંભો ઉપરથી મળી આવે છે. એક થાંભલા ઉપર આ પ્રમાણે લેખ છે:— ‘સંવત્ ૧૧૧૬ વર્ષે જૈન માસે ૧૬ વિશે જીમન્નેમોશ્વરજિનાલક: કારિત: ॥” બીજા થાંભલા ઉપર— ‘સવત્ ૧૧૧૫ વર્ષે પ્રતિષ્ઠા કારિતા ॥” અને ત્રીજા સ્તંભમાં સં. ૧૨૭૮માં દેવાલય સંસ્થાપના બાબતનો લેખ છે. ૧૪

મંથોના ઉલ્લેખો મુજબ: સં. ૧૧૮૫માં સિદ્ધરાજના મંત્રી સ્વજન શ્રેષ્ઠીએ કાઢના પુરાણ મંદિરના સ્થાને પથ્થરનું નવું મંદિર કરાવ્યું^{૧૫} ને આવાનિવાસી થોડ ભાવડે સુવર્ણનું અમલસાર બનાવ્યું. જર્મન વિદ્વા ડૉ. ક્રાઉકે પોતાના એક લેખમાં^{૧૬} જણાવે છે કે, “આ નેમનાથ ભગવાનનું મંદિર ઇ. સ. ૧૧મી સદીની શરૂઆતમાં પુરણ નામના મુજરાતના રાજાએ બંધાવ્યું હતું એમ એક પુરાણ લેખમાં વાંચી શકાય છે.” આમાં જણાવેલ પુરણ નામ કેરણના બહલી લિપિદોષથી વધાર્યું હોય એમ લાગે છે (દેવનાગરી લિપિમાં ક અને વ નું સામ્ય સંકેત છે.) વસ્તુતા: સ્વજન મંત્રીએ આ મંદિરનો અજોદાર કરાવી તેને સિદ્ધરાજના પિતા કણ્વ રાજાના નામથી ‘કણ્વવિહાર’ એવું નામ આપ્યું હતું, એ અગાઉ (ટિપ્પણ: ૩ માં) આપેલા શિલાલેખમાંથી પણ જાણી શકાય છે.

એ પછી મંડલીક નામના રાજાએ શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનો પ્રાસાદ હેમ(સુવર્ણ)ના પતરાથી બંધાવ્યો હતો. (સં. ૧૨૭૦ કે ૧૩૧૬ લગભગ) એવો પુરાવો એક શિલાલેખ આપે છે. એ લેખનો આપણને ઉપયોગી નવરો સ્થોક આ પ્રમાણે છે:—

“વંશેડરિમન્ ચદુનામકાવ(ન્)રપતેરન્દુમશોર્ધાવેલેરાસાર્ ગઝકુલે ગુણોપવિપુલે શ્રીયાદવલ્લાતિમન્ ।
ભગ્નાન્દુમગડલીનતપર: શ્રીમંદકીક: કમાત્, પ્રાસાદે ગુરુદેમવત્તતોમિર્ષાંડીકરન્નેમિન: ॥”^{૧૭}

એ પછી ચોદમા સૈકામાં સોની સ્થમરશિલ્પે, સત્તરમા સૈકામાં વર્ધમાન અને પદ્મશિલ્પ નામના બે ભાઈઓએ

૧૪. ‘ગિરનાર માહાત્મ્ય’ લે. દોશતચંદ પુ. જરોડિયા. ઉપદ્રવાત ૫૦ ૨૧.

૧૫. ‘પ્રકાશરત્નસંહિ’ પંચમીય વચ્ચર, નેમિજુવણ ઉદરલિ સાળજિ નરસંહિ” કડતું-૧,૬. — શ્રીજનપ્રસાર

૧૬. “જૈન” રોપ્પમહોલ્લસવાં: ‘મુજરાત કાશિવાડની મારી તીર્થયાત્રા.’ શીર્ષક લેખ.

૧૭. ‘Antiquities of Kathiawar’ અને “જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ” ત્રિવ પરિચય: પ. ૧૪૪

અને સં. ૧૬૩૨ માં નરસી કેશવજીએ આ મંદિરના ઉદ્ધાર કરાવ્યાની વિગત બાલુવા મળે છે.

મુળભૂતારામાં મુળનાયક શ્રીનિમિનાથ ભગવાનની પંચાવન આંગળની રચામવર્ણી લેખ્યમથી રમણીય પ્રતિમા એકા ઘાટની વિરાજમાન છે. મંદિરનો રંગમંડપ ૪૪૬x૪૧૩ ફીટ લાંબા-પહોળો છે. કળામય રંગમંડપના થાંભલાઓ ઉપર ભુદા ભુદા લેખો લેખાય છે.^{૧૮} દરવાજાના ભુદા ભુદા સ્તંભો ઉપર આ પ્રમાણે ત્રણ લેખો વિદ્યમાન છે:—

(૧) “સંવત્ ૧૩૩૩ વર્ષે યેષ્ઠ વદિ ૧૪ મેમ શ્રીજિનપ્રસોધસુરિ-સુગુરુપદેશાત્ **રુઢાપુરીવાસ્તવ્યેન** મેઠ બાસપાલસુત મેઠ **રિપાલેન** આમનઃ સ્વમાનુદિશાયાચચેયૌષ્ઠે શ્રીજગજ્યંતમહાતીર્થે શ્રીનેમિનાથદેવસ્ય નિત્યપૂજાર્થે ઢ૦ ૨૦૦ શતદ્વય પ્રદત્તં । બ્રમીધાં વ્યાજેન પુણ્યસહસ્ર ૨૦૦૦ દ્વયેન પ્રતિદિનં પૂજા કર્તવ્યા શ્રીદેવકીયભારામવાટિકાસત્કપુણ્યાનિ શ્રીદેવપંચકુલેન શ્રીદેવાય કૃતાવનીયાનિ ॥ ”

(૨) “સંવત્ ૧૩૩૫ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૮ ગુરો શ્રીમદુજગ્યંતમહાતીર્થે દેવ....ચ શ્રીનેમિનાથપૂજાર્થે **શ્વસલક-વત્સલ્યશ્રીમાલજાતોય સંચ. લીલળ ત....”**

(૩) “સંવત્ ૧૩૩૯ યેષ્ઠ સુદિ ૮ વુષે શ્રીજગજ્યંતમહાતીર્થે શ્રયવાણાવાસ્તવ્ય પ્ર[િ]વાટજાતીયમર્હે જિસપરસુતમર્હે **પૂનમસિદ્ધ** આયંયુગસિરિશ્રેયાર્થે નેષકે દ્રા. ૩૦૦ ગોળિ શતાનિ નેષકે કારિતાનિ દિનં પ્રતિ પુણ્ક ૩૦૫૦ ॥ ”

મંડપની અંદરની બીંટમાં ત્રણ મૂર્તિઓ એકોસાથે વિરાજમાન છે. નાની છે તે સં. ૧૨૭૫ માં બનાવેલી શ્રીકૃષ્ણપ્રીય(૧)અથવા શાંતિસુરિની છે. બીજી બે મોટી મૂર્તિઓ પૈકી એક કલિકાલચર્ચક શ્રીકૃષ્ણદસુરિની અને બીજી શ્રીકૃષ્ણપાલ નરસીની છે. તેમાં બીજી પથ્થ પ્રતિમાઓ છે.

બમતીમાં ૮૪ ફેરીઓ છે. તેમાં ત્રણે વિભાગે ફરાય છે. ફેરીઓમાં તીર્થંકર પ્રતિમાઓ, યક્ષ-યક્ષિણીની મૂર્તિઓ, સ્થેતશિખર, નદીશ્વરદીપ વગેરેની રચના છે. બહારનો બીજો મંડપ ૩૮x૨૧ ફીટ લાંબા-પહોળો છે. ગોળા બોટલા ઉપર સં. ૧૬૯૪ ના ચિત્ર વહિ ૨ ના કિવસે ૧૪૫૨ ગણધર મહારાજેનાં પગલાં બે વિભાગમાં વહેંચાયેલાં સ્થાપન કરેલાં છે.

આ મંદિરની મોટી બમતીમાં એક લેખકું છે. તેમાં પેસતાં સાથે જ રહનેમિ અને શ્રીનેમીશ્વરની પ્રતિમાઓ છે; તેને જીવિતસ્વામીની પ્રતિમાઓ કહે છે. ચોથરામાં ઢાળી બાજુએ જતાં એક દ્વાર આવે છે. તેમાં એક મોરડામાં ઘડીને નીચે જીવિતસ્વામી પગથિયાં છે. નીચે સમુપ્ત શ્રીઅમીતરા પાર્શ્વનાથની મૂર્તિનાં દર્શન થાય છે. આ મૂર્તિની અબ્બીશુદ્ધ નખ વગેરેની ચિત્રપદ્ધતિ જોઈને અને પાછળના ટેકાઓ વગેરે લક્ષણોથી ઢોકો તેને સંપ્રતિરાજે બરાવેલી કહે છે. આ પ્રતિમાની કાંતિ, ગંભીરતા અને ઉદ્ધાસભરું વહન જોઈને તો કરી જવાય છે. પરશ્વરની આ મૂર્તિમાં એવું લાવવચ અને તાદશ્ય છે કે બાજુ સાક્ષાત્ ભગવાનની સાથે જ એકા દોષકો એવું અનુભવાય છે. દૂંકમાં-પરેપર, શિશીએ આમાં પોતાના આત્મા ફેડી દીધા હોય એમ લાગે છે. આવી મૂર્તિઓ જગદ્દેવ જ ભવામાં આવે છે.

આ મૂર્તિની ઢાળી બાજુએ ગ્રહકામાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ છે. તેના ઉપર સં. ૧૩૫૮ નો લેખ છે, તે લેખથી માલમ પડે છે કે, આની પ્રતિષ્ઠા ખરતરગચ્છીય શ્રીજિનચંદ્રસુરિએ કરી છે.

શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની મોટી બમતીમાં તીર્થંકર પ્રતિમાઓ અને ૧૮ બેડી પગલાં છે. દક્ષિણ તરફના દ્વારની ઢાળી બાજુએ મોટામાં મોટાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનાં પગલાં છે, એ જ દ્વારની જમણી બાજુએ શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની અધિકાધિકા ડેવી અધિકાદેવીની મૂર્તિ વિરાજમાન છે.

૨. જગમાલજી મંદિર :

આ મંદિરની પછાટ પોરવાડ જગમાલ જોરધનવાળું દેરાસર પૂર્વદારનું છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૮૪૮ ના વૈશાખ સુદિ ૬ ને ગુજરાતે શ્રીજિનેન્દ્રસુરિએ કરેલી છે.

આ દેકમાં યદને મેલકવસહી, સંગ્રામ સોનીની દેક તથા કુમારપાલીની દેકમાં જવાય છે.

૩. મેલકવસહીની દેક :

શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની દેકમાંથી ઉત્તર તરફ નીચે ઊતરવાનો એક ઇસ્વાળ છે. ત્યાંથી આ દેકમાં પ્રવેશ કરાય છે. આ દેક સિદ્ધરાજના મહાકાંત્રી સ્વજન ક્ષેત્રીએ બંધાવેલી કહેવાય છે. સિદ્ધરાજે સ્વજનને સોરઠનો કંડનાયક નીમ્યો ત્યારે તેણે સોરાષ્ટ્રની ત્રણ વર્ષની ઉંમર પાટણના રાજાનાં ડારખાતે ન ચોકડતાં અહીંના શ્રીનેમિનાથ ભગવાનના મંદિરનો છબ્બેકાર કરવામાં ખરચી નાખી હતી. આથી કુલ થયેલો સિદ્ધરાજ સ્વજનને શિક્ષા આપવા સોરાષ્ટ્રમાં આવ્યો તે અગાઉ મંત્રીએ લામનસ્થલી (વધલી) ના એક ક્ષેત્રી પાસેથી છબ્બેકારનો તમામ ખર્ચ લેવાનું નાકો કરી લીધું હતું. તે નાણાં પાટણ પહેંચતાં કરવા માટે સિદ્ધરાજની સમક્ષ આજ્ઞા મળી હતી પરંતુ જ્યારે સિદ્ધરાજે શ્રીનેમિનાથ ભગવાનને સુંદર પ્રાસાદ ભેંચે અને તે પછી ‘કર્ણવિહાર’ નામે પ્રસિદ્ધિ પામતો સાંભળ્યો ત્યારે સિદ્ધરાજના હર્ષનો પાર ન રહ્યો. સિદ્ધરાજે એ નાણાં ન લેતાં તમામ ખર્ચ રાજાનાં ડારખાતે માંડવાનું કરમાવ્યું. આથી સ્વજનને વધલીમાંથી મેળવેલાં નાણાં દ્વારા આ નવી દેકની રચના કરાવી એવી લોકમાન્યતા છે. કાંઈ આને મેલકચાહે બંધાવ્યાનું પણ કહે છે.

આ દેકમાં પેસતાં જ જમણી બાજુએ પાંચ મેટુનું રમણીય મંદિર છે. ચારે દિશામાં ચાર અને વચ્ચે પાંચમા મેટુ પર્વતની રચના છે, દરેકમાં ચોટખી પ્રતિમાઓ છે. તેમાં સં. ૧૮૫૬ ના લેખો લેવાય છે. ડાબી બાજુએ શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની વિશાળકાય પ્રતિમા છે, જેને ‘અઠગહણ’ કહે છે. આ મૂર્તિમાં વૃષભનું ૨૫૫ લાંબન લેવાય છે. ખજા ઉપર અને બાજુએ કાઉસગિયા પ્રતિમાઓ છે.

મુખ્ય મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રીસહસ્રકલ્પ પાર્શ્વનાથની ધ્વેતકાય ભવ્ય પ્રતિમા છે. સં. ૧૮૫૬ માં શ્રીવિજયાજનનન્દ-સુરિએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે. આ મંદિરમાં બે મંડપો છે. મંડપોના બુમટોમાં આલેખેત્રી આધુતિઓ, નૃત્યપુતળીઓ, મંડપના છબ્બેકારી કેરણી વગેરે રચનીય છે. દક્ષિણ તરફની ભવતીમાં આવેલા કેરણીવાળા દેરાસરમાં અષ્ટાષ્ટક ગિરિની રચના છે, તેમાં ૨૪ પ્રતિમાઓ પધરાવેલી છે ને ઉત્તર તરફની ભવતીમાં શ્રીચોચાળ પ્રતિષ્ઠિત કરેલા છે. આમાંની કેટલીક દેરીઓમાં દેવવાડાના જિમલવસહી અને કુસુવસહીના સ્થાપત્યને મળતાં શિલ્પ કંડારોં લેવાય છે.

૪. સંગ્રામ સોનીની દેક :

મેલકવસહીમાંથી બહાર નીકળી ઉત્તર તરફ જતાં ‘સંગ્રામ સોની’^{૧૯} ના નામે ઓળખાતી દેક આવે છે; પરંતુ પ્રાચીન ગ્રંથોમાંથી સંગ્રામ સોનીએ ગિરનાર પર દેક બંધાવ્યા સંબંધે ઉલ્લેખો જડતા નથી. પ્રસ્તુત શોક્ષેમહંસ ગણિએ (વિ. સં. ૧૫૦૨ થી સં. ૧૫૧૭ વચ્ચે) રચેલી ‘ગિરનાર ચેત્ર પ્રવાસી’માં^{૨૦} આ દેકના ઉદ્ધારક તરીકે ઓળખાતો સોની સ્વમરસિંહ અને આલદેવનો આ પ્રકારે ઉલ્લેખ કર્યો છે:—

“ સમરસિંહ—મહાદેવ તણુ ઉદાર નિહાસડે, અંધિ પ્રહિત્ય અતિવિસાસ અટીરીસ જિજ્ઞાસડે. ૬
ધન ધન સોની સમરસિંહ માકહે કરાવિઅ, એહિ કરવાકુચવનિહાર ઉદાર કંઠાવિઅ;
ચિહુ’ હસિ ચિહુ’ બચીહિ’ મૂળનાયક તલ્હાં બાર, કસમિ રહિઆ પ્રથમ જુમિ સિરિ તેમિકુમાર;
ઘડતાં જસુ આતાસિ અબલહિં સવે રડતાં રોગ, સરડે રચાવી પૂરવંચિરનાસડી બે અનુદંડે બોરા સંભોગ. ૨૫

૧૯. સં. પ્રાસિંહ સોની શુલ્ભરાતના વડિયાર અંકના લેહવાડા મામથી સપરિવાર માંડવર જઈ વસ્યા હતા. ત્યાં વેપારાદિથી સંપાતિ મેળવી તેમની કુળજાતની કપિત સાંભળી અપાસુદોન બાદશાહના મંત્રીપદે નિમાયા. બાદશાહે તેમના કાર્યની પ્રસન્ન મધને તેમને ‘નમઃશ્રવમયિક’ની પદવીથી નવાબના હતા. તેમની ધર્મશક્તિ અત્યંત હતી. ‘જનવતીસત્ર’ના બાબનામમાં ‘ગોપા’ સ્ખંડ આવતાં એકેક સોનેથી મળતાં કુલ ૪૬૦૦૦ સોનેના અને બીજા મળીને એક લાખ સોનના ચાનખાતામાં આવી ‘કંઈવસત્ર’ અને ‘કલકચરિકા’ની સુવર્ણ તેમજ તોપાદારી સવિત્ર પ્રતિમા સં. ૧૪૫૧ માં લખાવી હતી અને પાટણ, રાજનગર, ખંભાત, બારાવ વગેરે સ્થળે મોટા સાનબંકારે સ્થાપ્યા હતા. તેમણે આંધ્રગઢ, અમલી, કોઈ, અંદોર, આલમંડળ, સામલિયા, ધાર, નગર, ખેડી, ચંદાઉથી મુખ્ય નગરોમાં મળીને ૧૭ જિનપ્રાસાદો બંધાવી શ્રીસેનાસુંદરચરિત્રના કાષ્ટ પ્રતિષ્ઠિત કરાવ્યા હતા. ૫૧ જિનપ્રાસાદોને છબ્બેકાર કરાવ્યો હતો. તેઓ સ્વયં વિદ્વાન પણ હતા, એ તેમણે સં. ૧૫૦૨માં રચેલા ‘જુહિસાગર’ નામના મંથની પ્રતીત લખે છે. વળી, તેમના વિદ્યુદ્ધ શીલ્પી વખ્ખ અમરસિંહ દેવાની હદીકિત પણ લખાણ મળે છે.

૨૦. “ પુરાતત્વ ” વેમાસિક, વર્ષ: ૧, અંક: ૩, પા: ૨૬૨.

કિંમનાશ્વ-નિવાશી તિહાં સિરિ સોહાઈ બહત, અણુ પ્રતિમા વામ પાસ ફરિ તાણુ સનામ;
મંજી સપલ વિશાલ મેથમંડપ ફલિઆહીડે, તિહું દિસી ભદતપા પ્ર(મ)સાદ બાવલ નિજાહીડે;
ઝોજાવસિ ઓસખરસી માલદિલિ બનરગિ, સંવત ચઈઠ ચુરાણુવલ (૧૪૮૪) નિરખાહીઝે ઉદરીઉં ઉતુમ ” ૨૬

બળી, ભાવહર્ષના શિષ્ય રંગચારકૃત “ચિત્રનારનિરિ ચૈત્યપરિપાટી ” (શ્રીઅગરચંદ્રો નાહતાના સંબંધમાંની સં. ૧૭૨૪ માં લખાયેલી અપ્રસિદ્ધ-હસ્તલિખિત પ્રતિ)માં પણ ઉપર્યુક્ત કથનને પુષ્ટિ આપતાં જણાવ્યું છે:—

“ધન ધન સોનીવંશે પ્રભાવક, સમરસિંહ માલકે આવકે જિજ્ઞાસુ કરીય ઉદાર. ૧૬
નિહું બુઝીપતિ જિજ્ઞાસુ ભાર, કડકામિ રહિયા નેમિકુમાર પદમ બુઝિ પેપેલિ. ૧૭
સંવત ચઈઠ ચઈરાણુ (૧૪૮૪) વચ્ચરિ, ઊધરિચઈ જિજ્ઞાસુવલ મનોહર બુધર જેમ ઉતુમ. ” ૧૮

આ ઉપરથી જણાય છે કે, ઝોજાવંશી સોની સમરસિંહ-આલદેવ નામના વ્યવહારી-વણિકોએ સં. ૧૪૬૪ (એટલે ઉપર્યુક્ત શ્રી. હેમહંસ કવિના સમસામયિક) કલ્યાણુત્રય વિકારનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો. ચારે બાણુ ત્રણ બુઝિ, અને વિશાળ મેથમંડપ રણિયામણો છે. બીજા ત્રણ મંદિરો ભદ્ર ભતનાં^{૧૧} હતાં ને બાવન જિનાલય હતું; જે આ સમરસિંહે કરાવ્યું હતું. વસ્તુતઃ સમરસિંહ ને સંશ્રામ સોનીના નામની સેળસેળ થઈ જવાથી સમરસિંહને મહલે શ્રદ્ધામ સોની એવી પ્રસિદ્ધિ થઈ ગયેલી હોય એમ લાગે છે. અત્યારે જે મંદિર શ્રદ્ધામ સોનીમાં આવે છે તેનું વર્ણન આને મળતું આવે છે. આ દેહનું મંદિર પ્રાચીન છે. સુખ્ય મંદિર બે માળનું છે અને અહીંનાં બધાં મંદિરોમાં વધુ જોયું છે. વિશાળ મૂળભાસમાં મૂળનાયક શ્રીસહસ્રકલ્યા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ અણ્ણેદાર સમયની છે. સં. ૧૮૫૬માં શ્રીજિનેન્દ્રસુરિએ આની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. રંગમંડપની રચના વિશાળ અને રમણીય છે. ઉપરની બાણુએ બેઠક છે. બમતીમાં ત્રણ દેરાસરો છે. ફક્તિષ્ઠ દિશાની દેરીમાં શ્રીઅજિતનાથ ભગવાન, પશ્ચિમ દિશાની દેરીમાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાન, અને ઉત્તર દિશાની દેરીમાં શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનનું ગિળ છે. બમતીમાં કુડં બનેલો છે; શેઠ પ્રેમાભાઈ હેમાભાઈએ સં. ૧૮૪૩ લગભગમાં આ દેહને સમરાવી છે.

૫. કુમારપાલની દેહ :

શ્રદ્ધામ સોની(સમરસિંહ સોની)ની દેહકી આગળ જતાં કુમારપાલ મહારાજની દેહ આવે છે. ગુજરાતના ઇતિહાસ જાણનારને શ્રીહેમચંદ્રસુરિના અનન્ય ભક્ત પરમાર્હત કુમારપાલ નરેશની જીવનકથા અબાણી નથી. તેમણે આ મંદિર તેરમા સૈકામાં બંધાવ્યું છે.

વિશાળ મંદિરને ફરતો ચોક છે. મૂળભાસમાં મૂળનાયક શ્રીઅભિનંદનકવામીની રથામવણી^{૧૨} જાણ્ય પ્રતિમા ગિરાજમાન છે. તેના ઉપર સં. ૧૮૭૫ નો લેખ છે. આમાં આવેલો ચોરોશ ચાંબલાવાળો મંડપ હવે તો રંગીન કાચથી મઢી લેવામાં આવ્યો છે. કુમારપાલના સમયનું જૂનું કામ અનેક વખતના અણ્ણેદારથી નષ્ટપ્રાય; થઈ ગયું છે. ડોલીનપાળા શેઠ જીવરાજ ધનજીએ આનો અણ્ણેદાર કરાવ્યો છે.

ઉપર્યુક્ત ચારે સોધણમરી દેવપ્રાસાદો એક જ કોટમાં આવેલાં છે.

કુમારપાલની દેહમાં ઉત્તર અને ફક્તિષ્ઠ તરફ બે દ્વારો મૂકેલાં છે, તેમાંથી પાર્વતીય પ્રદેશમાં આવેલા શિવદ્ર-પ્રભુના નાના મંદિર તરફ અને જીમકુડં તરફ જવાય છે. મનોરમ મંદિરની પાછળ ગજપદકુડં (કાંથી પગલાંનો કુડં) છે. ભાં એક ધાંબલા ઉપર જિનપ્રતિમાઓ ફેરેલી છે. બીજી નવો કુડં પણ ગજપદકુડં કહેવાય છે.

કુમારપાલના મંદિરથી ડાબી બાણુએ ઘણો વિશાળ જીમકુડં નજરે પડે છે. અહીં ઘણાં પ્રાચીન અવશેષો પડેલાં મળી આવે છે. એક તરફની બીંતમાં એક પાખાણુમાં પ્રતિમાઓ કોતરેલી જોવાય છે અને નીચે કાચ એકીને કીચી રહેલી આવક-આવિકાઓની આકૃતિઓ પણ છે.

૨૧. ચાર દારવાળાં મંદિરોને ફરતાં મુખ્ય દરવાજા સિવાય બાકીના ત્રણ દરવાજાઓની અમુખ બીજાં ત્રણ મંદિરો હોય છે એ ‘બદમાયાદ’ કહેવામાં આવે છે.

૬. આનંદિક લોજીસ્ટીક ટૂંક :

શ્રીમદિનાથ ભગવાનના કાંટમાં પ્રવેશ્યા પછી જમણી બાજુએ એક મંદિર છે. કન્હ-મંદિરની વીણા કોણવાલ આનંદિક લોજીસ્ટીક સં. ૧૯૦૧ લગભગમાં આ મંદિર બાંધાવ્યું છે. મૂળભાસમાં મૂળનાયક શ્રીસંભવાય ભગવાન છે. રંગમંડપ વિશાળ છે. મંદિરના ચોટમાં એક સુંદર કુંડ બનેલો છે.

૭. વસ્તુપાલ-તેજપાલ અને ગુપ્તસ્તાની ટૂંક :

મુખ્ય માર્ગે આગળ જતાં જમણી તરફ આ ટૂંક આવે છે. શ્રીવસ્તુપાલ તેજપાલે આ મંદિરે બાંધાવ્યાં એમ એ મંદિરમાંથી મળી આવતા સં. ૧૨૮૮ ના મોટા ૬ શિલાલેખોથી જણાય છે. ૨૨

રાણલવેલુબની ગુફાએ જતાં પહાડ ઉપર સં. ૧૨૮૬નો લેખ છે. તેમાંના નીચે જણાવેલો શ્લોક ગિરનારના રસ્તામાં ત્રણેક સ્થળે કાંટારેલો નજરે પડે છે:—

“વસ્તુપાલવિહારેણ દારેણેવોગ્ગવલચિયા । ઉપકળ્પસ્વિતેનામ્ શૈલરાજો વિરાજતે ॥”

મહામાત્ય વસ્તુપાલ-તેજપાલ નામે બંધુમેલકી તેરમી સદીમાં ગુજરાતના ઇતિહાસમાં નામકિત વ્યક્તિએ હતી. તેઓ દામેલ રાજવીતિજ હોવા છતાં પુણ્ય કાર્યોમાં તેમણે પોતાની અદ્યત્ત લક્ષ્મી વાપરી છે. આણુ, શત્રુજય, ગિરનાર વગેરે સ્થળમાં રચેલાં મંદિરો એમના કીર્તિકલાપ વિસ્તારી રહ્યાં છે. ગિરનાર પરનાં મંદિરો વિશે રા. અબ્બાસ પાઠક કહે છે: “પ્રાચીન વ્યવસ્થામાં અને આ (મંદિરો) સર્વ કાંડ કરતાં સારાં લાગે છે. મુખ્ય મંડપની ત્રણ બાજુ પર વિમાનો ગોઠવેલાં છે અને તેને ફરતો આટલો છે. Symmetry સમમાનવર્થી આ મંદિરો ઘણાં બધાં લાગે છે.”

ઉપર્યુક્ત છ શિલાલેખો પૈકી એકનો સ્વાર આ છે:—

“સં. ૧૨૮૮ ના શાળુ સુદિ ૧૦ ને પુણ્યવારે મહામાત્ય વસ્તુપાલે પોતાના કથ્વાણુ માટે, જેની પાછળ કપર્દી વધનું મંદિર છે એવું ‘શત્રુજયપતાર’ નામનું આદિનાથનું મંદિર, તેના અગ્રભાગમાં ડાબી બાજુએ પત્ની લાલિતાદેવીના પુણ્યાર્થે ૨૦ બિન્દોથી અલંકૃત એવું ‘સંમેતાશિષ્યપતાર’ નામનું મંદિર તેમજ જમણી બાજુએ બીજી પત્ની સોપાયાના એથ માટે ૨૪ બિન્દોવાળું એવું ‘અષ્ટાપદાવતાર’ નામનું એમ આર મંદિરો બનાવ્યાં હતાં,” એવી હકીકત શિલાલેખોમાં વર્ણવેલી છે, પરિંત બિનહર્ષગણ્યો ‘વસ્તુપાલચરિત્ર’માં વસ્તુપાલ-તેજપાલે પર્વત ઉપર શું શું બનાવ્યું તેની સવિસ્તર નોંધ આપી છે. ૨૩ આ નોંધ શ્રીવસ્તુપાલના સં. ૧૨૮૮ ના

૨૨. “ગુજરાતના ઐતિહાસિક લેખો” ભા. ૩, પૃ. ૧૪ થી ૧૫.

૨૩. “ગિરનાર તીર્થપતિ શ્રીમદિનાથના મંદિરના પાછલા ભાગમાં પોતાના કથ્વાણુ માટે શત્રુજયપતારો આદિનાથનો પ્રાસાદ બનાવ્યો અને તેનું ‘વસ્તુપાલવિહાર’ એવું નામ આપ્યું. આના ઉપર સુરજની દેવીપ્રમાન કળક સ્થાપન કર્યો અને સુંદર સ્ફટિક સમાન નિર્મળ પાયાજીની ભગવાનની ભવ્ય મૂર્તિ સ્થાપન કરી. તે મૂર્તિની આસપાસ પોતાના પૂર્વજોના એથ સાડુ શીખળિતનાથ અને શ્રીવાસુપૂર્ણ તીર્થકેશની પ્રતિમાઓ વિરાજમાન કરી. એ મંદિરના મંડપમાં ક. આંડપની મોટી મૂર્તિ તથા અગ્નિદેવી અને શીખળાવીર બિનના બિન્દો સ્થાપિત કર્યાં. ગર્ભાગાર (મુળભાગ)ના દારની દક્ષિણ અને ઉત્તરની બાજુએ કમ્બો પોતાની અને તેમના નાનાભાઈ તેજપાલની અધારક મૂર્તિઓ બનાવી. એ મંદિરની ડાબી બાજુએ પોતાની પ્રથમ પત્ની લાલિતાદેવીના પુણ્યાર્થે “સંમેતાવતાર” નામનું મંદિર બનાવ્યું અને તેમાં ૨૦ તીર્થકેશની મૂર્તિઓ સ્થાપિત કરી, એમાં જ પોતાના પીળ પૂર્વજોની પણ મૂર્તિઓ વિરાજિત કરી, પોતાની બીજી પત્ની સોપાયા (સોપ્પલવતા)ના એથ માટે મૂળ મંદિરની જમણી બાજુએ “અષ્ટાપદાવતાર” નામનું મંદિર કરાવ્યું અને તેમાં એવીસે તીર્થકેશનાં બિન્દો સ્થાપ્યાં તથા એમાં જ પોતાની માતા કુમારદેવી અને પોતાની છ બહેનોની મૂર્તિઓ સ્થાપિત કરી. આ ત્રણે મંદિરોને સુંદર અને વિશિષ્ટ ત્રણ તોરણો કરાવ્યાં. ‘વસ્તુપાલવિહાર’ અર્થાત ત્રણે મંદિરોમાંના મંધપમાંના મંદિરોની પાછળ, અનુવત વિમાન જેવું કપર્દી વધનું મંદિર બનાવ્યું. તેમાં એ વધની અને આદિનાથ ભગવાનની માતા મુરુદેવીની ગળગદ મૂર્તિ વિરાજમાન કરી.

તીર્થપતિ શ્રીમદિનાથ તીર્થકેશનું ને મંદિર છે તેના દક્ષિણ, પશ્ચિમ અને ઉત્તર; એમ ત્રણે દિશાનાં દારો ઉપર સુંદર તોરણો કરાવ્યાં એ જ ચૈતન્ય (મંડપમાં ?) દક્ષિણ અને ઉત્તર બાજુએ પોતાના પિતા અને પિતામહની અધારક મૂર્તિઓ સ્થાપિત કરી. તેમજ પોતાના માતાપિતાના કથ્વાણુ માટે એ જ ચૈતન્ય મંડપમાં, શીખળિતનાથ અને શીખળિતનાથની કમ્બોસર્વસ્થ પ્રતિમાઓ બનાવી. એ મંદિરના મંડપમાં સ્વામીસ્થ કરતી વેળા કંઈકામણ જાતી તેથી તેની આગળ બીજો ‘ઈન્દ્ર’ નામનો વિશાળ મંડપ બનાવ્યો.

શિલાલેખોને સમર્થન કરતાં વિશદ સ્પષ્ટીકરણ પશુ કરે છે. શ્રીવસ્તુપાલે કરાવેલી સુંદર રચનાઓના માત્ર આ શાકિત્વક પુરાવાઓ સિવાય બહુ જોષી રચનાકૃતિઓ આજે બાકી જેવા મળે છે. વર્તમાનમાં શ્રીવસ્તુપાલનાં આ મંદિરમાં ઘણા ફેરફાર થઈ ગયા છે. શ્રીવસ્તુપાલના પૂર્વે અને કુદુંગોઓની મૂર્તિઓ, અંગા અને અવલોકન આદિ શિખરોમાં બંધાવેલી દેવકુલિકાઓ, ઇક્રમંડપ, સુખોદધાટનક સ્તંભ વગેરેમાંથી આપારે કદ્યું જેવા મળતું નથી. શ્રીવસ્તુપાલે શરૂઆતવાર બંધાવેલું, જેમાં મૂળનાથક શ્રીઆદિશ્વર ભગવાન હતા, ૨૪ પશુ આજે જે સુખ્ય વચ્ચેનું મંદિર છે તેમાં મૂળનાથક શ્રીશામળા પાર્શ્વનાથ ભગવાન ગિરાર્જી છે તે એ મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૩૦૫ નો લેખ આ પ્રકારે વંચાય છે :—

“સં. ૧૨૦૫ વૈશાખ સુદિ ૩ રાત્રી પતનવાસત્ય શ્રીમલ્લશ્લોકી ઠંઠ વાહદુત મહં વપસિહ પુત્ર ઠ. વર્ષામિદેવીચંગજ
.....નજ મહં શ્રીસામતસિહ તથા મહામાત્યશ્રીસલ્લસણસિદ્ધાન્નાં શ્રીવાર્ધનાથમિં પિત્રોઃ શ્રેયસેઽવ કારિતં તતો મુદ્દગમ્જો
શ્રીપ્રબન્ધસુરિપટો(દો)દ્વરણશ્રીમાનદેવસુરેશિષ્યશ્રીગ્રાચાર્ણંદ્ર.....પ્રતિષ્ઠિતં [શુભં મવતુ] ॥” ૨૧

—સં. ૧૩૦૫ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને રાત્રિવારે પતનવાસત્યે શ્રીમલ્લશ્લોકી ઠં. પાહડના પુત્ર મહં. વપસિંહ અને તેની પત્ની વર્ષામિદેવીના પુત્ર.....મહં. સ્થામંતસિંહ તથા મહામાત્ય સલ્લસણસિંહે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું બિંબ પિતાના ક્ષેત્ર આદે કરાવ્યું અને તેની બુદ્ધગમ્જીના શ્રીપ્રબન્ધસુરિ, તેમના શિષ્ય શ્રીમાનદેવસુરિ, તેમના શિષ્ય શ્રીધ્યાનંદસુરિ.....એ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

આ શિલાલેખથી પ્રતીત થાય છે કે, આ મૂર્તિના બરાબરનાર અંત્રી સ્થામંતસિંહ અને મહામાત્ય સલ્લસણસિંહ છે; એટલું જ નહિ આ બંને ભાઈઓએ ગિરનાર પરના શ્રીનેમિત્રિનાલયની આગળ એક જગ્યા મંદિર બંધાવી મૂળનાથક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનને પ્રતિષ્ઠિત કર્યાના હવાલો સં. ૧૩૨૦ ના એક શિલાલેખમાંથી ૨૨ આ પ્રકારે મળે છે :—

“રૈયાસાલકચુલે ચ, શ્રીનેમિત્રિનાલયપ્રતઃ । પ્રાંશુ પ્રાસાદમલ્લશ્વપિ, વિવિં વાર્ધજિનેશિતુઃ ॥૧૦॥”

એ મંદિરના અમ્ભભાગમાં, પોતાના વંશજોના મૂર્તિઓ સહિત શ્રીનેમિનાથ તીર્થંકરની મૂર્તિવાલો “સુખોદધાટનક” નામનો સુંદર અને ઉત્તમ સ્તંભ બનાવ્યો. ત્યાં જ ઠં. આશરાજ (પોતાના પિતા) ના પિતા અને પિતામહનું પશુ મૂર્તિ યુગલ સ્થાપન કર્યું. વળી, “પ્રવાગ” (પરબી) ની પાસે ત્રણ તીર્થંકરોની ત્રણ દેવકુલિકાઓ (લેખોમાં જણાવ્યા પ્રમાણે શરૂઆતવાર, સ્તંભનાકાવતાર અને સ્તંભપુરાવતાર નામે) તથા પ્રસ્થિત સહિત સરસ્વતી દેવીની દેવકુલિકા જેમાં પોતાના પૂર્વજોની પશુ એ મૂર્તિઓ હતી એમ આર દેવકુલિકાઓ બનાવી. શ્રીનેમિનાથના સુખ્ય મંદિરના અંડપના ઉપર સુવર્ણકલશ સ્થાપ્યા. આખાના મંદિર આગળ એક મોટો અંડપ બનાવ્યો, તથા એક તીર્થંકરની દેવકુલિકા પશુ ત્યાં બનાવી. અગિયારેવીની આસપાસનો પરિકર આશરાજના ઉત્તરના આરસપાણીનો બનાવ્યો. એ બંનાપાણી શિખર ઉપર ૬. અંડપના કપાણ આદે શ્રીનેમિનાથની એક મૂર્તિ તથા એક પ્રુદ અંડપની મૂર્તિ અને પોતાના ભાઈ અહોદેવી એક મૂર્તિ; એમ ત્રણ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી, આવી જ રીતે અવલોકન નામના શિખર ઉપર ૬. અંડપનાદના પુરવ માટે શ્રીનેમિત્રિનાથ તથા પ્રુદ ૬. અંડપનાદની અને પોતાની; એમ ત્રણ મૂર્તિઓ સ્થાપી પ્રભુન નામના શિખર ઉપર ૫૫ ૬. સોમના કૈયાથે શ્રીનેમિત્રિનાથ તથા ૬. સોમ અને પોતાના નાનાભાઈ તેજપાલનો; એમ ત્રણ પ્રતિમાઓ પ્રતિષ્ઠિત કરી, એ જ પ્રમાણે સાંઘકિખર ઉપર ૬. આશરાજના પુરવાથે નેમિત્રિનાથ અને પ્રુદ ૬. આશરાજ તથા તેની પત્ની કુમારદેવી (અંત્રીશ્વરની માતા) ની એમ ત્રણ પ્રતિમાઓ વિરાજમાન કરી. ” અસ્તાવઃ ૬, સ્થાકઃ ૬૬૧ થી ૭૨૯

૨૪. “વસ્ત્રપાસિ વરગતિ ભૂલજી કારિક રિસહોસક, અગ્રવન સંમેય સિદ્ધવરમંડપુ મણહી, (૧૫)
કરતિ જરગુ મરૂવિ કુદવિ તુડ પાસાઈકિ, ધરિયપ સિર કુણતિ વેવલિવિ પસોઈકિ. (૧૬)
તેજપાસિ નેમપરિકિ તથા તિહુવણજખુરંજખ, કપાણુકિ તકિ તુડ જુવખં લખિક મવજખ. (૧૭)
રાજર્ધ રિસિ રિસિ કુડિ કુડિ નીજરણ ઉમાસો, ઇક્રમંડપ દેપાલિકિ અરિ ઉકરિકિ વિસાસો. ” (૧૮)

—શ્રીવિજયસેનસુરિચિત ‘સુખરસાસુઃ

૨૫. “યુગરાતના કૈતિકાસિક લેખો.” બા. ૩, પૃ. ૪૨.

૨૬. એજના. પૃ. ૨૦૬ ઉપર પ્રસિદ્ધ મથેલા સં. ૧૩૦૨ના એક શિલાલેખમાંથી એવી હકીકત સાંપડે છે કે, યુગરાતના મહારાજા વીસલદેવે સલ્લસણસિંહને સોંપાડ્યું સંખા નીચેના હતા. પાછળથી તેની ક્ષાત્રમાં બદલી કરી ને તે નર્મદાના કાંઠે મરણ પામ્યો. તેના ભાઈ અંત્રી સ્થામંતસિંહે પોતાના ભાઈના પુરવાથે સલ્લસણના પશુનું વિધ્યમંદિર અને શ્રીવાર્ધનાથ ભગવાનનું મંદિર ગિરનાર પર બંધાવ્યું હતું.

—રેવાતાચલાના શિખર ઉપર શ્રીનિમિલિના મંદિરની આગળ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનો જીવો પ્રાસાદ તેણે (સામંત-સિંહ અને સહસ્રલુસિંહ) બંધાવ્યો. (વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ સ્ત્રીક અશુદ્ધ, જન્યુમ છે.)

શ્રીવસ્તુપાલે સં. ૧૨૮૮ માં બંધાવેલાં મંદિરોનો જીર્ણોદ્ધાર સં. ૧૩૦૫ જેટલા દુકા ગણામાં થાય એ બનતું સંભવિત નથી. વળી, શ્રીવસ્તુપાલનું મરણ સં. ૧૨૬૬ માં અને તેજપાલનું મરણ સં. ૧૩૦૪ માં થયેલું છે તેથી જીર્ણોદ્ધારને થોડા જ કામ હોય તે તો પોતે જ કરાવી શકે એમ હતો, આથી વચ્ચેનું આ મુખ્ય મંદિર વસ્તુપાલે નહિ પણ મંત્રી સામંતસિંહ અને સહસ્રલુસિંહે બંધાવ્યું એમ ઠરે, જ્યારે શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલું શ્રીશત્રુંજયાવતાર કયાં હતું અને તેનું શું થયું એ નિર્ણય કરવાનું રહે. અલબત્ત, આ મંદિર શ્રીવસ્તુપાલે કે સામંતસિંહે બંધાવ્યું એનો નિર્ણય કરવા માટે ઐશ્વર્યવંશનાં ઇતિહાસિક પુરાવાઓ અપેક્ષિત છે જ; એટલે એના બંધાવનારનો ચોક્કસ નિર્ણય કરવા બાકી જ રહે છે.

એટલું નક્કી છે કે, વચ્ચેના મંદિરની બંને બાજુનાં મંદિરો શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલાં છે એમાં સંદેહ નથી. સં. ૧૨૮૮ ના જ છ વિસ્તૃત શિલાલેખો મળ્યા છે તે એ જ મંદિરોમાંથી જ પ્રાપ્ત થયા છે; વચ્ચેના મંદિરોમાંથી નહિ.

આ રીતે જોઈએ તો આજે શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલાં મંદિરો પૈકી બે મંદિરો તો વિદ્યમાન છે જ જ્યારે બીજાં મંદિરો કાળકવલિત થયાં કે જીર્ણોદ્ધાર થવાથી તેનો સહાર ફેરફાર થઈ જતાં આજે નિર્ણય કરવાનું કામ અશક્ય બન્યું છે.

આ દુકામાં પરસ્પર જોડાયેલાં ત્રણ મંદિરો છે. શ્રીશામળા પાર્શ્વનાથ ભગવાનના મુખ્ય મંદિર મૂળભારો ૧૩ ફીટ સમથારસ છે અને રંગમંડપ ૫૩૨૨૯ ફીટ લાંબો-પહોળો છે. મંદિર એક ઘૂમટવાળું છે છતાં વિવિધ શૃંગ અને ઉંડુ શ્રાવણનાં શિખરોથી શોભાયમાન લાગે છે.

ડાબી અને જમણી બાજુએ શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલાં દેરાસરો અત્યંત રમણીય છે. બંને બાજુના સમવસરલોમાં ઓમુખજી પધારાવેલા છે. ડાબી બાજુના દેરાસરમાં ઓમુખની ત્રણ પ્રતિમાઓ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની છે. તેમાં સં. ૧૫૫૬ ના લેખો છે ને ચોથી શ્રીચંદ્રમુળી મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૪૮૫ નો લેખ છે. જમણી બાજુના દેરાસરમાં પશ્ચિમ-મુખી પ્રતિમા શ્રીસુપાર્શ્વનાથની છે, જ્યારે ઉત્તર અને પૂર્વ દિશામાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાન છે. એ ત્રણે મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૫૪૬ ના લેખો છે. ઇક્ષણ દિશામાં શ્રીચંદ્રમુળ વિરાજમાન છે. આ બંને મંદિરોના રંગમંડપો ૩૮ ફીટ સમ-થારસ છે. બંને મંડપોમાં લગભગ છાં મુખી ચઠતી અને લગભગ બીંત મુખી પ્રસરેલી સમવસરલુ અને મેડુશિખરની રચના પીળા પથ્થરમાં કરેલી છે. આ મંદિરોની આંદર અને બહારના ભાગની ત્રણ બાજુની ફીલાલમાં ખૂબ જીવા અને વિશાળ ત્રણ ગણાઓ છે ને ત્યાં જવા માટે ત્રણે સ્થળે એકસરખી નિસરણી મૂકેલી છે.

આ મંદિરોની કોરલ્લી, સપ્રમાણતા, કમાનરહિત અનેક યાંત્રણાઓ જે બે શિખરવાળા છે અને તેમાં આલેખેલી બિનમૂર્તિઓ, વિવિધ ઘટનાકાર્યો, કુંભો વગેરેની આકૃતિઓ ખરેખર, આયર્ષશૈલીનાં ઉત્તમ પ્રતીકો છે. ઉપસૂક્તિ ત્રણે મંદિરોની શૈલી અત્યંત કળાત્મક અને ગંભીર લાગે છે. બંણે સાક્ષત્ કળાદેવીએ અહીં જ અવતાર લીધો હોય એવો આશાસ ધર્ષ આવે. ખડું જોતાં આ મંદિરો આખાએ ગિરિશૃંગનાં વિસ્તૃતમાન આભણે છે.

આ મંદિરની પાછળ વસ્તુપાલ-તેજપાલની માતાનું નાનું ઘૂમટળું મંદિર છે, જેમાં શ્રીસંભવાય ભગવાન પધારાવેલા છે. આ મંદિરને હોંકા ‘સુમાસ્તાનું મંદિર’ કહે છે. આ મંદિર કન્ય-આંહલીના ગુલાબશાહિ બંધાવેલું હોવાથી ‘ગુલાબ શાહના મંદિર’ નામે પણ જાણીતું છે. વસ્તુતઃ ગુલાબ શાહે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હશે પરંતુ મૂળ મંદિર તો શ્રીવસ્તુપાલે જ તેમની માતાના નામે બંધાવ્યું હશે. આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થતાં પુરાણ કૌતરકામ તદ્દન તોડી નાખવામાં આવ્યું છે ને ચારે બાજુએ આધુનિક રંગીન જડાવકામ નજરે પડે છે.

પાસે આવેલા શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના દેરાસરમાં ૨ મૂર્તિઓ છે.

૮. શ્રીસંમતિ અહારજની દુકાં:

વસ્તુપાલની દુકાંમાંથી બહાર નીકળીને મુખ્ય માર્ગે આગળ જતાં ડાબી બાજુએ શ્રીસંમતિ અહારજની દુકાં આવે છે. આ મંદિર પ્રાચીન અને વિશાળ છે. મૂળભાવક શ્રીનેમિનાથ ભગવાન છે. આ મંદિરમાંથી સં. ૧૨૧૪-૧૫ ના

પ્રાચીન લેખો મળે છે પણ એની રચનાશૈલી અવશ્ય એથીયે પુરાણી છે. મંદિર બે માળનું છે, બાજુ સ્તંભોની વચ્ચે કબાનો નથી. બહારની બીંદોમાં ઉપરમ પ્રકારની ફેરણી છે. નીચેના ભાગ પોદ્યા છે, તેમાં ઘણાં ચોંચરાં છે, જેમાં ઘણી મૂર્તિઓ બાંધેલી હોવાનું કહેવાય છે. અગાઉ અહીંથી ઘણી મૂર્તિઓ નીકળી આવી હતી, જે આ મંદિરમાં જ પથરાયેલી છે; એ મૂર્તિઓ સ્થપતિના વખતની નિશાનીઓ ધરાવે છે એવી માન્યતા છે. રંગમંડપમાં ૫૪ આંગળાની ઊંચી કાઉસંગિયા મૂર્તિ છે, શોએકેશરી દેવી અને બીજા કાઉસંગિયાએની સુંદરતા અને મંજીર દેખાવ અસાધારણ છે. શ્રીનિભાથ ભગવાનની એક શ્યામ પ્રતિમા ઉપર સં. ૧૫૧૭-૧૮ નો લેખ છે, જેમાં કલ્પરામ જયરાએ અર્પણ કર્યાનો ઉલ્લેખ છે.

આ પછી ચોડુખાણની શ્રીસંભવાથ ભગવાનની દુક, જ્ઞાનવાવ, શ્રીધરમયો હેમચંદ્રની દુક, મલ્લની દુક, રાજિ-મલીની શુક, બીજી ચોડુખાણની દુક, ચેરીવાળાનું મંદિર, ચોડુખી ગંગા અને ચેરીયા જિનનાં પગલાં વગેરે છે.

ચોડુખી ગંગામાંથી આગળ એક રસ્તા ડાબી બાજુએ ચડસામ્બવન તરફ બાય છે. આ રથેણે શ્રીનિભાથ ભગવાનના કેવળજ્ઞાન અને નિર્વાણ કલ્યાણકોની ઘટના બનેલી હતી એવી માન્યતા છે; તેથી અહીં શ્રીનિભાથ ભગવાનનાં પગલાંની દેરી બનાવેલી છે. રાજિમલી પણ અહીંથી જ શુક્ત થયાં હતાં. તેમની ચરણપાદુકાઓ પણ છે અહીંથી નીચે ભીતરીને સીધા તળેટીએ જવાનો માર્ગ છે.

૬. શ્રીમંબાણની દુક:—

ચોડુખી ગંગાથી આગળ યુગ્મ રસ્તે જતાં વચ્ચે શ્રીરહનેમિ (શ્રીનિભાથ ભગવાનના બાઈ)નું મંદિર આવે છે અને ત્યાંથી આગળ જતાં અંબિકાદેવીનું મંદિર છે. શ્રીનિભાથ ભગવાનની દુકથી અંબિકાદેવીનું મંદિર ૩૦૦ ફીટ જુએ કંઈક પછોળા શિખર ઉપર છે અને ત્યાં જવા માટે પગથિયાં છે. ઢિંડુંકો આ મંદિરને પોતાનું સમજી વૈદિક રીતે પૂજે-માને છે. વસ્તુતઃ જૈન માન્યતા મુજબ અંબિકાદેવી શ્રીનિભાથ ભગવાનની અધિષ્ઠાત્રિકા દેવી છે અને તેથી જ આ મંદિર શ્રીવસ્તુપાલ-નેજપાલે બંધાવેલું હતું એમ જણાય છે. એ વિશે એક શિલાલેખ, તેમણે કરેલી યાત્રાની વિગત આપે છે તેમાં અંબિકાદેવીનું નામ પણ ગણાવ્યું છે:—

“સં. ૧૨૪૯ વર્ષે સંવત્સરિવાપ્ત ઠ. શ્રીઆશારાજન સમં મહં. શ્રીવસ્તુપાલેન શ્રીવિમલાદી રૈવતેકે ચ યાત્રા કૃતા । સં. ૫૦ વર્ષે તેનૈવ સમં સ્થાનદ્વયે યાત્રા કૃતા । સં. ૭૭ વર્ષે સ્વયં સંવત્સરિના મૂલ્યા સપરિવારયુતં ૧૦ વર્ષે સં. ૯૧ વર્ષે સં. ૯૩ વર્ષે મહાવિસ્તરેણ યાત્રા કૃતા । શ્રીજાનુંદ્યયે બમ્બ્યેશ પંચવર્ષીણ તેન સહિત ચે સં. ૮૩ વર્ષે સં. ૮૪ વર્ષે સં. ૮૬ વર્ષે સં. ૮૮ વર્ષે સં. ૮૯ સતયાગ્રા સપરિવરેણ તેન સ્ત્રે...શ્રીનેમો(મિ)નાથામ્બિકામાસાદાયા....ચુતા મનિચ્ચતિ ॥ ”^{૧૭}

આ લેખ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, વસ્તુપાલે શ્રીનિભાથ ભગવાન અને અંબિકાદેવીની પણ યાત્રા કરી; અને જિનકલ્પસ્ત્રિના કથન મુજબ: “અંબિકાના મંદિર આગળ એક મોટા મંડપ શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલે બંધાવ્યો. તથા એક તીર્થકરની દેવકલિકા પણ ત્યાં બનાવી. આદારસણના ઉલ્લેખ આદરસપાપાણનું અંબિકાદેવીની આસપાસનું પરિકર બનાવ્યું. એ આંબાવાળા શિખર ઉપર કં. ચંડપના કલ્યાણ માટે શ્રીનિભાથની એક મૂર્તિ તથા એક મુદ્દ બંધપની મૂર્તિ અને પોતાના બાઈ મલ્લદેવની એક મૂર્તિ; એમ ત્રણ મૂર્તિઓ સ્થાપના કરી.”

આ વર્ણનથી જણાય છે કે શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલે જે આ શિખર ઉપર બનાવ્યું તે જૈનોની દૃષ્ટિએ બનાવ્યું પણ આને એમાંનું કશું અહીં વિવચન નથી. યાત્રા આ દેવળ છે અને તે એટલું પ્રાચીન છે એમાં શક નથી. શ્રીદુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી પોતાની રીતે આ મંદિર વિશે કહે છે કે, “આ (અંબિકાદેવી)ના મંદિરનું સ્થાન અને તેનું સ્થાપત્ય એ મંદિર જૂનું છે એમ સાબિત કરે છે. જૈનો આ મંદિર વસ્તુપાલનું બંધાવેલું માને છે. આ વાત સાચી હોય કે ન હોય પણ આ મંદિર બારમા-તેરમા શતકનું છે, એમાં શંકા નથી.”^{૧૮}

આ મંદિરનો સેળામ સેકમાં છોર્ણોદાર થયો હોય એમ લાગે છે. “કલ્પસૂત્ર”ની એક સુવર્ણક્ષરી પ્રતિની અંતે એક અશ્વપ્રશસ્તિમાંથી આ પ્રમાણે હકીકત મળે છે:—

૨૭. “શાજેત વેદસન મુગિયમ” ક “ જૈનપુત્ર ” સં. ૧૬૮૪ કાર્તિક માસનો અંક: ૫, ૭૦

૨૮. “ઐતિહાસિક જરૂરીયાત”માં “મિરનાર” શીર્ષક વિષયમાંથી.

“ કુલેઽત્ત દમો સુતિ મામલાલ્યો વામો કવો ગજલભાનિરામઃ । ભલેલ્યવપુગવિવાનસંલ્યાં કર્તુ કામો નૈવ સુરાસુરાલ્યો ॥૧॥
શ્રીઅગ્નિવાહાદેવ્યા રજ્જવન્તાત્તલોપરિ । માસાદઃ કારિતઃ પ્રોઃ સામલેન સુમાવતઃ ॥ ૧૦ ॥ ”૨૬

—આ કુળમાં અને પૃથ્વીમાં વિચક્ષુષ, વિદ્વાન, કવિ અને રાજસભામાં શેષે એવો સ્થામલ નામે શાહુકાર થયો. તેની અસંખ્ય પ્રકારની પુણ્ય કરણીની ગણતરી દેવતા અને અસુરો પશુ કરવાને શક્તિમાન નથી. એ સ્થામલે ગિરનાર પર્વત ઉપર શ્રીઅગ્નિકા નામની મહાદેવીનું ‘મોહું’ એવું સફાવાનાપર્વક બનાવ્યું.

સં. ૧૫૨૪ની આ પ્રશસ્તિથી જણાય છે કે, અગ્નિકારેવીનું ‘ભૂલું’ થયેલું મંદિર એથી સ્થામલે નવેશ્વર બંધાવ્યું હતું. સ્થામલે આ સ્થાપના કરી એ વિશે સોળમાં સંકાની ‘તીર્થમાળા’માંના ઉલ્લેખને આધારે આગાઉ અમે સૂચન કર્યું છે.

દ્રુંકાનો પરિચય:—

ગુનિરાજ શ્રીધુરધરવિજયજી ગિરનારની દ્રુંકા વિશે આ પ્રકારે માહિતી આપે છે:—

‘શ્રીનેમિનાથ પ્રભુના મંદિરને પ્રથમ દ્રુંક ગણવામાં આવે છે. ત્યાંથી આગળ વધીને જનતાને મોટો ભાગ પાંચમી દ્રુંક સુધી માના માટે ભાય છે. લગભગ અરનારજીના મધ્યમાં એક જાંબી ટેકરી શ્રીનેમિનાથ પ્રભુ અને શ્રીવરહત ગણધરનાં પગલાંથી સુશોભિત છે, તે પાંચમી દ્રુંક કહેવાય છે. આ રીતે પહેલી અને પાંચમી દ્રુંક વ્યવસ્થિત છે બાકીની ત્રણ દ્રુંકની પછી કદવાના જતા ભુદી ભુદી રીતે કરે છે. તેમાંની એક ગણના સીધા એક જાંબી ટેકરી પર ચડવાનો કઠિન માર્ગ છે બીજી ગંગાની, ત્રીજી દ્રુંક અંબાજીની, ચોથી દ્રુંક અંબાજીના મંદિરથી આગળ વધતાં આધારશિખર આવે છે તે. અથવા ત્યાંથી લગભગ ૪૦૦ ફીટ નીચે જિતરી વળી ચડાવ આવે છે તે, બને સ્થળે શ્રીનેમિનાથ પ્રભુનાં પગલાં છે. તેમાં આધારશિખર ઉપર એક આરડી છે. આભુબાલુને પ્રદેશ થયો જ રમ્ય છે

બીજી રીતે ગણના આ પ્રમાણે છે: પહેલી દ્રુંક શ્રીનેમિનાથ પ્રભુની, બીજી દ્રુંક શ્રીઅંબાજીની, ત્રીજી દ્રુંક આધારશિખર, ચોથી દ્રુંક આધારશિખર આગળ ૪૦૦ ફીટ જિતરી એક એક ટેકરીએ ચડાવ છે તે; ત્યાં એક મોટી સ્થામ શિલામાં શ્રીનેમિનાથ પ્રભુની પ્રતિમાજી અને બીજી શિલામાં પગલાં છે. શ્રીનેમિનાથ પ્રભુનું નિર્વાણ અહીં થયોની પછી કેટલાએકની માન્યતા છે. પાંચમી દ્રુંક—ચોથી દ્રુંકથી આગળ સીધા એક જાંબી ટેકરી પર ચડવાનો કઠિન માર્ગ છે અથવા ચોથી દ્રુંકથી નીચે જિતરીનાં પાંચમી દ્રુંકે જવાય છે. ત્રીજી દ્રુંકથી પાંચમી દ્રુંક સુધી જવાનો રસ્તો થયો જ કઠિન છે. સાચવીને જવાય તો વિશેષ મુશ્કેલી પડતી નથી. શ્રીનેમિનાથ પ્રભુ પાંચમી દ્રુંકે નિર્વાણ પામ્યા છે. તેમાં તથા શ્રીવરહત ગણધરનાં અહીં પગલાં છે આભુબાલુ ગંભીર અને રમ્ય પહાડી પ્રદેશ છે. ત્યાં બેઠા પછી હાંકવાનું કે નીચે જિતરવાનું મન પશુ ન થાય એવા આનંદ મળે છે. આ પાંચમી દ્રુંકથી આગળ જતાં છઠ્ઠી, સાતમી દ્રુંક આવે છે પણ ત્યાં જવાના માર્ગ ઘણા જ વિકટ અને પ્રદેશ અત્યંત ભયંકર છે. પહેલાં કરતાં હવે સાહસિક માણસો ત્યાં ભાય છે. ત્યાં અને આભુબાલુમાં પહાડી ગંભીરતા અને કેટલીક આસુરી રચના સિવાય અન્ય ખાસ દર્શનીય કે પૂજનીય સ્થળો નથી નજીકમાં ભેરવજંપ વગેરેનાં ભયંકર સ્થળો પણ આવેલાં છે સાંભળવા પ્રમાણે હજુ પણ પાંચમી દ્રુંકથી આગળના પ્રદેશમાં અનેક ચમત્કારિક વનસ્પતિઓ જોગે છે.”

હારકા :

હારવતી એક સમયે સોરાષ્ટ્રની સુખ્ય નગરી હતી. એનું બોલું નામ કુશસ્થલી હતું.

‘મહાભારત’ માં હારકા સંબંધે ઘણા ઉલ્લેખો છે. ‘પુરાણોમાં ગુજરાત’ નામક પુસ્તકમાં પ્રાચીન હારકા માટે સાધાર ઉલ્લેખો ટાંક્યા છે. અહીં એની ચર્ચામાં જિતરતું નથી.

હારકાનું વર્ણન જૈન સૂત્રોમાં આવે છે. જરાસંધના ભયથી યાદવો મથુરા છોડીને અહીં આવી વસ્યા હતા. જૈન ધર્મમાં દારકાનો આર્પત, કુશાર્ત, સોરાષ્ટ્ર અને શુષ્કરણ્ડની રાજધાની તરીકેનો ઉલ્લેખ મળે છે. દ્વીપાચન ઋષિએ

૨૬. “ જૈન સત્ત્વ પ્રકાશ ” વર્ષ: ૭, અંક: ૧૦, ૧૦ ૪૮૪માં આ પ્રશસ્તિ સંપૂર્ણ આપી છે અને તેના માર્ગે કરેલો અનુવાદ નૈતિકાસિક દિપ્તિ સાથે એ જ વર્ષના અંક: ૧૧ના ૪૦ ૫૪૧ થી ૫૪૮માં આપેલો છે.

દ્વારકાનો વિનાશ કર્યો એવે ઉલ્લેખ બ્રાહ્મણ ધર્મો અને જૈન ધર્મોમાં કરેલા છે. અહીં કાઠંબરી નામે એક ગ્રંથ કતી એમ પણ જણાવ્યું મળે છે.

ભગવાન નેમિનાથનો સંબંધ દ્વારકા સાથે હતો એમ તો જૈન કથાધર્મો નોંધે છે. એ સમયથી આ સ્થળ જૈનોનું પવિત્ર તીર્થધામ ગણાય છે. મધ્યકાલીન સમયમાં દ્વારકા એક સમયે જૈનપુરી ગણાતું હતું.

એ સમયે અહીં ઘણું જૈન મંદિરો હતાં. ગિરનારના વર્ણન (જ. ૧૧૬)માં અમે નોંધેલા એક તામ્રપત્ર ના ઉલ્લેખ સુભળ ધ. સ. પૂર્વે છઠી શતાબ્દીમાં નેણુસહનેન્દ્ર નામના રૈવાનગરના રાજાએ અહીં શ્રીનેમિનાથનું મંદિર બંધાવ્યું હતું એમ જણાય છે.

જ્યારે આપ શ્રીકરાચાર્ય અહીં આવ્યા ત્યારે જૈનોની વસ્તી ઘણી હતી. એ સમય સુધી જૈન મંદિરો મોજુદ હતાં. શ્રીજિનપ્રભસુરિએ યોદ્ધા સૈકામાં રચેલા ‘વિવિધતીર્થકથ’માં દ્વારકાને તીર્થ તરીકે નોંધ્યું છે. તેઓ કહે છે: “દ્વારકાયાં...પાતાલકલિકામિથઃ સ્ત્રીનેમિનાથઃ ।” આ ઉપરથી જણાય છે કે, યોદ્ધા સૈકામાં અહીં પાતાલકલિકા નામે શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર મોજુદ હતું.

વિ. સં. ૧૨૦૦ પછી આ સ્થાન વૈષ્ણવ તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું છે. અહીં ‘જગત્ દેવાલય’ નામે વૈષ્ણવ મંદિર છે. મૂળ એ જૈન મંદિર હોય એવા પુરાવાઓ મંદિરના સ્થાપત્ય અને રચનાશૈલી ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે.

શ્રીગોકળદાસ નાનલ પોતાના પ્રત્યક્ષ દર્શનથી “જુજરાતનાં જૈન મંદિરો” નામક લેખમાં આ મંદિરની રચના વિશે જણાવતાં આ પ્રકારે નોંધે છે: “જૈન લોકોમાં દેવળ ઉપર બે-ત્રણ એમ માળ બંધાવવાનો રિવાજ છે. જગત્ દેવળને ઉપરાઉપર આઠ માળ ચડાવેલા છે. આટલી આઠ માળની જિંચાઇવાળું દેવળ જુજરાતમાં તો અન્ય સ્થળે જોવામાં આવતું નથી. પરચાર પણ ઘણો વિશાળ અને જિંચો છે. પરચારનાં પગથિયાં કેઠં ગોમતીજીના જળાકિનારા સાથે મળી બચ છે. ગોમતીજીથી દેવળમાં આવતાં વૃદ્ધપુત્ર અને આધેડ માણસને થાક થડે એટલાં પગથિયાં છે. પરચારના મધ્યથી જગત્દેવળ થકે થાય છે. જેમ દેવળની જિંચાઇ વિશેષ છે તેમ ઘૂમટ પણ માળબંધો જિંચો છે. પરચારથી ને ઇંડા સુધી દેવળ અને ઘૂમટ કારીગરીથી પૂર્ણ છે. દેવળની પહેલી લોચ પૂરી થાય ત્યાં સુધી તો જૈનધર્મને લગતાં જુદાં જુદાં પૂજાઓ કેાતરેલાં છે. પછી જેમ જેમ ઉપર જવાય છે તેમ તેમ સામાન્ય કેાતરણી આવે છે. ઘૂમટના ચાંભલાઓ ઉપર માળો પૂર્ણ થતા સુધી જે તાક વાળેલા છે તથા કમાનો અને સ્તંભો છે તેના પથ્થરમાં તથા વચ્ચે મોઠવેલી ગેલેરીઓમાં અને બહાર સુંદર કેાતરણી જોવામાં આવે છે. ઘૂમટ ઉપરનો બાંધણીના દોષાજ તો શત્રુજ્ય તથા ગિરનારનાં જૈન દેવળોને આગેહૂબ મળતો આવે છે. દેવળમાં પથ્થર એવા અજળત વાપર્યો છે કે અહીં હજાર વર્ષ પૂર્વે બંધાયેલા દેવળને હજી લૂણ લાગ્યો નથી.....અશોકના પોત સમ્રાટ સ્તંભત્રિત્યે અને ત્યાર પછી મહાક્ષત્રપ-વંશના જૈન મહારાજા રુદ્રકામએ ‘જગત્દેવળ’ નો જીર્ણોદ્ધાર કર્યો હતો.

કાઠિયાવાડનો ઇતિહાસ લખનાર મિ. એલ સાહેબનો અભિપ્રાય છે કે, આ દેવળ ક્ષત્રપવંશના કોઈ રાજાએ બંધાવેલું છે. જગત્દેવળની કારીગરી જૈન કારીગરીના નમૂનો છે.

વૌદાયન સાહેબ જણાવે છે કે, વિમલવજ્રહી વગેરે જૈન સ્થાનો છે તેમ આ સ્થાન પણ જૈનોનું છે. પાસે વજ્રધં મામ છે. મંદિરની રચના જૈનોને મળતી છે. શ્રુતકાલીન શિલ્પ છે. આ મંદિર પહેલાં જૈનોનું હતું.

શાસ્ત્રી રૈવાચંકર મેઘલ દેલવાડકર નોંધ લે છે કે-“જગત્ દેવાલય કથા વર્ષમાં ઠેણે બનાવ્યું તેનો કથો પણ આધાર ઇતિહાસ કે પુરાણોમાંથી મળી શકતો નથી. કેટલાએક એમ કહે છે કે આ મંદિર વર્ણનાલે કરાવ્યું નથી, પણ ગ્રજ હજાર વર્ષ ઉપર જૈન લોકોએ કરાવ્યું છે અને તેમાં શ્રીપાર્શ્વનાથની મૂર્તિ સ્થાપન કરી હતી તે મૂર્તિ કાલ નગરમાં છે. વળી, મૂર્તિના ચરણમાં લખ્યું છે કે, આ મૂર્તિ ‘જગત્દેવાલય’માં સ્થાપન કરી હતી.”

ડૉ. જામલીશચંદ્ર જૈન ‘ભારતકે પ્રાચીન જૈન તીર્થ’ (જ. ૫૦)માં જણાવે છે કે, “ષ્ટનાના દીવાનબહાદુર

૧. “વિવિધતીર્થકથ”માં “જગત્દેવળનાં કારીગરીનાં મધ્યમકલ્પ” પા. ૮૫

૨. જુજરાત આદિત્તન પત્રિકા : રિપોર્ટ : ૭૭

રાધાકૃષ્ણ જ્ઞાનના સંબંધમાં એક જૈન સ્તૂપ સુરક્ષિત છે; એ સંગમરમરનો બનેલો છે, તે દ્વારકામાંથી લાવવામાં આવ્યો છે. ”

આ વિગતો અહીંના જગતદેવળ અને તેની આસપાસની જૂનામાં અવશેષો શોધવાની ગ્રેરણ આપી રહ્યાં છે.

ઢાંકે:

જૂનાગઢથી ઉત્તર-પશ્ચિમમાં ૩૦ માઈલ અને ગોંડલના ખાનેલી સ્ટેશનથી ૬ માઈલ દૂર ‘ ઢાંકગિરિ ’ નામે ખડકવાળી પહાડી છે. એ પથ્થ શત્રુંજયની એક ટૂંક ંનાય છે. ઢાંક નામના મહાત્મા-પુરૂષનું સંસ્મરણ એ નામમાં આવ સુધીયે કથાત છે. એ પહાડી પાસે ઢાંક નામે ગામડું છે. પ્રાચીન કાળે એ તિલતિલપટ્ટણ નામે ઓળખાતું હતું એમ કહેવાય છે.

ગઈજો વિધાના સાધક ગઈશિલ રાબને ઉજ્જૈનીની ગાદીથી પદ્મજ કરનાર સમર્થ આચાર્ય શ્રીકાલકસરિ પારસકુલથી ૯૬ શાહી રાબાએને લઈને સોરાષ્ટ્રમાં આવ્યા ત્યારે તેઓ સો પહેલાં ઢાંક ગામે આવ્યા હતા અને એ સ્થળે ૯૬ શાહીઓએ પોતાનો પદાવ નાખ્યો હતો. ^૧

પાલિપતસૂરિ (વિક્રમની બીજી ચતુષ્ઠી લગભગ) ના શિષ્ય સિદ્ધ નાગાર્જુન ઢાંકા નગરના હતા. ^૨ તેમણે બનાવેલા રસસિદ્ધિના બે કુંડા આ જ ઢાંકગિરિમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. ઢાંકગિરિમાં રસકુંડીઓ, રત્નની ખાણો, શુક્રાઓ અને વિવિધ ઔષધિઓ હોવાનું પણ બાલુવા મળે છે. તેના ઉપર ઘણાં દેવસ્થાનો હતાં પણ તે સ્થાનો અિશ્વાદિત્તિઓએ કામબળે હાથ કરી લીધાં હતાં ^૩

ઢાંકમાં ગામની પાસે એક ખડકવાળી ટેકરી છે. તેની પશ્ચિમે ખડકની ખીણમાં શેડીક નાની શુક્રાઓ વિશ્વમાન છે. શુક્રાઓની બહાર ખડક ઉપર કેટલાંક શિલ્પો મોજુદ છે; જેની શોધ ડૉ. બર્નેસે ઈ. સ. ૧૮૭૩ માં કરી હતી. એ પછી ઈ. સ. ૧૯૩૫માં ડૉ. હસમુખલાલ સાંકળિયાએ એ શિલ્પો જ્યારે બરાબર તપાસ્યાં ત્યારે તેમને ખાલરી શર્પ કે બર્નેસે વર્ણવ્યાં હતાં ^૪ તેમ આ શિલ્પો બોદ નદિે પણ જૈન હોવાનું માલમ પડ્યું. એ શિલ્પોનું વર્ણન તેમણે જે કહ્યું છે ^૫ તેના સારલાગ અહીં ઉદ્ધૃત કર્યો છે.

ટેકરીના નીચલા ભાગ પર આવેલી શુક્રામાં ત્રણ ગોખલાઓ છે. તે પૈકી બાણના એક ગોખલામાં પદ્માસન સુદાર્માં બેઠેલી આકૃતિ છે. માથા પર ત્રણ રેખાઓથી છત્રો દર્શાવ્યાં છે. બાણ પર એક આમરધર અને એની ઉપર વિદ્યાધર છે. વચ્ચે-આકૃતિ છે, જેની બને બાણએ એ આમરધર છે. તેના સિંહાસન ઉપર સિંહની આકૃતિઓ સ્પષ્ટ છે પરંતુ વચ્ચેનું લાંછન બાણાું નથી.

અગાઉ બાણાણું છે તેમ ડૉ. બર્નેસને આ મૂર્તિઓ યુદ્ધની લાગી હતી, પણ આવાં લક્ષણોવાળી અને અશુભાનાં જૈન શિલ્પો સાથે મળતી આવતી આ આકૃતિઓ જૈન તીર્થંકરની સ્પષ્ટ રીતે પ્રતીત થાય છે. સંભવતઃ આ મૂર્તિ આદિનાથ બગવાનની હશે; એમ લાગે છે.

૧. જુઓ: અમરો લખાંતિ “ કાલિકામાન કયાસમ્મદ ” મંથની કથા ૨૬; ૫. ૨૨૦-તેમાં બજાણું છે કે— ‘ તતો હક્કવર્ત. ક્રમ્મે સુભદ્રામયસ્યે તે મુખાસરુ: ’ //

૨. “ તત્રાસિ વિભાસાદા હક્કાનામા મહાપુત્રી । બીષાલસિસતાવાય વિહારાત્તતીલ્લા ” // ૧૧૮ //

તત્ર નામજુનો નમ્મ રણસિલિવિદાં વર: । —” પ્રભાવક-ચરિત ’ માં ‘ શ્રીપાદલિસસ્યરમય. ’

૩. “ હક્કાવસ: પથ્થકુટાસ્તત્ત ઇતિ કદૈવતા: । રહસૂરી-સલ્લકારિશ્વરીષિરાચિતા: ” // ૧ //

હક્ક: કદમ્બો ભોદિયસાભ્યમ્મવર્ણવી । પથ્થે તે કાલ્પવામિત્તવાર્ણમરકીકતા: ” // ૧૦ //—“ વિવિધતીકકપ ” માં ‘ શત્રુંજયતીકક ૬૬૫. ’

૪. Burgess- ‘ Antiquities of Kachh and Kathiawar ’—Archaeological survey of western India Vol. II, P. 150.

૫. “ જૈન સત્તપ્રકાસ ” વર્ગ: ૪, અંક: ૧-૨ માં ‘ કાલિયાવામાં પ્રાચીન જૈન સિંહોની ઉપલબ્ધિ ’ શીર્ષક સચિન લેખ: ૫૪૬ : ૧૪૮-૧૫૨; આ લેખ અંગ્રેજીમાં Royal Asiatic Societyના જર્નલમાં પણ ચિત્રો સાથે પ્રગટ થયો છે.

પીલ્વની ઉપર જતાં ખડકની ભીંતમાં આછાં કોરી કાઢેલાં કેટલાંક શિલ્પો છે. નીચલા પૂજારી ઉપર આવતાં એક જીવું શિલ્પ દેખાય છે. સીના ડાળા મુંટણ પર એક બાળક બેઠેલું છે. જમણા હાથની કેણી એ જ તરફના મુંટણ ઉપર ટેકવોને હાથ ઊંચે રાખેલા છે. કાનમાં માટાં કણ્ફૂલ છે અને માથામાં સેથાની મધ્યમાં એક બીલું આભરણ છે. બન્નેસો આ શિલ્પને યોગપ્રભું નહાતું. વસ્તુતઃ એ શિલ્પ અળા કે અભિકા નામે યોગપ્રાપ્તિ શાસનશિક્ષિકા દેવીનું છે. આવી દેવીમૂર્તિઓ મથુરાના પ્રાચીન જૈન સ્તૂપ, ધૃલારા અને અંકાર્ધની ગુફાઓ વગેરેમાંથી અને જૈન ચિત્રોમાંથી મળી આવે છે.

આ અભિકાની પાસે જ એક કોયલસંગૃહ્ય જનપ્રતિમા રૂઝ ઈયની છે. તેના આસનની પાછળથી એક નામ ઠેઠ મસ્તક સુધી ઊંચે ચડીને પ્રતિમાના મસ્તક સાત ફણાંથી છત્ર વિકુર્ચી રહ્યો છે. આથી આ મૂર્તિ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની જણાય છે.

આ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની જમણી બાજુએ એક તીર્થંકરની આકૃતિ છે. તેની પાસે પદાસન ઉપર બેઠેલી એક બીણ પ્રતિમા છે. મસ્તક પર ત્રણ દેખાંથી છત્ર બતાવ્યું છે. બંને બાજુએ આમરધર છે. સિંહાસનની મધ્યમાં એક હરણ અને તેની બાજુએ બે સિંહો કારેલા છે. હરણના લાંછનથી આ મૂર્તિ શ્રીચાંતિનાથની પ્રતીત થાય છે. આ પ્રતિમાની બાજુમાં એક કાકેયગિયા મૂર્તિ છે. મૂર્તિના કાન ખભા સુધી લાંબા છે અને ખભા ઉપર કેશવલ્લરી-લટ્ટા હોવાથી આ મૂર્તિ આહિનાથની જણાય છે. આવી મૂર્તિઓ ઘણા સ્થળેથી મળી આવે છે. મૂર્તિની બંને બાજુએ આમર-ધરા છે. આ કાકેયગિયા મૂર્તિ પછીની એ આકૃતિઓ પશુ તીર્થંકર ભગવાનની છે. આ પ્રતિમાની આસપાસ ઊભેલા આમરધરાનાં અસાધારણ મસ્તકો અને સિંહાસનમાં આલેખેલા ત્રણ સિંહો છે. તેમાંના એક સિંહની નીચે ધર્મ-ચક્ર દર્શાવ્યું છે. આ મૂર્તિ સંભવતઃ મહાવીર ભગવાનની જણાય છે.

આ બધી આકૃતિઓ, ચિત્રો તેમજ નિઃશ્ચય કે વાહન વિનાનાં ચક્ષુ-સંસ્પર્શીઓનાં રૂપો ઘણાં પ્રાચીન હોય એમ જણાય છે. ડૉ. હસમુખલાલ સાંક્રિયા આવી કળાનાં શિલ્પોને કુશાન (અથવા શ્વેત્રપ) કે આરબિક ગુપ્ત સમય (ઈ. સ. ૧૦૦-૩૦૦)નાં હોવાનું જણાવે છે.

વિક્રમની શરૂઆતના સમયની શ્રીકાલકસુરિની ઘટના સંગઘે અગાઉ અમે ઉલ્લેખ કર્યો છે. એ ઉપરથી સુચિત થાય છે કે, કાલકસુરિ જેવા દીર્ઘકા સમયે આચાર્યે પચાંક કરેલું આ સ્થળ એ સમયે ગોદું નગર હશે અને કંઈનાં વસ્તીથી ભરપૂર હોતું જોઈએ. એ સમયનાં કે તે પહેલાંનાં જૈન મંદિરો આ નગરમાં હોવાં જ જોઈએ. જૈનોના પ્રાચીન જૈન મંદિરો દાંકની પવિત્ર તીર્થસ્થળોમાં ગણના કરે છે; જેને આ મળી આવેલા પ્રાચીન શિલ્પો સાધાર અને પ્રામાણિક બનાવે છે.

★

૬૪. વંથલી (સોરઠ)

(કાંઠા નંબર : ૧૭૫૬)

પ્રાચીન કાળમાં વંથલી ગામ ‘વામનસ્થલી’ નામે યોગપ્રાપ્ત હતું. અહીંના ધનાઢ્ય જૈનોની કીર્તિગાથા જૈન સહિત્યના પૃષ્ઠો ઉપર નોંધાયેલા છે, જે એનું સ્મરણ આજે અપાવી રહ્યો છે. સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રી અને સોરઠના કંઠનાયક સ્વજન શ્રેણીની આ જન્મભૂમિ છે. સ્વજન મંત્રીએ ગિરનારના મંદિરનો છબ્બીકાર કરાવ્યો ત્યારે સોરઠની ઉપજના રાજ્યખજાનાના પૈસા તેમાં કામે લગાડ્યા હતા. આથી અપ્રસન્ન થયેલા સિદ્ધરાજ સ્વજનને શિક્ષા કરવા નિમિત્તે સોરઠ આવ્યો એ પહેલાં વંથલીના એક જૈન શ્રેણીએ લાંબો રૂપિયા વ્યાજ સાથે આપવાનો નિશ્ચય સ્વજન મંત્રી આગળ બહિર કર્યો હતો. પરંતુ બ્યારે સિદ્ધરાજે ગિરનાર ઉપરનું દિવ્ય મંદિર જોયું અને તે પછી તેના પિતા કર્ણુરાજના ‘કર્ણુવિકાર’ નામે પ્રસિદ્ધ પામેલું સાંભળ્યું ત્યારે સ્વજન મંત્રીએ તેની વધારેલી કીર્તિથી તેના હર્ષને પાર રહ્યો નહિ. પ્રસન્ન થયેલા રાજાએ એ તમામ ખર્ચ રાજ્ય ખજાનેથી માંડી વાળ્યું અને સ્વજન મંત્રીએ તૈયાર રખાવેલા એ ખર્ચના પૈસા સિદ્ધરાજે લેવાનું નકાસું. કહેવાય છે કે એ રકમ વંથલીમાં જૈન મંદિર કરાવવા માટે વાપરવામાં આવી; પરંતુ એ સમયના મંદિરની આજે શોધ કરવા મેળવી છે. અહીં ઊભેલી એક

મસ્જિદ એના કંઈક પત્તો આપી શકે એવી રચનાનાં બિહોં ભેવાય છે.

આ મસ્જિદની રચના તદ્દન આયર્શીલીની છે. એમાં આવેલા મજબૂત સ્તંભોમાં થટપદલવના શબ્દગારો અને કીર્તિચુખની પંક્તિઓ ભેવાય છે. ત્રણ ઘૂમટવાળું હોવાથી આ મંદિર ત્રણ મંડપવાળું વિશાળ હશે. છતાંમાં નાટરલ કરતી પૂતળીઓનું દૃશ્ય અને બીજી કેરલોની નિશાનીઓ ઇરાદાપૂર્વક ઘસી નાખવામાં આવી છે. વળી, બપોરે સ્તંભોની દેખાતી પંક્તિઓ વચ્ચે ઇટાલી બીંત બનાવી લઈ બારીઓ મૂકીને એની રચનામાં અલગત, નિકૃતિ કરી નાખેલી હોવા છતાં તેમાંની આયર્શીલી અછતી રહેતી નથી. એ બારીની સહીનું આ કળામય મંદિર આને મસ્જિદરૂપમાં પરિવર્તન પામ્યું છે એમાં શંકા નથી આ મંદિરની જૈન મૂર્તિઓ અગમચેતી વાપરી બંડારી દેવામાં આવી હતી એમ કહેવાય છે.

અહીં 'આંધીના બગીચો' નામે ઓળખાતી જમીનમાંથી શ્રીશીતલનાથ ભગવાનની પ્રતિમા મળી આવી હતી, તેમજ ગામના દરવાજા પાસેથી શ્રોત્ર્યંદ્રપ્રભ ભગવાન અને શ્રીપદપ્રભસ્વામીની મૂર્તિઓ જડી હતી.

ગાંધીના બગીચા પાસે એક 'સૂર્યકુંડ' નામે સ્થળ છે, એના સૌથી નીચા પગથિયામાં શિવલિંગની સ્થાપના છે. તેની પાસે કુંડના ત્રણ ગોખલાઓમાં ત્રણ કાયોત્સર્ગસ્થ પ્રતિમાઓ જૈન તીર્થંકરોની ભિલેલી ભેવાય છે.

આ બધાં પ્રમાણે આ ગામની પ્રાચીનતા અને જૈનોની એક વખતની આગાહીનું સૂચન કરાવી રહ્યાં છે.

આને અહીં એક જ સ્થળે પાસે પાસે આવેલાં જૈન મંદિરો છે. એની રચનામાં પ્રાચીનતાની કોઈ નિશાની દેખાતી નથી. એ ઘોડાં વર્ષો પહેલાં બન્યાં હશે એમ લાગે છે પણ તેમાં ઉપયુક્ત જડી આવેલી મૂર્તિઓ પધરાવેલી છે તે એ સમયના જૈનોની ભક્તિની સાક્ષી આપી રહી છે.

ઓસમ પહાડ:

વંથલી રેલેશનથી ૭ કીમી દૂર આવેલો ઓસમ પહાડ^૧ અનેક વૃક્ષરાજી સુરોચિત છે. પહાડ ઉપર કેટલાંક દેવસ્થાનો અને કિલ્લો વગેરે છે. એ સ્થાનોને બારીકાઈથી જોતાં એમાં ચાલેલા કેટલાયે જૈન સ્થાપત્યના પથ્થરો જળુપ્ત આવે છે. એ હકીકતને સમર્થન આપતાં કેટલાંક અવશેષો અને જિનમૂર્તિઓ અહીંથી આને પણ મળી આવે છે અને એ ઉપરથી જળુપ્ત છે કે આ પહાડ એક વખત જૈનોનું પવિત્ર તીર્થસ્થળ હતો.

પહાડ ઉપર ચઢવા માટે પથ્થરનાં પગથિયાં બાંધેલાં છે, જે આને જીર્ણ દશામાં વિદ્યમાન છે. પહાડ ઉપર આવેલા એક તળાવથી આગળ માતૃમાતાનું દેવળ આવે છે. આ દેવીને લોકો 'સતરેસરી'ના નામે ઓળખે છે. વસ્તુતઃ સતરેસરી એ ચક્રેશ્વરીનું અપભ્રંશ નામ છે, જે દેવી તીર્થંકરની અધિષ્ઠાયાકાંટવી તરીકે જૈનોમાં ભાષ્યોવી છે. આ દેવળની પાસે શિવની દેરીમાં એક શ્યામ પાધાણી નાની ખડ્ગાસનસ્થ ખંડિત જિનપ્રતિમા આને પણ વિદ્યમાન છે.

અહીંથી આગળ જતાં કેટલાંક શેવ અને વૈષ્ણવ સ્થળોને વટાવી કિલ્લા નજીક પહોંચાય છે. કિલ્લાની બાંધણીને જોતાં તેમાં જિનમંદિરના પથ્થરોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય એમ જળુપ્ત આવે છે. આ કિલ્લાથી નીચે ભીતરતાં રસ્તામાં પથ્થરનાં બાંધેલાં લગભગ વીસેક પરશારો આવે છે. આ સ્થળે પ્રાચીનકાળે જૈન મંદિરો વિદ્યમાન હતાં, એમ કહેવાય છે.

કિલ્લાની પાસે આવેલા બીમકુંડમાંથી લગભગ પાંદોશ-ચાલીસેક વર્ષ પહેલાં ઘણી જિનપ્રતિમાઓ નીકળી આવી હતી, જે પ્રતિમાઓ અત્યારે ધોરાણ અને જનાગઢના મંદિરોમાં વિદ્યમાન છે. એ કુંડમાંથી બીજી જિનપ્રતિમાઓ હજી મળી આવવાની સંભાવના છે. તેની શોધ કરવામાં આવે તો આ તીર્થસ્થળની મહત્તાનો કંઈક અંખી કરી શકાય.

અહીં કેટલીક શુદ્ધાઓ અને ભોંયરાં છે; એ બધાં સ્થળોને પુરાતત્ત્વની દ્રષ્ટિએ શોધવાની જરૂર છે

કૃષ. પ્રભાસપાટણ (કાંઠા નંબર : ૧૮૦૭-૧૮૧૧)

હિંદુ પુરાણોમાં પ્રભાસ માટે ખૂબ સ્થાન કરેલી છે. એ હદિએ આ નગર ખૂબ પ્રાચીન કાળમાં વસેલું છે. આનું પ્રાચીન નામ દેવપત્તન. પ્રભાસ વગેરે મળે છે. ઈ. સ. ૧૦૨૪ માં અહરચુદ ગિજનીએ અહીંના સોમનાથ મંદિરનો ભંગ કર્યો હતો એ ઐતિહાસિક ખીના છે. આ મંદિરની શોભા અને વિશાળતાનું સુંદર વર્ણન અગિયારમી શતાબ્દીના પ્રવાસી ભદ્રેશ્વરીએ કર્યું છે. શ્રીહર્યશ્વરની પ્રેરણાથી પરમાર્જુન કુમારપાલે એ નષ્ટ થયેલા મંદિરનો ઇજારાદાર સં. ૧૨૨૫ માં કરાવ્યો હતો. ફરીથી એ મંદિર સુસજ્જમાનોના હાથે તોડી નાખવામાં આવ્યું અને સં. ૨૦૦૭ માં શ્રીકૃષ્ણપાલ ઝુનશીની પ્રેરણાથી એનો ઇજારાદાર નવેસર થયો છે.

દો. નવીમ કહે છે કે, અહરચુદ ગિજનીએ જે સોમનાથનું મંદિર તોડ્યું હતું તે કાલના સ્થાન પર નહોતું પણ ભેરાવળ અને પાટણ વચ્ચેના સ્થળે જોડિયા પાસે સમુદ્રતટે હતું.

જેનો આ નગરને ‘અહરપ્રભાસ’ તીર્થ તરીકે સન્માન્ય ગણે છે. જેનોના પ્રાચીન આગમશ્રદ્ધ ‘પૃહલ-કલ્પસૂત્ર’માં આ તીર્થનો આ રીતે ઉલ્લેખ કરેલો છે:—

“કોઠ્ઠમંદ પ્રમાસે, અન્યથા ॥ ૨૧૫૦ ॥”

ચોદમા શ્રેકાના શ્રીગિરિપ્રભસરિએ રચેલા “વિવિધતીર્થકલ્પ”થી જણાય છે કે વલભીપુરના બગ (વિ. સં. ૮૪૫) પછીના કોઈ સમયે ચંદ્રપ્રભાસ્વામીની પ્રતિમા અને ક્ષેત્રપાલ સહિત શ્રીઅભિકાંઠેવીની મૂર્તિઓ વલભીપુરથી દેવપત્તનમાં લાવવામાં આવી હતી. એ પછી તેરમા શ્રેકામાં શ્રીકુમારપાલ નરેશે અહીં પાર્શ્વનાથનું મંદિર બંધાવ્યું હતું.*

શ્રીચેકુલગચરિએ સં. ૧૩૬૧માં રચેલા ‘પ્રમથધર્મિતામણિ’થી જણાય છે કે, સોમેશ્વર પાટણમાં ચંદ્રપ્રભુનું જિનાલય અને કુમારપાલ નરેશે બંધાવેલું અષ્ટાપદનું મંદિર છે. અષ્ટાપદના મંદિર ઉપર કુમારપાલે સુવર્ણકળશો ચઢાવ્યાનો ઉલ્લેખ પણ તેમાં કરેલો છે.* આ ઉપરથી જણાય છે કે, સં. ૧૩૬૧માં આ બંને મંદિરો અહીં મોજુદ હતાં.

આ ઉલ્લેખથી માનવાને કારણ મળે છે કે, જેનોએ આ નગરને સો પહેલાં તીર્થધામ બનાવ્યું અને તે પછી ચોક્કસકાળમાં આ નગર શૈવ તીર્થ તરીકે પણ બળીપું થયું.

આ નગરની બાંધણી પુરાણી છે. રસ્તાઓ પણ વાંકાચુકા છે. ઠેર ઠેર ઇજાં સ્થિતિમાં જોયેલાં કેટલાંયે દેવાલયો અને હરેક ગલીમાં નાની-મોટી મસ્જિદો પણ છે. મોટા ભાગની મસ્જિદો હિંદુ મંદિરોમાંથી રૂપાંતર કરીને રચેલી છેવાનું તેના સ્થાપત્ય ઉપરથી જણાઈ આવે છે.

અહીંના બહારની વચ્ચે જોઈ દિવાલોથી ઘેરાયેલી એક મસ્જિદ છે. મૂળ એ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું. એક ફારસી ભાષાના ગ્રંથ ઉપરથી પણ એનો પુરાવો મળી આવે છે. આ મસ્જિદની રચનાપદ્ધતિ એકંદરે પણ એક કંઠકીત સ્પષ્ટ થાય છે. એના પ્રવેશમંડપમાં અષ્ટકોણ પટ્ટ અને બારબટ ઉપરના ચરમાં જિનમૂર્તિઓ પર કળા મેળાતા હાથીઓની પંક્તિ કંકારેલી જોવાય છે. અંદરની બાજુએ પાટલોના સાથેના બે સ્તંભો કીર્તિસુખ રચનાવાળા વિશ્વમાન છે. એ કીધર સ્તંભોના આધારે રહેલા પાંચ વિશાળ ઘુમટો અને રંગમંડપની અંદરની બાજુએ આવેલેલી કીર્તિસુખની પંક્તિઓ, પુષ્પ અને પાંદડાંઓના ચુંચારવાળી કોરબી, દેવદેવીઓની મૂર્તિઓ તેમજ નકશીકાર છબી વગેરે નજરે ચડે છે, કેટલીક મૂર્તિઓને ઘસી-છુંદી નાખી વિફૂલ બનાવવામાં આવી છે. સંભવતઃ શ્રીકુમારપાલ નરેશે બંધાવેલું શ્રીપાર્શ્વનાથનું ભાવન જિનાલય આ જ હશે એવી સંભાવના છે.

૧. ‘તમિલ જગદેશ્વર વલ્લહોમી ચંદ્રપદ્મકાવિયકિયા ઝેલા-કિલ્લવાકલુતા બહિલાગમલેન ગલ્લપલેન લેલવટ્ટુનું ગણા ॥’

— ‘વિવિધતીર્થકલ્પ’ માં ‘સવપુરતીર્થકલ્પ’

૨. ‘વેદવં દ્વાવિકાપાર્શ્વવિમ્બલગ્ન ભર્ગવનોર્મનું ॥’

— દ્વાપરમ્ કાળ (માકૂત) સમ્: ૨૦, ષ્ઠો. ૬૮.

૩. ‘પ્રમથધર્મિતામણિ’ (સિંધી જેન અંધમાથા) પૃષ્ઠ: ૧૦૧

ઉપયુક્ત મસ્જિદની પાસે જ એક હીવાલની વચમાં બે માળવાળું એક પ્રાચીન મકાન છે. તેમાં પશુ જેન મંદિરની રચનાશૈલી હુબહુ નિકળી શકાય છે. આ સ્થાનને પૂળ અને ચંદ્રકોથી ભેળું વિરૂપ બનાવી દીધું છે કે એ પ્રાચીન શિલ્પ તરફ દેાડની નજર જ ન મંડાય

નગર બહાર માર્કપુરી નામે ઓળખાતા સ્થાનમાં પશુ એવી જ રચના છે. એને એતાં જૈનમંદિરનો મંડપ તરત ઓળખી શકાય એમ છે.

પ્રાચીનકાળનાં જૈન મંદિરો વિદ્યમાન ન હોવાનું સંસ્કૃત હકીકતને જ આભારી છે. આમ હોવા છતાં અહીં ૧૦ જિનમંદિરો મોલુદ છે; જે મોટે ભાગે બસો-ત્રણસો વર્ષ પહેલાંની રચનાવાળાં છે કે છઠ્ઠોદાર કરેલી સ્થિતિમાં મોલુદ છે. આ મંદિરોમાં કેટલાંક શિલ્પો એની પ્રાચીનતાનો ખ્યાલ આપે એવાં તે આજે પશુ વિદ્યમાન છે જ. અહીંનાં બધાં મંદિરો ભૂમટબધી રચનાવાળાં છે.

૧. બનરમાં આવેલી એક શેરીમાં ચંદ્રપ્રભુ જિનેન્દ્રવરનું મંદિર પ્રાચીન અને દર્શનીય છે. મૂળનાથક ચંદ્રપ્રભુ તીર્થંકરની પાપાણુ મૂર્તિ ૦૮૮ ફૂટ ઊંચી અને પ્રાચીન છે. બીજી પશુ સુંદર આકૃતિની પ્રતિમાઓ વિદ્યમાન છે. તેમાં ‘ડાકરિયા પાર્શ્વનાથ’ પ્રભુની સ્થાપત્યશીલ્પી રમણીય મૂર્તિ છે. એના ચમત્કાર વિશે કહેવાય છે કે, તેમના હાથમાં ફેરી (કંચનું ચલણીનાણું) થોટીલી છે, તે એમ બતાવે છે કે અગાઉ શેષ તેમના હાથમાંથી એકેક ફેરી નીકળતી હતી પશુ કેઈ કારણે એ બંધ થતાં છેલ્લી ફેરી હાથમાં થોટી રહી. આ મંદિરમાંની ધાતુની મૂર્તિઓ અને સુંદર ધડેલાં પરિકરોનું શિલ્પ તેા અવશ્યનીય છે. કળારસિક વિદ્વાનો એ એઈને ખરેખર આનંદ પામે છે. આ મંદિરમાં સ્ફટિકની બે પ્રતિમાઓ પશુ છે.

૨. ઉપયુક્ત મંદિરની પાસે આવેલા ઓસુવિધિનાથ ભગવાનના મંદિરનું સ્થાપત્ય અને પંચધાતુની વિશાળકાય પ્રતિમાઓ અસાધારણ છે. મૂળનાથકની મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૫૨૧નો લેખ છે.

બીજા મોટા કંપાઉકમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી, શ્રીમલિનાથ, શ્રીઆદિનાથ અને શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનનાં મંદિરો છઠ્ઠોદારથી નવાં જેવાં લાગે છે પશુ અંદરની રચના એતાં એની પ્રાચીનતા છત્તી થાય છે. આ મંદિરોના સમૂહ વચ્ચે ઊભેલો બારમા સેકાનો એક સુંદર ફારીઝરીવાળો મંડપ વિદ્યમાન છે. શિલાલેખો અને પ્રાચીન અવશેષોથી બરેલાં મોંઘરાં આ નગરમાં જૈનોની પ્રાચીન બંદોબસાલોની પ્રતીતિ કરાવે છે.

આ ઉપરાંત નવા પ્રભાસપાઠશ્રુમાં ત્રણ નાનાં જૈન મંદિરો છે.

હાલમાં જ એક અવસ્થિત સુંદર મોઠવણીવાળું ભવ્ય જૈન મંદિર પાંચેક લાખ રૂપિયાના ખર્ચે બંધાયું છે, જેની સુંદર રચનાની તોલે સુજરાતનું કેઈ મંદિર આવી શકશે નહિ, એમ કહેવાય છે. ૧ એની પ્રતિષ્ઠા સં. ૨૦૦૮ના મહા સુદિ ૬ ના રોજ કરવામાં આવશે એવી હકોકત વર્તમાનપત્રોથી જણાય છે.

સોળમા સેકાના રાધવ નામના ગ્રેહીએ અહીં એક તપાગચ્છીય ધર્મશાળા બંધાવી હતી એવી મોંઘ એક પ્રશસ્તિમાંથી મળે છે.^૧

અહીં ઉપાગ્રથ, ધર્મશાળા અને પાઠશાળા વચેરે છે. ૪૦૦ આવકોનો વસ્તી છે.

૪. “અન્ન-પંડ આનંદ” વર્ષ ૧, અંક ૧ ચાં ‘સોમનાથપ્રાસાદ અને પ્રભાસગીર્વ’—એ. પ્રભાસકર ઓ. સોમપુરા.

૫. “જૈન સત્પ્રકાશ” કથાક ૬૨.

૬૬. ઉના

(કે.કા નંબર : ૧૮૧૯-૧૮૨૨)

આજે જેને 'ઉના' નામે જાળખીએ છીએ તેનું પ્રાચીન નામ 'ઉજતપુર' હતું.

ચોદમા સૈકાના ચાત્રી શ્રીવિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી 'તીર્થમાળા'માં અહીં વીરપ્રજ્ઞનું મંદિર હોવાનું નોંધ્યું છે.^૧ એ પછી શ્રીહીરવિજયસુત્રના સં. ૧૬૫૨ના બાદરવા સુદિ ૧૧ના દિવસે કાળમર્મ પામ્યાથી ઉના ગામ યુગુ તીર્થરૂપ બનેલું છે. એ સમયે અહીં જૈનોની વસ્તી ખૂબ હતી. ગામથી ગા માઈલ દૂર દાદાવાડી નામે સ્થળ છે તે ૧૦૦ વીંધાની જમીન સમાટ અઠગણે જેન સંઘને ભેટ આપી હતી; જેમાં અત્યારે ૭૬ વીંધા જમીન જૈનોના કબજામાં રહી શકી છે. તેને 'શાહીબાગ' નામે પણ લોકો જાણે છે. સૂરીશ્વરનો અશ્વિસંસ્કાર આ જમીન ઉપર કરવામાં આવ્યો હતો. આ સ્થળે એક વિશાળ છત્રીમાં સૂરીશ્વરની પાદુકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે. હેરીમાં સં. ૧૬૫૨ના કાર્તિક સુદિ પંચે જુથવારનો ભોખ ૩ ફીટ લાંબી અને ૧ ફીટ પહોળી શિલા ઉપર કેતરેલો છે. એ સિવાય શ્રીવિજયસેનસૂરિ, શ્રીવિજયદેવસૂરિ તથા બીજા સૂરિવારની કુલ બાર છત્રીઓ ભરેલી છે.

આજે અહીં જૈનોની ૨૦૦ જેટલી વસ્તી છે. જેન ઉપાશય અને એક જૈન ધર્મશાળા છે. અહીં ૬ મંદિરો છે તે બધાં ધુમટળખી રચનાવાળાં છે, અને બધાં મંદિરો કાળીવાડાના નાકે આવેલાં છે.

૧. મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મંદિરમાં ૨૫ નાની દેવકુલિકાઓ અને પ્રાચીન સમયનું એક મોટું ભોયું વિદ્યમાન છે. આમાંનું વિશાળકાય ગિળ કશનીય છે

૨-૩. મૂળનાયક શ્રીસંભવાય ભગવાનનાં મંદિરો છે. મૂળનાયકની સપરિકર પ્રતિમાઓ શ્રીવિજયસેનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી છે. આમાં પ્રતિમાઓનો પરિવાર ઠીક પ્રમાણમાં છે અને કેટલીક મૂર્તિઓ ભવ્ય અને પ્રાચીન જોવાય છે.

૪. મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ સ્થાપ્ય છે. ગૌતમસ્વામીની બે મૂર્તિઓ પણ વિદ્યમાન છે.

૫. મૂળનાયક શ્રીનેમનાથ ભગવાનનું મંદિર છે.

૬. મૂળનાયક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનાં મંદિરમાં ભમતીની ૧૮મી હેરીમાં એક પ્રાચીન પ્રતિમા જોવાય છે.

આ ગામ અબ્બારાની પંચતીર્થમાંનું એક તીર્થસ્થળ ગણાય છે અને અબ્બાર તેમજ દેલવાડા તીર્થોની સંભાળ અહીંના સંઘ રાખે છે.

★

૬૭. દીવ

(કે.કા નંબર : ૧૮૨૩-૧૮૨૫)

ઉનાથી ૮ માઈલ, અબ્બારથી ૬ માઈલ અને દેલવાડાથી ૫ માઈલ દૂર દીવ નામે ગામ દરિયા કિનારે વસેલું છે. જોવાલા ધર્મને નાવમાં બેસીને સામે કિનારેથી પણ જવાય છે. અહીં પોર્ટુગીઝોનું રાજ્ય છે. આ ગામ પ્રાચીન છે. 'બુદ્ધતત્ત્વસૂત્ર'માં દીવનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. ઉત્તરાપથના એક રૂપિયાના અહીં 'સાબરક' નામના બે રૂપિયા મળતા; એમ તેના ટીકાકાર નોંધે છે.

ચોદમા સૈકાના ચાત્રી શ્રીવિનયપ્રભ ઉપાધ્યાય નોંધે છે કે—

“હીવહી” એ કુશવિવિહાર, રિસહુજિજ્ઞ અદ્વિજ્ઞ, પાસ એ પાસ નથેવ. ”?

૧. “જૈન અવપ્રકાશ” વર્ષ: ૧૭, ભાગ: ૧, પૃષ્ઠ: ૨૦-૨૨.

આ ઉપરથી જણાય છે કે અહીં શ્રીકુમારપાલ નરેશે મંદિર બંધાવ્યું હતું, જેમાં આદિજિનની અદ્યુષ્ટ મૂર્તિ હતી, અને બીજી મંદિર પાર્શ્વનાથ જિનનું પણ વિદ્યમાન હતું.

સં. ૧૬૫૦માં શ્રીહીરવિજયસુરિ શત્રુજયની યાત્રા કરીને આ સ્થળે ચતુર્માસ માટે પધાર્યા હતા, એ સમયે અહીં જૈનોની વસ્તી સારા પ્રમાણમાં હતી.

અઢારમા સેકાના યાત્રી પં. શીલવિજયજી આ ગામનું વર્ણન કરતાં કહે છે:—

“દીવ બહિર છે ભાવસ્તીર, તિહાં ધરથી વિવહારી ધીર,
નવલજી સોરવાડી પાસ, ધનવંત સેવિ લીલ વિલાસ;
ફરંગી શબ્દ કરે ફર કાડ, પુરિ પરજા ફેરે ફેડ.”

આને એ વસ્તી ઘટી જતાં જૈનોની વસ્તી નામશેષ ગતી છે. જૈનોની એક ધર્મશાળા અને ત્રણ જૈન મંદિરો એ પ્રાચીન સચુદ્ધિના અવશેષ સમાં જોવાય છે. આ ત્રણે મંદિરો અઢારમાં આવેલાં છે અને બધાં ભૂમટબંધી પદ્ધતિએ રવાયાં છે.

[૧] મૂળનાથક શ્રીનવલખા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર વિશાળ અને સુખ્ય છે. [૨] મૂળનાથક શ્રીયાંતિનાથ ભગવાનનું અને [૩] શ્રીનમનાથ ભગવાનનું મંદિર પણ સુંદર છે.

આ ગામ અઢારાની પંચતીર્થીમાં તીર્થરૂપ છે.

★

૬૮. કેલવાડા

(કેાઠા નંબર : ૧૮૨૬)

કેલવાડા કેશનથી ૦૮ માઈલ અને અઢારાથી ૧૫ માઈલ દૂર નાનું ગામ છે. અહીં કેરોળોની વસ્તી ઠીક પ્રમાણમાં છે. કહેવાય છે કે, આ કપાલભાઈઆ બસો-અહીંસો વર્ષ પહેલાં જૈનધર્મના ઉપાસક હતા. તેમણે જ અહીંનું જૈન મંદિર બંધાવ્યું હતું. આજે એ ભાઈઆ લેખ્યવધર્મી બન્યા છે.

અહીં જૈનોની વસ્તી હવે નથી. એક જૈન ધર્મશાળા અને એક નાનું સરણું ધાળાબંધી જૈન મંદિર છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે.

આ ગામ પણ અઢારાની પંચતીર્થીમાં ગણાય છે.

★

૬૯. અઢારા

(કેાઠા નંબર : ૧૮૧૭)

ઉનાથી ૧ કેશ દૂર અઢારા નામનું તબ્બ નાનું ગામડું છે. એક કાળે આની ચોટા નગર તરીકે બ્યારે ખ્યાતિ હતી. જૈનોનું આ કેન્દ્રધામ હતું. આ આબાદ નગર અનેક જૈન મંદિરોથી શોભી રહ્યું હતું. આ નગરની ઉત્પત્તિ વિશે કંઈકથા કોવી છે કે-અતિપ્રાચીન કાળમાં રમુકળના અજયપાલ નામના રાજાને બ્યારે અનેક રોગોએ ઘેરી લીધા ત્યારે તેનું નિવારણ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાના પૂજનવળગથી થયું હતું. એ ઉપકારવશ થયેલા રાજાએ આ સ્થળે અજયનગર વસાવી એક મોટું જિનમંદિર બંધાવ્યું અને એ પ્રતિમાની તેમાં સ્થાપના કરી. પાછળથી આ નગર એ રાજા અને આ મંદિરમુકના સંયુક્ત એવા ‘અઢારા-અઢારા’ નામે ઓળખાવા લાગ્યું.

મતલબ કે, મધ્યકાળમાં આ નગર પણ આબાદ હતું અને જૈનોની વસ્તી તેમજ મંદિરોની બહુલતાથી આ નગર ઝળીઝળી રહ્યું હશે એમાં શંકા નથી. અહીંના ઉત્કલ પ્રદેશમાંથી લગભગ ૧૫૦ જેટલી પ્રાચીન જૈન મૂર્તિઓ મળી આવી છે. એ સિવાય આજે પણ શાસનદેવ-દેવીઓની અને તીર્થંકરોની અનેક મૂર્તિઓ ખડિત-અખડિત કથામાં મળતી રહે જ છે. ચોરા નીચે પ્રાચીન મૂર્તિઓ કટાયેલી હોવી એકંદરે કેમકે ચોરા સમય પહેલાં દેવીની મૂર્તિ નીકળેલી એ આજે પણ એક ભાગમાં ઊભી છે. અહીંથી મળી આવેલી મૂર્તિઓમાંથી એક મૂર્તિ ભાવનગરના કાકાસાહેબના મંદિરમાં આજે પણ પ્રતિષ્ઠિત છે અને બીજી શ્રીગણેશપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ ઝુબકમાં છે. ગામની બહાર ભાજ્યપાલ રાજનું સ્મરણ કરાવતાં કાંડમનાં વૃક્ષો જેમાં અજ્યપાલ નામનાં વૃક્ષો ઊભાં છે. એનાં પાંદડાં કદી કરમાતાં નથી. તે અનેક રોગોના ઉપદ્રવને મટાડે છે એમ કહે છે. વળી, અહીં દોહસે જેટલી પ્રાચીન વાવો છે—આ ઉપરથી આ ગામની પ્રાચીનતા અને ભાંડોજલાલોની ઝંખી સ્પષ્ટ થઈ આવે છે. ચોદમા સંકાના ચારી શ્રીચિત્રમયભ ઉપાધ્યાયે રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં અહીંના પાર્શ્વનાથ મંદિરની નોંધ કરેલી છે.^૧ દુર્ભાગ્યે અહીં શ્રાવકનું એકે ધર આજે વિદ્યમાન નથી.

૧. અહીં એક માત્ર ભવ્ય શિખરખેખી જૈન મંદિર મોગુદ છે. એનો મૂળભારો, સંજમંડપ અને શિખરની રચના મનોહર છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મૂર્તિ વેળુની બનેલી છે. તેના ઉપર લાલ લેખ કરેલા હોવાથી મૂર્તિ સમર્ણય લાગે છે. બંને હાથ તદ્દન સાંકડા દેખાય છે. માથે ભામંડળ આગળ નાગોએ ફેણ વિકુર્ણી છત્ર બનાવેલું છે. મૂર્તિની જિઆઈ લગભગ ૩ ફીટથી વધુ નથી. મૂળભારમાં બંને પદોએ બે કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ છે, તે અહીંના અજ્યપાલ નામના ચોરાની જમીન ખોદતાં મળી આવી હતી. તેના ઉપર સં. ૧૩૨૩ના જેઠ સુદ ૮ ને શુક્રવારે શ્રીઉદયપ્રભસૂરિના પટ્ટાલંકાર શ્રીમહેન્દ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યાનો લેખ કોરેલો છે. વળી, અહીંની ભૂમિમાંથી એકોસાથે ૨૨ મૂર્તિઓ પ્રથમ મળી આવી હતી. તેમાં શ્રીચિત્રમયિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ હતી. તેમના પરિકરની નીચે નવચંદ્ર અને બાણમાં યક્ષ-ચંદ્રશેખરની મૂર્તિઓ કોતરેલી છે. તેના નીચે સં. ૧૩૪૩ના મહા વદિ ૨ ને શનિવારે પ્રતિષ્ઠા કર્યાનો લેખ મોગુદ છે. અહીંથી એક ૩૫ રતલના વજનવાળો ઘંટ મળી આવ્યો છે; જેમાં—“**ભીજ્જારાપામ્બનાથ સં ૦ ૧૬૬૨ શા. મારચંદ્ર જૈવંદ**” એવા અક્ષરો કોતરેલા કહે છે. વળી, બીજા ઘંટ ઉપર સં. ૧૬૬૨ નો લેખ છે. આ બધી પ્રાચીન મૂર્તિઓ અને ઘંટ વગેરે આ મંદિરમાં પધરાવેલા છે.

મંદિરની જમણી બાજુએ એક છત્રાકાર ગભારો છે ને તેની પાસે રાજચુક્રની રચના કરેલી છે. આ બંનેની વચ્ચેના સ્તૂપ ઉપર સં. ૧૬૭૮ના ફાગણ સુદ ૬ ને શનિવારના લેખ ઉઠાડ્યું છે.

મંદિરના ચારે દિશા અને પૂજ્યાઓમાં પણ શ્રીઆનંદવિભલસૂરિ, શ્રીવિજયદાનસૂરિ, શ્રીહરીવિજયસૂરિ, શ્રીવિજય-સેનસૂરિ, શ્રીમોહનસૂરિ, શ્રીતત્ત્વકુશલ સૂરિ અને ઉપાધ્યાય શ્રીવિદ્યાસાગર મહારાજની પાદુકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે.

અભારાનો પંચતીર્થોમાં આ સ્થળ મુખ્ય તીર્થધામ છે.

૭૦. બદ્રેશ્વર [કચ્છ]

(કેકા નંબર : ૧૮૫૬)

કચ્છમાં અંબારથી ૧૦ માઈલ દૂર વસઈ ગામ છે, ત્યાં બદ્રેશ્વર નામે પ્રાચીન સ્થળ છે. એનું પ્રાચીન નામ ભદ્રાવતી હતું. આ નગરી કચ્છે વસી હશે એ બહુવામાં આપ્યું નથી પરંતુ એનો ઇતિહાસ બહુ જૂનો બતાવવામાં આવે છે. ‘મહાભારત’માં વૃષ્ટવેલી યૌવનાશ્વ રાજાની નગરી તે આ જ ભદ્રાવતી હોવાનું કહેવાય છે. આ પૌરાણિક વાર્તાને જતી કરીએ તોયે ઐતિહાસિક કાળમાં પણ આ ભદ્રાવતી એક પ્રાચીન નગરી હતી. ભદ્રાવતીનો ઇતિહાસ અત્યારના બદ્રેશ્વરના જૈન મંદિર સાથે ધનિષ્ઠ સંબંધ ધરાવે છે. આજથી ૨૪૫૫ વર્ષ પહેલાં

૧. “જૈન સત્યપ્રકાશ” વર્ષ : ૧૭, આંક ૧ પૃષ્ઠ ૨૪-૨૨.

એટલી વીર નિઃ સં ૨૩માં અહીં દેવચંદ્ર નામના એક ધનાઢય શ્રાવકે આ નગરના આબુપણસરું નગરના મધ્ય ભાગમાં જ એક સુંદર અને વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું હતું. વિ. સં. ૧૬૩૬માં આ મંદિરને ઇર્ષાદાર થયો ત્યારે એક તામ્રપત્ર મળી આવ્યું હતું. એની પ્રાચીન લિપિને એ. ૬૦૬૫. ૫૩૦૬ હોનસેએ યશી સુરકેલીથી બેઠેલી હતી. તેમાં આ પ્રકારે પાંઠ લેવાતું તેમણે શ્રીવિજયનંદસુરિને જણાવ્યું હતું:—

“ ૧ દેવચંદ્રીય શ્રીપાર્શ્વનાથદેવસેતો ૨૨ ”

આ મંદિરની જૂની નોંધમાં અને કચ્છની જૂનાગઢમાં પણ “ સીરાત્ ૨૨ વર્ષે દર્શ ચૈત્ય સંજાતમિતિ ” એવું લખાણ છે.

આ બધાનો સાર એ કે, વીર નિર્વાણ સં. ૨૩માં શ્રીદેવચંદ્ર નામના શ્રાવકે બદ્દેશ્વરમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું. એ પછી લગભગ બારમા સૈકા સુધી આ મંદિરના ઇતિહાસ ઉપર કાળથેરા પડેલો પડેલો છે. અત્યારના જૈન મંદિરના એક થાંભલા ઉપર “ સં. ૧૧૩૪ ના વૈશાખ સુદિ ૧૫ ના શ્રીમાલીઓએ ઉદ્ધર કરાવ્યો ” એવો લેખ મળે છે. એ સિવાય અહીંના આશાપુરા માતાના મંદિરના એક થાંભલા ઉપર સં. ૧૧૫૮ ના લેખ અને ચોખંડા મહાદેવના મંદિરની હાલેલીના એટલામાં યશી લીધેલા એક પથ્થરમાં સં. ૧૧૬૫ ના લેખો ઉપલબ્ધ થાય છે,^૧ જે આ નગરના સ્થાનિક ઇતિહાસમાં ઉપયોગી થાય એવા છે.

સં. ૧૪૦૫ માં શ્રીશાજીઅરસુરિએ રચેલા ‘ પ્રબંધકોશ ’માં તેરમા સૈકાના ધોળકાના રાજા વીરધવલ અને બદ્દેશ્વર વેલાકુલના ભીમસિંહ નામના પડકાર રાજા વચ્ચે સુદ થયાનો પ્રસંગ આપેલો છે; જેમાં આખરે વીરધવલ રાજાની છત થાય છે.^૨ એ ઉપરથી જણાય છે કે બદ્દેશ્વર એ વખતે ગુજરાતના રાજાઓને આધીન હતું.

આ મંદિર અને નગરની બરેબરી બહોળલાલીનો સમય તો વિક્રમના ચૌદમા સૈકાના આરંભમાં થયેલા પ્રસિદ્ધ કાનવીર શેઠ જગદૂશાહના કાળમાં થયો. તેમણે આ ભૂમિ ઉપર અઢત્તક દ્રવ્ય ખર્ચ્યાનાં પ્રમાણો ઇતિહાસમાં અંકાયેલાં છે.

જગદૂશાહની માટા વેપારી તરીકેની ખ્યાતિ બંદર વાટે દૂર સુદર દેશોમાં પંકાયેલી હતી. બદ્દાવતીના કિનારે રાજ અનેક વહાણો લાંગરતાં ને તેમને ત્યાં વેપારીઓની ઠકું બનેલી રહેતી. પશ્ચિમના ઈરાન, ઈરાક ને તુર્કસ્તાનના, પૂર્વના ચીન, જાવા, સુમાત્રા કે ઈસ્રાઇલના લોકો વગેરે દેશોમાં એમનો માલ જતો અને ત્યાંનો માલ બદ્દેશ્વરના કિનારે ઠંભેલો. જગદૂશાહ સમુદ્રના રાજા ગણાતા. એમને ત્યાં આવતા વેપારીઓમાં કેવળ હિંદુઓ જ નહિ પણ મુસલમાનોયે હતા. એમને માટે જગદૂશાહે બદ્દાવતીમાં બધી વ્યવસ્થા રાખી હતી. જગદૂશાહ ઉદારદહિના માનવી હતા. હિંદુઓના ઇશન કાળે એમણે હિંદુ મંદિરો અહીં બંધાવ્યાં, તેમ સુલ્તમાનોને નમાજ પઢવા ખાતર મસ્જિદો પણ બંધાવી હતી; એમ ‘ જગદૂશ્ચરિત ’ ઉપરથી જણાય છે.

એ સમયે બદ્દાવતી બાથેલા રાજાઓના અધિકારમાં હતી. જગદૂશાહે પોતાના સામર્થ્ય વટે તેમની પાસેથી આ નગરની કબજે મેળવ્યો. એ એવા વીર હતા તેવા માનવપ્રેમી હથાળુ હતા, એમના કરવાને હમેશાં છુટી છુટી જરૂરિયાત-લાગાઓની મેઠની જામતી. કોઈ પણ માનવી એમના આંગણેથી પાલી હાથે પાછો ફરતો નહિ. જુખ્યાંને લોકાન અને નવજાને વચ્ચે આપતાં. એ માટે તેમણે ગાજબંદાર અને વજ્રબંદાર બનાવી સત્રાયાળા-હાનયાળાઓ પુલ્લી મૂકી હતી.

કેણે જાણે કેમ, જગદૂશાહની કસોટી કરવા કે તેમની કીર્તિ વધારવા સં. ૧૩૧૫ માં ગુજરાતમાં ભારે દુષ્કાળ પડ્યો. આ દુષ્કાળની આગાહી તેમના શુદ્ધ નેત્રાચાર્યે કરી હતી, તેથી તેમણે સાવચેત બની પરદેશમાંથી પુલ્કળ બનાજ સંધરી લીધું હતું. એ અનાજની વહેંચણી માટે તેમણે જુલ્હા છુટા દેશોમાં અનેક હાનયાળાઓ ચાલુ કરી: રૈવાકાંડા, મોરક અને ગુજરાતમાં ૩૩; આરવાડ, હાટ અને કચ્છમાં ૩૦; મેવાડ, માળવા અને ઢાલમાં ૪૦ અને ઉત્તર

૧. રા. સા. અમનલાલ ખખખરે પોતાના સંપાદિત અને અનુદિત ‘ જગદૂશ્ચરિત ’ની પ્રસ્તાવનામાં આ શિલાલેખોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૨. “ પ્રબંધકોશ ” પૃષ્ઠ : ૧૦૪ થી ૧૦૬.

વિભાગમાં ૧૨ એમ એમની સગથાઓ-દાનથાઓ હતી. વળી, તેમણે ૮૦૦૦ ચુકા અનાજ વીસલકેપને, ૧૨૦૦૦ ચુકા શિયાળા હમીરને, ૨૧૦૦૦ ચુકા દુધની ચુલતાને, ૧૮૦૦૦ ચુકા માગવાના રાજને અને ૩૨૦૦૦ ચુકા મેવાના રાજને અનાજના આપ્યા હતા.

દુકાનમાં એમણે કરેલા આ દાનની સામાન્ય નોંધ પણ અબ્દયથી પમાટે એવી છે. આ દાનના કારણે તેમણે આખા દેશને દુકાનના કારમા પંજમાંથી ઉગારી લીધા. એક કવિએ એ દુકાન પાસે સાચું જ કહેવડાવ્યું છે કે—

“જમદુ ભયતો મેલ, પનરોતેર પહુ નહિ.”

જે નગરીમાં આવા દાનવીરો મોજુદ હશે એ સમયે આ નગરીની બાંહેબાલી કેવી હશે એ સહેજે કલ્પનામાં આવી જાય છે. એ પછી આ નગરનું પતન થયું હશે એમ લાગે છે. રા. અગનલાલ ખખખરાના કથન પ્રમાણે ગુરી-ચાળીવાળા ડુંગરોએ જૂનું ભદ્રેશ્વર તેડીને નવું વસાવ્યું એ વાતને ૪૦૦ વર્ષ થઈ ગયાં.

કહેવાય છે કે, જહાવતી બાંગી પછી ત્યારે અહીંનું જૈન મંદિર એક બાવાના હાથમાં ગયું. બાવાએ પ્રભુની મૂર્તિ ઉપાડીને કાંઈ સોંપરામાં રાખી દીધી. એ પછી સં. ૧૬૨૨ માં જૈનોએ આ મંદિરનો કબજો મેળવી શ્રીમદ્વાવિસ્તારી ભગવાનની મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત કરી. એ પછી તો પેલા બાવાએ શ્રીપાર્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ જૈનોને પાછી સોંપી. આ મૂર્તિ હાલ મંદિરની પાછળની એક કેવડકામાં મોજુદ છે સં. ૧૬૮૨ અને સં. ૧૬૮૮ ની વચ્ચે થેડ વર્ષમાન શાહ અને પદમરડીએ આ મંદિરનો ઉદ્ધાર કરાવ્યાની હકીકત ‘કથાણુસુરિરાસ’માં આ પ્રકારે જણાવી છે:—

“ગુરુ ઉપરે કરાવીયાલ તેહનાં છુર્ણદાર, રાહ લાખ કોરી ખસ્યોલ, તેઓએ તિહાં મનોહાર.” (કાલ : ૩૫)

કહેવાય છે કે, બીજી વાર પણ એવો પ્રયત્ન આવેલો. જેમાં અહીંના કાકોરાએ મંદિરનો કબજો કર્યો; પણ પાછળથી કાકોર પાસેથી જૈનોએ લઈ ને સં. ૧૬૨૦ માં રાજા શ્રીપ્રાચલજીના સમયમાં તેનો છુર્ણદાર કરવામાં આવ્યો એ પછી સં. ૧૬૩૬ ના મહા સુદ ૧૦ ના દિવસે અડવોનિવાસી થેડ મેણુસી તેજશીમાં ધર્મપત્ની બાપ મીઠાંબાઈએ છુર્ણદાર કરાવ્યો છે.

આજે અનેક શિખરોથી શોભતું આ વિશાળ મંદિર, કેટલીક ધર્મશાળાઓ, શિવમંદિરના ધૂમટના થાંભલા, દુકા વાવ અને તેની પાસે બે અસ્થિરોના બાકી રહેલાં ખડિયેરા વગેરેનું મોટું ધામ, જેને ‘વસહી’ કહેવામાં આવે છે તે ભદ્રેશ્વર ગામથી પૂર્વમાં લગભગ અડધો માઈલ દૂર છે.

ભદ્રેશ્વરના જૈન મંદિરની રચના આણુ પરનાં મંદિરો જેવી કુશળતાભરી છે. લગભગ ૪૫૦×૩૦૦ ફીટ પહોળા-લાંબા મેળાનની વચ્ચે આ મંદિર આવેલું છે. ચારે બાજુએ વિશાળ ધર્મશાળાઓ છે. ડાબી બાજુએ ઉપાશ્રય છે.

મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૫૦×૮૦ ફીટ છે અને સમતલ ભૂમિથી એની જિંચાઈ ૩૮ ફીટની છે. મંદિરનો મહારો જોષા હોવાથી દરરોજ પણ મૂર્તિમાં દર્શન થઈ શકે છે. પ્રવેશદ્વાર કળામય નકશીવાળું છે. મૂળગભારમાં આરસની ત્રણ પ્રતિમાઓ છે. મૂળનાથકે શ્રીમદ્વાવીર ભગવાનની મૂર્તિ નીચે સં. ૧૬૨૨ નો લેખ હોય એમ જણાય છે. પરિકરમાં બે કાઉસરમિયા મૂર્તિઓ છે. મૂળનાથકેની જગ્યાથી બાજુએ રણુવાળી શ્રીપાર્વનાથ ભગવાનની પચાસનસ્થ મૂર્તિ છે અને ડાબી બાજુએ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન બિરાજે છે. આ બંને મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૨૩૨ ની સાલના લેખો છે.

આર મોટા અને બે નાના ધૂમટો છે. ધૂમટની નીચે વિશાળ રંગમંડપ છે. તેમાં ૨૧૮ મોટા થાંભલાઓની રચના છે. એક સ્તંભ ઉપર ‘સં. ૧૧૩૪ વૈશાખ સુદ ૧૫’ એટલું વચ્ચાય છે. બીજા સ્તંભ ઉપર સં. ૧૩૨૩ અને ત્રીજા સ્તંભ ઉપર સં. ૧૩૫૮ ના લેખો કોરેલા છે. અને તરફ અગાથીઓ છે. તેમાં આશ્વાપાસની બાવન કેરીઓનાં શિખરો અને મૂળગભારનું જિંચું શિખર મળીને કુલ ૫૩ શિખરોની રચના કરેલી છે.

મંદિરના નીચલો ભાગ સોથી જૂના હાથે છે, બાકીનો ભાગ હાલની બાંધણી સુઝળ છે. જગદ્ગુણે આ મંદિરનો ઉદ્ધાર સં. ૧૩૧૨ માં કરાવ્યો હતો એમ હાથે છે. મંદિરના ટેકા માટે કરેલી કમાનોની રચના જૂના સમયની છે. આસપાસની દેરીઓ તેરમા સૈકા પછી બંધવાઈ હોય એમ જણાય છે.

દેવળના ચાંબલા કારીગરીવાળા અને લેખચક્રત હતા પરંતુ જીર્ણોદ્ધાર સમયે કુલામાં આ બધું દબાઈ જવા પામ્યું છે. મંદિરના મંડપમાં દીવાલ પર અને કાચ પર આલખાયેલાં સોનેરી અને બીજા રંગવાળાં ચિત્રોમાં નેમિનાથ ભગવાનની જાન, પ્રભુનો વરચોદો, તીર્થંકરોના કલ્યાણકે અને ઉપસર્ગની વિવિધ ઘટનાઓ સુંદર રીતે આલેખી છે.

મંદિરની નીચે એક ભોંયડું હોવાનું કહેવાય છે. તેમાં મૂર્તિઓ બંધારી રાખવામાં આવતી હતી હાલ એ ભોંયડું પૂરી નાખવામાં આવ્યું છે.

દર વર્ષે ફાગણ સુદિ ૩-૪-૫ ને અહીં યોગો ભરાય છે. પાંચમના રાજ મંદિર પર ધજા ચડાવવામાં આવે છે.

અહીંના જૂના કિલ્લાની ડીવાલો સને ૧૭૬૩ માં પાકી નાખવામાં આવી હતી અને સને ૧૮૧૦ માં મુઢા ગામ વસાવવામાં આ મંદિરના પર્યટરોને ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો એમ કહેવાય છે.

★

૭૧. સુધરી

(કોડા નંબર : ૧૯૧૨)

કચ્છમાં અબડાસા નામે જોળખાતો તાલુકો જૈનોની દરિયે મહત્વનો છે. આ તાલુકામાં આવેલાં બીજાં ગામોમાં જે કે જૈનમંદિરો છે, છતાં ૧ સુધરી, ૨ કોડારા, ૩ જાળી, ૪ નળિયા અને ૫ તેરડા; આ પાંચ ગામ તીર્થંકરે બનાવે છે. અબડાસાની આ પશ્ચીમી ગણાય છે. આ પશ્ચીમીમાં પણ સુધરીનું તીર્થ સુખ્ય છે. માંડવી બંદરથી ૨૬ માઈલ દૂર મોટર કે ગાડા (રેકડા) દ્વારા અહીં આવાય છે.

સુધરીમાં રવેનાંબર મૂર્તિપૂજક જૈનોમાં ૨૦૦ ઘરો છે. ૬ ઉપાશ્રયો, ૪ ધર્મશાળાઓ પૈકી ત્રણ તો સર્વાર્થનિક ઉપયોગમાં આવે છે, બ્યારે એક ધર્મશાળા જૈન યાત્રાળુઓ માટે છે અને તેમાં બધી સગવડ મળે છે. હસ્તલિખિત પુસ્તક બંધાર, જૈન પાર્શ્વશાળા અને કન્યાશાળા વગેરે છે.

ગામના બજારમાં શિખરબંધી જિનાલય છે. આ મંદિર બહુ મોટું તો નથી પરંતુ આ તીર્થને મહિમા ભગતી ન્યોતિ જેવો લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે. મૂળનાયકની મૂર્તિ ‘જુતકદ્ધેલ પાર્શ્વનાથ’ના નામે જોળખાય છે. એ નામમાં જ આ તીર્થનું રહસ્ય છુપાયેલું છે. એ વિશે એક લાંબી કથા છે પણ જોના બાપ સંશોધમાં એ છે કે, કુદેશી નામનો એક શ્રાવક પરગામ બાતુ બાંધીને જઈ રહ્યો હતો, ત્યારે રસ્તામાં એને એક ગરીબ માણસનો ભેટો થયો. જોની પાસે એક પોટલામાં જૈન મૂર્તિ બાંધેલી હતી. તેણે કુદેશી શ્રાવકને જોની વાત કરી ત્યારે કુદેશીએ એ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ ખરીદી લીધી. કુદેશીએ ઘેર આવી એ પોટલામાં બાંધેલી મૂર્તિ તેના ખાદ્યપદાર્થના બંધારિયામાં મૂકી રાખી. બીજે દિવસે એ બંધારિયું ખોલતાં અચાનક ખાદ્ય પદાર્થોથી ભરપૂર બની ગયેલું જોવાયું. આ દૃશ્યથી જોના અચંબાની કોઈ સીમા ન રહી. એ સમયે સુધરીમાં રહેતા એક યતિજીને તેણે આ વાત કરી ત્યારે યતિજીએ એક નાની દેરી બંધવી એ મૂર્તિની તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરી. કહે છે કે પ્રતિષ્ઠા વખતે જે સંઘવાત્સલ્ય થયું ત્યારે જે વાસણમાં ઘી રાખવામાં આવેલું તે જૂળ વપરાયું તેવો ઘી જોણું ન થયું. એ વાસણમાં હાથ નાખીને જોયું ત્યારે એ જ પાર્શ્વનાથ પ્રભુની મૂર્તિ એમાં જોવાઈ. જોને બહાર કાઢી ફરી પ્રતિષ્ઠિત કરી ને તેણે ‘જુતકદ્ધેલ પાર્શ્વનાથ’ એણે નામ રાખવામાં આવ્યું.

આ અને એવી બીજી સમતકારી વાતો અહીં પ્રસિદ્ધ છે. એ ગમે તે હોય પણ આ મૂર્તિ સુંદર અને પ્રાણવિક છે એમાં શંકા નથી. આ મંદિરની ૧૦૦-૧૧૫ વર્ષ થયાં પ્રતિષ્ઠા થઈ છે અને એ સમયથી આ ગામ દિવસે દિવસે વિકાસ સાધતું સંપન્ન બની રહ્યું છે.

મંદિરની આંધણી અને નીચેથી ઊર્ધ્વે શિખરસુધી કરવામાં આવેલા સોનેરી ભૂરા રંગનું કામ ભેવાલાયક છે. આમાં પાષાણની ૪૮, પાતુની ૨૩, ચાંદીની ૨૬; કુલ મળીને ૯૭ ચિનમૂર્તિઓ છે. આ સિવાય ૬૫ ચાંદીના અને ૧૪ સર્વપાતુના ચિહ્નચક્રો છે. દેરાસરના પ્રવેશદ્વારની જમણી બાજુએ ચક્રેશ્વરી દેવી અને ડાબી બાજુએ મહાકાલી દેવીની આરસની મૂર્તિઓ ઇશાનીય છે.

એકંદરે આ તીર્થના મહિમાથી આકર્ષિત આસપાસના ગામોમાંથી અને દૂરથી પણ યાત્રીઓ ઇશાનાર્થે આવે છે અને અહીંના સંઘની સાધર્મિક ભક્તિ ભેદને યાત્રાળુઓ પુલકિત બની બાંધે છે.

★

૭૨. જખો

(કેડા નંબર : ૧૯૧૬)

સુશ્રીથી ભગભગ ૨૦ માઈલના અંતરે જખો નામે ગામ આવેલું છે. સ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈનોનાં ૨૦૦ ઘરો છે પણ ધંધા અને કેટલાક લોકો બહાર ગામ રહે છે. ૧ ઉપાશ્રય, યાત્રાળુઓ માટે વિશાળ ૨ ધર્મશાળાઓ, પાઠશાળા, કન્યાશાળા વગેરે છે.

એક વિશાળ વંદામાં ભુલ્કા ભુલ્કા ગુહસ્થાનો નવ દેરાસરોના સૂમળો આંધી ભણે શત્રુજય ગિરિની એક ટૂંક જ ઊભી કરી દીધો હોય એવા દેખાવ આ મંદિરે આપી રહ્યાં છે. આ નવ ટૂંક મળીને 'રત્ન ટૂંક' કહેવાય છે. (૧) આમાંનું મુખ્ય મંદિર થોડું જીવરાજ રતનસીંહ સં. ૧૬૦૫માં બંધાવી તેને પોતાના પિતાના નામથી 'રત્ન ટૂંક' નામ આપ્યું છે. બાકીનાં મંદિરો તે પછી જ બનેલાં છે.

મુખ્ય મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રીમહાવોરસ્વામી ભગવાન છે. આ મંદિર, તેની ઉપરનાં વોશ શિખરોની કળાશ-ધ્વજાઓથી સર્ચના તેજમાં જળાંકળાં થઈ રહ્યાં હોય એમ દૂરથી દેખાય છે. આ મંદિરની વિશાળતા અને ઉચ્ચાઈ જોણી નથી.

બાકીના આઠ દેરાસરોમાં નીચે મુજબ મૂળનાયક ભગવાન બિરાજમાન છે. (૨) શ્રીસુવિધિનાથ, (૩) શ્રીઆદિનાથ, (૪) શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ, (૫) શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ અને નીચે શ્રીજીરાવલા પાર્શ્વનાથ, (૬) ઉપરના ભાગમાં શ્રીગોતમસ્વામી અને નીચે (૭) શ્રીચિંતાનાથ ભગવાન અને (૮) શ્રીચંદ્રમસ્વામી.

અહીં પ્રતિભાનો પરિવાર પણ ઘણો છે. સમગ્ર મંદિરોમાં મળીને પાષાણની ૧૨૬ અને પાતુની ૮૦ પ્રતિમાઓ છે. સિવાય સ્ક્રેટિકની ૨ અને સુવર્ણની ૧ મૂર્તિ પણ અહીં બિરાજમાન કરેલી છે.

★

૭૩. નળિયા

(કેડા નંબર : ૧૯૨૩)

જખોથી ૧૬ માઈલ દૂર નળિયા ગામ આવેલું છે. અહીં સ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજકોનાં ૨૫૦ ઘર છે, ૧ ઉપાશ્રય, યાત્રાળુઓ માટે વિશાળ ધર્મશાળાઓ, શાળાઓ, બાલાશ્રમ, પુસ્તક ભંડાર અને હવાખાતું વગેરે છે. એકંદરે ગામ પ્રમાણમાં સાદું છે.

ગામની વચ્ચે આવેલા બબ્દરમાં એક વિશાળ મંદિર ભેવાય છે. સોળ શિખરો અને ચોઢ રંગમંડપોથી શુભગારેલું આ મંદિર અનુપમ શૈલા પારી જેકું છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીચંદ્રમણ ભગવાન બિરાજમાન છે. આ મંદિરના નિર્માતા થોડું નરસી નાથાઈ નામ, તેમણે પાલીતાણામાં બંધાવેલી વિશાળ ધર્મશાળાથીજે સોને બાણીતું છે. આ મંદિર સં. ૧૮૬૭માં બંધાતું છે.

આ સુખ્ય મંદિરની બાજુમાં શેઠ જીરમલ તેજશીએ સં. ૧૯૧૦માં મૂળનાથક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું દેરાસર બંધાવ્યું છે અને તેની જ બાજુમાં શેઠ હરભમ નરશી નાથાએ સં. ૧૯૧૮માં શ્રીભક્ષ્ટાપદનું અજોડ દેરાસર બંધાવેલું છે. ત્રણેના બહારાઓ અલગ છે પણ મંદિર એક જ ગણાય છે. મંદિરની આગળ એક વિશાળ ચોક છે. મંદિર બંધાવનાર શેઠ નરશી નાથા અને તેની પત્નીની આરસની મૂર્તિઓ મંદિરમાં મૂકેલી છે.

આ મંદિરમાં મૂર્તિઓનો પરિવાર ઘણો છે. પાપાણીની ૧૧૦, ધાતુની ૨૬, ચાંદીની ૩૬, સ્ફટિકની ૧ મળીને કુલ ૧૭૨ જિનપ્રતિમાઓ છે. ૧૩૨ સિદ્ધચક્ર ચાંદીના, ૪ ધાતુના અને ૨ ચંદન કાષ્ઠના મળીને કુલ ૧૩૮ છે.

દેરાસરનો વહીવટ શેઠ નાગશી કેશવજી, શેઠ શામજી જોડાભાઈ અને શેઠ કૃતશી દામજી કરે છે.

★

૭૪. તેરા

(કોઠા નંબર : ૧૯૨૭-૧૯૨૮)

નળિઆથી ૧૮ માઈલ દૂર તેરા નામે ગામ આવેલું છે. અહીંના મહાપ્રભ કિલ્લાની ખ્યાતિ લોકવિહિત છે. અહીં પ્રવેતાંબર મૂર્તિપૂજકોનાં ૧૦૦ ઘરો છે. ૧ ઉપાસથ, યાત્રાલુઓ માટે ૧ વિશાળ ધર્મશાળા, મહાજનવાસી, વિદ્યાશાળા, કન્યાશાળા, પુસ્તકભંડાર વગેરે છે. અહીં બે જેન મંદિરો છે.

૧. બબરમાં આવેલું શ્રીજીરાવલા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર સુખ્ય છે. મંદિરનાં નવ શિખરોની ધમ્મો દ્રશ્યી યાત્રીઓને આકર્ષી લે છે. ભવ્યતા અને સૌંદર્યમાં આ મંદિર બીજાં નામી મંદિરોથી ભિન્ન છે. મંદિરની આસપાસ એક મોટો ચોક આવેલો છે. અહીં પાપાણીની ૫૭, ધાતુની ૨૧, ચાંદીની ૩૨ મળીને કુલ ૧૧૦ જિનપ્રતિમાઓ છે. વળી, ચાંદીના ૬૪, ધાતુના ૮, સોનાના ૨ મળીને કુલ ૭૪ સિદ્ધચક્રો છે.

શેઠ હીરજી ડોસાભાઈ અને શેઠ પાસવીર રાયમલ નામના બે જેન શ્રેષ્ઠીઓએ આ મંદિર સં. ૧૯૧૫માં બંધાવેલું છે. આ બંનેની એક મોટી પ્રશસ્તિ રંગમંડપની ભીંતમાં કાનચેલી છે.

૨. ઉપશુક્ર મંદિરની સામે શિખરબંધી શ્રીશામળિયા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું સુંદર મંદિર છે. મંદિરના રંગમંડપમાં કાચ ઉપર સુંદર ચિત્રકામ કરેલું છે. મંદિરમાં પાપાણીની ૪, ધાતુની ૬, સોનાની ૨, ચાંદીની ૧ મળીને કુલ ૧૩ જિનપ્રતિમાઓ છે.

લગભગ ત્રણસો વર્ષ પહેલાં ગોરજી હીરાચંદ તારાચંદે આ મંદિર બંધાવેલું છે.

★

૭૫. કેઠારા

(કોઠા નંબર : ૧૯૩૦)

તેરાથી ૧૨ માઈલ દૂર કેઠારા નામે ગામ છે. અહીં પ્રવેતાંબર મૂર્તિપૂજકોનાં ૭૫ ઘર છે. એક વિશાળ ધર્મશાળા યાત્રાલુઓ માટે છે. શેઠ કેશવજી નાથક, શેઠ લેલજી આહુ અને શેઠ શિવજી નેશ્વરી આ ત્રણ વ્યક્તિઓ તરફથી કન્યાશાળા, પાઠશાળા અને પાંજરાપોળ ચાલે છે.

ગામના મધ્ય ભાગે આવેલા બબરમાં બાજુ એક મોટો પહાડ ખડો કર્યો હોય એવી ઘટ બાંધણીનું જેન મંદિર આખાયે કુશમાં વિશાળતા અને ભવ્યતામાં અજોડ છે. પર્વતની શિખરમાળાનું ભાન કરાવતાં એના ઉપરનાં બાર ભિન્ન શિખરો દ્રશ્યીને પ્રેમકર્તુ મન કરી લે છે. મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૭૬×૬૪ ફીટની છે અને જિંચાઈ ૭૪

હીટની છે. મૂળભૂતારામાં મૂળનાયક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા બિરાજમાન છે. આ મંદિરમાં પાપાણી ૧૩૭, ખાતુની ૫૪, આંકીની ૨૦, ચંદ્રિકાની ૧ મળીને કુલ ૨૧૨ મૂર્તિઓ અને સોનાના ૧ ચિદમ્બરજી ભુદે ભુદે સ્થળે પ્રતિષ્ઠિત થયેલ છે. મંદિરમાં કાચનું કામ પ્રેક્ષણીય છે.

સં. ૧૬૧૮ માં શેઠ કેશવજી નાયક, શેઠ વેલજી માલુ અને શેઠ શિવજી નેશુરીએ આ મંદિર બંધાવી તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. શત્રુજયગિરિ ઉપરથી નવ દુકંદ પૈકીની એક દુકંદ જે ‘કેશવજી નાયકની દુકંદ’ના નામે જ્ઞાનપ્રાપ્ત છે, તેના નિર્માતા આ ગામના વતની અને કોઠારાનું મંદિર બંધાવવામાં પણ કાળો આપનાર પુણ્યપ્રાણી શેઠ કેશવજી નાયક હતા તેમજે આવાં મંદિરો બંધાવી પોતાની અનુપમ શ્રદ્ધાનો દાખલો બેસાડ્યો છે અને અનેકે સંભાવતો કરી શેઠ જગદ્ગુણદાના પગલે કાનવીર તરિકિની ખ્યાતિ પણ પ્રાપ્ત કરી છે.

★

૭૬. કટારિયા

(કેદા નંબર : ૧૯૮૩)

જુજશી ભચાઉ જતી રેલવેના ભચાઉ સ્ટેશનથી ૧૮ માઈલ દૂર કટારિયા નામે ગામ છે. તે કેળે વસાવ્યું એ બાણનામાં નથી પરંતુ કટારિયા નામ શાથી પડ્યું એ વિશેની એક લોકકથા એવી સંભળાય છે કે, યુસલખાનેના અહીં વારંવાર થતા હુમલાથી એક પ્રસંગે એક રમણીના પતિને દુરમનોએ મારી નાખ્યો ત્યારે એ વીર રમણીએ હાથમાં કટારી લઈ રણમેદાનમાં બંધાવ્યું. તેણે તેના પતિના ખૂનીને શોધી કાઢી. તેને થોડા ઉપરથી નીચે પટકી તેની છતીમાં કટારી હુલાવી દીધી, ત્યારથી એ કટારીના પ્રસંગની યાદગીરીમાં આ ગામનું ‘કટારિયા’ એવું નામ લોકવિશ્રુત બન્યું છે પરંતુ એ પહેલાં પ્રાચીન કાળમાં આ એક વિશાળ નગર હતું.

અહીં શેઠ જગદ્ગુણદાના મહેલો હતા એમ પણ સંભળાય છે. એક સમયનું આ ભવ્ય નગર આજે તો એક નાના ગામડામાં રૂપાંતર પામ્યું છે. સ્વેતાંબર મુર્તિપૂજક જૈનોની વસ્તી ત્રણેક ઘરની નામની જ રહેવા પામી છે. ૧ ઉપાસ્ય, ચાત્રાણુઓ માટે એક વિશાળ જૈન ધર્મશાળા અને એક પુસ્તકાલયાર પણ છે. અહીં એક વિદ્યાલય સાથેનું જૈન છાત્રાલય પણ મોજુદ છે.

“Archaeological survey of western India”માંથી એવી માહિતી મળેલ છે કે, અહીં ભગવંતી વચ્ચે જૈન મંદિરનું ખંડિયેર વિદ્યમાન છે. આ ખંડિયેર એક મકાનનો પાયો અણતો મળી આવ્યું હતું. દેવકુલિકાઓના પાયા, દીવાલો અને કોરબીઓમાં પથ્થરોથી જળાય છે કે, એક સમયે આ મંદિર ૫૦ ફીટના ઘેરાવામાં હતું.

આ મંદિર લોકોના મકાનોથી ઘેરાયેલું છે. પારેક ફીટ જમીનમાં ફટાયેલાં આ મંદિરમાં કોરબીઓમાં પાંચ સ્તંભો પર ધૂમટો છે. ધૂમટોમાં વિવિધ પ્રકારની કોરબી છે. બીજા ધૂમટો અને શિખર જમીનમાં ફટાયેલાં છે. સભામંડપ અને પાંચ સ્તંભોમાં લટકાયેલાં તોરણોવાળું એક ભોંયતું પણ છે. તેમાં પથ્થરના પગથિયાંવાળી નિસરણી બનેલી છે. આયુર્યે મંદિર ૬૪ ફીટનું ઊંચું હશે એમ જણાય છે. સફેદ ખારા પથ્થરો અને જૂનાથી આ બનાવેલું છે. મંદિર પાંચસો વર્ષ પહેલાંનું જણાય છે.

સં. ૧૯૭૮માં શેઠ વર્ધમાન આણંદજીએ ભુલેદાર કરાવી ચુંદર અને ભવ્ય શિખરબંધી મંદિર કરાવ્યું છે. આમાં મૂળનાયક શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનની સ્વેતવસ્ત્રી પ્રતિમા બે હાથ જોડી છે, જે છાંદિયાથી લાવીને અહીં સં. ૧૯૮૮ માં પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી છે. આ મુર્તિના પાછળના ભાગમાં પણ ત્રણેક પક્ષિકાઓના લેખ છે, જેમાં તે સમયના રાજવી અને પ્રતિષ્ઠાપક આચાર્યનો વિશેષ પરિચય જણાવ્યો હશે પરંતુ મુર્તિને બીજા સાથે જૂનાથી સંબંધ કરેલી કોવાથી આજે લેખ વાંચી શકાતો નથી પણ પલાંકી નીચે આટલો લેખ એવામાં આવે છે:-

“શ્રીમહાવોશિષ્ઠ કાર્તિક પ્ર. ૦ આચાર્યશ્રીવિજયસિંહસૂરિજી: તપાળએ કટારિયામાને સં. ૧૬૮૬ વર્ષે વૈશાલમાસે શુક્રપદ્મે તૃતીયાતિથી ||”

સત્તરમા સૈકાની આ મૂર્તિ ખરેખર સુંદર અને દર્શનીય છે. પરંતુ કાન, નાકથી ખંડિત હોવાથી જીર્ણોદ્ધાર સમયે તેના ઉપર લેપ કરાવ્યો છે. કંઠેવાથ છે કે, કુટારિયા ગામની પહાડી દશામાં આ મૂર્તિ બાંધ્યા હાઈ જવામાં આવી હતી. આ લગભગ ૧૦૮ વર્ષ સુધી એ પૂજાતી રહી. આ મૂર્તિના જ કારણે જાગડ પ્રદેશમાં આ ગામ તીર્થરૂપ મનાય છે. હમણાં હમણાં આ તીર્થની સારી નામના થઇ છે.

★

૭૭. ગેડી

(કાઠા નંબર : ૧૯૯૧)

કૃષ્ણ-વાઘાઈમાં આવેલું ગેડી ગામ થાણું પ્રાચીન છે. કૃષ્ણકાળની વિરાટનગરીથી પણ હોઠો જોળળે છે. પરંતુ એ હકીકતને ઇતિહાસને આધાર નથી.

અહીં ૪૦ જેનેની વસ્તી, ૧ ઉપાશ્રય અને જૈન મંદિર જીર્ણોદ્ધારમાં છે. અગાસીબંધ શિખરચુક્રત આ મંદિરને મોટી પરસાલ છે. આગળના ભાગમાં ચાર ફેરીઓ શિખરચુક્રત છે. તેમાં પળાસણ વિશ્વમાન છે. મંદિરના વચ્ચેથી ધૂમટ ૧૬ સ્તંભોના આધારે બનાવેલો છે.

મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૨૮ × ૨૦ ફીટ છે. અગાસી સુધીની લંબાઈ ૧૪ ફીટ અને ધૂમટ સુધીની લંબાઈ ૨૦ ફીટની છે.

ગર્ભગૃહમાં આરસપાવાણનાં બિંબો પ્રાચીનકાળનાં છે. વચ્ચે મૂળનાયક શ્રીમહાવીર પ્રભુની મૂર્તિ ૩ ફીટ લંબાઈ છે. મૂર્તિના નાક, હાથ, કાન ખંડિત થતાં સ્નાયી જોડીને લેપ કરાવેલો છે. મૂળનાયકની એક બાજુએ શ્રીઆદીશ્વરની મૂર્તિ છે. તેના ઉપર સં. ૧૫૩૪નો લેખ છે અને બીજી બાજુએ શ્રીસુમતિનાથ ભગવાન છે. તેના ઉપર સં. ૧૬૨૫ નો લેખ છે. મંદિર આઠાશાહે બંધાવેલું છે. એ વિશે એક કંતકથા પણ પ્રચલિત છે.

અહીં માલવ નામના ધીના વેપારી રહેતો હતો. એક વેળા એની દુકાને ઘી વેચનારી ભરવાડજી ધીના પાળિયો એને ત્યાં આપવા આવી. પાળિયાને ખાલી કરી નાખવાનું કહીને એ બાઇ બબ્બરમાં સોદો લેવા લઈ. માલવે ઘી તોળીને પાળિયો ખાલી કરી રાખ્યો. બાઈએ આવીને જોયું તો ધીના પાળિયો ભરેલો જોવાયો. આથી તેણે માલવને તરત ઘી તોલો લેવા જણાવ્યું. ચતુર વેપારી પાળિયા નીચેની ઇંટાણીમાં કંઈક કરામત હોવાનું સમજી ગયો. બાઈને પેલી જૂની ઇંટાણીને બદલે નવી ઇંટાણી સાથે પાળિયો ખાલી કરીને આપ્યો. ઇંટાણીમાં એવો ગુણ હતો કે તેના ઉપર મૂંઠેલું ખાલી વાસણ ઘીથી ભરાઈ જતું. એ રીતે માલવ ખૂબ ધનાઢ્ય બની ગયો.

કહે છે કે, એક સમયે અણહિલવાડ પાટણમાં એક ગૃહસ્થને ત્યાં જમણવારના પ્રસંગ હતો. તેમાં ધીની જરૂર પડતાં માલવે આ કરામતથી તેને ઘી પૂરું પાડયું. એ ગૃહસ્થે માલવને ધીના જે પૈસા આપ્યા તે દ્વારા માલવે આ મહાવીરસ્થાની ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું. એ સિવાય માલવ વાવ અને માલસર તળાવ પણ એણે જ બંધાવ્યાં છે.

કંથકૌટાડ—

આ જગ્યાથી ઉત્તર-પૂર્વ ૩૬ માઈલ કંથકૌટ નામે સ્થળ છે. કંથકનાથ યોગીના નામ ઉપરથી અહીં પુરાતન કિલ્લો કંથકૌટ નામે પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યો. જમ જાખા ધૂરાણના પોત જમ સ્કાડે આ કિલ્લો બંધાવેલો છે અને તેમાં કંથકનાથ યોગીનું મંદિર પણ ચણાવ્યું છે. કિલ્લો સંજ્ઞાત પથ્થરોથી બાંધવામાં આવ્યો છે. કૃષ્ણ બંધારના રાજાએ બ્યારે શત્રુઓના હુમલાથી ભયભ્રમ સ્થિતિમાં આવી પડતા ત્યારે આ કિલ્લાનો આશ્રય લેતા. જુલરાજ સોલંકી અને લીમડેવ પોતાની ભત્રીજાઓના આ કિલ્લામાં છુપાયા હતા. એક વખતના આ અજેડ કિલ્લો આજે તો જીર્ણોદ્ધાર અવસ્થામાં જોવાય છે.

અહીં સોળ શંભલાવાળું ભગવાન મહાવીરસ્થામીના પુરાતન મંદિરનું ખડિયેર છે. આ મંદિર કોણે બંધાવ્યું

એ વિશે શ્રીહલપતરામ પ્રાચલ્પન ખન્નખરે “ Archaeological Survey of Western India ” માં આ મંદિરમાંથી મળી આવેલા શિલાલેખો ઉપરથી માહિતી આપી છે. મંડપના સ્તંભ ઉપર કેરેલા એક ત્રુટિત શિલાલેખ ઉપરથી સં. ૧૩૪૦માં આ મંદિરના બંધાવનાર તરિકે આમદેવના પુત્રો નામે લખાયા અને ચૌહાણનાં નામે બાળી શકાય છે. જ્ઞાના પ્લાસ્ટર ઉપર આમદેવના પુત્ર પાસિલનું નામ જણાવેલું છે. મંડપના એક સ્તંભ ઉપરના લેખનો અંશ વંચાય છે એ મુજબ સં. ૧૩૨-(?) શ્રાવણ સુદિ પંચે સોમવારે શ્રીમાળી સ્થાપિતા આમદેવ એટલું વંચાય છે. લેખ તૃતીયો હોવાથી તેના પુત્રોનાં નામ બાળી શકાતાં નથી.

ચોદમ સેકામાં શ્રીસર્વાનંદસુરિએ ‘ જગદુચરિત ’ રચ્યું તેના ઉપરથી જણાય છે કે જગદુશાહના પુર્વજોની પાંચ પેઢીઓ કંથકાટમાં નિવાસ કરતી હતી. છેવટે જગદુશાહના પિતા ચૌહાણ સંદેશરમાં સં. ૧૨૭૦માં રહેવા માટે ગયા અને ત્યાં સ્થિર થયા. જગદુશાહના કાકાઓ વગેરે અહીં ૧૪મા સેકા સુધી નિવાસ કરતા હતા; જેમણે આ મંદિર બંધાવેલું શિલાલેખથી પુરવાર થાય છે.

સ્તીકરા:—

કચ્છમાં આવેલું સ્તીકરા ગામ ક્યારે વસાયું એ બહુવામાં નથી. અહીં ઘણા પાળિયાઓ મીઠુદ છે તેમાંના એક પાળિયા ઉપર સં. ૧૦૬૦ની સાલ વંચાય છે.

અહીં એક કળામય જૈન મંદિરનું ખંડિયેર વિદ્યમાન છે. આ મંદિર સં. ૧૭૭૩માં બંધાવાયું હતું. સં. ૧૮૪૨માં બ્યારે પ્રાગિયાના મિયાણાઓ ઘણો ઉપદ્રવ કરી રહ્યા હતા ત્યારે આ મંદિરના મૂળનાયક શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામીની મૂર્તિ અધર્ષ ગામી લઈ જવામાં આવી. મંદિરમાં એક શિલાલેખ પણ જોવામાં આવે છે.

૭૮. તારંગા (ગુજરાત)

(કેડા નંબર : ૨૦૧૩-૨૦૨૦)

ગુજરાતમાં પહોડ પર્વનાં તીર્થોમાં તારંગા વિશિષ્ટ તીર્થસ્થળ છે. વિ. સં. ૧૨૪૧ માં શ્રીચોરમપ્રભાચાર્યે રચેલા ‘ કુમારપાલ પ્રતિગોષ્ઠ ’ થી બહુવા મળે છે કે, વેણી વત્સરાજ નામના બૌદ્ધધર્મી રાજાએ અહીં તારાદેવીનું મંદિર બંધાવેલું ત્યારથી આ સ્થળ ‘ તારાપુર ’ નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું. એ પછી આર્ચે ‘ ખપુડાચાર્ય ’ (વિક્રમની પહેલી શતાબ્દી) ના ઉપરેશથી તે રાજા જૈનધર્મી બન્યો ત્યારે તેણે જ અહીં જિનેશ્વરદેવીના શાસનાધિષ્ઠાની સિદ્ધાધિકાદેવીનું મંદિર બંધાવી જોનોના તીર્થ તરિકે પ્રસિદ્ધિ આપી. ^૧ એ પછીના લગભગ ત્રેસમા સેકા સુધીના આ તીર્થોના ઇતિહાસ અધિકારમાં છે.

ત્રેસમા સેકામાં તારંગાગિરિ ઉપર બંધાયેલો બાવન દેવકુલિકાવાળો ઉત્તુંગ દેવપ્રાસાદ આજે પણ જૈનાચાર્ય શ્રીહેમચંદ્રસુરિ અને ગુજરાતરેશ કુમારપાલની લગભગ ૮૦૦ વર્ષ પહેલાંની કીર્તિગાથા સંભળાવતો અદ્યઃ જિવો છે તેને આજ સુધી આવેા ગરવો અને સુરક્ષિત બનાવી રાખવા માટે કેટલાયે કાનવીર જૈન શ્રેષ્ઠીઓએ તેમાં સંસ્કારો-ઉદ્ધાર કરીને વિસ્તાર્યો પણ છે. આ રીતે જોતાં અહીં બૌદ્ધ અને જૈન સંસ્કૃતિનો સુભગ સંગમ થયેલો જોવાય છે. આમાં કેટલાયે યોગીઓ, સુનિઓ અને ભાષુકોની સ્મૃતિઓ જડાયેલી પડી છે એથી જ એ વંદનીય તીર્થરૂપ બન્યો છે.

પ્રાચીન જૈન પ્રબંધો અને તીર્થમાળાઓમાં તારંગાને તારકેર, તારાવરનગર, તારણુગિરિ, તારણુગઢ વગેરે નામેથી ઉલ્લેખવામાં આવ્યો છે. આ નામો ઉપરથી તારંગા નામ કેમ બન્યું એ સમજાતું નથી. સંભવ છે કે,

૧. “ શ્રીવીણુકિતઃ કલતપુરુષે સુરસીતિસંકુલે । વર્ણાં કળામય, ઝીમાવાતેશ્વરવટપુકઃ ॥૭૧॥ ”

— ‘ પ્રભાવચરિત ’ માં ‘ શ્રીવીણુકિતસુરિ પ્રબંધ ’

૨. “ તારાજુજાદેવીર મંદિર તેજ કારિયં પુજ્ય । બાવનગિરિય તમો મહા તારાકરં તિ દ્યો ॥
તેજ સવ પક્ષા સવં સિદ્ધાજ્ઞાવાઃ કરવિયં ।

— ‘ કુમારપાલ પ્રતિગોષ્ઠ ’ માં “ આર્ચે ‘ ખપુડાચાર્ય ’ હયા ” પ ૭૫૦

તારંગમાં ઉપરથી અપભ્રંશ થઈને તારંગ થયું હશે.

મહેસાણાથી આવતી રેલને લારંગમાં ફીલ છેલ્લું સ્ટેશન છે. પહેલાં આ સ્ટેશન પર વસ્તી જેવું નહોતું પરંતુ હાલમાં ધર્મશાળાઓ અને ચોરીઓની દુકાને થઈ છે. સ્ટેશન સાથે જ સ્વેતાંબર અને દિગંબર ચાપાણીઓ મારે અલગ અલગ બે ધર્મશાળાઓ છે.

તારંગા ઉપર ચડવાના ત્રણ માર્ગો છે. એક ખુડિયા ધક્કાનો, બીજો ધારણ માતા તરફનો અને ત્રીજો ટીંબા ગામ બાજુનો. પહેલો માર્ગ ટૂંકો પણ ચઢવામાં કઠણ છે. બ્યારે બીજા માર્ગો તફાવત સરળ છે. આ બંને માર્ગો કિલ્લાના દ્વારની ટેકરી નીચે લોગ થાય છે. ત્યાંથી પગથિયાં ગોઠવેલાં છે. દ્વારમાં પ્રવેશ કર્યા પછી તફાવત સપાટ ભૂમિ છે. ખુડિયા ધક્કાવાળો આખો માર્ગ હાલિજીની ટેકરીઓની તળેટીમાં જ છે, જે પાણીના પ્રવાહનું વહેન કરી રહ્યો છે. આ પહાડની રચના લગભગ ઇંડરના પહાડ જેવી છે.

સ્ટેશનથી તારંગાની તળેટી લગભગ ૨ માઈલ દૂર છે. રસ્તો કાચો હોવા છતાં ધોરી ગાડામાર્ગ છે, જેને ખુડિયા ધક્કાનો માર્ગ કહે છે. તળેટીમાં વિશ્વાંતિ લઘુ શકાય એવી સ્વેતાંબર અને દિગંબરની બે નાની ધર્મશાળાઓ છે. તળેટીથી તારંગા પહાડનો ચડાવ એક માઈલનો છે.

પહાડ પર સ્વેતાંબરનાં ૫ મંદિરો અને ૫ દેરીઓની ટૂંકો છે. એક ધર્મશાળા અને તેમાં પુસ્તકાલય છે. દિગંબરનાં પણ ૫ મંદિરો, ૭ દેરીઓ અને ધર્મશાળા છે.

પૂર્વ દ્વારથી પ્રવેશ કરતાં ડાબી બાજુએ શ્રીઅન્નિતાય મંદિરની સન્મુખ આશરે ત્રણ ફીટ ઊંચાઈવાળી એક દેરીમાં ક્રીતિસ્થંભ વિદ્યમાન છે. તેના ઉપર કુમારપાલના છેલ્લા વર્ષ સમયનો લેખ આ પ્રકારે વર્ણાય છે:—

“સં. ૧૨૨૦ વર્ષે કાગળ વાંદ ૩ વર્ષે બે અમલ (મયે) જા ॥”

સ્વેતાંબરનાં પાંચ મંદિરોમાં શ્રીઅન્નિતાય ભગવાનનું મંદિર કોટથી થોડાંચેલું ઉચ્ચ અને વિશાળ છે.

૧. પગડંડીથી જાંબે પહોંચતાં જ ‘અન્નિતાય વિહાર’ નામે જોળખાતું મંદિર દક્ષિણેચર થાય છે. આ મંદિર બંધાવવા માટે કુમારપાલ નરેશ ચણેદેવના પુત્ર ઇંડનાયક અભયને આદેશ કર્યો હતો.^૩

‘પ્રભાવક ચરિત્ર’માં ઉલ્લેખ છે કે, કુમારપાલ રાજ્યને અભ્યોરણ ઉપરની ચડાઈ વખતે ભગવાન અન્નિતાયની જે માનતા માની હતી તેની પૂર્તિ રૂપે તેણે તારંગા ઉપર ૨૪ ગજ ઊંચું મંદિર બંધાવ્યું અને તેમાં ૧૦૧ આંગળા (ઇંચ) પ્રમાણની પ્રતિમા સ્થાપન કરી હતી.^૪

‘પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે, બ્યારે અજયપાલ જૈનમંદિરોને ધરાશયી કરવા માંડ્યા ત્યારે વસાહ અને આબાડ નામના યુગ્ય શ્રેષ્ઠીઓએ સંધને એકત્રિત કરી કુમારપાલે બંધાવેલાં મંદિરોને અજયપાલથી બચાવવા માટે શો ઉપાય કરવો તેની વિચારણા કરતાં એ સમયના સીલનાગ નામના અધિકારીને મળીને બાકી રહેલા તારંગાના મંદિરોને બચાવવા માટે નિવેદન કર્યું. સીલનાગે સુકિત વાપરીને તારંગાહલ્લુ મંદિર અને બીજાં મળીને ચારેક મંદિરો બચાવી લીધાં હતાં.^૫

આ મંદિર બગીચા માળનું ઊંચું બંધાવેલું હતું એમ પણ કહેવાય છે. આજે તો ત્રણ-ચાર માળનું જ વિદ્યમાન છે. મંદિરને પહેલી નજરે નિહાળતો કલાક્યાસી શિદ્ધીએ ચોળેલી શિદ્ધપાસા સુઝબની સર્વાંગ સુંદર રચનાની પ્રમાણસરતા પાત્રી ભય છે. શિદ્ધીએ આલેખેલી જગતીની ઊંચાઈ, ભંડોળ, પદ્મો, કણી, અંતરણી, આસપટ્ટી, કુંચો,

૩. “તથા મમાણેજ બજિર્જાનિવસ મંદિરં તુંગં । રવાહિવચમથેજ વણેવજ્જણ નિભિરિયં ॥”

—“કુમારપાલ પ્રતિબોધ”માં “શીઆર”પુરાણાર્થ કથા ” પ. ૪૪૩

૪. “પ્રભાવકચરિત્ર”માં “શીલેમજદચરિત્ર પ્રબંધ” સ્તોક ૭૨૦ થી ૭૨૪.

૫. “પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ”માં “અજયપાલ પ્રબંધ” પૃષ્ઠ: ૪૭.

કળશો વગેરે સ્વરૂપો શિદ્ધીય નિયમ સુબળ બરાબર ચોક્કસ છે. મંદિરમાં પાથરેલું કલોલેખન સાદું છતાં સુષ્ક અને વિવિધતાવાળું હોવાથી મનોહર લાગે છે. સ્તોત્રકીર્તનોની સૌંદર્યકળાને આ ઉત્તમ નમૂનો શિદ્ધીય યોજનાનો આદર્શ અભ્યાસી આગળ ખડો કરે છે. અલબત્ત, એમાં પાછળથી થયેલાં સંસ્કરણો પણ અભ્યાસીની નજરે આજ્ઞાત રહેતાં નથી. સત્તરમા સદીમાં થયેલા શ્રીચમ્પભદ્રાસ કવિ 'કુમારપાલરાસ'માં કહે છે કે, આ મંદિરના શિખરને કોઈ ક્ષતિ પહોંચી નથી એટલે એ પ્રાચીન કાળનું હોવાનું કહે છે; પરંતુ મંદિરનું શિખર બારમી સદી એટલું પ્રાચીન જણાતું નથી. દેવળની આલુખાલુએ બાંધેલી દેવકુલિકાઓ કોઈ વિનાશને ભોગ બનેલી પ્રતીત થાય છે. એનો નાશ કરતાં બચી ગયેલી એક દેવકુલિકા જમીનનું આપ કરતાં ફિંગબરોના કબજામાં ગયેલી દેવકુલિકા સુધી ભય છે. આપને તે ફિંગબરોના કબજામાં હોવાથી વચ્ચે બીંત ચાલી લીધેલી છે

પ્રાસાદનો મઠાવર અને શિખર ભાતભાતની કારણથી ભરેલાં છે. મંદિરની પાછળ ૬૪ દીવાલમાર્ગો છે, જેમાંની એકે દીવાલ નકશી વિનાની નથી. એમાં ચક્રો, ગંધર્વો અને નર્તિકાઓની ભાવનાત્મક સ્પષ્ટ ઉભરી કરી મૂર્તરૂપ આપવામાં અણુ રાખી નથી. આણુનાં મંદિરો જેવી ઝીલ્લી કૌરણો ન હોવા છતાં એની ભવ્યતા આંખને આંહી દે એવી તો છે જ. ખરેખર, આ મંદિરની ઉંચાઈ અનોઝ છે.

મંદિરને ૨૩૦ ફીટ જેવડો લાંબો-પહોળો એક મળી ગયો છે. ચોક્કની બહાર મધ્યમાં ૧૪૨ ફીટ ઊંચું, ૧૫૦ ફીટ લાંબું અને ૧૦૦ ફીટ પહોળું ભવ્ય મંદિર ગોઠવાયેલું છે. લગભગ ૬૩૬ ફીટનો ઘેરાવો આ મંદિરે શેકી લીધો છે. સમગ્ર મંદિર ખારા પથ્થરથી બાંધવામાં આવ્યું છે. ઇંટ અને ચૂનાનું મિશ્રણ એવું સમગ્રભાગ શાસ્ત્રીય હિલ્કે કરવામાં આવ્યું છે કે આને ૮૦૦ વર્ષ વીત્યાં છતાંયે મંદિરની કોઈ સામગ્રીને આંધ આવાવા પાત્રી નથી.

મંદિરનું યુગ અને દરવાજો પૂર્વાવિચુપ્ત છે. દરવાજામાં પ્રવેશ કરતાં અમિકા માતા અને દ્વારપાલીની મૂર્તિઓનાં દર્શન થાય છે. મંદિરમાં પ્રવેશ કરવાના ત્રણે દિશાએ ત્રણ પ્રચંડ દરવાજાઓ છે. દરેક દરવાજાને ત્રિશાખા-દ્વાર છે અને પ્રવેશદારના ઉંબરમાં બંને બાજુએ આસનમુખ છે. પગથિયાં આરસનાં પણ સાદાં છે.

મંદિરના ચિંહદ્વાર પાસે એક વિશાળ અશ્વમંડપ મંત્રી વસ્તુપાલે બંધાવેલો હતો અને તેમાં બે બાજુએ બે વિશાળ ગણેશો બનાવી ભગવાનની મૂર્તિઓ સ્થાપી હતી પરંતુ એ સ્થાપના અત્યારે વિદ્યમાન નથી. માત્ર લેખ સાંચેનાં આસનો મોજુદ છે. એ લેખ આ પ્રકારે છે:—

" ઊંચે સ્થિત શ્રીવિક્રમ સંવત્ ૧૨૮૪ વર્ષે કામુગ સુદિ ૨ રવો શ્રીમદ્ગણેશુરવાસ્તવ્યપ્રાવાટાવ્યયમનુ(મૃત) ઠં શ્રીચંદ્ર-પાત્રજ ઠં શ્રીચંદ્રપ્રસાદગંજ ઠં શ્રીસોમતનુજ ઠં શ્રીગણેશરાજનંદને ઠં શ્રીકુમારદેવીકૃતિચમ્પુત્રેને સદૈ શ્રીશૃંગા સદૈ શ્રીનાથ દેવદોરનુજેને મહં શ્રીતેજ:પાત્રામ્રજમના સંપ્રાપ્તિમહામાતૃશ્રીવસ્તુપાલેને આમન. પુણ્યામિદ્વયે દ્વદ્ધ બ્રાહ્મણવર્ણવૈતથામ્રજત-સ્વામી(મિ)દેવતૈયે શ્રીઆદિનાથદેવગિરિવાલકૃતસત્કામદં કારિત્ત્વં ॥ પ્રતિષ્ઠિતં શ્રાંતગેન્દ્રગણે મહારકશ્રીવિજયોન્નસુરિમિ: ॥ "

બીજો લેખ શ્રીનાથિનાથ ને બહલે શ્રીજેનિનાથ ભગવાનના નામ સિવાય બધો અક્ષરશ: ઉપર સુબળ છે.

મંદિરમાં મૂળભારી, ગૃહમંડપ, રંગમંડપ અને છ ચોડીઓની વિભાગરચના કરવામાં આવી છે. રંગમંડપમાંથી મૂળભારીમાં જવા માટે બે નાના દરવાજાઓ મૂકેલા છે. તે પછી જ મૂળભારીનું પ્રવેશદ્વાર આવે છે. મૂળભારી ૧૮ ફીટ લાંબો અને ૨૩ ફીટ પહોળો છે. આગોચે બહારે મકરાણાના આરસથી મહેલો છે.

મૂળભારીમાં મૂળનાથક તરીકે શ્રીઅવિતનાથ ભગવાનની મૂર્તિ ગિરાજમાન છે. આ મૂર્તિ ૧૫ લાંબી ઉંચા અને મનોહર છે. તેની બંને બાજુએ લાકડાની નિસરણી મૂકેલી છે. તે પર ચડીને મસ્તકે પૂજા થઈ શકે છે. આસપાસ પંચતીર્થોનું ભવ્ય પરિકર છે. મૂળનાથકની પહોંતી ઉપર દુકા લેખ છે પણ તેનો ઘણાંબરો ભાગ અત્યારે ઘસાર્ય ગયો છે. કહેવાય છે કે, ચોદાં વર્ષો ઉપર લેખ ઉત્તરનાથ ત્યારે લેખ ઉત્તરનાથ એ લેખને બેઠકારીથી ઘણો ઘસી નાખ્યો છે. સુનિરાજ શ્રીજગત્પતિવિજયજીએ એ લેખ આ પ્રમાણે બાંધ્યો છે:—

"...વેમદેવધર્મા જીમળ...મેવોર્થ...સુરિમિ: જીમત્ ॥ " *

૧. " જૈન ચતુષ્પ્રકાર " વર્ષ: ૨, અંક: ૨, લેખાંક: ૮

પરંતુ મને એ લેખ આ પ્રકારે મળ્યો છે:—

“...સં ગોવિંદેન માર્યા જાય....સ્વકુટુંબયુતેન ચેયોર્થ....સૂરિમિ: ॥ આત્મદાર્ક જીયાત્....”

મને પ્રાપ્ત થયેલા આ શિલાલેખને સમર્થન કરતી આ લેખ વિશેની નોંધ એક હસ્તલિખિત પોથીમાં^૭ આ પ્રકારે મળી આવે છે:—

“ સં ૧૨૭૯ શ્રી જ...૧. (સં) ગોવિંદેન માર્યા જાયલદે....પ્રમુલ કુટુંબયુતેન ચેયા(યો)ર્થ....સૂરિમિ: ॥ ”

—સં. ૧૪૭૬માં સંઘવી ગોવિંદે, પોતાની ભાર્યા બાચલદે વગેરે કુટુંબની સાથે કલ્યાણ આટે શ્રીઅખિતનાથ ભગવાનની મૂર્તિ બરાની અને તેની [શ્રીશ્રીમહામંદર] પુરિના હાથે [પ્રતિષ્ઠા કરી.]

આ ઉલ્લેખને પં. પ્રતિષ્ઠાસામે સં. ૧૫૫૪માં રચેલા ‘શ્રીમહામંદર’ના આતમ સર્ગના વિસ્તૃત વર્ણનથી સમર્થન મળે છે. એ વર્ણનના આદિ-અંતના ઉપયોગી શ્લોકો અહીં નોંધીએ છીએ, જેથી ઉપર્યુક્ત હકીકતનો ખ્યાલ આવી શકે.

“ વિસ્તેષ્યદેતિ વિમયરી સ વીર્વદશી, શ્રીશારણેડમુરચ્મવિનાવણેડત્રો ।

સંસ્થાપયામિ મુલચિન્મયમહં વિલ્ખમુઃસુઝ્ય નમ્પમજિતસ્ય જિનેશ્વરસ્ય ॥ ૫૨ ॥

પ્રાપ્તેડ્ય લક્ષમમયે તપગચ્છદ્સૂરિઃ, શ્રીસૂરિમન્ત્રપદસંસ્મરણૈકતાનઃ ।

વિષ્ણે ષ્યવાદજિતતીર્થકૃતઃ શિલાકાન્થાસેન નાશિતરજઃ પ્રવરપ્રતિષ્ઠામ્ ॥ ૫૨ ॥ ”

—એક દિવસે તે દીર્ઘદર્શી [ગોવિંદ એથી]એ વિચાર કર્યો કે, અસુરોના ક્રૈન્યને નિવારણ કરનારા તારણગિરિ ઉપર શ્રીઅખિતનાથ પ્રભુનું નવોળ મોટું ગિંબ વિભવ કર્યા વિના સ્થાપન કરું.

—જ્યારે લગ્નવેળા આવી ત્યારે જેમના રમેયુણ નાથ પામ્યો છે એવા તપગચ્છના શ્રીશ્રીમહામંદરસૂરિએ શ્રીસૂરિ-મંત્રના પદ-આતમમાં એકતાન બની જઈ શ્રીઅખિતનાથ પ્રભુના ગિંબની અંજનશલાકા વડે પ્રતિષ્ઠા કરી.

અંથોના આ ઉલ્લેખો શિલાલેખને સમર્થક અને પૂરક બને છે. આ ઉપરથી આપણને એ હકીકત સાંપડે છે કે, ઉદારના રહેવાસી એથી ગોવિંદે આ નીર્ધનો ઉદાર સં. ૧૪૭૬માં કરાવ્યો હતો. એ ઉપરાંત તેમણે નવ ભારપદ (ભારવટ) ઘડાવ્યા અને સ્તંભો પણ કરાવ્યા હતા.

શ્રીવિજયસેનસૂરિએ કેટલાંક તીર્થોના ઉદારો કરાવ્યા તેમાં તારનાના અદિરનો પણ ઉલ્લેખ છે અને એ ઉદારનો સં. ૧૬૪૨ના અષાઢ સુદ ૧૦નો લેખ મૂળ દેવળના ફક્તિલુ દારની બીંત ઉપર વિદ્યમાન છે. અળનાથની બંને બાજુએ પથ્થામાં એકેક મૂર્તિ છે. એ બંને મૂર્તિઓના પરિર ઉપર આ પ્રકારે લેખો ઉઠીછું છે:—

(૧) ૐ સંવત ૧૨૦૪ દ્વિતીય ચૈત્ર સુ. ૧ સોમે સા. ૦ ધનચંદ્રમુત સા. ૦ વર્દમાન તામુત સા. ૦ લોદ્રદેવ સા. ૦ આસવર સા. ૦ ચેઠ્ઠમુત સા. ૦ મુવનચંદ્રપષાંચંદ્રપ્રઘટિકુટુંબમુદાયત્રેયોર્થ શ્રોત્રજનનાથાર્કિવં કારિતં । પ્રતિષ્ઠિતં વાર્દા શ્રીધર્મવોષમૂરિ-પદક્રમાગતૈઃ શ્રીજિનચંદ્રમૂરિશિષ્યૈઃ મુવનચંદ્રસૂરિમિઃ ॥

(૨) ૐ સં. ૧૩૦૫ બાષાઢ વદિ ૭ શુક્રે સા. ૦ વર્દમાનમુત સા. ૦ લોદ્રદેવ સા. ૦ આસવર તથા સા. ૦ મુવનચંદ્ર પષાંચંદ્રેઃ સમસ્તકુટુંબઅંયોર્થ શ્રીઅખિતનાથાર્કિવં (ર્કિવં) કારિતં । પ્રતિષ્ઠિતં વાર્દાશ્રીધર્મવોષમૂરિપદપ્રતિષ્ઠિતશ્રીદેવસૂરિપદક્રમાયાત-શ્રીજિનચંદ્રમૂરિશિષ્યૈઃ શ્રીમુવનચંદ્રસૂરિમિઃ ॥ ”

આ બંને લેખો પૈકી પહેલો સં. ૧૩૦૪ના બીજા એક સુદ ૬ ને સોમવારનો છે અને બીજો લેખ સં. ૧૩૦૫ના

અપાઠ વદિ ૭ ને શુકવારનો છે. બંને મૂર્તિઓ જીવનચંદ્ર અને પદ્મચંદ્ર વગેરે કુટુંબ સહુકારે મળીને ભરાવી છે. બીજા લેખમાં શ્રીશ્રીમંદિપાસરિના શિવ્ય દેવેન્દ્રસૂરિનું નામ વધારે છે. બંનેના પ્રતિષ્ઠાપક આચાર્ય શ્રીજીવનચંદ્રસૂરિ છે.

આ પ્રાચીન પરિકરમાં ગોઠવેલી મૂર્તિઓ પાછળથી સ્થાપન કરી હોય એવી સંભાવના થાય છે.

નીચેના ભાગમાં બંને બાજુએ ખૂણામાં એકેક મોટી સુંદર કાઉસગિયા પ્રતિમાઓ છે. તે બંને ઉપર આ પ્રમાણે લેખો વંચાય છે:—

(૧) “ ઈ ” સ્વસ્તિ ઓકોરંદકગણે શ્રીપાર્શ્વનાથચૈવ્યે સંવત્ ૧૩૫૪ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધિ ૨ સોમે પ્રાગ્વાટજ્ઞાતિ(તીય)વ્યં છમ્પગાન્વયે વ્યં યશોરાજપોત્રેણ વ્યં યશોવીરપુત્રેણ જગસીહજોહાનુજે[ન દેવસિંહસિંહસંવપતિયાપનેન]....શ્રેયોર્થે શ્રીમહા-વીરમુલ્ય દ્વાદશચિંબપદ્મકં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં.... ”

(૨) ઈ ” સ્વસ્તિ ઓકોરંદકગણે શ્રીપાર્શ્વનાથચૈવ્યે સંવત્ ૧૩૫૪ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધિ ૨ સોમે પ્રાગ્વાટજ્ઞાતિ(તીય)વ્યં છમ્પગાન્વયે વ્યં યશોરાજપોત્રેણ યશોવીરપુત્રેણ જગસીહજોહાનુજેન દેવસીહ ...ત વ્યં સંવપતિયાપનેન મળિના હૌરુશ્રેયોર્થે શ્રીમાદિ-નાથાદિદ્વાવલ[ચિંબપદ્મકં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં].....”

આ બંને લેખો એક જ વ્યક્તિના છે. બંનેમાં મૂળનાથકર્તા નામ બિજા બિજા છે અને એના ક્રેય માટે તે ભરાવામાં આવી છે તે વ્યક્તિઓનાં નામ લુઠાં લુઠાં હોવાનું જણાય છે.

આ બંને કાઉસગિયા ખેરાહ અને જાલનપુરની વચ્ચે (પાલનપુરથી ૧૪૫ માઈલ અને ખેરાહથી ૧૦૫ માઈલ દૂર) આવેલા સલમકોટ નામના ગામથી ૦૫ માઈલ દૂર રહેલા જૂના સલમકોટથી અથવા તેની આસપાસની જમીન માંથી થેડાં વર્ષો પહેલાં નીકળી આવ્યા હતા. ત્યાંથી લાવીને અહીં પથરાવામાં આવ્યા છે. આ બંને કાઉસગિયાની વચ્ચે મૂળનાથકર્તા સ્થાને એકેક મોટી બિભી જિનમૂર્તિ બનેલી છે અને તે બંનેમાં મૂળ મૂર્તિની બંને બાજુએ તથા ઉપર શબ્દે બીજી નાની નાની અગિયાર—અગિયાર જિનમૂર્તિઓ બનેલી હોવાથી લેખમાં આને દ્વાદશચિંબપદ્મક નામે ઉલ્લેખ કરેલો છે.

મૂળભભારની આસપાસ પ્રદક્ષિણાપથ છે. તેમાં હવા—ઉભય માટે ત્રણ ભારીઓ મૂકેલી છે. મૂળભભાર પછી યુદ્ધમંડપ છે. આમાં એક ગોખલામાં મૂર્તિ છે. એ ગોખલો કોણે કરાવ્યો એ સંબંધ આપણને આજુબા હેલવાડાના મંદિરના એક ચિલાલેખને પુરાવો મળે છે.

વિ. સં. ૧૨૯૬ના વૈશાખ સુદ ૩ને દિવસે ઉત્કલી થયેલા આજુબા જીજીવસહી-ચિલાલેખમાં વરહુડીયાવંશીય શેઠ નેમઠના કુટુંબના માણસોએ આજુ અને એ સિવાયનાં બીજાં તીર્થો અને ગામોમાં પણ મંદિરો, મૂર્તિઓ, ગોખલા, દેરીઓ તથા છોણીદાર વગેરે જે જે કરાવ્યું હતું તેનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. તેમાં તારંગા વિશે આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે:—

“ શ્રીતારંગણે શ્રીઅજિતનાથગૃહમંદપે શ્રીઆદિનાથ વિંબં સત્તકં ચ ॥ ”

—તારણગદ ઉપર શ્રીઅજિતનાથ (મંદિર)ના યુદ્ધમંડપમાં શ્રીઆદિનાથના બિંબથી યુક્ત ગોખલો કરાવ્યો.

આ ચિલાલેખીય પુરાવો ઉક્ત સાલથી ૧૨૯૬ મંદિર બંધાવવાની હકીકતને પણ પ્રમાણિક કરાવે છે.

મંદિરનો રંગમંડપ ૧૯૦ ફીટના ઘેરાવામાં છે અને ધ્રુવટ અષ્ટબદ્ધ અને પોઠશબદવાળા આઠ સ્તંભો ઉપર બિંબે છે. આ સ્તંભોની ઊંચાઈ ૧૫ ફીટ અને બહાઈ ૮ ફીટની છે. પાછળથી કાળજીપૂર્વક સુકાયેલા બીજા ૧૬ સ્તંભો એને સહારી આપે છે. સમગ્ર મંદિરને સુરક્ષિત ટેકવી રાખવા માટે મંદિરની અંદર અને બહાર સેા કરેતાંયે વધુ સ્તંભોની હારમાળા બિભી કરેલી છે. સ્તંભોની રચના સાવ સાદી છે. તેના નીચલા છેડે કુંભીઓ અને ઉપરના છેડે શિર મૂકેલાં છે. ધ્રુવટમાં વિદ્યાધરે અને દેવદેવીઓની નૃત્યપૂતળીઓ વિવિધ રંગોમાં નાટ્યની વાદ્યસામગ્રી સાથે અંગમરહોને.

અભિનય દર્શાવતી બિભી છે. નૃત્યના આ ભક્તિપ્રકારે ભારતીય કળાના સંસ્કારનું સ્મરણ કરાવે છે. આમાં બીજી શિલ્પકૌશલ્યી નથી. બીજી રીતે ઘૂમટ તબન સહિત છે. વિશાળતા એ જ એનું ગોરવ છે.

સભામંડપના એક ગોખલામાં આચાર્યની એક મૂર્તિ મિશ્રજાનના છે. તેનો નીચે નામ કે લેખ નથી પરંતુ સંભવ છે કે તે શ્રીહૃદયદાસચાર્યની મૂર્તિ હશે.

છત્રોદીના ઘૂમટનો દેખાવ મનોહર છે. તેની છતમાં સાદું પણ સુરેખ અંકન છે. ચુંગારચોડીની છતમાં પણ બારીક કૌતરણી બરી છે. આ બધી શિલ્પીય કળા એકત્રિત થીથી તો મુગ્ધ થઈ જવાય છે.

મંદિરને ત્રણ માળ છે ને માળની રચના થીથી જુલાવામાં નાખી દે એવી છે. મંદિરને સુરક્ષિત રાખવા માટે આ માળમાં ‘કેમર’ નામના લાકડાને ઉપયોગ કરેલા છે. આવા લાકડાને ઉપયોગ બીજાં મંદિરોમાં જવદ્દે જ ભેવા મળે છે. આ લાકડું આગથી નાશ પામતું નથી, બિલકું આગ લાગતાં તેમાંથી પાણી છૂટવા માંડે છે.

શિખર સુખી પહોંચવા માટે હોવાલ માર્ગ છે, અને વચ્ચે રહેલા ગોળાકાર વિશાળ મંડપમાં ૧૧ પ્રતિમાઓ અને એક ધ્વજાકંડ પુરુષની આકૃતિનાં ફર્શન થાય છે. આ ભવ્ય મંડપની કારીગરી અદ્ભુત છે.

મંદિરના પૂર્વ દિશાના દરવાજા પાસે ડાબા હાથ તરફ એક દેરીમાં શ્રીઅભિનવનાથ ભગવાનની ચોટી પાદુકા ભેટી ૧ છે. તથા વીસ વિહરમાન જિનની પાદુકા ભેટી ૨૦ છે. તેની પાસેની એક દેરીમાં શ્રીવિજયસિંહસૂરિ તથા શ્રીસ્તંભવિજય પંચાસ આદિનાં પગલાં ભેટી ૬ છે. બીજી એક દેરીમાં પ્રાચીન પાપાણના થડેલા ચૌમુખજી છે.

૨. તેની પાસે ચૌમુખજીનું શિખરણથી મંદિર છે. તેમાં ખીળા રંગની ચાર ચૌમુખ મૂર્તિઓ છે.

૩. તેની પાસે સહસ્રકૃતનું એક મોટું દેરાસર છે. મંદિરના મધ્યભાગમાં જ આરસમાં કૌતરેલી સહસ્રકૃતની રચના છે. જેમાં ૧૦૨૪ ભગવાનની મૂર્તિઓ કૌતરેલી છે.

આ મંદિરના ચારે ખૂણામાં આ પ્રમાણે આદરમાં રચના કરેલી છે : (૧) સમવસરજીની રચનામાં ચૌમુખજીની ચાર મૂર્તિઓ બિરાજે છે. (૨) બીજા ખૂણામાં પગલાં ભેટી ૧૫૦૦ છે. તેની વચ્ચે ચાર નાના કઠના થાંભલા મૂકીને તેના ઉપર એક સ્તૂપ બેંચે આકાર ખડો કર્યો છે. એ સ્તૂપમાં એક બાણુએ વીશ સ્થાનક ચંત્રનો પટું કૌતરેલો છે. તેની એક બાણુએ મધુમિંડુને ભાવ આલેખેલો છે ને બીજી બાણુએ સિદ્ધચક્ર ભગવાનનું ચંત્ર ઉત્કૃષ્ટ છે તેમજ ચોદ રાજાહોને ભાવ અંકિત કર્યો છે. (૩) ત્રીજા ખૂણામાં અષ્ટાપદની રચના છે, અને (૪) ચોથા ખૂણામાં સ્ત્રીમેતશિખરને ભાવ કૌતરેલો છે.

૪. સહસ્રકૃત મંદિરની પાસે જ નંદીશ્વરદીપની રચનાનું શિખરણથી મોટું મંદિર છે. મંદિરના મધ્યભાગમાં આરંભમાં કૌતરેલી જાળુદીપ આદિ સાત સમુદ્રાની રચના કરી છે. નંદીશ્વરદીપના બાવન જિનાલયના બાવન પર્વતોના દેખાવ કરી તેના ઉપર બાવન ચૌમુખજી ગોઠવેલા છે.

સહસ્રકૃતનું ચં. ૧૮૭૩ માં અને નંદીશ્વરદીપનું મંદિર ચં. ૧૮૮૦ માં શ્રીસંઘે બંધાવ્યાં છે. એ સંઘથી શિલાલેખો વિદ્યમાન છે.

૫. મુખ્ય મંદિરની પાછળ શ્રીસંભવનાથજીનું શિખરણથી દેરાસર છે. પાસેના ખૂણામાં એક વિશાળ ચોતરા ઉપર નાની નાની બે દેરીઓમાં ચતિઓનાં પગલાં સ્થાપન કર્યાં છે.

કૌટિલિશિલા : (દંક: ૧) મુખ્ય મંદિરથી દક્ષિણ દિશામાં બા માઈલ દૂર જતાં કૌટિલિશિલા નામનું સ્થળ આવે છે. એ માર્ગે જતાં વચ્ચે એક તળાવ આવે છે તેને ‘લાડુસર’ કહેવામાં આવે છે. પહાડની બીચી ટેકરી ઉપર એક વિશાળ શિલા ઉપર આ સ્થાન બનેલું છે. અહીં કરોડો ઝુનિઓ સાધના કરી સુકત થયા હતા, તેથી તેનું નામ કોડ શિલા-કૌટિલિશિલા કહેવામાં આવે છે. આ ટેકરી બહુ બીચી છે.

એક મોટા ચોતરા ઉપર વચ્ચે મોટી દેરીમાં ચોચુખળ અને વીશ વિહમાન જિનનાં પગલાં છે. પગલાં ઉપર સં. ૧૮૨૨ ના એક સુદિ ૧૧ ને જુધવારે તપાગચ્છીય શ્રીવિજયશ્ચર્મસુરિજીએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યાનો લેખ છે.

પાસેની એક દિગંબરીય દેરીમાં એક શ્રીસિદ્ધાચક્રનો આરસપટ્ટ છે; જેના ઉપર તપાગચ્છીય શ્રીજિતસાગરજીએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યાનો લેખ ઉત્કીષ્ટ છે.

મોક્ષધારી: (દંક:૨)—અખ્ય મંદિરથી પૂર્વ દિશામાં બા માઇલના અંતરે એક શિખરની ટોચ ઉપર દેરી બનાવેલી છે. આ સ્થાનને ‘યુલ્લયધારી’ પણ કહેવામાં આવે છે. દેરીમાં શ્રીઅજિતનાથ ભગવાન વગેરેનાં પગલાં છે. પ્રાચીન મોટાં પગલાં ઉપર બીજાં મોઠવેલાં પગલાં છે, જેના પર સં. ૧૮૬૬ના લેખ છે. અહીં એક ખડિત મૂર્તિનાં પણ ક્ષર્ણ થાય છે. આ દેરીના ઉપલા ભાગે સાદા પરિકરવાળી ભગવાનની મૂર્તિ છે. પરિકર પ્રાચીન છે. બાહી નીચે સં. ૧૨૪૫ વૈશાખ સુદિ ૩ નો લેખ છે.

સિદ્ધશિલા: (દંક:૩) અખ્ય મંદિરથી વાયવ્યપૂર્ણમાં બા માઇલના અંતરે એક વિશાળ શિલા ઉપર સ્વેતાંબરીય દેરી છે. તેમાં વચ્ચે ચોચુખળની ચાર મૂર્તિઓ બિરાજમાન છે અને પાસે શ્રીઅજિતનાથનાં પગલાં પ્રતિષ્ઠિત છે. તેના ઉપર સં. ૧૮૩૬ના લેખ છે.

અખ્ય મંદિરથી ડીઝા તરફના રસ્તામાં બે હરવાબવાળી શુક્રાએ બાંધેલી છે

આસપાસની ભૂમિ ઉપર કેટલાયે અવશેષો નજરે ચડે છે. તળેટી અને ડીંગાના રસ્તે કિલ્લાની પ્રાચીન થીતો ખસના હાલતમાં દેખાય છે.

તળેટીની ઉત્તર દિશામાં દેહિક માઇલના અંતરે તારણ માતાનું મંદિર છે. તારાદેવીની મૂર્તિ સફેદ પાવાણુમાંથી બનાવેલી છે. તેના ઉપર બે સર્નાં હિન્દુવચનવા વાળો સ્લોક કોતરાયેલો જોવાય છે. આ મંદિર અતિપ્રાચીન છે.

આ મંદિર પાસે પારણ દેવીનું મંદિર પણ એક શુક્રમાં છે, મંદિરમાં આઠેક બોદ મૂર્તિઓ છે.

અખ્ય મંદિરથી વાયવ્યપૂર્ણમાં એક શુક્ર છે. તેને લોકો ‘એગીડાની શુક્ર’ કહે છે. આ શુક્રમાં એક લાલવાળી પચ્ચરમાં બાધિવૃક્ષ નીચે ચાર જુદાં મૂર્તિઓ કંડારેલી જોવાય છે.

સ્વેતાંબરીય વિશાળ ધર્મશાળામાં ચાત્રાણુને બધી સગવડ મળે છે. દર વર્ષે કાર્તિકી અને ચૈત્રી પૂર્ણિમાએ અહીં મેળા ભરાય છે.

વીર સેવા સર્વિસ બોર્ડ નં રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત
--

ગુજરાત અને સોરાષ્ટ્ર

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાફ.	રેલ્વે સ્ટેશન.	ધારક અથવા કિસ.	ખાંચણી.	મુળનાયક	મિત્રમાણની સંખ્યા
૧	અમદાવાદ	સારંગપુર તળિયાની પોળ દેરાવાળો ખાંચો	અમદાવાદ	અમદાવાદ	સુમટખંધ	પાર્શ્વનાથજી	પાંચામ-પાંચ ૪૩-૨૧૧
૨	"	"	"	"	"	નુમતિનાથજી	નં. ૧માં સમાપ્ત
૩	"	રસ્તા પર	"	"	ધાત્રાખંધ	પદ્મપ્રભુજી	૯-૨૧
૪	"	તળિયાની પોળ લાલભાઈ મણિલાલના મકાનમાં	"	"	ધર	"	— ૮
૫	"	ખાડિયા જોલવાડ	"	"	ધાત્રાખંધ	મહાવીરરામી	૩-૧૨
૬	"	રાયપુર કામેશ્વરની પોળ	"	"	સુમટખંધ	સંભવનાથજી	૧૬-૬૬
૭	"	વાલેશ્વરની પોળ	"	"	સુમટખંધ	આદિનાથજી	૧૭-૯૧
૮	"	સામગાની પોળ સામળાજીઓ ખાંચો	"	"	ધર	સામળા પાર્શ્વનાથજી	૧૫-૧૬
૯	"	" વચ્ચે ખાંચો	"	"	સિંખરખંધ	ચંપાસનાથજી	૨૨-૧૮
૧૦	"	"	"	"	"	મહાવીરરામી	૨૬-૧૭૨
૧૧	"	શ્રી વૃન્દોલાલ દીપચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	વાસુકીજી	— ૫
૧૨	"	લાલની પોળ ખારાકુવાની પોળ	"	"	સિંખરખંધ	મુનિસુધારામી	૧૪-૧૬
૧૩	"	શ્રી રતનચંદ અવેશ્વરના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૧
૧૪	"	ધનવીપલીની ખડકી	"	"	ધાત્રાખંધ	વાસુકીજી	૬-૧૨
૧૫	"	સુસાપારખની પોળ	"	"	"	ધર્મનાથજી	૬-૧૫

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	લેખનો સંવત.	દરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી	કેપા. અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રી રતિલાલ નાથાલાલ		સારી		૨	આ બન્ને દરાસરો અગ્રણ્ય મહુવામાં આવે છે.
"	"		"			૧ પીસવિદરમાનનો ૫૮ ડે.
શ્રી મણિલાલ સાંકળાચંદ ૧૯૧૮	શ્રી લાલભાઈ મણિલાલ	૧૯૦૩	"			
"	"		"			
શ્રીસંધ	રતિલાલ મોદનલાલ કાન્જદાર	૧૭૧૦	"		૧	
શ્રી મનમોહન કંરમચંદ ૧૯૧૬	જંજીશભાઈ નથુભાઈ		"		૧	
શ્રીસંધ	શ્રી લુધાભાઈ જસરાજ		"		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	શ્રી મોમનલાલ બાલાભાઈ		"		૫	
શ્રીસંધ	શ્રી મનસુખભાઈ લક્ષ્મણભાઈ		"			૧ ગોતમચર્યાબી ૧ ગેડ શેઠાણીની મૂર્તિ છે.
"	શ્રી નરોત્તમદાસ મોકમચંદ ૪૬૬		"			૧ ગોતમચર્યાબી ૬ શરૂપતિ ૧ રક્ષિકનો મૂર્તિ છે.
શ્રી મુનીલાલ દીપચંદ	શ્રી બોમીલાલ મુનોલાલ		"			ગીજે માળા છે. ૧ રક્ષિકનો પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ	શ્રી સારાભાઈ દરિલાલ		"		૧	
શ્રી રતનચંદ અમેરચંદ	શ્રી રતનચંદ અમેરચંદ		"			બીજો માળા છે.
શ્રીસંધ	નેમચંદ નાથાચંદ		"			કાચનું કામ સાટું છે.
શ્રી પરસેતામ પૂંભભાઈ	શ્રી ભગુભાઈ મુનીલાલ સુતારિયા	૧૯૦૩	"		૧	૧ રક્ષિકનો પ્રતિમા છે.

નંબર	આમનું નામ	કેશક.	રહે સ્થાન	પાસ એકિય.	બાવકી.	મૂળનાયક	પ્રતિપાદની સંખ્યા
૧૬	અમલવાદ	શેડ વાડીલાલ અમલવાલ દોપા- ના મકાનમાં	અમલવાદ	અમલવાદ	ધર	પાપાણ-ધાતુ — ૧૩	
૧૭	"	અણિલાલ ડાલ્યાભાઈના મકાનમાં	"	"	"	પાપાનાથજી	— ૧
૧૮	"	ભવારની પોળ	"	"	"	અછતનાથજી	૩—૧૧
૧૯	"	રૂપાસુરચંદની પોળ	"	"	સામરચવાળું	વાસુપૂજ્યજી	૪૨—૧૪૩
૨૦	"	મીમનલાલ લલ્યુભાઈના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૫
૨૧	"	કેશવલાલ નોકમલાલના મકાનમાં	"	"	"	વાસુપૂજ્યજી	— ૮
૨૨	"	મીમનલાલ પ્રેમચંદને ત્યાં	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	— ૭
૨૩	"	ડાહીની ખડકી	"	"	ધૂમટખંધ	વિમકનાથજી	૧૩—૨૧
૨૪	"	શેડ રતનચંદ અમલવાલના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	૮—૧૫
૨૫	"	ધાંવિની પોળ	"	"	ધાપાખંધ	સંભવનાથજી	૩૧—૨૪
૨૬	"	"	"	"	"	સાંતિનાથ	૧૦—૯૧
૨૭	"	મનનુપરામ પ્રેમચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૧
૨૮	"	અદુલાલ ચુનીલાલને ત્યાં	"	"	"	પાપાનાથજી	— ૧
૨૯	"	મોદનલાલ કદીસીયાના મકાનમાં	"	"	"	આદિનાથજી	— ૫
૩૦	"	વાડીલાલ પૂજ્યલાલના મકાનમાં	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	— ૪

અધિકારનારનું નામ તથા સંવત.	શ્રદ્ધાવિહારનું નામ.	લેખન સંવત.	દસાવરની રિચીત.	જેનાની વસ્તી	કેપ- મર્મ- અથવા	વિશેષ નોંધ
શ્રેડ વાડીલાલ મગનલાલ હાથા	શ્રેડ વાડીલાલ મગનલાલ હાથા		સારી			ત્રીજો માળ છે.
મણિલાલ ડાલાભાઈ	મણિલાલ ડાલાભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	મહનલાલ નંદતારામ		"		૧	
"	કાલાભાઈ મોકમચંદ		"		૧	મે યુરુમિતિયા છે.
શ્રેડ ચીમનલાલ લક્ષ્મીભાઈ	ચીમનલાલ લક્ષ્મીભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ કેશવલાલ ત્રીકમલાલ	શ્રેડ કેશવલાલ ત્રીકમલાલ		"			
શ્રેડ ચીમનલાલ પ્રેમચંદ	શ્રેડ ચીમનલાલ પ્રેમચંદ	૧૫૭૧	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	બીખાભાઈ વાડીલાલ		"		૧	૧ શીતમરવામી.
શ્રેડ રતનચંદ મગનલાલ ગાજર	શ્રેડ રતનચંદ મગનલાલ		"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	ચમનલાલ મણિલાલ	મુળનાંધક ૧૪૯૩	"		૧	
"	"		"			૧ રહેલિકના પ્રતિમાણ છે ૧ શીતમરવામી આરસના છે
શ્રેડ મનસખલાલ પ્રેમચંદ પ્રાચીન	શ્રેડ રમણલાલ ડાલાભાઈ	મુળનાંધક ૧૫૮૪	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ નગીનદાસ બેચરદાસ	શ્રેડ ચંદુલાલ નગીનદાસ	મુળનાંધક ૧૫૫૪	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ મોદનલાલ હડીસીંગ	બપતિલાલ મોદનલાલ	૧૫૩૧	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ વાડીલાલ પૂનલાલ	શ્રેડ મણિલાલ ડાલાભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ફરે રેરાત	પાટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	મિત્રનાયકની સંખ્યા
૩૧	અમદાવાદ	અમાભાઈ નીકમભાસના મકાનમાં	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	પાર્શ્વનાયક	પાપાભાઈ-ધાનુ — ૧
૩૨	"	બેતરવાળની પોળ	"	"	ધૂમટપથ	સંભવનાયક	૨૮—૧૧૨
૩૩	"	મહુરત પોળ	"	"	"	શીતળનાયક	૮—૧૬
૩૪	"	નામજી બુદરની પોળ રવચંદ નાનચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	ધર્મનાથ	— ૩
૩૫	"	નામજીબુદરની પોળ, કચરાભાઈ અમૃતલાલના મકાનમાં	"	"	"	પદ્મભાઈ	— ૨
૩૬	"	લખુભાઈ ભાવચંદના મકાનમાં	"	"	"	અજીતનાયક	— ૩
૩૭	"	સકરચંદ મનસુખરામ નવાળના મકાનમાં	"	"	"	મુશતિનાયક	— ૧
૩૮	"	નામજી બુદરની પોળ	"	"	ધૂમટપથ	સંભવનાયક	૭૩—૩૧૦
૩૯	"	"	"	"	"	શાંતિનાયક	નં. ૩૮માં સમાપ્ત
૪૦	"	ભાલાભાઈની પોળ દેરાવાળા ખાતે	"	"	ધર	વિમલનાયક	૬—૧૫
૪૧	"	સુરદાસ શેઠની પોળ	"	"	ધૂમટપથ	આદિનાયક	૩૪—૧૨૪
૪૨	"	સમેતશિખરની પોળ	"	"	"	પાર્શ્વનાયક	૩૦—૩૫
૪૩	"	ચકાપકાની ખડકી	"	"	ધર	આદિનાયક	— ૭
૪૪	"	હરકીશનલાલ શેઠની પોળ	"	"	ધાળાપથ	શાંતિનાયક	૧૦—૪૨

અધ્યાપનામનું નામ તથા સંવાગ	ચક્રવર્તીનારનું નામ	લેખના સંવત.	કલાકરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કેશ- અવ	ધર્મ- પ્રાણી	વિશેષ નોંધ
અવાલાઈ નીકમલાલ	અવાલાઈ નીકમલાલ		કારો				ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંપ	નાનાલાલ કોટલાલ		"		૧		૧ ગૌતમસ્વામી
"	બાલાલાઈ ડગનલાલ		"				વિજયશૈલ અને વિજયાશૈલાશ્વી- ની આરતીની મૂર્તિ છે.
રવચંદ નાનચંદ નવાળ	કેશવલાલ કૈમચંદ નવાળ	શ્ર. ના. ૧૫૬૧	"		૩		નાગજીનુદર પુસ્તકાલય છે. ચોથો માળ છે.
શ્રીક અમૃતલાલ મોકમચંદ	શ્રીક કચરાલાઈ અમૃતલાલ	શ્ર. ના. ૧૪૮૬	"				ત્રીજો માળ છે.
લામુલાઈ બાપચંદ	શ્રીક ચંદુલાલ લામુલાઈ	શ્ર. ના. ૧૫૬૧	"				"
સકરચંદ મનસુખરામ નવાળ	સકરચંદ મનસુખરામ નવાળ	શ્ર. ના. ૧૫૨૨	"				"
શ્રીસંપ	કચરાલાઈ અમૃતલાલ		"				૨ ગુરુમૂર્તિ
"	અમૃતલાલ		"				૧ ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ
"	દીરાચંદ લાલચંદ		"		૧		
"	લાલભાઈ બીખાભાઈ	શ્ર. ના. ૧૫૦૬	"		૧		૫ રક્ષકોના પ્રતિમાજી છે ૧ ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ છે
"	ડગલાઈ ચૂલીલાલ	શ્ર. ના. ૧૭૯૧	"				૧ શેઠની આરતીની મૂર્તિ છે ૧ ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ છે
							લાકડાનો સમેતલિખરનો કુંચર છે
શ્રીક સુરચંદ દોલતરામ	શ્રીક જુલાભાઈ સુરચંદ		"				બીજો માળ છે
શ્રીસંપ	બાલાભાઈ મનનલાલ		"		૧		

નંબર	ભાષા નામ	કેશિક	કેશિક રેકૉર્ડ	પાસ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૪૫	અમદાવાદ	કાકળગિયાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધુમટખંધ	સુવિધિનાયક	પાપાળ-ધાતુ ૨૫-૫૮
૪૬	"	સકરમંદ પાનાચંદને ના	"	"	ધર	વિમલનાયક	— ૮
૪૭	"	ભગુભાઈ પ્રેમચંદનો વડો	"	"	"	શાંતિનાયક	— ૫
૪૮	"	શાહપુર કુવાવાળી પોળ	"	"	ધાખાખંધ	સંભવનાયક	૧૭-૧૭
૪૯	"	શાહપુર દરવાખનો ખાંચો	"	"	"	પાર્શ્વનાયક	૫-૧૭
૫૦	"	શાહપુર દરવાખનો ખાંચો	"	"	ધાખાખંધ	કુંચુનાયક	૩-૮
૫૧	"	શાહપુર ભૂનારનો ખાંચો	"	"	"	પાર્શ્વનાયક	૬-૧૪
૫૨	"	રમણલાલ જોશીના મકાનમાં	"	"	ધર	શાંતિનાયક	— ૫
૫૩	"	અંગપારખનો ખાંચો	"	"	ધુમટખંધ	"	૩-૨૦
૫૪	"	"	"	"	સિખરખંધ	ગોડી પાર્શ્વનાયક	૬-૭
૫૫	"	"	"	"	ધુમટખંધ	પાર્શ્વનાયક	૩-૧
૫૬	"	શેઠ મનસુખલાલ ભગુભાઈનો ખંચો	"	"	ધર	સંભવનાયક	— ૭
૫૭	"	લાલદરવાખ શેઠ કસ્તુરલાલ મયાલાઈના ખંચામાં	"	"	"	શાંતિનાયક	— ૧
૫૮	"	ધુલુસલાલ ગોડીપોળ	"	"	ધાખાખંધ	"	૭-૩૫

જાન્યારનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારીનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેશકરની રિધાત.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ બીરાલાલ ઉમેદરામ		સારી	૧		મેડા પર પ્રતિમા છે
શેઠ સકરચંદ પાનાચંદ	વીરેન્દ્રભાઈ સકરચંદ	ચ. ના. ૧૫૧૬	"			ત્રીજો માળ છે
શેઠ જમનાભાઈ ભાગુભાઈ	શેઠ જમનાભાઈ ભાગુભાઈ		"	૧		બીજો માળ છે
શ્રીસંધ ૧૯૩૦	શેઠ વાઢીલાલ નાથાલાલ		"	૧		ચિત્રકામ સાડું છે
શ્રીસંધ ૧૯૪૮	જનાલાલ ચૂનીલાલ		"	૧		ધાર્મિક ચિત્રો છે
શેઠ સોભાચંદ દોલતચંદ ૧૯૫૧	શેઠ જનાલાલ ચૂનીલાલ	ચ. ના. ૧૯૦૩	"			જેનધાર્મિક ચિત્રો કોત પર છે
શ્રીસંધ	નકરચંદ ફતેહચંદ		"			
રમણલાલ જેચંદ	રમણલાલ જેચંદ	ચ. ના. ૧૫૭૬	"			ત્રીજો માળ છે
શ્રીસંધ	ડાહ્યાભાઈ સાકંગચંદ	ચ. ના. ૧૯૨૧	"	૪		ચિત્રકામ સાડું છે ૧ જ્ઞાનભંડાર
શેઠ દોલતરામ ધેલાભાઈ ૧૯૪૪	"		"			
ડાહ્યાભાઈ દોલતરામની વિધવા બાપ સમરત	"		"			ચિત્રકામ સાડું છે
૧૯૮૮						
શેઠ મનસુખભાઈ ભાગુભાઈ ૧૯૫૭	શેઠ અણ્ણિકલાલ મનસુખભાઈ		"			
શેઠ હરજીભાઈ અયાભાઈ ૧૯૭૦	શેઠ હરજીભાઈ અયાભાઈ		"			
શ્રીસંધ	શેઠ હરિલાલ ઉગરચંદ		"	૧		મેડા ઉપર ૫૫૫ દેરાસર છે

નંબર	ગાથા નંબ.	કેશનં.	કેવેન કેરેશન.	પાટ કેમીટી.	ભાગ્ય.	દુગનાથ	મતિમારની સંખ્યા
૫૯	અમદાવાદ	કોઠાભાટની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધાળાખંધ	પાથનાથ	પાપાથ-ધાટ ૧૧-૨૩
૬૦	"	" એડા ઉપર	"	"	"	વમલનાથ	૭-૬
૬૧	"	પંચભાઈની પોળ	"	"	ધર	શાંતિનાથ	૬-૪૨
૬૨	"	"	"	"	"	આદિનાથ	૧૯-૧૦
૬૩	"	નરોત્તમદાસ છોટાશાહના મકાનમાં	"	"	"	શ્રીવળનાથ	— ૬
૬૪	"	વીઠાદા અનભાઈ કરમચંદની વાડી	"	"	"	શંભુચર પાથનાથ	૧-૧૩
૬૫	"	કંશીગભાઈની વાડી	"	"	સામરજીયાળું	આદિનાથ	૧૦-૨૫
૬૬	"	જૂના મહાજનવાડે	"	"	ધુમદખંધ	સુમતિનાથ	૭-૧૫
૬૭	"	નગરશીઠનો વડો	"	"	ધર	શાંતિનાથ	— ૩
૬૮	"	"	"	"	ધુમદખંધ	પાથનાથ	૩-૨૩
૬૯	"	દેવશાનો પાડો	"	"	"	ચિત્તાશિ પાથનાથ	૧૪-૫૦
૭૦	"	"	"	"	ધર	ધર્મનાથ	૧૫-૨૫
૭૧	"	દેવશાના અંદરનો પાડો	"	"	ધુમદખંધ	શાંતિનાથ	૨૭-૬૬
૭૨	"	"	"	"	"	સામળા પાથનાથ	૮-૨૦
૭૩	"	દાદાશાહેજની પોળ	"	"	ધર	શાંતિનાથ	૨૦-૨૪

ખાતુનારતુ નામ તથા સંવત.	વહીવટદારતુ નામ.	લેખનો સંવત.	કેસરની સ્થિતિ.	કેનાની વરતી.	ઉપા. વર્ષ. અથ શાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ ડાહ્યાભાઈ મણિલાલ			સારી		અલગ મહારા છે.
પૂનભાઈ દીપચંદના વડીલો	શેઠ પૂનભાઈ દીપચંદ			"		
શ્રીસંધ	શેઠ પૂનભાઈ ડોટાલાલ			"	૧	
"	"			"		ચિત્રકામ છે
શેઠ નરોત્તમદાસ ડોટાલાલ- ના વડીલો	શેઠ નરોત્તમદાસ ડોટાલાલ			"		ત્રીજો માથે છે
મખનલાલ કરમચંદ	મખનલાલ સારાભાઈ			"		
શેઠ નેશીંગભાઈ ચેલાભાઈ ૧૯૬૧	શેઠ હરીસીંઘ કેસરીસીંઘના પુત્રો	૧૯૬૧	"			૨ સફ્ટિકની પ્રતિમાઓ છે
શ્રીસંધ	લાલભાઈ સાંકળચંદ			"	૧	
મદાલદમીનેન ૨૦૦૦ લગભગ	મદાલદમીનેન	૧૯૦૩	"			
કરનુરભાઈ મણિભાઈ ૧૯૭૧ લગભગ	કરનુરભાઈ મણિલાલ			"		૨ સફ્ટિકની પ્રતિમા છે
શ્રીસંધ	વાડીલાલ ચક્રભાઈ			"	૧	૧ આરસની શેઠની પ્રાચીન પ્રતિ છે
"	"			"		મેડા ઉપર દહેરાસર છે
"	શેઠ રતિલાલ ડાહ્યાભાઈ	અ. ના. ૧૬૬૧	"			ભાંધરામાં પ્રતિમા છે
લગભગ ૧૭૦૦						
શ્રીસંધ	પુનમચંદ દામોદરદાસ			"		ભાંધરામાં પ્રતિમા છે
લગભગ ૧૭૦૦	ચંદુલાલ મોહનલાલ			"		ચોવીસ જિનમતાનો પટ ૧ આરસનો

નંબર	આમલ નામ	ઠેકાણું	કેન્દ્ર સ્ટેશન	ચાર્ટ એડમિટ્ડ સ.	બાંધણી	કુળનાથક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૭૪	અમદાવાદ	દાદાસાહેબની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	આદિનાથજી	પાપાણ-પાણ ૩૨ — ૩
૭૫	"	પાંજરા પોળ	"	"	ધુમટખંધ	શીતળનાથજી	૨૨ — ૧૦
૭૬	"	પાંજરા પોળ	"	"	ધુમટખંધ	શાંતિનાથજી	૬ — ૧૦
૭૭	"	"	"	"	ધાબાખંધ	વાસુપૂજનજી	૧૨ — ૫૮
૭૮	"	"	"	"	ધુમટખંધ	શાંતિનાથજી વર્ધમાનસ્વામી	૧૪ — ૧૭
૭૯	"	મોરેયા પાર્શ્વનાથની ખડકી	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૧૪ — ૨૨
૮૦	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	૬ — ૧૭
૮૧	"	કેમનો પાડો	"	"	ધર	અજીતનાથજી	૨૬ — ૩૮
૮૨	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૨૩ — ૧૦
૮૩	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	૧૮ — ૩૮
૮૪	"	"	"	"	"	વાસુપૂજનજી	૧૧ — ૩૩
૮૫	"	અંબરીવાડ નીસાપોળ	"	"	"	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૩૮ — ૫૬
૮૬	"	"	"	"	"	જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથજી	૧૮ — ૧૦
૮૭	"	નીસાપોળ	"	"	શિખરખંધ	વાસુપૂજનજી	૪ — ૮
૮૮	"	કેદાંબાવાડ નીસાણના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૮

ખાતમારનું નામ નથા સં.વ.૧.	પહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા સંવત.	કેસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	ઉપ-વર્ગ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ લગભગ ૧૭૦૦	ચંદુલાલ મોહનલાલ		સારી			આ બંને કેસર એક સાથે છે
શેઠ હડીસીંગ કેસરીસીંગ લગભગ ૧૮૫૫	શેઠ હડીસીંગ દરુટ— સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ	મ. ના. ૧૭૬૧	"		૨	
શેઠ મગનલાલ હડીસીંગની વિધવા યુક્તા ૧૯૧૬	શેઠ હડીસીંગ દરુટ— સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ		"			
શેઠ હડીસીંગ કેસરીસીંગ	"	મ. ના. ૧૬૫૯	"			બેવડામાં પ્રતિભાજ છે
"	જમનલાલ લક્ષ્મીચંદ	મ. ના. ૧૬૮૨	"			
શેઠ હડીસીંગ કેસરીસીંગ દરુટ	સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ		"			
ડાહ્યાભાઈ કપુરચંદ	કેશવલાલ લલ્લુભાઈ ઝવેરી		"			બે યુરુપતિ છે
શ્રીસંધ	શેઠ કલ્યાણુભાઈ મણિલાલ રાવ		"		૧	લાકડાની ચકારાની બારસાખમાં લાકડાનું કોનરકામ છે
અંબલાચંદ ઓશંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ ચોમનલાલ બાપાલાલ		"		૧	ચોવીસ જિનમૂર્તિનો આરસનો પટ ૧ છે.
લાલા કરમચંદ ૧૮૫૦ લગભગ	"		"			ત્રણ દેવીગોના આચીન અવશેષો છે.
શેઠ મોતીલાલ કડીઆ	હરિભાઈ મોકલદાસ		"			૧ આરસની યુરુપતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ મોકનલાલ જમનલાલ		"			૩ યુરુપતિ છે. ૧ શા-શાહીની મૂર્તિ છે.
"	શેઠ અમનલાલ દલસુખભાઈ કાજી	મ. ના. ૧૬૫૯	"			
શ્રીસંધ	"		"			
શેઠ બાપાલાલ ચૂનીલાલના વડીલો	શેઠ બાપાલાલ ચૂનીલાલ	મ. ના. ૧૫૭૨	"			ત્રીજે માળ છે.

નંબર	આમત્ત નામ	ઠેકાણું	ફેલો ફેરના	પ્રિટ એપ્રિલ	બાંધણી	મુગીનાયક	પ્રતિબાજીની સંખ્યા
૮૬	અમદાવાદ	નીશા પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	શાંતિનાથજી	પાપાણ-માઝુ ૧૭-૫૦
૯૦	"	"	"	"	ધાખાખંધ	"	૨૬-૨૬
૯૧	"	લક્ષ્મીબા પોળ	"	"	કુમટખંધ	અક્ષાવીરરામી	૧૬-૧૩
૯૨	"	અવેરી પોળ	"	"	ધાખાખંધ	"	૧૫-૨૨
૯૩	"	શેઠ બપ્પાભાઈ પાલોદાસના મકાનમાં	"	"	ધર	પાર્શ્વનાથજી	— ૩
૯૪	"	અરતરની ખડકી	"	"	"	"	—૧૫
૯૫	"	સોદામરની પોળ	"	"	કુમટખંધ	શાંતિનાથજી	૨૬-૪૬
૯૬	"	સંભવનાથની ખડકી	"	"	ધાખાખંધ	ધર્મનાથ	૧૭-૪૫
૯૭	"	"	"	"	"	અક્ષાવીરરામી	૧૮-૧૦૩
૯૮	"	"	"	"	કુમટખંધ	સુપાર્શ્વનાથજી	૨૭- ૫
૯૯	"	"	"	"	"	સંભવનાથજી	૧૦- ૨
૧૦૦	"	ચોરુખજીની ખડકી	"	"	"	શાંતિનાથ	૫૬-૬૮
૧૦૧	"	સુતારની ખડકી	"	"	"	અણતનાથજી	૨૧-૪૬
૧૦૨	"	કોઠારી પોળ, કમ્પાણુભાઈ મેહનલાલના મકાનમાં	"	"	ધર	આરિનાથજી	—૧૨

અધ્યક્ષના નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કેબલ સંવત.	કેશકર્તાની સ્થિતિ.	કંપની વરતી.	ઉપ- વર્ગ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રેષ્ઠ કૈશવલાલ બાપુજી		સારી			લાકડાનું કાતરકામ સારું છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રેષ્ઠ મોહનલાલ ડોડાલાલ		..			૧ ગુરુશ્રતિ છે.
..	શ્રેષ્ઠ જીવજીલાલ ડોડાલાલ		..			૧ ગુરુશ્રતિ ધાણી છે. ૧ શેઠ-શેઠાણીની શ્રતિ છે.
શ્રીસંધ	શ્રેષ્ઠ બખાલાઈ ધોળાદાસ	અ. ના. ૧૯૦૩	..			
શ્રેષ્ઠ બખાલાઈ ધોળાદાસ	..		..			નીચે માળ છે.
શ્રેષ્ઠ રમણલાલ અલ્પિલાલના પરીક્ષી	શ્રેષ્ઠ રમણલાલ અલ્પિલાલ		..			નીચે માળ છે. એક સુખડની પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ	અમળદાસ ડાલાલાઈ પટવા		..			અ. ૧૧૧૬ ની સાલની ધાતુશ્રતિ પ્રાચીન છે. શેઠ-શેઠાણીની વ્યારસની શ્રતિ છે.
શ્રીસંધ	કૈશવલાલ લક્ષ્મીભાઈ ઝવેરી	અ. ના. ૧૬૮૨	..		૧	
..	..	અ. ના. ૧૬૮૨	..			૪ ગુરુશ્રતિ છે.
..	..		..			૨ " " "
..	..	અ. ના. ૧૬૫૬	..			
શ્રેષ્ઠ અમળલાલ દલુવાળા	અલ્પિલાલ મોહનલાલ	અ. ના. ૧૬૩૨	..			૧ ગુરુશ્રતિ છે. ૧ રકલિક તથા ૧ પરાગાળી શ્રતિ છે.
શ્રીસંધ	હરખચંદ મોહનલાલ		..			
શ્રેષ્ઠ મોહનલાલ હેમચંદ	શ્રેષ્ઠ કન્યાલુલાઈ મોહનલાલ ચકલી		..			નીચે માળ છે.

નંબર	માનવ નામ	કેશભં.	રેલવ સ્ટેશન.	પોસ્ટ એમ્પ્લોય.	આંબણી.	મુળનાયક	મતિઆણની સંખ્યા
૧૦૩	અમદાવાદ	કવેરીવાડ વાજણપોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધામાખંધ	અણતનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૧૭૭-૧૧૬
૧૦૪	"	"	"	"	ધુમડખંધ	ચિંતામણિ ધાર્જનાથજી	૧૦-૩૭
૧૦૫	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૩-૩
૧૦૬	"	"	"	"	"	સંભવનાથજી	૧૩-૫૭
૧૦૭	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૪-૪
૧૦૮	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	૪૦-૩૮
૧૦૯	"	બેભરામાં	"	"	"	આદિનાથજી	૧૦-૧૧૬
૧૧૦	"	વાજણપોળ	"	"	ધામાખંધ	મહાવીર સ્વામી	૮૨-૬૬
૧૧૧	"	રતનપોળ ગોલવાડ	"	"	ધર	મુનિસુમત સ્વામી	૩-૬
૧૧૨	"	ફેલેબાઈની હવેલી રોડ જામનલાલ બાપાવાલના	"	"	"	શાંતિનાથજી	- ૫
		મકાનમાં					
૧૧૩	"	રતનપોળ રોડનીપોળ	"	"	"	પાર્થનાથજી	- ૬
૧૧૪	"	રતનપોળ નમીનાપોળ	"	"	ધુમડખંધ	આદિનાથજી	૧૧-૬૬

અવધાનરૂપ નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેખના સંવત.	કુશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા. નંબર તથા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રી. આ. ક.ની પેદી	ખ. ના. ૧૮૫૪	સારી			બમતીમાં પાણી કાઢીસ-મીયા મિતિ ૫૨ સ. ૧૧૧૦ સાલનો લેખ છે. શ્રી-શ્રીકાલીની તથા આરસની મિતિમાં છે.
શ્રી સુરજભાઈ વખતચંદ	વાલજીભાઈ શ્રીસંધ		"			પાવાપુરી તથા કુતુબખનો ૫૬ છે.
શ્રીસંધ	"	ખ. ના. ૧૮૫૪	"			
શ્રી કુંભારચંદ વખતચંદ	"		"			આ તથા કોરાસરી ચિંતામણિ-ના કોરાસરની બંદર છે.
શ્રીકાલી કુશભાઈ વખ-તચંદ પાનાચંદના પુત્રો	શ્રી આર્જંદજી કલ્યાણજીની પેદી	ખ. ના. ૧૬૦૩	"			૧ આરસનો ગુરુમિતિ છે.
શ્રીસંધ	"		"			શ્રી કોશાલીની આરસની મિતિ છે.
"	"	ખ. ના. ૧૮૦૦	"			૧ ગુરુમિતિ છે.
"	"		"			૬ સ્કેલિંગની મિતિમાં છે. ૧ ગુરુમિતિ છે.
શ્રી લાલચંદ બેચરદાસની દીકરી જમનાબાઈ	શ્રી મીમનલાલ લાલબાઈ		"		૧	
શ્રી કૃતિકાબાઈ ગોકળદાસ	શ્રી જનાબાલ આપાબાલ		"			નીચે માળ છે.
લક્ષ્મણદાસ પુસાબદાસ	શ્રી કેશવલાલ પેલાબાઈ		"			
શ્રીસંધ	મંગળદાસ હોટાલાલ		"			૧ સોનાના ચિહ્નયક છે.

નંબર	આવૃત્તિ નામ	કેટલું	વેદ્ય કેટલું	ચારૂ એમ્પ્રેસ	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિમાઓની સંખ્યા
૧૧૪	અમદાવાદ	રીઓશઃ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	લૂમટખે	મહાવીરરામી	પાપાણ-પાટુ ૬૩-૧૧૫
૧૧૬	"	પતાસાનીપોળમાં નરીપોળ	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૭
૧૧૭	"	શેઠ બાલાભાઈ મુળચંદના મકાનમાં	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	— ૧૦
૧૧૮	"	બસાપુરી ચંદુલાલ ભેચરદાસ ના મકાનમાં	"	"	"	આદિનાથજી	— ૫
૧૧૯	"	અદાસાની ખડકી શેઠ ભીખાભાઈ કલ્યાણંદના મકાનમાં	"	"	"	લીનળનાથજી	— ૫
૧૨૦	"	કીંગભાઈની ખડકી મનુભાઈ ચારાભાઈના મકાનમાં	"	"	"	આદિનાથજી	— ૧૬
૧૨૧	"	રતિલાલ મોહનલાલના મકાનમાં	"	"	"	ધર્મનાથજી	— ૬
૧૨૨	"	પતાસાનીપોળ બાલાનો અગ્નિ મોહનલાલ કીરાચંદના મકાનમાં	"	"	"	વાસુદેવજી	— ૫
૧૨૩	"	મણિલાલ મોહનલાલના મકાનમાં	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી (ચાંદીના)	— ૩
૧૨૪	"	પતાસાની પોળ	"	"	લૂમટખે	અંબાસનાથજી	૪૨-૧૬૩
૧૨૫	"	"	"	"	"	વાસુદેવજી	૧૬-૭૧
૧૨૬	"	"	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૨૩-૧૧૦
૧૨૭	"	લક્ષ્મી બારી	"	"	"	અણ્ણનાથજી	૧-૬
૧૨૮	"	પતાસાની પોળ હરકોર શેઠાણીની કુબેલી	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	— ૮
૧૨૯	"	ડાહીવાડાની પોળ અણ્ણ-પદ્મજી દેરાસર	"	"	સામરણજી	આદિનાથજી	૨૮૫-૩૧

જાણનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	કેનાની વરતી.	કેપા. વર્મ. અથ શાખા	વિવેચ નોંધ
મોસંધ	મોગીલાલ' સોઝનચંદ		સારી			૧ સ્ટેટિસ્ટીકી મિતિ' છે ૧ શેડ શેડ- બીની મિતિ' છે. ભાગદેરાસર છે.
પ્રાચીન	શેઠ ડાહ્યાભાઈ મનનલાલ		"			બીજે માળ છે
"	શેઠ બાલાભાઈ મળચંદ		"			ત્રીજે માળ છે
શેઠ ચંદુલાલ બેચરદાસ	શેઠ ચંદુલાલના પીંગા		"			"
પ્રાચીન	શેઠ બીખાભાઈ દલીચંદ	અ. ના. ૧૫૨૬	"			"
શેઠ સારાભાઈ હરિભાઈ	શેઠ અનુભાઈ સારાભાઈ	અ. ના. ૧૪૬૬	"			"
પ્રાચીન	શેઠ રતિલાલ મોહનલાલ		"			
શેઠ મનલાલ હીરાચંદ	બાઈ જનશુદ		"			બીજે માળ છે.
પ્રાચીન	મણિલાલ મોઝનચંદ	અ. ના. ૧૭૧૬	"			"
શેઠ હડીભાઈ હેમાભાઈ	શેઠ મોહનલાલ હરિલાલ		"			સમેતશિખર અને શરૂઆતના ૫૬ છે. ૩ ગુરુમિતિ' છે
શેઠ મણેકચંદ કપુરચંદ	લાલાના પાંચાનું' પંચ	૧૮૫૪	"			
મોસંધ	શેઠ હોટલાલ મંમળદાસ		"			
"	મણિલાલ મોઝનચંદ		"			
પમાલાલ હિમાભાઈના વડાંબી	શેઠ પમાલાલ હિમાભાઈ		"			૧ સ્ટેટિસ્ટીકી મિતિ' છે
શેઠ મનલાલ કરમચંદ ૧૬૧૨	શેઠ જાળાલાલ સારાભાઈ		"			૧ ગુરુમિતિ' ૧ શેડ શેડબીની મિતિ

નંબર	ગાથાનું નામ	હેતુ	વેલ્યુ રેટેરાન	પ્રોસેટ એપ્રોક્સ.	આંશિકી.	મુળનાથકે	પ્રતિબદ્ધતાની સંખ્યા
૧૩૦	અમદાવાદ	કોશીવાડાની પોળ વિલાસાળા	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધૂમટબંધ	પાંચનાથજી	પાંચનાથજી ૩—૮
૧૩૧	"	કસુબાવાડ શેઠ પૂલભાઈ ભીસીચના મકાનમાં	"	"	ધર	સંભવનાથજી	— ૬
૧૩૨	"	શેઠ કાલાભાઈ ચૂનીલાલના મકાનમાં	"	"	"	પદ્મપ્રભુજી	— ૩
૧૩૩	"	કસુબાવાડ	"	"	સામરજીવાળુ	આદિનાથજી	૪૮—૧૬૦
૧૩૪	"	કોશીવાડાની પોળ તંબોળીનો ખાંચો ભોગીલાલ તારાચંદ અવેરીના મકાનમાં	"	"	ધર	પાંચનાથજી (રૂઢિલા)	૧—૧૦
૧૩૫	"	ભાખાપાંચનાથનો ખાંચો	"	"	ધૂમટબંધ	બાલા પાંચનાથજી	૨૮—૧૦૫
૧૩૬	"	ગે.સાંઈજીનો પોળ	"	"	ધર	સીમંધર રવાખી	૪૬—૧૪૦
૧૩૭	"	સીમંધરનો ખાંચો શેઠ રમણલાલ કાલાભાઈ અવેરીને ત્યાં	"	"	"	સાંતિનાથજી	— ૬
૧૩૮	"	ઈકેટ બાલાભાઈ સવચંદના મકાનમાં	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૩—૩૬
૧૩૯	"	કાળપટેલની પોળમાં સાંતિનાથની પોળ	"	"	"	સાંતિનાથજી	૪૬—૬૪
૧૪૦	"	"	"	"	"	પદ્મનાભિનંદન	૫૭—૧૦૪
૧૪૧	"	"	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૩૭—૮૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંસ્થા	વહીવટદારનું નામ	સંખ્યા	દેશસરની સ્થિતિ	જેનાની વસ્તી	ઉપા-ધર્મ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
વિદ્યાલાળાના દરદીઓ ૧૬૫૦	વિદ્યાલાળાના દરદીઓ	૧૬૦૩	હારી			ચિત્રકામ સ્થાપુ છે
શ્રી રતિલાલ પૂનભાઈના વડવાઓ	શ્રી રતિલાલ પૂનભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.
ચૂનીલાલ કેવળચંદ લક્ષ્મી- ચંદવાળા ૧૬૩૦ લગભગ	ડાહ્યાભાઈ ચૂનીલાલના પુત્રો		"			"
શ્રીસંધ	શ્રી ત્રીકમલાલ ડાહ્યાભાઈ		"			૧ નીલમ, ૧ પરવાળા તથા ૧ રફટિકની મિતિ છે ૧ યુરુમિતિ
						છે. બીજો માળ પ્રતિમાજ છે.
શ્રી ભોમીલાલ તારાચંદના વડોલો	શ્રી ભોમીલાલ તારાચંદ અવેરી		"			૧ રફટિકની મિતિ છે. ત્રીજો માળ છે
શ્રીસંધ	મણિલાલ મહાસુખલાલ		"			
શ્રીસંધ	શ્રી જીવજીલાલ છોટાલાલ		"			બીજો માળ પ્રતિમાજ છે ધાતુમિતિ પ્રાચીન છે
શ્રી રમણલાલ ડાહ્યાભાઈ અવેરી	શ્રી રમણલાલ ડાહ્યાભાઈ અવેરી		"			
શ્રીસંધ	શ્રી કેશવલાલ મોહનલાલ અવેરી		"			૩ રફટિકની મિતિઓ છે ત્રીજો માળ છે
"	શ્રી મનાભાઈ સાંકળચંદ		"			ભવ્ય દેરાસર છે. ભાકડાતુ સુદર કોતરકામ છે
"	"		"			૨ રફટિકની મિતિઓ છે ભોમશર્મા મિતિ છે
"	"		"			ભોમશર્મા પ્રતિમાઓ છે

નંબર	ગામનું નામ	કેસાં.	રેલ્વે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	ગ્રામજી	મુળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૪૨	અમદાવાદ	શાંતિનાથની પોળ વાડીલાલ મણિકચંદના મકાનમાં	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાડ — ૧
૧૪૩	"	શ્રી અણાભાઈ જાડગચંદના મકાનમાં	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૪
૧૪૪	"	દેવજી	"	"	શિખરજી	ધર્મનાથજી	૬—૨૧
૧૪૫	"	રામજી મલિરની પોળ	"	"	ધામજી	મહાવીરરામી	૧૪—૨૧
૧૪૬	"	"	"	"	"	સુપાર્શ્વનાથજી	૧૩—૪૬
૧૪૭	"	પાછીજાની પોળ	"	"	ભૂમટજી	આદિનાથજી	૧૨—૪૦
૧૪૮	"	"	"	"	ધામજી	ધર્મનાથજી	૬—૧૨
૧૪૯	"	"	"	"	ભૂમટજી	અજીતનાથજી	૨૪—૭૮
૧૫૦	"	"	"	"	ધામજી	વાસુપૂજનજી	૭—૭
૧૫૧	"	શ્રી કાલાભાઈ કરમચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૮
૧૫૨	"	રવચંદ કકમચંદના મકાનમાં	"	"	"	અજીતનાથજી	— ૪
૧૫૩	"	અમદાવાદ કકમચંદના મકાનમાં	"	"	"	મહાવીરરામી	૧—૩
૧૫૪	"	અંબલદાસ નગીનદાસના મકાનમાં	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૧
૧૫૫	"	નંદલાલ મોતીલાલના મકાનમાં	"	"	"	વાસુપૂજનજી	— ૧૧
૧૫૬	"	પીપરડીની પોળ	"	"	ભૂમટજી	સુમતિનાથજી	૨૩—૫૭

ખાવાનારનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ	લેખના સંવત	રસાસરની રિથતિ	જેનોની ઉંમર- વસ્તી અથવા રાશિ	વિશેષ નોંધ
શ્રી મનભાલ વાડીલાલ ના વડીલા	શ્રી મનભાલ વાડીલાલ	ચૂ. નં. ૧૫૧૪	હારો		નોંધે માળ છે.
શ્રી સોમકરજી મણિયા	શ્રી અપાભાઈ સાકળચંદ		"		૨ સફ્ટિકની પ્રતિમાઓ છે નોંધે માળ છે.
હીસીમ કેસરીસોંગ હા. હરદાર શેઠાળી	શ્રી મનભાલ હમનલાલ	ચૂ. નં. ૧૬૦૩	"		
શ્રી મનસુખભાઈ ભગુભાઈ	શ્રી જમનાભાઈ ભગુભાઈ		"		૧ શ્રી-શેઠાળીની પ્રતિ છે
શ્રીસંધ	શ્રી મણિકચંદ વાડીલાલ		"		૧ સફ્ટિકની પ્રતિ છે. ભાક-મનુ સુદર કોતરકામ છે
..	શ્રી મોહનલાલ જમનાલાલ		"		
..	..		"		૧ શ્રી-શેઠાળીની પ્રતિ છે
..	..		"		
..	..		"		આ ચારે દેરાસરો એક જ કંપાઈ-કામ છે
શ્રી ડાભાભાઈ હરમચંદ ના વડીલા	શ્રી ભાઈલાલ ડાભાભાઈ		"		નોંધે માળ છે.
શ્રી રવચંદ હકમચંદ ના વડીલા	શ્રી પરસોતમદાસ રવચંદ	ચૂ. નં. ૧૭૦૫	"		૨ સફ્ટિકની પ્રતિ નોંધે માળ છે.
શ્રી અમલાલાલ હકમચંદ	શ્રી અમલાલાલ હકમચંદ		"		"
આચીન	શ્રી મંગળદાસ નમોનદાસ		"		નોંધે માળ છે.
નંદલાલ મોતીલાલના વડીલા	શ્રી નંદલાલ મોતીલાલ	ચૂ. નં. ૧૮૬૩	"		"
શ્રીસંધ	શ્રી વીકમલાલ હોડાલાલ		"		૧ સફ્ટિકની પ્રતિ છે. બીજો માળ તથા ભોંયરામાં પ્રતિમાઓ છે

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૫૭	અમદાવાદ	ખારાકુવાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધૂમટળધ	સંભવનાયક	૫૫૫૭-૫૫૭ ૧૧-૫૦
૧૫૮	"	લાગિસર	"	"	"	શામળા પાથનાયક	૨૪-૧૮
૧૫૯	"	"	"	"	ધર	સદગ્રહજી પાથનાયક	૭-૧૮
૧૬૦	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાથનાયક	૭-૨૮
૧૬૧	"	ધનાસુતારની પોળ ફેરાશર-વાળી પોળ	"	"	ધૂમટળધ	શાંતિનાયક	૨૬-૭૬
૧૬૨	"	બોધરામાં	"	"	"	આદિનાયક	૮-
૧૬૩	"	ધનાસુતારની પોળ વાડીલાલ મુનસફના મકાનમાં	"	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	૨-૧૨
૧૬૪	"	લાવરીની પોળ	"	"	"	વાસુધેવનાયક	૭-૮
૧૬૫	"	હાંશાની પોળ	"	"	ધૂમટળધ	શાંતિનાયક	૪૪-૧૦૧
૧૬૬	"	"	"	"	ધર	કુંડુનાયક	૮-૧૪
૧૬૭	"	બડેરી પોળ વાણીઆની ફેરી	"	"	"	સુચિનાયક	૧૩-૩૫
૧૬૮	"	કાગુશીની પોળ	"	"	ધૂમટળધ	સંભવનાયક	૩૬-૬૪
૧૬૯	"	"	"	"	"	શાંતિનાયક	૫-૫૬
૧૭૦	"	"	"	"	"	વિજયચંદ્રનાથ પાથનાયક	૧૧-૨૮
૧૭૧	"	"	"	"	"	અજીતનાયક	૫-૧૭

જાહેરાતદારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેતાની વસ્તી.	ડેખા પર્ષ અથ શાગા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ મણિલાલ લક્ષ્મીભાઈ તેલી		સારી			
"	શેઠ મીતુભાઈ ચુનીલાલ		"			૧ ગુરુ મુર્તિ છે
"	"	શ્રુ. ના. ૧૮૦૪	"			૫૪૫૪ના ચલારામાં લાક- કાનું કુંદર કાતરકામ છે
"	"	શ્રુ. ના. ૧૬૬૩	"			
શેઠ સદાસોમજી ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ ગાલાભાઈ યુગચંદ	લેખ ૧૬૫૩	"			૧ ગુરુ મુર્તિ ૧ શેઠની મુર્તિ લાકકાનું કામ સાટું છે
"	"	૧૬૫૩	"			૧ દેહની આરવની મુર્તિ ૧ ગુરુ મુર્તિ આ. એક ગુરુ મુર્તિ ધાતુ
શેઠ વાડીલાલ તારાચંદ	શેઠ ખાતીલાલ ખમનલાલ	૧૬૮૨	"			૧ ગુરુ મુર્તિ આરસ
શેઠ ગોકળદાસ લક્ષ્મીભાઈ	શેઠ બિરધરાલ કાગિદાસ		"			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	શેઠ મણિલાલ કાગિદાસ		"			૧ ગુરુ મુર્તિ આરસ ભોંપ- રામાં પ્રતિમાજી છે
"	"		"			
"	શેઠ વાડીલાલ ખમનલાલ		"			
"	શેઠ મણિલાલ જનાભાઈ તથા શેઠ પોપટલાલ ચંપસખરામ	૧૫૨૭	"		૨	૩ ગુરુ મુર્તિઓ છે. ભોંપરામાં પ્રતિમાજી છે
"	"	૧૬૭૦	"			૧ રૂદિલની મુર્તિ છે
"	"		"			૧ ગુરુ મુર્તિ ધાતુ આ ત્રણે દેશ- સરો એકો સાથે આવેલા છે
"	"		"			૨ ગુરુ મુર્તિઓ છે

નંબર	ગ્રામણું નામ.	કેસાલું.	વેલ્ડ રેસીન.	ચોર આફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાણની સંખ્યા
૧૭૨	અમદાવાદ	ત્રિપાડાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધાભાળ'ધ	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૭-૧૨૦
૧૭૩	"	મનસુખજી શેઠની પોળ	"	"	"	ત્રેમનાથજી	૪૨-૬૭
૧૭૪	"	શેઠ જમનાભાઈ જણભાઈના મકાનમાં	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૩
૧૭૫	"	રામમહેતાની પોળ કાંતિ- નાથના આગિ શેઠ દોશતરામ	"	"	"	"	૧-૧૩
		રવચંદના મકાનમાં					
૧૭૬	"	રામમહેતાની પોળમાં તોકાણની પોળ	"	"	ધૂમટ'ધ	આદિનાથજી	૧૪-૬૬
૧૭૭	"	ધનજી કાશીની ખડકો સોમ- ચંદ દોશતરામના મકાનમાં	"	"	ધર	મુનિસુવલ સ્વામી	૩-૫
૧૭૮	"	લક્ષ્મીનારાયણની પોળ	"	"	ધૂમટ'ધ	કુંડુનાથજી	૧૮-૩૩
૧૭૯	"	પાડાપોળ	"	"	સિખર'ધ	નમિનાથજી	૭૮-૭૯
૧૮૦	"	આડિયા ચાર રસ્તા		"	ધૂમટ'ધ	સંજીવનાથજી	૫-૧૪
૧૮૧	"	રેસીન સામે કંસારાનું ઢોલું	૧ મા. દૂર	રેસેપુરા	ધાભાળ'ધ	અભિનંદનજી	૭-૫
૧૮૨	"	ઠરિપુરા	"	ઈદગા	"	વાજાપૂજ્ય	૨૪-
૧૮૩	"	સરથપુર વાણજીશેરી	"	સરથપુર	"	સુમતિનાથજી	૫-૧૪
૧૮૪	"	જમાલપુર રોકરલાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	"	પાંચ'નાથજી	૫૧-૬૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ	સેબનો સંવત	કેશસરની સ્થિતિ	જેમણી વરતી	ઉંચા ધર્મ અથ રાજા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ ગિરધરભાઈ ઝાટલાલા		સારી		૨	૧ ગુરુ મિતિ માંદગી છે
શેઠ મનસુખભાઈ ભટ્ટભાઈ	શેઠ મણિકલાલ મનસુખભાઈ	૧૯૬૩	"			બેંકાપર તથા બેંકરામાં પ્રતિમાણ છે
શેઠ જમનાભાઈ ભટ્ટભાઈ	શેઠ જમનાભાઈ ભટ્ટભાઈ		"			ચોંટ માળ છે.
શેઠ દોશતરામ રવચંદ ના વડીલો	શેઠ ચંદુલાલ દોશતરામ		"			
શ્રીસંધ	શેઠ બીરાલાલ મોતીલાલ		"			૧ રૂઢિકની મિતિ છે.
શેઠ સોમચંદ દોશતરામ ના વડીલો	શેઠ રમણલાલ સોમચંદ		"			બીજો માળ છે
શ્રીસંધ	વણીક મણિલાલ મોદનલાલ					૧ રૂઢિકની મિતિ તથા ૧ સોનાની મિતિ છે.
"	શેઠ ડાળાભાઈ મણિલાલ		"		૧	૧ રૂઢિકની મિતિ છે. ૧ ગુરુમિતિ છે. બેંકાપર તથા બેંકરામાં મિતિ છે.
	શેઠ ધેલાભાઈ મળચંદ		"			
શેઠ અમુલમ ઝાલાલા રામજી	શેઠ મળચંદ ડાલાભાઈ	૧૯૭૯	"		૧	જેન યાત્રાગુમાને ઉતરવાની સમય છે.
શ્રીસંધ	શેઠ જમનાભાઈ ભટ્ટભાઈ	ચ. ના. ૧૯૮૨	"		૧ ૧	બેંકરામાં પ્રતિમાણ છે
શ્રીસંધ ૧૯૮૭ મહા સુદ ૧૦	શેઠ કેસવલાલ ઝાટલાલા		"		૨	
નગરશેઠ મણિલાઈ પ્રેમાભાઈ	શેઠ બીરચંદ મોહમચંદ કુરી		"			બેંકરામાં પ્રતિમાણ છે

નંબર	આમણ નામ	ટકાફ	સેલ્વ કેટરિંગ	પ્રાકૃ કેમ્પસ	પ્રાંતિક	શ્રીમનાથક	પ્રતિભાવના સંખ્યા
૧૮૫	અમદાવાદ	રાજપુર હેરાસરનો ખાસિ	અમદાવાદ ૧૧ મા. ફર	ગોમતીપુર	ધૃમદખ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૫૧૫૫-૫૧૬ ૨૩-૨૦
૧૮૬	"	દોભાઈ મેડની વાડી	"	અમદાવાદ	શિખરખ	ધર્મનાથજી	૨૭૪-૧૧૭
૧૮૭	"	ચાલીનાથ જમનાભાઈ મેહનો બંગલો	"	"	ધાળાખ	શાંતિનાથજી	— ૬
૧૮૮	"	ચાલીનાથ	"	"	ધર	"	— ૨
૧૮૯	"	શેઠ મગનલાલ કાકરશાનો બંગલો	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	— ૩
૧૯૦	"	શેઠ કસ્તુરભાઈ શાલભાઈનો બંગલો	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૧૯૧	"	એલીસબીજી બરફના કાર- ખાના પાસે	"	એલીસબીજી	સામરજીવાળી	આદિનાથજી	૩-૩
૧૯૨	"	એલીસબીજી કલ્યાણ સોસાયટી	"	"	ધર	સંભવનાથજી	— ૧
૧૯૩	"	એલીસબીજી સરખેજી શેઠ	"	"	"	આદિનાથજી	— ૩
૧૯૪	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	— ૧
૧૯૫	"	લેન સોસાયટી એલીસબીજી	"	"	"	સુમતિનાથજી	૨-૩
૧૯૬	"	"	"	"	શિખરખ	શાંતિનાથજી	— ૧૦
૧૯૭	"	આબાવાડિયુ શેઠ બી. ન. વિશ્વાવિહાર	"	"	ધર	સુવિધિનાથજી	— ૧
૧૯૮	"	બદ્ધીનિવાસ સોસાયટી પાલડી	"	"	"	કુચુનાથજી	— ૩
૧૯૯	"	દશાપોરવાડ લેન સોસાયટી	"	"	ધાળાખ	શ્રીમળનાથજી	૩-૧

અવધાનનું નામ અથવા સંજ્ઞા	વહીવટદારનું નામ	લેખનના સંજ્ઞા	દેશસરની સ્થિતિ	જિલ્લાની વસ્તી	ઉપા-ધર્મ- અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	હોરાલાલ મોતીલાલ	અ. ના. ૧૬૭૭	સારી	૧	૧	બોલવાની મર્તિઆનું ચિહ્ન સારું છે.
શેઠ હડીસીંગ દેસરીસીંગ ૧૯૦૩	શેઠ હડીસીંગ દેસરીસીંગ ના દુસરીયા	અ. ના. ૧૯૦૩	"	૧	૧	બાવન જિનાલપવાળું સુરત્ર દેરાસર છે.
શેઠ જમનાભાઈ બચુભાઈ	શેઠ જમનાભાઈ બચુભાઈ		"			
શેઠ રમણલાલ ડાભાભાઈ	શેઠ રમણલાલ ડાભાભાઈ		"			
શેઠ અગનલાલ ડાકરશી ૧૯૬૧	શેઠ અગનલાલ ડાકરશી		"			એક સુખડની મર્તિ છે.
શેઠ કરતુરભાઈ ડાભાભાઈ ૧૯૬૫	શેઠ કરતુરભાઈ લાલભાઈ		"			
અંકુલાલ લલ્લુભાઈ અંબેરી ૧૯૮૮	શ્રી એ. એ. આર્. બોડિંગ		"			જેમ (સ્વેત)પર વિદ્યાર્થીઓને રહેવા જમવાની સગવડ છે.
શેઠ હરયાણભાઈ લાલ- ભાઈ અંબેરી	શેઠ હરયાણભાઈ લાલભાઈ અંબેરી		"			
શેઠ બચુભાઈ ચુનીલાલ સુતરિયા	શેઠ બચુભાઈ ચુનીલાલ સુતરિયા		"			
દરિલાલ વાડીલાલ કાપડિયા	શેઠ સાંતિગાલ દરિલાલ કાપડિયા		"			
શેઠ જ્યોતિંગભાઈ ડાભા- ભાઈ સ. ૧૯૬૩	શેઠ જ્યોતિંગભાઈ ડાભાભાઈ		"			
શેઠ મણિકલાલ સાંકળચંદ ૧૯૮૮	શેઠ મણિકલાલ મુરચંદ		"			
શેઠ ચોમનલાલ નમોન- લાલ સ. ૧૯૬૧	મણિકાનેન ચોમનલાલ શેઠ		"			જેમ બોડિંગ છે. બાલવાની વ્યવસ્થા સારી છે
શેઠ બકુભાઈ મણિલાલ ૧૯૬૩	શેઠ બકુભાઈ મણિલાલ		"			
દલાપોરવાડ સોલાવટી શ્રીસંધ સ. ૧૯૬૭	શેઠ પ્રેમચંદ હડીસીંગ		"			

નંબર	માનવ નામ	ઠેકાણું	વેલ્ડે રેકૉર્ડ	પોસ્ટ એનાલિસિસ	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિપાલની સંખ્યા
૨૦૦	અમદાવાદ	મહાવીર કૌન સોસાયટી	અમદાવાદ	એલીસાબીજ	૫૨	વાસુપૂજ્યજી	પાપાણ-પાટ — ૩
૨૦૧	"	અરુણ સોસાયટી	"	"	"	શંભુનાથજી	૧— ૩
૨૦૨	"	કૌન ચરચંદ સોસાયટી	"	"	"	કુંડુનાથજી	— ૫
૨૦૩	"	ચરખેજ રોડ શાંતિકુંજ	"	"	"	અણ્ણનાથજી	— ૫
૨૦૪	"	સાબરમતી નદીના કાંઠે કૌન ચરચંદ સોસાયટીના દળથી	"	"	શુભદળધ	શાંતિનાથજી	—
		રોડ માર્કેસ દુર					
૨૦૫	જેતલપુર	માથમાં	૧૦ મા. દુર	જેતલપુર	શુભદળધ	શુધાશનાથજી	૧— ૪
૨૦૬	બારેજ	તલાલી કુળિયામાં	બારેજની ૭ મા. દુર	બારેજ	શિશુચરમધ	આદિનાથજી	૧૨—૧૭
૨૦૭	"	રોડ કુળી	"	"	"	શાંતિનાથજી	૨૧—૨૦
૨૦૮	"	"	"	"	શુભદળધ	ચિંતામણિ પાશનાથજી	૩— ૨
૨૦૯	દીરાપુર	મામના નાકે	૩ મા. દુર	દીરાપુર	"	ધર્મનાથજી	૩— ૪
૨૧૦	ગીરમહા (નરમહા)	ગામ વચ્ચે	૧૧ મા. દુર	ગીરમહા	શિશુચરમધ	વાસુપૂજ્યજી	૩— ૪
૨૧૧	નવાગામ	જળરમાં	૧૧ મા. દુર	નવાગામ	"	અંદમજી	૧— ૨
૨૧૨	નાયકા	ગામ વચ્ચે	૧૫ મા. દુર	નાયકા	"	"	૩— ૧
૨૧૩	મીડાજ	"	૫ મા. દુર	મીડાજ	શુભદળધ	વાસુપૂજ્યજી	૪— ૪

અધ્યાપનરત્ન નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ.	લેખન સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કિંબ- વર્ષ- મથ શાળા	વિશેષ નોંધ
નેમચંદ પોપટલાલ બ્હોરા ૧૯૯૩	શેઠ નેમચંદ પોપટલાલ બ્હોરા		સારી			
શેઠ રમણલાલ ખેમચંદ ૧૯૯૩	શેઠ રમણલાલ ખેમચંદ		"			
જીન અચંદ સોસાપટી	શેઠ કચરાભાઈ વખતચંદ		"			
રતિલાલ માણેકલાલ તેલી ૧૯૯૫	રતિલાલ માણેકલાલ તેલી ૧૯૯૫		"			
શેઠ રામચંદ વનમાળીદાસ			"			નદીના કાંઠે સ્થિત જગ્યાએ આ દેરાસર છે બાંધે રહે છે
મીસ'મ ૧૯૭૨	શેઠ મોહનલાલ વર્ધમાનદાસ		સાધારણ	૬૬	૧	
મીસ'મ	શેઠ મીનનલાલ દેવચંદ		સારી	૧૨૫	૧	૨
"	શેઠ મણિલાલ ગમલદાસ		"			
"	"		"			
૧૯૧૦ સમજાવ	શેઠ કેશવલાલ બંકરદાસ		"	૫૦	૧	૧
મીસ'મ ૧૯૫૬ સમજાવ	શેઠ બાલાભાઈ કાળિદાસ		"	૬૦		
મીસ'મ	શેઠ જીવચંદ મણુકચંદ		"	૧૦	૩	
"	શેઠ મનસુખલાલ તારાચંદ		"	૨૦	૧	
"	શેઠ મણિલાલ જીવેદચંદ		જીર્ણ	નથી		

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૨૧૪	લાલી	મામ વચ્ચે	બારબડી ૪ મા. દુર	મહીજ	૫૨	શાંતિનાથજી	પાપાણ-ધાતુ ૨—૨
૨૧૫	મહીજ	"	૨ મા. દુર	"	સુમટબંધ	"	૩—૪
૨૧૬	કનીજ	બનરમાં	કનીજ	કનીજ	"	સુવિધિનાથજી	૧—૧
૨૧૭	ખેડા	પટેલવાડા પાસે	મહેમદાવાદ ૭ મા. દુર	ખેડા	"	ભીડભાંજન પાશ્વનાથજી	૧૪—૩૨
૨૧૮	"	"	"	"	સિખરબંધ	અમીરજી પાશ્વનાથજી	૬—૨૩
૨૧૯	"	"	"	"	૫૨	અજીતનાથજી	૭—
૨૨૦	"	"	"	"	(બેથરામાં)	મદ્રમજી	૩—
૨૨૧	"	"	"	"	"	વાસુપૂજનજી	૧૧—૨૫
૨૨૨	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૦—૨૪
૨૨૩	"	કુંભર ભુદરનો ઠેકરા	"	"	ધાબાબંધ	મહાવીર સ્વામી	૫—૪
૨૨૪	"	દલાલનો ઠેકરા	"	"	"	પદ્મમજી	૩—૪
૨૨૫	"	શેઠ વાડા	"	"	"	આદિનાથજી	૫—૧
૨૨૬	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૩—૧૩
૨૨૭	"	ભાંખીશરી	"	"	"	મુનિસુવન સ્વામી	૩—૩

અંગતનામના નામ તથા સંવત.	વહીવટદારના નામ.	સેખના સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	સેનાની વસ્તી.	ઉપા. વર્ષ. અથ શા.ના	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ પેશાલાલ મુનુકચંદ		કચ્છ	૨૦	૧	
"	શેઠ મદાસુખભાઈ કચરાભાઈ		સારી	૪૦	૧	
શેઠ હીરાચંદ મહુકચંદ	શેઠ પરસોતમભાઈ ખેમચંદ		"	૬	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૬૬ લખભગ	શેઠ બાલાભાઈ ભાઈલાલભાઈ		"	૧૨૦૦	૮ ૨	શ્રી સુમતીરતન જીન લાલજીરી છે
શ્રીસંધ	શેઠ બાલાભાઈ ભાઈલાલભાઈ		"			મેરકટિકની, તાલુ નીલમની ૧ લસણિયાની અને મેરક સેનાની
						મુતિ આ દેરાસરમાં છે.
"	શ્રીસંધ		"			
"	"		"			
"	"		"			
"	"		"			
શેઠ ગિરધરલાલ હીરાચંદ ૧૬૩૦	શેઠ દનિલાલ તામાલાલ		"			
હેમરાજ દલાલ સં. ૧૬૦૦	શ્રીસંધ		"			
પુનસીભાઈ ઉત્તમસી ૧૮૭૫ લખભગ	શેઠ બાલાભાઈ ભાઈલાલભાઈ		"			
શેઠ વસ્તાભાઈના પત્ની બાપ રંગાઈ ૧૬૩૮	શ્રીસંધ		"			
શેઠ દામોદર નાગરદાસની પત્ની કુંવરબાઈ ૧૬૨૮	બાઈપારવતી		"			

નંબર	ગામનું નામ.	કેસાં.	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૨૨૮	ખેડા	ખરાખા	મહેમદાવાદ ૭ મા. દુર	ખેડા	સિખરબંધ	આદિનાથજી	૫૫૫૫-૫૫૬ ૮-૪૧
૨૨૯	"	રખારીવાડે	"	"	ધાખાબંધ	સાતિનાથજી	૬- ૨
૨૩૦	ખાતર	ગામખા	૧૧ મા. દુર	ખાતર	સિખરબંધ	સુમતિનાથજી	૧૦૦-૮૬
૨૩૧	ખાંધલી	ગામખા	વસો ૫ મા. દુર	ખાંધલી	"	અનિસુવત રખામી	૪- ૭
૨૩૨	અણ્ણારા	"	નદીઆદ ૬ મા. દુર	અણ્ણારા	ધર	મહાવીરરખામી	— ૧
૨૩૩	મહોરેલ	વાણિયાવાડખા	"	મહોરેલ	દુમટબંધ	"	૧- ૬
૨૩૪	સુલેલ	દેરાસરની ખડકો	મહુધા ૭ મા. દુર	સુલેલ	ધાખાબંધ	પાદરનાથજી	૨- ૬
૨૩૫	મહુધા	ખમરખા	મહુધા ૦૧ મા. દુર	મહુધા	દુમટબંધ	આદિનાથજી	૧૨- ૨
૨૩૬	"	"	"	"	ધાખાબંધ	સુપારનાથજી	૪- ૪
૨૩૭	"	શ્રીમાલીની ખડકો	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૨
૨૩૮	"	"	"	"	"	કુંચુનાથજી	— ૩
૨૩૯	આંતરાલી	ખમરખા	દાસલવાડા આંતરાલી થી ૧૧ મા. દુર	આંતરાલી	સિખરબંધ	વાયુપુત્રજી	૬-૨૧
૨૪૦	કપાવંજ	દાસલ વાડે	કપાવંજ ૧૧ મા. દુર	કપાવંજ	"	અણતનાથજી	૨૮-૩૭
૨૪૧	"	"	"	"	ધાખાબંધ	વાયુપુત્રજી	૬- ૨

અગવનરનુ નામ તથા સંવત.	વાટીવટદારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેશસરની વિધિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા ચર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ (માયી સાહેબ)	શેઠ સોભાઅમદ પૂરાભાઈ		સારી			
શેઠ બેચરદાસ બ્રહ્મભાઈ	શેઠ બોડોદાસ ચૂનીલાલ		"			
શ્રીસંધ	શ્રી ચાતર સાચાદેવની પેઢી		"	૧૦૦	૨ ૨	બાવન બિનાલમવાળું દેરાસર છે. આ એક તીર્થસ્થાન ગણાય છે
શ્રીસંધ	શેઠ અણિલાલ પોપટલાલ		"	૫૨	૧	
શેઠ અંબાલાલ બેમચંદ ૧૯૨૧	શેઠ અંબાલાલ બેમચંદ		"	૭		
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ કીરાલાલ કાલાચંદ		"	૪૫	૧ ૧	એક સુલેષ જ્ઞાન બંડાર છે ચિત્રપ્રમ સાથે છે
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	શેઠ સાકળચંદ નાનચંદ		"	૧૮૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ	શેઠ કૃષ્ણચંદ દેવળદાસ		"	૪૫૦	૩ ૧	એક ચાંદીની ચૂરૂ મૂર્તિ છે
શ્રીસંધ ૧૯૪૫	"		"			
શ્રીમાશી શ્રીસંધ	શેઠ કાંતિલાલ ઝાટાલાલ		"			
ગાંધી ઉમચંદ વનમાળેદાસ	શેઠ કાંતિલાલ વાડીલાલ		"			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ મોહનલાલ કાળિદાસ		"	૩૦૦	૧ ૧	
			"			
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ કચબગ	શંકરલાલ ડગનલાલ		"	૧૪૦૦	૪ ૧	ચિત્રપ્રમ સાથે છે. શેઠ-શેઠાશી- ની મૂર્તિ છે. દેરાસર વિશાળ છે.
ભગવાનદાસ ઇવણજી સં. ૧૯૭૮	શેઠ રમણલાલ જોષી		"			

નંબર	સામગ્રી નામ.	કેટાફ.	ફેલ્ડ ફેરફાર.	પ્રાકૃત એપ્રોકેસ.	ખાનખી.	મુળનાયક	પ્રતિભાજની મૂલ્ય
૨૪૨	કપડવંજ	દમણવાડો	કપડવંજ ૧૧ માં ફર	કપડવંજ	ધર	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૪-૨૧
૨૪૩	"	અષ્ટાવદજીની ખડકી	"	"	શિખરખંધ	મહાવીર સ્વામી	૩૮-૨૪
૨૪૪	"	સાંતિનાથજીની ખડકી	"	"	ધાળાખંધ	સાંતિનાથજી	૨૩-૩૨
૨૪૫	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૨-૧૫
૨૪૬	"	ફરવાળ ભાદર વાડીમાં	"	"	શિખરખંધ	નેમનાથજી	૮-૮
૨૪૭	"	ગંધીગઢાઈ રોડની ખડકી	"	"	ધર	મલ્લનાથજી	-૧૦
૨૪૮	"	ચિંતામણિની ખડકી	"	"	"	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૧૪-૩૦
૨૪૯	સાઈબા	જેન મદોલ્યા	કપડવંજ ૨૩ માં ફર	સાઈબા	ધૂમટખંધ	સાંતિનાથજી	૪-૧૦
૨૫૦	મંડવા	ગામમાં	૧૧ માં ફર	નીરમાલી	શિખરખંધ	પાર્શ્વનાથજી	-૧
૨૫૧	નીરમાલી	હિરાલાલ ઉગરચંદને ત્યાં	કપડવંજ ૮ માં ફર	"	ધર દેરાસર	સંભવનાથજી	-૧
૨૫૨	નરસંઘ	ગ્રામ વચ્ચે	ભોરિયાવી ૧૧ માં ફર	નરસંઘ	ધૂમટખંધ	વાસુપૂજ્ય	૩-૮
૨૫૩	નડિયાદ	૩૫ પારખની પોળ	નડિયાદ	નડિયાદ	"	અષ્ટતનાથ	૨૩-૩૬
૨૫૪	"	હિરા મલિહાસની પોળ	"	"	"	સાંતિનાથજી	૧૦-૧૦
૨૫૫	"	નરખી પોળ	"	"	"	આદિનાથજી	૧૧-૫

અધિકારનારનું નામ અથવા સંસ્થા	વહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા નંબર.	દેસાસરની સ્થિતિ.	જેતાની વસ્તી.	ઉપાધિકાર અથવા શાખા	વિશેષ નોંધ
રંગજીભાઈ નાથાભાઈ ૧૯૫૦ સગલમ	શેઠ શંકરલાલ દોલતરામ		સારી			
ન્યાસચંદ નથુભાઈની માતૃશ્રી બાઈઅમરત ૧૯૪૨	શેઠ મંગળદાસ હમનલાલ		"			૧ યુરુ મિતિ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ પાનાચંદ પ્રજ્ઞલાલની પેઢી		"			૧ ગોતમ સ્વામીની મિતિ છે. કાચનું કાચ કુંદર છે. બાંધકું છે.
શેઠ લલ્લુભાઈ મોનીચંદ ૧૯૨૦	"		"			એકબે કંપાઉન્ડમાં બે દેરાસર છે.
માણેક શેઠાણી ૧૯૫૦	શેઠ નેશીંગભાઈ પ્રેમાભાઈના વહીવટકર્તા શેઠ કરુણદાસ	૧૯૨૧	"			
	નગીનદાસ					
શેઠ નેશીંગભાઈ પ્રેમાભાઈ	"		"			ચોને માળ છે
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ શંકરલાલ વીરચંદ		"			૨ સંદિકના પ્રતિમાછ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	મોરધનદાસ હોટાલાલ		"	૧૫૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ મણિલાલ અમુલખભાઈ		જીર્ણ	૧૨		
શ્રીસંધ	હીરાલાલ હમરચંદ		સારી			
"	મુળચંદ અવેરચંદ	જી. નં. ૧૮૪૪	સાધારણ	૧૫	૧	દેરાસરમાં પાણી પડે છે.
"	મોહનલાલ રામગદાસ		સારી	૩૦૦	૨	પાઠશાળા ચાલુ છે.
"	"		"			
"	"		"			૧ સંદિકના પ્રતિમાછ છે. ૧ યુરુમિતિ પાટુ

નંબર	આમનું નામ	કેસ	રેફરેન્સ નંબર	પોસ્ટ એક્ટિસ	અંગતી	મુળનાથક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૨૫૬	બોરસદ	કાશીપુરા	આથઈ ૧૨ મા. ફર	બોરસદ	શિખરખંધ	સાતિનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૬—૧૬
૨૫૭	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૬—૨૩
૨૫૮	"	આલમજીવાડો	"	"	ભૂમટખંધ	સામગી પાથનાથજી	૨૦—૨૪
૨૫૯	કાવીકા	આમ વચ્ચે	આથાસ ૪ મા. ફર	કાવીકા	શિખરખંધ	સંભવનાથજી	૩—૨
૨૬૦	કોસીકા	"	વાસદ ૮ મા. ફર	કોસીકા	ધાળાખંધ	અવકાઈવજી	૩—૧
૨૬૧	ઉમેટા	"	૧૦ મા. ફર	ઉમેટા	શિખરખંધ	સુભતિનાથજી	૨૦—૧૨
૨૬૨	અમારા	"	૧૧ મા. ફર	"	"	સંભવનાથજી	૪—૭
૨૬૩	બામજીઆમ	"	પાદરા ૫ મા. ફર	બામજીઆમ	ધર	"	—૩
૨૬૪	ચંબીરા	જૈન મહોદયો	૬ મા. ફર	ચંબીરા	ભૂમટખંધ	આદિજી	૧—૬
૨૬૫	નવાપુરા	"	વાસદ ૧૦ મા. ફર	બીલપાક	ધર	અંદ્રમજી	—૪
૨૬૬	ખેડાસા	આમમાં	બાદરજી ૩ મા. ફર	આંકલાવ	"	પાથનાથજી	—૩
૨૬૭	દહેવાજી	બામરમાં	૬ મા. ફર	દહેવાજી	શિખરખંધ	મદાવીરજી	૪—૨૨
૨૬૮	વાલવોડ	આમ વચ્ચે	૩ મા. ફર	વાલવોડ	ધાળાખંધ	અંદ્રમજી	૩—૭
૨૬૯	ધરમજી	જૈન મહોદયો	ધરમજી	ધરમજી	ભૂમટખંધ	યમમજી	૩—૭
૨૭૦	પેટલાદ	રતનપોળ	પેટલાદ	પેટલાદ	ધાળાખંધ	આદિનાથજી	૧૩—૨૨

અધ્યાપનારનું નામ અથવા સંચાલન	વહીવટદારનું નામ.	લેખના નંબર.	દસ્તાવેજની સ્થિતિ.	જેનોના વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ- અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	પોપટલાલ ડોટાલાલ		હારો	૭૦૦	૪ ૧	મહાવીર જીન પુસ્તકાલય
કલ્યાણચંદ દયાલજી ૧૯૦૩	મોહનલાલ રજુશેડાસ		"			
શ્રીસંધ ૧૮૬૦	શેઠ રણછોડ ચતુરભાઈ		"			
શ્રીસંધ સં. ૧૯૯૪	મનસુખલાલ અગેરચંદ	૧૯૨૧	"	૩૦૦		
શ્રીસંધ સ. ૧૯૨૬	સાંતિલાલ મોતીલાલ		"	૬૫	૧	
શ્રીસંધ	શેઠ સુરજચલ કેસરીચંદ		"	૧૨૫	૨	શ્રી જીન પુસ્તકાલય છે.
"	વાડીલાલ અમરશાભાઈ		સાધારણ	૧૧		
"						
૧૯૮૨	જમનાદાસ રજુછોડ		સારી	૧૦૦	૧	એક જીન પુસ્તકાલય છે.
"						
૧૯૧૫	જમનાદાસ રવચંદ		"	૧૦૦	૧	અયલદેવજી જીન પુસ્તકાલય છે.
"						
૧૯૮૬	નેમચંદ કૃષ્ણચંદ		"	૮૦	૧	શ્રી નવાયુરા જીન પુસ્તકાલય ઉપરના આગમાં દેરાસર છે.
"						
૧૯૬૫	કૃષ્ણચંદ મહાસુખરામ		"	૧૨	૧	
"						
૧૯૦૩	ભદ્રજીભાઈ બેચરદાસ		"	૩૦	૧	
"						
૧૯૦૩	વાડીલાલ એમચંદ		"	૮૦	૧	બોમ્બુ છે.
શ્રીસંધ	દામોદર કિશોરદાસ		"	૭૫	૧ ૧	એક જીન પુસ્તકાલય છે. બોમ્બાયાળુ દેરાસર છે.
"						
"	નગીનદાસ એમચંદ		"	૧૫૦	૩	

નંબર	મામલુ નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	ધાંધળી	મુળનાથક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૨૭૧	પેટલાદ	નાલીઆવાડ	પેટલાદ	પેટલાદ	ધાંધળી	ચંદ્રમણક	પાપાણ-ધાણ ૩-૧
૨૭૨	"	ખીપવાડ	"	"	"	ચનમોહન પાથનાથક	૧૦-૧૧
૨૭૩	"	લીમડીશેરી	"	"	શિખરખંધ	કદમાણ પાથનાથક	૩-૧૩
૨૭૪	વસો (પુરા)	દહેરાશેરી	વસો	વસો	"	આદિનાથક	૭-૧૮
૨૭૫	દેવા	આમ વન્ડે	દેવા	દેવા	કુમટખંધ	ચંદ્રમણક	૧-૩
૨૭૬	ડોઢી	બલરખાં	ડોઢી	મલાનખ	ધર	ધર્મનાથક	૧-૪
૨૭૭	સોણગા	સમડી ચકલાખાં	સોણગા	સોણગા	કુમટખંધ	મહાવીરસ્વામી	૪૪-૬૧
૨૭૮	રામોલ	મામખાં	વસો ૩ મા. દર	રામોલ	ધર	પાથનાથક	— ૧
૨૭૯	ડેમોલ	"	વસો ૪૧ મા. દર	ડેમોલ	ધાંધળી	પાથનાથક	૩-૨
૨૮૦	પાડમોલ	"	વડતાલ ૨ મા. દર	પાડમોલ	ધર	આતિનાથક	— ૧
૨૮૧	મહેરાવ	વાણિયાવાડ	વડતાલ ૪૧ મા. દર	મહેરાવ	"	વાણિપુલક	— ૪
૨૮૨	કાસોર	મામખાં	મોટગા ૩ મા. દર	કાસોર	કુમટખંધ	સંભવનાથક	૩-૪
૨૮૩	સુજાવ	"	પેટલાદ ૩ મા. દર	સુજાવ	ધર	આતિનાથક	— ૧
૨૮૪	વાઘસીનાર	બટવાકાખાં	સેવાલિયા ૧૦ મા. દર	વાઘસીનાર	શિખરખંધ	સંભવનાથક	૧૧-૧૨
૨૮૫	વીરપુર	કૈનેના મહોલ્લાખાં	સુજાવાડ ૧૧ મા. દર	વીરપુર	"	મહાવીરસ્વામી	૧૧-૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસરની રિયાન.	કેનાની વસ્તી.	ઉપ- ૧મી અથ રાગા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ નગીનલાલ ખેમચંદ		સારી			
"	શેઠ કસ્તુરભાઈ અમરચંદ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૮૬	શેઠ નગીનલાલ ખેમચંદ		"			૨ યુરુપી ખાડ
શ્રીસંધ પ્રાચીન	અંબાલાલ હેમચંદ		"	૬૪	૨ ૧	એક જીલ્લાગર નેન પુસ્તકાલય છે.
"	રમણિકલાલ માણેકચંદ		"	૧૧૫	૨	
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	કૃષ્ણચંદ કાળિદાસ		"	૪૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ અગભગ	રમણીકાદાસ તથાકચંદ		"	૧૨૫	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	શેઠ ડાહ્યાભાઈ વજ્રવલ્લાસ	અ. ના. ૧૨૦૦	"	૪૦	૧	૧ પુસ્તકાલય અંડાર છે.
શ્રીસંધ	શેઠ કેશીંગભાઈ મોહનલાલ	અ. ના. ૧૬૩૨	સાધારણ	૨		
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	શેઠ દામોદર નાનચંદ	અ. ના. ૧૬૬૧	સારી	૧૦૦		એક પુસ્તક અંડાર છે.
દામોદરદાસ ગોવિંદજી ૧૯૬૨	શેઠ અંડાભાઈ કિશોરભાઈ		"	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	શેઠ કાંતિલાલ મગનલાલ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૩૬	ઝેટાલાલ નરોત્તમદાસ		"	૧૪	૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	અંબાલાલ અશ્વજીભાઈ	અ. ના. ૧૯૬૩	"	૨૨૫	૧ ૧	૧ યુરુપી અથત વિજ્ઞપટ્ટની છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૬	શેઠ ભાઈલાલ અંકુલાલ		"	૫૦	૧ ૧	ભોંયરામાં તથા ઉપર પ્રતિષ્ઠાઓ છે.

નંબર	આશુ નામ	કેશબં.	વેલે રેકર્ડન	પોસ્ટ એડ્રેસ	બાંધણી.	મૂળનાયક	મતિમાટની સંખ્યા
૨૮૬	આશુદ	રટેશન રોડ ભાટીઆની ધર્મસાળા પાસે	આશુદ	આશુદ	શુભદબંધ	શાંતિનાથજી	પાપાશુ-ધાટ ૧-૧
૨૮૭	ગોધરા	દેરાસરની ખડકી	ગોધરા ૦૧૧ મા. દૂર	ગોધરા	શિખરબંધ	..	૨૮-૨૭
૨૮૮	"	નાના દેરાસરની ખડકી	"	"	ધાબાબંધ	ધર્મનાથજી	૩-૩
૨૮૯	વેળશુપુર	બભરમાં	ખરસાલિયા ૧ મા. દૂર	વેળશુપુર	શિખરબંધ	ઝવજોરવ	૭-૨૭
૨૯૦	પરેલી (દેવબદ બારિયા)	ગામમાં	૧૦ મા. દૂર	ડેરાલ	"	નેમનાથજી	૨-૧
૨૯૧	લુણાવાડા	દેરા ફળીઆમાં	લુણાવાડા ૧ મા. દૂર	લુણાવાડા	"	વાસુપૂજ્ય	૩૨-૩૬
૨૯૨	"	ખારાકૂવા પાસે	"	"	"	ચિંતામણિ પાંડવનાથજી	૮-૧૬
૨૯૩	અંધાડી	ગામ વચ્ચે	અંધાડી	અંધાડી	ધર	સુપાર્થનાથજી	૧-૨
૨૯૪	ભાલેજ	"	ભાલેજ	ભાલેજ	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૭-૧
૨૯૫	ઝોડ	આવડના ફળીઆમાં	ઝોડ	ઝોડ	ધર	વાસુપૂજ્યજી	૩-૪
૨૯૬	સારસા	ગામ વચ્ચે	નાવલી ૪ મા. દૂર	સારસા	ધાબાબંધ	ધર્મનાથજી	૫-૨
૨૯૭	ગેડવા	"	૩૧ મા. દૂર	ગેડવા	"	અણતનાથજી	૧-૫
૨૯૮	ગોમર (રેટ)	"	૦૧૧ મા. દૂર	ગોમર	"	અભિનંદનજી	૧-૧
૨૯૯	નાવલી	"	૩ મા. દૂર	નાવલી	"	પાંડવનાથજી	૧-૧
૩૦૦	નાપાડ	ડેબ મહોલ્લામાં	૭ મા. દૂર	નાપાડ	શુભદબંધ	મુનિસુદન સ્વામી	૧-૨

અન્યત્રનારનું નામ તથા સંચાલ	વહીવટદારનું નામ	લેખન સંચાલ	કેસરની સ્થિતિ	કેસરની વસ્તી	કેસરની અથવા સંચાલ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ ૧૯૬૫	મણિલાલ નરસિંહદાસ દોશી		"	૮૦	૧ ૧	
શ્રીસંઘ	શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની પેદી દાઃ મણિલાલ પાનાચંદ		"	૧૧૦૦	૩	ચિત્રદાસ સાકું છે
શ્રી મનલાલ વસનટ ૧૯૪૫	શ્રી મનલાલ વસનટ		"			
શ્રીસંઘ	શ્રી પાનાચંદ બેમચંદ		"	૩૩૫	૨	
"	"		"		૧	૨૨ વર્ષે હાથે સુધ ૧૧ ના રોજ એકો કરાય છે.
શ્રીસંઘ	મદાસુખરામ બેમચંદ	૧૯૬૭	"	૩૪૦	૩ ૧	ભેંયડું છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૪૦	શંકરલાલ ગોકલદાસ		"			૧ યુગ્મિત છે.
શિવલાલ મુળજીભાઈ ૧૯૩૬	શ્રી નિરંજનલાલ ભોળીલાલ		"	૩૦	૨	
શ્રીસંઘ ૧૯૫૫	કેશવલાલ પરસોતમદાસ		કુર્ચ	૭૦	૨	કેસરમાં પાણી પડે છે.
ગુરુલાલ રતનજી ૧૯૩૧	શ્રી મણિલાલ રઘુજીરાસ		સારી	૬૦	૧	
શ્રીસંઘ ૧૯૪૯ સગબત	સોમચંદ જીભાઈ		"	૧૨		
શ્રીસંઘ ૧૯૬૨	દસપતજીભાઈ ભાઈચંદ		"	૩૫		ધાખામાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૬૦ ભયભત	અંનાલાલ જીવજીભાઈ		"	૬૦	૧	
શ્રીસંઘ	રમણલાલ રતનચંદ		સાપારજી	૧૫		ધાખામાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૭૩	,		સારી	૧૨૫	૧	એક એન લાયબેરી છે

નંબર	ગામનું નામ	કેશિક	વેકવે રેકોર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	ખાંડણી	મુળનામક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૩૦૧	અંભાત	જીરાળાપાલ	અંભાત ૧૥ મા. ફર	અંભાત	સિંખરખંધ	ચિંતામણિ પાંથનાથજી	પાપાજી-પાડ ૧૩૦-૭૬
૩૦૨	"	"	"	"	ધર	અમીરગ પાંથનાથજી	૨૩-૧૭
૩૦૩	"	"	"	"	"	અભિનંદજી	-૧૨
૩૦૪	"	"	"	"	ધૂમટખંધ	અમરનાથજી	૫-૨
૩૦૫	"	"	"	"	ધાળાખંધ	મનમોહન પાંથનાથજી	૩-૨
૩૦૬	"	મેડો કુંભારવાડો	"	"	સિંખરખંધ	સીતળનાથજી	૨૦-૩૭
૩૦૭	"	મંથકવાડો	"	"	ધાળાખંધ	સાતિનાથજી	-૧૨
૩૦૮	"	કડોડોટડી	"	"	"	સુમતિનાથજી	૬-૬
૩૦૯	"	"	"	"	"	પદ્મજીજી	૧૦-૨
૩૧૦	"	મડિવીની પોળ	"	"	"	કુંચુનાથજી	૧-૬
૩૧૧	"	"	"	"	સિંખરખંધ	આદિનાથજી	૧૩-૧૦
૩૧૨	"	આલીપાડો	"	"	ધૂમટખંધ	સાતિનાથજી	૧૪-૧૦

ખાંધાવનારનું નામ તથા સંવત	બહીરહકારનું નામ.	કે ખનો સંવત.	રેશનકારની સ્થિતિ.	તેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	શેઠ રમણલાલ દલસુખરામ		સારી	૪૫૦૦	૬	૧ યુરુખતિ છે. શોનીતિ- વિજયજી ડેન પ્રસ્તાવણ તથા બંડાર છે. ૧ ચોવીશી માંદો. ૧ ચોવીશી આરસની છે. બાવન ગિલાલ વાણુ વિદ્યાળ દેરાસર છે. ઉપર તથા ભેડવરામાં મતિંગા છે.
શ્રીસંધ	શેઠ કચરાભાઈ નેમચંદ		„			
અવેરી ભયુભાઈ ખુસાલ- ચંદ, પ્રાચીન	અવેરી ભયુભાઈ ખુસાલચંદ		„			શ્રી નેમચંદ્રિયજી જ્ઞાન બંડાર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	સરવચંદ ડાહ્યાલાલ		„			શ્રી કાલિનાથજી જ્ઞાન બંડાર છે.
„	છાટાલાલ કાલિદાસ		સાધારણ			
„	શેઠ વીરચંદ ગાંધાલાલ		સારી			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે.
„	મોહનલાલ ઠાકરશી		„			ગ્રીન્ડે માળ છે
શેઠ મોતીલા ૧૯૦૦ ભગવત	પરસોતમદાસ સોમચંદ		સાધારણ			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	„		„			
„	શેઠ દીપચંદ પાનાચંદ		„			
„	શેઠ ભાઈચંદ કરણચંદની પેદી		સારી			ખસભવિજયજી, આતમારામજી તથા હવે વિજયજીની મતિંગા છે.
„	શેઠ પ્રેમચંદ છાટાલાલ		„			૧ યુરુખતિ જાણ. મેઘા પર છે.

નંબર	ગ્રામનું નામ	ઠેકાણું	કેન્દ્ર સરકાર	પાટલ સમીક્ષક	આવક	પ્રામાણિક	પ્રતિબાજીની સંખ્યા
૩૧૩	ખંભાદ	શેરીવાળી પોળ	ખંભાત ૧૧ મા. ફર	ખંભાત	ધાખાખંધ	વાણપુલપટ	પાપાણ-ધાણ — ૭
૩૧૪	"	વાપચાશીની ખાડી	"	"	ધૂમટખંધ	જાવનાયક	૨૦—૫૧
૩૧૫	"	"	"	"	ધાખાખંધ	વિજય/વિતાખંધ પાપનાયક	૭—૧૫
૩૧૬	"	ચોળાવાડે	"	"	ધૂમટખંધ	સુમતિનાયક	૪—૧૬
૩૧૭	"	બબરમાં	"	"	ધાખાખંધ	ચિંતામણિ પાપનાયક	૨૧—૮૭
૩૧૮	"	"	"	"	"	આદિનાયક	૨૮—૨૩
૩૧૯	"	ફતારવાડે	"	"	"	સાતિનાયક	૬—૨૬
૩૨૦	"	"	"	"	"	કુચેનાયક	૫—૨૩
૩૨૧	"	પુનચાશીની ખાડી	"	"	ધૂમટખંધ	સાતિનાયક	૪—૨૨
૩૨૨	"	જાંડીપોળ	"	"	ધાખાખંધ	"	૭—૨૧
૩૨૩	"	મીમટી	"	"	"	મહાવીરવામી	૫—૧૧
૩૨૪	"	"	"	"	"	અજીતનાયક	૪—૧૦
૩૨૫	"	બેવરાપાડે	"	"	"	સાતિનાયક	૬—૬
૩૨૬	"	"	"	"	"	મહિસનાયક	૫—૧૨

બાંધવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચકનારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી કુંદરાલાલ અંબાલાલ ના વહીવે	શ્રી કુંદરાલાલ અંબાલાલ		સારી			બીજી માળ છે.
શ્રી સંધ્યા પ્રાચીન	શ્રી રમણલાલ દલસુખભાઈ		"			૧ ગુરુપતિ ધાતુની છે. બોધરામાં દેરાસર છે.
"	શ્રી રમણલાલ વળેચંદ	૫ ના. ૧૬૭૭	"			રમણ મિત્રામ કુંદરા છે.
"	શ્રી મનસુખલાલ બાણલાલ		"			૧ ગુરુપતિ ધાતુની છે.
"	શ્રી રમણલાલ દલસુખભાઈ	લેખ ૧૬૬૯	"			૧ સ્ક્રિપ્ચના પ્રતિમાજી છે. દેરાસર સામે બે ગુરુ મંદિર છે.
"			"			બોધરામાં બે સિલાલેખ છે.
"	શ્રી ચંદુલાલ બોગીલાલ		"			
"	શ્રી ઉજ્જવણી કેવળદાસ		"			
"	"		"			
"	શ્રી દરિયાલ લાલચંદ		"			
શ્રી ભાલેકલાલ દરેખચંદ પ્રાચીન	શ્રી કર્ણુરભાઈ અગીચંદ		"			
શ્રી સંધ્યા પ્રાચીન	શ્રી મોતિલાલ કલ્યાણચંદ		"			એક ધાતુની ગુરુપતિ છે.
"	"		"			૧ ગુરુપતિ આરસની છે.
"	શ્રી રમણલાલ દલસુખભાઈ		"			એક સ્ક્રિપ્ચના પ્રતિમાજી છે.
"	શ્રી અણચંદ હિરાચંદ		"			

નંબર	ગામનું નામ	ડેકાર્ડ	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	ધાંવણી	મુળનાયક	મતિમાલની સંખ્યા
૩૨૭	ખંભાત	ભોંયરાપાડો	ખંભાત 111. મા. દુર	ખંભાત	ધાંવાળધ	અંદમણ રહેઠકના	પાપણ-ધા ૧૦-૨૮
૩૨૮	"	"	"	"	"	નવખંડા પાશ્વનાથજી	૧૧-૪૧
૩૨૯	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૮-૨૫
૩૩૦	"	માણિકચોક	"	"	"	આદિનાથજી	૧૧-૨૦
૩૩૧	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાશ્વનાથજી	૧૭-૩૨
૩૩૨	"	"	"	"	"	"	૮-૪૬
૩૩૩	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૧-૧૩
૩૩૪	"	"	"	"	"	વાસુધેવજી	૪-૨૭
૩૩૫	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	૯-૧૮
૩૧૬	"	"	"	"	"	મહાવીર સ્વામી	૫-૪
૩૩૭	"	"	"	"	ધર	૨ન પાશ્વનાથજી	— ૪
૩૩૮	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૪
૩૩૯	"	"	"	"	"	વિમલનાથજી	— ૧૨
૩૪૦	"	બોળપીપળો	"	"	ધાંવાળધ	મનિસનન સ્વામી	૮-૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સેવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખના સેવત.	દેશચરની સ્થિતિ.	કૌટુંબી વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથવા શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીકૃષ્ણ પ્રાચીન	શ્રીકે. કાલાભાઈ જાડાભાઈ	દેરાચરનો ૧૪૯૬	સારી			૧ રહદિકના પ્રતિભાજી છે. દેરા-ચરનો સં. ૧૪૯૬ નો લેખ છે.
"	શ્રીકે. ભાઈલાલ નેમચંદ		"			એક પાટુની ચોપાશી છે.
"	પોપટલાલ નચીનદાસ	મ. ના. ૧૬૭૧				
"	દલપતરામ ખુરાલચંદ ઝવેરી		"			૧ રહદિકના પ્રતિભાજી છે. ૧ યુરુચિતિ આરસની છે.
"	શ્રીકે. રમણલાલ દસસુખભાઈ		"			૨ યુરુચિતિ આરસની તથા એક યુરુચિતિ પાટુની છે.
						ભોંધરામાં જૂના અવશેષો છે.
"	શ્રીકે. ચીમનલાલ ભાતિલાલ		"			
"	કમિંદલાલ જીવાભાઈ પટવા		"			
શ્રીકૃષ્ણ પ્રાચીન	શ્રીકે. ભાતિલાલ ગુલાબચંદ		"			
"	શ્રીકે. કેશવલાલ મૂળચંદ		"			
"	સાંકળચંદ મનસુખરામ		"			
શ્રીકે. સોમચંદ પોપટલાલ ૨૦૦૧	શ્રીકે. સોમચંદ પોપટલાલ		"			૧ ચાંનિના પ્રતિભાજી છે.
શ્રીકે. મગનલાલ પાનાચંદ	શ્રીકે. પરશોતમદાસ મગનલાલ		"			ત્રીજો ભાગ છે.
શ્રીકે. રસિકલાલ દલપતભાઈ	રસિકલાલ દલપતભાઈ		"			"
શ્રીકૃષ્ણ પ્રાચીન	શ્રીકે. ભોગીલાલ ગુરુભાઈ	મ. ના. ૧૬૬૬	"			

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ એલિફેસ.	બાંધણી	બુળનાથક	પ્રતિમાઓની સંખ્યા
૩૪૧	ખંભાત	બોળપીપળો	ખંભાત ૧૫ મા. દૂર	ખંભાત	ધાબાબંધ	સંભવનાથજી	પાપાચી-ભાતુ ૮—૩
૩૪૨	"	"	"	"	"	નવપદ્મવ પાર્શ્વનાથજી	૨૭—૪૭
૩૪૩	"	સંઘવીની પોળ	"	"	"	સોમચિત્તામણિ પાર્શ્વનાથજી	૬—૧૬
૩૪૪	"	"	"	"	ધૂમકબંધ	વિમલનાથજી	૬—૨૮
૩૪૫	"	નાગરવાડો	"	"	ધાબાબંધ	વાલુપૂજનજી	૩૨—૨૬
૩૪૬	"	ખારવાડો	"	"	"	સુખસાગર પાર્શ્વનાથજી	૯—
૩૪૭	"	"	"	"	શિખરબંધ	રથભાન પાર્શ્વનાથજી	૧૪—૪૦
૩૪૮	"	"	"	"	ધાબાબંધ	સીમધર સ્વામી	૭૦—૮૦
૩૪૯	"	"	"	"	"	કુળિસુભત સ્વામી	૬—૧૧
૩૫૦	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૦—૪૫
૩૫૧	"	"	"	"	"	કંસારી પાર્શ્વનાથજી	૫—૧૧
૩૫૨	"	"	"	"	"	અનંતનાથજી	૫—૧૫
૩૫૩	"	લાડવાડો	"	"	"	અભિનંદન સ્વામી	૪—૬

અગ્રણીયતાનું નામ તથા સંવત.	અગ્રણીયતાનું નામ.	લેખના સંવત.	કેશકરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપાધર્મ અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ કેશવલાલ ચૂનીલાલ		જારી			
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	દસપતભાઈ ખુશાલચંદ ઝવેરી		"			૧ સ્કેટિકના અતિમાછ છે. એક ગણપત ૫૮ છે. વિશાળ દેરાસર છે. ભોંયરામાં દેરાસર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ છોટાલાલ કેશવલાલ		"			
"	શેઠ છવાભાઈ હીરાચંદ		"			ચિત્રકામ સાદું છે.
"	બીખાભાઈ કરતુરચંદ માધી		"			
"	શેઠ અંબાલાલ બાપુલાલ		"			ચિત્રકામ સાદું છે.
"	મણિકલાલ હમનલાલ		"			
"	શેઠ રમણલાલ દલસુખભાઈ		"			સાત સ્કેટિકની અતિમાઓ છે. માર ગુરુમતિ પાવની છે. એક મારકનો છબેચર ૫૮ છે. બીજો માળ દેરાસર છે.
"	શેઠ ભુલાખીદાસ નાનચંદ		"			
"	શેઠ વાડીલાલ છોટાલાલ		"			૧ ગુરુમતિ પાવની છે. રંગનું ચિત્રકામ સાદું છે.
"	"		"			
"	શેઠ છોટાલાલ ઝવેરચંદ		"			
"	શેઠ લાલચંદ હીરાચંદ		"			બીજો માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાફ.	સેટલે રેટના.	પાટ એકર.	બાંધણી.	મૂળનાયક	અંતિમ પડોની સંખ્યા
૩૫૪	ખંભાત	લાડવાડે ૧	ખંભાત ૧૧ મા. ફર	ખંભાત	ધાખાળ	અનિસુવત રવાળી	પાપાણ-ધાડ ૧૦-૨૪
૩૫૫	"	ટેકરી	"	"	ધર	સંભવનાથજી	— ૬
૩૫૬	"	"	"	"	"	સુમતિનાથજી	— ૪
૩૫૭	"	ચોક્કાની પોળ	"	"	ધૂમળ	કાંતિનાથજી	૪-૧૭
૩૫૮	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાથનાથજી	૧૧-૧૭
૩૫૯	"	"	"	"	ધાખાળ	મનમોહન પાથનાથજી	૭-૮
૩૬૦	"	"	"	"	"	અમલિનાથજી	૧૭-૩૦
૩૬૧	"	"	"	"	"	મહાવીર રવાળી	૧૩-૧૨
૩૬૨	"	"	"	"	સામરણવાળું	વિમલનાથજી	૧૦-૧૨
૩૬૩	"	કડોઆની પોળ	"	"	ધર	વાસુધેવજી	— ૬
૩૬૪	"	દલાભવીલા રેલ્લન રોડ	"	"	"	પાથનાથજી	— ૨
૩૬૫	સરપુર	ગામમાં	૨ મા. ફર	"	ધાખાળ	ચિંતામણિ પાથનાથજી	૧૬-૧
૩૬૬	"	"	"	"	"	શીમધર રવાળી	૬-
૩૬૭	રાળજ	"	૬ મા. ફર	રાળજ	શિખરજી	ગોદી પાથનાથજી	૩-૨

ખાવાનારનું નામ નાથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખના સંવત.	કસબની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા. નંબર. અથ. રાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ પ્રાચીન	હાકરશી ધરમચંદ		સારી			
શેઠ અમરચંદ પ્રેમચંદ	નાનજીભાઈ પોપટલાલ		"			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ જોડાભાઈ પ્રેમચંદ	શેઠ રમણલાલ દલસુખભાઈ		"			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ પોત્તાભાઈ ડગનલાલ		"			૧ ચોવીસી ધાતુની છે.
"	મણિકલાલ મગનલાલ	ચુ. નં. ૧૬૬૧	"			
"	શેઠ ખીમચંદ અવેરચંદ પારેખ	ચુ. નં. ૧૬૪૬	"			
"	જીવાભાઈ મગનલાલ		"			
"	નેમચંદ પાનાચંદ		"			
"	સકરચંદ બુરાભાઈ ચોકસી		"			
શેઠ મોહનલાલ નંદાલાલ	શ્રી મણિમહેન	ચુ. નં. ૧૬૮૩	"			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ મૂળચંદ ડાભાભાઈ ૧૬૮૯	શેઠ મૂળચંદ ડાભાભાઈ	ચુ. નં. ૧૬૮૯	"			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ રમણલાલ દલસુખભાઈ		"	નથો	૧ ૧	એક ચોવીસી આરસની છે. હારનક સુદ ૧૫ ના રોજ ૬૨ વર્ષે મેળો કરાય છે.
"	"	ચુ. નં. ૧૬૫૬	"			
"	"		"			

નંબર	ગામનું નામ.	ઠોકાઈ.	કેદર રહેરાન.	પાટર એમ.ફી.સ.	ઓંગળી.	મુળનાયક	પ્રતિભાણની રકમ
૩૬૮	વતરા	સુતારવાડામાં	ધરમભાઈ ૬ મા. ફર	વતરા	ભૂમટભાઈ	અછતનાથજી	પાપાચુ-ધાડુ ૩—૬
૩૬૯	વઢાદરા	બળદરમાં	સાવમા ૪૧ મા. ફર	વઢાદરા	શિખરભાઈ	પાર્શ્વનાથજી	૬—૬
૩૭૦	શીશુવ	ગામમાં	"	વીરસદ	ધર	સુમતિનાથજી	— ૨
૩૭૧	નાર	બળદરમાં	નાર ૦૧ મા. ફર	નાર	શિખરભાઈ	શાંતિનાથજી	૫—૨
૩૭૨	તારાપુર	"	તારાપુર ૧૧ મા. ફર	તારાપુર	ભૂમટભાઈ	પાર્શ્વનાથજી	૭—૭
૩૭૩	ઢોઢઢ	ગામ વચ્ચે	વાસદ ૧૧ મા. ફર	ઢોઢઢ	"	વિમલનાથજી	— ૧
૩૭૪	ભાદરવા	"	રણોશી ૧૦ મા. ફર	ભાદરવા	શિખરભાઈ	શીતળનાથજી	૨—૬
૩૭૫	વાસદ	"	વાસદ	વાસદ	ભૂમટભાઈ	સંભવનાથજી	૧—૪
૩૭૬	આસોદર	કૈનેના મહોસ્લામાં	વાસદ ૫ મા. ફર	આસોદર	ધર	ઐયાસનાથજી	— ૧
૩૭૭	આંકલાવ	ઝોલવાડ	૭ મા. ફર	આંકલાવ	શિખરભાઈ	કુંથુનાથજી	૫—૬
૩૭૮	વડતાલ	કૈનેના મહોસ્લામાં	વડતાલ	વડતાલ	"	અછતનાથજી	૩—૩
૩૭૯	વડોદરા	ધડિવાળી પોળ	વડોદરા	વડોદરા	"	ચંદ્રમુળજી	૮—૧૮
૩૮૦	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૨—૩૪
૩૮૧	"	"	"	"	ભૂમટભાઈ	કુંથુનાથજી	— ૪
૩૮૨	"	પટોળિયા પોળ	"	"	"	મનમોહન પાર્શ્વનાથજી	૧૮—૪૭

અગ્રણીના નામ નામ સંવત.	અગ્રણીના નામ.	લેખની સંવત.	દેશસરની રિખાત.	જેનાની વરની.	ક્રીષ્ણ-ધર્મ- અથ રાજા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૫૪	ગુલામચંદ મલુકચંદ	૫. ના. ૧૭૭૮	ભારી	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	હરિલાલ કૃષ્ણચંદ	૫. ના. ૧૮૫૧	"	૧૫૦	૧ ૧	
શ્રી મણિલાલ ખેમચંદ ૨૦૦૧	શ્રી મણિલાલ ખેમચંદ	૫. ના. ૧૭૭૮	"	૨૩		
શ્રીસંધ ૧૬૮૩	દેસાઈચંદ મણિલાલ		"	૪૦૦	૧	શ્રીનાર હોન રાન ભંડાર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	ગાંધીચંદ રિવાજાઈ		"	૫૦	૧	ચિત્રકામ સાગર છે.
મોતીલાલ ખુશાલચંદ ૧૬૭૬ લગભગ	મણિલાલ મોતીલાલ		"	૩૦		
મોટી ગરમદાસ હર- જીવનદાસ	શ્રી જોડાલાલ મોહનલાલ જાળીવાળા		"	૧૫૦	૧	
ગંગાદાસ ધરમચંદની વિધવા બાઈ મહાકોર	શ્રી મંદુલાલ કાળિદાસ		"	૧૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૬	શ્રી સરપચંદ રમણદાસ		"	૪૫	૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	મોહનલાલ ચતુરભાઈ		"	૧૭૫	૧	
"	ચાંતિલાલ ભાવચંદ		"	૧૨૫	૨	રંગનું કામ સાગર છે.
વેદ મોતિચંદ ધરમચંદ ના વડોસા	શ્રી કાંતિલાલ લાલભાઈ		"	૨૨૦૦	૨	દેવચંદ્રનાથ હોન લાલચેરી છે.
શ્રીસંધ	શ્રી સાંજીચંદ જોડાલાલ		"			
શ્રી લીલાભાઈ રામચંદ	લીલાભાઈ રામચંદ		"		૧	
શ્રીસંધ	શ્રીમોટી		"			૩ ગુરુત્વ છે. ભોંયરાખા અતિમાલ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	વેલ્વે રેકૉર્ડન.	પાટર એન્ટ્રીસ.	આંશજી.	મુળનાથક	પ્રતિબાહની સંખ્યા
૩૮૧	વડોદરા	પીપળા શેરી	વડોદરા	વડોદરા	ધૂમટખંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૧૧-૨૮
૩૮૪	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૭
૩૮૫	"	ઝલાખાડી મહેતા પોળ	"	"	"	"	— ૬
૩૮૬	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	— ૬
૩૮૭	"	દેસાઈ શેરી	"	"	"	અંદામજી	— ૭
૩૮૮	"	રંમમજીસ વાડી	"	"	ધૂમટખંધ	આદિનાથજી	૩-૧૨
૩૮૯	"	નવી પોળ	"	"	"	શીતળનાથજી	૧૧-૧૪ ૧
૩૯૦	"	મહેતા પોળ	"	"	"	નેમનાથજી	૩-૨૨
૩૯૧	"	ઝોટામોળ	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૩૧-૬૭
૩૯૨	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૫
૩૯૩	"	"	"	"	"	"	— ૭
૩૯૪	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	— ૬
૩૯૫	"	ફતેપુરા	"	"	ધૂમટખંધ	સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજી	૪-૫
૩૯૬	"	દેરાપોળ બાવાજીપુરા	"	"	"	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૧૦-૭
૩૯૭	"	મતાપગળ સેવાસદન	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૧

અધ્યાપનારનું નામ નામ સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેખના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	ઉપા-વર્ગ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ	ગંધી વાઘીલાલ લાલભાઈ		સારી			
શેઠ જેઠાભાઈ લીલાચંદ	શેઠ જેઠાભાઈ લીલાચંદ		"			
કાંતિલાલ જેથીંગભાઈ ઝવેરી	કાંતિલાલ જેથીંગભાઈ		"			
શેઠ વીરચંદ ગોહળદાસ	દરખચંદ વીરચંદ		"			
દલપતભાઈ જળજીવનદાસ	મોરછ અણિલાલ દલપતભાઈ		"			
શ્રીસંઘ ૧૯૩૨	પરેલ પેલાભાઈ અમનલાલ		"			૩ રફ્ટિકના પ્રતિભાજી છે.
શ્રીસંઘ	જમનાદાસ કાગિદાસ ઝવેરી		"			૨ " " "
"	રામલાલ ભાદુરામ		"			૧ રફ્ટિકના પ્રતિભાજી છે. મુળનામજી પાણી છે.
"	શેઠ જૂનીલાલ નાથાલાલ					૪ રફ્ટિકના પ્રતિભાજી છે. ૧ ગુરુમતિ છે. વિશાળ દેશસર છે.
મુઝર જમનાદાસ કેશવલાલ	મુઝર જમનાદાસ કેશવલાલ					
મુઝર અંબાલાલ કીરાચંદ	મુઝર અંબાલાલ કીરાચંદ		"			
સરખચંદ મરખડદાસ	સરખચંદ મરખડદાસ		"			
શ્રીસંઘ	ત્રિભાવનદાસ માણેકચંદ		"			
શેઠ મોતિલાલ વારાચંદ	વીરચંદ ચિવલાલ		"		૧	
શ્રી લક્ષ્મી ટ્રેડિંગ કો. ૨૦૦૧	શ્રી લક્ષ્મી ટ્રેડિંગ કંપની		"			

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૩૯૮	વડોદરા	મામાની પોળ	વડોદરા	વડોદરા	શિખરબંધ	કલ્યાણ પાશનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૧૫-૨૩
૩૯૯	"	"	"	"	"	મહાવીરજ્ઞાથી	૧૨-૨૨
૪૦૦	"	કાઠીની પોળ	"	"	ધૂમટબંધ	નેમનાથજી	૨૧-૧૪
૪૦૧	"	"	"	"	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૧૨-૧૬
૪૦૨	"	નેગીદાસ વીઠ્ઠલની પોળ	"	"	ધર	"	— ૧
૪૦૩	"	ચોટાચોળ	"	"	"	નેમનાથજી	— ૭
૪૦૪	"	સુભાવાનપુરા	"	"	ધૂમટબંધ	ચંદ્રમણજી	૬-૫૪
૪૦૫	"	નરસિંહજીની પોળ	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૪૦૬	"	"	"	"	"	ચંદ્રમણજી	— ૩
૪૦૭	"	"	"	"	"	અણતનાથજી	— ૩
૪૦૮	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૪૦૯	"	"	"	"	"	વાસુદેવજી	— ૫
૪૧૦	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	— ૭
૪૧૧	"	"	"	"	"	કુંચુનાથજી	— ૫

અવાવનારનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ	કોમનડ સંવત	કેસરની સ્થિતિ	કેનાની વસ્તી	ઉપા-ધર્મ-અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
મીસ'ધ ૧૮૬૬	શેઠ ડાહ્યાભાઈ મનભાઈ પરીખ		સારી			૧ શેઠની મિતિ છે.
મીસ'ધ	ડાહ્યાભાઈ મનભાઈ પરીખ		"		૨	સમેત સિખર, અણપદ અને શત્રુ જપના પટા છે. ૧ યુરુમિતિ છે.
શેઠ અમરચંદ પાનાચંદ	વાડીલાલ કેશવલાલ		"			૧ સ્ફટિકના પ્રતિમા છે.
"	"		"		૧	૨ યુરુમિતિ છે. મોઢન-વિજયજી જ્ઞાન મંદિર છે.
શેઠ અંબાલાલ કેશવલાલ	શેઠ અંબાલાલ કેશવલાલ		"			
શાંતિલાલ છોટલાલ	શેઠ શાંતિલાલ છોટલાલ વાંધ		"			
શેઠ કેસરીચંદ	મંગળદાસ શીવલાલ		"			
વેંઘ જમનાદાસ ચૂનીલાલ	વેંઘ જમનાદાસ ચૂનીલાલ		"			૨ સ્ફટિકના પ્રાનમાઓ છે.
વેંઘ મણિલાલ આપુભાઈ	વેંઘ મણિલાલ આપુભાઈ		"			
વેંઘ આપાલાલ મોદનલાલ	શેઠ આપાલાલ મોદનલાલ		"			
ચુડમર શાંતિલાલ જમનાદાસ	ચુડમર જમતિલાલ જમનાદાસ		"			
અવેરી કન્યાચુચંદ કેશવલાલ	અવેરી કન્યાચુચંદ કેશવલાલ		"			
શેઠ કૃતેચંદ અમીચંદ	શેઠ ઉદેચંદ સવાઈચંદ		"			
કોઠારી રામદાસ ઉરજીવનદાસ	મનસુખલાલ જમનાદાસ કોઠારી		"			૧ સ્ફટિકના પ્રતિમા છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાલું	મેદની ફેરફાર	ધોરૂઠ કોમ્પાઉસ.	ખાંડનું	સુવિધાઓ	અનિયમિતતા સંખ્યા
૪૧૨	વડોદરા	નરસિંહજીની પોળ	વડોદરા	વડોદરા	ધૂમટખંધ	ઢાંઢા પાથનાથજી	પાથાણ-ધાણ ૪૦-૧૧૧
૪૧૩	"	ધડીયાળી પોળ	"	"	ધર	અજીતનાથજી	— ૯
૪૧૪	અકરપુરા	ગામ વચ્ચે	૩ મા. ફર	અકરપુરા	"	આદિનાથજી	— ૩
૪૧૫	તરસાલી	"	૨ મા. ફર	વડોદરા	સિખરખંધ	"	૫-૧૭
૪૧૬	ઝાણી	આવના મહોલ્લામાં	ઝાણપુરી ૦૧ મા. ફર	ઝાણી	"	સાંતિનાથજી	૧૮-૬૩
૪૧૭	"	કોઠારી ફળિયામાં	"	"	ધર	કુંચુનાથજી	૩-૧૧
૪૧૮	કરજી	બળરમાં	મીયાગામ કરજી	મીયાગામ કરજી	ધૂમટખંધ	નંમનાથજી	૩-૩
૪૧૯	અજીરડું	"	૨ મા. ફર	"	ધાળાખંધ	પાથનાથજી	૨-૪
૪૨૦	મીયાગામ (કરજી)	બાણ બળરમાં	૩ મા. ફર	"	સિખરખંધ	સાંતિનાથજી	૩૪-૯
૪૨૧	"	ચોકમાં	"	"	"	સંભવનાથજી	૯-૩૨
૪૨૨	"	ટેકરા ઉપર	"	"	"	"	૬-૮
૪૨૩	માતર (મીયા)	ગામમાં	મીયાગામ કરજી ૯ મા. ફર	માતર (મીયા)	ધાળાખંધ	સાંતિનાથજી	૬-૧૩
૪૨૪	મીનાપુર	"	"	મીયાગામ કરજી	ધર	અખિનંદનજી	— ૧

અર્થનાયકના નામ તથા સં. નં.	પત્રીવિવરણના નામ.	સે. અને નં. નં.	દેશસ્થાન સ્થાન.	રે. નં.ની વર્તની.	ઉપા. નં.ની અથ રા. નં.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ સુન્દરલાલ મણિલાલ		સારી			હાદા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે.
શેઠ લીલાભાઈ રાવચંદ	શેઠ લીલાભાઈ રાવચંદ		"			
શ્રીસંધ	શેઠ અંબાલાલ મગનલાલ		સાધારણ	૧	૧	
મીધી કઠીભાઈ	શેઠ કાથીદાસ ત્રીભોવનદાસ		સારી	૧૭	૧	
શ્રીસંધ	શેઠ લક્ષ્મીભાઈ જમનાદાસ		"	૪૨૦	૨	૧ રક્ષકિત્તા પ્રતિમાઓ છે. ૧ યાનમ દિર છે. ચિત્રકામ કાઢે છે.
શેઠ બાપુલાલ શિવલાલ સં. ૧૯૪૪	કેસરીચંદ નગીનદાસ બાપુલાલ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૫૫	સા. હીરાલાલ દલસુખરામ	૧૯૦૯	"	૨૨૫	૨	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ ઇંદાલાલ વીરચંદ		સાધારણ	૧૧	૧	
" ૧૮૫૧	શેઠ સોમચંદ કરજુરચંદ	૧૮૫૧	સારી	૨૦૦	૨	૧ પુરુષ કંઠાર છે. બેધરામ પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦ લગભગ	શેઠ ખુખચંદ મોહનલાલ	૧૬૫૬	"			આ દેરાસર મનમોહન પાર્શ્વનાથના દેરાસરના નામથી ઓળખાય છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ જીનમચંદ નેમચંદ	૧૬૬૦	"			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	તલકચંદ ચૂનીલાલ		"	૧૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૩	માણેકલાલ હરીલાલ	૧૮૭૭	"	૪૦		

નંબર	ગામનું નામ	કેશીયું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ કોમ્પ્રિફિસ.	ગ્રાંપી	મુળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૪૨૫	સીનોર	આવકવાડો	સીનોર ૧૧ મા. દુર	સીનોર	શિખરબંધ	સુમતિનાથજી	પાપાજી-ધાજી ૧૬-૨૬
૪૨૬	"	છીપવાડ	"	"	ધાખાબંધ	વાલુપુત્રજી	૧૩-૨૦
૪૨૭	વલણ	બળરમાં	પાલેજ ૨ મા. દુર	વલણ	ધર	"	૧-૪
૪૨૮	પાલેજ	"	"	પાલેજ	ધુમટબંધ	મહાવીરરવામી	૩-૭
૪૨૯	પાછીયાપુરા	"	૫ મા. દુર	પાછીયાપુરા	શિખરબંધ	સુમતિનાથજી	૫-૬
૪૩૦	જ્યોદ	"	પાલેજ ૬ મા. દુર	જ્યોદ	ધાખાબંધ	મુનિસુવત સ્વામી	૬-૬
૪૩૧	અંબારેશ્વર	ગામમાં	નળીપુર ૭ મા. દુર	અંબારેશ્વર	ધર	સંભવનાથજી	— ૨
૪૩૨	નીકોરા	"	૫ મા. દુર	નીકોરા	ધાખાબંધ	આદિનાથજી	૬-૮
૪૩૩	સાધલી	બળરમાં સ્ટેશન પાસે	સાધલી	સાધલી	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૪૩૪	કારવણ	ગામ વચ્ચે	કારવણ	કારવણ	ધાખાબંધ	પાર્શ્વનાથજી	— ૫
૪૩૫	મોટી કોરલ	બળરમાં	મોટી કોરલ ૧૧ મા. દુર	મોટી કોરલ	"	શાંતિનાથજી	૨-૨
૪૩૬	ડોભાઈ	મોદાની શેરી	ડોભાઈ	ડોભાઈ	ધાખાબંધ	"	૧૭-૨૭
૪૩૭	"	સામળાજીનો ખાખો	"	"	શિખરબંધ	સામળા પાર્શ્વનાથજી	૨૮-૧૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સે.ખં.ના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા. મર્મ અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ પ્રેમચંદ બેચરભાઈ	ચ. ના. ૧૮૦૫	ભારી	૬૦૦	૩ ૧	એક જ્ઞાનભંડાર છે. ભોંયરામાં પ્રતિમાજી ભગવાન છે.
૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ વીરચંદ લક્ષ્મીભાઈ	ચ. ના. ૧૬૪૩	"			મામ બહાર એક ફેરી છે. કેની ખંદર એક પથ્થાવતી તથા પાંચ પાકુકા બેઠ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૫ લગભગ	મણિલાલ મોતીરામ		"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૬ લગભગ	શેઠ ભોગીલાલ મોતિલાલ		"	૫૦૦	૧	ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ નગીનદાસ બેચરદાસ	ચ. ના. ૧૬૬૩	"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૧ લગભગ	શેઠ મણિલાલ નાથાલાલ		"	૪૦	૧	
શેઠ નાયુભાઈ ખુભચંદ ૧૮૫૧	શેઠ દીપચંદ કસમદાસ	ચ. ના. ૧૭૦૬	"	૧૫		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ પાનાચંદ ઈશ્વરલાલ		"	૩૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૪	શેઠ અમલદાસ ગુલામચંદ	ચ. ના. ૧૮૨૨	આધારજી	૭૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૫૦૦	શેઠ મોતિલાલ ચૂનીલાલ	ચ. ના. ૧૮૪૫	"	૧૦૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૪૩	શેઠ ચૂનીલાલ નરસિંહદાસ		"	૭૦	૧	એક પુસ્તક ભંડાર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ જ્ઞેડાલાલ પાપુભાઈ		"	૧૩૦૦	૫	૧ પુસ્તક ભંડાર છે. ૧ મુદ્રાપાઈ જ્ઞાનમંદિર, ૧ મથોવિજયજી જ્ઞાનમંદિર તથા એક શ્રી કૃષ્ણ જ્ઞાનમંદિર જ્ઞાનમંદિર છે. વિશાળ દેરાસર છે. એક પાણી ગુરૂમંત્રિ છે. ભોંયરામાં પ્રતિમાજી છે.
"	શેઠ નગીનદાસ દોશતરામ		"			

નંબર	ગાથનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંગ્લો	મૂળનાયક	મતિખાણની સંખ્યા
૪૩૮	ડોહાઈ	સોલન પાર્શ્વનાથજીના ખાંચિ	ડોહાઈ	ડોહાઈ	શિખરબંધ	હીતળનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૧૮—૧૮
૪૩૯	"	સોલન પાર્શ્વનાથજીના ખાંચિ	"	"	ધાખાબંધ	શાંતિનાથજી	૧૦— ૫
૪૪૦	"	પંડ્યા શેરી	"	"	"	આદિનાથજી	૧૦—૨૬
૪૪૧	"	ચંદ્રપ્રભજીના ખાંચિ	"	"	"	ચંદ્રપ્રભજી	૮— ૫
૪૪૨	"	શેઠની શેરી	"	"	"	મુનિસુવત સ્વામી	૧૨—૧૭
૪૪૩	"	વાદીફળિયા	"	"	"	ધર્મનાથજી	૨૩—૨૧
૪૪૪	બારા	ગામ વચ્ચે	અંતોલી	અંતોલી	"	ચંદ્રપ્રભજી	૪— ૨
૪૪૫	બોડેલી	ઠોકલીયાના રસ્તા પર	બોડેલી	બોડેલી	ધર	સુમતિનાથજી	— ૧
૪૪૬	ઝાટાઉંટપુર	બાજરમાં	ઝાટાઉંટપુર ૧ મા. દૂર	ઝાટાઉંટપુર	ધુમટબંધ	શાંતિનાથજી	૩— ૩
૪૪૭	પાદરા	ચોકરી બાજર પાસે	પાદરા ૦૧ મા. દૂર	પાદરા	શિખરબંધ	સંભવનાથજી	૨૦—૩૯
૪૪૮	"	નવમરી પાસે	"	"	"	શાંતિનાથજી	૩૫—૩૧
૪૪૯	મુળપુર	ગામ વચ્ચે	૮ મા. દૂર	મુળપુર	ધુમટબંધ	સુમતિનાથજી	૧— ૨
૪૫૦	દરાપરા	મોદીવાડા પાસે	૧ મા. દૂર	દરાપરા	શિખરબંધ	"	૧૪—૩૩
૪૫૧	સાધી	વાટાના રોકે	રજી ૨ મા. દૂર	સાધી	ધર	આદિનાથજી	૧— ૫
૪૫૨	ગોલા	શેઠ અમરચંદ કપૂરચંદના મકાનમાં	ગોલા ૧૧ મા. દૂર	ગોલા	"	સંભવનાથજી	— ૪

અધ્યક્ષના નામ તથા સંજ્ઞા	વહીવટકારનું નામ	સંખ્યા સંજ્ઞા	દસ્તાવેજની સ્થિતિ	જેનાની વસ્તી	ઉપ-વર્ગ અથવા શાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી રામચંદ દલસુખભાઈ	મ. ના. ૧૬૮૨	સાધારણ			
"	શ્રી રામચંદ દીપતલાલ	મ. ના. ૧૬૨૧	સારી			
શ્રીસંઘ ૧૯૧૫ ભગભગ	શ્રી હોટાલાલ ભગભગ	મ. ના. ૧૪૭૯	"			
શ્રીસંઘ ૧૯૩૮ ભગભગ	શ્રી મીનાવનદાસ હરજીવિંદાસ	મ. ના. ૧૬૩૬	"			
શ્રીસંઘ ૧૯૪૩ ભગભગ	શ્રી હોટાલાલ ભગભગ	મ. ના. ૧૬૨૧	"			એક રજીસ્ટ્રેશન પ્રતિમા છે. બે ગુરુમતિ છે.
શ્રીસંઘ ૧૭૫૦	"	મ. ના. ૧૬૭૦	"			
શ્રીસંઘ ૧૫૦૦	શ્રી ભગભગ ગાયકવાડ	મ. ના. ૧૮૬૬	"	૨૫	૧	બેમરામાં પ્રતિમા છે. મિનકામ સાથે છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૬૨ ભગભગ	શ્રી શ્રીસંઘની કમીટી	૧૫૨૨	"	૭		
શ્રીસંઘ ૧૯૬૧	શ્રી ભગભગ ભારતદાસ	મ. ના. ૧૬૫૪	"	૮૦	૧	
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી ભારતલાલ હરજીવિંદાસ		"	૬૦૦	૪ ૧	એક ગુરુમતિ છે.
"	શ્રી મીનાલાલ દલસુખભાઈ		"			એક ગુરુમતિ છે. બેમરામાં પ્રતિમા છે. મિનકામ સાથે છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૦૦ ભગભગ	શ્રી ભાઈલાલ ગજાલાલ		"	૮૦	૧ ૧	
શ્રીસંઘ ૧૮૨૫ ભગભગ	શ્રી ભાઈલાલ કીલાલાલ		"	૧૨૫	૨	એક પુસ્તકાલય છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૨૫ ભગભગ	શ્રી મોતીલાલ ભગભગ		"	૩૫	૧	
શ્રી ભારતચંદ કપૂરચંદ ૧૯૭૦ ભગભગ	શ્રી સોયચંદ દેવચંદ		સાધારણ	૧૫	૧	

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાફ.	ફેલિ કેટેગોરી.	ધારક એપ્રિફેસ.	બાંધણી.	મુળભૂતક	પ્રતિબાલની સંખ્યા
૪૫૩	કુરાલ	બલરમાં	કુરાલ ૧ મા. ફર	આસરશેઠ	ધામાબંધ	એવાંસનાથજી	પાપાણુ-ધાડ ૩—૬
૪૫૪	આસર (ગામ)	બાઠાણુવાડો	આસરશેઠ ૧૧ મા. ફર	"	ધર	પાશંનાથજી	— ૭
૪૫૫	વણુબરા	આમમાં	કુરાલ ૫ મા. ફર	ગોલા	"	ચિંતામણિ પાશંનાથજી	૩—૩
૪૫૬	આસરશેઠ	બલરમાં	આસરશેઠ	આસરશેઠ	કિંબરબંધ	અભિનંદનજી	૧—૬
૪૫૭	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૪૫૮	બંજુસર	આવક મહોલ્લો	બંજુસર ૧ મા. ફર	બંજુસર	ધામાબંધ	પદમજીજી	૨૪—૨૬
૪૫૯	"	પટેલની ખડકી	"	"	કિંબરબંધ	વાસુકીજી	૬—૨
૪૬૦	"	આવક મહોલ્લો	"	"	ધર	"	— ૧
૪૬૧	"	ગોળગલાની ખડકી	"	"	"	"	— ૫
૪૬૨	કાવી (તીર્થ)	દેરાસરની ખડકી	કાવી ૦૧ મા. ફર	કાવી	કિંબરબંધ	ધર્મનાથજી	૭૧—૪
૪૬૩	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૫—૧૩
૪૬૪	આમોદ	સુતારકળી	આમોદ ૦૧ મા. ફર	આમોદ	ધૂમડાબંધ	અણનાથજી	૩૦—૨૭
૪૬૫	"	પાટામાં	"	"	કિંબરબંધ	"	૧૦—૨

અંગ્રાવનારનું નામ તથા સં.વત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખના સંવન.	રકાસરની રિખાત.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા અથ શાખા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લયભગ	શેઠ મનસાલ ડોટાલાલ		ભારો	૧૭	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લયભગ	શેઠ ભોમીલાલ મુલાખચંદ		"	૨૨	૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ ડોટાલાલ રવચંદ	મુ. ના. ૧૮૪૪	"			
શ્રીસંધ ૧૮૬૧	શેઠ બાંકુભાઈ જીભાભાઈ		"	૩૦૦	૨	ભગ્ય દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૦ લયભગ	"		"			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ ડાહ્યાભાઈ ગોરખનરાસ		"	૨૦૦	૨ ૧	એક જૈન કીતવર્ધક કંડાર છે. ઉપર તથા ભોંયરામાં પ્રતિમા છે.
"	"		"			
શેઠ નચીનદાસ ડોટાલાલ લગડી	શેઠ નચીનદાસ ડોટાલાલ લગડી		"			એક સ્કલિકના પ્રતિમા છે. ત્રીજો માળ છે.
શેઠ કરપુરભાઈ ભાખનલાલ	શેઠ કરપુરભાઈ ભાખનલાલ	મુ. ના. ૧૫૨૬	"			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ કુંવરજી બુદ્ધજી ૧૬૫૪	કમીડી-કેસીર-ડ ડો. જગજીભાઈ	૧૬૫૫	"	૧થી	૧ ૨	૧ લાખમેરી છે. એક લેખ છે. સ્કલિકના નામે ભોળખાય છે.
શેઠ બાકુજી લાડકજી	જી. બુસરવાળા		"			સર્વજિત પ્રસાદના નામે ભોળખાય છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ બાંખાલાલ કેશવજી	મુ. ના. ૧૬૫૮	"	૪૫૦	૧ ૨	એક જૈન લાખમેરી છે. ઉપર તથા ભોંયરામાં પ્રતિમા છે. શિરાભાખ છે
શેઠ વેલજીભાઈ સુરજીભાઈ ૧૮૭૭	શેઠ રતીલાલ જખનલાલ	મુ. ના. ૧૮૬૬	"			

નંબર	ગામનું નામ	કેદારી	નુંદવ કેદારી	પ્રાપ્ત કેદારી	આંધ્રી	મુગનાથકે	પ્રાપ્તકેદારી સંખ્યા
૪૬૬	આમોદ	શર્યા પોળ	આમોદ	આમોદ	શિખરબંધ	મુનિસુવન સ્વામી	પાપાલ-પાણી ૧૫-૨૪
૪૬૭	ગમણાદ	ગામમાં	તણાજા ૪ મા. ફર	ગમણાદ (પાણી)	ધાયાબંધ	પાશનાથકે	— ૨
૪૬૮	કેરવાડા	સેની ફળીઆમાં વડ પાસે	૨ મા. ફર	કેરવાડા	શિખરબંધ	આદિનાથકે	૫-૧૪
૪૬૯	પહાળ	ગામમાં	વાગરા ૩ મા. ફર	વાગરા	ધાયાબંધ	શાંતિનાથકે	— ૨
૪૭૦	વાગરા	"	૦૧ મા. ફર	"	ધર	"	— ૨
૪૭૧	કેદેજ	વાણીવાવાડ	કેદેજ ૦૧ મા. ફર	કેદેજ	ધૂમકે	મહાવીરસ્વામી	૨૮-૬
૪૭૨	મંધાર (તીર્થ)	ગામમાં	૫ પાળણ ૮ મા. ફર	મંધાર	"	પાશનાથકે	૪૦-૭
૪૭૩	સમની	"	સમની	સમની	"	મહાવીરસ્વામી	૨૮-૬
૪૭૪	પાદરીઆ	"	" ૪ મા. ફર	"	"	મુનિસુવન સ્વામી	૫-૧
૪૭૫	ભરૂચ	શ્રીમાળી પોળ	ભરૂચ ૧ મા. ફર	ભરૂચ	શિખરબંધ	આદિનાથકે	૨૦-૪૬
૪૭૬	"	"	"	"	ધાયાબંધ	અર્ધનાથકે	૪-૬
૪૭૭	"	"	"	"	"	શાંતિનાથકે	૧-૧
૪૭૮	"	"	"	"	"	કેદારી પાશનાથકે	૩૩-૩૫

અન્ય નામના નામ	અન્ય નામના નામ	સંખ્યા	કેસની સ્થિતિ	કેસની વસ્તી	ઉપ-કર્મ-કર્મ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી કાશીદાસ રામચંદ	અ. નં. ૧૬૫૬	સારી			
શ્રીસંઘ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી ડાહ્યાલાલ ચૂનીલાલ		સાધારણ	૨૦	૧	
શ્રીસંઘ ૧૮૫૦ લગભગ	પટેલ હરીચંદ હરીચંદ	અ. નં. ૧૮૪૪	સારી	૧૨	૧	૧
શ્રીસંઘ ૧૯૪૭	શ્રી ભવનિલાસ ડાહ્યાલાલ		સાધારણ	૨૫	૧	
શ્રીસંઘ ૧૯૬૬	શ્રી નગીનદાસ		સારી	૭૫	૧	મેડા ૫૨ છે.
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી દલીપચંદ હરીચંદ		સાધારણ	૬૦	૧	એક યુરુપિન છે. એક શેડાબોની મિનિ છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૬૫	શ્રી ચૂનીલાલ રામચંદ ભગવાળા	અ. નં. ૧૬૫૬	સારી	નથી	૧	૧
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી રામચંદ બેઠાભાઈ		"	૨૫	૧	
"	શ્રી પ્રેમચંદ અમીચંદ	૧૬૪૩	સાધારણ	નથી	૧	
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી ચૂનીલાલ રામચંદ		સારી	૨૫૦	૩	૧
						મુળ નામકળની મિનિ પ્રાચીન છે. એક પુરતક બંકાર મે.
						એક યુરુપિન છે.
શ્રી કરમચંદ બેચંદ ૧૯૩૦ લગભગ	અમીપચંદ ચૂનીલાલ	૧૯૬૩	"			૧ યુરુપિન પાતુની છે. સં. ૧૯૮૫ ની સાલની પાતુની
						મિનિ પ્રાચીન છે.
શ્રી જીવચંદ ચુડમર ૧૯૬૭	કેસરીચંદ મોનીલાલ ચુડમર		"			
આનસર અમીચંદ પ્રાચીન	શ્રી લક્ષ્મણાઈ રામચંદ		"			પરીકર પ્રાચીન છે.

નંબર	માનવ નામ	કેઠાણું	રેલેવે રેસીડન્સ	પોસ્ટ એમ્પ્લોયી	બાંધણી	શ્રીગાનાયક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૪૭૬	ભરૂચ	શીમાળી પોળ	ભરૂચ ૧ મા. ફર	ભરૂચ	લૂમટખંધ	શીમધર સ્વામી	પાયાજી-પાણી ૬-૧
૪૮૦	"	જીંદી વખાર મોટું દેરાસર	"	"	શિખરખંધ	મુનિસુભા સ્વામી	૩૩-૩૭
૪૮૧	"	"	"	"	ધાળાખંધ	"	૩-૬
૪૮૨	"	"	"	"	"	મહાવીર સ્વામી	૫-૪
૪૮૩	"	શીમાળી પોળ	"	"	"	જીજીશર પાથનાયક	૧૪-૭
૪૮૪	"	શેઠ ચૂનીલાલ રામચંદને લાં	"	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	
૪૮૫	"	વેળાજુર	૨ મા. ફર	"	ધાળાખંધ	આદિનાયક	૩૦-૨૬
૪૮૬	"	કમીરપુરા	"	"	લૂમટખંધ	અણનાયક	૫-૩
૪૮૭	શુકલતીર્થ	બબરમાં	૧૦ મા. ફર	શુકલતીર્થ	ધર	આદિનાયક	-૮
૪૮૮	અંકલેશ્વર	જીંદી રોડી	અંકલેશ્વર ૧ મા. ફર	અંકલેશ્વર	ધાળાખંધ	"	૫-૧૮
૪૮૯	કસોટ	શેઠ કાળીપુ	૧૩ મા. ફર	કસોટ	"	આદિનાયક	૨-૧
૪૯૦	અધડીયા	બબરમાં	અધડીયા ૧ મા. ફર	અધડીયા	શિખરખંધ	"	૩-૫
૪૯૧	મતાપનગર	બબરમાં	જુના રાજુવાડીયા ૦૧ મા. ફર	મતાપ નગર	"	અંબદનાયક	૫-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફેસલરની સ્થિતિ.	ફેનોની વરતી.	કિંમત- અથ શાગા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	ચૂનીલાલ રાયચંદ		સારી			મુજિ વિજયજી મહારાજની આરસની મુર્તિ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી કૃષ્ણચંદ અનોપચંદ		"			૧ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. બોધરામી પ્રતિમાજી છે.
અમરચંદ દેવચંદ ૧૬૨૦ અગભય	કોટલાલ ચોરધનદાસ		"			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	કૃષ્ણચંદ મેલાપચંદ		"			
શ્રી નગીનદાસ ધેવરચંદ ના વહીવટી ૧૮૫૬ અગભય	શ્રી નગીનદાસ ધેવરચંદની વિધવા બાઈ ધનકોર	લેખ ૧૮૪૯	"			
શ્રી અનોપચંદ મુળચંદ ૧૬૪૫	શ્રી ચૂનીલાલ રાયચંદ		"			ત્રણ સ્ફટિકના પ્રતિમાઓ છે. બાળ માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ અગભય	શ્રી મુળચંદ જીવચંદ		"	૪૦૦	૨	૨ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. એક શ્રી કેસરવિજયજી જેન ભાયચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૧ અગભય	શ્રી ભાગુભાઈ ઝવેરચંદ કાંઠારી		"	૩૦	૧	૨૬૨૧ ૫૨ ફેસલર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	શ્રી ભાઈચંદ ઉમાભાઈ		"	૧૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ અગભય	શ્રી દીપચંદ પાનાચંદ		આધારણ	૨૦૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી ચૂનીલાલ રાયચંદ ભગ્યવળા		સારી	નથી	૧	
"	શ્રી આદિનાથ ભગવાનના કાર- ખાનાની પેઢી કા. શ્રી દીપચંદ કસભચંદ		"	૪૦	૧ ૩	૧ ભાયચેરી છે. ૬૨ વર્ષે કારતક સુદ પુનમ તથા ચૈત્ર પુનમનો ગેઝા ભરાય છે. એક પ્રસિદ્ધ જેન વીર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	શ્રી વીરચંદ ભેમરદાસ ભગત		"	૬૦		

નંબર	ગામનું નામ	કેસાઈ.	કેલેવ ફેરવાન.	પોસ્ટ એમ્પલિફિકેશન.	ખાસી.	મુળનાથકે	પ્રતિબાલની સંખ્યા
૪૬૨	લીમેટ (લીમેટ)	શ્રી ગોવિંદજી મોનાજીને લી	અમીયા ૬ મા. ફર	લીમેટ	૫૨	પાવનાથજી	પાવનાથ-પાવ — ૧
૪૬૩	વાલીયા	ગામમાં	૧૨ મા. ફર	વાલીયા	”	મિલાતનાથજી	— ૧
૪૬૪	મોટામીયા મંજરાજી	શ્રી ૬૨જીભાઈ રામજીને ત્યાં સ્ટેશન ૫૨	મોટામીયા મંજરાજી	મોટામીયા મંજરાજી	”	શાંતિનાથજી	— ૧
૪૬૫	”	ગામમાં	૧ મા. ફર	”	પાવનાથ	”	૩—૩
૪૬૬	સુરત	ગોપીપુરા ખાતે ૫૨	સુરત ૨ મા. ફર	સુરત	સિખરમથ	આદિનાથજી	૩૬—૮
૪૬૭	”	”	”	”	પાવનાથ	મહાગૌર રવામી	૬૨—૪૬
૪૬૮	”	વડીમનો ખાતે	”	”	”	સંભવનાથજી	૪૪—૧૦૭
૪૬૯	”	”	”	”	સિખરમથ	મનમોહન પાથનાથજી	૧૭—૬
૪૭૦	”	”	”	”	પાવનાથ	ધર્મનાથજી	૧૪—૩૧
૪૭૧	”	હાથીવાળું ફેરાસર	”	”	”	”	૨૫—૧૪૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સંખ્યાના સંવત.	કેસસરની વિધિ.	કેનોનની વસ્તી.	ઉપા. વર્ષ- અથવા સંવત	વિશેષ નોંધ
શ્રેઠ ચોવિંદજી ચેનાજી ૧૯૬૩	શ્રેઠ ચોવિંદજી ચેનાજી	૫. ના. ૧૩૪૬	સારી	૩૧		બીજે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	શ્રેઠ માણિકચંદ જેસાજી	૫. ના. ૧૫૨૨	સાધારણ	૫૦	૧	
શ્રેઠ હરજીભાઈ રામજી ૧૯૬૫	શ્રેઠ હરજીભાઈ રામજીની પેઢી	૫. ના. ૧૫૫૨	સારી	૭૫	૧	બીજે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૮	શ્રેઠ યુજાભાઈ મોવાજી	"	"	૧૬૫	૧ ૧	
શ્રેઠ કલાભાઈ બીપતજી ૧૯૪૨ લગભગ	વિરામંદ દીપચંદ માતર	"	"	૫૫૦૦	૨૧ ૩	૧ ચોતમ રવાબી ધાતુના છે. આ છઠ્ઠેરમાં નવ પુસ્તક બંધાયા છે. શ્રે. એક શ્રેઠ-શ્રેઠ(સીની આરસની મૂર્તિ છે.
આનંદસુર અમ્બ શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	ફેસાઈ ચોળની પેઢી	"	"			એક રહેઠાણ પ્રતિમાજી છે. ચોવીસી મિન આવીના પદ ચાંદીનો ૧ છે.
અમલ અમ્બ શ્રીસંધ ૧૯૨૦ લગભગ	કમીટી-શ્રેઠ માણુભાઈ ખીચમંદ	"	"			સં. ૧૨૬૫ની સાલની ધાતુ મૂર્તિ પ્રાપ્ત છે. ચોવીસ મિન મૂર્તિઓના ચાંદીના પદો નં. ૩-૩ છે.
શ્રેઠ ભાઈદાસ કુલ્શાકાસ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રેઠ મોતિચંદ વરતાચંદ	૧૯૦૩	કાળું			શ્રેઠ-શ્રેઠ(સીની આ. સનો મૂર્તિ છે.
કાઠીભાઈ સં. ૧૯૦૩ લગભગ	શ્રેઠ મોતીચંદ યુજાચંદ	૧૯૦૩	સારી			૧ રહેઠાણ પ્રતિમાજી છે. આ દેરાસર કાઠીભાઈના દેરાસરના નાયબી મોળખાય છે.
શ્રીસંધ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રેઠ મંડુભાઈ બાલુભાઈ સંધવી	૧૬૧૪	"			ચોવીસી પદ ચંદીના-૨ શુદ્ધ મૂર્તિઓ છે. ૫૫૫ અલગ અભારાઓ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસાઈ	ફેલો ફેરશન	પાટ્ટ એપ્રિલ	બાંધણી	મૂળનાથક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૦૨	સુરત	વાળીસનો ખાંચો	સુરત	સુરત	ધાખાખંધ	શંખેશ્વર પાથનાથજી	પાથાણ-પાઠ ૧૪-૩૭
૧૦૩	"	પ્રેમચંદ રામચંદની ધર્મ- સાળાની પાછળ	"	"	"	શીતળનાથજી	૩૨-૫૧
૧૦૪	"	લાલીનું દેરાસર	"	"	"	આદિનાથજી	૩-૧૦
૧૦૫	"	મોટીપોળના નાકે	"	"	શિખરખંધ	સંભવનાથજી (રફટિકા)	૭-૧૬
૧૦૬	"	ગોપીપુરા દ્વીરા અંબલની વાડી	"	"	ધાખાખંધ	પાથનાથજી	૮-૨૪
૧૦૭	"	મોટી પોળ	"	"	"	વાસુદેવજી	૮૬-૭૨
૧૦૮	"	હજીરાનો મહોલો	"	"	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૬-૧૦
૧૦૯	"	ચાંદલા મસ્જી	"	"	ધર	કલીકાંડ પાથનાથજી	૧-૩
૧૧૦	"	એસવાલ મહોલો	"	"	"	અદ્યતનાથજી	૨-૧૦
૧૧૧	"	ખખાડવા ચકલા કલાખાઈ ઓપતણની પોળ	"	"	"	સુનિસુગત રવામી	— ૫
૧૧૨	"	ગોપીપુરા માલો કળીયા	"	"	ધાખાખંધ	શાંતિનાથજી	૫૪-૧૮૦
૧૧૩	"	"	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૪૨-૨૭૨
૧૧૪	"	કાંકરીયાનું દેરાસર	"	"	"	"	૧૪-૬
૧૧૫	"	એસવાલ મહોલો ઉમરવાડી	"	"	ધાખાખંધ	પાથનાથજી	૨૫-૭૮
૧૧૬	"	એસવાલ મહોલો	"	"	શિખરખંધ	અનમોહન પાથનાથજી	૨૬-૩૬

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પાટીવટદારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જિનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથવા શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી મંગુભાઈ બાલુભાઈ સંધવી		સારી			
ભાઈદાસ નેમિદાસ ૧૮૨૭	શ્રી કૃષ્ણચંદ પાનાચંદ		"			
દરેકારભાઈ ૧૬૨૫	કબલી બહેન		"			
સેદ મનસુખભાઈ તલક-ચંદના પુત્ર ૧૮૬૨	શ્રી ગુલામચંદ બાલુભાઈ		"			૪ સ્ફટિકની પ્રતિમાઓ છે.
શ્રી દીરાચંદ મંગળદાસ રામ ૧૮૧૦	તારાબહેન બાલુભાઈ		"			સમેત સિંખરનો રચના પ્રાચીન છે.
સાકરચંદ લાલભાઈ સં. ૧૮૪૩	દરેડીઆ કલાચંદ કરમચંદ	૧૮૪૩	"			૧ ગુરુમૂર્તિ છે. આલક-આલિકાની આદરસની મૂર્તિ છે.
શ્રી જમજીવનદાસ ઉત્તમ-ચંદ વીર સં. ૧૮૬૨	શ્રી રતનચંદ કૃષ્ણચંદ		"			
શ્રીસંધ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી બાલુભાઈ ખીમચંદ		"			એક સ્ફટિકના પ્રતિમાઓ છે. મેકા પર છે.
ચૂળચંદ ખુસાબચંદ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી મોતીચંદ તલકચંદ		"			બીજી માળ છે.
શ્રી કલાભાઈ ઓપતજી ૧૮૭૫ લગભગ	દીરાલાલ દીપચંદ આરતર		"			
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	દરેડીઆ શ્રી મેસરીચંદ તલકચંદ		"			એક આદરસની ગુરુમૂર્તિ છે. ચોવીશી પદ ચાંદીના નંગ ૨ છે.
આનસુર ગમ્તજી શ્રીસંધ ૧૮૬૪	દેસાઈ પોળની પેઢી		"			ચોવીશી પદ ચાંદી ૧ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	પાનાચંદ ચૂળચંદ સીનોર		"			
શ્રીસંધ ૧૮૭૧	દેસાઈ પોળની પેઢી		"			૩ ચોવીશી પદ ચાંદીના છે. એક ગોતમ સ્વામીની મૂર્તિ ધાતુની છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૫	શ્રી પાનાચંદ ચૂળચંદ		"			

નંબર	ગામનું નામ.	કેશભં.	ફેલ્ડ કેશભ.	ધારક અધિક.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિબાહની સંખ્યા
૫૧૭	સુરત	ગોસવાલ મહોલ્લો	સુરત	સુરત	ધાનાબંધ	શાંતિનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૮—૬
૫૧૮	"	"	"	"	સામરજીવાળું	ચંદ્રમણજી	૨૬—૮૭
૫૧૯	"	"	"	"	ધર	ચિંતામણિ પાશ્વનાથજી	—૧૩
૫૨૦	"	"	"	"	"	અપરિનાથજી	—૨
૫૨૧	"	નેમુભાઈની વાડી	"	"	સિખરબંધ	અનંતનાથજી	૧૮—૧૪
૫૨૨	"	ગાંધીપુરા નેમુભાઈની વાડીની સામે	"	"	ધર	"	—૮
૫૨૩	"	માલી કળીયા	"	"	"	ગોડી પાશ્વનાથજી	—૫
૫૨૪	"	માલી કળીયા માલિકચંદ ડાયાચંદને ત્યાં	"	"	"	વિમળનાથજી	—૩
૫૨૫	"	કાપરજી મહોલ્લો	"	"	"	આદિનાથજી	—૧૨
૫૨૬	"	અવરજી મહોલ્લો	"	"	"	ગોડી પાશ્વનાથજી	—૭
૫૨૭	"	ભજુસાલી પોળ	"	"	"	આદિનાથજી	—૭
૫૨૮	"	"	"	"	"	વિમલનાથજી	૧—૪
૫૨૯	"	ભજુસાલીનું ડેરાસર	"	"	"	શાંતિનાથજી	—૩
૫૩૦	"	ભજુસાલી પોળ	"	"	"	પાશ્વનાથજી	—૧
૫૩૧	"	મેઈન રોડ	"	"	સિખરબંધ	કુંયુનાથજી	૨૩—૩૦

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પટ્ટીવટકારનું નામ.	લેખના સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	ઝોનોની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ ખુશાભયંદ કુલશયદ		સારી			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે. ૩ ચોવીશી પટ ચાંદીના છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ અવેરચંદ કેસરીચંદ		"			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે.
નથુશા હીરાચંદ ૧૭૫૦ લગભગ	મોતીચંદ ગુલામચંદ		"			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે.
રૂપચંદ હીરાચંદ ૧૮૫૦ લગભગ	લક્ષ્મણાઈ શીવચંદ	ચ. ના. ૧૫૭૬	"			
શેઠ નેમચંદ મેલાપચંદ ૧૮૪૭	મંગળભાઈ હીરાચંદ અવેરી	૧૬૮૨	"			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે. ૧ યુરુમતિ ચાંદીની છે.
શેઠ મેલાપચંદ ધરમચંદ અવેરી ૧૮૧૦ લગભગ	નવભાચંદ ખીમચંદ અવેરી		"			૧ યુરુમતિ પાટની છે.
ભાઈ કુલ્દેશ ૧૮૮૬	ફકીરચંદ નેમચંદ		"			ગીળે માળ છે.
દવચંદ લાલભાઈ ૧૮૨૫ લગભગ	માણિકચંદ ડાલાભાઈ	ચ. ના. ૧૫૦૮	"			ખીજે માળ છે.
મેઠ ખીમચંદ સરૂપચંદ	ચીમનલાલ ખીમચંદ	ચ. ના. ૧૫૮૪	"			૨ રફટિકના પ્રતિમાજી છે. ગીળે માળ છે.
શેઠ નીરાચંદ અવેરચંદ ૧૮૭૫ લગભગ	સરૂપચંદ સાકરચંદ	ચ. ના. ૧૭૮૦	"			એક ચોવીશી પટ પાટનો છે. ખીજે માળ છે.
શેઠ માણિકચંદ અવેરચંદ ૧૮૦૦	શેઠ નગીનદાસ ચૂનીલાલ		"			એક ચાંદોનો ચોવીશી પટ છે. ખીજે માળ છે.
શેઠ હીરાલાલ લક્ષ્મણાઈ ના વડીલો ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ હીરાલાલ લક્ષ્મણાઈ	ચ. ના. ૧૭૮૪	"			ખીજે માળ છે.
ભગુસાલી માણિકચંદ રૂપચંદ દની પેટી ૧૮૭૫ લગભગ	ભગમરચંદ ગણુભાઈ ભગુસાલી	ચ. ના. ૧૫૫૧	"			ગીળે માળ છે.
શેઠ હાકોરભાઈ અવેરચંદ ૧૮૪૩	હાકોરભાઈ અવેરચંદ		"			
શ્રીસંધ ૧૮૫૫	દૂરદીઓ ખીમચંદ કલ્યાણચંદ		"			એક ચાંદોની ચોવીશી છે.

નંબર	ગામનું નામ	કુટુંબ	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	આંબણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાણી સંખ્યા
૫૩૨	સુરત	મેઈન રોડ	સુરત	સુરત	ધર	સાતિનાથજી	૫૫૫-૫૫૬ — ૧
૫૩૩	"	અમરામપરા કાળા મહેતાની ઝેરના નાકે	"	"	શિખરબંધ	વાસુદેવજી	૧૮-૪૫
૫૩૪	"	નાની દેસાઈ પોળ	"	"	ધાળાબંધ	સુવિધિનાથજી	૨૩-૧૭
૫૩૫	"	"	"	"	ધર	સંભવનાથજી	૧-૮
૫૩૬	"	સોની ફળીયા	"	"	ધાળાબંધ	વિમલનાથજી	૧-૨૦
૫૩૭	"	ગોડી દેસાઈ પોળ	"	"	ધુમટબંધ	અણતનાથજી	૨૨-૫૯
૫૩૮	"	લલચંદ આસ્તરની વાડી બીસ્ટ રોડ	"	"	ધર	કુમ્ભજીન પાંચનાથજી	૧૬-૩
૫૩૯	"	નાનપરા રાણીના બાગના નાકે	"	"	ધાળાબંધ	ગોડી પાંચનાથજી	૧૧-૪૭
૫૪૦	"	નાનપરા બગરમાં	"	"	શિખરબંધ	અંદ્રપ્રભુજી	૩-૨
૫૪૧	"	નવપરા	"	"	ધાળાબંધ	સાતિનાથજી	૪૬-૧૦
૫૪૨	"	વડાચૌટા પડોબી પોળ	"	"	"	નમિનાથજી	૧૬-૭૦
૫૪૩	"	સુરચંદ પરશોતમદાસ બદામીને લાં	"	"	ધર	આતિનાથજી	— ૪
૫૪૪	"	વડાચૌટા કલુવરખાના	"	"	ધાળાબંધ	કમ્પાણ પાંચનાથજી	૧૨-૪૬

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	રોગના સંવત.	રોગસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શેઠ કૃષ્ણચંદ નવલચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	સોભાગચંદ કૃષ્ણચંદ		સારી			
શ્રીસંધ ૧૯૬૯	શેઠ જીવલુલાલ કપુરાજી		..			ચાર ચાંદોની ચોવીસી છે.
ધમાલાલ રૂપાલાલ ૧૮૫૦ લગભગ	દેસાઈ પોળની પેઢી		..			બે ચાંદોના ચોવીસી પડે છે.
કાકોરભાઈ મળાચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	"	શ્રી ના. ૧૫૨૪	..			બીજે માળ છે.
શેઠ અણિલાલ ડાઘાભાઈ જમજમનદાસ ૧૯૦૦ લગભગ	દુસરીઝી ખોમચંદ કળ્યાણચંદ		..			
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	દેસાઈ પોળની પેઢી	શ્રી ના. ૧૬૭૭	..			
શેઠ તલકચંદ માણેકચંદ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ નાનાભાઈ તલકચંદ	૧૯૪૨	..			એ રફટિકના પ્રતિમાઓ છે. એક ધાતુની ચુરુમીત છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૪ લગભગ	શેઠ માણેકચંદ ડાઘાભાઈ		કંજી			બીજે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૩	"	૧૮૮૨	સારી			
શ્રીસંધ ૧૭૨૫ લગભગ	દુસરીઝી શેઠ દલીચંદ વીરચંદ ચારાફ		..			એક રફટિકના પ્રતિમાઓ છે. પાંચ ચાંદોના ચોવીસી પડે છે. ત્રણ ધાતુના ચોવીસી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	અમરચંદ રામચંદ		..			ચાર ચાંદોના ચોવીસી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	સુરચંદભાઈ પરસોતમદાસ બદામી	શ્રી ના. ૧૫૧૮	..			
શેઠ જમનાદાસ લાલભાઈ ૧૯૪૧	દુસરીઝી ડાઘાભાઈ મોતીચંદ મહાવાળા		..			બીજે માળ છે. ત્રણ ચાંદોના ચોવીસી પડે છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસાઈ.	વેલ્ડ રેકોર્ડ.	પોસ્ટ એડ્રેસ.	આંતરણી.	મુળનાયક	પ્રતિબાઈની સંખ્યા
૫૪૫	સુરત	ચમચોટા કબુતરખાના	સુરત	સુરત	ધર	પાશ્વનાથજી	પાશ્વ-માફ — ૧
૫૪૬	"	ચમચોટા ઝોવારીકાંઠે	"	"	"	આદિનાથજી	— ૧૨
૫૪૭	"	નાણાવટ કાણુકોચરાની પોળ	"	"	શિખરભાઈ	"	૬—૩૫
૫૪૮	"	નાણાવટ તાળાવાળાની પોળ	"	"	ધર	કેવલનાથજી	— ૧૪
૫૪૯	"	"	"	"	ધાળાભાઈ	આજીતનાથજી	૪૮—૧૩૫
૫૫૦	"	"	"	"	"	સીધાંધર કવામી	૩૦—૫૭
૫૫૧	"	"	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	૧— ૫
૫૫૨	"	"	"	"	"	સુભતિનાથજી	— ૩
૫૫૩	"	"	"	"	"	પાશ્વનાથજી	— ૧૧
૫૫૪	"	નાણાવટ મોર્ન રોડ ૫૨	"	"	"	બીરજાબન પાશ્વનાથજી	૧—૧૧

અંતરવનનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનોની વસ્તી.	ઉપા ર્ગ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શેઠ કસ્તુરચંદ મગનલાલ ૧૬૦૦ લગભગ	કસ્તુરચંદ મગનલાલ ટોપીવાળા		સારી			એક રફટિકના પ્રતિમાણ છે.
કસ્તુરચંદ કપુરચંદ ૧૬૦૦ લગભગ	બાલુભાઈ અમરચંદ	ચ. ના. ૧૮૨૭	"			બીજો માથા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	પાનાચંદ અનોપચંદ		"			
આશુદેવચંદ મેઘાપચંદ ૧૬૦૦ લગભગ	સોમચંદ મગનલાલ	ચ. ના. ૧૫૧૬	"			બીજો માથા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૨૫ લગભગ	દરેડીઓ શેઠ ચીમનલાલ મંજુભાઈ	૧૮૩૬	"			બે ગુરુમૂર્તિ ધાતુની તથા એક ગુરુમૂર્તિ આરસની છે. સંવત ૧૨૨૩ની સાલની શ્રી સરસ્વતી દેવીની કલો આરસની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	બાલુભાઈ ઉત્તમચંદ	૧૮૧૫	"			એક રફટિકના પ્રતિમાણ છે. સંવત ૧૨૧૫ની સાલની ધાતુ મૂર્તિ પ્રાચીન છે. ચાંદીના ચોવીશી પટો ૩ છે. અન્ય દેરાસર છે.
ચોતીચંદ કલ્યાણચંદ ૧૬૦૦ લગભગ	નાનાભાઈ કીરાચંદ	૧૬૧૫	"			બીજો માથા છે
કૃષ્ણચંદ ઈન્દુભાઈ ૧૬૦૦ લગભગ	અમરચંદ કૃષ્ણચંદ		"			
શેઠ નવસચંદ પેલાભાઈ ૧૮૭૫ લગભગ	રેદમણિયદેવ નવસચંદ	૧૮૨૬	"			એક ચાંદીનો ચોવીશી ૫૯ છે.
શેઠ મગનભાઈ નાનચંદ ચાંદલાવાળા સં. ૧૬૦૦	પાનાચંદ રામચંદ		"			બીજો માથા છે.
લગભગ						

નંબર	સામલ નામ	કેશિક	રેલ કેશન	પોસ્ટ એડ્રેસ	આંધ્રી	જાનાયક	પ્રતિભાષની સંખ્યા
૫૫૫	સુરત	વડાચૌદા નમરઠેલી યોગ	સુરત	સુરત	ધાયાબંધ	ગોડી પાશ્વનાથજી	૫૫૫—ધાનુ ૧૪—૧૧૦
૫૫૬	"	નાથાવટ કચરાની યોગ	"	"	"	અઢાવીરરવામી	૬—૧૫
૫૫૭	"	નાથાવટ કનુમાનવાળી યોગ	"	"	"	અજીતનાથજી	૧૩—૧૦૭
૫૫૮	"	હરિપુરા મેઈન ગ્રામ	"	"	સિખરબંધ	શીતળનાથજી	૯૬—૬૬
૫૫૯	"	મર્નાધર પુરા શેઠ ખીમચંદ મોતિચંદને ત્યાં	બીયા શેરી	"	ધર	ચંદ્રમણજી	— ૩
૫૬૦	"	દંડાચંદ બુનીશાકને ત્યાં	"	"	"	સંભવનાથજી	— ૪
૫૬૧	"	ઝાપરિયા શેરી	"	"	સામરજીવાળું	સુધાશ્વનાથજી	૨૬—૬૬
૫૬૨	"	"	"	"	સિખરબંધ	આદિનાથજી	૨૮—૨૨
૫૬૩	"	ગોળ શેરી	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૩—૪
૫૬૪	"	"	"	"	ધાયાબંધ	ગોડી પાશ્વનાથજી	૨૦—૨૧
૫૬૫	"	ઝાંપા બગર ખરાદી શેરી	"	"	ધર	શીતળનાથજી	— ૪

અન્યાયનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
ડાહ્યાભાઈ લાલભાઈ નવસંખા ૧૮૮૨ લગભગ	સાંભાળ્યથંદ ઉત્તમચંદ દાવાન		સારી			સં. ૧૮૮૨નો સાલનો આરસની શેડ ડાહ્યાભાઈની અંબી મુર્તિ છે. એક શ્રી આત્મારામજી મહારાજની આરસની મુર્તિ છે. એક ચાંદીનો ચોવીશી પટ છે.
તલકચંદ મોતિચંદ કચરા ૧૯૪૦ લગભગ	ફકોરભાઈ તલકચંદ કચરા	૧૬૩૩	"			એક સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. એક ચાંદીની ચોવીશી છે. આ દેરાસર સમવસરનુંના દેરાસરના નામથી વિખ્યાત છે.
શ્રીસંધ ૧૮૯૩ લગભગ	શેડ છાટાલાલ લલ્લુભાઈ	૧૮૬૩	"			એક ચાંદીનો ચોવીશી પટ છે.
ભાડવા શીમાળી શ્રીસંધ ૧૯૪૮	શેડ ચંદુભાલ નગીનદાસ જરીવાળા	૧૬૬૪	"			એક ચાંદીનો યુરુમુર્તિ છે. સં. ૧૧૭૦ની સાલની પાચનામ ભગવાનની ધાતુ મુર્તિ માચીન છે. ચોવીશી પટ ચાંદીના ૩ છે.
મોતિચંદ વીરચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	ચાંતિભાલ દાકોરદાસ	૧૫૧૮	"			ચીજો માળ છે.
કપુરચંદ જોચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	સાકરચંદ વજેચંદ દલાલ	૧૫૬૭	"			ચીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ લગભગ	મગનલાલ મોતિચંદ		"			૧ ચોવીશી પટ ચાંદીનો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૦ લગભગ	ચંપકલાલ છાટાલાલ	૧૮૧૫	"			એક સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. ચોવીશી પટ ચાંદીનો ૧ છે.
શેડ જીરુપચંદ રામચંદની વિધવા બાઈ નેમકોર	ધેલાભાઈ રામચંદ		"			એક ચોવીશી પટ ચાંદીનો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૦ લગભગ	"	૧૬૭૭	"			એક યુરુમુર્તિ આરસની છે.
શેડ કલ્યાણચંદ દેવચંદ ૧૯૮૫ લગભગ	શેડ વૂતીલાલ કલ્યાણચંદ	૧૧૭૭	"			ચીજો માળ છે.

નંબર	ગ્રામજીલ્લા નામ	ટેકાફ	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનાયક	મલિયાલની મુખ્ય
૫૬૬	સુરત	છગનલાલ ચૂનીલાલ મોહસીને ત્યાં	સુરત	સુરત	ધર	કેવડાસનાથજી	૫૫૫૭-૫૫૭ — ૧
૫૬૭	"	શાહપુર મોરારવામીનો ચકસો	"	"	ધાખાખંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૧૪-૬૬
૫૬૮	"	સંપદપુરા આવક શેરી	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૧૬-૧૦૧
૫૬૯	"	આથવાલાઈન્સ બેન દેરાસર	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૫-૧૨
૫૭૦	કુમ્ભસ	વિજયમામ ધરમચંદની વાડી	સુરત ૧૨ મા. દૂર	કુમ્ભસ	ધર	"	— ૩
૫૭૧	પાલ	બનારમાં	સુરત ૪ મા. દૂર	પાલ	શિખરખંધ	અજીતનાથજી	૩-૨
૫૭૨	આડાળજી	"	સુરત ૩૧ મા. દૂર	અડાળજી	ધર	શાંતિનાથજી	— ૪
૫૭૩	કતારગામ	મોહું બેન દેરાસર	સુરત ૨ મા. દૂર	કતારગામ	શિખરખંધ	આદિશંકરજી	૪૫-૧૭
૫૭૪	"	બનારમાં	"	"	"	"	૫-૭
૫૭૫	રહિર	નિશાળ હાલિયું મોહું દેરાસર	સુરત ૪ મા. દૂર	સુરત	ધાખાખંધ	આદિનાથજી	૩૫-૪૨
૫૭૬	"	"	"	"	ધર	અજીતનાથજી	— ૧

ખાસનારનું નામ તથા સંવત.	પહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા નંબર.	દેશસરની સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથવા સાળા.	વિશેષ નોંધ
શેઠ જગનલાલ ચૂનીલાલ ૧૯૮૦	જગનલાલ ચૂનીલાલ	૧૫૨૫	સારી			ગીળે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	બાણુભાઈ અમરચંદ		"			મે ચોવીસી પટો ચાંદીના છે. લાકડાનું નકસી કામ તથા કોતરકામ સુદર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	નાનુભાઈ નેમચંદ		"			આ દેરાસર નંદીશ્વર દીપના દેરાસરના નામથી ઓળખાય છે.
કમચંદ કમ્બાચંદ ૧૯૬૦	દરેડીઆ જોડુભાઈ કીરાચંદ		"			વિશાળ દેરાસર છે. શેઠ-શેઠા-છુત્રી આરસની ચૂર્તિ છે.
શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદ ૧૯૫૪	જોડુભાઈ ગુલામચંદ સુરત-ગોવરસીઆર		"	નથી		એક ચાંદીની ચોવીસી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૫	શેઠ ભોતિચંદ નાથાભાઈ	૧૯૨૧	"	"	૧	મે ચોવીસી પટો ચાંદીના છે.
ગુલામચંદ અમરાડ ૧૯૬૪	મણેકચંદ ગુલામચંદ		"	૬		ગીળે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	હલીચંદ બીરચંદ સરાફ	૧૮૭૬	"	નથી	૨	એક ચાંદીનો ચોવીસોનો પટ છે. એક ગુદરચની આરસની ચૂર્તિ છે. દર વર્ષે કારતક સુદ ૧૫ અને ચૈત્ર સુદ ૧૫ ના મેળો ભરાય છે.
મનલાલ રામચંદ ૧૯૬૦	ચંદુલાલ નગીનદાસ		"			
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકમલદેવ નાભિરામની પેઢી દરેડી કીરાલાલ ગુલામચંદ	૧૬૮૭	"	૫૦૦	૪ ૨	૧ લાવચેરી છે. ત્રણ અલગ ગજારાઓ છે. વિશાળ દેરાસર છે.
શેઠ કીરાચંદ નમગચંદ ૧૯૫૦ લગભગ	"		"			

નંબર	ગ્રામજનું નામ.	ઠેકાણું.	રેલ્વે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	આંગણી.	મૂળનાયક	મતિઆપીની સંખ્યા
૫૭૭	રંદિર	નિશાળ ફળિયું મોઢું દેરાસર	સુરત ૪ મા. દૂર	સુરત	ધાબાબંધ	ધાર્મનાથજી	૫૧૫૫-ધાતુ ૨૪-૧૯
૫૭૮	"	નાનીમણી સાલા કોકોરની પોળ	"	"	"	નેમનાથજી	૧૯-૨૫
૫૭૯	"	નમરોદને ત્યાં	"	"	ધર	મુનિચંપત સ્વામી	— ૨
૫૮૦	"	નાની મલી	"	"	ધાબાબંધ	આદિનાથજી	૧૧-૨૫
૫૮૧	વરીઆવ	સરકારી થાણા પાસે	ઉતરાણ ૩ મા. દૂર	વરીઆવ	સિખરબંધ	ધર્મનાથજી	૪-૪
૫૮૨	કોસાડ	આમર્માં	૧૧ મા. દૂર	કોસાડ	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૫૮૩	બારા	કોટમાં	બારા ૦૧ મા. દૂર	બારા	સિખરબંધ	અછતનાથજી	૩૨-૧૩
૫૮૪	મટી	બળરમાં	મટી	મટી	ધર	અકિન દત્ત સ્વામી	૩-૩
૫૮૫	બાઝપરા	"	મટી ૭ મા. દૂર	બાઝપરા	સિખરબંધ	વાનપૂજ્યજી	૬-૬
૫૮૬	બુઢારી	"	મટી ૧૬ મા. દૂર	બુઢારી	"	"	૨૦-૨૨
૫૮૭	વાલોડ	"	મટી ૯ મા. દૂર	વાલોડ	"	ધાર્મનાથજી	૧૨-૧૩
૫૮૮	વાંકાનેર	જેન મહોલો	બારડોલી ૬ મા. દૂર	વાંકાનેર	ધર	"	— ૫
૫૮૯	બારડોલી	બળરમાં	બારડોલી ૧ મા. દૂર	બારડોલી	સિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૨૦-૧૦

અધ્યાપનારેનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ.	વિષયનો સંવત.	દેશાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા શ્રવ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શ્રી અપલદેવ નાભિરામનો પેટો દૂરડી દેરાશાલ યુવાનચંદ		સારો			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	"	"	"			ત્રણ ભણત ગઢારાઓ છે.
નગરજોડે છોટાશાલ નવમ- ચંદ ૧૬૦૦	ભાઈ ચંચળપટેન	૧૫૧૭	"			એક ચાંદોની ગોતમ સ્વામીની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી અપલદેવ નાભિરામનો પેટો	૧૪૩૬	"			એક ચાંદોનો ચોવીસો પદ છે. આ દેરાસરમાં શ્રી નવખડા પાથનાથજીની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
"	નાથુભાઈ કરુણચંદ		"	૧૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૮૧	જોડ કાલિદાસ કરુણચંદ	મ. ની. ૧૮૭૮		૧૦	૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	જોડ છોટાશાલ કાલાભાઈ	૧૮૫૭	"	૪૦૦	૨	એક રામની પ્રતિમા છે. એક ચોવીસ જિનપદ ચાંદોનો છે. એક આરસનો ચોવીસ જિનપદ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૨ લગભગ	જોડ હમનલાલ ચમનાજી		સાધારણ	૧૦૦		એક ચાંદોનો ચોવીસ જિને- ચરનો પદ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	નેમચંદ હવણજી	૧૬૨૧	સારી	૭૫	૧	એક ચાંદોનો ચોવીસ જિને- ચરનો પદ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	જોડ હમનલાલ મળચંદ	૧૮૫૭	"	૪૦૦	૨	ચાર ચોવીસ જિનપદો ચાંદોનો છે. એક પુરનાશય છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૨	ધેરાલાલ પ્રાણેચંદ		"	૫૦	૨	એક સાવત્રી છે. એક ચાંદોનો ચોવીસ જિનેચરનો પદ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૦ લગભગ	જોડ ભાંડાભાઈ તલકચંદ		સાધારણ	૧૦૦	૧	બીજો આળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	જોડ લક્ષ્મીભાઈ હમનાજી		સારી	૩૦૦	૩ ૧	૧ સાવત્રી છે. એક ચાંદોનો ચોવીસ જિનેચરનો પદ છે. બેપરામાં પ્રતિષ્ઠા છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેડવ રેકૉર્ડ નં.	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનામક	મલિખાણની સંખ્યા
૫૬૦	સરભોણ	આઠણ ચઢોશી	ભારૂશી ૬ મા. ફર	સરભોણ	ધાગાખંધ	આદિનાથજી	પાપણ-પાટ ૪-૬
૫૬૧	વરાહ	કુબરવાડો	૬ મા. ફર	વરાહ	સિખરખંધ	ચંદ્રપ્રભજી	૬-૧૧
૫૬૨	કડોદ	બબરમાં	મદી ૬ મા. ફર	કડોદ	"	શાંતિનાથજી	૮-૪
૫૬૩	મહાવી	"	૮ મા. ફર	મહાવી	"	વાસુકીજી	૧૨-૧૭
૫૬૪	તડકેચર	સુભાર ફળિયું	કીમ ૬ મા. ફર	તડકેચર	ધુમટખંધ	શાંતિનાથજી	૬-૪
૫૬૫	બહુધાન	આરવાડી બબરમાં	૨૨ મા. ફર	બહુધાન	સિખરખંધ	મુનિમુવત રવામી	૬-૧૨
૫૬૬	સાયજી	આઠણ ફળિયું	સાયજી	સાયજી	ધાગાખંધ	નમિનાથજી	૩-૧૧
૫૬૭	કઠોર	કબુલીવાડ	સાયજી ૪ મા. ફર	કઠોર	સિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૩-૩
૫૬૮	"	મેઇનરોડ મોડું દેરાસર	"	"	ધુમટખંધ	આદિનાથજી	૧૬-૨૩
૫૬૮	તમેલ	બબરમાં	નંદરખાર ૧૪ મા. ફર	તમેલ	ધર	શાંતિનાથજી (ધાગુના)	— ૧
૫૬૯	ઝોલવાડ	કલનપરા	૬ મા. ફર	ઝોલવાડ	સિખરખંધ	"	૬-૨
૬૦૦	ભાંડુલ	ત્રેમચંદ મનજીભાઈને ત્યાં	સુરત ૧૦ મા. ફર	પીંજરત	ધર	આદિનાથજી	— ૧
૬૦૧	નરીહ	વાણિમાવાસમાં	મરોલી ૨ મા. ફર	મરોલી	"	મજીતનાથજી	— ૨
૬૦૨	મરોલીબબર	મરોલી બબર રો-પર	મરોલી	મરોલી બબર	"	સુમતિનાથજી	૧-૨

અધિકારીનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	ફોનોની વસ્તી.	ઉપા પર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શેઠ જ્ઞાનાધારજી		સાધારણ	૪૦	૧ ૧	એક માંદોના મોવીશ જિન- શરનો પટ છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૪	શેઠ પ્રેમચંદ કરપુરચંદ		"	૧૫	૧	ભોવરામાં પ્રતિમાજી બિરાજમાન છે.
"	શેઠ છાટાલાલ મોતિચંદ	૧૬૫૧	"	૧૨૫	૧ ૧	એક લાવચેરી છે. ભોવરામાં પ્રતિમાજી બિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ ભગનલાલ નયુચંદ	૧૮૪૫	"	૧૫૦	૧	ત્રણ માંદોના મોવીશી પટો છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૦	શેઠ હીરાચંદ ચેલાજી	૧૬૬૧	"	૭૦	૧	એક માંદોના મોવીશી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ વીરચંદ ગુલામચંદ		"	૩૦૦	૧	સાત માંદોના મોવીશ જિન પટો છે. ભોવરામાં પ્રતિમાજી બિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૭	શેઠ નગીનદાસ પાનાચંદ		"	૪૦	૧	બીજો માળ છે. શત્રુજ્યનો પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	શેઠ જીમાજી ભગવાનજી		"	૨૦૦	૧ ૧	એક માંદોના મોવીશી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ ભગભગ	શેઠ હવેરચંદ નગીનદાસ		"		૧ ૧	૧ લાવચેરી છે.
શ્રીસંધ સં. ૨૦૦૩ અઢા વદ-૧૩	રેખચંદજી શેઠિયા	અ. ના. ૧૬૮૩	"	૧૦૦		
શ્રીસંધ ૧૬૭૧	શેઠ રમણલાલ દેવચંદ		"	૧૦૦	૧	એક માંદોના મોવીશી પટ છે.
પ્રેમચંદ મનજીભાઈ ૧૬૭૧	શેઠ ડાલાભાઈ પ્રેમચંદ		"	૪૦		
શ્રીસંધ ૧૬૭૨ વ. સુ. ૧૩	શેઠ મુનીલાલ પાનાચંદ અશીશીવાળા		"	૩૦		
શ્રીસંધ ૧૬૮૬	શેઠ મોતીલાલ કરપુરચંદ નઢાર		"	૧૫૦		૧ સાધારણ લાવચેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાલું	ટેન્ડર રેટરન	પ્રેરક એપ્રિકેશ	ખર્ચ	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૦૩	નવસારી	પદવા મેદી	નવસારી ૧ મા. ફર	નવસારી	સિખરખે	ચિંતામણિ પાંચનાથજી	પાપાણ-પાણ ૩૦-૧૮
૧૦૪	નવસારી એલન	નવસારી રો. રાયચંદ શેઠ	નવસારી	"	"	(પાણના)	૩-૧
૧૦૫	કાલિયાવાડી	સમળી મહોદયો	૨ મા. ફર	કાલિયાવાડી	ધામખે	કાલિનાથજી	૩-૫
૧૦૬	જલાલપોર	વાલ્મીયાવાડા	નવસારી ૦.૧૧ મા. ફર	જલાલપોર	સિખરખે	"	૧૦-૮
૧૦૭	અમલસાડ રેશન	અમલસાડ રો. નંદી	અમલસાડ	અમલસાડ	"	"	૩-૫
૧૦૮	બીલીમોરા	નવાપરા	બીલીમોરા ૧ મા. ફર	બીલીમોરા	"	"	૧૬-૩૩
૧૦૯	ગણદેવી	ઉપાધ્યય મહોદયો	ગણદેવી ૧ મા. ફર	ગણદેવી	"	ચિંતામણિ પાંચનાથજી	૧૩-૧૫
૧૧૦	વસિદા	જામરખા	ઉનાઈ ૭ મા. ફર	વસિદા	૫૨	પાંચનાથજી	— ૧
૧૧૧	વલસાડ	રોડ ફળિયા	વલસાડ ૧ મા. ફર	વલસાડ	સિખરખે	મહાવીર સ્વામી	૧૪-૧૬
૧૧૨	જીંટકી	જામરખા	કુંડરી ૨ મા. ફર	જીંટકી	ધામખે	કાલિનાથજી	૫-૮

જાગ્યાવાનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	કેસની સ્થિતિ.	જેમની વસ્તી.	ઉપા. નમ્બર અથ શાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પેઢી દ. ઇગ્નનાથ લાલુભાઈ		લાખારણ	૪૫૦	૨ ૧	૧ લાયકેરી છે. ૧ શ્રી કૃષ્ણ- સાગર યાત્રાકાર છે. સ. ૧૨૨૩ની સાલની રમાય આર- સની પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૬૭	શ્રી વીરચંદ નામજીભાઈ		"	૧૫૦		એક લાલકર મંડળ છે.
ક્રીડાચંદ મોદાજી તથા કેસર મોદાજી ૧૯૫૬	શ્રી ઇગ્નનાથ લાલુભાઈ		"	૭૫	૨	એક આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૫૨	વીરચંદ મોતિચંદ		"	૧૦૦	૧ ૧	એક પુરતક કંડાર છે. દાન સુવિશ્વરૂપની તથા કમલ સુરિ- શરણની એક આરસની મૂર્તિ છે. તથા ચોવીસી પટ આદિના છે.
શ્રી લાલચંદ મોતિચંદ ૧૯૬૩	શ્રી ક્રીડાચંદ લાલચંદ		"	૧૫૦	૨	એક લાયકેરી છે. એક આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંઘ ૧૮૬૫ લગભગ	શ્રી સાતિનાથજી ભગવાનની પેઢી દુસરી-શ્રી ઇગ્નનાથ લાલુભાઈ		"	૪૫૦	૨ ૧	એક લાયકેરી છે. એક કૃષ્ણ- સાગર યાત્રાકાર છે. પાંચ આદિના ચોવીસી પટ છે. સ. ૧૨૦૧ ની સાલની ધાતુની પાર્શ્વનાથજીની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી ભાલુભાઈ નાનચંદ		જારી	૧૦૦	૧	બે આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૭૫ લગભગ	પ્રેમચંદ કવેરચંદ		"	૧૦૦	૧	
વીરચંદ રામકરણ દમણ- વાળા ૧૮૧૭ લગભગ	દુસરીઓ રામચંદ કવેરચંદ	૧૮૫૭	"	૬૦૦	૨	એક લાયકેરી છે. સાત આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૪૫ લગભગ	શ્રી લાલચંદ પ્રેમચંદ		"	૫૦	૧	બે આદિના ચોવીસી પટ છે. ઉપરના ભાગમાં દેરાસર છે.

નંબર	આશુ નામ.	કેશી.	રેલવે કોડીંગ.	પાર્ટ એમ્પ્લોય.	ખાંધણી.	મુળનામ	મતિમાત્રની સંખ્યા
૬૧૩	પારડી (કેશી)	એકરડીટ	પારડી ૧૧ મા. ફર	પારડી	ધાખાખ	અંદમણ	ધાખા-ધાવ ૭-૧૨
૬૧૪	ભચવાડા	ભવરમાં	ઉલ્લાડા ૨૧ મા. ફર	ભચવાડા	દિખરખ	અછતનાથ	૬-૭
૬૧૫	વાપી	"	દમણરોડ	વાપી	"	"	૪-૧૨
૬૧૬	દમણ	વાણિયાવાડ	દમણરોડ ૭ મા. ફર	દમણ	ધાખાખ	આદિનાથ	૧૭-૩૦
૬૧૭	અંજારી	રોડ રાયચંદ્રુલાખચંદને ત્યાં	કરમણે ૧ મા. ફર	અંજારી (બીલાડ)	ધર	શુવિધિનાથ	— ૧
૬૧૮	કરીગામ	સરદારમણ નવસાઇને ત્યાં	બીલાડ ૧૧ મા. ફર	કરીગામ (બીલાડ)	"	અંદમણ	— ૧
૬૧૯	કચુલા	ગામનાકેડે	બીલાડ ૮ મા. ફર	કચુલા	"	"	— ૧
૬૨૦	દવીએર (દોવીયર)	ગામમાં	ઉંમરગામરોડ ૪ મા. ફર	દવીએર	ધાખાખ	વિમળનાથ	૨-૩
૬૨૧	બોરડી	ભવરમાં રોડ અમલભાગી મિલ પાસે	ગોલવડ ૨ મા. ફર	બોરડી	"	શાંતિનાથ	૧-૩
૬૨૨	ગોલવડ	ભવરમાં	ગોલવડ ૦૧ મા. ફર	ગોલવડ	"	આદિનાથ	— ૭
૬૨૩	દલાલ	"	દલાલરોડ ૨ મા. ફર	દલાલ	ધૂમડખ	અંદમણ	૪-૧૨
૬૨૪	સામટાળંદર	ગામમાં	૪ મા. ફર	સામટાળંદર	ધાખાખ	પાશનાથ	— ૫
૬૨૫	વાંઝ	દેનાસરવાળુ કમિયું	ચવીન ૨૧ મા. ફર	વાંઝ	દિખરખ	અછતનાથ	૫-૩
૬૨૬	કરચલીઆ	ગામમાં	નવસારી ૧૮ મા. ફર	ચકુવા	"	અંજાનનાથ	૫-૭

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પછીવહારનું નામ.	સંવત્	કેસરની સ્થિતિ.	કંઠાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ-અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીરામદે રામકરણ દમણ-વાળા ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકે નવલચંદ નેમચંદ	૧૬૬૧	સારી	૭૧	૨	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૮	અમરચંદ રામજી		"	૭૫	૧ ૧	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીકે નાથાલાલ ખુમચંદની વિધવા બાઈ મઠા ૧૮૬૧	શ્રીકે ધનરાજજી ખીમચંદજી		"	૧૦૦	૨ ૧	એક ધાતુના ઓતમ સ્વામીની મંદિર છે. એક માંદીનો એવીસી ૫૮ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૦	શ્રીકે કેસરીચંદ મોતિચંદ	૧૮૬૦	"	૧૫૦	૧ ૧	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીકે રામચંદ શુભામચંદ ૧૮૮૦	શ્રીકે રામચંદ શુભામચંદ		"	૭૫		
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	શ્રીકે સરદારમણજી નવસાજી	મ. ના. ૧૬૬૮	સાધારણ	૫૦		
શ્રીકે અમરચંદજી ખુમચંદજી ૧૮૬૧	શ્રીકે દલીચંદ મૂળચંદ		"	૧૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૬	જગનલાલજી દળદીપલજી	૧૮૦૩	સારી	૩૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૮ લગભગ	શ્રીકે રાજમલજી મુળજી		"	૨૦૦	૧	એક કૅન રાસાધિયારક મંડળ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૨	શ્રીકે ભરસારાજી કરજીચંદજી		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૨	શ્રીકે મનોહરરાજ સિવરાજ		"	૨૫૦	૧ ૧	એક લાયબ્રેરી છે. ઉપરના ભાગમાં મંદિર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦	કેવળચંદ કૃષ્ણચંદ		"	૧૦૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૪૫	શ્રીકે જીવજીલાલ કપુરાજી	મ. ના. ૧૮૧૨	"	૨૫	૧	એક કૅન પુસ્તકાલય છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૭	જીભાભાઈ કપુરાજી	મ. ના. ૧૮૪૫	"	૨૭૫	૧	શ્રી વલ્લભવિજયજી કૅન પુસ્તકાલય છે. ૧ મુડ મંદિર છે.

નંબર	મથન નામ	કેશ.	કેલે સ્ટેશન.	પાટ સ્ટેશન.	પ્રાંત.	પ્રાંતનાયક	પ્રતિબાજીની સંખ્યા
૬૨૭	ચાતમ	આમમાં	નવસારી ૧૧ મા. ફર	સાતમ	ધર	કાંતિનાયક	પાવાણ-પાટ — ૧
૬૨૮	અણ્યામ	"	૮ મા. ફર	અણ્યામ	"	આદિનાયક	— ૩
૬૨૯	દાંકલ	"	રાનકુવર ૪ મા. ફર	દાંકલ	"	અનંતનાયક	૩— ૨
૬૩૦	આલીપોર	"	મીખલી રોડ ૧ મા. ફર	આલીપોર દેવામ	"	પાશ્વનાયક	૩— ૩
૬૩૧	સીસોદરા	કમળ કુળિયુ	નવસારી ૫ મા. ફર	સીસોદરા	શિખરબંધ	કુચુનાયક	૧— ૨
૬૩૨	"	રોડ વાણી કમળના મકાનમાં	"	"	ધર	પાશ્વનાયક	— ૧
૬૩૩	વાધવધરા	રોડ ગાંધીજી ગોવિંદના મકાનમાં	કૂચરી ૫ મા. ફર	કૂચરી	"	વાસુદેવ સ્વામી	— ૧
૬૩૪	કરાડી	વાણિવાના મટોલમાં	નવસારી ૭ મા. ફર	કરાડી	"	મલિનાયક	૩— ૪
૬૩૫	બાંદ	અબરમાં	નવસારી ૧ મા. ફર	બાંદ	"	આદિનાયક	૩— ૩
૬૩૬	અબરામાં	જીપરાડ	વેડાણ ૨ મા. ફર	અબરામાં	શિખરબંધ	કુચુનાયક	૩— ૨
૬૩૭	પનાર	આમમાં	અમલસાડ ૩ મા. ફર	પનાર	ધર	પાશ્વનાયક	૧— ૧
૬૩૮	કઠોલી	સોનીવાડ	"	કઠોલી	"	મહાવીરસ્વામી	૩— ૨
૬૩૯	બેરવાલ	બેરવડ બીચવંદના મકાનમાં	ઉડવાડા ૮ મા. ફર	પરીઆ	"	પાશ્વનાયક	— ૧
૬૪૦	અંબાલ	આમમાં	૬ મા. ફર	અંબાલ	શુભરબંધ	"	— ૧
૬૪૧	નરોલી (કમળ)	રોડ નંદાલ રતનાના મકાનમાં	કમળરોડ ૮ મા. ફર	સેલવાડ	ધર	ચંદ્રમણ	૨— ૨

બાંધવનારનું નામ તથા સંવત.	પટ્ટીવટકોનું નામ.	વંખના સંવત.	દરજાકરની સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ અથ શ્રેણી.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	ખીસચંદ બલાજી	ચુ. નં. ૧૮૩૩	સારી	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૧	ભગવાનજી કીરાજી	૧૫૨૮	"	૭૫		
શ્રીસંધ ૧૯૮૦ હાથભગ	દેવીચંદ જેચંદ		"	૧૦૪	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	ભગવાનદાસ રામચંદ		"	૧૫૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	ગોવિંદજી અમરાજી		"	૧૫૦	૧	એક પુસ્તક ભંડાર છે.
શેઠ વાલજી દલાજી ૧૯૭૪	શેઠ વાલજી દલાજી		"			એક ૫૨ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	શેઠ ગાંડાભાઈ ગોવિંદભાઈ		"	૩૦		
શ્રીસંધ ૧૯૪૫	અમનભાલ રામચંદ		"	૨૬	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ હાથભગ	બીખાભાઈ ડાભાભાઈ		"	૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	શેઠ બીખાભાઈ વીરચંદ		"	૨૩	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૪	શેઠ કૃષીરચંદ ડાભાભાઈ		"	૮૦		
બાઈ મોતી	શેઠ ડાભાભાઈ વરસભજી		"	૧૫		
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	શેઠ જેચંદ ખીસચંદ		"	૧૨૫		એક પુસ્તકાલય છે.
શેઠ તારાચંદ જેતાજી	શેઠ હિતચંદ જેતાજી		"	૧૨૫		એક એન લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીજીધ		"	૫૦		

નંબર	માન્ય નામ	ઉઠાણ	ફેલે રેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	આંશી.	મુળનાયક	પ્રતિભાજી સંખ્યા
૬૪૨	મુંગઈ	સે-ડહરેટ રોડ	મર્નારોડ	ગીરગાંવ નં. ૪	શિખરખંધ	મંદમણી	પાપાણ-પાણ ૪-૧૫
૬૪૩	"	લીટલગીબસ રોડ મથળાર હોલ	આન્ટ રોડ	મથળાર હોલ નં. ૬	ધર	પાર્શ્વનાથજી	— ૨
૬૪૪	"	રીબરોડ બાણુનું દેરાસર	"	"	શિખરખંધ	અપભદેવજી	૨૪-૧૯
૬૪૫	"	નારાયણ ડાબોલકર રોડ જીવત નિવાસ	"	"	ધર	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	— ૪ ૧
૬૪૬	"	વાલકેશ્વર રોડ	"	"	ધાખાખંધ	સુપાર્શ્વનાથજી	૧૦-૫
૬૪૭	"	મરીન ક્રાઇવ ઈશ્વર નિવાસ	મરીનવાડન	મુંગઈ નં. ૧	ધર	આદિનાથજી	— ૭
૬૪૮	"	અનંત નિવાસ ભાતખખર	મરજીદ બંદર	ગાંડવી નં. ૩	"	"	— ૨
૬૪૯	"	મહાબળ એસોસીએશન પટવા ચાલ	મુંગઈ	"	"	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	— ૭
૬૫૦	"	ઝવેરી બખર	"	"	ધાખાખંધ	મહાવીરસ્વામી	૬-૭
૬૫૧	"	જુલાલવાડી	બોમ્બે સેન્ટ્રલ	મુંગઈ નં. ૪	શિખરખંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૩૭-૩૩
૬૫૨	"	ધાયધૂની	"	મુંગઈ નં. ૩	"	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૮૩-૧૪૪
૬૫૩	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૩૪-૩૯
૬૫૪	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૨૦-૪૬
૬૫૫	"	લાલબાગ જીલેશ્વર	"	ગીરગાંવ-૪	ધાખાખંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૮-૪૬
૬૫૬	"	"	"	"	શિખરખંધ	મહાવીરસ્વામી	૧૧-૨

અવાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટનારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દશકરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપાધિ અથવા શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રી વાઠીલાલ સારાભાઈ ૧૯૮૬ મહા. સુ. ૫	કમીટી		સારી	૨૦૦૦૦	૧	એક લાયબેરી છે.
શ્રી માણેકલાલ ચૂનીલાલ ૧૯૯૭	માણેકલાલ ચૂનીલાલ જે. પી.		"			
બાલુ ભગીચંદ્ર પનાલાલ	બાલુના દેરાસરના દુરદીઓ		"		૧	અગિયારો ફોટો લેવા લાયક છે.
"	બાલુ મોહનલાલ પનાલાલ		"			એક પાનાની તથા બે રફટિકની પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ વૈ. સુ. ૭	શ્રીસંધ		"			
શ્રી કાંતિલાલ હર્ષિરલાલ ૧૯૬૬ માગસર સુ. ૩	શ્રી કાંતિલાલ હર્ષિરલાલ		"			છટે માળ છે.
ભદ્રમીચંદ્ર હીરજી ૧૯૬૩	શા. ભદ્રમીચંદ્ર હીરજી		"			પાંચમે માળ છે.
ગણેશમલજી સોભામલજી કોટવાળા	ગણેશમલજી સોભામલજી કોટવાળા		"			
શ્રીસંધ ૧૯૭૩	અવેરી ભાઈ દેરાસર કમીટી		"			બે રફટિકની પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ	કમીટી		"		૧	એક રફટિકની પ્રતિમા છે.
શ્રી મોતિલા	"		"		૧	એક રફટિકની પ્રતિમા છે. બીજા પર સુંદર ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૮ આ. સુ. ૧૦	"		"		૧	
શ્રીસંધ	"		"		૧	
શ્રી મોતિલા	"		"		૧	મોહનલાલજી જેન સેટ્રલ લાયબેરી છે.
શ્રી લાલજી હીરજી ભામ-નરવાળા ૧૯૬૧	"		"			

નંબર	આમલ નામ	ટેકાફ.	વેલ્વ રેજીસ્ટ.	પોસ્ટ એમ્પ્લોયમેન્ટ.	બાંધણી.	મુળનાથક	પ્રતિભાષના સંખ્યા
૬૫૭	મુંબઈ	પામધૂતી બીડીંગલર	બોમ્બે સેન્ટ્રલ	મુંબઈ નં. ૩	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	પામધૂ-પાડ ૪૨-૬૬
૬૫૮	"	"	"	"	"	તેમિનાથજી	૧૮-૧૫
૬૫૯	"	મહાવીર જીન વિશ્વાલય ગોવાલીઆ રેકોર્ડ	આન્ડરોડ	આન્ડરોડ	લૂમટખંધ	વાલુપુલજી	૩-૪
૬૬૦	"	ગોવાડી સંદેશ	અન્ડરોડ	અન્ડરોડ	ધાળાખંધ	કલ્યાણ પાર્શ્વનાથજી	-૮૮
૬૬૧	"	નરસીનાથ રટ્ટીટ	મરહુમ બંદર	મંદીરી નં. ૬	શિખરખંધ	અન્ડરનાથજી	૭૦-૫૧ ૬૮
૬૬૨	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૮-૨૬
૬૬૩	"	રમેશસદન જમસેદજી તાતાશીડ	ચર્ચગેટ	ચર્ચગેટ	ધર	અણતનાથજી	- ૨
૬૬૪	"	લુદાચાલ મનદર બીલડીંગ	મરીન લાઈન્સ	મુંબઈ નં. ૨	"	શાંતિનાથજી	- ૩
૬૬૫	"	પ્રિન્સેસ રટ્ટીટ ડેવરજી મેન્શન	"	"	"	અણતનાથજી	- ૪
૬૬૬	"	હુલિયન એક્સચેન્જ બીલડીંગ	બોમ્બે સેન્ટ્રલ	"	"	મુનિસુમત રવામા	- ૫
૬૬૭	"	મંપાચલી શેડ કીકબાઈ પ્રેમચંદની મકાનમાં	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	- ૮
૬૬૮	માઠુંગા	શાંતિનિકતન વીનસેન્ટ રોડ,	માઠુંગા જ. આર્થ. પી.	માઠુંગા	"	પદમજી	- ૪
૬૬૯	"	નગીન નિવાસ જમ્બે જમ્બે રોડ	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	- ૩
૬૭૦	"	કોન્સ સરકમ શેડ કીકબાઈ પ્રેમચંદની ચાકી	કોન્સ સરકમ	"	"	ધર્મનાથજી	- ૬

અગ્રવાનનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેખના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કૌભાની વસ્તી.	કેપા- વર્ષ અથ રાખા.	વિશેષ નોંધ
શેઠ મોતિલા ૧૮૭૬	કમીટી		સારી		૧	એક લાયબેરી છે. બીજી પર પ્રાચીન ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ	"		"		૧	
જીવાભાઈ ૧૮૭૧	મહાવીર લેખ વિવાલધની કમીટી		"			
શ્રીસંધ ૧૮૮૮	કાલાભાઈ પ્રેમચંદ		"			
શેઠ નરસી નાથા ૧૮૮૬	અનંતનાથજી અગવાનના દેરાસરના દરેડીઓ		"			ત્રણ રફટિકની પ્રતિમાઓ છે. એક કસ્ટોડિયન પુસ્તક
શ્રીસંધ	કમીટી		"			અંકાર તથા લાયબેરી છે.
વડોલ ઇકસભાઈ જુદરભાઈ શ. ૧૮૮૩ આ. સુ. ૭	વડોલ ઇકસભાઈ જુદરભાઈ		"			પંચમા અળવે છે.
શેઠ મોતિચંદ ગિરધરલાલ કાપડિયા	શેઠ અંતલાલ મળચંદ		"			ચીને માળ છે.
પોપટલાલ અમરચંદ	અળચંદ જુસાખીદાસ		"			ચીને માળ છે.
શેઠ જીવતલાલ પ્રતાપશી	જીવતલાલ પ્રતાપશી		"			
શેઠ કીશાભાઈ પ્રેમચંદ	શેઠ કીશાભાઈ પ્રેમચંદ		"			ચીને માળ છે.
શેઠ રવજી સોજપાલ ૧૮૬૫	શેઠ રવજી સોજપાલ		"	૧૫૦૦૦		"
શેઠ અગવાનદાસ હરખચંદ ૧૮૬૭ આ. વ. ૧૦	અગવાનદાસ હરખચંદ		"			ચીને માળ છે.
શેઠ કીશાભાઈ પ્રેમચંદ શ. ૧૮૬૭	શેઠ કીશાભાઈ પ્રેમચંદ		"			"

નંબર	ગ્રામજી નામ	કેશબં.	ફેલે રેકોર્ડ નં.	પાટ એપ્રોક્સ.	બાંધણી.	મુળનાયક	મનિમાણની સંખ્યા
૬૭૧	મુંબઈ	ઝેન દેરાસર કોટમાં	મોરીખંદર	કોટ	સિખરખંધ	શાંતિનાથજી મેડા ઉપર	પાપાણ-પાટ ૨૧-૪૨
						મહાવીરસ્વામી	
૬૭૨	દાદર	ઝેન દેરાસર	દાદર (બી. બી.એ-૩ સી. આઈ)	દાદર	"	શાંતિનાથજી	૧૬-૧૮
૬૭૩	ભાઈદર	બખરમાં	ભાઈદર ના મા. દર	ભાઈદર	"	પાર્શ્વનાથજી	૩-૩
૬૭૪	વાંદરા	"	વાંદરા ના મા. દર	વાંદરા	"	ચંદ્રમણજી	૪-૧
૬૭૫	વીલે પારલે	વીલાપારલા કનુખાન રોડ	વીલેપારલે	વીલેપારલે	ધાખાખંધ	મિનામણિ પાર્શ્વનાથજી	૩-૪
૬૭૬	અગાશી	ઝેન દેરાસર	વીરાસ ૩ મા. દર	અગાશી	સિખરખંધ	મુનિસુત સ્વામી	૨૦-૧૦
૬૭૭	સાન્તાક્રુઝ	"	સાન્તાક્રુઝ રેકોર્ડ નં.	સાન્તાક્રુઝ	"	કૃષ્ણનાથજી	૩-૬
૬૭૮	મલાડ	કેવડરબુ મુળાઈની વાડી	મલાડ	મલાડ	ધૂમટખંધ	જગદેશભ પાર્શ્વનાથજી	૩-૬
૬૭૯	"	ચંદ્રાવતી નિવાસ ફક્તરી રોડ	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	— ૨
૬૮૦	અધેરી	બોલીલાલ લહેરમંદો ખંજભો અરખાન રોડ	અધેરી	અધેરી	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૬૮૧	"	પંડુગલી ઝેન દેરાસર	"	"	ધૂમટખંધ	ચંદ્રમણજી	૩-૬
૬૮૨	"	સંધવીવીલા	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૪
૬૮૩	"	રોડ પાપટલાલ પારશીના ખંજભામાં	"	"	ધૂમટખંધ	કેવલનાથજી	— ૧૦

અધ્યાપનનિનુ નામ તથા સંવત.	પદવી/કક્કાસંનુ નામ.	સંવતના સંવત.	દેરાસરની રિવાજ.	ગંજાની વસ્તી.	ઉપા-કર્મ-અથ શાગા.	વિશેષ મેંધ
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	કમીટી		સારી	૧૦૦૦	૧	એક શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મૂર્તિ છે.
આગરતડ શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શાંતિનાથજીની પેદી		"	૩૦૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	શેઠ ખેચરાજ ભાભાજી		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	શેઠ નવલાલ ભગવાનજી		"	૨૫૦	૧	મેકાપર ખજુ દેરાસર છે.
શેઠ હીરાલાલ બંદારદાસ ૧૯૮૪	શેઠ હીરાલાલ બંદારદાસ		"	૮૦૦	૧	
શેઠ મોતિલા ૧૮૯૨	ગોડી પાઈનાથજીના દેરાસરના દૂરડાંઓ		"	૫૦૦	૧	૩ મુંબઈમાં આ પ્રાચીન તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૪	દેરાસરની કમીટી		"	૭૦૦	૧	
દેવદરજી મૂળજી ૧૯૭૯	ગોડીજીના દેરાસરના દૂરડાંઓ		"	૩૦૦	૧	૨ દેરાસરમાં કાચનું કામ તથા ચિત્રકામ સુદર છે.
બાલુભાઈ ખીમચંદ	બાલુભાઈ ખીમચંદ		"			પહેલે માળ છે.
શેઠ ભોગીલાલ સહેરચંદ	શેઠ ભોગીલાલ સહેરચંદ		"		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૮ ને સુ ૬	કમીટી	૧૯૮૮	"	૫૦૦	૧	
શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ સંધવી ૧૯૭૫	શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ		"			નગીનદાસ કરમચંદના બંધુલાના પહેલે મંજ્ય છે.
શેઠ ચૂનીલાલ ધારદીભાઈ ૧૯૬૨	ચૂનીલાલ લખમજીજી		"			નીચે સેન્ટીટરિયમ છે.

નંબર	આખડું નામ	કેસલું	રેલવ સ્ટેશન	ચોટ એમ્પ્લિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૮૪	અધિરી	શેઠ યેલાભાઈ કરમચંદ	વીસેપારલે	વીસેપારલે	ધર	પાર્શ્વનાથજી	પાપાણ-ધાણ — ૩
૧૮૫	"	નલભાઈ શેઠ જુનું દેરાસર	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૧
૧૮૬	જુલુ	શેઠ કીશભાઈ પ્રેમચંદના બંધુભાઈ	"	"	"	ચંદ્રમુલજી	— ૧
૧૮૭	ભાવખલા	ભવલેન	ભાવખલા	ભાવખલા	શિખરબંધ	આદિનાથજી	૨૨—૭૬
૧૮૮	પરેલ	ભાવખામ લાલવાડી	પરેલ	પરેલ	"	સુવિધિનાથજી	૮—૮
૧૮૯	કોલાખા	જેન દેરાસર રાખાડકર ફરીદ	કોલાખા	કોલાખા	ધાખાબંધ	શાંતિનાથજી	૭—૪
૧૯૦	માદીમ	જેન દેરાસર કેસરી કોસલેન	માદીમ ૦૧ મા. દૂર	માદીમ	ભૂમકબંધ	આદિનાથજી	૬—૮
૧૯૧	પરેલ	શેઠ ગોકળભાઈ મુળચંદ હોતરેલ	એટલી-ન્ટેટન શેઠની નજદીક	પરેલ	ધર	પાર્શ્વનાથજી	— ૫
૧૯૨	મીચપોકલી	ડીભાઈલ શેઠ દરરવાલા મિલકીત નં. ૧૨	મીચપોકલી	જેકમસરકલ	"	શાંતિનાથજી	— ૫
૧૯૩	કુરલા	નુ મેલપોડ	કુરલા ૦૧ મા. દૂર	કુરલા	"	"	— ૨
૧૯૪	"	જૂની ભઠ્ઠી પાસે	"	"	શિખરબંધ	પાર્શ્વનાથજી	૫—૧
૧૯૫	ધાટોકાપર	દેરાસરલેન	ધાટોકાપર ૦૧ મા. દૂર	ધાટોકાપર	"	જીવલ પાર્શ્વનાથજી	૭—૧૦
૧૯૬	"	નવરોજલેન	"	"	ધર	પાર્શ્વનાથજી	— ૧
૧૯૭	ભાંડુપ	આમારોડ કચ્છીદરા જોસવાલ સેન્ટ્રિયમ	ભાંડુપ ૦૧ મા. દૂર	મુલક	શિખરબંધ	આદિનાથજી	૩—૩
૧૯૮	મુલક	સુવાળા સેન્ટ્રિયમની સામે	મુલક	"	ધર	વાસુપુત્રજી	૩—૩

અધ્યાપનારનું નામ અથવા સંસ્થા	વહીવટદારનું નામ	લેખના સંખ્યા	કુશલરની સ્થિતિ	ફોટોની વસ્તી	ઉપા- ધ્યક્ષ નામ	વિશેષ નોંધ
શ્રી ષેક્ષાભાઈ કરમચંદ	મોસવાભની કમીટી		સારી			
શ્રી સંધ	મારવાડી સંધ		"			
શ્રી ડીકાભાઈ પ્રેમચંદ	શ્રી ડીકાભાઈ પ્રેમચંદ		"			પહેલે મળે છે
શ્રી મોતિયા ૧૮૮૫	શ્રી મોતિયા		"		૧ ૧	
શ્રી સંધ ૧૯૮૨	કમીટી		"	૫૦૦૦	૧	
શ્રી સંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"		"	૩૦૦		
શ્રી સંધ ૧૯૫૦ લગભગ	"		"	૨૦૦	૧	મેડા પર છે.
શ્રી ડીકાભાઈ મુળચંદ ૧૯૦૬	મીનુભાઈ મળિયાલ		"	૨૦૦		
શ્રી સંધ ૧૯૭૫ લગભગ	શ્રી સંધ		"	૨૦૦		નોંધ માળ છે.
શ્રી સંધ ૧૯૮૫	હનુરીમલ તેમજ		"	૨૫૦	૧	બોર્ડ માળ છે.
શ્રી સંધ ૧૯૬૦	શ્રી અરેચંદ નંડુજી		"		૧	કાચનું કામ સારું છે.
શ્રી ડીકાભાઈ મુળચંદ શ્રી સંધ ૧૯૮૬	શ્રી રવજીભાઈ સોળખાળ		"	૮૦૦	૧	બોર્ડ માળ પણ દંડાસર છે.
પરમાનંદ રતનજી ૧૯૬૫	પરમાનંદ રતનજી		"			ચાંદે માળ છે.
અનંતનાથજીની પેઢી તરફથી ૧૯૬૭	અનંતનાથજીની પેઢી યુનિટ		"	૨૦		એક વિદ્યાળ સેનીયરિયમ છે. ઉત્તરવાની સગવડ છે.
શ્રી સંધ ૧૯૭૫	શ્રી સંધ		"	૨૫૦	૧	એક લાયબ્રેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ.	કેશિક.	કેલેન્ડર ફેરેટાન.	પ્રારંભ એપ્રિલ.	અંતર.	મુળનાયક	પ્રતિભાવની સંખ્યા
૬૬૬	હાથા	કેન દેરાસર	હાથા ૧ મા. ફર	હાથા	ધામાળખ	આદિનાયક	પાપાથ-ધાક ૧૨—૫
૭૦૦	ભીવડી	નવીઆલ	હાથા ૧૦ મા. ફર	ભીવડી	ધર	સુપાથનાયક	૩—૭
૭૦૧	પનવેલ	ભાનર પોં	સુમરા ૧૮ મા. ફર	પનવેલ	ધામાળખ	પદમજી	— ૨
૭૦૨	પેન	ભાનરમાં	ખોપોલી ૨૦ મા. ફર	પેન	„	આદિનાયક	૫—૩
૭૦૩	ગોપનાડ	„	ધરમતર બંદર ૨ મા. ફર	ગોપનાડ	„	પદમજી	૫—૫
૭૦૪	અલીયામ	„	રેવડ બંદર ૧૪ મા. ફર	અલીયામ	ધૂમટખ	સાતિનાયક	૩—૧
૭૦૫	રેવડા	„	૨૩ મા. ફર	રેવડા	ધામાળખ	સુપતિનાયક	— ૫
૭૦૬	રેઠા	„	રેઠા બંદર ૦૧ મા. ફર	રેઠા	ધર	સોતલનાયક	— ૨
૭૦૭	નાયથાથા	„	ધરમતર બંદર ૧૮ મા. ફર	નાયથાથા	શિખરખ	અંદમજી	૬—૮
૭૦૮	મેલુસા	„	૧૬ મા. ફર	„	ધર	„	— ૧
૭૦૯	પાલી	„	૨૪ મા. ફર	પાલી	ધામાળખ	આદિનાયક	૧—૧
૭૧૦	પાલનપુર	સાતિનાયકના દેરાસરનો વાસ	પાલનપુર	પાલનપુર	„	સાતિનાયક	૧૪—૫૮
૭૧૧	„	„	„	„	શિખરખ	મહાવીર સ્વામી	૫—૧૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	ફેનાની વસ્તી.	ઉપા-અવ	ધર્મ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી મેઝા રામજી ૧૯૧૦	શ્રીસંધ		સારી	૫૦૦	૧		એક લાયસેરી છે
શ્રીસંધ ૧૯૧૫	અમલાનજી એકમજી	૧૭૦૧	સાધારણ	૨૦૦	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૪	વ્રજસીરામ ચોતિરામ કરાઈ		"	૧૦૦	૧	૧	એક લાયસેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૫	શ્રી દિગ્ગજભાઈ અમરજી		સારી	૧૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	અનરાજ ટેકચંદ	૧૯૪૨	"	૧૨૫	૧	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૪	પનાજી જીવાજી	૧૯૨૧	"	૨૫	૧	૧	"
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	શ્રી નવાજ મોરાજી		સાધારણ	૬૦			"
શ્રી મીમનાજી ગુલામચંદ ૧૯૬૫	શ્રી મીમનાજી ગુલામચંદ		"	૮૦			"
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	જીગમજી દલીચંદ	૧૯૩૩	સારી	૧૨૫			
શ્રીસંધ ૧૯૨૫	જીવરાજી રાવચંદ		સાધારણ	૨૦			
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	દસરાજ સુખજી	૧૯૨૧	"	૮૦		૧	
શ્રીસંધ	શ્રીસંધ		સારી	૩૩૦૦	૧૦	૭	ફેન વિદ્યોતજીક લાયસેરી છે. સં. ૧૩૩૬ની સાલની
							સરસ્વતીની એ સુંદર મુર્તિ-આ છે. નાનો માળ પણ
							દેરાસર છે.
દેરાસરના ઉત્તમજીની ધર્મશાળી મેનાભાઈ	"		"				૧૧ માં મુર્તિ આ માળની આ દેરાસરમાં છે.

નંબર	મામલું નામ	ડેકાથ	કેસે રેસીડ.	ચાકર કોપિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	મનિમાલની સંખ્યા
૭૧૨	પાલનપુર	મોહા ફેરાચરનો વાસ	પાલનપુર	પાલનપુર	સુમટખે	પદ્મવિયા પાચનાથજી	પાપાજી-પાટ ૬૧-૪૫
૭૧૩	"	"	"	"	"	મયભદ્રજી	૧૮-૧૨
૭૧૪	"	"	"	"	"	મેમિનાથજી	૩૭-૩૬
૭૧૫	"	પારેખનો વાસ	"	"	ધર	કપ્પાજી પાચનાથજી	— ૪
૭૧૬	"	કપાલપુરા	૨ મા. ફર	"	સુમટખે	સંભવનાથજી	૮-૮
૭૧૭	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૬-૩
૭૧૮	"	કાયરી	"	"	"	સાંતિનાથજી	૫-૭
૭૧૯	"	પ્રેમચંદ પારેખનો વાસ	"	"	"	આદિનાથજી	૧-૭
૭૨૦	"	"	"	"	ધર	ગનિધિનાથજી	— ૩
૭૨૧	"	દાવર પાસે	"	"	"	આદિનાથજી	૧-૭
૭૨૨	"	કોન ભોડિય	"	"	"	સાંતિનાથજી	— ૨
૭૨૩	બગાણા	બખરમાં	કેમરદરી ૨ મા. ફર	"	પાળાખે	મહાવીરચામી	૧-૫
૭૨૪	કાભેલા	ગામમાં	અગીરમ ૨ મા. ફર	અગીરમદ	શિખરખે	સાંતિનાથજી	૧-૧
૭૨૫	વાસણા (બગાણા)	બખરમાં	કેમરદરી ૧ મા. ફર	કાણોદર	ધર	વાસુકીજી	— ૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફસલની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા- અથ	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રીસંધ		સારી				૧૩૨૫ ની સાલની અગિયાર દેવીની સુદર મંતિ છે. પ્રવાહન
							રામની ભૂમી આરસની પ્રતિષ્ઠા છે.
૨૧	૨૧	૨૧					
૨૧	૨૧	૨૧					સં. ૧૩૫૨ની સાલની મુહુરત્ત યુગલની સુદર મંતિ છે.
પારેખ કરમચંદ મયાચંદ ૧૯૪૩	પારેખ ૩ ભાજાઈ તમીનદાસ						
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	ભોજામચંદ મુરમચંદ						
૨૧	૨૧	૨૧					
શ્રીસંધ ૧૯૫૭	મંગળજી ભટ્ટમીચંદ						
મોઝા પારેખ ૧૮૫૦ લગભગ	પ્રેમચંદ પારેખ						
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	મીચનસાલ મંગળજી						
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	ચેદ ગજલદાસ ટોકરલી						
શ્રી પાસનપુર જૈન વિદ્યાલય	શ્રી પાસનપુર જૈન વિદ્યાલય				૧		એક લાયકેરી છે. ૬૧ અબ્યા- સીમા અબ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૨	શ્રીસંધ			૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	૨૧		સાધારણ	૮		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	(મહેશ્વરભાઈ)		સારી	૪૦	૧		

નંબર	ગાંધી નામ	કેશી	ફેલો રેકર્ડ નં.	ધારક ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૩૨૬	કાચીદર	બબરમાં	ઉમરમી ૧૧ મા. ફર	કાચીદર	ધૂમટખંધ	આદિનાયક	પાપાણ-ધાર ૧— ૩
૩૨૭	મીડાતર	આમમાં	બબરમી ૩ મા. ફર	બબરમી	કાચીખંધ	કુલુનાયક	૧—
૩૨૮	સરોતરા	બબરમાં	બબરમી ૬ મા. ફર	"	"	કાલિનાયક	૨— ૧
૩૨૯	ચાંચા	"	કાચી ૨ મા. ફર	મેતા	ધૂમટખંધ	પાચીનાયક	૭— ૪
૩૩૦	મેતા	"	" મા. ફર	"	"	બાદનાયક	૪— ૩
૩૩૧	ચિત્રાસુધી	"	ચિત્રાસુધી	પાલનપુર	ધર	આદિનાયક	૧— ૨
૩૩૨	મલાખા	"	૪ મા. ફર	"	"	પાચીનાયક	૧— ૧
૩૩૩	બુધ	"	કાચી ૩ મા. ફર	મેતા	ધૂમટખંધ	ચક્રમુખ	૪— ૫
૩૩૪	સાલમ	"	કાચી ૫ મા. ફર	"	ધામાખંધ	પાચીનાયક	૧— ૫
૩૩૫	જુલેદી	"	પાલનપુર ૧૦ મા. ફર	પાલનપુર	ધર	આદિનાયક	૨— ૨
૩૩૬	દત્તીવાલા	"	૨૦ મા. ૨	"	કાચીખંધ	"	૫— ૧૩
૩૩૭	પાંચાના	"	દીવા ૩૨૫ ૧૮ મા. ફર	પાંચત	"	"	૪— ૬
૩૩૮	દાહરવાડા	"	કાચી ૪ મા. ફર	મેતા	ધૂમટખંધ	કાલિનાયક	૨— ૫
૩૩૯	પટોસા	"	૫ મા. ફર	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧— ૨
૩૪૦	ચાંચા	બબરમાં	૭ મા. ફર	"	"	કાલિનાયક	૧— ૨

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસસની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	કેપા. અમ.	ધર્મ-શ્રાવણા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	શ્રીસંધ		સારી	૧૫	૧		કુચલ દુરેલો લેવાથી પાણી ૫૩ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		આધારણ	૧૬	૧		
"	સા. ઉચાટ અમરાઇ		સારી	૨૦	૧		એક ચોપીસ ભિખનો ૫૮ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીસંધ (મંચળાઇ ઇપર)		"	૫૦	૧	૨	કુચલમાં પાર્શ્વનાથ મહાન્યા છવન પ્રસન્નના બિલો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૮	શ્રીસંધ (મંચળાઇ લક્ષ્મીભાઈ)		"	૧૨૫	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	શ્રીસંધ		"	૪૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૧૦	"		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૧૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૪૮	"		સારી	૧૨૫	૧	૧	સં. ૧૧૬૮ એક પાણી પ્રાચીન સ્થિતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"		આધારણ	૬૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૪૦૦ લગભગ	"		સારી	૧૪૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"	૧૮૮૮	"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૪	મોહનલાલ ગુલામચંદ		"	૮૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીસંધ		"	૪૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૧૪	"		"	૪૦	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેશીફ.	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ એમ.ડિસ.	ભાંડશુદ્ધી	મુળનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૭૪૧	પડાવ	ભાવરમાં	ચંડીસર ૫ મા. દુર	ગઢ	ધુમટખે	સમતિનાથજી	પાપાલ-કાક ૧-૩
૭૪૨	રાવપુર	"	ડીસા ૧ મા. દુર	ડીસા	"	આશિન દેવજી	૧૦-૮
૭૪૩	ગઢ	"	ચંડીસર ૪ મા. દુર	ગઢ	"	પાર્શ્વનાથજી	૬-૮
૭૪૪	કુશાસજી	"	૩ મા. દુર	"	ધર	શ્રીતળનાથજી	૧-૪
૭૪૫	ડીસા (જૂના)	"	ડીસા ૨ મા. દુર	ડીસા	ધુમટખે	આદિનાથજી	૨૫-૩૪
૭૪૬	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૮-૪૨
૭૪૭	ચંડીસર	"	ચંડીસર ૦૧ મા. દુર	ચંડીસર	"	આદિનાથજી	૭-૫
૭૪૮	વેડા	"	૩ મા. દુર	પાલજીપુર	ધર	"	૪-૬
૭૪૯	ખોડા	"	૧૧ મા. દુર	"	"	મહાવીરસ્વામી	— ૨
૭૫૦	ડીસા (નવા)	"	ડીસા ૦૧ મા. દુર	ડીસા	ધુમટખે	પાર્શ્વનાથજી	૪-૧૪
૭૫૧	આશિન	"	૪ મા. દુર	જૂના ડીસા	"	આદિનાથજી	૩-૪
૭૫૨	પડાવલ	"	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૩-૨
૭૫૩	બીસડિયાજી	આમ બહાર	ડીસા	ડીસા (નવા)	શિખરખે	તેમિનાથજી	૭-૩
૭૫૪	"	ભાવરમાં	"	"	ધુમટખે	"	૩-૧

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટાકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસાસરની રિયતિ.	કોનાની વરતી.	કેપા-અમ.	કર્મ-રેઝળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	જોટાલાલ રામચંદ		સારી	૧૦૦	૧	૧	ભીંતપર ખાર્ગિક ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૦ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૪૪૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"		"	૩૨૫	૧	૧	
પૂનભાઈ માનચંદ ૧૯૪૨	"	ચ. ના. ૧૯૧૧	આધારભૂ	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	"		સારી	૧૧૦૦	૬		
શ્રીસંધ ૧૯૩૨ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"		"	૨૦૦	૧	૧	એક રાતની અતિથા છે. એક લામજેરી છે. ભીંતપર
							કોન ખાર્ગિક ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૨ લગભગ	દુર્લભરામ માણેકચંદ		"	૭૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૭ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૧૦૦		૧	
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રીસંધ (જીખાલાલ નગીનદાસ)	ચ. ના. ૧૯૨૪	"	૪૦૦	૨	૧	કાચનું કામ સુંદર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૫ લગભગ	"		"	૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	"		"	૨૦	૨	૧	આ એક આવીન તીથ છે.
શ્રીસંધ	લક્ષ્મણાઈ રામચંદ	૧૮૬૨	"				

નંબર	ગાથાનું નામ	કેઠાણું	વેદનો સ્તરોત્તર	પોરો આકૃષ્ટ	આંશજી	મૂળનાથક	પ્રતિમાઓની સંખ્યા
૭૫૫	નેચા	બળરમાં	ડીસા ૬ ગાઉ દુર	ડીસા (નવા)	સુમદગધ	પાથનાથજી	પાપાથ-ધાકુ ૧—૪
૭૫૬	વાલચા	"	૧૨ ગાઉ દુર	"	સિખરગધ	અદમજીજી	૩—૨
૭૫૭	બેતા (ચરાદ)	"	૧૮ ગાઉ દુર	ચરાદ	ધર	આદિનાથજી	૫—૬
૭૫૮	વાતમ	જૂનાવાસમાં	૧૫ ગાઉ દુર	દીઆદર	સિખરગધ	"	૩—૧
૭૫૯	હુવાચા	બળરમાં	૧૮ ગાઉ દુર	"	ધર	"	૨—૧૩
૭૬૦	કુઆ	"	૧૬ ગાઉ દુર	ધાનેરા	સિખરગધ	અમીનરા પાથનાથજી	૬—૧૦
૭૬૧	"	"	"	"	"	કેશુનાથજી	૭—૩
૭૬૨	રામચોજી	આમની વાગોળે	૧૦ ગાઉ દુર	નવાડીસા	"	આદિનાથજી	૮—૬
૭૬૩	ધાખા	બળરમાં	૧૫ ગાઉ દુર	ધાનેરા	ધર	સાતિનાથજી	૩—૧
૭૬૪	ધાનેરા	"	"	"	સિખરગધ	"	૫—
૭૬૫	"	"	"	"	સુમદગધ	અદમનાથજી	૧૪—૭
૭૬૬	"	"	"	"	ધાખાગધ	સાતિનાથજી	૧૧—
૭૬૭	વરજી	"	૭ ગાઉ દુર	નવાડીસા	સિખરગધ	અક્ષાવીર સ્વામી	૩—૧
૭૬૮	રામપુરા	"	૫ ગાઉ દુર	"	"	સાતિનાથજી	૧—૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	મહોપદેશારતું નામ.	લેખના સંવત.	દશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- મય	ધર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	રૈડ બીખાલાલ કલમચંદ		સારી	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીસંધ		"	૧૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	"		સાધારણ	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૩	"		સારી	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૩ લગભગ	"		સાધારણ	૧૨૦	૧	૧	ધાતુ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન છે.
૨૫૭ અમરજી ૧૮૪૧	"		સારી	૧૬૦	૧	૧	એક લાયબ્રેરી છે. પ્રાચીન ધાતુ પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	"		સાધારણ				
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	મોટી ન્યાસચંદ મૂળચંદ		સારી	૪૮		૧	સંવત ૧૨૮૬ની સાલની ધાતુ પ્રતિ પ્રાચીન છે. આ એક પ્રાચીન તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	શ્રીસંધ		સાધારણ	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	"		સારી	૭૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંગ્લો છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"		સાધારણ	૩૦			
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	ધામી પીતામર જીભલાલ જૂના હીસાવાળા	૧૯૫૩	"				

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાજી	રેલવે સ્ટેશન.	શાસક ઓફિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	પ્રતિબાજની સંખ્યા
૭૬૬	દામા	બલારમાં	ડીલા ૫ મા. ફર	જૂનાડીલા	ધર	અંદાજીત	પાયાજી-માત્ર ૧—
૭૭૦	ચાલજી	"	પાલનપુર ૫ મા. ફર	પાલનપુર	મુમલખ	"	૧— ૪
૭૭૧	જ્યોતરા	"	૭ મા. ફર	વડાગામ	ધર	"	૨— ૩
૭૭૨	પાલજી	"	૫ મા. ફર	"	"	છરાવલા પાયાજી	૧— ૩
૭૭૩	ગોરજી	"	તારંગાદિય ૮ મા. ફર	સુદાસણા	માનાખ	અંતરનાજી	૪— ૬
૭૭૪	જલ્લોલ	"	પાલનપુર ૭ મા. ફર	વડાગામ	ધર	પાયાજી	૧— ૨
૭૭૫	મોડીઆલ	વાલિયાદોરીમાં	૮ મા. ફર	"	મુમલખ	"	૩— ૨
૭૭૬	ધનામી	બલારમાં	વરેડા ૭ મા. ફર	સુદાસણા	ધર	અંદાજીત	— ૨
૭૭૭	પોલાપાકાવાડા	"	જોરજી ૫ મા. ફર	વડાગામ	મુમલખ	પાયાજી	૩— ૩
૭૭૮	સીધારાજી	"	પાલનપુર ૧૦ મા. ફર	"	"	સુપાયાજી	૧— ૧
૭૭૯	ગીતજી	"	૮ મા. ફર	"	ધર	મુનિમુન સ્વામી	૧— ૩
૭૮૦	પાયા	"	"	"	"	ધર્મનાજી	૧— ૩
૭૮૧	જાલમોડ	"	૧૦ મા. ફર	"	"	આદિનાજી	૩— ૧
૭૮૨	કોદરાજ	"	જોરાજી ૪ મા. ફર	જોરાજી	મુમલખ	"	૩— ૪
૭૮૩	વગડા	વાલિયાદોરીમાં	પાલનપુર ૨ મા. ફર	પાલનપુર	"	અંદાજીત	૧— ૩

બાંધવાનારનું નામ તથા સંવત.	પહીવડકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	ડેપા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
મીસંધ ૧૯૬૦	મીસંધ		આધારજી	૪૦	૧	
મીસંધ ૧૯૪૬	"		સારી	૨૦૦	૨ ૧	
મીસંધ ૧૯૨૦	"		"	૪૦	૧ ૨	
મીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૪૮	૧	આ દેરાસરમાં કૌન પાર્શ્વિક ચિત્ર છે.
મીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૧૦૦	૧	
મીસંધ ૧૯૬૦	"	૧૯૦૩	આધારજી	૮		
મીસંધ ૧૮૬૭	"	૧૪૪૫	સારી	૬૦	૧	પ્રવેશદારની બહાર કાકી- આમલાની મુર્તિ પ્રાચીન છે.
મીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૬૦	૧	
મીસંધ ૧૮૮૦ અનન્ય	"		"	૧૨૫	૧	આ દેરાસરમાં રંગનું કામ થયું છે.
મીસંધ ૧૯૧૦	(કાણુ અનન્ય)		"	૭૫		
"	"		"	૮૦	૧	
"	અધિવાસ મુળતઃ ૬		આધારજી	૨૪		દેરાસરની હાલત ખરાબ છે.
મીસંધ ૧૯૫૬	રતિસાલ અ. બાલાલ		સારી	૬૮	૧	
મીસંધ ૧૯૦૦	મીસંધ		"	૭૨		
"	"		"	૩૦	૧	આ દેરાસરમાં કૌનારચોળીનું કોતરકામ થયું છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	આંધળી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૭૮૪	પરખડી	બાબરમાં	પાલનપુર ૪ મા. ફર	વડગામ	સુમટબંધ	નેમનાથજી	પાપાણ-પાણ ૧—૫
૭૮૫	જીનીઆણ	"	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૧—૧
૭૮૬	ગોળા	વાલિયાના મહોલમાં	૫ મા. ફર	"	"	મહાવીરરાયજી	૬—૩
૭૮૭	શ્રીકૃષ્ણા	બાબરમાં	જાપી ૭ મા. ફર	"	"	પદમજી	૪—૪
૭૮૮	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	—૧
૭૮૯	કાલવાયા	"	૫ મા. ફર	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૫—૧
૭૯૦	નહિયા	"	૩૧ મા. ફર	સિદ્ધપુર	"	શાંતિનાથજી	૧—૩
૭૯૧	મેમદપુર	"	૫ મા. ફર	વડગામ	"	આનિનાથજી	૬—૬
૭૯૨	વડગામ	"	૪ મા. ફર	"	શિખરબંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૭—૬
૭૯૩	મગરવાડા	"	૩ મા. ફર	"	ધર	કૃષ્ણનાથજી	૨—૩
૭૯૪	ટંબાચુડી	"	જાપી ૨ મા. ફર	જાપી	"	મંદ્રમજી	૧—૨
૭૯૫	મળદર	"	૧૧ મા. ફર	"	"	આદિનાથજી	૧—૪
૭૯૬	ભામળ	વાલિયાવાસમાં	પાલનપુર ૩ મા. ફર	પાલનપુર	સુમટબંધ	"	૩—૪
૭૯૭	કોટડી	બાબરમાં	જાપી ૧ મા. ફર	જાપી	ધર	"	૧—૧
૭૯૮	ભેનીવાડા	"	૨ મા. ફર	મેતા	"	નેમનાથજી	—૫

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	ઢેંઢાની વસ્તી.	કિંવા- મથ.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	શ્રીસંધ		સારી	૩૫	૧	૧	
"	"		"	૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૦ લગભગ	"		"	૧૨૦	૧		આ તરફ આ એક નાનું તીર્થ મળ્યાન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"		"	૧૬૦	૧		"
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	"		સાધારણ				"
શ્રીસંધ ૧૯૧૫	"		સારી	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	(કાથીભાઈ ખુરાશ)		"	૩૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	શ્રીસંધ		"	૨૫૦	૧		૫ ગુરુ મૂર્તિઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૮	"		"	૨૦૦	૧	૧	મકારામાં બંને બાજુ કલ્પિત- મિયાની સુદર મૂર્તિઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"		"	૪૦	૧		એક ગુરુમૂર્તિ છે. માનભાઈવીરનું આ પ્રાચીન તીર્થસ્થાન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	"		"	૧૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	"		સાધારણ	૨૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૨૦ લગભગ	"		સારી	૧	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"	૧૯૨૩	સાધારણ	૩૨	૧		દેરાસરની પછીતના ભાગમાં કેટલાક પડો મળે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	"		સારી	૬૮	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેશર્થ	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૯૯૯	બેરડા	બાબરગા	કોથા ૭ મા. દુર	નવા કોથા	મુસલમાન	વાણિજ્યનામક	વાણિજ્ય-વાણિ ૩-૬
૯૦૦	બરાદ	અંબાલીદેરી	કોથા ૩૬ મા. દુર	બરાદ	શિખરમાન	સુધારનામક	— ૧૦
૯૦૧	"	"	"	"	બર	વિમલનામક	૧-૬
૯૦૨	"	સોનારની કૈરી	"	"	શિખરમાન	ગોડી પાથનામક	૧-૩
૯૦૩	"	સુવારની કૈરી	"	"	મુસલમાન	કાતિનામક	૫-૬
૯૦૪	"	કેસાઈની કૈરી	"	"	બર	વિમલનામક	૨-૨૭
૯૦૫	"	રાણીઓની કૈરી	"	"	"	અભિનંદન	૨-૩
૯૦૬	"	મેઘા ફેરાધરનો વાણ	"	"	શિખરમાન	આદિનામક	૬-૨૫ + ૩
૯૦૭	"	"	"	"	બર	અભાવીરવાળી	૧૧-૧૮
૯૦૮	"	"	"	"	"	આદિનામક	૬-૧૬૬
૯૦૯	"	"	"	"	"	વાણિજ્યનામક	૨-૨૪
૯૧૦	"	ગોરખનું બરેરાધર	"	"	"	અંકજી	— ૩
૯૧૧	વાવ	બાબરગા	૩૦ મા. દુર	વાવ	શિખરમાન	અક્ષતનામક	૨૧-૧૨૪

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેનનો સંવત.	કેસરની રિધતિ.	સેનાની વરતી.	કિંમત- પર્ચ- અથ રકમ.	વિશેષ નોંધ
શ્રી સંધ ૧૭૬૦	મલાલ નામદ		સારી	૬૦	૧	
શ્રી સંધ ૧૮૫૪	શ્રી સંધ		"	૨૦૦૦	૪ ૧	
શ્રી સંધ ૧૮૬૧	"		"			
શ્રી સંધ ૧૮૫૫	"		"			
શ્રી સંધ ૧૮૬૨	"		"			
શ્રી સંધ ૧૮૫૦	દેવદી બાપાદાસ મુળાચંદ		"			
શ્રી સંધ ૧૮૨૫	શ્રી સંધ		"			
શ્રી સંધ ૧૭૦૦	"		"			ખાનુમાં મારુદેવામાતાની સંદર મુર્તિ છે.
શ્રી સંધ	"		સાધારણ			મુળનાથજીની મુર્તિ ભવ્ય છે.
"	"		"			લગભગ ૧૫૬૬માં સેનાની એક પ્રાચીન પાર્શ્વનાથ
"	"		"			કામવાનની મુર્તિ છે.
"	"		"			
સાલદેવદારિ સોળનો કોઠા	મહાત્મા બાપીચંદ		"			
શ્રી સંધ ૧૫૦૦ લગભગ	શ્રી સંધ		સારી	૫૦૦	૨ ૧	પુસ્તાકગ્રંથાર છે. પરિકરમર સં. ૧૧૭૭ ની સાલનો
						લેખ છે. ખંભ મુર્તિઓ પ્રાચીન છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેદારી	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	માંવણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાણની સંખ્યા
૮૧૨	વાવ	આમ ભદાર	ડીસા ૩૦ મા. ફર	વાવ	શિખરબધ	ગોડીલ પાથનાથજી	પાપાથ-ધાક ૫-૧૧
૮૧૩	વખાવ	આમની બાગોળે	બીમપુરા ૫ મા. ફર	રામસેન	"	પાથનાથજી	૧૧-૨
૮૧૪	મુઠતરા (સાળીવાળા)	આમના ડોડે	૧૦ મા. ફર	"	"	"	૫-૧
૮૧૫	મડિલી	બખરમાં	બામરા ૧૨ મા. ફર	"	"	સુમતિનાથજી	૬-૬
૮૧૬	મડકા	"	ડીસા ૨૦ મા. ફર	વાવ	"	શાંતિનાથજી	૧૭-૧
૮૧૭	લીલમમ	બીળવાસમાં	"	"	"	બજતનાથજી	૫-૭
૮૧૮	મેણપ	બખરમાં	"	સુઈગામ	"	શાંતિનાથજી	૧૦-૫
૮૧૯	જીઆમજી	"	હારીજ ૨૮ મા. ફર	મોરવાડા	"	આદિનાથજી	૧૧-૨
૮૨૦	મોરવાડા	"	"	"	"	સુપાથનાથજી	૧૧-૮
૮૨૧	સુઈગામ	"	૩૦ મા. ફર	સુઈગામ	"	આપકાદેવજી	૭-૬
૮૨૨	ભરડવા	"	ડીસા ૩૬ મા. ફર	"	ધર	"	— ૬
૮૨૩	આસારા	"	૩૫ મા. ફર	વાવ	શિખરબધ	શાંતિનાથજી	૧-૨
૮૨૪	ભુઠણા	"	૩૦ મા. ફર	"	ધર	ચંદ્રમણજી	૧-૧
૮૨૫	હીમા	"	"	"	શિખરબધ	પાથનાથજી	૬-૨
૮૨૬	આસોતરી	"	ડીસા ૩૫ મા. ફર	"	ધર	ચંદ્રમણજી	૨-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સં.વ.ત.	બહીષ્કારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસસરની સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપા- મય	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ ભગભગ	શ્રીસંધ		સારી				ગણુ ધાતુ સૂતિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૮	(હા. હોખાહુ હુંખાહુ)	૧૬૫૮	"	૨૪૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૪	શ્રીસંધ	૧૬૬૪	"	૧૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૨	"	૧૬૬૪	"	૪૦૦	૧	૨	
શ્રીસંધ ૧૧૩૧	"		"	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૦ ભગભગ	"		"	૮૦			
શ્રીસંધ ૧૬૮૦	"		"	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	"		"	૧૫			
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	"		"	૮૦	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૧	"		"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૩	"		"	૪૫			
શ્રીસંધ ૧૬૮૭	"		"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	"		"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ	"	૧૬૮૩	"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૭	"		સાધારણ	૨૦			

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાદાર	કેદને કેટલાના.	પાટક ખોદાઈસ.	બાંધણી.	મૂળનાથકં	પ્રતિમાનની સંખ્યા
૮૨૭	ભોરોલ (લીંચે)	બળરમી	દીસા ૨૮ મા. ફર	વાવ	સિખરબંધ	નેમનાથકં	પાપાથ-પાટ ૪-૧
૮૨૮	સણવાલ	"	૩૫ મા. ફર	"	ધર	પાર્શ્વનાથકં	૨-૧
૮૨૯	જુથનરા	"	રાણીવાડા ૩૦ મા. ફર	સંચાર	સિખરબંધ	મહાવીરરામી	૩-૮
૮૩૦	સુરાસન	ગામના હેડે	"	"	"	આદિનાથકં	૨-૫
૮૩૧	દાંધી	ગામખઢાર	"	"	ધર	શાંતિનાથકં	૨-૬
૮૩૨	કુડવા	બળરમી	"	"	સિખરબંધ	પાર્શ્વનાથકં	૨-૧
૮૩૩	ગોમી	"	૨૦ મા. ફર	"	"	શાંતિનાથકં	૧-
૮૩૪	જલપોડી	"	ઉમરદસી ૧૧ મા. ફર	વડગામ	ધર	ધર્મનાથકં	૨-૨
૮૩૫	વામડોડ	"	વામડોડ ૧ મા. ફર	વામડોડ	ધૂમટબંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથકં	૧-૫
૮૩૬	સમોલ	મોટા વાસખા	૧૦ મા. ફર	જૂનાડોસા	ધર	સંભવનાથકં	૧-૪
૮૩૭	રાનેર	બળરમી	ચારૂપ ૧૨ મા. ફર	શાંકેરી (કાકેચી)	ધૂમટબંધ	આદિનાથકં	૧૦-૨
૮૩૮	વાલડ	"	કોસારોડ ૧૨ મા. ફર	પાટણ	સિખરબંધ	સંભવનાથકં	૧-૮
૮૩૯	ઉમરી	"	"	શીહોરી	ધૂમટબંધ	પાર્શ્વનાથકં	૧-૨
૮૪૦	કાંબોઈ (કાકેચી)	"	"	"	"	સુપાર્શ્વનાથકં	૩-૧૦

બાંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	બહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	કેસરની સ્થિતિ.	કેસની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૨૦૦ લગભગ	શ્રીસંધ		આરી	૮૦	૧ ૧	કારતક સુદ ૧૫ તથા ચૈત્ર સુદ ૧૫ નો મેળો બરાબ છે. શ્રુતિ અનુસારિક છે. બા એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૧૭	"	૧૭૪૫	જીર્ણ	૯૫	૧	તદ્વન જીર્ણ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		સાધારણ	૫૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	"		"	૬૦		
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		જીર્ણ	૧૦	૧	ધાતુ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	"		સાધારણ	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		"	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૦	"	૧૬૦૩	આરી	૬૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૫	શ્રી રાજુલાલ ભાઈચંદ		"	૬૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી વીરચંદ બેમચંદ		"	૫૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	શ્રીસંધ		"	૫૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	શ્રી સીતામયચંદ બોધાચંદ		"	૩૦		
શ્રીસંધ ૧૬૦૪	શ્રી જીવાચંદ ભુવાચંદ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શ્રીસંધ		"	૧૦૦	૧ ૧	પાર્શ્વનાથ ભગવાનના સુદા સુદા પ્રતિમાના વિગતો છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટંકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પ્રારંભિક ઓફિસ	આંધ્રજી.	પ્રગનાથકં	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૮૪૧	ખેમાણા	બળરખા	કોસારોડ ૨૦ મા. દુર	શાહોરી	શિખરખંધ	સુવિધિનાથજી	પાપાણ-પાટ ૧—૩
૮૪૨	રિયા	"	પાટણ ૧૮ મા. દુર	દિઓદર	ધર	આદિનાથજી	૫—૧
૮૪૩	દિઓદર	"	"	"	શિખરખંધ	શાનિનાથજી	૬—૨
૮૪૪	જુદરા	"	૨૦ મા. દુર	"	ધર	સુમતિનાથજી	—૨
૮૪૫	પાલકી (દિઓદર)	"	૨૫ મા. દુર	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૫—૧
૮૪૬	કુંવાળા	"	૧૫ મા. દુર	ભાભેર	"	છરાવલા પાથનાથજી	૩—૩
૮૪૭	"	"	"	"	"	સંભવનાથજી	૩—૨
૮૪૮	ભાભેર	"	હારીજ ૨૦ મા. દુર	"	"	શ્રીસુવત રવાખી	૧૦—૫
૮૪૯	તેરવાડા	"	હારીજ ૧૭ મા. દુર	ધરા	"	ગોડી પાથનાથજી	૧૦—૫
૮૫૦	રાજપુર (ધરા)	"	પાટણ ૧૭ મા. દુર	"	ધર	પાથનાથજી	૩—૧
૮૫૧	કાઠેર	"	પાટણ ૧૨ મા. દુર	"	શિખરખંધ	શ્રીસુવત રવાખી	૧—૪
૮૫૨	વડા	"	"	"	"	અણતનાથજી	૧—૨
૮૫૩	ધરા	"	પાટણ ૧૫ મા. દુર	"	"	શાંતિનાથજી	૨૧—૮૧
૮૫૪	હિંચ	"	હારીજ ૬ મા. દુર	હિંચ	"	ધર્મનાથજી	૭—૭

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસસરની તિથિ.	જેતાની વસ્તી.	કુપા-અથ	કર્મ-પ્રાણી	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૭૩	સતોષી સવર્ણચંદ મનભાઈ	૧૯૦૩	સારી	૬૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૬	ત્રિભોવનદાસ રવિચંદ		સાધારણ	૩૨			
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ ડોહટ્ટ હેમચં	૧૬૬૦	સારી	૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	શેઠ કેસરીચંદ નાભરદાસ	૧૪૮૯	સાધારણ	૩૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ વીરચંદ મણકચંદ		સારી	૧૨૫			
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ કુમર રામચંદ		"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	શેઠ અણિલાલ કમળશી		"	૫૦૦	૨	૧	બે અભગ ગજારાત્રી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૪	શ્રીસંધ		"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	અમયાલાલ ગોવિંદચં	૧૯૦૩	સાધારણ	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ જેવતલાલ તલકચંદ		"	૨૦			
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ કિશોરદાસ કાળિદાસ		સારી	૬૦			
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	શેઠ અણિલાલ આલમચંદ		"	૪૫૦	૩		એક ચક્રદિક્ષા પ્રતિષ્ઠા છે. એક લાખચેરી છે. એક જૈન ગોડામ છે. ૨૫ અભ્યાસીઓ અભ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૩	શેઠ વાડીલાલ જગદીશચંદ		"	૧૪૦	૨		

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાઈ	હેલ્થ સ્ટેશન	પાટલ એમ્પ્લોયી	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિબાદી ક્રમાંક
૮૫૫	મોઢા અમપુર	બબરખા	પાટલ ૧૨ ગા. ફર	બરા	બર	શીતબનાયક	પાપાલ-પાટલ ૧-૧૦
૮૫૬	ઉંદરા	"	પાટલ ૧૦ ગા. ફર	શીહોરી	બુમટખ	શીમખર રવાબી	૬-૩
૮૫૭	અરિય	"	કોસારોડ ૩ ગા. ફર	પાટલ	શિખરખ	વાસપૂલનાયક	૬-૧૧
૮૫૮	કોસા	"	કોસારોડ ૨ ગા. ફર	પાટલ	બર	સુભતિનાયક	— ૩
૮૫૯	ચાફ (તીથ)	અમખા	ચાફ ૦૧ ગા. ફર	"	શિખરખ	શામજિયા પાપનાયક	૫-૪
૮૬૦	મેનાયા	"	કોઠોસી મેનાયારોડ ૧ ગા. ફર	કોઠોસી	"	આદિનાયક	૧૨-૧૬
૮૬૧	કલાણા	બબરખા	ધનાવાડા ૨ ગા. ફર	સિદ્ધપુર	"	પાપનાયક	૧-૪
૮૬૨	મેસર	"	"	પાટલ	બર	"	૪-૧
૮૬૩	અડીઆ	"	પાટલ ૫ ગા. ફર	કુણપેર	બુમટખ	શીતબનાયક	૩-૨
૮૬૪	કુણપેર	"	પાટલ ૩ ગા. ફર	"	બાબાખ	સાતિનાયક	૧૦-૩
૮૬૫	સાકરા	"	પાટલ ૬ ગા. ફર	"	શિખરખ	"	૪-૩
૮૬૬	કુનાવાડા	"	"	પાટલ	"	આદિનાયક	૩-૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફરજરની રિખતિ.	કોનોની વરતી.	કેપ- અથ શ્રાવણ	ધર્મ- શ્રાવણ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકે ભટ્ટભાલ મોહમંદ		સાધારણ	૧૨			
શ્રીસંધ ૧૮૪૦ લગભગ	શ્રીકે ભોગીલાલ સવાઈમંદ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૨	શ્રીકે ભાનુભાલ પુનમંદ		"	૨૦૦	૩	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૬	શ્રીકે પુનમંદ મગનમંદ		સાધારણ	૫૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૮૪	કવેરી ભાણુભાઈ ચૂનીલાલ		સારી	૬	૧		આચીન તીર્થ છે. મનિ ખદિત છે. ૬૨ વર્ષે કારતક
							વદ ૧ તથા ૬૦૬ સુદ ૫ નો મેળો બનાય છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકે કમીયંદ મગુરભાઈ		"	૬	૧	૧	૬૨ વર્ષે કારતક સુદ ૧૫ મહા સુદ-૧૩ તથા ચૈત્ર
							સુદ ૧૫ નો મેળો બનાય છે. બમતીમાં પાખંડનાથ ભગવાન
							નવો પ્રતિમા પ્રાચીન છે.
"	શ્રીકે મોહનલાલ કરસનદાસ		સાધારણ	૬૦	૧		ચિખરનો ભાગ છૂંકે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦	શ્રીકે બેઠાલાલ લગણ		"	૪૦			
શ્રીસંધ ૧૮૧૦ લગભગ	શ્રીસંધ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૨૨ લગભગ	શ્રીકે બેતસીભાઈ ચૂનીલાલ		"	૭૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૩૦૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	શ્રીકે તારામંદ લગણ		"	૩૫	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેસબં.	રેલ્વે સ્ટેશન.	પાટલ એક્સપ્રેસ.	બાંધણી.	પ્રાંતનાથક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૮૬૭	વાંસા	બજારમાં	પાટલ ૬ મા. ફર	પાટલ	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	પાપાજી-ધાતુ ૧૪-૧
૮૬૮	જામણપુર	"	હારીજ ૩ મા. ફર	હારીજ	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૧-૪
૮૬૯	રાધનપુર	ચિંતામણી સેરી	હારીજ ૧૫ મા. ફર	રાધનપુર	"	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૧૭૩-૧૫
૮૭૦	"	અખી દેશીની પોળ	"	"	ધર	(ધાતુના)	૩૭-૪૦
૮૭૧	"	બોધરા સેરી	"	"	ધૂમટબંધ	અજીતનાથજી	૩૪-૭૬
૮૭૨	"	કડિયાવાસ	"	"	શિખરબંધ	વાસુપૂર્ણજી	૧૨-૭
૮૭૩	"	ભાની પોળ	"	"	ધામ્યાબંધ	શાંતિનાથજી (મોટા)	૪૪-૫૧
૮૭૪	"	અજુરી સેરી	"	"	ધૂમટબંધ	(નાના)	૨૨-૧૦
૮૭૫	"	ગોડીજીની સેરી	"	"	"	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૧૪-૬૪
૮૭૬	"	"	"	"	શિખરબંધ	ધર્મનાથજી	૧૦૦-૭
૮૭૭	"	પરમાં	"	"	ધામ્યાબંધ	કુચુંનાથજી	૫-૬
૮૭૮	"	બોધરા સેરી	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૬૭-૮૬
૮૭૯	"	ધામિયાની સેરી	"	"	ધૂમટબંધ	સંભવનાથજી	૩૬-૨
૮૮૦	"	તબાળા સેરી	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૩-૧૦
૮૮૧	"	"	"	"	"	સોમધર સ્વામી	૧૯-૧૩

અધિકારીના નામ તથા સંવત.	વહીવટકારીના નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- અથ	ધર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
કમળચાંદ/ યુવાધર્મદંડ રાધનપુરવાળા સં. ૧૯૬૪	શ્રી અમૃતલાલ મોહનલાલ		હારી	૮૦	૧		બીજો માળ પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૬	શ્રી પરશોતમદાસ ખેમચંદ		"	૧૦૦	૧		પગાસન પર સં. ૧૧૨૬ ની સાલનો લેખ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૦ લગભગ	શ્રી ગોડીદાસ યેશાચંદની વજ્રમચ્છની પેદી		"	૭૬૭૩	૩૦	૧	૬ પુસ્તકલેખાર, ૩ જાન મંદિર અને એક સાધજેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				
"	"	મ. નં. ૧૬૮૨	"				બીજો માળ પ્રતિમાઓ પણ બિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	"		"				સંવત ૧૩૩૪ ની સાલનો ધાતુ મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	"		"				એક રક્ષકની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ	શ્રી નવલચંદ યુવાધર્મદંદની પેદી સાગરસંધ		"				
"	"	મ. નં. ૧૬૮૨	"				
"	"		"				
"	"		"				
"	"		"				એક સાધુ મૂર્તિ છે.

નંબર	આશ્રમ નામ	ટેકાફ	વેદો સંસ્થાના	પાત્ર આદિક	બાંધણી	મુળનાયક	મનિમાળની સંખ્યા
૮૮૨	રાધનપુર	પાંચરા પોળ	હારીબ ૧૫ મી. ફર	રાધનપુર	શિખરબંધ	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાત્ર ૪૪-૫૧
૮૮૩	"	લાડવા શેરી	"	"	ધુમટબંધ	સાતિનાથજી	૬૫-૫૬
૮૮૪	"	વેરાવાડ	"	"	"	મનમોહન પાત્રનાથજી	૬-૮
૮૮૫	"	ખાંવાળી શેરી	"	"	શિખરબંધ	સદભક્ષ્યા પાત્રનાથજી	૪૬-૧૮
૮૮૬	"	ખાંવાડ	"	"	ધાબાબંધ	નેમિનાથજી	૯૩-૪૬
૮૮૭	"	બાલુસાલી શેરી	"	"	ધુમટબંધ	વિમલનાથજી	૩૩-૧૧
૮૮૮	"	સામળાજીની શેરી	"	"	"	સામળિયા પાત્રનાથજી	૨૫-૩૧
૮૮૯	"	દેસાઈપાડો	"	"	"	કદપાણ પાત્રનાથજી	૪૮-૧૦
૮૯૦	"	કડવામતીની શેરી	"	"	ધાબાબંધ	આદિનાથજી	૪૫-૫૧
૮૯૧	"	"	"	"	શિખરબંધ	કુંડુનાથજી	૧૮-૨
૮૯૨	"	ભાની પોળ	"	"	ધુમટબંધ	શોતલનાથજી	૨૪-૧૮
૮૯૩	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	૩૨-૩૪
૮૯૪	મક્ષાલી	ખાંવાડમાં	૧૨ મી. ફર	"	ધર	સંભવનાથજી	- ૧
૮૯૫	અમી	"	૫ મી. ફર	અમી	ધુમટબંધ	મહાવીર સ્વામી	૨૩-૨૧

અધ્યાનનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ નવચંદ્રેંક ખુશાભાઈની પેઠી સાગરસંધ		આરી			બીજા માળ પણ દેરાસર છે.
"	"		"			પણ સાધુ મંત્રિઓ છે. બેમરામાં પણ મંત્રિ છે.
"	"		"			
"	"		"			બેમરામાં પણ પ્રતિમાઓ મિરાજમાન છે.
"	"		"			એક મોવીસાગિનમંત્રિનો આરસનો પદ છે.
"	"		"			
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ સમય	શેઠ રવિચંદ બુદરદાસ		"			બીજા માળ પણ પ્રતિમાઓ મિરાજમાન છે.
શેઠ કમળરાજીભાઈ ગુલામચંદ ૧૬૦૩	શેઠ વ્યાનંદીભાઈ કમળરાજીભાઈ		"			આ દેરાસરનું કાચનું કાચ પ્રેક્ષણીય છે. બીજા માળ પણ પ્રતિમા મિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ	કડવાગચ્છીય શ્રીસંધ		"			
વેરા ડાયરશી સુગમચંદ ૧૬૪૨	વેરા દલસુખભાઈ સરૂપચંદ		"			
શ્રીસંધ	પાવચંદગચ્છીય શ્રીસંધ		"			એક સ્ફટિકના પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ છ. ૧૬૧૧	ખરતરગચ્છીય શ્રીસંધ જેશીગભાઈ મોદનલાલ		"			
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ સમય	શેઠ બોદીદાસ ડોસાચંદની વજેગચ્છી પેઠી		આધારણ	૪	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ સમય	શ્રીસંધ		આરી	૪૦૦	૨ ૧	સંવત ૧૨૬૧ની સાલની ધાતુમંત્રિ માનીય છે.

નંબર	ગ્રામ્ય નામ	કેસી.	કેલે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૮૯૬	ધધાયા	બલરમાં	હારીજ ૬ મા. ફર	ખાખળ (પાટણ)	શિખરબંધ	ચંદ્રમણજી	પાપાખ-ધાવ ૧-૧
૮૯૭	ગોરતવાડા	"	૨ મા. ફર	હારીજ	ધર	વાસુકીભજી	— ૧
૮૯૮	સંજેયર (તીથ)	ગામમાં	૬ મા. ફર	આદરિયાવા	શિખરબંધ	સંજેયર પાંચનાથજી	૧૨૧-૧૯
૮૯૯	મોટીચંદુર	બલરમાં	૬ મા. ફર	મોટીચંદુર	"	ચંદ્રમણજી	૭-૮
૯૦૦	લોલાડા	"	૧૦ મા. ફર	લોલાડા	કુમટબંધ	સાંતિનાથજી	૧-૧
૯૦૧	કુવર	"	૧૫ મા. ફર	આદરિયાવા	શિખરબંધ	મહાવીરસ્વામી	૩-૫
૯૦૨	નાનીચંદુર	"	૧૦ મા. ફર	લોલાડા	કુમટબંધ	ધર્મનાથજી	૨-૨
૯૦૩	રાકું	"	૧૫ મા. ફર	"	"	ચંદ્રમણજી	૩-૩
૯૦૪	વેડ	"	"	"	શિખરબંધ	મહાવીરસ્વામી	૬-૬
૯૦૫	ગોતરકા	"	૧૭ મા. ફર	વારાહી	"	સુમતિનાથજી	૫-૬
૯૦૬	વારાહી	"	૨૦ મા. ફર	"	"	સાંતિનાથજી	૭-૬
૯૦૭	કેરકા	"	૨૫ મા. ફર	"	"	કેયુનાથજી	૩-૧
૯૦૮	બીલોટ	"	૧૭ મા. ફર	રાધનપુર	કુમટબંધ	સાંતિનાથજી	— ૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફાસરની રિથતિ.	જેનાની વરતી.	કુપા- અથ	ધર્મ- રેખણા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ લક્ષ્મણદ બાલમથંદ		સાધારણ	૩૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૦ લગભગ	શેઠ પ્રાણાલાલ ત્રિભોવનદાસ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ પ્ર. સં. ૧૭૬૦	શેઠ જીવણલાલ મોદીદાસનું કારખાનું		સારી	૩૦	૧	૨	એક રૂઢિકાના પ્રતિમાજી. મં. ૧૨૧૪ની સાલની ધાતુ મૂર્તિ પ્રાચીન છે. ૬૨ વર્ષે મારતક સુદ ૧૫ માસકર વડ ૧૦ તથા કેવલ સુદ ૧૫નો ત્રેણા કાર્ય છે. એક પ્રાચીન તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૪	શેઠ મુખમંદ ખૂશાલદાસ સમીવાળા		"	૪	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	મસાલિયા મોકનલાલ કરતુરમંદ		"	૧૬	૧		મળનાવકળની મૂર્તિ પ્રાચીન છે
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	ઝવેરી કિશોરદાસ મંજામંદ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૦ લગભગ	શેઠ પ્રભુલાલ અમુલખ		"	૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શાંતિલાલ કઠીસીંગ		"	૧૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૧૦૦ લગભગ	મણિલાલ લલિતભાઈ		"	૩૦	૧		મળ નાવકળની પ્રતિમા પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ કાળિદાસ શાંતિદાસ		જીવું	૧૬	૧		આ દેરાસર જીવું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	નરપતલાલ ત્રિભોવનદાસ		સારી	૮૦	૧	૧	એક લાવચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૧૦૦ લગભગ	શેઠ મુખમંદ અમુલખ	૧૬૨૧	સાધારણ	૧૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શેઠ રવિમંદ કરજીવનદાસ		"	૧૦	૧	૧	

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાથ	અતિમાહની સંખ્યા
૯૦૬	રજુલ	બનરગા	મહાદે રોડ ૦૧ મા. દુર	મહાદે રોડ	સિખરમથ	અછતનાથ	પાપાય-માડ ૧૫-૨૩
૯૧૦	કમોઈ (સોલંગીયાની)	"	કમોઈ ૧ મા. દુર	કમોઈ	ધુમટમથ	મનમોહન પાર્શ્વનાથ	૨૦-૧
૯૧૧	હારીબ	"	હારીબ ૦૧ મા. દુર	હારીબ	"	નેમિનાથ	૩-૩
૯૧૨	વાધેશ	"	૩ મા. દુર	"	"	પાર્શ્વનાથ	૧-૩
૯૧૩	કુકરાણા	"	"	"	"	વિમલનાથ	૨-૨
૯૧૪	મુળપુર	"	૫ મા. દુર	મુળપુર	"	શાંતિનાથ	૧૬-૧૨
૯૧૫	"	"	"	"	સિખરમથ	ગોડી પાર્શ્વનાથ	૫-૫
૯૧૬	કુંવાર	"	હારીબ ૭ મા. દુર	બજોડ	ધુમટમથ	પાર્શ્વનાથ	૧-૩
૯૧૭	કુખા	"	બેઝરાઇ ૫ મા. દુર	"	"	શાંતિનાથ	૫-૨
૯૧૮	ધનોરા	"	"	"	ધામ્પાથ	નેમિનાથ	- ૧
૯૧૯	પંચાસર	"	પાટડી ૬ મા. દુર	દસાડા	ધુમટમથ	મહાવીરસ્વામી	૧૦-૬
૯૨૦	કમાલપરા	"	હારીબ ૧૬ મા. દુર	રાધનપુર	ધામ્પાથ	શાંતિનાથ	૧-૨
૯૨૧	નવપુરા	"	" ૧૩ મા. દુર	"	ધુમટમથ	શીતળનાથ	૧-૪
૯૨૨	નાયકા	"	" ૮ મા. દુર	સોલાડા	"	શાંતિનાથ	૧-૨
૯૨૩	કુપપા	"	"	"	સિખરમથ	આદિનાથ	૩-૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દરાસરની રિયતિ.	જેનાની વરતી.	કિંમત અથવા રકમ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૬૪ લગભગ	શેઠ અંબાલાલ મગનલાલ		સારી	૧૨૫	૧	એક લાખબેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૬	શેઠ ભાદરજી પરશોતમદાસ		"	૨૦	૧ ૧	આ એક તીર્થ છે. મળા નામકની મુર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	રતનશી કેવળદાસ		"	૨૫૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ રતિલાલ ઇવરાજ		"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ વીમનલાલ બીખાભાઈ	૧૫૯૩	"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ મેઘજી હીરજી		સાધારણ	૧૦૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ બીખાલાલ હીરાચંદ		"			આ દેરાસર ઇશુ જે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ મનસુખલાલ સરપચંદ		સારી	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૭. ૧૯૦૫	વાડીલાલ રવિચંદ		"	૧૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	વીરચંદ સરપચંદ		સાધારણ	૧૨		
શ્રીસંધ ૧૯૬૨ લગભગ	અમૃતલાલ ખુસાલચંદ		સારી	૫૦	૧ ૧	એક લાખબેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ નવલચંદ ખુસાલચંદ ની પેઢી રાધનપુર		સાધારણ	૬		
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	શેઠ ગોડીદાસ ડોસાચંદની વળગતી પેઢી રાધનપુર		"	૯	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૯	શેઠ હાનિદાસ થેલચંદ		સારી	૨૫	૧	
અધિલાલ મોતિલાલ રાધનપુરવાળા ૭. ૧૯૭૮	શેઠ હમસુખભાઈ દેવસી		"	૧૫	૧ ૧	મળનામકની મુર્તિ પ્રાચીન છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ફેલે રેશન.	પાસ કોમિસ.	બાંધણી.	મૂળનાથક	અતિઆજની સંખ્યા
૬૨૪	ચાલુરમા	રેશન શેડ પર્મશાળાની ખંડર	ચાલુરમા ૦૧ મા. ફર	ચાલુરમા	લૂમટળ'ધ	આદિનાથક	પાપાલ-પાટ ૧—
૬૨૫	"	ચોટી વાણિયાવાડ	"	"	શિખરળ'ધ	બેટવા પાર્શ્વનાથક	૬૬—૪૪
૬૨૬	સંખારી	લુહારનો વાજ	મહુદ શેડ ૩ મા. ફર	સંખારી	ધાળાળ'ધ	પાર્શ્વનાથક	૩— ૩
૬૨૭	ભખાના	બખરમા	છતોડા ૧ મા. ફર	"	ધર	શાંતિનાથક	— ૨
૬૨૮	ફપપુર	"	ચાલુરમા ૧ મા. ફર	ચાલુરમા	શિખરળ'ધ	રેખિનાથક	૩૭— ૧
૬૨૯	પાટલુ	મણીઆતી પાડા	પાટલુ	પાટલુ	ધાળાળ'ધ	આદિનાથક	૧૮—૨૫
૬૩૦	"	"	"	"	ધર	"	— ૫
૬૩૧	"	"	"	"	"	"	— ૧
૬૩૨	"	"	"	"	"	સકલકુટ (પાટુના)	—૧૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પદવીવટકારનું નામ.	લેખના સંવત.	રેસાસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા-અધ્યક્ષ	વર્ગ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૨	શ્રીસંધ		સારી	૧૦૦૦	૩	૨	ચાર આરસની ગુરુમૂર્તિઓ છે. જે પુસ્તકલગાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ અમલમ	"		"				જે ચોવીસ જિનેવરના પટ્ટા છે મૂળનાપકટની મૂર્તિ પ્રાચીન અને લેણી છે. સં. ૧૩૧૨ ની સાલની ધાતુની પાથનાથ અમવા-નની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	શ્રી ડાભાચાજી દ્વિતીય		સાધારણ	૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૧૦	શ્રીલાલ મોતીચંદ		સારી	૫૬	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ અમલમ	ચાણુભાઈ શ્રીસંધ		"	૪		૧	પરિશરપર સં. ૧૧૨૧ ની સાલનો લેખ છે.
શ્રીસંધ	મનિલાલ અમરચંદ		"	૧૦૦૦			એક ચોવીસજિન માતાનો પદ છે લાકડાનું કોતરકામ સાદું છે.
"	શાહ મીનનલાલ જ્યોતિર્ભાઈ		"				મૂળનાપકટની મૂર્તિ કાકાડના નામથી પ્રસિદ્ધ છે ૧ ગોતમ સ્વામી ધાતુના. લાકડાનું કોતરકામ છે.
"	સા. અલ્પજીભાઈ મનનલાલ		"				એક સ્ફટિકના પ્રતિમાછ છે આ દેરાસર દાંતીના દેરા-સરના નામથી ઓળખાય છે. આ દેરાસરનું લાકડાનું કોતરકામ પાટણમાં સારામાં સાદું છે.
"	નમરસીદ કેશવલાલ અમરચંદ		"				મૂળનાપકટ તરીકે મધ્યમાં પચાધાતુના સુકામકુદ છે.
							એક ધાતુના જૌનમસ્તકામી છે. જે ગુરુમૂર્તિઓ છે.

નંબર	આમત્તુ નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	આંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાલની સંખ્યા
૬૩૩	પાટણ	મણિપાતી પાડો	પાટણ	પાટણ	શિખરબે	મહાવીરસ્વામી	પાપાણ-પાટ ૬-૨૩
૬૩૪	"	ડાંબ મહેતાનો પાડો	"	"	ધાનાબે	શાંતિનાથજી	૩-૧૩ ૨
૬૩૫	"	"	"	"	"	ડાંકલા પાથનાથજી	૪-૫
૬૩૬	"	કુંભારિયા પાડો	"	"	"	આદિનાથજી	૮-૨૪
૬૩૭	"	"	"	"	"	સુપાર્થનાથજી	- ૮
૬૩૮	"	તબોળી વાડો	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૩-૨૬
૬૩૯	"	"	"	"	"	સુપાર્થનાથજી	૫-૫૦
૬૪૦	"	"	"	"	બર	ચેવાંસનાથજી	- ૧૦
૬૪૧	"	કપુર મહેતાનો પાડો	"	"	ધાનાબે	આદિનાથજી	૬- ૮
૬૪૨	"	ખીજડાનો પાડો	"	"	"	"	૩- ૯
૬૪૩	"	તરભેડા વાડો	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૧-૧૭
૬૪૪	"	શાહ વાડો	"	"	"	સુપાર્થનાથજી	૧૦- ૪

અધિકારનારનું નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિવિધારણું નામ.	કેળવણી સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેતોની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીકેશ	શાક મણિલાલ ગભરુચંદ		સારી		૧	
"	શેઠ સુરભયલ ગભરુચંદ		"			
"	અમૃતલાલ સુરભયલ ગ્રેરી		"			કાચડું સામાન્ય કામ છે. બાકડાની થાભલીઓ છે.
"	સોની કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઈ		"			૧૫૮૭ ની સાલનું ધાતુનું સુંદર પરિકર છે. બાકડાનું સુંદર કોતરકામ છે.
"	શાક જીવાચંદ રતનચંદ	મ. ના. ૧૪૮૪	"			આ દેશસર કહેવા પાશ્વ- ન થાજના દેશસરના નામથી ઓળખાય છે.
"	શેઠ ધરમચંદ અભેચંદ ની પેઢી		"			
"	શેઠ તત્તચંદ ડાહ્યાચંદ		"			
"	શા. રસિકલાલ રતનચંદ	મ. ના. ૧૫૪૨	"			આ દેશસર અનંતનાથજીના દેશસરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
"	શાક મુળચંદ સરેરચંદ		"			
શ્રીકેશ	શા. પોપટલાલ ઉત્તમચંદ		"			
"	શેઠ ધરમચંદ ઉદિચંદની પેઢી		"			એક મુરખતિ છે. સં. ૧૭૩૦ ની સાલની આવક આવિકા
						ની બેળી થતી છે.
"	શેઠ ધરમચંદ અભેચંદ ની પેઢી		"			

નંબર	ગામનું નામ	ટેકામાં	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	સુળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૬૪૫	પાટણ	બેસાત વાડો	પાટણ	પાટણ	ધાભાખંધ	સાંતિનાથજી	પાપાણ-ધાટ ૧૨-૧૫
૬૪૬	"	સાહ વાડો	"	"	"	સામળિયા પાંથનાથજી	૧૬-૪૦
૬૪૭	"	સાહનો પાડો	"	"	"	આદિનાથજી	૧૬-૬
૬૪૮	"	અવેરીવાડો	"	"	શિખરખંધ	વાડી પાંથનાથજી	૧૪-૨૮
૬૪૯	"	"	"	"	ભૂમટખંધ	નારંગા પાંથનાથજી	૩૫-૮૪
૬૫૦	"	ટંગિયા વાડો	"	"	ધાભાખંધ	સદભક્તી પાંથનાથજી	૧૦-૧૩
૬૫૧	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૨-૪૦
૬૫૨	"	અમ્ભોટકોનો પાડો	"	"	"	સાંતિનાથજી	૬-૧૫
૬૫૩	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૧-૧૬
૬૫૪	"	"	"	"	ધર	"	-૧૫
૬૫૫	"	અણપદની ધર્મસાળાના કાંપાઉ-૩માં	"	"	ધાભાખંધ	અંદાજજી	૧૧૩-૩૨
૬૫૬	"	પંચાસરા પાંથનાથજીના કાંપાઉ-૩માં	"	"	ભૂમટખંધ	નવખંડા પાંથનાથજી	૧-૬૨

બેંક/વતરણું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારણું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની રિધતિ.	કેનાની વરતી.	કેપા- અથ	મર્જ- માળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસુધ	બાપાલાલ રતનચંદ		સારી				સં. ૧૦૬૬ ના લેખવાળા ધાણની પાથનાથદત્તનો શ્રુતિ આપીન છે
"	શેઠ ધરમચંદ અભેચંદની પેઢી		"				એક સ્કેટિકની પ્રતિમા છે. સં. ૧૨૫૦ની સાથેનો આરણનો ચોવીશીજીવ માતાનો ૫૮ છે.
"	"		"				તથા શુદ્ધિતિમાં છે.
"	શા. મે.જનલાલ વાડીલાલ		"				
"	અવેરી મણિલાલ સુરજમલ		"				
"	શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદની પેઢી		"				એક શુદ્ધિતિ છે.
"	"		"				શેઠ-શા.સીની આરણનો શ્રુતિમાં છે.
"	"		"				આર શુદ્ધિતિમાં છે.
"	"		"				બે શુદ્ધિતિમાં છે. એક આવક-આવકની શ્રુતિ છે.
"	શા. આશુતલાલ ત્રિભેવનદાસ		"				આ દેરાસરના પરિકરો સુદર કોતરકામવાળા છે.
"	આરણ આશામચંદ		"				લાકડાનું કોતરકામ છે.
"	શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદ ની પેઢી		"				તથા શુદ્ધિતિમાં છે.
"			"				બે સ્કેટિકની પ્રતિમાઓ છે. એક આવક આવકની શ્રુતિ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કોમ્પ્.	રેલવે સ્ટેશન	પાટલ મોડિફિકેશન	ગાંધી	જાળનાયક	પ્રતિબાલની સંખ્યા
૬૧૭	પાટણ	પંચાસરા પારસનાથના ક'પાઉ-ડમી	પાટણ	પાટણ	ધૂમટખે	મહાવીરસ્વામી	પાપાણ-પાટલ ૧૫-૫૦
૬૧૮	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાથનાથજી	૧૦-૩૬
૬૧૯	"	"	"	"	"	પંચાસરા પાથનાથજી	૧૫૩-૧૨
૬૧૦	"	"	"	"	"	બીડન/ન પાથનાથજી	૧૮-૪૦
૬૧૧	"	કોટાવાલની ધર્મશાળામાં	"	"	"	સ્થાન પાથનાથજી	૩-૧૬
૬૧૨	"	કોઠાનો પાડો	"	"	"	કોઠા પાથનાથજી	૨૦-૮૮
૬૧૩	"	"	"	"	"	અભિનંદનજી	૬-
૬૧૪	"	જેતરપાલનો પાડો	"	"	ધાપાખે	સીતળનાથજી	૧૨-૧૮
૬૧૫	"	પરીશુદ્ધનો પાડો	"	"	ધૂમટખે	"	૫-૧૯
૬૧૬	"	દેરવાડો	"	"	"	સામળા પાથનાથજી	૯-૪૫
૬૧૭	"	"	"	"	ધાપાખે	મહાવીરસ્વામી	૧૦-૩૨
૬૧૮	"	"	"	"	"	રતીકેડ પાથનાથજી	૧૧-૪૦
૬૧૯	"	મહેતાનો પાડો	"	"	"	અનિસુવત સ્વામી	૧૦-૬૩

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કસ્ટરની રિથતિ.	કેનાની વરતી.	કેપા- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રી ૫૨મચંદ કલમચંદની પેલી		સારી			સં. ૧૪૩૭ ની સાથની આવક-આવકાનો મુતિ ઉ.
"	"	"	"			
"	"	"	"			પુરુષાર્થિઓ ઉ. વનરાજ તથા મંત્રી આસાદની
"	"	"	"			આરસની બીની મુતિ ઉ.
"	"	"	"			
"	શ્રી ૫૨મચંદ કલમચંદની પેલી	"	"			
"	મોહનભાઈ ત્રિભોવનદાસ	"	"			
"	"	"	"			
"	શ્રી ૫૨મચંદ નામદાસ	"	"			આ ટ્રાસ્ટરમાં પદાવતીની આવીન સુદર મુતિ ઉ.
"	શ્રી ૫૨મચંદ	"	"			એક સ્ટેટિસ્ટા પ્રતિભાજી ઉ.
અ. સં. ૧૬૭૩	શ્રી ૫૨મચંદ મોહનભાઈ	"	"			મોલીસજિનનો તથા લીસ- વિદરમાનો પદ એક ઉ.
						એક પદાવતીની આવીન મુતિ ઉ.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦	મહિલાઈ નેતુચંદ	"	"			આરસપ્રતિઓ ઉ. એક આર- સનો ૨૪ નિર્મ સાતાનો પદ ઉ.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ અમલ	કલમચંદ મોહનભાઈ	"	"			
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ અમલ	મોહનભાઈ વાઘાભાઈ	"	"			

નંબર	ગામનું નામ	કેઠણ	ફેલે રેકોર્ડ	પ્રારંભિક સમય	આંધળી	મૂળનાયક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૬૭૦	પાટણ	મહેતાનો પાડો	પાટણ	પાટણ	ધર	આદિનાથજી	પાપાણ-પાટણ ૧-૮
૬૭૧	"	"	"	"	"	સાતિનાથજી	— ૨
૬૭૨	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	— ૩
૬૭૩	"	મહાભક્તીનો પાડો કેટલા-વાલાનું દેરાસર	"	"	"	મનમોહન પાશ્વનાથજી	૨-૩
૬૭૪	"	ગોદાનો પાડો	"	"	મૂમટળ'ધ	આદિનાથજી	૧૩-૩૭
૬૭૫	"	જામરનો પાડો	"	"	ધાળાળ'ધ	સાતિનાથજી	૮-૮૩
૬૭૬	"	મહાભક્તીનો પાડો	"	"	કિર્તી'ધ	મુનિસુત્રન કવાળી	૨૪-૬૭
૬૭૭	"	મોડીપાંથ દરવાજા બહાર	"	"	મૂમટળ'ધ	આદિનાથજી	૧-૨
૬૭૮	"	નારસુજનો પાડો સાગવી પાડો ગોલવાડ	"	"	ધાળાળ'ધ	મોડી પાશ્વનાથજી	૧-૧૬
૬૭૯	"	"	"	"	"	સં'ધ પાશ્વનાથજી	૧૭-૩૦
૬૮૦	"	નારસુજનો પાડો જવરી-વાળી ફેરી	"	"	"	આદિનાથજી	૧૨-૫
૬૮૧	"	જવરીવાળી ફેરી ધાધસ	"	"	મૂમટળ'ધ	સંજાવનાથજી	૧૦-૫
૬૮૨	"	જવરીવાળી ફેરી કલારવાડો	"	"	ધાળાળ'ધ	સાતિનાથજી	૭-૭
૬૮૩	"	જવરીવાળી ફેરી સાગવીવાડો	"	"	ધર	પાશ્વનાથજી	— ૭

ખાંચાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- મય.	ધર્મ- સાળા.	વિશેષ નોંધ
મોહનલાલ હેમચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ મોહનલાલ હેમચંદ		આરી				મે સ્ક્રિપ્ચના પ્રતિમાઓ છે. નીકે માળ છે.
આરકતિયા બનોપચંદ રતનચંદ સં. ૧૯૦૦	બનોપચંદ રતનચંદ		"				નીકે માળ છે.
શેઠ લખમીચંદ બેમચંદ ૧૮૭૫ લગભગ	શેઠ લખમીચંદ બેમચંદ		"				
શેઠ પુનમચંદ કરમચંદ કેદારવાલા ૧૯૦૦	શેઠ પ્રેમચંદ કન્નેડીલાલ કેદારવાલા		"				નીકે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦	શેઠ બી.લાલ મીલાચંદ		"		૧		મે મોવીશ જિન ૫૮ તથા એકવીશ વિહરમાન ૫૮ આરસનો છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	મણિપહેન ખીમચંદ		"				એક મોવીશ જિન ૫૮ આર- સનો છે. એક સાધુપતિ છે.
શ્રીસંધ ૨૨. ૧૮૭૬	શેઠ બોમીલાલ ચૂતીલાલ		"				
શ્રી પાટલુ જૈન મંડળ જાગલાલ ૧૮૬૦	શ્રી પાટલુ જૈન મંડળ જાગલાલ		"				૮૩ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શાળવી ચૂતીલાલ ત્રીકમલાલ		"				
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શાળવી દમણિકલાલ કરનુચંદ		"		૧		મોવીશ જિન પ્રતિમાઓ આરસનો ૫૮ ૧ છે.
"	શાળવી હેડલાલ મોદસચંદ		"				૨૪ જિન પ્રતિમા ૫૮ ૧ ૨૦ જિન પ્રતિમા ૫૮ ૧ છે.
"	શાળવી અમથાલાલ રામચંદ		"				
શાળવી હેડલાલ મોદસ- ચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	શાળવી હેડલાલ મોદસચંદ		"				નીકે માળ છે.

નંબર	મામલું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પાસર આફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૬૮૪	પાટણ	શાળવીવાડો તરશેરિયું	પાટણ	પાટણ	ધૂમટખંધ	નેમિનાથજી	પાપણ-પાટણ ૩૩-૧૫
૬૮૫	"	"	"	"	ધાખાખંધ	શાંતિનાથજી	૬-૪
૬૮૬	"	કદમિયાવાડો	"	"	"	આદિનાથજી	૪-૮
૬૮૭	"	વામોળનો પાડો	"	"	"	"	૭-૪૦
૬૮૮	"	પંચોદી પાડો	"	"	ધૂમટખંધ	"	૪-૧૬
૬૮૯	"	વજા પાડો	"	"	ધાખાખંધ	શાંતિનાથજી	૧૬-૪૩
૬૯૦	"	"	"	"	ધર	"	૧-૧૧
૬૯૧	"	અદુવરામિ પાડો	"	"	ધૂમટખંધ	"	૫-૫૬
૬૯૨	"	"	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	- ૪
૬૯૩	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	- ૭
૬૯૪	"	જેતરવસી નિશાળની ફેરી	"	"	ધૂમટખંધ	આદિનાથજી	- ૬
૬૯૫	"	"	"	"	"	અજીતનાથજી	૩-૩૩
૬૯૬	"	"	"	"	બોવરાખા	શામળિયા પાખંનાથજી	૮- ૭
૬૯૭	"	"	"	"	ધાખાખંધ	આદિનાથજી	- ૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	અહીંવરદારનું નામ.	સેમનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા- ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ અમલમ	લાગવી કાલાકાંઈ પીતામરદાસ		સારી		૧	એક પાશ્વર્થનાથ ભગવાનની મૂર્તિ પ્રાપ્તિન છે.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦ અમલમ	શેઠ સાંભળવંદ અંગદાસ		"			
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અમલમ	શેઠ ત્રીકમલાલ સવાકાંઈ		"			
શ્રીસંધ	શા. ભગુભાઈ મૂનીલાલ		"			
"	જાંધરી પ્રેમચંદ મેઢકનલાલ		"			
"	શા. મણિલાલ નામરદાસ		"			એક રફટિકની તથા એક પરવાળાની મૂર્તિ છે. સં. ૧૧૪૫ ની સાલની ખાત મૂર્તિ પ્રાપ્તિન છે.
શેઠ વિદુષદાસ કાળિદાસ	શેઠ વિદુષદાસ કાળિદાસ		"			
શ્રીસંધ	શા. ભાવચંદ ઉત્તમચંદ		"			બે રફટિકની પ્રતિમાઓ છે. અન્નપૂર્ણિમની સુદર મૂર્તિ છે.
શાહ કાતિલાલ પુનમચંદ ના વડીલો	શા. રમણિકલાલ પુનમચંદ	ખ. ના. ૧૧૩૬	"			બીજો માળ છે.
પાલેજવાળાના વડીલો	મોતીલાલ ભવાનચંદ પાલેજવાળા	ખ. ના. ૧૧૭૩	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	શા. મોતીલાલ સાલચંદ		"			
"	"		"			
"	"		"			ચથુ સુરમૂર્તિઓ છે.
શેઠ નથમણજી સવાકાંઈ	"		"			

નંબર	આશ્રુ નામ	કેસાઈ	કેસે કેસાઈ	પાટ આશ્રુ	આશ્રુ	સૂચનાયક	અનિઆતની સંખ્યા
૬૬૮	પાટયુ	ખેતરવસી	પાટયુ	૮૮	૫૨	આદિનાયક	પાપાશ્રુ-૫૮ — ૩
૬૬૯	"	આંધીશેરી	"	"	ધૂમટખંધ	શાંતિનાયક	૧૧—૫૭
૧૦૦૦	"	મહાદેવની શેરી	"	"	ધાખાખંધ	મહાદેવ પાપનાયક	૫—૩૪
૧૦૦૧	"	સંધવીની શેરી	"	"	૫૨	વિમલનાયક	— ૫
૧૦૦૨	"	આશ્રુપાડે	"	"	ધાખાખંધ	શાંતિનાયક	૪—૬
૧૦૦૩	"	કાનાસાનો પાડે આંધીશેરી	"	"	"	(રેક્ટિફીકેશન)	૪—૪૩ ૭
૧૦૦૪	"	"	"	"	"	દ્યોતનાયક	૧૦—૧૬
૧૦૦૫	"	કાનાસાનો પાડે	"	"	ધૂમટખંધ	શાંતિનાયક	૮—૧૨૬
		મોટા કેસાઈની શેરી					
૧૦૦૬	"	"	"	"	"	આદિનાયક	૩—૭
૧૦૦૭	"	"	"	"	"	મહાવીરનાયક	૫—૬
૧૦૦૮	"	"	"	"	૫૨	ચિંતામણિ પાપનાયક	— ૧૩
૧૦૦૯	"	કાનાસાનો પાડે	"	"	"	શ્રીવિદ્યાનાયક	— ૧
૧૦૧૦	"	"	"	"	"	શાંતિનાયક	— ૬
૧૦૧૧	"	"	"	"	"	વિમલનાયક	— ૭

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચાડનારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની રિવાજ.	જેનોની વરતી.	કેવડ- અથ	ધર્મ- રેખણ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શા. મોતીલાલ લાલચંદ		સારી				
"	જેઠીગલાલ ભગવાનદાસ ઝવેરી		"		૨		
"	શા. હિંમતલાલ દરચંદ		"				
"	અંધવી બિરખરલાલ ડાભાભાઈ		"				
"	જેઠીગલાલ ભગવાનદાસ ઝવેરી		"				સાત તોરણવાળું દેરાસર છે
"	ચાહ મલકભાઈ ડાભાભાઈ		"		૨		બાર રહેઠિની પ્રતિમાઓ છે.
"	"		"				
"	શા. રતનચંદ જેઠાચંદ		"				ધાતુનું મોટું અથવસરણ છે. તથા ધાતુની એક પ્રાચીન ચિત્ર પ્રતિમા છે.
"	"		"				
"	"		"				
"	માણુ પનાલાલ પુનચંદ		"				
શા. લાક્ષ્મીચંદ મણુકચંદ ૧૯૨૫	શા. સુરચંદ નગીનદાસ	શ. ના. ૧૯૧૩	"				નીચે બાળ છે.
શ્રીસંધ	ચાહ સરપચંદ યેલુચંદ		"		૨		લાકડાનું નાનું ધર દેરાસર છે.
"	શા. મનલાલ પુરાચંદ	શ. ના. ૧૯૭૫	"				નીચે બાળ છે.

નંબર	આમલ નામ	કેસનું	રેલવે રેકૉર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધકો	મુળનામક	પ્રતિમાણની ક્રમ
૧૦૧૨	પાટલ	ભાસાનો પાડો	પાટલ	પાટલ	ધામાપાંધ	શાંતિનાથજી	પાપલ-પાક — ૫
૧૦૧૩	"	લીંબડોનો પાડો	"	"	"	"	૧૩-૫૦
૧૦૧૪	"	"	"	"	"	વાસુપુત્રજી	— ૧૨
૧૦૧૫	"	ભાસાનો પાડો	"	"	"	ભાસા પાંધનાથજી	૧૪-૪૪
૧૦૧૬	"	"	"	"	ધર	સુવિધિનાથજી	— ૪
૧૦૧૭	"	ખજુરીનો પાડો	"	"	ધામાપાંધ	મનમેહન પાંધનાથજી	૬-૨૪
૧૦૧૮	"	ફાલિયા પાડો આગલી ફેરી	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	૭-૨૨
૧૦૧૯	"	"	"	"	"	પાંધનાથજી	— ૩
૧૦૨૦	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	— ૮
૧૦૨૧	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૧૦૨૨	"	બોધરીની ફેરી	"	"	"	નેત્રનાથજી	૧૪-૩૪
૧૦૨૩	"	"	"	"	"	કેશુનાથજી	— ૭
૧૦૨૪	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૪
૧૦૨૫	"	"	"	"	"	વિમલનાથજી	— ૫

બીધાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	દસ્તાવેજની તારીખ.	કોનાની વસ્તી.	કિંમત રૂ. પા.	વિશેષ નોંધ
બીસંધ	શા. ભોળીલાલ કરમચંદ		સારી			નોંધે માળ છે.
„	શા. પુનમચંદ મગનલાલ		„		૧	એક સ્ટેટીકાના પ્રતિમા છે. લાકડાનું કાતરકામ છે.
શેઠ સરખચંદ ઉત્તમચંદ ૧૬૭૮	શેઠ સરખચંદ ઉત્તમચંદ		„			
શ્રીચંધ	શા. અંબલચંદ લક્ષ્મચંદ		„		૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. ૧ સુરપતિ એક પાટ પ્રતિ પ્રાચીન છે.
શા. પુનમચંદ લક્ષ્મચંદ સાંડેસરા	પુનમચંદ લક્ષ્મચંદ સાંડેસરા		„			ત્રીજો માળ છે. એક મોતમ સ્વામીની પાતુની પ્રતિ છે.
બીસંધ	શા. મોકલદાસ સાંડેસરા	અ. નં. ૧૧૪૪	„			
બીસંધ ૧૬૨૦	શેઠ હીરુભાઈ ઢાલાભાઈ		„		૧	એક સ્ટેટીકાના પ્રતિમા છે.
શેઠ ભોળીલાલ મોકમચંદ ૧૮૭૫	શા. શાંતિલાલ પોપટલાલ		„			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ ઢાલાભાઈ મગનલાલ ૧૭૫૦	શેઠ લેકરુભાઈ ઢાલાભાઈ		„			„
નોઢાલચંદ મોળરચંદ ૧૭૦૦	શેઠ નીકાલચંદ મોળરચંદ ના વારસો	અ. નં. ૧૫૩૧	„			„
બીસંધ ૧૮૭૫	શેઠ મણિલાલ રતનચંદ		„		૧	નવીન ચિત્રો છે.
શેઠ વસ્ત્રાચંદ બીચંદ ૧૬૦૦	શા.ક સુલભચંદ વસ્ત્રાચંદ	અ. નં. ૧૫૪૬	„			બીજો માળ છે.
શેઠ મણિલાલ રતનચંદ ૧૬૦૦	શેઠ મણિલાલ રતનચંદ		„			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ ભાપચંદ પુલાલચંદ અભયનગળા ૧૮૪૦	શેઠ ભોળીલાલ જ્યેષ્ઠ	અ. નં. ૧૫૫૫	„			

નંબર	આમત્ત નામ	ડેકાઈ	રેલવે સ્ટેશન	પ્રારંભ એપ્રિલ	ખામત્ત	મૂળનાયક	પ્રતિભાઈની સંખ્યા
૧૦૨૬	પાટણ	જોશિયા વામી વામી પૂલની શેરી	પાટણ	પાટણ	ધામત્ત	વામીપૂલનાયક	પાપાઈ-ધામ ૫-૭
૧૦૨૭	"	" વખતજીની શેરી	"	"	"	સંભવનાયક	૨૧-૪૬
૧૦૨૮	"	"	"	"	"	મુનિસુખન સ્વામી	૫-૨૪
૧૦૨૯	"	" મનમોહનની શેરી	"	"	ધર	સુમતિનાયક	— ૧૫
૧૦૩૦	"	"	"	"	ધામત્ત	મનમોહન પાર્શ્વનાયક	૭-૫૮
૧૦૩૧	"	"	"	"	ધર	આદિનાયક	— ૬
૧૦૩૨	"	"	"	"	ધામત્ત	રાજેશ્વર પાર્શ્વનાયક	૧-૮
૧૦૩૩	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાયક	૨-૩
૧૦૩૪	"	"	"	"	ધામત્ત	શ્રીધાસનાયક	— ૩
૧૦૩૫	વિસનગર	કા દરવાજા પાસે	વિસનગર	વિસનગર	શિખરત્ત	કમ્લાઈ પાર્શ્વનાયક	૧૨૭-૧૧૧
૧૦૩૬	"	દીપરુ મહોલ્લી	"	"	ધૂમત્ત	સુમતિનાયક	૩-૪
૧૦૩૭	"	"	"	"	"	શાંતિનાયક	૩-૩
૧૦૩૮	"	કાજ વાડા	"	"	શિખરત્ત	મનમોહનનાયક	૪-૩
૧૦૩૯	"	મુલોખા	"	"	"	આદિનાયક	૨૭-૧૬
૧૦૪૦	"	સાવરવાળા બહાર	"	"	"	શાંતિનાયક	૩૦-૪૧

બેંકના નામ તથા સંવન.	બહીષકારક નામ.	લેખનો સંવન.	દેશસરની સ્થિતિ.	બેંકની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ-અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
બીસંધ	સા. નમીનદાસ મનનથંદ	પે. નં. ૧૬૧૬	સારી		૧	એક ગુરુશ્રી છે.
બીસંધ ૧૯૩૭ મહા સુ. ૧૧	સા. રામચંદ મેલાભાઈ		"			
બીસંધ	શ્રીદ બહેરભાઈ કાલાભાઈ		"			
શ્રીદ ભેમચંદ ભેમચંદ	શ્રીદ ભેમચંદ ભેમચંદ	પે. નં. ૧૪૬૧				જુલે માણે છે.
બીસંધ	બીસંધ		"			
"	"	પે. નં. ૧૪૨૪	"			દેશભર માણુના ગેરા પર છે.
"	"		"			
સા. ગજાચંદ ગુમાનચંદ ના વડીલી	સા. ગજાચંદ ગુમાનચંદ		"			
બીસંધ	સા. મણિલાલ કાલાભાઈ	પે. નં. ૧૧૬૩	"			નાનું બાકાતું આવીન દેશભર છે.
બીસંધ ૧૮૧૩	સા. મંગલદાસ રાજાભાઈ	૧૮૧૧	"	૪૦૦	૭ ૧	એક રતની પ્રતિમા છે. એક પુસ્તક ભંડાર છે.
શ્રીદ માણેચંદ પુટાભાઈ ૧૬૫૫	કન્યાભાઈ પાંચનાથજીની પેઢી		"			
ધારી ૧૬૨૧	"		"			માર્ગીના દેશસરના નામથી આ જિનમદિર આવખાય છે.
શ્રીદ માણેદાસ ભૂતચંદ ૧૬૪૦	શ્રીદ બીનુભાઈ મણિભાઈ		"			
બીસંધ ૧૬૭૧	શ્રીદ બાલદાસ ભેમચંદભાઈ		"			
બીસંધ	શ્રીદ રામચંદાસ મનનથાઈ		"			સંવત ૧૩૦૦ની સાલનો મહાપ્રતી ૫૮ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ફેલે રેકૌન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	ભાંડારી.	મુળનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૧૦૪૧	કડા	આવકનો મહોલો	વિસનગર ૫ મા. ફર	કડા	બુમટખંધ	પાશનાથજી	પાપાજી-પાલ ૬-૧૦
૧૦૪૨	કમાણા	"	રડાલા ૬ મા. ફર	વસનગર	પાપાખંધ	મેમિનાથજી	— ૨
૧૦૪૩	સવાળા	"	"	"	શિખરખંધ	વાસુકીજી	૧-૧
૧૦૪૪	ખરવા	બળરમાં	મહેસાણા ૧૦ મા. ફર	કડા	બુમટખંધ	પાશનાથજી	૫-૩
૧૦૪૫	લાઠી	"	વિસનગર ૮ મા. ફર	"	"	મુનિસુખત સ્વામી	૧-૫
૧૦૪૬	મથલપુર	"	૫ મા. ફર	"	"	વાસુકીજી	૧-૧
૧૦૪૭	ભાલક	"	"	ભાલક	"	ધર્મનાથજી	૧૩-૫
૧૦૪૮	ખરોડ	આવકનો મહોલો	મેરીતા ૫ મા. ફર	ખરોડ	"	દાતિનાથજી	૧-૧૭
૧૦૪૯	બ'માલ	આવકનો માલ	વીળપુર ૧૦ મા. ફર	બ'માલ	"	"	૫-૧
૧૦૫૦	પાલમણા	"	વડનગર ૮ મા. ફર	કરવડીયા	"	મણિનાથજી	૩-૪
૧૦૫૧	કરવડીયા (વીળપુર)	બળરમાં	"	"	"	મણિનાથજી સ્વામી	૧૩-૧૩
૧૦૫૨	કે'દાઈ	સર્ધના વાણમાં	"	કે'દાઈ	"	દાતિનાથજી	૪-૪
૧૦૫૩	સીપાર	કેન મહોલો	૫ મા. ફર	સીપાર	શિખરખંધ	મુનિસુખત સ્વામી	૧૧-૧૬
૧૦૫૩ ૨	કે'દાઈ	આવકનો મહોલો	૧૦ મા. ફર	કે'દાઈ	૫૨	મેમનાથજી	૧-૧
૧૦૫૪	મેરાણ	બળરમાં	મેરાણ ૨ મા. ફર	મેરાણ	શિખરખંધ	દાતિનાથજી	૨૩-૧૮

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	ગૃહીવરદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વરતી.	ઉપા- મય.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૨૨	શ્રીસંધ		સારી	૮૦	૨	૧	ધામનો ભાગ પૂરો છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૧	"		સાધારણ	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	"		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૭૭. ૧૬૮૬	મુલચંદ અમરચંદ શાહ		સારી	૭૦			ધાતુ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૨	મકુતલાલ બળશાહસ		સાધારણ	૪૦	૧		પ્રતિજ્ઞા બાકી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૦	ચીરચંદ ભટ્ટચાર્ય		"	૪૦			
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	કડીશીમ નીકાલચંદ		સારી	૨૫૦	૨		રંગમંડપમાં મિત્રો છે.
જેઠાલાલ દીપચંદ ૧૬૭૬	શ્રીસંધ		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૮	"		"	૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૮	"		સાધારણ	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	કરનોબન સરૂપચંદ		સારી	૨૫૦	૩	૧	એક લાખમેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	શેઠ ન્હાલચંદ દેવચંદ		"	૨૫	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શેઠ અમીતલાલ ચૂનીલાલ		"	૪૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. ધાતુનો કામ સાડું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૨	શ્રીસંધ		સાધારણ	૨૫૦	૧		કર્ણ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ ચૌખટલાલ અમલાચંદ		સારી	૧૦૦	૨	૧	

નાંબર	ગ્રામજી નામ	ડેકાથ્લ	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૦૪૫	જેરાણ	બળરખા	જેરાણ ૨ મા. ફર	જેરાણ	શિખરખંધ	પાખનાથજી	પાપાથ-પાડ ૧૨-૧
૧૦૪૬	"	"	"	"	"	નં. ૧૦૪૫ ના મેડાપર	૧૭-
૧૦૪૭	ભલાડ	"	૪ મા. ફર	"	ધૂમટખંધ	ચંદ્રમણજી	૧-૧
૧૦૪૮	આણસોલ	"	૬ મા. ફર	"	"	આદિનાથજી	૫-
૧૦૪૯	ડભાડ	"	૮ મા. ફર	ડભાડ	શિખરખંધ	ધર્મનાથજી	૫-૭
૧૦૫૦	સુઠાસણા	"	તારખાદિલ ૬ મા. ફર	સુઠાસણા	ધૂમટખંધ	વાસુદેવજી	૩-૨
૧૦૫૧	ઉમરી	મામની ભાગોલે	૫ મા. ફર	સતલાસણા	ધર	આદિનાથજી	૧-૧
૧૦૫૨	ભાણસણા	બળરખા	૬ મા. ફર	ડીબા	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૩-૪
૧૦૫૩	ડોડાસણા	મામના કોડે	૮ મા. ફર	સતલાસણા	ધર	સુપાર્થનાથજી	૪-૨
૧૦૫૪	સતલાસણા	"	"	"	શિખરખંધ	ચંદ્રમણજી	૩-૧૨
૧૦૫૫	"	"	"	"	ધર	વાસુદેવજી	૩-૨
૧૦૫૬	વાવ (સતલાસણા)	બળરખા	"	"	શિખરખંધ	કીર્તનાથજી	૩-૧૨
૧૦૫૭	ડીબા	"	તારખાદિલ ૫ મા. ફર	ડીબા	"	અજ્ઞાનનાથજી	૩-૧
૧૦૫૮	વડનવર	"	વડનવર ૦૧ મા. ફર	વડનવર	"	આદિનાથજી	૩૦-૪૦

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દિશાસરની રિયાત.	જેમાંની વરતી.	કેપા- મથ.	પરખા રકાબી.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ પોપટલાલ અમથાચંદ		સારી				એક પુસ્તક બંધાર છે. કામનું કામ ચાલુ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	શેઠ પોપટલાલ અમથાચંદ		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	શ્રીસંધ		"	૧	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૩૦	"		"	૧૦૦	૧		ચિત્રામ ચલુ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	શેઠ અંબાલાલ કુમરચંદ		"	૧૦૦	૧		ધૂમટમાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૧	શેઠ ચૂનીલાલ મગનચંદ		"	૫૦	૧		અભારમાં તથા મંડપમાં પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૪	શેઠ હંસરાલ ગુલામચંદ		સાધારણ	૫૦			
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શ્રીસંધ		સારી	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૩	"		સાધારણ	૧૦૦	૧		ધાખામાં તીરાડ પડેલ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		સારી	૨૦૦	૧		
શેઠ કેશવલાલ જેઠાંદ ૧૬૧૪	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૭૬	"		"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	"		"	૫૦	૧	૧	
શ્રીસંધ	"		"	૨૫૦	૪	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. બેપરામાં ધાતુનાથ મથુ.
							કાના મતિમાલ મથુ પૂર્ણ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશબ.	ફેલો ફેરશન.	પાટલ કોપરેશ.	બાંધણી.	પ્રામાણિક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૧૦૬૬	વડનગર	કાથીવાળું	વડનગર ૦૧ મા. ફર	વડનગર	શિખરમંથ	મકાવીરવામી	પાપાથ-પાટ ૧૦૪-૬૨
૧૦૭૦	"	મકાવામાં	"	"	ધર	બાહિનાથજી	૨૦-૨૪
૧૦૭૧	"	કુલિયાના માદમાં	"	"	"	"	૪-૧૪
૧૦૭૨	"	બોલકાની ફેરી	"	"	શિખરમંથ	"	૧-૮
૧૦૭૩	કિમતા	દેરાસરનો માદ	વિસનગર ૫ મા. ફર	કિમતા	"	કુંડુનાથજી	૧૪-૬
૧૦૭૪	નવસા	વાલિયાનો મહોલો	૭ મા. ફર	નવસા	કુમરમંથ	શાંતિનાથજી	૪-૨
૧૦૭૫	કેલુપ	નગરમાં	૫ મા. ફર	કેલુપ	શિખરમંથ	બાહિનાથજી	૨-૧૨
૧૦૭૬	વાલમ (તીર્થ)	નાગરવાડે	૬ મા. ફર	વાલમ	"	ગેમિનાથજી	૩-૭
૧૦૭૭	કુંભ	વાલિયાનો માદ	કુંભ ૧ મા. ફર	કુંભ	"	શાંતિનાથજી	૩-૭
૧૦૭૮	સામેગા	મામ વચ્ચે	મેસાજો ૫ મા. ફર	બોદાજો	"	"	૧-૨
૧૦૭૯	જગુદન	નગરમાં	જગુદન ૦૧ મા. ફર	જગુદન	"	વાસુકીનાથજી	૧-૩
૧૦૮૦	ધોરાસજ	વાલિયાવાસમાં	બાંધણીનાસન ૧૧ મા. ફર	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૪-૧
૧૦૮૧	બેરજુલ	"	૧ મા. ફર	બેરજુલ	"	મદમજુલ	૩-૩
૧૦૮૨	કુમારજી	વાદામાં	કુમારજી ૩ મા. ફર	કુમારજી	કુમરમંથ	પાર્શ્વનાથજી	- ૩
૧૦૮૩	પાનસર (તીર્થ)	ધર્મકાળામાં	પાનસર	પાનસર	શિખરમંથ	મકાવીર સ્વામી	૧૦-૩૬

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસસરની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	કેપા-ભવ.	ધર્મ-સ્થળ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રીસંધ		સારી				માવન બિનાશવવાળું છે. કાચનું કામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				નવું બનાવે છે.
નગીનદાસ વર્ધમાનદાસ ૧૬૨૫	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૮૦	"		"				
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	"		"	૨૦૦	૨	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. બે કાલિસંગિયા પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૬	શ્રેષ્ઠ જીવનદાસ		સાધારણ	૪૦	૧		દસસરના ચંચલાઓ છૂટી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦	શ્રેષ્ઠ પોપટલાલ બેજીઅમાઈ		સારી	૧૨૫	૨		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ	શ્રેષ્ઠ લખગીચંદ્ર પ્રજુદાસ		સાધારણ	૨૦	૧	૧	સંવત ૧૩૨૦નાં લેખવાળા કાલિસંગિયા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	શ્રીસંધ		સારી	૮૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શ્રેષ્ઠ હરમાવનદાસ કેવલદાસ	ચ. નં. ૧૮૭૨	"	૩૫	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૭ લગભગ	શ્રેષ્ઠ શિવભાલ ડોહરકો		"	૫૦			
શ્રીસંધ ૧૬૬૪ લગભગ	શ્રેષ્ઠ ગોદાદાસ વીરચંદ		"	૧૦૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૮	શ્રેષ્ઠ મણિભાલ હકમચંદ		સાધારણ	૧૩૦	૧		મતરણીનું કામ સારું છે.
"	શ્રેષ્ઠ જગજીભાલ ડોહાભાલ		"	૧૫			કાળાસાંધી પાણી પડે છે. ચિત્રકામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૪ લગભગ	શ્રી પાનસર જેન મહાવીર સ્વામી હરપ્રભાતી પેઠી		સારી	૧૫૦		૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. એક મણિક તાંબું છે.

નંબર	આમલું નામ	કેસલું	રેલવે સ્ટેશન	ધારૂ એપાઈસ	બાંધણી	મુળનાથકે	મતિમાણની રકમ
૧૦૮૪	પાનસર (લીલું)	આમલું	પાનસર ૦૧ મા. દુર	પાનસર	સુમટબંધ	ધર્મનાથકે	પાપાથ-ધારૂ ૧-૨
૧૦૮૫	આદરેજ (એમ)	"	અણખોલ ૪૧ મા. દુર	આદરેજ (એમ)	"	વાસપુલથકે	૪-૪
૧૦૮૬	વાસજ (લીલું)	"	કલોલ ૬ મા. દુર	કલોલ	ધર	કાલિનાથકે	૭-૩
૧૦૮૭	ભાંડુ	બળરમાં	ભાંડુ ૦૧ મા. દુર	ભાંડુ	શિખરબંધ	પાર્થનાથકે	૩-૨
૧૦૮૮	મોટીઠાઉ	"	૧ મા. દુર	મોટીઠાઉ	સુમટબંધ	મહાવીરરામી	૩-૬
૧૦૮૯	ભામોચણા	"	૧૧ મા. દુર	ભાંડુ	ધર	કુચુનાથકે	-૪
૧૦૯૦	અકલ	"	૨૧ મા. દુર	"	"	પાર્થનાથકે	૧-૩
૧૦૯૧	મોહરવાડા	"	૧૧ મા. દુર	"	"	અણખનાથકે	-૩
૧૦૯૨	ઉનાવા	"	ઉંઝા ૨ મા. દુર	ઉનાવા	સુમટબંધ	ભડિશજન પાર્થનાથકે	૭-૬
૧૦૯૩	"	"	"	"	"	આલિનાથકે	૫-૪
૧૦૯૪	મળી	"	૩ મા. દુર	"	ધર	ચંદ્રમુકુટ	૧-૧
૧૦૯૫	અખીર	"	૨ મા. દુર	ઉંઝા	"	પાર્થનાથકે	-૧૦
૧૦૯૬	દાસજ	બળરમાં	ઉંઝા ૩ મા. દુર	દાસજ	"	કાલિનાથકે	-૩
૧૦૯૭	ઉંઝા	વીસાનો વાસ	"	ઉંઝા	શિખરબંધ	"	૪-૫
૧૦૯૮	"	તથાટીનો માલ	૧ મા. દુર	"	ધર	"	-૫

ખાવાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કેમના સંવત.	કેસ/સરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંમત અથ	પરિ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૭૪ લગભગ	શ્રી પાનસર જેન મહાવીર સ્વામી આરખાનાની પેઢી		આધારણ	૨૫		૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૮	શેઠ મોહનલાલ હરગોવિંદાસ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૬૮	શેઠ બા. ક. અમદાવાદ		આધારણ	૧૫૧			એક તીર્થ છે. મૂળનાથની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૫	શેઠ લક્ષ્મીભાઈ પરસોતમદાસ		સારી	૨૦			મૂળનાથજીની મૂર્તિ લેપખમ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ કેસવલાલ ઠાકરસી		"	૭૦	૨		
શેઠ હીરાચંદ વર્ધમાન ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ વીરચંદ અમરચંદ		આધારણ	૬	૧		૧ લાયકેરી છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ ભોગીલાલ ચોવડાસ		"	૭૦			
શ્રીસંધ ૧૬૭૫	શેઠ હરગોવિંદાસ વિજાવનદાસ	મ. ના. ૧૫૧૮	"	૨૦૦			એક લાયકેરી છે. ત્રણ ચુથડ- બધી દેરાસર થાય છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૧	શેઠ કેસવલાલ ન્યાયાચંદ		સારી	૨૫૦	૨		એક લાયકેરી છે. મૂળનાથજી- ની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૫૦	હરગોવિંદાસ લાલચંદ જીનાવાવાળા		આધારણ	૨૦			
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	શેઠ વાઢીલાલ અપાચંદ		"	૭૦	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	બાપી મુળચંદ માલેકચંદ		આધારણ	૨૫	૧		
વીસા શ્રીસંધ ૧૬૪૭	શેઠ વીરચંદ આમજી		સારી				એક જેન મોડિન છે. ૧૨ અબાસીઆ અબાસ હર છે.
શેઠ હરચંદ મલ્લેડ ૧૮૫૦ લગભગ	મલ્લેડા કેવળદાસ ભેડાભાઈ		"	૬૦૦	૩	૧	એક લાયકેરી છે. બીજો માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાજી	રેલ્વે સ્ટેશન	પ્રાઇડ એપ્રિસ	આંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિબાઇની સંખ્યા
૧૦૬૯	ઉંઝ	નાનુ બબરખા	ઉંઝ ૧ મા. ફર	ઉંઝ	સિખરખંધ	કુચુનાયક	પાપાણ-પાણ ૭૮-૭૦
૧૧૦	મેરવાડા	બબરખા	૪ મા. ફર	કોહાડા	"	પાથનાયક	૧-૪
૧૧૦૧	મહાવા	"	મેરાણ ૪ મા. ફર	કુચુવા	કુચુનાયક	કુચુનાયક	- ૩
૧૧૦૨	મહેલી	"	૪ મા. ફર	"	ધાનાયક	આદિનાયક	૪-૧
૧૧૦૩	કુચુવા	"	સિકપુર ૪ મા. ફર	"	કુચુનાયક	વાસુકુનાયક	૪-૪
૧૧૦૪	સિકપુર	જવાતખાના પાસે	૦૧ મા. ફર	સિકપુર	સિખરખંધ	ચંદ્રપ્રજા	૧૩-૩૭
૧૧૦૫	"	અલખાના ચાકે	"	"	કુચુનાયક	મહાવીરનાયક	૧૪-૨૬
૧૧૦૬	બાલકુવાડા	બબરખા	કામળી ૧ મા. ફર	બાલકુવાડા	સિખરખંધ	અજીતનાયક	૩-૨
૧૧૦૭	કુંડાવ	"	ઉંઝ ૩ મા. ફર	કુંડાવ	ધાનાયક	આદિનાયક	૩-૨
૧૧૦૮	મહેસાણા	મોહું દેરાસર	મહેસાણા	મહેસાણા	સિખરખંધ	મનમોહન પાથનાયક	૧૬-૧૬
૧૧૦૯	"	મેઠા ઉપર	"	"	"	મેઠાનાયક	૭૧-૪
૧૧૧૦	"	મહારાજની ખાસી	"	"	ધર	કાલિનાયક	૧-૨

અધિકારનારનું નામ તથા સંવત.	ચક્રવર્તીનારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	કેસની વસ્તી.	કુલ અથ	વર્ષ ૧૯૧૧	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ વિશુવનદાસ પીતાંબરાજ		સારી				એક મોતમ સ્વામીની આર-સની મૃતિ છે. સં. ૧૨૪૦
							ની સાથનો ૧૮ જિનખાતાનો એક તુરેશી આરસનો ૫૮ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ ચંદુલાલ વિશુવનદાસ		"	૭૫	૧		૨ ગુરુમૃતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૫ લગભગ	શેઠ જનાલાલ સુલાખીદાસ		સાધારણ	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૫ લગભગ	શ્રી. ચતુરદાસ મુળચંદ		"	૧૦			
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ ચૂનીલાલ આધવજાલ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી. બાણુલાલ વિશુવનદાસ		"	૫૦	૨		મોતમ જિનખાતાનો ૫૮ ૧. સંવત ૧૨૬૪ની સાથની
							કેવી એક મુદતમની મૃતિ પ્રાપ્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	શેઠ બાબાલાલ મુળચંદ		"	૧૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૪૩	શેઠ વાડીલાલ લલ્લુભાઈ		"	૬૦	૨	૧	એક ભાખેરો છે. મુળખાલ-જના પરિકરપર સંવત ૧૧૨૬ ની સાથનો લેખ છે.
શ્રીસંધ	શ્રીસંધની કમીટી		"	૮૦૦	૨	૪	સં. ૧૨૫૦ ની સાથની નવુ પ્રાપ્તિ મૃતિઓ છે.
"	"		"				
શેઠી નાનાલાલ મોકમચંદ ૧૬૬૮	શેઠી નાનાલાલ મોકમચંદ		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેસી	ફેલે રેકૉર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિમાનની સંખ્યા
૧૧૧૧	મહેસાણા	સંઘવી પોળ	મહેસાણા	મહેસાણા	સુમટબંધ	આદિનાથજી	પાપાજી-ધાડ ૧૨-૧૫
૧૧૧૨	"	"	"	"	સિખરબંધ	મહાવીરસ્વામી	૩૧-૨૬
૧૧૧૩	"	પટલા પોળ	"	"	ધાખાબંધ	કાલિનાથજી	૧૦-૧૬
૧૧૧૪	"	શુભવાડો	"	"	સિખરબંધ	વિમલનાથજી	૩-૮
૧૧૧૫	"	"	"	"	"	સુમતિનાથજી	૫-૭
૧૧૧૬	"	ભોલીની ખાડી	"	"	"	કાલિનાથજી	૭-૧૧
૧૧૧૭	"	મોતી જડીઆની ખાડી	"	"	"	આદિનાથજી	૫-૮
૧૧૧૮	"	મોતીવાડ	"	"	"	"	૧૧-૧૦
૧૧૧૯	ચાંજી	કેન દેરાસર	ધોણાજી ૬ મા. ફર	ધોણાજી	"	ગંભીર પાશ્વેનાથજી	૩૬-૧૨
૧૧૨૦	મોદેરા	"	બજારજી ૮ મા. ફર	વડાવલી	સુમટબંધ	પાશ્વેનાથજી	૮-૧૪
૧૧૨૧	વડાવલી	"	ચાણરમા ૫ મા. ફર	"	સિખરબંધ	મહાવીરસ્વામી	૬-૧૭
૧૧૨૨	ચવેલી	"	ધોણાજી ૫ મા. ફર	ધોણાજી	"	વિમલનાથજી	૩-૬
૧૧૨૩	પીપળ	"	મજુરજી ૪ મા. ફર	વડાવલી	ધાખાબંધ	સંભવનાથજી	૧-૩
૧૧૨૪	લખવા	"	કૈલાસ ૧ મા. ફર	ધોણાજી	સિખરબંધ	રામળા પાશ્વેનાથજી	૪-૬
૧૧૨૫	પેઠારપુર	"	"	"	સુમટબંધ	પદ્મમણજી	૧-૪

બંધાવનારનું નામ તથા સ વત.	વહીવટકારનું નામ	લેખનો સંવત.	જનસંસ્કૃતિ તિથિ.	જેનાની વસ્તી.	કિંપા- અથ	કમ- સમીપ	વિશેષ નોંધ
શીસંધ	શીસંધની પેઢી		સારી				
"	"		"				
"	"		"				
શ્રી મોહનભાઈ ભગીચંદ	"		"				
ભાઈ મેના ૧૯૫૧	ભાઈ મેના	૧૯૫૧	"				
ભાઈ મેના ૧૯૫૧	શીસંધ		"				
"	"		સાધારણ				
"	પારિખ સરખંદ લાલુભાઈ		સારી				
શીસંધ ૧૮૪૪	શીસંધ		"	૧૦	૧	૧	એક લાખજેરી છે. આ એક તીથે ગણાય છે.
શીસંધ ૧૯૭૫	"		"	૧૨૫	૧	૧	એક લાખજેરી છે. પ્રાચીન સ્મૃતિ દિવસો અવશેષો છે.
"	"		"	૨૫૦	૧	૧	એક લાખજેરી છે.
શીસંધ ૧૯૪૪	શ્રી. કમલચંદ મોતીચંદ		"	૪૫			
"	શ્રી. ખુલ્લચંદ ઉમરચંદ		"	૭૫			
"	શીસંધ		"	૧૨૫	૧		
શીસંધ ૧૯૫૫	"		"	૧૦	૧		

નંબર	મામલું નામ	કેસબં	ફેલે રેકૉર્ડ	પોસ્ટ કોમ્પ્યુસ.	બાંધણી.	મુળનામક	મતિઆણીની સંખ્યા
૧૧૨૬	ધણિજી	બબરખા	ધણિજી ૦૧ મા. ફર	ધણિજી	ધુમટખંધ	દોતળનાથજી	પાપાથ-ધાડુ ૨૬-૧૫
૧૧૨૭	ગેરાદ	કૅન ફેરાધર	૩ મા. ફર	કંઘરાવી	ધર	અછતનાથજી	— ૩
૧૧૨૮	કંઘરાવી	"	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૧- ૫
૧૧૨૯	અર્જુન	"	શીમાલ ૧૧ મા. ફર	અર્જુન	ધુમટખંધ	ચંદ્રમણજી	૨૨- ૭
૧૧૩૦	સડેર	"	અર્જુનરોડ ૩ મા. ફર	સડેર	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૯- ૬
૧૧૩૧	દેશલી	"	દેશલી ૦૧ મા. ફર	બહેચરાજી	ધામાખંધ	શીતળનાથજી	— ૨
૧૧૩૨	કાસરી	"	બેચરાજી ૧૧ મા. ફર	કાસરી	"	શાંતિનાથજી	૮- ૪
૧૧૩૩	બેચોર	"	૦૧ મા. ફર	બેચરાજી	ધર	વાસુપૂજ્યજી	૩- ૪
૧૧૩૪	સંખલપુર	ખાદીદાર મહાજન મલી	૧ મા. ફર	સંખલપુર	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૪૮-૧૨
૧૧૩૫	હડીઆરમ	કૅન ફેરાધર	પાંચોટ ૧૧ મા. ફર	હડીઆરમ	"	મહાવીરસ્વામી	૧૬- ૩
૧૧૩૬	પાંચોટ	"	૦૧ મા. ફર	પાંચોટ	"	આદિનાથજી	૧૪- ૩
૧૧૩૭	ગુચોર	"	૩ મા. ફર	ધણિજી	ધુમટખંધ	સુમતિનાથજી	— ૧
૧૧૩૮	ગોટપ	"	ધણિજી ૪ મા. ફર	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	— ૧
૧૧૩૯	ગોરીઆવી	બબરખા	લીંચ	લીંચ	ધામાખંધ	વાસુપૂજ્યજી	— ૧
૧૧૪૦	બેંસાલા	બામખા	૧ મા. ફર	"	ધર	ચાચંદાજી	— ૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દશસરની રિધતિ.	કૌનાની વરની.	કિંમત અથ રકમ.	વિશિષ્ટ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૧૮	નસુચંદ બલ્લુચંદ		સારી	૪૦૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ મહા સુ-૧૨	ગોલીચંદ મલુકચંદ		"	૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ અમલમ	ગ્રેમચંદ રામચંદ		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦	મંડુલાલ રાવણ		"	૧૫૦	૧ ૧	એક મુસાફર બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	નાથરસાલ ભેમચંદ		"	૫૦		
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	શ્રીસંધ		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૧	"		"	૧૦૦	૧	
"	વાલીલાલ દીપચંદ		"	૧૫		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	અચાચંદ અમલાભાઈ		"	૨૦૦	૨	બધી પ્રતિયાઓ પ્રાપ્તીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૨	શ્રીસંધ		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ અમલમ	શાહ અંબાલાલ ચૂનીલાલ		"	૭૫	૧	એક લાપચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	શ્રીસંધ		"	૩૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	સા. કેસવલાલ નગભાચંદ		"	૧૨૫	૧	એક લાપચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૮	મહેતા એશીંગભાઈ મંભાચંદ	ચ. ની. ૧૫૨૩	"	૫૦		બીજી આજ છે.
શ્રી મણિલાલ ચૂળચંદ ૧૯૪૦	અમલસાલ માણેકચંદ		સાધારણ	૪		પ્રાપ્તીન અવરોધો બોદતા અણી આવે છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશિક	રેલવે સ્ટેશન	પાટલ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનાથક	મતિઆઈની સંખ્યા
૧૧૪૧	ભીંચ	કેરાસેરી	ભીંચ ૧૫ મા. દુર	ભીંચ	શિખરબંધ	આદિનાથક	પાપાચુ-ધાટ ૨૫-૧૭
૧૧૪૨	અંબાસુ	બળરમા	બાગુદન ૨ મા. દુર	"	"	પાથનાથક	૬-૧૧
૧૧૪૩	સુદરમા	કૌન સહોત્તે	ભોટાણા ૩ મા. દુર	ભોટાણા	ધર	વાસુપૂજનક	૧-૨
૧૧૪૪	ભોટાણા	બળરમા	૦૫ મા. દુર	"	ધૂમટબંધ	આદિનાથક	૩૦-૧૨
૧૧૪૫	આકચુબ	"	ભીંચ ૨ મા. દુર	આકચુબ	શિખરબંધ	અછતનાથક	૩-૫
૧૧૪૬	બલોલ	"	ભોટાણા ૩ મા. દુર	બલોલ	ધૂમટબંધ	વિમલનાથક	૬-૬
૧૧૪૭	વિરમમામ	સંધવી ફલી	વિરમમામ ૧ મા. દુર	વિરમમામ	"	સાતિનાથક	૭૨-૧૦૩
૧૧૪૮	"	"	"	"	શિખરબંધ	અછતનાથક	૧૮-૪૨
૧૧૪૯	"	કાચીફલી	"	"	ધૂમટબંધ	ચિત્તામણિ પાથનાથક	૧-૫
૧૧૫૦	"	મોઢીઆ ફલી	"	"	શિખરબંધ	ધર્મનાથક	૩-૪
૧૧૫૧	"	આવનપાવમા	"	"	ધર	અછતનાથક	૪-
૧૧૫૨	"	"	"	"	શિખરબંધ	આદિનાથક	૬-૧૦

બાંધવનારનું નામ તાથા સંવત.	પહોંચાડનારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેશકરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	ઉપા- શ્રય.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૩૨	શ્રી પેપડલાલ ઝાલાલાલ		હારી	૪૦૦	૧		એક પુસ્તક કંડાર છે. રંગીન કામ સાડું છે. એક ચોતમ સ્વામીની પાટુની પ્રતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	શ્રી મંજારામ હાલુભાઈ	સ. ના. ૧૮૭૩	"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	શ્રી અમયારામ ઉમેરામ		"	૭૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ અગત્ય	શ્રી અંબાલાલ ચકુભાઈ		"	૩૫૦	૧		બીજો માળ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અગત્ય	શ્રી મંજરલાલ બેડાલાલ	સ. ના. ૧૮૬૩	"	૧૨૫	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અગત્ય	શ્રી મનલાલ મોહનલાલ	સ. ના. ૧૯૬૨	"	૧૦	૧		અગત્ય સિંચર વગેરે તીર્થોના નકશાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૩	શ્રી આ. ક. ની કમીટી		"	૧૦૦૦	૮	૨	એક પુસ્તક કંડાર છે. એક અનુપ્રતિ છે. જુદા જુદા તીર્થોના પટા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૨૮	શ્રીસંધ પાંચમંડ અગત્ય		"				એક શ્રી ધર્મવિજયજી જેન પુસ્તકાલય છે. દેરાસરમાં કોતરજી આગેકુળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૫	શ્રી આ. ક. ની કમીટી		"				પાંચ સ્ક્રિપ્ટની પ્રતિશ્રાઓ છે. જુદા જુદા તીર્થોના પટા છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૩	"		"				
શ્રી અમીચંદ કાવાન ૧૯૭૦ અગત્ય	હાલુભાઈ અમતચંદ		"				
નાણાંસિંહ જોલશી સ. ૧૯૬૬ વે. સુ. ૧૦	શ્રી આ. ક. ની કમીટી		"				

નંબર	આમણ નામ	ટેકાફ	કેલે રેકોર્ડ	પાટક કોલેક્ટ	ખાંચકી	મુગનાયક	પ્રતિભાષની સંખ્યા
૧૧૫૩	પાટલી	બળરમાં માંડવી પાસે	પાટલી ૦૧ મા. ફર	પાટલી	શિખરખંધ	છરાવલા પાટલીનાથજી	પાપાણુ-પાટ ૧૨-૧૩
૧૧૫૪	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૭-૧૩
૧૧૫૫	શીંડુવાડા	ગામ વચ્ચે	ખારાપોડા ૧૪ મા. ફર	શીંડુવાડા	"	"	૨૧-૨૨
૧૧૫૬	ધામા	આમમાં	૧૮ મા. ફર	ધામા	"	"	૫-૧
૧૧૫૭	વીસાવડી	"	પાટલી ૧૪ મા. ફર	દસાડા ૭ મા. ફર	ધર	વિમલનાથજી	— ૧
૧૧૫૮	આદરિયાણા	"	૨૦ મા. ફર	આદરિયાણા	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૩-૮
૧૧૫૯	વડામથ	બળરમાં	૧૪ મા. ફર	દસાડા	"	આદિનાથજી	૨-૧
૧૧૬૦	સુરેશ	આમમાં	૨૮ મા. ફર	આદરિયાણા	૫૦	"	૧-૩
૧૧૬૧	દસાડા	"	૧૦ મા. ફર	દસાડા	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૮-૮
૧૧૬૨	વજોદ	આમના છેડે	વેચરાજી ૧૨ મા. ફર	વજોદ	"	"	૫-૫
૧૧૬૩	ઝેનાખાલ (ખાડા)	આમમાં	પાટલી ૮ મા. ફર	ઝેનાખાલ	કુચલખંધ	પાટલીનાથજી	૩-૨
૧૧૬૪	ઝોડુ	"	ખારાપોડા ૫ મા. ફર	ઝોડુ	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૬-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	મહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	ઉપા-મથ	ધર્મ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૩	શેઠ ઝોલાજી રંગજી		સારી	૨૫૦	૩		એક પુસ્તક બંડાર છે.
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ ભગભગ	"		"				બંને દેરાસરો એક જ કંપાઉં-ડગાં છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ સવચંદ ઇચ્છાચંદ		"	૪૫૦	૨		એક સાનબંડાર છે. સં. ૧૨૦૩ની શ્રીપાર્શ્વનાથજી
							ધાતુની ચૂર્ણિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૩ ભગભગ	શેઠ કચરાભાઈ નાયુભાઈ		"	૩૮	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	શેઠ રતિલાલ સોભાચંદ		સાધારણ	૧૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૩૦ ભગભગ	વર્ધમાનભાઈ ઇચ્છાચંદ સુધવની		સારી	૧૧૦	૩		
શ્રીસંધ ૧૮૮૭	મનિલાલ ઝોલાજી	૧૮૮૭	સાધારણ	૧૩	૧	૧	જુદા જુદા તીર્થોના પટો છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ ભગભગ	શેઠ ચૂનીલાલ પરસોતમદાસ		"	૨૫	૧		
શ્રીસંધ	શેઠ પોપટલાલ ડાભાભાઈ		સારી	૨૦૦	૨		એક પુસ્તક બંડાર છે આજુજના વિગ્રહમવાળા પટો છે.
શ્રીસંધ ૧૧૧૧	શેઠ નરસીદાસ ખેતરીબાઈ	૧૧૧૧ કાતકપર	સાધારણ	૨૦	૨		રંગ તથા સભાચંડપની છતોમાં કુંદર પ્રાચીન ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ ભગભગ	વાડીલાલ સવચંદ		સારી	૩૬	૧		વિગ્રહમ સાડુ છે.
"	શેઠ તલકશી ગોતીચંદ		જીજ્ઞ	૩૬	૧		દેરાસર જીજ્ઞ છે.

નંબર	ગ્રામજી નામ	ઠેકાણું	ફેલે રેકોર્ડ	પ્રારંભ ઓફિસ.	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૧૧૫	જીપરીઆરા	આથમાં	જીપરીઆરા ૦૧ આ. ફર	પાટડો	સિખરમંથ	આદિનાથજી	પાપાચુ-આદુ ૪-૨
૧૧૧૬	ગોઢાગોરેયા	બળરમાં	કુંડ ૨ આ. ફર	ગોઢા ગોરેયા	"	શાંતિનાથજી	૧-૫
૧૧૧૭	બળજી	વાણીઆવાડ	પાટડી ૫ આ. ફર	પાટડી	"	"	૫-૬
૧૧૧૮	મોઢા	મોધીવાસ	ભીરમઆમ ૨૦ આ. ફર	મોઢા	"	પાંચનાથજી	૩૮-૪૩
૧૧૧૯	"	"	"	"	"	વાસુપૂર્ણજી	૩-૬
૧૧૨૦	"	નવલખાની કુળી	"	"	"	શાંતિનાથજી	૫-૬
૧૧૨૧	"	ધાંધળવાસ	"	"	ધામ્યાનંદ	આદિનાથજી	૪-૩
૧૧૨૨	દાબોદ	ગોરાની પાસે	રામપુરા ૧૮ આ. ફર	દાબોદ	"	પાંચનાથજી	— ૨
૧૧૨૩	સાચુંદ	મોધીયાક	સાચુંદ ૨ આ. ફર	સાચુંદ	સિખરમંથ	પદમજી	૧૬-૧૮
૧૧૨૪	"	ટેમલા રોડી	"	"	"	બખીઝરા પાંચનાથજી	૨૩-૨૮
૧૧૨૫	ગોરજી	રાજપુત ગઢોદો	૬ આ. ફર	મખીઆવ	ધૂમટમંથ	ચંદ્રમજી	૧-૨
૧૧૨૬	ગોધાવી	બળરમાં	૧ આ. ફર	ગોધાવી	સિખરમંથ	મહાવીરજી	૧૬-૫
૧૧૨૭	સરખેજી	"	સરખેજી	સરખેજી	"	વાસુપૂર્ણજી	૫-૮
૧૧૨૮	સીતાપુર	"	બેનરાજી ૩ આ. ફર	સીતાપુર	"	સંભવનાથજી	૩-૪
૧૧૨૯	વીંછણ	"	૪ આ. ફર	મોઢા	જીર	આદિનાથજી	૧-૨

બાંધાવનારનું નામ તથા સ્થાન	પહીવડદારનું નામ	લેખનો સંખ્યા	રજાસરની સ્થિતિ	કેનાની વસ્તી	કિંયા-મથ	મર્મ-રૂઢી	વિશેષ નોંધ
વીરમામા-મડલ-પાટડી અને મળણનો શીસંધ	વીરમામાના સંપત્તી કમીટી શે. શે. સોમચંદ નયુભાઈ		સારી	૧	૧	૧	આ એક તીર્થ મહાપા ઇ.
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શે. લાલચંદ મલુરભાઈ		સાધારણ	નથી	૧	૧	
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	નાનાલાલ અમલલાલ		"	૧૨૦	૨		એક પુસ્તક બંડાર ઇ.
શીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	મડલ શીસંધ		સારી	૧૦૦૦	૬	૧	એક લાલચેરી તથા એક પુસ્તક બંડાર ઇ.
શીસંધ ૧૯૬૧ આ. સુ-૭	અંબલાચંદ શીસંધ		"				એક સ્ટેડિંગ પ્રતિમા ઇ.
શે. હનુભાલ ન્યાલચંદ ૧૯૮૬ મહા સુ. ૬	શે. હરિચંદ ધરમચી		"				"
શીસંધ ૧૯૨૮ આ. વ. ૧૦	શીસંધ		"				
શીસંધ ૧૯૮૭	શે. રંગભાઈ મુળજીભાઈ		"	૪૦	૨		
શીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	લાલચંદની કમીટી : શે. કેશવલાલ મલુરભાઈ			૧૦૦૦	૫	૨	મળ માનકંડારી ઇ.
શીસંધ	શે. મુનીલાલ પદમચી	મ. નં. ૧૮૨૬	"				
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શે. મહેલલાલ કાગિદાસ		"	૩૦	૧		
શીસંધ ૧૯૨૦	શે. હરિલાલ ભદરભાઈ		"	૧૫૦	૨		
નગરશે. પ્રેમાભાઈ કેમાભાઈ ૧૯૧૧	હરિલાલ નગીનદાસ	મ. નં. ૧૬૦૩	"	૨૦	૨	૧	
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શે. મુનીલાલ પરશોત્તમદાસ		"	૪૫	૧	૧	
શીસંધ ૧૯૬૪	શે. અમરભાઈ મોહનદાસ		"	૩૨			

નંબર	મામલું નામ	કેસ	ફેલો રેકૉર્ડ	પાટલ એન્ટ્રી	બાંધણી	મુળનાથક	અનિમાલના સંખ્યા
૧૧૬૦	હાથા	બલરમાં	ભકોડા ૧ મા. ફર	મીડલ	ધર	પાર્શ્વનાથક	પાપાણ-પાટ — ૧
૧૧૬૧	વિઠાપુર	"	૫ મા. ફર	"	"	વાસુપૂજ્યક	— ૨
૧૧૬૨	ઉપરોચ	"	૪ મા. ફર	કોવામ	"	મહાવીરવામી	— ૧
૧૧૬૩	ભીખાર	"	૨ મા. ફર	ભીખાર	શિખરમંથ	સંભવનાથક	૧૧— ૨
૧૧૬૪	હસાણા	"	૪ મા. ફર	વિરમયામ	"	પાર્શ્વનાથક	૪— ૫
૧૧૬૫	રામપુરા	"	ભકોડા	રામપુરા	"	આદિનાથક	૬— ૧૬
૧૧૬૬	ભાથલ	"	ભેટાણા ૧૧ મા. ફર	ભાથલ	સુબદ્રામંથ	મહાવીર સ્વામી	૨— ૪
૧૧૬૭	તેલાવી	"	કટોણુ રોડ ૧૧ મા. ફર	સુવાલ અમિરવા	"	વાસુપૂજ્યક	૧— ૬
૧૧૬૮	કટોણુ	"	ધનપુરા ૧૧ મા. ફર	કટોણુ	"	સુમતિનાથક	૩— ૭
૧૧૬૯	આસમેલ	"	રતિજ ૨ મા. ફર	રતિજ	ધર	પાર્શ્વનાથક	— ૩
૧૧૭૦	રતિજ	"	૧૧ મા. ફર	"	શિખરમંથ	નેમિનાથક	૭૩— ૧૦
૧૧૭૧	દેવોજ	"	દેવોજ	દેવોજ	ધર	"	૧— ૩

અધ્યાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કુવા-મય દેખાડો.	વિશેષ નોંધ.
શ્રીસંધ ૧૬૧૭	શ્રી મુનીલાલ જગનલાલ		સાધારણ	૨૦		
શ્રીસંધ ૧૬૧૦	શ્રી મણિલાલ નોકમદાસ		"	૧૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી ગિરધરલાલ ધરમચી		"	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૨૦ લગભગ	શ્રી મનસુખલાલ ચોકનલાલ		સારી	૧૦૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શ્રી સીતીય તેજપાળ		સાધારણ	૭૫	૨	ધામના ભાગમાં તીરાડો પડે છે.
શ્રીસંધ	નામજ્ઞાત યેલાભાઈ		સારી	૫૦૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી ચેલાભાઈ શંકરભાઈ		સાધારણ	૧૦૦	૧	પૂવટમાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	શ્રી મણિલાલ રામચંદ નેટાણવાળા		સારી	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૨૨	શ્રી મીનલાલ મગચંદ		સાધારણ	૧૦૦	૨	છર્ચ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૭	શ્રી કલમચંદ પુંડરામ		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ	શ્રી પુનમચંદ મંજારામ		સારી	૧૦૦	૧	૧ મૂળનામજ્ઞાતની મિતિ લેખમય છે. આ એક પ્રાચીન તીર્થ છે. સં. ૧૨૦૦ ની સાલની શી સાંતિનામજ્ઞાતની મ. પુનની મિતિ પ્રાચીન છે. ફેરી નં. ૩૩ માં એક ભોવર છે જેમાં પ્રાચીન અવશેષો છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી રતિલાલ ચુડાભાઈ		સાધારણ	૧૦૦	૧	

નંબર	આમલું નામ	ડેકલે.	રેલવે રેકૉર્ડ	પિર અપરેસ.	બાંધણી.	મળનાયક	પતિમાણની સંખ્યા
૧૧૬૨	દેસવાડા	બળરમાં	દેસા ૨ મા. ફર	દેસવાડા	શિખરખે	પથમણ	પાપાણ-પાટ ૩-૬
૧૧૬૩	ગુંભલા	"	રતિ ૨૧ મા. ફર	ગુંભલા	ધૂમટખે	આદિનાથ	૧-૪
૧૧૬૪	કુકવાવ	ચામળદાર	ભોપણી ૧૧ મા. ફર	દેસા	શિખરખે	પાથનાથ	૪-૪
૧૧૬૫	ભોપણી	ચામળા	૦૧ મા. ફર	ભોપણી	"	મલિનાથ	૫-૧૫
૧૧૬૬	બાલસાસણ	બળરમાં	કોસણ રોડ ૧૧ મા. ફર	ગુવળા કમરવા	ધામાળખે	પથમણ	૩-૮
૧૧૬૭	સરો	"	૪ મા. ફર	નંદાસણ	શિખરખે	શીતળનાથ	૨૫-૬
૧૧૬૮	કડી	કાળી સેરી	કડી ૦૧ મા. ફર	કડી	ધામાળખે	છગવલા પાથનાથ	૨૭-૧૪
૧૧૬૯	"	"	"	"	ધૂમટખે	સંભવનાથ	૫-૪
૧૨૦૦	"	તણસેરી	"	"	"	પથમણ	૫-૧૫
૧૨૦૧	"	એન વિદ્યાર્થી છુવન	"	"	ધર	પાથનાથ	-૩
૧૨૦૨	કરણનગર (કા)	મહાદેવલાળા વાસમાં	કરણનગર ૦૧ મા. ફર	કરણનગર	ધૂમટખે	સંભવનાથ	૫-૩
૧૨૦૩	એદરાડ	ચામળા	અણખેલા ૧૧ મા. ફર	કડી	"	શાંતિનાથ	૨-૧
૧૨૦૪	બાવડ	"	કડી ૧૦ મા. ફર	બાવડ	ધામાળખે	"	-૨
૧૨૦૫	રાબડુર	વાણીઆ વાસમાં	ગુલાસણ ૪ મા. ફર	રાબડુર	શિખરખે	નેમિનાથ	૪-૨

અધ્યાપનનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટનારનું નામ.	સંખ્યા સંવત.	રજાનરની સ્થિતિ.	ફેનાની વસ્તી.	કેપા- અથ શાળા	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી અમુલબ ઉમેશચંદ		સારી	૧૫૦	૧		એક મોલથ સ્વામીની પાટુની પ્રતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૧	શ્રી હોદાલાલ લક્ષ્મણાઈ		સાધારણ	૧૦૦	૧		મળનાથકજી પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૩૦	ભોમણી કૈન કારખાના		સારી	૧૫૦	૧		પ્રતિભાજી પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૩ મહા સુ. ૧૦	શ્રી જમનાભાઈ ભટ્ટભાઈ તથા શ્રી જ્ઞાનાલક ઉમાભાઈ	૧૮૪૩	"	૧૬	૨	૩	આ એક તીર્થસ્થાન છે. પાટુ પ્રતિભાજી પ્રાચીન છે.
	૧-૬ ભણુની કમીટી						
શ્રીસંધ ૧૮૧૮	શ્રી ત્રિભોવનદાસ હેમચંદ	મ. ના. ૧૮૫૦	"	૭૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૦	શ્રી મીમનલાલ વાઠીલાલ		ખરાબ	૧૫૦	૧	૧	છજી દેરાસર છે.
શ્રીસંધ	શ્રી સુધી કમીટી		સારી	૪૫૦	૩	૧	એકાધાર તથા ભોમરામાં પ્રતિભાજી છે.
"	"	મ. ના. ૧૮૬૩	"				
"	"	મ. ના. ૧૮૦૩	"				
શ્રીસંધ ૨૦૦૦ જેઠ માસમાં	કૈન વિદ્યાર્થીશ્રીવન કમીટી	મ. ના. ૬૧૦	"				મળનાથકજીની પાટુ પ્રતિભા ૬૧૦ ની સાલની પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૬	શ્રી ચૂનીલાલ ઈશ્વરદાસ		"	૭૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	શ્રી નગીનદાસ રમચંદ		સાધારણ	૧૨	૧		ગોમાસામાં વૃષદમાંથી પાણી ૫૩ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦ લગભગ	શ્રી નરસીભાઈ મેમચંદભાઈ		સારી	૨૫			
શ્રીસંધ ૧૮૬૬	શ્રી અણિલાલ રમચંદ		"	૬૦	૨		૧ પુસ્તક બંધાર છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	કેદને રહેવાન.	પાસે આદિત.	બાંધણી.	સુગતાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૨૨૦૬	નંદાલય	ગામ વચ્ચે	કમરવા ૩ મા. ફર	નંદાલય	કિષ્કરખંધ	અનમોલન પાથનાથજી	પાપાણ-પાણ ૭-૧૪
૨૨૦૭	કેમલ	ગામમાં	૧૫ મા. ફર	કેમલ	..	વાસુપૂજનજી	૩-૨
૨૨૦૮	કમરવા (કાબી)	વાણીઆવાસમાં	૦૫ મા. ફર	કમરવા	..	તેમિનાથજી	૩-૨
૨૨૦૯	વડું	ભવરમાં	કુલાસણ ૨ મા. ફર	વડું	..	શાંતિનાથજી	૨-૩
૨૨૧૦	કરજાણ	ગામ વચ્ચે	કમરવા ૨ મા. ફર	કમરવા	ધર	સુમતિનાથજી	— ૧
૨૨૧૧	વડાસા	..	૩ મા. ફર	વડાસા	કિષ્કરખંધ	અજનનાથજી	૩-૪
૨૨૧૨	ખેરા (કાબી)	ભામમાં	૪૫ મા. ફર	કમરવા	ધર	તેમિનાથજી	૧-૨
૨૨૧૩	વેડા (વાણીઆ)	ભવરમાં	૫ મા. ફર	વેડા	સુમદખંધ	પાથનાથજી	૧-૨
૨૨૧૪	સાલડી	..	વાસુપૂજ ૨ મા. ફર	સાલડી	કિષ્કરખંધ	સુમતિનાથજી	૩-૩
૨૨૧૫	ખેડે	ગામમાં	ખોઝારિયા ૩૫ મા. ફર	પલિયા	..	પદ્મસુજી	૧-૪
૨૨૧૬	કાઠારા	ગામ વચ્ચે	૩ મા. ફર	કાઠારા	..	સંભરનાથજી	૧-૩
૨૨૧૭	પુલપરા	..	લીખારા ૩ મા. ફર	માણસા	..	કેપુનાથજી	૩-૬
૨૨૧૮	ભલભા	..	ખોઝારિયા ૪ મા. ફર	પલિયા	..	ધર્મનાથજી	૧-૨
૨૨૧૯	સોળ	..	વાજન ૫ મા. ફર	સોળ	સુમદખંધ	વાસુપૂજનજી	૩-૬
૨૨૨૦	નારદીપુર	દુધાન અકલા	પાનસર ૫ મા. ફર	નારદીપુર	કિષ્કરખંધ	સુમતિનાથજી	૫-૫

બાંધાવનારનું નામ તાથા સંવત.	પ્રાધિકારદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસલરની રિખતિ.	કૈનાની વસ્તી.	કેપા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શ્રીદ ગુનીલાલ ડીપચંદ		આધારભૂ	૩૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૧	શ્રીદ પ્રેમચંદ ગુલામચંદ		આરી	૧૧૦	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૮	શ્રીદ મંગળદાસ કમળચંદ		"	૬૫	૨	"
શ્રીસંધ ૧૬૨૭	શ્રીદ દલસુખલાલ ચીકણલાલ		"	૧૨૫	૧	"
શ્રીસંધ ૧૬૮૩ (૧૩)	શ્રીદ નાથલાલ ન્યાલચંદ		"	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૪૦ લગભગ	શ્રીદ કમલકર્ણ પરશોતમદાસ		"	૨૦૦	૩	એક પુસ્તકબંધાર છે. એક ગીતસ્વામીની પ્રતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૪ લગભગ	શ્રીદ ભોક્ષદાસ દરમદલાલ		"	૧૭૦	૧	મેડા ૫૨ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૬	શ્રીદ આનંદ સવચંદ		"	૮૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	શ્રીદ નયુલાલ નખીનદાસ	મ. ના. ૧૬૮૨	"	૧૨૫	૧	એક કવિત્વરિખરૂટ જેન લાખમેરી છે.
શ્રીસંધ	શ્રીદ ગાંડીદાસ ખનાલાલ		"	૧૦૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૧૬	શ્રીદ જાળાલાલ ગુનીલાલ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૪૮	શ્રીદ મયાચંદ કેવળદાસ		"	૫૦	૨	
"	શ્રીદ કાળિદાસ ખેમચંદ		"	૧૨૫	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૬ લગભગ	શ્રીદ સામળદાસ ખેમચંદ		"	૨૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	શ્રીદ કેશવલાલ પ્રભુદાસ		"	૬૦	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. કોતરણી ઠીક છે.

નંબર	મામલું નામ	ઠેકાણું	ફેલે રેકૌન.	પાસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી	મૂળનાયક	મિત્રાણની સંખ્યા
૧૨૨૧	સરહવ	બાબરમાં	મેટીબાદરેજ ૩ મા. ફર	રમિબ	કિબરબંધ	આદિનાયક	પાપાણ-ખાત ૧—૩
૧૨૨૨	મેટીબાદરેજ	"	મેટીબાદરેજ	ડીંગા	ધુમટબંધ	સાતિનાયક	૧—૨
૧૨૨૩	ડીંગા	"	ડીંગા ૦૧ મા. ફર	"	"	"	— ૧
૧૨૨૪	કોથ	નવમરી	કોથ	કોથ	"	પાથનાયક	૪—૭
૧૨૨૫	"	"	"	"	ધામાબંધ	"	૫—
૧૨૨૬	કેરીલા (તીથ)	ગામમાં	કોથ ૪ મા. ફર	"	કિબરબંધ	"	૪—૬
૧૨૨૭	કેવડા	"	કેરવાડા ૧૧ મા. ફર	કેવડા	ધુમટબંધ	મહાવીરવામી	૧—૩
૧૨૨૮	દમાવડીઆ	"	૨૧ મા. ફર	કડા	કિબરબંધ	"	— ૧
૧૨૨૯	વડાજળ	"	૧૧ મા. ફર	વડાજળ	ધુમટબંધ	નેમનાયક	૫—૩
૧૨૩૦	ઉભાખ	બાબરમાં	૧ મા. ફર	કેરવાડા	કિબરબંધ	સાતિનાયક	૧—૨
૧૨૩૧	મેરીતા	દેરાવાથો વાસ	મેરીતાકેવડા ૦૧ મા. ફર	મેરીતા	"	પાથનાયક	૬—૫
૧૨૩૨	"	"	"	"	"	પાસુંબંધ	૧૧—૬
૧૨૩૩	કેસવાડા	બાબરમાં	કેસવાડા	કેસવાડા	"	આદિનાયક	૩—૧૧
૧૨૩૪	પાથિલ	વાલોઆ મહેલો	મેરીતાકેસવાડા ૧ મા. ફર	મેરીતા	"	સાતિનાયક	૬—૭
૧૨૩૫	મવાડા	બાબરમાં	મવાડા માથો- જળુ ૧ મા. ફર	મવાડા	"	સંભનાયક	૬—૬

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સંવત.	કેશચરની સ્થિતિ.	કૈવાની વરતી.	કિંવા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૪૨	શ્રી મણિલાલ નયુભાઈ		સાધારણ	૧૫	૧	કિખરનો કિખરનો ભાગ તરી ગયા છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૦ લગભગ	શ્રી કમ્પુરજી મોતીચંદ		"	૧૦૦	૧	ધાખામાંથી પાછી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	શ્રી જુઠાભાઈ પરશોતમદાસ		સારી	૩૦	૧	
શ્રી ભગનાભાઈ ભાગુભાઈ ૧૯૬૪	ભોયણી-જા પેસર કારખાના કમીટી		"	૨૫૦	૧ ૧	
" ૧૯૬૬	"		"			
શ્રી સારાભાઈ ડાલાભાઈ ૧૯૭૬	શ્રી આ. કે. ની રેડી અમદાવાદ		"	૨૫	૩	આ એક તીર્થ છે. સ્થાન અચ્છીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	પરીખ ન્યાયાચંદ વિભોવનદાસ	પર. નં. ૧૭૪૫	અર્ધ	૧૬	૧	અર્ધ દેરાસર છે.
મોહનદાસ દોશભરામ ૧૯૬૫ લગભગ	દીરાલાલ મોહનદાસ		સાધારણ	૧૦		
શ્રીસંધ ૧૯૦૨	ભગજીદાસ મોહનલાલ		"	૧૨૫	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૫	સાંકળજી અમનલાલ		સારો	૧૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૨	શ્રી મંગળદાસ નાનજી		"	૧૧૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૪	"		"			
શ્રીસંધ ૧૯૫૪ લગભગ	મફતલાલ મોહનદાસ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૨૬	શ્રીસંધ		"	૧૦૦	૧	એક લાખસેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૩	મોતીલાલ દીરાલાલ		"	૨૦૦	૨	"

नं०	गा०	नाम	ठेका	वेद	प्रा०	प्रा०	प्रा०	प्रतिभा
नं०	गा०	नाम	ठेका	वेद	प्रा०	प्रा०	प्रा०	प्रतिभा
१२३३	अवाडा	अवाडा	अवाडा	अवाडा भाषा- संस्कृत १ भा. इ०	अवाडा	सुमन्त	प्रा० नाथ	प्रा० नाथ २-६
१२३४	बाडोडा	"	"	विष्णुपुर ३ भा. इ०	बाडोडा	शिवालय	"	२४-२९
१२३५	"	"	"	"	"	सुमन्त	आतिनाथ	१५-
१२३६	सरदारपुर	"	"	१० भा. इ०	सरदारपुर	शिवालय	नेमनाथ	१३-३
१२३७	पेदाभली	आभमा	"	१४ भा. इ०	आभमा	"	प्रा० नाथ	२०-२४
१२३८	कडोली	अवाडा	"	१२ भा. इ०	कडोली	"	शीतलनाथ	३-६
१२३९	हुड्डा	बाण्डीना हली	"	१० भा. इ०	आभमा	सुमन्त	सुमन्तनाथ	३-२
१२४०	आभमा	अवाडा	"	६ भा. इ०	"	"	अवाडा प्रा० नाथ	२९-७
१२४१	"	देरा हली	"	"	"	शिवालय	सुमन्तनाथ	११-२४
१२४२	नवाबपुर	आभमा	"	६ भा. इ०	नवाबपुर	सुमन्त	अदम	५-८
१२४३	अकूडी	"	"	पीलवपुर २ भा. इ०	अकूडी	"	अदम	७-४
१२४४	बाधपुर	बाण्डीना अदम	"	प्रा० ४ भा. इ०	प्रा०	अदम	अदमनाथ	३-३
१२४५	प्रा०	आभमा	"	१ भा. इ०	"	शिवालय	अदमनाथ	१०-१६
१२४६	आभमा	आभमा	"	२ भा. इ०	आभमा	"	सुमन्तनाथ	३-३

બાંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સીમનો સંવત.	દેશ સરની રિખતિ.	કોનાની વરની.	કિલો- મી.	ચર્ચ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૫૮ પ્રતિષ્ઠા	મંગળદાસ કોઠાલાલ વખાણિયા		સારી				
શ્રીસંધ ૧૮૪૧ પ્રતિષ્ઠા	મુળચંદ મગનલાલ		"	૨૦૦	૨	૧	
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	તલાચંદ જગનલાલ		"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	નાથલાલ કાગિદાસ		"	૧૧૦	૩		એકા પર પશુ મૃતિમા છે.
શ્રીસંધ છ. ૧૬૬૬	જગનલાલ છવરાજ	ક. ના. ૧૮૫૪	"	૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૧	મણિલાલ ગુલામચંદ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૮	કુંવરશી મુળચંદ		"	૨૨૫	૨	૧	એક લાખગેરી છે.
શ્રીસંધ-૧૬૦૦ લગભગ	મંગળદાસ હરિચંદ		"				
શ્રીસંધ ૧૮૭૬	ત્રિભોવનદાસ બેચરદાસ મોરી		"	૨૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૭૪	મેરમેન પુનમચંદ તલ્લુભાઈ		"	૨૦૦	૧	૧	એક પુસ્તકબંધાર છે. એક નાઈ છે. ટેકરી પરની. ધાતુની મિત્ર પ્રાચીન અને મુદર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	કેશવલાલ સુરચંદ		"	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	રતિલાલ કેશવલાલ		"	૩૦૦	૪		ખાણતલાવલ સંગ્રહ નામનો બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૪ લગભગ	કાગિદાસ કાનદાસ	ક. ના. ૧૮૭૧	ધાધારજી	૧૫૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.

નંબર	માનવ નામ	કેસ	વેલે રજીસ્ટ્રેશન	પ્રારંભ નોંધ	આંધ્ર	મુળનાયક	પ્રતિભાષના સંખ્યા
૧૨૫૦	ધાનુ	માનવ	પ્રતીભ ૭ મા. ફર	પ્રતીભ	ધર	વાસુપૂર્ણ	પાપાનુ-ધાનુ ૧-૩
૧૨૫૧	ધી	"	તથા ૪ મા. ફર	ધી	"	શાંતિનાથ	— ૧
૧૨૫૨	કરસોલ	કેસરના દુર્ગ	૩ મા. ફર	કરસોલ	"	આદિનાથ	૨-૮
૧૨૫૩	ગોડાયા	ગોડીવાડી	૩૦ મા. ફર	ગોડાયા	"	"	૩-૬
૧૨૫૪	નરોડા	અમરભા	નરોડા ૦૧ મા. ફર	નરોડા	સિખરમ	ગોડી પાર્થનાથ	૭-૨
૧૨૫૫	વલાદ	"	મેદરા ૨ મા. ફર	વલાદ	ધૂમટમ	અણતનાથ	૩-૨
૧૨૫૬	રામપુર	"	૨ મા. ફર	નરોડા	"	સુપાર્થનાથ	૬-૩
૧૨૫૭	પરડોલ	"	૩ મા. ફર	"	ધર	ધર્મનાથ	— ૨
૧૨૫૮	વેલેભાર	"	૫ મા. ફર	વેલેભાર	ધૂમટમ	અણતનાથ	૩-૩
૧૨૫૯	ગોડાબુલ્લા	"	દહેગામ ૩ મા. ફર	દહેગામ	ધર	આદિનાથ	— ૨
૧૨૬૦	કરસોલી	કેસરના વાસ	"	"	"	શાંતિનાથ	૧-૪
૧૨૬૧	અમરભાઈના સુવાડા	અમરભા	"	"	ધૂમટમ	વાસુપૂર્ણ	૧-૫
૧૨૬૨	કરમણના સુવાડા	"	૨ મા. ફર	કરમણના સુવાડા	"	આદિનાથ	— ૩
૧૨૬૩	પાલ્લવ	"	૩ મા. ફર	દહેગામ	"	સુમતિનાથ	૧-૩
૧૨૬૪	મહીએલ	"	૫ મા. ફર	મહીએલ	"	કેસરના પાર્થનાથ	૫-૧૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	શ્રદ્ધાવિદ્યાર્થીનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશચરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંમત અથવા મૂલ્ય.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	કેદરલાલ કલસુખરામ		કચ્છ	૧૮૦	૧	દેસર કચ્છ છે.
શ્રીસંધ "	મોહનલાલ દેસાઈ		સારી	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	સકિન્દ્રચંદ્ર અરેચંદ		"	૧૩૫	૧	પ્રાચીન દેશચરના અવશેષ છે
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	અમનલાલ મલુકચંદ		સાધારણ	૧૦	૧	
શ્રી ૬૬૧૫૫ કેસરીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	બાબરલાલ પાનાચંદ		સારી	૧૦૦	૧	૩ એક તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર ખેમચંદ		"	૧૦૦	૨	એક પુસ્તકબંદાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૫ લગભગ	શ્રી ચક્રચંદ નાનચંદ		"	૩૦	૧	એક મેળુના પ્રતિમા છે.
શ્રી મોતીચંદ પ્રેમચંદ ૧૬૦૦	જુહાપાઈ મનલાલ		સાધારણ	૭૫	૧	મેકા પર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦ લગભગ	ડાહ્યાલાલ મનસુખરામ		સારી	૧૦૦	૧	૧
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	શ્રી ચક્રચંદ મુન્ડીલાલ		સાધારણ	૨૦	૧	
"	નારણદાસ કલસુખાજી		"	૧૦૦		ધાખામાં તીરાડો પડેલ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૦ લગભગ	શ્રી નાથાલાલ મળચંદ		સારી	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	પરમીતમદાસ હીરાચંદ		"	૧૦		
શ્રીસંધ ૧૬૩૨	ધરમચંદ કરજીવનદાસ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	મણિલાલ દોશાલાઈ		"	૮૦	૧	૧
						પદાવતીની અંત પ્રાચીન છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ઠેકે રેશન.	પાટર કેપાટિસ.	બાંધણી.	પ્રગતિપદકે	મનિમાટની સંખ્યા
૧૨૬૫	આતરકુળા	ઠેકીવાડે	ઠેકેગામ ૮ મા. ફર	આતરકુળા	ધર	વાસુપૂજ્ય	પાપાણ-ધાતુ ૧૨-૧૦
૧૨૬૬	બારીઆ	ઠેકીવાડે	૭ મા. ફર	"	ધાનાખંધ	કોતળનાથજી	— ૨
૧૨૬૭	ઠેકેગામ	કરકરિયાના મહોલયા પાસે	ઠેકેગામ	ઠેકેગામ	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૧-૧
૧૨૬૮	"	"	"	"	"	મુનિસુવત સ્વામી	૧૦-૧૭
૧૨૬૯	વડોદરા (ઢોલા)	બબરમાં	ઢોલા ના મા. ફર	વડોદરા	કુમટખંધ	બજાતનાથજી	૧-૬
૧૨૭૦	ઢોલા (બહાલ)	વાણિયાવાસમાં	૧ મા. ફર	ઢોલા	શિખરખંધ	"	૫-૭
૧૨૭૧	પ્રાંતીઆ	"	૩ મા. ફર	"	"	પદમજી	૫-૪
૧૨૭૨	મગોડી	બબરમાં	૨ મા. ફર	"	કુમટખંધ	આદિનાથજી	૬-૮
૧૨૭૩	કિસનપુર મોડા	વાણિયાવાસમાં	૩ મા. ફર	કિસનપુર મોડા	"	અરનાથજી	૧-૧૨
૧૨૭૪	સાણોદા	બબરમાં	ઠેકેગામ ૨ મા. ફર	નદિયા	"	વાસુપૂજ્ય	૧-૮
૧૨૭૫	સરગી	"	૩ મા. ફર	રખીઆથ	ધર	મહાવીરસ્વામી	— ૧
૧૨૭૬	વડવાલા	"	"	વડવાલા	કુમટખંધ	સમતિનાથજી	૧-૧
૧૨૭૭	કાલીઆ	"	૫ મા. ફર	સાદરા	"	પદમજી	૧-૧
૧૨૭૮	ઝાલા	"	ઢોલા ૭ મા. ફર	ઝાલા	શિખરખંધ	તેજિનાથજી	૬-૨

અધિકારીનું નામ તથા સંવત.	અધિકારીનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસ્થાની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા-અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	ભોમીલાલ કાળિદાસ		સાધારણ	૫૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	સંકરલાલ કોટલાલ	ખ. નં. ૧૬૨૨	સારી	૩૫	૧	એક લાયસેન્સ છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	તલાટી મથુરદાસ કમનલાલ		"	૫૦૦	૪	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	"		"			એક ગોતમસ્વામીની ચાંદીની મૂર્તિ છે. બીજો માળ ૫૫૫
						મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૮	શ્રીસંધ		"	૧૨૫	૨	
શ્રીસંધ ૧૮૪૦	શેઠ વાડીલાલ ડાભાલાલ		"	૧૦૦	૨	એક સ્ટેડિકના પ્રતિમાઓ છે. એક ભોધુ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૪	કચારાલાલ પરશોતમદાસ		"	૭૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૧૩	બાલાલાલ કોટલાલ		"	૩૦	૧	પ્રાચીન દેરાસર છે. ભોધુ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	પુનમચંદ રૂપચંદ		"	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ ધનજીભાઈ શિવલાલ		"	૮૦		
શ્રીસંધ ૧૯૮૩	અંબાલાલ દલસુખભાઈ		સાધારણ	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૨૧	વાડીલાલ ભરમંદ		સારી	૧૦૦	૧	
અનુસુખભાઈ મુળમંદ અમલાવાઈવાળા ૧૯૫૦	શેઠ ચૂનીલાલ ધરમચંદ		"	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૮	શેઠ નચીનદાસ રાવચંદ		"	૧૦૦	૧	

નંબર	ગામનું નામ	ડેકાથ	રેલવે સ્ટેશન	પાસે એપ્રિલ	બાંધણી	સુળનાથકે	મતિઆટની સંખ્યા
૧૨૭૬	સાદરા	દાવર પાસે	કોમોડ ૮ મા. ફર	સાદરા	ધૂમટખંધ	અછતનાથજી	પાપાથ-ધાતુ ૧-૧
૧૨૮૦	રખીઆલ	બબરમાં	રખીઆલ ૧ મા. ફર	રખીઆલ	"	ધર્મનાથજી	૧-૧
૧૨૮૧	સામેની	"	૧ મા. ફર	"	"	પાર્થનાથજી	— ૧
૧૨૮૨	ખાનપુર	"	૧૧ મા. ફર	ખાનપુર	"	કાંતિનાથજી	૧-૬
૧૨૮૩	ભલિયાનામઠ	"	"	રખીઆલ	ધાખાખંધ	મંગલનાથજી	— ૪
૧૨૮૪	ધારીસણા	"	૨ મા. ફર	ધારીસણા	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૮-૩
૧૨૮૫	પાટનાકુંવા	"	૨ મા. ફર	રખીઆલ	ધૂમટખંધ	નેમિનાથજી	— ૪
૧૨૮૬	આંબલીઆરા	"	૧૪ મા. ફર	આંબલિયારા	ધાખાખંધ	સાંતિનાથજી	૩-૫
૧૨૮૭	કપાલિયા	"	તલોદ ૩૮ મા. ફર	કપાલયા	શિખરખંધ	મહાવીરરામી	૩-૨
૧૨૮૮	ટીટાઈ	"	કિંમતનગર ૨૨ મા. ફર	ટીટાઈ	"	મોદરી પાર્થનાથજી	૧૪-૧૬
૧૨૮૯	સરડોઈ	"	તલોદ ૩૮ મા. ફર	સરડોઈ	"	આદિનાથજી	૫-૧
૧૨૯૦	અડપોદરા	"	કિંમતનગર ૧૨ મા. ફર	અડપોદરા	"	સાંતિનાથજી	૪-૮
૧૨૯૧	રૂપાલ	"	૭ મા. ફર	રૂપાલ	"	"	૫-૬
૧૨૯૨	રજાસણ	"	તલોદ ૧૩ મા. ફર	રજાસણ	"	આદિનાથજી	૩-૬
૧૨૯૩	મોઢનપુર	"	૮ મા. ફર	મોઢનપુર	"	"	૮-૫

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	હોખનો સંવત.	દરાસરની રિચિતિ.	જોનાની વરતી.	ઉપાધિકારી અથવા સમજા	વિશેષ નંબર
શ્રીસંધ ૧૯૨૬	શેઠ કાગિલાલ રેવચંદ		સારી	૨૫	૩ ૧	એક લાવણેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	શેઠ બીખાભાઈ મગનલાલ		સાધારણ	૪૫		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	ચંદુલાલ ધરમચંદ		સારી	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	ધરમચંદ પ્રભુલાલ		"	૧૦૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	ચંદુલાલ દલસુખરામ		સાધારણ	૧૦૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	પ્રેમચંદ દલસુખરામ		સારી	૮૦	૨	અંતિમો પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	શ્રીસંધ		"	૨૫		
શ્રીસંધ ૧૯૬૦ લગભગ	શેઠ મોદનલાલ જગજીવનદાસ		"	૧૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	બીખાભાઈ મગનલાલ		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	રઘુજીરાલાલ મેયચંદ		"	૩૫૦	૨	પ્રાચીન અંતિમામ્મો છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	અંબાલાલ રેવચંદ		સાધારણ	૩૦	૧	દરાસર ઇશુ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	નગીનદાસ કુંવરસી		સારી	૭૫		
નામાલાલ ઇન્વેન્યુચાઈ ૧૮૬૫ લગભગ	ચૂનીલાલ રામચંદ		"	૨૦૦	૨	એક લાવણેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	અમૃતલાલ મોતીચંદ	૧૮૬૩	"	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	તારાચંદ અમલાલાલ		"	૩૦૦	૧	

નંબર	આમણું નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	આંધણી	મુળનામક	પ્રતિઆણની સંખ્યા
૧૨૬૪	દુદોર	બબરખા	તમોદ ૫ મા. દુર	હિંમતનગર	મુમ્તજ	પાશનામક	પાપાણ-પાણ ૩—૨
૧૨૬૫	બેરણા	"	" ૩ મા. દુર	"	શિખરમંથ	સંભવનામક	૩—૧
૧૨૬૬	આમીઆલ	"	"	"	ધર	કાતિનામક	— ૩
૧૨૬૭	મટોદ	"	"	"	મુમ્તજ	આદિનામક	૩—૧
૧૨૬૮	હિંમતનગર	આમીઆલ	હિંમતનગર	"	શિખરમંથ	મકાવીરસ્વામી	૩૨—૧૪
૧૨૬૯	"	જૂના બબરખા	"	"	ધામાબંધ	આણનામક	૪—૩
૧૩૦૦	વકતાપુર	બબરખા	મકાદિવપુરા ૧ મા. દુર	વકતાપુર	શિખરમંથ	આદિનામક	૬—૩
૧૩૦૧	ભામલા	ગામ ભઠાર	૧ મા. દુર	"	"	મકાવીરસ્વામી	૭—૧
૧૩૦૨	ઉંઝણી	બબરખા	વડનગર ૭ મા. દુર	ઉંઝણી	"	આણનામક	૪—૪
૧૩૦૩	ઝેલવારા	"	ભઠાર ૭ મા. દુર	દાવડ	મુમ્તજ	કાતિનામક	૪—૮
૧૩૦૪	દાવડ	આમના ઉડે	૪ મા. દુર	"	શિખરમંથ	પાશનામક	૭—૧
૧૩૦૫	પંચોલ	બબરખા	મકાદિવપુરા ૩ મા. દુર	પંચોલ	"	કુચુનામક	૧૨—૨૭
૧૩૦૬	"	"	"	"	"	આદિનામક	૪—૬
૧૩૦૭	તાલપુરી	"	કાપારી ૧ મા. દુર	હિંમતનગર	"	કાતિનામક	૩—૩
૧૩૦૮	મલાલ	"	સોનામન	સોનામન	ધર	આદિનામક	— ૧

બાંધાવનારનું નામ તથા સંચાલ.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંચાલ.	દસ્તાવેજની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	કિંયા- અથ	ધર્મ- શ્રાવણ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	કાગિદાસ કરમચંદ		જારી	૭૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૧૦	લક્ષ્મણાઈ દેવચંદ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૮૬	ચૂનીલાલ લખખીચંદ	૧૪૮૩	આધારણ	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૪૦ લગભગ	૪૬મજી નાથાલાલ	૧૬૦૩	"	૨૫			
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	કમીટી પ્રમુખ કાગિદાસ ગોતમદાસ		જારી	૭૫	૩	૨	એક રજીકના અતિયાછ છે.
ગોઠી કમચંદ અમુલજન- દાસ ૧૬૨૦	"		આધારણ				
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	કાલિલાલ કરનુરચંદ		જારી	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	શંક મળમલાલ રવચંદ		"	૨૦			પ્રાચીન દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૮	કિશોરદાસ લક્ષ્મણાઈ		"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રી સંધ ૧૮૭૫ લગભગ	પ્રજ્ઞરામ બેચરદાસ		"	૮૦	૧		એક લાખજેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	અમલાલાલ કરમચંદ		"	૪૦		૧	આ એક નાનું તીર્થ મણાવ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	અમલાલાલ પીત્રાંગરદાસ		"	૨૦૦	૨	૨	એક લાખજેરી છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	જુજીલાલ ગોતીલાલ વખારિયા		"	૨૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૬૦ લગભગ	રિખવચંદ લેખચંદ		આધારણ	૧૫	૧		એક રજીકના અતિયાછ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશી	ફેલે ફેરના	પાટ કેશી	ખાંધણી	પ્રજનાથક	પ્રતિભાજી સંખ્યા
૧૩૦૯	હાપા	ખાંધણી	હાપા ૨ મા. ફર	કિમતનમર	કિમરખ	મેમનાથ	પાપાથ-પાટ ૩-૨
૧૩૧૦	ઈડર	કિલ્લા ઉપર	ઈડર ૨ મા. ફર	ઈડર	"	કાતિનાથ	૧૩૪-૩
૧૩૧૧	"	પારખવાડો	"	"	"	ચિંતામણિ પારખનાથ	૧૭-૨
૧૩૧૨	"	કાકારીવાડો	"	"	ધૂમટખ	ગોડી પારખનાથ	૮-૨૩
૧૩૧૩	"	"	"	"	ધાખાખ	"	૧૧-૧૫
૧૩૧૪	"	ડેબાથ	"	"	કિમરખ	આદિનાથ	૨૧-૭
૧૩૧૫	"	"	"	"	"	સીતળનાથ	૨૧-૧૭
૧૩૧૬	કુકડીઆ	ગામ વચ્ચે	૫ મા. ફર	કુકડીઆ	ધૂમટખ	"	૧-૩
૧૩૧૭	સાળલી	ગામના છેડે	૧ મા. ફર	સાળલી	કિમરખ	મેવાસનાથ	૨-
૧૩૧૮	"	ગામ વચ્ચે	"	"	ધૂમટખ	આદિનાથ	૬-૬
૧૩૧૯	નાનાપોસીના	ગામની કાગોલે	ઈડર ૭ મા. ફર	કુકડીઆ	કિમરખ	પારખનાથ	૨૪-૧૨
૧૩૨૦	ગોધમજી (બીડીગોલ)	ગામ વચ્ચે	"	"	"	"	૩-૧
૧૩૨૧	ખેડાલ	"	ખેડાલ ૧ મા. ફર	ખેડાલ	"	મહાવીરવાળી	૧૨-૪
૧૩૨૨	"	"	"	"	ધૂમટખ	આદિનાથ	૬-૩
૧૩૨૩	ડેરાલ (વાપેલા)	ગામના છેડે	૫ મા. ફર	"	કિમરખ	મહાવીરવાળી	૧૧-૧

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કોમ્પો સંવત.	કસ્ટોડિયનની સ્થિતિ.	ફોટોગ્રાફ વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રી વાઘીલાલ કુંવરશી		આધારભૂ	૩૦			અધ્યક્ષની જગ્યા છે.
અગતિનું કલેન્ડર ઇ. સ. ૧૯૬૪	શ્રી આશુવંદર મંગલજી ની પેઢી	૧૭૦૫	સારી	૧૦૦૦	૪	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. પ્રાચીન લીધું છે.
શ્રીસંધ	"		"				અગતિ કેસરિયાજી મોઢર નમ છે.
"	"		"				
અગતિનું શ્રીસંધ	"		"				
શ્રીસંધ	"		"				
"	શ્રી તલકચંદ આમીચંદ		"				
શ્રી કલેન્ડર અગતિનું ના કુટુંબી ઇ. ૧૯૬૦	શ્રી બેઠાલાલ દાધીભાઈ	મ. ના. ૧૬૮૧	"	૨૦		૧	
નારણશ્રી બંધારેલું કલેન્ડર ઇ. લગભગ ૧૭૦૦	શ્રી પરશીતમદાસ આમીચંદ	મ. ના. ૧૫૬૫	અર્ધ	૮	૧		અર્ધ હેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૧	"		સારી				
ગોડોલનું હેરાસર ઇ. ૧૯૬૧	શ્રી આશુવંદર મંગલજીની પેઢી-૭૬૧		"			૧	સિદ્ધપાટન આરુ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૨	શ્રી બળાભાઈ વેળીચંદ		"	૧૨			
શ્રીસંધ	વર્ધમાન આમચારામ		આધારભૂ	૧૦૦	૧	૧	મળનાપકજી પ્રાચીન છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	શ્રી અમલલાલ તલકચંદ	મ. ના. ૧૫૬૫	સારી	૩૦		૧	સ. ૧૫૬૫ નો સિદ્ધાલેખ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કુટુંબ	રહેઠે રેકૌન.	પાસ્ટ કોર્ટિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૩૨૪	મથાલા (મણીપુરા)	મામ વડો	ખેડખલા ૫ મા. ફર	ખેડખલા	ધર	મેલિનાથજી	પાપાણ-માડ ૧-૧
૧૩૨૫	વડાલી	ખબરખાં	વડાલી ૦૧ મા. ફર	વડાલી	કિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૩૬-૮
૧૩૨૬	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૨૨-૬
૧૩૨૭	પાલ	મામખાં	ધર ૩૮ મા. ફર	વિજયનગર	"	શાંતિનાથજી	૩-
૧૩૨૮	જેરાજી	"	ખેડખલા ૧૪ મા. ફર	ખેડખલા	"	"	૩-૩
૧૩૨૯	શાંતીનાથ	"	૧૭ મા. ફર	"	"	પાશ્વનાથજી	૩-૨
૧૩૩૦	મોદાપોશીનાથ	"	૨૫ મા. ફર	"	"	"	૫-૮
૧૩૩૧	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૩-૩
૧૩૩૨	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૭-૧૨
૧૩૩૩	"	"	"	"	"	મહાવીરરાયી	૧-૨
૧૩૩૪	ખેરવા	પાણીનાવાસખાં	જુહન ૩ મા. ફર	ખેરવા	"	ચંદ્રમણજી	૩-૩
૧૩૩૫	ઉલપુર	મામ વડો	મહેસાણા ૬ મા. ફર	"	"	કુનિસુખ સ્વામી	૧-૧
૧૩૩૬	સાલપુર	પાણીનાવાસખાં	જુહન ૩ મા. ફર	જુહન	ધર	મિયાસનાથજી	- ૨
૧૩૩૭	આમજી	દેરાવામો વાસ	શાંતીનાથજી ૪ મા. ફર	"	પાપાણધ	શાંતિનાથજી	૨-
૧૩૩૮	ઝુલપુર	મામ વડો	જુહન ૩ મા. ફર	ખેરવા	કિખરખંધ		૨-૧

અધ્યાપનશાસ્ત્ર નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શીક્ષક ૧૯૪૩	શ્રી ગેલેશ માલોજીભંડારી	ચ. ના. ૧૯૦૩	સાધારણ			
શીક્ષક	શ્રી નાચાલાલ શંકુલાલ		સારી	૩૦૦	૫ ૨	એક ગુરુપતિ છે.
આઈ કૃપાળી ૧૯૪૨	"	"	"			
શીક્ષક	વડાશી શીક્ષક	ચ. ના. ૧૯૧૧	અર્ધ	નથી	૧	તાલકે અધિકાર કાવવાની જરૂર છે.
શીક્ષક ૧૯૨૫	શ્રી પરશોતમદાસ શીક્ષક કોઠારી		સાધારણ	૬૦	૧	કુલદેવશી પાણી ૫૩ છે.
શીક્ષક	શ્રી ભાગલાઈ આશારામ કોઠારી	ચ. ના. ૧૯૦૨	"	૪૦		દેરાસર કુલદેવશીની જરૂર છે.
શીક્ષક ૧૯૭૭	શ્રી નેદાલાલ નેમચંદ	૧૯૭૭	સારી	૫૦	૧ ૧	
શીક્ષક ૧૯૮૧	"	૧૯૮૧	"			
"	"		"			
"	"		સાધારણ			
શીક્ષક	શ્રી તલકચંદ પુનભાઈ		સારી	૧૨૫	૨	એક પુસ્તક કોઠાર છે.
શીક્ષક ૧૯૪૫ અમલગ	શ્રી ભગલાદાસ હેમચંદ		સાધારણ	૧૮		ખાખાશી પાણી ૫૩ છે.
શીક્ષક ૧૯૭૨	આતમભાઈ કવેરચંદ		સારી	૪૦	૧	એકાપર છે.
શીક્ષક ૧૯૭૭	હરખચંદ અમીચંદ		"	૫૦		
શીક્ષક ૧૯૬૧	અમલાલાલ હરજીવનદાસ		સાધારણ	૧૨૫	૧	

નંબર	ગ્રામજી નામ	કેશિક	કેલે રેકોર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૩૩૬	ધામજીવા	માથ વચ્ચે	વસા/ડાકલા ૪૧ મા. ફર	ખેરવા	ધર	આદિનાથજી	પાવાય-ધાટ — ૨
૧૩૪૦	ખારિયા	"	૩ મા. ફર	વસા	શિખરબંધ	પાસવનાથજી	૧— ૨
૧૩૪૧	ગેઠ	ટોળા ઉપર	બાંધણી ૩ મા. ફર	ગેઠ	"	વાસુપુત્રજી	૩— ૩
૧૩૪૨	બાંધણી	બળરમાં	૦૧ મા. ફર	બાંધણી	"	શાંતિનાથજી	૬—૧૦
૧૩૪૩	સમઠી	"	ગોઝારિયા ૨૧ મા. ફર	સમઠી	"	પાસવનાથજી	૪—૧૦
૧૩૪૪	ડાકલા (વસા)	વાણીઆવાસમાં	વસા ડાકલા ૩ મા. ફર	ડાકલા	"	શાંતિનાથજી	૪—૧૩
૧૩૪૫	કુકરવાડા	બળરમાં	કુકરવાડા ૦૧ મા. ફર	કુકરવાડા	"	આદિનાથજી	૪— ૮
૧૩૪૬	વિભપુર	ભાટવાડામાં	વિભપુર ૦૧ મા. ફર	વિભપુર	મુખરબંધ	ચિંતામણિ પાસવનાથજી	૩૬—૨૭
૧૩૪૭	"	ગોશીઆનો કોટ	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૨—૨૧
૧૩૪૮	"	કોશીવાડો	"	"	"	ગોડી પાસવનાથજી	૭—૧૨
૧૩૪૯	"	સુધારવાડો	"	"	શિખરબંધ	આદિનાથજી	૧૩— ૪
૧૩૫૦	"	જેન વિહારાના પાસે	"	"	મુખરબંધ	કુસુનાથજી	૭— ૬
૧૩૫૧	"	સુધારવાડો	"	"	"	ભરવાથજી	૬— ૧
૧૩૫૨	"	ગોશીઆનો કોટ	"	"	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૪—૧૦

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	સેપનો સંવત.	દશસરની તિથિ	જેનાની વરતી.	કેપા- મય	ધર્મ- શ્રદ્ધા	વિશેષ નંબર
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	શ્રી મંદુલાલ વાડીલાલ		આધારણ	૬૦	૧		ગ્રેડાપર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૨૩	મંભારામ કરસનદાસ		"	૨૦	૧		ધાળામાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૨ લગભગ	શ્રી ગિરધરલાલ અમનલાલ		સારી	૧૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૮૭૦	શ્રી બોડીદાસ ડગનલાલ		"	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	શ્રી માનચંદ લાલચંદ		"	૪૦૦	૨		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી મંગળદાસ અમભારામ		"	૧૦૦	૨	૧	
શ્રીસંધ	શ્રી રામચંદ ડગનલાલ		"	૧૨૫	૨		
"	શ્રી ચિંતામણિ પાશંનાથ- છત્રી કમીટી શ્રી બાળાક		આધારણ	૧૦૦૦	૭	૩	પાંચ પુસ્તક બંધાર છે. એક લાખજેરી છે. એક
	કાલિદાસ						બીલખવામીની પ્રતિ છે.
શ્રી દોલારાઈ લાલચુવાળા ૧૬૦૪	દોશી દયાલજી દેવકરજી		"				
શ્રીસંધ	દોશીવાકાને શ્રીસંધ		સારી				
શ્રી પુનમચંદ લીલાચંદ સં. ૧૮૬૬	શ્રી કમલદાઈ કાલાલદાઈ	૧૮૬૬	"				
શ્રી મળચંદ હીરાચંદ	ચિંતામણિ પાશંનાથ- છત્રી કમીટી		"				
શ્રી પુનમચંદ લીલાચંદ ના કુટુંબી	દોશી દેસવલાલ નમનલાલ		"				
શ્રી મેઘરસાઈ શિવચંદ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રી ચિંતામણિ પાશંનાથ- છત્રી કમીટી		"				

નંબર	આશ્રમ નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૩૫૩	વિભપુર	ચોલીઆનો મોટ	વિભપુર ૦૧ મા. ફર	વિભપુર	ભૂમટખંધ	વાસપૂજ્યજી	પાપાશુ-માડ ૪—
૧૩૫૪	"	ભાટવડો	"	"	"	આદિનાયકજી	૧૭—૧૦
૧૩૫૫	રણાસણ	વાણીઆવાસમાં	પીલવાઈ રોડ ૧ મા. ફર	"	શિખરખંધ	સામળા પાર્શ્વનાયકજી	૧—૭
૧૩૫૬	પુષરા	આમ વચ્ચે	૧૧ મા. ફર	પુષરા	"	આદિનાયકજી	૩—૬
૧૩૫૭	પીલવાઈ	"	૨ મા. ફર	પીલવાઈ	ભૂમટખંધ	પદ્મપ્રભુજી	૩—૨
૧૩૫૮	વેડા (પીલવાઈ) (પારોટનું)	આલણવાસમાં	૧ મા. ફર	વેડા	ધર		— ૬
૧૩૫૯	વિકાર	બળર વચ્ચે	કુકરવાડા ૨ મા. ફર	ગેરીતા	શિખરખંધ	પાર્શ્વનાયકજી	૧—૧
૧૩૬૦	ટંટોલજી	વાણીઆવાસમાં	વસાઈ કાલવા ૨ મા. ફર	ટંટોલજી	ભૂમટખંધ	સુમતિનાયકજી	૩—૩
૧૩૬૧	બીચોદરા	આમમાં	કુકરવાડા ૪ મા. ફર	કુકરવાડા	શિખરખંધ	સંભવનાયકજી	૩—૫
૧૩૬૨	ચરાડા	બળરમાં	લોદા ૪૧ મા. ફર	ચરાડા	ધર	શાંતિનાયકજી	— ૭
૧૩૬૩	આળોલ	આમ વચ્ચે	૨૧ મા. ફર	આળોલ	ભૂમટખંધ	પદ્મપ્રભુજી	૮—૧૧
૧૩૬૪	રીદોલ	"	૨ મા. ફર	રીદોલ	"	ગોડો પાર્શ્વનાયકજી	૩—૮
૧૩૬૫	લોદા	"	લોદા	લોદા	શિખરખંધ	અભિનંદનજી	૪—૬
૧૩૬૬	લાકરોડા	હીપાવાડ	૬ મા. ફર	લાકરોડા	ધર	શાંતિનાયકજી	— ૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની રિધિનિ.	લેખાની વરતી.	કિંમત અથવા શાખા	વિશેષ નોંધ
બંધારિયા શીરચંદ્ર રૂપચંદ્ર ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રી ચિંતામણિ પાશ્વનાથ-જીની પેટીનો કમીટી		સારી			
મીસંધ	"		સાધારણ			
મીસંધ ૧૯૧૧ લગભગ	શ્રી જ્યોતિષાલ અવેરચંદ		સારી	૨૫	૨ ૧	
મીસંધ ૧૯૮૩ લગભગ	શ્રી ડાહ્યાભાઈ મનમલાલ		"	૧૦૦	૧	
મીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી દલસુખભાઈ જેમચંદ		"	૭૫	૧	
મીસંધ ૧૯૬૦ લગભગ	શ્રી વાડીલાલ કાગિલાલ		જીર્ણ	૨૫	૧	જીર્ણ દેરાસર છે.
મીસંધ ૧૯૬૮	શ્રી મહતલાલ મણિકચંદ		સારી	૭૦	૧	એક પુસ્તક બંડાગ છે.
મીસંધ ૧૯૧૦	શ્રી કે.કે.વર્મા, રૂપચંદ		સાધારણ	૫૦	૧	
મીસંધ ૧૯૧૪ લગભગ	શ્રી પાનાચંદ લીલાચંદ		સારી	૭૫		
મીસંધ ૧૯૫૬	શ્રી મણિલાલ સુરચંદ		"	૨૩	૧	
મીસંધ ૧૯૨૧ લગભગ	શ્રી દીપચંદ બટાભાઈ		"	૨૫૦	૨	એક પુસ્તકબંડાર છે. ૫ શા-વતીની ધાતુચિત્ર પ્રાચીન છે. બંને માળ પ્રતિમા છે.
મીસંધ ૧૯૬૩ લગભગ	શ્રી જ્ઞાનાલાલ જોશીભાઈ	જ. નં. ૧૭૮૨	"	૧૨૫	૧	
મીસંધ ૧૯૭૦ લગભગ	શ્રી જ્ઞાનાલાલ કપુરચંદ		"	૪૨૫	૨	એક પુસ્તક બંડાર છે.
મીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	શ્રી કે.કે.વર્મા લલ્લુભાઈ		સાધારણ	૩૦		

નંબર	માનવ નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પાટુ એજન્ટ	ગાંધી	મૂળનાથક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૧૭૬૭	વરસોડા	મકપિરાજી મહારાજના માઠમાં	મકપાડા ૩ મા. દૂર	વરસોડા	શિખરનાથ	વાસુપૂનાથ	પાપાજી-પાડુ ૫-૬
૧૭૬૮	માણવા	સોનીની ફેરી	૩ મા. દૂર	માણવા	"	આદિનાથ	૭-૧
૧૭૬૯	"	"	"	"	સૂર્યનાથ	નેમનાથ	૧૦-૨૬
૧૭૭૦	"	સોનીની ફેરી	"	"	શિખરનાથ	પાસનાથ	૫-૮
૧૭૭૧	"	"	"	"	"	આદિનાથ	૩-૭
૧૭૭૨	માણેકપુર	વાચ વખે	મકપાડા ૦૧૧ મા. દૂર	માણેકપુર	"	"	૩-૩
૧૭૭૩	લીમોદરા	"	લીમોદરા	લીમોદરા	"	"	૪-૭
૧૭૭૪	બાલવા	બબરમાં	વાસન ૧ મા. દૂર	બાલવા	સૂર્યનાથ	કુંડુનાથ	૩-૧
૧૭૭૫	ઉનાવા (ઉનાઈ)	વાણીઆવાસ	વાસન (ઉનાવા)	"	આદિનાથ	"	૪-૭
૧૭૭૬	વાસવા	નવા વાસમાં	૪ મા. દૂર	વાસવા	ધર	વિમલનાથ	— ૧
૧૭૭૭	રધિભ	મોરા પાસે	રધિભ ૦૧ મા. દૂર	રધિભ	શિખરનાથ	શાંતિનાથ	૧-૩
૧૭૭૮	"	બબરમાં	"	"	ધર	ચંદ્રપ્રભુ	— ૧
૧૭૭૯	પેલાપુર	પાંચ ધરામાં	૪ મા. દૂર	પેલાપુર	સૂર્યનાથ	સંભવનાથ	૩-૭
૧૭૮૦	(બાવનિનાથ)	બબરમાં	"	"	શિખરનાથ	સુવિધિનાથ	૧૧૪-૮૩
૧૭૮૧	"	ગેટફળી	"	"	સૂર્યનાથ	મહાવીરનાથ	૧-૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કેમ્પનો સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કુળ-શ્રમ.	ધર્મ-શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૧	શ્રી કીરાભાઈ નંગીનદાસ		ભારી	૨૫૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૮૬૧	શ્રી વાડીલાલ દોશભરામ		"	૧૪૦	૫		એક પુસ્તક બંધાર છે. એક ગીતમ સ્વામીની માળુની ખર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૦ લગભગ	"		"				એક ગીતમ સ્વામીની આંદોની ખર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રીસંધ વીસા પોતવાડ		"				
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	શ્રી અફતવાલ મગનલાલ		"	૧૦૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે. ચિત્રકામ સાકું છે.
"	શ્રી અમનલાલ ગોતમચંદ		"	૧૪૦	૨		શ્રી દિતવિભાગ જેન પુસ્તકાલય છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૨	શ્રી સાંકળચંદ કૃતચંદ		"	૭૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	નામદાસ ત્રિભુવનદાસ		"	૧૨	૧		પરિચર જુલું છે બાને કોત-રણી સારી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૪ લગભગ	જોડાલાલ યુલામચંદ		"	૧૦	૧		મેડા પર છે.
શ્રીસંધ	ચકુલાલ લક્ષ્મણાઈ		"	૨૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	લક્ષ્મણલાલ બલાખીદાસ		"				મેડા પર છે.
શ્રી પારેખ	કમીડી: શ્રી અણ્ણિકલાલ કૃતેચંદ		"	૩૦૦	૪	૩	૨ પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૦ લગભગ	"		"				બેંચસમાં તથા મેડા પર અંતિયામ છે.
શ્રી પાનાચંદ જેરાભદાસ ૧૬૩૫ લગભગ	ચકુલાલ કાગિદાસ		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેડાઈ	કેડે રેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૩૮૨	ભોરીજ	અમદાવાદ	રવિભ ૬ મા. ફર	ચેલાપુર	કુમરબે	મહાવીરચાવી	પાવાણ-માણ ૩-૧
૧૩૮૩	ઈંદોલા	ગામ વચ્ચે	ખોરજ બોડીખાર	પોર	"	વાસુકુળજી	૧-૩
૧૩૮૪	પોર	અમરગામ	ખોરજ બોડીખાર	"	"	અછતનાથજી	૩-૧
૧૩૮૫	કોળા	ગામ વચ્ચે	સાગરમતી ૬ મા. ફર	ગામખેડા	ધામખેડ	વાસુકુળજી	૩-૨
૧૩૮૬	અડાબજ	"	ખોરજ બોડીખાર	અડાબજ	કુમરબે	આદિનાથજી	૨-૫
૧૩૮૭	ઉવારસદ	"	૪૧ મા. ફર	ઉવારસદ	"	અછતનાથજી	૪-૨
૧૩૮૮	ખોરજ બોડીખાર	"	૦૧ મા. ફર	ખોરજ બોડીખાર	ધર	સાદિનાથજી	— ૧
૧૩૮૯	ઝોગણજ	અમરગામ	૩ મા. ફર	ઝોગણજ	મદખે	"	૫-૧૪
૧૩૯૦	સતિજ	"	બાંધણી ૪ મા. ફર	"	સાગરબે	વાસુકુળજી	૩-૪
૧૩૯૧	કલતજ	વાણિયાવાડી ખાડી	૧ મા. ફર	સીરજ	કુમરબે	પાશ્વનાથજી	૧-૨
૧૩૯૨	સાગરમતી (રામનગર)	ગામમાં	સાગરમતી ૦૧ મા. ફર	સાગરમતી	ધર	"	૧-૬
૧૩૯૩	મોરખા	વાણિયાવાસમાં	મોરખા ૧ મા. ફર	સરખેજ	કુમરબે	વિમલનાથજી	૩-૧

ખાવાનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચાડારનું નામ.	કોમ્પો સંવત.	રેવાલરની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	કુવા- શ્રવ.	પર- શાળા.	વિશેષ નોંધ
પેથાપુર શ્રીસંધ ૧૯૧૪ લગભગ	પેથાપુરના સંધની કમીટી		સારી	નથી		૧	
જુલાખીદાસ ગુલામચંદ ૧૯૮૭	જુલાખીદાસ ગુલામચંદ		"	૪૨	૧		સરુગમ તથા મીરનારનો ૫૯ છે. મિમલાસ સારુ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી ભાસ્કરભાઈ કાલચંદ		સાધારણ	૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ લગભગ	શ્રી મલ્લિકા કાલચંદ		"	૧૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૦ લગભગ	રાકરાભાઈ ઠાકરશીલાલ		સારી	૧૨૫			
શ્રીસંધ ૧૯૭૧	મહંતલાલ પરશોતમદાસ		"	૪૦	૧		એક પુસ્તકબંધાર છે. રંગમંડપ- નું મિલકાત સારુ છે.
અંબેરી અમૃતલાલ મોહનલાલ ૧૯૮૯	રતિલાલ કસ્તુરચંદ		"	૪૦	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૪	બોડીદાસ વીરમલાલ		"	૬૦	૧		એક પુસ્તકબંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૨	મણીભાઈ નયુભાઈ		"	૫૦	૧		"
શ્રીસંધ	આશાભાઈ જગનલાલ		"	૧૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૯૧ લગભગ	મનમલાલ લાલચંદ		"	૭૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	મનસુખભાઈ કમીસીચ		"	૭	૧		

નંબર	આશરું નામ	ઠેકાણું	ફેલે રજીસ્ટ્રેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	અંકસૂચી.	મુળનામક	મિત્રાટની સંખ્યા
૧૩૬૪	કાશંદા	બનરમાં	૨ મા. ફર	કાશંદા	કાશંદા	સુમતિનાથજી	પાપાશુ-પાડુ ૩-૧
૧૩૬૫	ભાલ	"	૩ મા. ફર	ભાલ	શિખરમંથ	આદિનાથજી	૩-૩
૧૩૬૬	બદરખા	વાણીઆવાસમાં	બાવલા ૬ મા. ફર	બદરખા	"	ચંદ્રમણજી	૩-૧૧
૧૩૬૭	કાવીડા	બનરમાં	૫ મા. ફર	"	સૂમટમંથ	આદિનાથજી	૩-૧
૧૩૬૮	અલોડા	પાટીદારનો મહોલમાં	ધોળકા ૪ મા. ફર	અલોડા	શિખરમંથ	પાશંનાથજી	૨૦-૧૬
૧૩૬૯	ધોળકા	ભાલાધોળ	ધોળકા	ધોળકા	ધર	આદિનાથજી	૧૪-૩
૧૪૦૦	"	અંબાજીની ધોળ	"	"	શિખરમંથ	સુમતિનાથજી	૬-૧૨
૧૪૦૧	"	પાંચજાની ધોળ	"	"	સૂમટમંથ	શાંતિનાથજી	૧૪-૨
૧૪૦૨	પેલાવાડા	બનરમાં	ધોળકા ૬ મા. ફર	"	"	સુવિધિનાથજી	૧-૬
૧૪૦૩	બાવલા	"	બાવલા	બાવલા	"	આદિનાથજી	૮-૫
૧૪૦૪	કોડ	ભાલાધોળ	કોડ	કોડ	શિખરમંથ	"	૬-૨૮
૧૪૦૫	મંચા	બનરમાં	કોડ ૩ મા. ફર	મંચા	કમટમંથ	શાંતિનાથજી	૩-૬
૧૪૦૬	ઉતેલીઆ	"	જુરખી ૩ મા. ફર	ઉતેલીઆ	શિખરમંથ	ચંદ્રમણજી	૧-૧
૧૪૦૭	ભોળાદ	"	૫ મા. ફર	"	ધર	આદિનાથજી	- ૨
૧૪૦૮	નાનોદરા	"	બાવલા ૧૩ મા. ફર	નાનોદરા	"	પાસકુળજી	૩-૧

અર્થાવનારનું નામ તથા સ વન.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરલી.	કિંપા- મય	પરિ- શ્રેણી	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૪૬	મોખડાણ વનખાળીદાસ		સારી	૬૫	૨		એક લાખજેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	મળચંદ કુમેરદાસ		"	૬	૧		દેરાસર માંચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૭	મળચંદ બીખાભાઈ		"	૪૫	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૧૫ લગભગ	નિલોવનદાસ શાંકળચંદ		સાધારણ	૧૦	૧		ધામાનો ભાગ છૂટું છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૬ લગભગ	કોટલાલ કાલાભાઈ		સારી	૫૦	૧		નોંધરાખા ત્રણ પ્રતિભાઓ છે.
શ્રીસંધ	મળચંદ આશારામ		"	૭૫	૧	૨	વસ્તુપાળ તથા કપાદેરીની આરસની મૂલિ છે.
"	ચીમનલાલ કાલાભાઈ		"				
"	મળચંદ આશારામ		"				
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	કેટલલાલ પીતાંબરદાસ		સાધારણ	૧૦			ધામાનો ભાગ છૂટું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	વાડીલાલ નગીનદાસ		સારી	૧૫૦	૨	૧	
"	કેટલલાલ ભાલચંદ		"	૨૫૦	૨	૧	એક લાખજેરી છે. બીજો માળ પચુ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	રતિલાલ કમનલાલ		સાધારણ	૩૦	૧		ધુમક તથા ધામાનો ભાગ છૂટું છે જેથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ	હરિલાલ મેચરદાસ		સારી	૩૫	૧		
ગોવિંદજી જીજ્ઞાસી	ગોવિંદજી જીજ્ઞાસી		"	૩૦	૧		નોંધે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	કેટલલાલ કમનલાલ		"	૧૦			

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાલું	રેલ્વે સ્ટેશન	પ્રાંતર એકિયુ.	ખાંડકી	મુળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૪૦૭	ધંધુમ	બનરમાં	ધંધુમ	ધંધુમ	ધર	આદિનાયક	પાપાલુ-પાટ ૪-૧૮
૧૪૧૦	ધોલેરા	"	૧૮ મા. ફર	ધોલેરા	શિખરબંધ	"	૪૦-૧૬
૧૪૧૧	ભડીઆદ	"	૧૬ મા. ફર	ભડીઆદ	"	શાંતિનાયક	૩-૨
૧૪૧૨	પીપલી	"	કડાલા (ભાલ) ૧૦ મા. ફર	પીપલી	"	શંભુનાયક	૩-૪
૧૪૧૩	ફેરા	"	૩ મા. ફર	ફેરા	"	શોભનાયક	૩-૨
૧૪૧૪	બરવાળા (ધેલાવાડ)	"	બીમનાથ ૭ મા. ફર	બરવાળા	"	પદ્મપ્રભુ	૪-૧૦
૧૪૧૫	સુદરિયાવા	"	ભલોભારોડ ૨ મા. ફર	સુદરિયાવા	ધર	શાંતિનાયક	— ૧
૧૪૧૬	બળાઈ	"	સારંગપુર રોડ ૧ મા. ફર	બળાઈ	શિખરબંધ	વાલુપ્રભુ	૫-૮
૧૪૧૭	બોટાદ	"	બોટાદ	બોટાદ	"	આદિનાયક	૮-૧૨
૧૪૧૮	"	પરામાં	૧ મા. ફર	"	"	મહાવીરસ્વામી	૫-૧૧
૧૪૧૯	પાલિયાદ	બનરમાં	પાલિયારોડ ૫ મા. ફર	પાલિયાદ	"	શાંતિનાયક	૬-૨
૧૪૨૦	વીંઝિયા	"	વીંઝિયા ૧ મા. ફર	વીંઝિયા	"	"	૬-૬
૧૪૨૧	રાણપુર	કુબરાલી કાપાસાળા પાસે	રાણપુર ૧ મા. ફર	રાણપુર	શિખરબંધ	શુભતિનાયક	૧૧-૬
૧૪૨૨	"	"	"	"	શુભબંધ	શાંતિનાયક	૮-૧૬

ખંચાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દિવસરની રિખતિ.	જેનાની વરતી.	કેપા- શ્રમ	વર્ષ- શ્રાવણ	વિશેષ નાંખ
શ્રીસંખ	કમીટી : પોપટલાલ સવચંદ		સારી	૩૦૦	૧		એક લાપચેરી છે. એક દેરીની ખંદર શ્રી હેમચંદ
							સરિની અવરસની થીત છે.
શ્રીસંખ ૧૮૭૫ લગભગ	પુત્રાભાઈ ભગવંતી	૧૭૫૮	..	૧૫૦	૨		એ અલગ અલગ છે.
શ્રી ૩૧૨૨ વીરજી ૧૯૦૭	ઢાલાભાઈ પુલાળચંદ		..	૮	૧		
શ્રીસંખ ૧૮૫૦	એકાદશાઈ તેજપાળ		..	૩૦	૧	૧	
શ્રીસંખ ૧૮૫૦ લગભગ	હરજીવનદાસ મોહનલાલ		..	૨૦	૧		
શ્રી હેમાભાઈ હરીસીંગ ૧૮૫૦ લગભગ	શિવલાલ વનમાળીદાસ		..	૧૨૫	૧		
શ્રીસંખ ૧૯૪૦ લગભગ	મોહનલાલ કુંગરશી		..	૩૦	૧		
શ્રીસંખ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી તળશી પોપટલાલ			૧૨૫	૨		
શ્રીસંખ ૧૮૭૫ લગભગ	લખમચંદ ભવાન		..	૧૨૦૦	૨		એક લાપચેરી છે. એક એન મોડિમ છે.
ખીમચંદ ભવાનભાઈ ૧૯૯૬	નરરામદાસ ખીમચંદ		..		૧		
શ્રીસંખ ૧૯૫૧ લગભગ	કામદાર હરિચંદ આધાજી		..	૨૧૯	૧		એક લાપચેરી છે.
શ્રીસંખ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી જયરાજ ખેતરી		..	૪૦૦	૨		
શ્રીસંખ ૧૯૮૧	શ્રી જયજીવનદાસ ચંદ		..	૫૦૦	૨		એક લાપચેરી છે. બીજો માળ પણ થીતે વિરાજમાન છે.
શ્રીસંખ ૧૮૦૦ લગભગ	..		..				

નંબર	આમળું નામ	ટેકાલું	ફેલે રજીસ્ટ્રા.	પાટર એકરેસ.	બાંધણી	મૂળનામક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૪૨૭	રાણપુર	ભાવરદાસ પરશોતમને ત્યાં રતનભાઈનો મોઠા	રાણપુર ૧ મા. ફર	રાણપુર	બર	કૌર્મસનાથજી	પાપાશુ-પાટર — ૨
૧૪૨૪	ગુમ	બબરખાં	ગુમ ૪ મા. ફર	ગુમ	શિખરભંધ	સુવિધનાથજી	૧૧—૧૨
૧૪૨૫	મેઠડી	"	૧૦ મા. ફર	"	મૂલમંધ	વાસુપૂનજી	૧—૩
૧૪૨૬	કારોલ	"	૧૧ મા. ફર	કારોલ	"	ગુનિસવત રવાળી	— ૬
૧૪૨૭	લીંબડી	નંડુ દેરાસર મોઠા બબરખાં	લીંબડી ૧ મા. ફર	લીંબડી	શિખરભંધ	કાંતિનાથજી	૪૪—૩૦ ૧૨
૧૪૨૮	"	જૂનું દેરાસર મોઠા બબરખાં	"	"	"	"	૩૮—૩૩
૧૪૨૯	"	અમનલાલ ચુરાભાઈ કોઠારી મે. મોઠાંબ	"	"	"	"	૫—૨
૧૪૩૦	સિવાણી	બબરખાં	લીંબડી ૧૧ મા. ફર	સિવાણી	"	"	૨૫—૧૦
૧૪૩૧	પાણચીણા	બામખાં	૭ મા. ફર	પાણચીણા	બર	અણતનાથજી	— ૧
૧૪૩૨	વડવાણ સહેર	લાણ પોળ	વડવાણ સહેર	વડવાણ સહેર	શિખરભંધ	શામળા પાથનાથજી	૧૫—૧૦
૧૪૩૩	"	માંડવી પાસે લાણ પોળ	"	"	"	આદિનાથજી	૮૦—૧૪
૧૪૩૪	"	"	"	"	"	કાંતિનાથજી	— ૧

ખંડાવનારનું નામ તથા સ્થાવત.	પહોંચદારનું નામ.	લેખનો સ્થાવત.	કાગજની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	ઉપા-ભવ.	કર્મ-શાળા.	વિશેષ નોંધ.
શેઠ નામરદાસ પરશોતમદાસ ૧૯૮૦	નામરદાસ પરશોતમદાસ		સારી				ખીજે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	ચિવલાલ બેવરદાસ કોદારો		"	૫૦૦	૨	૧	એક લાયબેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	શેઠ હસ્તુરભઈ ચત્રજીવ		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૪	હંસરાજ નાનજી		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ આ. કે. ની પેટી મ. બગવાનાદાસ હરખચંદ	૧૮૬૩	"	૧૬૦૦	૭	૧	એક નીલમરી તથા બે સ્ક્રિટની મુર્તિઓ છે. ચાન ભંડાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		"				એક આરસના ચોતમરવામીની મુર્તિ છે.
ખેતસી ખીવસી કાઠી ૧૯૮૧	મોડિંગી કમીટી		"				એક લાયબેરી છે. ૨૫ બુકમાસીઓ અભ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંધ ૩-૧૯૬૪	ભુગભાઈ એાધાદાસ		"	૩૫	૨	૧	એક શાવક-શાવિકાની જાતો પ્રાપ્ત છે. બુચરમાંથી પ્રાપ્તી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	જીવજીલાલ જગનલાલ		સાધારણ	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ આ. કે. ની પેટી પદવાણ ચહેર		સારી	૨૨૦૦	૪	૧	બે લાયબેરી છે. એક ગ્રંથ-રચની મુર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦ લગભગ	"	૧૮૨૦	"				મૂળનાયકજીના પરિવર પર સ્થાવત ૧૨૦૮ ની સાલનો પ્રાચીન લેખ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૯	"	૧૫૦૪	"				

નંબર	ગામનું નામ	કેસનું નામ	કેસનો સરનામ	ગ્રામીણ સરનામ	બાંધણી	મુળનાયક	મનિમહાનની સંખ્યા
૧૪૩૫	જોરાવરનગર	બાબરખા	જોરાવરનગર	જોરાવરનગર	શિખરખંધ	પાસનાથજી	પાસનાથ-પાસ ૩-૫
૧૪૩૬	"	ચૂનીલાલ કચળશી સાહેબે લા	"	"	ધર	વિમલનાથજી	— ૧
૧૪૩૭	વઢવાણ કેપ	દેરાસર લાઇન	વઢવાણ કેપ	વઢવાણ કેપ	શિખરખંધ	વાસુપૂજનજી	૨૦-૨૫
૧૪૩૮	"	જેન મોર્ડેન કાલેસ	"	"	ધર	પાસનાથજી	૩-૩
૧૪૩૯	દુધરેલ	વાણીઆવાસખા	દુધરેલ	દુધરેલ	"	મહાવીરદવામી	૧-૩
૧૪૪૦	કડુડા	બાબરખા	કડુડા	કડુડા	"	સંભવનાથજી	૧-૪
૧૪૪૧	દેવમરાડી	"	કડુડા ૨ મા. દુર	ગુજરવઢી	શિખરખંધ	ચંદ્રકાન્તજી	૧-૨
૧૪૪૨	ગુજરવઢી	"	રાજ સીતાપુર ૨ મા. દુર	"	ધર	મુનિસુખલ રવામી	— ૧
૧૪૪૩	રાજ સીતાપુર	"	સીતાપુર ૨ મા. દુર	સીતાપુર	શિખરખંધ	શીતલનાથજી	૪-૩
૧૪૪૪	મંગિકા	મોડું દેરાસર	મંગિકા ૧ મા. દુર	મંગિકા	"	આજીતનાથજી	૩૨-૪૦
૧૪૪૫	"	નાનું દેરાસર કોપડ બાબર પાસે	"	"	"	સંભવનાથજી	૧૨-૧૮
૧૪૪૬	ગાળા	બાબરખા	મંગિકા ૪ મા. દુર	કારાડા	"	કુચુનાથજી	— ૨
૧૪૪૭	સરવાળ	"	૮ મા. દુર	મેથાણ	"	વાસુપૂજનજી	૧-૩
૧૪૪૮	મુમડ	"	૭ મા. દુર	"	ધર	આદિનાથજી	૧-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારીનું નામ	લેખનો સંવત.	દસ્તસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કેપા-ધર્મ- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	જીવણલાલ કોમેદમંદ		સારી	૮૦૦	૨	એક ભાવજેરી છે.
શ્રી મુનીલાલ કમળશી ૧૯૬૮	શ્રી મુનીલાલ કમળશી		"			
શ્રીસંધ ૧૯૪૬	શ્રી આ. ક. ની પેઠી વલવાણ કંપ	૧૮૪૮	"	૨૫૦૦	૨ ૧	એક ભાવજેરી છે.
શ્રી પાનાચંદ કાકરશી ૧૯૬૪	પાનાચંદ કાકરશી		"			એક લેન બોર્ડિંગ છે. શાલ ૧૧૦ વિદ્યાર્થીઓ બંધાવસ કરે છે
શ્રીસંધ ૧૯૮૮	આયડલાઈ કુંવરજી	૧૯૮૯	"	૬૦	૧	ખીજે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	સિવલાલ ચાંપસી		"	૩૦	૧	"
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી કાલિદાસ ખીમચંદ	૧૮૬૧	"	૩૦	૩	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	શ્રી કાલ્દાચંદ સાકળચંદ		સાધારણ	૬૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી વજીરામ કમળશી	૧૮૯૩	સારી	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૯૦ લગભગ	શ્રી આ. ક. ની પેઠી પ્રાંભા		"	૧૨૦૦	૬	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી ભગવાનદાસ ચાવચંદ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	શ્રી દલીચંદ ખીમચંદ	દિરાસર ૧૬૬૮	સાધારણ	૧૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી આ. ક. ની પેઠી પ્રાંભા	૧૯૨૧	સારી	નથી	૧	ધાનામાંથી પાણી મટે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી ઉભયશી જીવરામ		"	૨૫	૧	

નંબર	માનવ નામ	કેશિક	જેને રજીસ્ટર	જેનું આદેશ	બાંધણી	પ્રતિનાયક	પ્રતિભાષણી ક્રમાંક
૧૪૪૬	મલા	ભાતરમાં	પ્રાંત્રી ૭ મા. ફર	ભરાડા	ધર	પાઈનાથજી	પાયા-પાટ — ૨
૧૪૫૦	તેલ	"	"	૩૬	શિખરખંધ	કલ્યાણ પાઈનાથજી	૪— ૪
૧૪૫૧	સરા	"	ભાતરમાં ૬ મા. ફર	સરા	"	ભાતરનાથજી	૩— ૩
૧૪૫૨	કળવડ	"	કળવડ	કળવડ	"	વાણપૂજ્યજી	૩— ૩
૧૪૫૩	ડીકર (રજુની)	"	૭ મા. ફર	ડીકર	"	સુમતિનાથજી	૭— ૨
૧૪૫૪	વૈદ્યાવદર	"	૪ મા. ફર	વૈદ્યાવદર	ધામાખંધ	અંદ્રપ્રજી	૩— ૩
૧૪૫૫	મલદાણા	"	મલદાણા રોડ ૨૧ મા. ફર	મલદાણા	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૧— ૨
૧૪૫૬	રાજપર	"	વડવાણ ૭ મા. ફર	રાજપર	ધર	"	— ૧
૧૪૫૭	ભાતર	"	ભાતર ૧ મા. ફર	ભાતર	શિખરખંધ	"	૧— ૩
૧૪૫૮	વણા	"	૩ મા. ફર	વણા	"	પાઈનાથજી	૪— ૧
૧૪૫૯	ખેરવા	"	લીલાપુર રોડ ૫ મા. ફર	ખેરવા	ધર	શુનિશ્ચય સ્વામી	— ૧
૧૪૬૦	વિલમજી (વડે)	"	ભાવલી રોડ ૩ મા. ફર	વિલમજી	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૧— ૫
૧૪૬૧	રામપુરા	"	રામપુરા	રામપુરા	ધર	પાઈનાથજી	— ૧
૧૪૬૨	ભાવલા	"	ભાવલા ૦૧ મા. ફર	ભાવલા	શિખરખંધ	ભાતરનાથજી	૧— ૧૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	મહાવિદ્યાર્થનું નામ.	લેખનો સંવત.	કલાશાસ્ત્રની વિષયિતા.	કેનાની વરતી.	કલા- શાસ્ત્રની વરતી.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ લગભગ	શ્રી મોહનલાલ બેઠાભાઈ	૫ ના. ૧૯૪૬	સારી	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	શ્રી મણિલાલ મનલાલ		"	૧૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	મીઠી મોહનલાલ બેઠાભાઈ	૧૯૨૧	"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૩૦ લગભગ	મુનીલાલ કમળાણી	૧૬૬૦	"	૨૦૦	૧	એક લાવજેરો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી મણિલાલ વખતમંદ		"	૮૦	૧	૧
શ્રીસંધ ૧૯૨૦ લગભગ	મીઠી સોમચંદ રાવચંદ		સાધારણ	૧૦૦	૧	બીજા માળ છે. એક આશની શ્રી ગોતમ.
						સ્વામીની મુર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રી ટુવરાજ ગંગાભાઈ	૧૮૬૭	"	૪૫	૨	ધૂમકેશી ૫.૫થી ૫૩ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૬	શ્રી અમુલપ ક૨વણ		"	૭૦	૨	બીજા માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	શ્રી ટુવણભાઈ બેલુશીમાજી		સારી	૧૨૫	૧	
"	શ્રી મણિલાલ વીરપાળ વઢવાણ કેમ્પ	૧૯૨૧	"	૫થી	૧	
"	શ્રી મોહનલાલ કેવળદાસ		સાધારણ	૪૦	૧	બીજા માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી આ. ક. ની પેઠી વીરમગામ		"	૫થી	૧	
"	શ્રી કિવલાલ ગામજી		અર્થ	૪૨	૧	અર્થ કોશિકર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી રાજપાળ કવણ		સારી	૨૦૦	૨	"

નંબર	ખાખડ નામ	ઠેકાણું	કેદવે રહેતાન.	ધોરડ કોમિટી.	ખાખડી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાઈની સંખ્યા
૧૪૬૩	સુદામ	બખરખા	સામલા ૮ મા. દુર	સુદામ	શિખરખંધ	વાણપૂતમજી	પાપાણ-પાણ ૩-૨
૧૪૬૪	સેન્કપુર	"	"	સેન્કપુર	ધર	આલિનાથજી	— ૧
૧૪૬૫	ચોરવીરા	"	રામપરમા ૪ મા. દુર	ભરમા	"	પાથનાથજી	— ૧
૧૪૬૬	મૂળી	"	મૂળીરા ૪ મા. દુર	મૂળી	શિખરખંધ	"	૧૨-૧૦
૧૪૬૭	"	ઠોઠારી ચંડુલાલ અમુલખ ને ત્યાં	"	"	ધર	ચંદ્રપ્રભુજી	— ૩
૧૪૬૮	ડીકર (પરમારની)	બખરખા	૨ મા. દુર	ડીકર	"	સુમતિનાથ	— ૧
૧૪૬૯	ચાન	"	ચાન	ચાન	શિખરખંધ	અણતનાથજી	૬-૫
૧૪૭૦	ચોટીલા	"	ચોટીલા	ચોટીલા	ધાખાખંધ	પદમપ્રભુજી	૭-૮
૧૪૭૧	વાંકાનેર	"	વાંકાનેર ૨ મા. દુર	વાંકાનેર	શિખરખંધ	અણતનાથજી	૮-૭
૧૪૭૨	"	"	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૭-૩૩
૧૪૭૩	મોસ્મી	કેરાસરવાળી મલી અહ પાસે	મોસ્મી ૧ મા. દુર	મોસ્મી	"	ધર્મનાથજી	૩-૩
૧૪૭૪	"	"	"	"	"	પાથનાથજી (પાણના)	૪-૫૩
૧૪૭૫	દંઠારા	બખરખા	દંઠારા	દંઠારા	"	પાથનાથજી (બારકલા)	૧-૩

ખાવાનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેબનો સંવત.	રજાશરની રિધતિ.	કેનાની વરતી.	કિલા-મથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૭૮ વે સં. ૧૦	મનસાલ છવજીલાલ	૧૬૬૦	સારી	૨૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૪	શેઠ નરસીદાસ વલ્લભભાઈ		સાધારણ	૪૦		છૂટાં છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	મંભકલાલ નાગરદાસ		"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૧૯	ભુવરદાસ પરસોતદાસ		સારી	૨૫૦	૨	
કોઠારી અમુલમ ભાવસદાસ ૧૯૬૯	કોઠારી ચંદુલાલ અમુલમ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૧૭	શેઠ ચતુરભાઈ તલકશી		સાધારણ	૨૦	૧	
શેઠ જવા વેલાણી વાંકાનેર-વાળા ૧૮૬૦ લગભગ	શેઠ ઉજાગરી હવરાજ		સારી	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ પીતાનરદાસ ઝેરચંદ		"	૭૨૫	૧	બીજા માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૯	કમીટી જમજીવનદાસ ચતુરભાઈ		"	૧૨૦૦	૩	૧ લાખભેરી છે. ૧૨૬-ની સાલની ધાતુની પાથનાથ ભગવાનની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	દરિયાલ આંખાઈદાસ		"			બને દેરાસરો એક જ કંપાઉ-કાં છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	શેઠ મીલનલાલ લાલચંદ સંધવી		"	૧૨૦૦	૩ ૧	એક લાખભેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૫ લગભગ	"	૧૮૬૦	"			આ દેરાસરના ઉપરના શી પાથનાથ ભગવાનના ચલારામાં ત્રણ ધાતુ મૂર્તિ-એા ખાસ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૪ લગભગ	શેઠ મંગલજી ખીમજી		"	૨૫૦	૧	

નંબર	મામલું નામ	ટેકાફ	ફેલો રજીસ્ટ્રાર	પ્રાર્થના સ્થાન	બાંધકો	મુળનાયક	મનિમાલની સંખ્યા
૧૪૭૬	બેલા	બનરમાં	બેલા	બેલા	ધાળાબંધ	પદમણુ	પાપાણુ-ધાડ ૧-૮
૧૪૭૭	વવાણિયા	શ્રીમદ રાજચંદ્ર બ-મહાવન	દલીસરા ૪ મા. ફર	વવાણિયા	ધૂમટબંધ	શાંતિનાથ	— ૩
૧૪૭૮	માળિયા	બનરમાં	૧૪ મા. ફર	માળિયા	શિખરબંધ	શ્રીવાંસનાથ	૪-૩
૧૪૭૯	માળા	"	જેતપુર ૪ મા. ફર	જેતપુર	ધાળાબંધ	વાસુપૂજન	૧-૧
૧૪૮૦	આખરેલી	"	આખરેલી	આખરેલી	,	સુધાર્શનાથ	૧-૭
૧૪૮૧	રાજકોટ	દેરાણી-સીટીમાં	રાજકોટ સીટી ૧ મા. ફર	રાજકોટ	શિખરબંધ	"	૬-૬
૧૪૮૨	"	શ્રી કાટલાલ હેમચંદ પટણી ના બંગલામાં-સદરમાં	"	"	ધૂમટબંધ	મુનિસવન સ્વામી	— ૮
૧૪૮૩	"	શ્રી વીરનાથ અભેચંદના બંગલામાં-સદરમાં	"	"	સામરણવાળું	પાશનાથ	૩-૧
૧૪૮૪	"	પોસ્ટઓફીસની બાજુ સદરમાં	"	"	ધર	આદિનાથ	— ૧
૧૪૮૫	"	શ્રી દેવચંદ મળાળ જૈન બોડિંગ હાઉસ	"	"	"	પાશનાથ	— ૧
૧૪૮૬	ગોંડલ	દેરાણી	ગોંડલ ૧૧ મા. ફર	ગોંડલ	શિખરબંધ	ચંદ્રમણ	૭-૧૦
૧૪૮૭	સરધાર	બનરમાં	રાજકોટ ૧૭ મા. ફર	સરધાર	ધૂમટબંધ	આદિનાથ	૫-૫
૧૪૮૮	વેળાવદર	"	દીમલ ૪ મા. ફર	ગોંડ	ધાળાબંધ	સંભવનાથ	— ૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સ્થાન	વહીવટકારનું નામ	જોખનો અંગત	સ્થાપનાની તિથિ	જોખનો વસ્તી	કેપા-અવ	પર-રકાબી	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	પારેખ કુલશાક ડોસાભાઈ		ભારી	૫૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે. બીજો માળ છે.
શ્રી કમવાનદાસ રણછોડા-દાસ કરાચીવાળા સં. ૨૦૦૦	આયુજનદાસ જલરાજ		"	૧૫	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. બીજા રમાન રમણીય છે.
શ્રીમણ સં. ૧૫							
શ્રીસંધ ૧૯૫૪ વ. સ. ૧	શ્રી નાદવજી પાનજી		"	૧૫૦	૧		એક નાનો બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૮ ભગભગ	શ્રી સોમચંદ ગુલામચંદ		"	૨૦	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	અમનલાલ પાનાચંદ	૧૯૦૩	"	૧૧૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ ભગભગ	મ. ચક્રાકાઈ વનતચંદ પરમર		"	૩૭૪૬	૨	૧	એક લાવજોરી છે
શ્રી ડોટાલાલ હેમચંદ પટણી ૨૦૦૦ ફા. સ. ૪	શ્રી ડોટાલાલ હેમચંદ પટણી	૨૦૦૦	"				ફેડના બંધારમાં અલગ સુરખ દેરાશર છે.
શ્રી યમીનલાલ અમચંદ મણીઆર ૨૦૦૧	શ્રી યમીનલાલ અમચંદ મણીઆર		"				
વડીલ ઉજ્જવરી શિવલાલ ૧૯૬૭	વડીલ ઉજ્જવરી શિવલાલ	૧૫૩૫	"				બીજો માળ છે.
દેવકરણ મુળજી નૈન મોડિય ૨૦૦૧	શ્રી ચોમનલાલ અમચંદ મણીઆર	૧૩૪૬	"				
શ્રીસંધ ૧૮૪૦	શ્રી ભાઈચંદભાઈ પરમાજીદાસ		"	૨૫૦		૨	એક પુસ્તક બંધાર છે
શા. લોલાપર કન્યાયુજ તથા વીરા અજરામર	શામળજી ગોરખનદાસ દોશી		"	૧૦૦	૧	૧	
કરજી ૧૯૩૭ ફા. સ. ૧							
શ્રીસંધ ૧૯૬૧ ફા. સ. ૨	લોકાલાલ કરચંદ શાહ	જા. ના. ૧૯૮૧	"	૫૦	૧		બીજો માળ છે.

નંબર	ભાષણ નામ	કેશિકા	વેલ્ડે રેકૌન.	પાટલ એન્ટ્રીસ.	બાંધણી.	પ્રાપ્તિનારક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૪૮૬	અમરનગર	હોર્ડાં હાઈમિ સરકારમાં	અમરનગર	અમરનગર	શિખરમંથ	હાતિનાથક	પાપાજી-પાટ ૨૪૭૦-૫૭
૧૪૮૭	"	"	"	"	"	વાણીજીનાથ	૬-૧૪
૧૪૮૮	"	પોસ્ટ ઓફીસની સાથે	"	"	"	હાતિનાથક	૨૪૧-૨૬
૧૪૮૯	"	"	"	"	"	હાતિનાથક	૧૩-૧૭૩
૧૪૯૦	"	હાલ પાસે પાસે મોનીસારમાં	૧ મી. ફર	"	ધર	હાતિનાથક	૧-૩
૧૪૯૧	"	કેલે બ્રુક્સ પસેલમનાથ નો ભંડો	"	"	"	શીતળનાથક	— ૩
૧૪૯૨	"	કેલે પોપટલાલ પાસેની મોનિસારમાં	"	"	"	"	૨-૬
૧૪૯૩	"	પંચાસરનો મોલ વંદામાં	"	"	શિખરમંથ	પ્રતિભાષણ સ્વામી	૫-૧૧
૧૪૯૪	"	"	"	"	"	હાતિનાથક	૬-૧૦
૧૪૯૫	"	કેલે કુમરનાથ રતનશીની ધર્મશાળામાં	"	"	ધામ્પાળેય	અચરનાથક	૧૬-૭
૧૪૯૬	"	હાલારી વીશામોજનાથ કેન મોનિસાર સાથે	"	"	ધર	હાતિનાથક	— ૧
૧૪૯૭	"	હાલારી વાલકામાં	"	"	સાથરજીનાથ	ધર્મનાથક	૪૬-૧૪

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની રિવાજ.	કોનાની વસ્તી.	કુપા-પર્વ અથવા રાગ.	વિશેષ નોંધ
શાહ રાવથી તેજથી ૧૧૬૦	રાવજી શાહ અને વર્ધમાન શાહની પેઢી		શરી	૩૫૫૦	૧૨ ૪	એક સફિહના પ્રતિભાજ છે. ૩ પુસ્તક બંધાર છે. ૨ લાવજેરી છે. ચોરીવાળા દેરાસરના નામથી આ દેરાસર, મસિક છે.
શ્રીસંધ ૧૧૬૦.	"	"	"			
શેઠ વર્ધમાન શાહ ૧૧૭૫	"	ચ. ના. ૧૧૭૫	"			ગાવન બિનામવનુ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૧૭૩	તપગચ્છ શ્રીસંધ વચનજી નાનચંદ	૧૧૭૭	"			એક કોનાની પ્રતિ છે.
જાહારી રતનથી રામજી ૧૬૫૬	માણજીવન પોપટલાલ દોઢારી	૧૬૨૯	"			
શેઠ કૃષ્ણચંદ પરસોતમદાસ તંબોળી ૨૦૦૦	કૃષ્ણચંદ પરસોતમદાસ તંબોળી		"			
શેઠ પોપટલાલ ધારથી ૧૬૭૮	શેઠ પોપટલાલ ધારથીભાઈ	૧૭૮૧	"			એક કોન મોઝિમ છે. કાલ ૧૫ વિલાપીઆ અગ્રાસ ૭૨ છે.
શેઠ રવજી વીરચંદની દોઢારી નાથીભાઈ ૧૬૫૬	ઝવેરી ગિરધરભાઈ વીરજી		"			માણુમાં એક શુક્રમંદિર છે.
શેઠ અમરરામર ઢંડજી ૧૬૫૨	ભાંધી રામચંદ ધારથીભાઈ	૧૬૮૨	"			શેઠ-શેઠાણીની આરસની પ્રતિ છે. કસ્તુરખાઈની કોળી આરસની પ્રતિ છે.
શેઠ જીવરાજ રતનથી ૧૬૧૭	શેઠ ભાંધી કુંવરજી	૧૬૨૧	"			
જળનલાલ પરસોતમદાસ પોરવાડ	જળનલાલ પરસોતમદાસ પોરવાડ	૧૬૮૯	"			
અરતરગચ્છ શ્રીસંધ ૧૭૦૦ હાથલાલ	ધારેખ નરસેરામ હંસરાજ	૧૧૭૬	"			

નંબર	માનવ નામ	કેસ નં.	કેસ રજીસ્ટ્રેશન નં.	પાસ પાસ નં.	બાળક નં.	મુળનામ	પ્રતિબંધિત નં.
૧૫૦૧	ભગમનર	કાઠના બકલામાં	ભગમનર	ભગમનર	ધામાબંધ	મેડિનાથજી	પાપાણ-માણ ૨૭-૧૪
૧૫૦૨	"	લાલનાથ પાસે ડેલીકાળીઆમાં	"	"	ધર	ગોડી પાથનાથજી	૩-૫
૧૫૦૩	આરમડા	બભરમાં	આરમડા ૦૧ મા. ફર	આરમડા	ધામાબંધ	વાસુકીજી	૧-૨
૧૫૦૪	ભગમંલાલોઆ	દેરાકળીયું	મંલાલોઆ ૧ મા. ફર	મંલાલોઆ	શિખરબંધ	પાથનાથજી	૧૦-૩
૧૫૦૫	દાંતા	બભરમાં	૫ મા. ફર	"	ધર	મહાવીરવામી	— ૨
૧૫૦૬	મોડપર	"	મોડપર ૦૧ મા. ફર	મોડપર	શિખરબંધ	સુપાથનાથજી	૬-૧
૧૫૦૭	ગુંગી (દમ)	"	૧ મા. ફર	પડાણ	"	અજીતનાથજી	૩-૧
૧૫૦૮	પડાણ	"	૨ મા. ફર	"	ધામાબંધ	સંભવનાથજી	— ૩
૧૫૦૯	ગોડીઆવડો	દરબારીવાસમાં	પીપલી ૩ મા. ફર	ગોડી આવડો	શિખરબંધ	અંદ્રમણજી	૩-૫
૧૫૧૦	નાની આવડો	"	૬ મા. ફર	"	ધર	મહાવીરવામી	— ૩
૧૫૧૧	નવામાય	"	૧ મા. ફર	નવામાય	શિખરબંધ	અંદ્રમણજી	૩-૫
૧૫૧૨	અમાલ	"	૭ મા. ફર	અમાલ	"	પાથનાથજી	૩-૭
૧૫૧૩	નાની રાજડા	"	મોડપર ૩ મા. ફર	લાલપર	ધર	વાસુકીજી	— ૧
૧૫૧૪	કુંદા	"	મંલાલોઆ ૧૪ મા. ફર	કુંદા	ધામાબંધ	આદિનાથજી	— ૧

અર્થાવનારનું નામ તથા સંવત.	પછીવડદારનું નામ.	લેખન સંવત.	રજાસવની સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપ-અથવા	વર્ગ-સાળી.	વિશેષ નોંધ
શેઠ જુશી પોરા ૧૧૪૮ મહા સ. ૫	શેઠ જુનીલાલ આજેકમંદ		સારી				એક આરસની ગોતખ-રવાનીની મૂર્તિ છે.
શેઠ લીલાધર કબાણજી ૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ નાથુલાલ સુંદરલાલ		"				અગ્નિકાંઠેવીની મૂર્તિ પ્રાપ્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૭ મહા વડ ૬	ભાવજી મુળજી	૧૬૮૬	"	૧૩	૧		બીજી માળ છે. એક નાનો કાંડાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	દેવકરજી ભવાન		"	૩૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૫૦	લાલજી પેશરાજ	૧૩૮૫	"	૧૫૦	૧		
શેઠ રાવશી વહાંભાન આમરશી-૧૭૦૦ લગભગ	કંસરાજ દેવજી મોડી ખાવડીવાળા		"	૪	૧		કબાણસાગરસરિની આરસની ૧ મૂર્તિ છે. એક ધાતુની સાધુમૂર્તિ છે.
શેઠ પૂનભાઈ ડાહ્યાભાઈ ૧૬૫૬	ખીપરી મેવજી		"	૨૫૦	૧		એક આરસની ગુરુમૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૬ લગભગ	વેસરી ખીમજી	૧૫૧૮	"	૬૦૦	૧		
શેઠ વીરપાળ પાસુની દોકરી દેવલોખાઈ ૧૬૬૩	રૂપસી આજેક ભોડાવા	૧૬૨૧	"	૨૦૦	૧		
પુનશી દાનજી ૧૬૬૫	પોપલલાલ ધરમશી		"	૧૦૦	૧		એક પુસ્તક કાંડાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૯	રૂપસી વીરપાળ	૧૬૨૧	"	૭૦૦	૧		
હીરા રાજપાળ તથા લાખા રાજપાળ ૧૬૫૭	રાવમંદ રણુપસભાઈ	૧૬૦૩	"	૬૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૮૦	પ્રાચજી અંદરજી ભવત		"	૨૨૫	૧		
વજનજી હીરજીની વિધવા પુરિમાઈ ૧૬૮૧	મેતા સુંદરજી પ્રેમજી	૧૫૧૮	"	૧૨૫	૧		

નંબર	ગામનું નામ	ઠંડાકું	રેલ્વે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	મિતિઆટની સંખ્યા
૧૫૧૫	લાલપુર	બલરમાં	બલરમાં ૨૪ મા. દુર	લાલપુર	કિષ્કરખંધ	ધર્મનાથજી	૫૫૫૫-૫૫૭ ૩-૨
૧૫૧૬	ચેલા	"	બલરમાં ૭ મા. દુર	ચેલા	ધાખાખંધ	અજીતનાથજી	૩-૨
૧૫૧૭	લાખાખાવળ	"	લાખાખાવળ	લાખાખાવળ	ધર	સુમતિનાથજી	- ૩
૧૫૧૮	વઘઈ	"	૫ મા. દુર	ચેડ	"	તેશિનાથજી	- ૧
૧૫૧૯	કુંવાવ	"	બલરમાં ૫ મા. દુર	કુંવાવ	કિષ્કરખંધ	સુપાર્શ્વનાથજી	૩-૧
૧૫૨૦	અલીઆખાડા	"	અલીઆખાડા	અલીઆખાડા	"	આદિનાથજી	૭-૧
૧૫૨૧	બલવલુચથી	"	બલવલુચથી ૦૧ મા. દુર	બલવલુચથી	ધાખાખંધ	અનંતાથજી	૩-૧
૧૫૨૨	હડમતીઆ	"	હડમતીઆ ૦૧ મા. દુર	હડમતીઆ	ધુમડખંધ	મદાવીરસ્વામી	૩-૧
૧૫૨૩	પ્રોળ	કેરાશેની	પ્રોળ ૧૧ મા. દુર	પ્રોળ	સિખરખંધ	શક્તિનાથજી	૭-૨૫
૧૫૨૪	ભેડીઆ	"	ભેડીઆ ૦૧ મા. દુર	ભેડીઆ	"	યુનિસુમત સ્વામી	૬-૧
૧૫૨૫	આમરકું	કાવલસાના વાસમાં	આમરકું ૫ મા. દુર	આમરકું	"	શક્તિનાથજી	૩-૪
૧૫૨૬	બાલવા	સોનીપદામાં	ભેડીઆ ૮ મા. દુર	બાલવા	ધુમડખંધ	યુનિસુમત સ્વામી	૩-૪
૧૫૨૭	ભતીપુર	બલરમાં	પ્રોળ ૮ મા. દુર	ભતીપુર	કિષ્કરખંધ	ધર્મનાથજી	૩-૩

અધ્યાપનારનો નામ તથા સંવત.	ચાલીવટકારનો નામ.	લેખનો સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	લેખની વસ્તી.	ઉપા- અથ	પર્ત- શાળા	વિશેષ નોંધ
ચળચંદ હેમચંદની વિધવા તથા શા. કમરા હેમચંદની	ચર્ચવટ હેમરાજ	૧૧૬૬	આરી	૪૫	૧		
દાહરી ગોધી ૧૯૫૮							
શ્રેષ્ઠ ચાપચંદની વિધવા ચાવતીભાઈ ૧૯૫૨	લેખન બીમાણી		"	૪૦૦	૨		
શ્રીરંધ ૧૯૭૮	કમરા કવરાજ		"	૫૪૦	૧		
" ૧૯૬૫ લગભગ	વેરકો તેજવાળ	૧૫૫૩	આધારજી	૪૫૦	૧		
" ૧૬૦૦ "	કરમલાલ નારજી		આરી	૮૫૫	૧	૧	
કોરા હેમચંદ કાળિ- દાસની વિધવા ખાઈ	શ્રીસંધનો કમીટી		"	૧૨૫	૧		આ કોરીમાં આપચરિત્રી આરસની મુદ્રિત છે.
હેમચંદ ૨૦૦૦ ૧. સુદ ૬							
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	શ્રેષ્ઠ શ્રીચંદ પાનાચંદ		"	૨૦૦	૧		
" ૧૯૩૨	મોતીચંદ પંચમણી	૧૯૨૧	"	૧૦	૧		
" ૧૫૫૦ લગભગ	શ્રેષ્ઠ કૃષ્ણચંદ વીઠમણી		"	૩૫૦	૨		
" ૧૯૨૦	કવરાજ રાધવજી		"	૧૨૫	૧		
કવરાજ હેમચંદની પત્ની શાહીરખાઈ ૧૯૩૮	કેશવજી હવનલાલ	૧૬૭૫	"	૫૦	૧		
બાપા ભાણુજીની માતા ખાઈ મણી ૧૮૬૫	પાલચંદ કવરાજ માટેલીખા	૧૮૬૩	"	૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૩૧	ગોરા ભાણજી કમ્પાણુજી		"	૧૬૬	૨	૧	આ કાવચેત્રી છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસનું	ફેલ્ડે કેસનું.	ગેટ આફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	કૃતિમાણની સંખ્યા
૧૪૨૮	પાધરો	હુમ્મનની જેરી પાસે	પાધરી ૦૧ મા. ફર	પાધરી	ધર	પાર્શ્વનાથજી	પાપાણ-પાટ — ૨
૧૪૨૯	મોતીભલેલાણ	ભાવરમાં	ભાવનગર ૭ મા. ફર	મેલા	શિખરબાંધ	"	૩—૩
૧૪૩૦	મોતીમહેલાના વડાલા	"	હામતીઆ ૭ મા. ફર	મોતીમહેલાના વડાલા	"	ચંદ્રમણજી	૩—૩
૧૪૩૧	ભાવકેરણા	"	ધોરણ ૧૦ મા. ફર	ભાવકેરણા	"	આદિનાથજી	૧—૬
૧૪૩૨	પાલીતાણા	શેઠ આ. ક.ની પાસે મોટું કેસનું	પાલીતાણા ૧ મા. ફર	પાલીતાણા	"	"	૬૩—૨૮
૧૪૩૩	"	મોટી પાર્શ્વનાથજીનું કેસનું	"	"	સામરણવાળું	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૩૫—૩૫
૧૪૩૪	"	ગેરજના કેસમાં	"	"	ધાળાબાંધ	સાંતિનાથજી	૭—૨
૧૪૩૫	"	શેઠ નરહીનાયાની ધર્મશાળામાં	"	"	ધર	ચંદ્રમણજી	૩૨—૧૮
૧૪૩૬	"	શેઠ નરહી કેસવજીની ધર્મશાળા	"	"	સામરણવાળું	આપભાનજી	૧૨—૧૧
૧૪૩૭	"	વીરપાઈ પાઠશાળા	"	"	ધાળાબાંધ	મહાવીરરામી	૩—૨
૧૪૩૮	"	શેઠ મોતી સુખિયા ની ધર્મશાળા	"	"	શિખરબાંધ	આદિનાથજી	૧૮—૧૦
૧૪૩૯	"	સાલાવાડી-ચંદ્રસુવન ધર્મ- શાળાની પાછળ	"	"	ધર	"	૩—૩
૧૪૪૦	"	કંડુપાઈની ધર્મશાળા	"	"	"	"	૧૪—૪

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	બંધીવટકારનું નામ.	કેપનો સંવત.	કસ્ટોડિયનની સ્થિતિ.	કેપની વસ્તી.	કપા-અથવા-રમળ.	વિશેષ નોંધ
શ્રી કેપકરનું અમુતલાલ ૧૯૮૬ અમલગ	શ્રી કેપકરનું અમુતલાલ		સારી	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ અમલગ	પદમશો કોધવણ		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	રામચંદ કીરાચંદ	૧૯૨૧	આધારનું	૨૨	૧	શ્રી. ૧૨૨૮ની સાલની શ્રી આતિનાથ અભવાનની ધાતુ મુર્તિ પ્રાપ્તિ થી.
શ્રીસંધ ૧૯૧૯	કલોચંદ મોતીચંદ		સારી	૩૦૦	૨	
કૃપચંદ કોમલ શીવલાળા ૧૮૧૭	શ્રી ક. ક. ની પેદી		"			
શ્રીસંધ	"		"			
પતિશો કેવાણ ૧૯૫૦	પતિશદેવીચંદ કમચંદ		"		૧	
શ્રી નરશી નાથા ૧૯૫૦	શ્રી નરશી નાથા ચેરીડી દુરુદ	૧૯૨૧	"			મેઘા ૫૨ છે.
શ્રી નરશી કેસવણ નાથક ૧૯૨૧	શ્રી નરશી કેસવણ ચેરીડી દુરુદ	૧૯૨૧				એક સુખાડની ગુરુમુર્તિ છે. એક ગુરુચરની ધાતુમુર્તિ છે.
વીરભાઈ પાઠસાળાના દુરુદીઓ ૧૯૫૬	વીરભાઈ પાઠસાળાના દુરુદી કીરણ પેલાભાઈ		"			એક અંકાર તથા લાયચેરી છે.
મોતીચંદ અવેરચંદ સુરેત-લાળા ૧૯૫૦ અમલગ	પ્રવિણચંદ અમરચંદ અવેરી		"			
મીસનભાઈ ધુખાવત ૧૯૬૦	મુનિય ચિંતામણ		"			એક હાથવાડી છે જેની અંદર નિનહચર તથા નિનકુસલસુનિની આરસની મુર્તિ છે.
શ્રી અમલાળ તિલોક-ચંદ ૧૯૬૨	અમલાળ તિલોકચંદ	૧૯૬૬	"			મેઘા ૫૨ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસાફ.	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	પ્રાંતનાથક	પ્રતિબાજીની સંખ્યા
૧૪૪૧	પાલીતાણા	બજારની ધર્મશાળા	પાલીતાણા ૧ મા. કુર	પાલીતાણા	શિખરમથ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	પાપજી-પાલ ૪-૧૬
૧૪૪૨	"	બાણ સાધવલાલેની ધર્મશાળા	"	"	"	સુમતિનાથજી	૮-૩૦
૧૪૪૩	"	શ્રી સિદ્ધજીન આલિશયમ	"	"	ધર	સાતિનાથજી	૧-૩
૧૪૪૪	"	શ્રી સિદ્ધજીન બાલાશય	"	"	ધૂમટમથ	પાર્શ્વનાથજી	૪-૧
૧૪૪૫	"	શ્રી વૃદ્ધાવિજયજી અને ચુડકલ	"	"	"	સુમતિનાથજી	
૧૪૪૬	"	આચમમદિર શ્રીકૃષ્ણજીની તથેદીમાં	"	"	શિખરમથ	અવજનજી	૧૮૦-૧૭
૧૪૪૭	"	મણધર મદિર	"	"	સામરજીવાળું	અરિહંત	૧૪૬૨-
૧૪૪૮	"	બાણનું દેરાસર શ્રીકૃષ્ણજીની તથેદીમાં	"	"	શિખરમથ	આદિનાથજી	
૧૪૪૯	શ્રી કૃષ્ણજી	મૂળનાથકલ્પના મજારામાં	"	"	"	"	૧૫૦-૧
૧૪૫૦	"	મૂળનાથકલ્પના દેરાસર ઉપર	"	"	"	"	૭૫-
૧૪૫૧	"	પહેલી ભગતી	"	"	"	"	૧૬૫-૬
૧૪૫૨	"	નવા આદીશ્વરનું દેરાસર	"	"	શિખરમથ	"	૪૪-૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકર્તાનું નામ	લેખનો સંવત.	દરોસરની રિયાનિ.	જૈનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથ રાજા	વિશેષ નોંધ
શ્રી કમલચંદ્ર પ્રતાપચંદ સુરતવાળા-૧૯૪૭	શ્રી આ. કમી પેઢી		આરી			
બાણી માધવલાલ કુમા ૧૯૫૮	શ્રી રોખવચંદ્ર માધવલાલજી કુમાર		"			એક આરસની પ્રરુપતિ છે.
કરંદાસભાઈ ૧૯૬૭ શ્રી. સુ. ૩	શ્રી શિવજીભાઈ માધિકામખના દુરદીગી		"			
દલપતરામ શ્રેયસચંદ ૧૯૬૨	જેન બાળામખની કમીટી	૧૯૬૨	"			
	શ્રી જેનચુકલની કમીટી		"			
શ્રી રા. ૧૯૬૬	શ્રી વર્ધમાન જેન આચાર્ય મોદરના દુરદીગી	૧૯૬૬	"			
"	"	૧૯૬૬	"			
			"			
મંત્રી કમલજી ૨. ૧૫૮૭	શ્રી આ. કમી પેઢી	૧૫૮૭	"			વેસર્તા બને બીત પર પ્રચારિત લેખો છે. દરિત
						ઉપર મારફતે માતાની પ્રતિ છે.
	"		"			એક આવક-આવિકાંચુક છે. એક પ્રરુપતિ છે.
						એ આવક-આવિકાંચુક પ્રમુખ છે. એ તેમાં એકમાં સમરાણા
						અને તેમના પત્ની છે. એ નાના તથા એ મોટા
						ગોખલા ખાલી છે.

નંબર	ભાષાનું નામ	કેશર્ક.	ફેરવે ફેરફાર.	પાસ કેશર્ક.	ભાષાની	પ્રકારનાં	પ્રતિબંધનાં કેશર્ક.
૧૧૫૩	બીજીકેશ	નવા બાદીકેશને ફરતી ફેરફાર	પાસીકેશ	પાસીકેશ			પાસીકેશ-પાસ ૧૦—૨
૧૧૫૪	"	એડ પર્વતની રચના તથા બાલુની ફેર	"	"			૨૦—
૧૧૫૫	"	પાંચ બાદીકેશના ફેરફારની બાલુની ફેર	"	"			૪—
૧૧૫૬	"	બાલુરિયાનું ફેરફાર તથા બાલુરિયાનું ફેરફાર	"	"			૪૬—૧૪
૧૧૫૭	"	સંસ્કૃત તથા તેની બાલુ- બાલુની ફેર	"	"			૧૦૪૫—૫
૧૧૫૮	"	બોમ્બેના ફેરફારને ફરતી ફેરફાર તથા બોમ્બેના ફેરફાર	"	"			૨૭—
૧૧૫૯	"	બોમ્બેના ફેરફાર તથા ફરતી ફેરફાર	"	"			૬૬—૩
૧૧૬૦	"	વીસબિહારનાનું ફેરફાર	"	"			૬૭—૧
૧૧૬૧	"	બામ્બી બીજ	"	"			૧૬૭—૨૨
૧૧૬૨	"	મધ્યમ પાસાની ફેર	"	"			૧—૧

અવધારણા નામ તથા સંવત.	મહાવધારણા નામ.	લેખનો સંવત.	ફરજરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપ- અપ.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
	શ્રી આ. ક. ની પેઠી		શ્રી				
	"		"				
	"		"				જમણી બાલુની ભીંત પર ક્ર. ૧૮૮૮ની સાલનો પંકર
	"		"				લીટીનો શિલાલેખ છે.
	"		"				મનેશ્વર આગળ કાંવલ ૧૬૫૧ નો નવ લીટીનો
	"		"				શિલાલેખ છે.
	"		"				સહસ્રકુટની જમણી બાજુ કાંવલની બાજુમાં
	"		"				પર ૪૨ અને ૪૪ લીટીના મે લેખો છે.
	"		"				
	"		"				
	"		"				
	"		"				
	"		"				આદિનાથ (સોમધરનાથી) ના પાછળના ભાગના મેડા
	"		"				પર ૧૦ માં લીટીના મેડા પરિવરનાથી મોંઘાળ છે.
	"		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેસલું.	કેસલું રેકૉર્ડ.	પોસ્ટ ઓફિસ.	ખાંડાણી.	મુજનાયક	પ્રતિષ્ઠાનની સંખ્યા
૧૫૬૩	મીઠુજી	મધાપિપાનું દેરાસર તથા કુરતી કેરીયા	ખાલીતાલુકા	ખાલીતાલુકા		ભાતિનાયક	૫૫૫૭-૫૫૬ ૨૨-૧૫ ૨૫
૧૫૬૪	"	ભાતિનાયકનું દેરાસર	"	"	કિમરમપ	ભાતિનાયક	૪૮-
૧૫૬૫	"	પાંચ ભાઈઓનું દેરાસર તથા બહારની કેરી બને	"	"		"	૧૪- ૩
		રંમથંડપની કેરી					
૧૫૬૬	"	પુર્વરિક્ષવામીનું દેરાસર તથા રંમથંડપની કેરી	"	"		પુર્વરિક્ષવામી	૨૦૦- ૭
૧૫૬૭	"	ભાતી નીક	"	"			૬૪૪-૪૬
૧૫૬૮	"	રામજીના કાઠ નીચે	"	"		ભાતીનાયકની પાડુમ ઉ.	

અધિકારીનું નામ તથા સં.વત.	મહાવિદ્યારણ નામ.	સોખના સં.વત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
અમલ જમારિયા સં. ૧૧૦૦ ના કા. સુ. ૨	સેક. અ. ક. ની પેઢી		જાણી				એક સોનાની તુલા એક સંગેષ્ટપત્રી મૂલ છે.
	"	૧૧૭૭	"				અભારામાં પશ્ચિમ દિશાની ઘાંટાપર ૬ લોટીનો સેખ છે.
	"						સમરાસાના કાકા અને કાકીનું એક ગૃહસ્થ યુગલ
							છે. આ દેશસર કોમપર સ્વામીના દેરાસરના નામથી
							વિખ્યાત છે. પ્રવેશદારમાં પેસતા જમણી બાજુ સં.
							૧૬૪૦ નો સિદ્ધાંત છે.
	"	૧૬૬૭	"				
		૧૪૮૭	"				
							રાયજી પગલાની પાછળની પગલાવાળી એક દેરીની
							પાકોને ફરતે સં. ૧૭૨૧ નો અમદાવાદના નગરસેકના
							સૂત્રોની નોંધવામાં એક ઐતિહાસિક મહત્વનો સેખ
							છે. રાયજી પગલાની જોડેની દેરીમાં સફેદ આરકના
							લગભગ દસમાં સોના માન્યુમલ છે.
	"						રાયજી પગલા છે.

નંબર	શામલ નામ	કેસ	ફેલો રેકૉર્ડ	પ્રાર આરિસ.	બાંધકી.	મુળનાયક	અનિવારની સંખ્યા
૧૪૬૯	હરુભ	અણપદ્મજી દેરાસર	પાલીતાણા	પાલીતાણા	શિખરભાઈ	ધર્મનાથજી	પાપજી-ધાડ ૬૫-૨
૧૪૭૦	"	ચોક રતનજી દેરાસર	"	"	"		૧૪-૩
૧૪૭૧	"	કાતિનાથ ભગવાનજી દેરાસર તથા બાણુની દેરી	"	"	"	કાતિનાથજી	૭૬-૭
		વાપજીપોળના નાકે					
૧૪૭૨	"	" ની પાસે ચક્રેશ્વરી માતાની દેરી	"	"		ચક્રેશ્વરી માતાજી	
૧૪૭૩	"	"	"	"		નવા ચક્રેશ્વરી માતાજી	
૧૪૭૪	"	નેમનાથજીની ચોરીવાળું દેરાસર તથા ફરતી ભગતી	"	"	શિખરભાઈ	સુપાર્શ્વનાથજી	૧૬-૬
		ની દેરીઓ					
૧૪૭૫	"	પુનપાપની બારી	"	"			
૧૪૭૬	"	વાપજીપોળથી કાચીપોળ જતાં કાળી તરફની લાઈન	"	"			૨૦૮-૧૭
		ના દેરાસરો તથા દેરીઓ					
૧૪૭૭	"	પનાલાલ બાણુજી દેરાસર	"	"	શિખરભાઈ	મહાવીરસ્વામી	૩-

અંકાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેતોની વસ્તી.	ઉપાધ્યક્ષ.	ધર્મ-શાળા.	વિશેષ નોંધ.
	શ્રી આ. ક. ની જેઠી		આરી				૧ યુરખીતે છે. એક રાવજી તથા એક મહેસરીની મૂર્તિ.
							છે મૂળનાયક તરીકે આદિ-નાથ તથા અછતનાથ જોઈએ.
	"		"				
હીરાચંદ રાવજી રમજીવાળા-૧૮૬૦	"	મ. ના. ૧૮૬૦	"				
મંત્રી કમ્પાસ	"	દેવી ૧૮૫૭	"				
સંધની તારાચંદ સુરતવાળા	"	દેવી ૧૮૨૧	"				૨ એથરી તથા ૨ પદાવતી દેવીઓ આરસની છે. આ
							દેવી વાધેશ્વરીના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
મંત્રી વસ્ત્રપાળ તેજપાળ વિક્રમનો તેરમે સેત્રા	"	૧૬૭૫	"				આખા શત્રુજય પરંતુ ૫૨ આ દેરાસરોની છતોડુ
							સિદ્ધ અને રથાપત્તકામ પશુ જોયા પ્રકારનું છે.
							અને આ દેગસર વિમલવસ-હીના નામથી ઓળખાય છે.
							એક સાંકની ઊભી આરસ-ની મૂર્તિ છે.
માણુ પાસવાણ ૧૮૬૫	"						આરસનું દેરાસર છે.

नं०	गाथनुं नाम	उपनाम	देवदे देवना	पार आदि	नामकी	मुनायक	प्रतिभाएनी सं०
१५७८	श्रीरामुं	अंशरीनुं देवासर	पारवीतायु	पारवीतायु		अंशरीनुं	पारवीतायु १५—
१५७९	"	देवावाणुं देवासर	"	"	शिपरमप	पारवीतायु	१—
१५८०	"	अमरीनुं देवासर	"	"	"	मुनायक	१५—११
१५८१	"	कुमारभाणुं देवासर तथा रामुं तथा देवती देवि	"	"	"	आदिनायक	१०८—२५
१५८२	"	काथीपानुं देवासर तथा पानुं मुनीना देवासर	"	"			२३३—२८
१५८३	"	काथीपानुं देवासर तथा अमरीनुं देवासर	"	"	शिपरमप	मुनायक	१०— १
१५८४	"	देवावाणुं देवासर	"	"	"	आदिनायक	१५—
१५८५	"	अमरीनुं देवासर तथा अमरीनी देवि	"	"	"		११५—११
१५८६	"	श्रीरामुं देवासर	"	"	"	अमरीनुं	४—
१५८७	"	नामभाणुं देवासर	"	"	शिपरमप	पारवीतायु	१५—
१५८८	"	श्रीरामुं देवासर	"	"	"	अमरीनुं	१०—
१५८९	"	मुनायक देवासर	"	"	"	अमरीनुं	४—

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	દરમસરની સ્થિતિ.	બેગની વસ્તી.	કેપા-પર્સન અથ રાશી.	વિશેષ નોંધ.
બંધારો રૂપરૂપે સંવત ૧૯૩૭માં જાહેર	શ્રી આ. ક. ની પેટી		જારી			રમતરૂપમાં સં. ૧૯૮૩નો ૪૪ બીટીનો સિદ્ધાંત છે.
કરાઓ છે						
શ્રી પાનાચંદ કૃતમચંદ કોટવાલા	"		"			
	"		"			
પરમાર્જીત મહારાજ કુમારવાળા : પારેખો સોહ	"		"			કુમરમાં નવીન વિશેષ કરાવેલા છે. બંધારના ચાલકાઓનું
						સ્થાપત્યકામ સુદર છે.
	"		"			
નખનમરવાળા વર્ધમાન શાહ ૧૯૭૬	"	૧૬૭૬	"			રમતરૂપમાં બેગબાની નીચે ૩૧ બીટીનો સિદ્ધાંત છે.
શાહ માણિકચંદ પાનાચંદ ની જોઈદખાઈ ૧૮૭૩	"	૧૮૭૩	"			ચાલકા પર સંવત ૧૮૭૩ નો લેખ છે.
કપડવાળા શેઠાણી માણિકચંદ ૧૯૫૪	શ્રી મોતીલા દુરંદ	૧૯૫૪	"			બંધારનો બીંતપર સંવત ૧૯૫૪ નો સિદ્ધાંત છે.
ભેષપરવાળા મુલગોત નેણસી ૧૯૮૬	શ્રી આ. ક. ની પેટી	જી. ના. ૧૯૮૬	"			આ દેરાસર સોયબાના દેરાસરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
અમદાવાદવાળા પારેખ નાના માણિક ૧૮૬૦	"	૧૮૬૦	"			ચાલકા પર સંવત ૧૮૬૦ નો લેખ છે.
અમદાવાદવાળા શ્રી દીપચંદ સાંકળચંદ ૧૮૧૪	"	૧૮૧૪	"			ચાલકા પર સંવત ૧૮૧૪ નો લેખ છે.
શાહ પ્રેમજી વર્ધમાન સુરવાળા ૧૭૮૮	"	૧૭૮૮	"			બંધારની દીવાલ પર સંવત ૧૭૮૮ ની સાલનો ૧૧
						બીટીનો સિદ્ધાંત છે.

નંબર	માથળું નામ	કેસ	રેલવે કેરેક્ટર	પોસ્ટ કોડ	બાંધણી	મુળનામ	મતિમતની કાંચ
૧૫૬૦	સુનંદર	અમીત્રી પાથનાથજી દેરાસર બંધારણ દેરાસર	પાલીતાણા	પાલીતાણા	શિખરગંધ	ચિંતામણિ પાથનાથજી	પાથજી-માણ ૮-૩
૧૫૬૧	"	ત્રિભાવજી દેરાસર	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૪-
૧૫૬૨	"	મચાલનાથજી દેરાસર	"	"	"	પદ્મપ્રજ્ઞ	૧૨-
૧૫૬૩	"	કવચમુની દેરી	"	"	"	કવચમુની	
૧૫૬૪	"	શ્રી નરસી કેશવજી દેવે સમાજપોળની બંધાર	"	"	શિખરગંધ	અનંતાથજી	૭૩૩-૭૧
૧૫૬૫	"	શ્રી ભાવાભાઈની દેવે મુળનાથજી દેરાસર	"	"	"	ભાઈનાથજી	૮૫-૨૫
૧૫૬૬	"	કરતા ચોકમાં કવચમુની વાળાં દેરાસર	"	"	"	શ્રીમતનાથજી	૧૬-૨
૧૫૬૭	"	કરતા ચોકમાં મુનાથજી દેરાસર	"	"	"	અરનાથજી	૩-
૧૫૬૮	"	મુળ નાથજીની પાછળ ચોકમાં દેરાસર	"	"	"	અરનાથજી	૩-૨
૧૫૬૯	"	કવચમુનીવાળાં દેરાસર	"	"	"	વાલુજી	૧૬-
૧૬૦૦	"	રાધનપુરવાળાં દેરાસર	"	"	"	રાધનનાથજી	૬-

અધ્યાપનાસ્થાન નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિવાદકાસ્થાન નામ.	લેખનો સંવત.	કેશકર્તાની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા. અથ ધ્યાન	વર્ષ ધ્યાન	વિશેષ નોંધ
મહામાત્રા બાંકારી રત્ન- સિંહજી ૧૭૬૧	શ્રી આ. ક. ની પેઢી	૫. નં. ૧૭૬૧	હારી				મુજાનાપકાળનો પાંચ લીટીનો સેખ ગુજરાતના ઇતિહાસ
							માટે ખાસ ઉપયોગી છે. આ દેરાસર અંગીકરણ પામ્યું.
							નાથના દેરાસરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
સોમચંદ કલ્યાણચંદ સુરતવાળા ૧૭૮૮	"	૧૭૮૮	"				
રાધનપુરવાળા મસાલિયા કુટુંબ	"	૫. નં. ૧૮૫૪	"				
	"						
શ્રી નરસી કેશવજી ૧૬૨૮	શ્રી નરસી કેશવજી દ્વારકા	૧૬૪૦	"				સંવત ૧૬૪૦ ની સાલનો ૨૮ લીટીનો સિદ્ધાસેખ
							પુનઃલિખવાગીની નોંધ પર છે.
શ્રી દીપચંદ કલ્યાણજી ૧૮૬૩	શ્રી આ. ક. ની પેઢી	૧૮૬૩	"				
શ્રી કૃતેચંદ બુલાલચંદ કપડાવજવાળા ૧૬૦૮	"	૧૬૦૮	"				શ્રી કૃતેચંદ તથા તેમના ધર્મપત્નીની ચીર્તિ એક
							જોખલામાં છે.
પુનાવાળાનું	"		"				
શાહ આનચંદ વીરજી	"		"				
શ્રી મીરાભાઈ ગુલામચંદ કપડાવજવાળા ૧૬૧૬	"	૧૬૧૬	"				૨૩મં ૨૫મં ૨૧ લીટીનો સિદ્ધાસેખ છે.
જીવરજંદ પોપડલાલ રાધનપુરવાળા	"		"				

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાપક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૧૦૧	શ્રી સુબુબ્બ	ફરતી બમતીઓ દેરીઓ	પામોતાણા	પામોતાણા			પાપાણ-પાટ ૧૮૦-૬૨
૧૧૦૨	"	પુંકરિકરવાગીયું દેરાસર	"	"	સિખરબંધ	પુંકરિકરવાગી	૨૬-૧
૧૧૦૩	"	ભાલાલાઈની ટુંકેના ઉપરના બાથમાં	"	"	સુખટબંધ	આદિનાથજી	૧-
૧૧૦૪	"	બાળશી નીચે	"	"	દેરી ડ		૨-
૧૧૦૫	"	મોટી પ્રેમચંદ્ર લવણની ટુંકે અળનાથકણ્યુ દેરાસર	"	"	સિખરબંધ	આદિનાથજી	૧૦૬-૨
૧૧૦૬	"	આરસવાણું દેરાસર તથા મેઘ ઉપર	"	"	"	સહસ્રાણા પામનાથજી	૧૬-૨૦
૧૧૦૭	"	ફરતી દેરીઓ	"	"	"		૩૨૦-૪૨
૧૧૦૮	"	આરસવાણા દેરાસરની સામે મેઘ સહિત	"	"	"	સહસ્રાણા પામનાથજી	૧૬-૨
૧૧૦૯	"	સેક હેમાલાઈ વખતચંદ્રી ટુંકે મૂળ દેરાસર તથા	"	"	"	આજીતનાથજી	૩૧૬-૮
		ફરતી બમતીઓ					
૧૧૧૦	"	જીવમખાઈની ટુંકે ચૌદ નદી-અર દીપ	"	"			૨૨૮-૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	અધ્યાપકશ્રીનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશકર્તાની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	શિષ્ય અથ શાળા	વર્ષ- શાળા	વિશેષ નોંધ
	શ્રી બા. ક. ની જેઠી		સારો				
શ્રી દીપચંદ કભાણી ૧૮૬૩	"		"				
શ્રી ધર્મદાસ દેવગિરિ- વાળા ૧૬૮૬	"	૧૬૮૬	"				૨૭મંદપમાં નવ બોરીનો સં. ૧૬૮૬ નો લેખ છે.
							આદ્યકલ્પના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
	"		"				આલોક્યાર્પના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
શ્રી પ્રેમચંદ બલજી આમદાવાદવાળા-૧૮૪૩	"	૨૮ ૧૮૪૩	"				મૂળ નામકલ્પની પલાડી પર સં. ૧૮૪૩ ની સાલનો ચાર
							બોરીનો ચિત્રલેખ છે.
શ્રી રતનચંદ અવેરચંદ સુરતવાળા ૧૮૬૦	"	૨૮ ૧૮૬૦	"				મૂળ નામકલ્પની પલાડી પર પાંચ બોરીનો સં. ૧૮૬૦
							ની સાલનો લેખ છે ૨૭- મંદપના બે ગોખલા બારીક
	"		"				કાતરકામવાળા છે.
	"		"				
શ્રી પ્રેમચંદ અવેરચંદ અંબેરી સુરતવાળા ૧૮૬૦	"	૧૮૬૦					
શ્રી હેમાચંદ વખતચંદ ૧૮૬૨	"	૧૮૬૨	"				નગરશિક્ષક કલ્પના સુરતનોના નોંધવાથી એકા સિદ્ધાલેખ
							દેશકર્તાની ભીંત પર બે પાંચમંદપમાં કાતરશી છે.
શ્રી હેમાચંદ ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				

નંબર	માનવ નામ	દેશ	દેવે રેરાન	પાલક કોમિટી	પાંચળી	મુળનાયક	મિત્રાભાઈની સંખ્યા
૧૧૧૧	મીરજી ક.ય.	ભમતીની દેરી	પાલીતાણા	પાલીતાણા		કુચુનાથજી	પાપાભુ-માણ ૧૨—
૧૧૧૨	"	ભમતીની દેરીમા	"	"			૩૨— ૩
૧૧૧૩	"	જીપાલ્લીની દેર તથા દેરીમા	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૫૨—
૧૧૧૪	"	દેવ સાકરચંદ પ્રેમચંદની દેર કુખ્ય દેરાસર તથા	"	"	શિખરખંધ	પાપાનાથજી	૧૧૩— ૪
		ભમતીની દેરીમા					
૧૧૧૫	"	ભમતીની દેરી	"	"	"	પદમપ્રભુજી	૬—
૧૧૧૬	"	ચોમુખજીની દેર મુળ દેરાસર તથા ઉપરો માળ	"	"	"	આદિનાથજી	૫૮— ૭
૧૧૧૭	"	પ્રકરિસ્ત્રામીનું દેરાસર	"	"	સુમદખંધ	નમિનાથજી	૧૩—
૧૧૧૮	"	ચોમુખજીની દેર ફરતી દેરીમા	"	"			૪૪૦—૪૪
૧૧૧૯	"	ભમ્બસાલીનું દેરાસર	"	"	શિખરખંધ	અજીતનાથજી	૩૭—
૧૧૨૦	"	અરતરવસહી	"	"		સુખતિનાથજી	૧૦—
૧૧૨૧	"	"	"	"		મહાવીરસ્વામી	૧—
૧૧૨૨	"	"	"	"		સંભવનાથજી	૧— ૨
૧૧૨૩	"	"	"	"		અંકપ્રભુજી	૧—

વિધાનસભાના નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ	દેખના સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ	કેનાની વસ્તી	કેપા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
કાલાવપ્ત બનોપચંદ ૧૮૪૩	શેઠ આ. ક. ની પેદી	૧૮૪૩	ભારી			
	"		"			
	"		"			એક ગ્રામમાં શેઠ-શેઠા- ણીની આરસની મુલતિઓ છે.
શેઠ સાકરચંદ પ્રેમચંદ અમદાવાદવાળા ૧૮૬૩	શેઠ અંબાલાલ સારાલાલ	૧૮૬૩	"			મૂળ નામકટની પલાડી પર સંવત ૧૮૬૩ ની સાબની છે
						લીડીના લેખ છે. શેઠ-શેઠા- ણીની મુલતિઓ ૨ છે.
શેઠ અમનલાલ કરમચંદ અમદાવાદવાળા ૧૮૬૩	"		"			
	શેઠ આ. ક. ની પેદી		"			એક આરસની આવક મુલતિ છે.
	"		"			શેઠ-શેઠાણીની આરસની મુલતિ છે.
	"		"			કચુબપ ઉપર ઊંચામાં ઊંચી આટલું છે તથા મૂળ નામક-
						કટની આરે પ્રતિમાઓમાં લેખ કોતરેલ છે.
	"		"			૪ આરસની મુલતિઓ છે.
	"		"			
	"		"			
	"		"			
	"		"			
	"		"			

નંબર	ગામનું નામ	કેશનું	ફેલિ રેકૉર્ડ	પ્રાર રેકૉર્ડ	બાંધણી	મૂળનાયક	અતિમાણની સંખ્યા
૧૬૨૪	શીશનુંબવ	અરતરવચલી	પાલીતાણા	પાલીતાણા		આદિનાયક	પાપાણ-ધાત ૧—
૧૬૨૫	"	હાલા કુંડીના નામથી ઝોળ- ખાતું દેરાસર	"	"		"	૧૫—
૧૬૨૬	"	શેઠ નરસી નાયાનું દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	ચંદ્રમણ	૩૬— ૬
૧૬૨૭	"	મારૂદેવા આતાનું દેરાસર	"	"			૫—
૧૬૨૮	"	ચાતિનાયકનું દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	ચાતિનાયક	૧૬—
૧૬૨૯	"	શેઠ કેવશી પુનરીનું દેરાસર	"	"	"	ધર્મનાયક	૩૪— ૪
૧૬૩૦	"	વેલખાઈના નામથી ઝોળ- ખાતું દેરાસર	"	"			૨૩—
૧૬૩૧	"	શેઠ નરસી કેશવજીની ઢુંકે પળનાયકનું દેરાસર તથા	"	"	શિખરબંધ	અભિનંદનજી	૬૯— ૨
		બને બાણુની દેગે તથા ગેડા પરની દેરી					
૧૬૩૨	"	શેઠ નરસી કેશવજીની ઢુંકે તથા ફરની ભમતીની દેરીઓ	"	"			૫૪— ૭
૧૬૩૩	"	ચૌધુખજીની ઢુંકની પાછળ પાંચ પાંડવની દેરી	"	"			૭—
૧૬૩૪	"	ઉપરની દેરીની પાછળની દેરી સહઅકુંદ	"	"			૧૧૬૨
૧૬૩૫	"	નણ શિખરવાળું દેરાસર રામપોળની સામે	"	"	શિખરબંધ	અનંતનાયક	૨૨— ૩
૧૬૩૬	"	પાંચ શિખરવાળું દેરાસર રામપોળની સામે	"	"	"	વિમલનાયક	૨૧— ૨૩

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફેસસરની સ્થિતિ.	જેતોની વસ્તી.	ઉપા- અધ્યક્ષ	વર્ગ- શ્રેણી	વિશેષ નોંધ
	શ્રી આ. ક. ની પેઢી		જારી				
	"		"				
	"		"				જોકે શ્રી-શ્રીજીની આરસ- ની મિતિ છે.
	"		"				હસ્તિ ઉપર મારેલા માતા છે.
	"		"				આ ફેરાશર અંતિના ફેરા- સરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
	"		"				
	"		"				
	શ્રી નરસી ફેરાવલ દુરંતના વહીવટદારો		"				
	શ્રી નરસી ફેરાવલ દુરંતના વહીવટદારો		"				જોકે સુખાના પ્રતિમા છે.
	શ્રી આ. ક. ની પેઢી		"				પાંચ પાંચ, જોકે કુતામાતા અને જોકે દ્રીપદી છે.
	"		"				૧૦૨૪ સહમકુટના પ્રતિ- માઓ તથા ૧૬૮ આરસના પાટિયામાં પ્રતિમાઓ છે.
ફેરાવલ સમાધિનું મુળકાળ ૧૮૬૩	શ્રી મોતીલા દુરંતના વહીવટદારો	૧૮૬૩	"				જોકે મુરુપ્રતિ છે.
"	શ્રી આ. ક. ની પેઢી	૧૮૬૩	"				જોકે ફેરામા સેમની પાટ મિતિ પ્રાચીન છે.

નંબર	આવૃત્તિ નંબર	કેસનું નામ	ફેલો કેસનું નામ	પાસ કેસનું નામ	આવૃત્તિ કેસનું નામ	મૂળનામ	પ્રતિષ્ઠાકર્તા કેસનું નામ
૧૬૩૭	શ્રી સુવર્ણ	શ્રી મોતીલાલની દુકાન મળ નામકલનું દેરાસર તથા	પાલોતાલા	પાલોતાલા	સિખરબંધ	આદિનાથજી	પાપાજી-પાપા ૭૧-૧૨
		પહેલો માથો					
૧૬૩૮	"	મૂળનાથકલના દેરાસરને ફરતી દેરીઓ બમણી પહેલી	"	"			૬-
૧૬૩૯	"	માણ મતા પસાલકલનું દેરાસર બમણી બીજી	"	"		પશુમજી	૪૭-૧
૧૬૪૦	"	પાછળની દેરીઓ	"	"			૪૬-૪
૧૬૪૧	"	બમરબંધ બીમરબંધનું દેરાસર	"	"	સિખરબંધ	ધર્મનાથજી	૨૮-૧૨
૧૬૪૨	"	સોપાવાળાનું દેરાસર તથા ફરતી દેરીઓ	"	"	"	આદિનાથજી	૨૫-૩
૧૬૪૩	"	દેવમંદ બેચાંદનું દેરાસર	"	"	"	મહાવીર સ્વામી	૨૭-૨
૧૬૪૪	"	પારેખ સરખમંદ હેમચંદનું દેરાસર	"	"	"	સુપાર્શ્વનાથજી	૧૩-
૧૬૪૫	"	દમણવાળાનું દેરાસર	"	"	"	સંજયનાથજી	૬-
૧૬૪૬	"	સહસ્રકુટ	"	"			૧૦૪૦-૧
૧૬૪૭	"	મણધર પગલાનું દેરાસર	"	"			૧૨-૭
૧૬૪૮	"	ફરતી દેરીઓ	"	"	સુમંદબંધ	પાર્શ્વનાથજી	૨૪-૨
૧૬૪૯	"	રાવણ પગલાંની ફરતી દેરીઓ તથા મહારત્ની દેરીઓ	"	"			૬૦-

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	દોષનો સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	શિક્ષક સ્થાન.	વર્ષ-શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રી એમચંદ મોતીલા ૧૮૬૩	શ્રી મોતીલા દુરુના વહીવટદારો	૧૮૬૩	આરી				૧ મોતીલા શ્રી ૨, દોવાઈ-નાઈ ૩, ૧૫નાઈની મિતિ ઉ. એક માટેના માતા હિતિ ઉપર છે.
	"		"				
શ્રી હરીભાઈ હેમાભાઈ ૧૮૬૩	"		"				શ્રી શેઠાણીની મિતિ એક
	"		"				
શ્રી અમરચંદ ખીમચંદ હમણવાળા ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				૪ રજાસરની પ્રતિભામાં છે. આરસની ૨૬ પરાણા હાખલ મિતિમાં અને એક શ્રી મિતિ છે.
શ્રી કીકાભાઈ કલચંદ ધોવાવાળા ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				ધુમટની જતામાં સુંદર જેન તીથોના મિત્રો છે.
શ્રી દેવચંદ ભેચંદ ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				
પારેખ સરપચંદ હેમચંદ ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				
કરમચંદ એમચંદ હમણવાળા ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				
શ્રી બાલાભાઈ	શ્રી આ. ક. ની પેટી		"				શ્રી-શેઠાણીની મિતિ છે.
શ્રી બુલાલચંદ તારાચંદ સુરતવાળા	શ્રી મોતીલા દુરુના વહીવટદારો		"				૧૪૫૨ અણ્ણર પગલાં છે.
શ્રી તારાચંદ નયુભાઈ સુરતવાળા	"		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેઠણી	ફેલ્ડ રેકૉર્ડ	પોસ્ટ એડ્રેસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૧૫૦	શ્રી હનુભા	પાઠણવાળાનું દેરાસર તથા ડામીવાળુની દેરી	પાલીતાણા	પાલીતાણા	શિખરખંધ	પદ્મપ્રભુજી	પાપાણ-ધાડુ ૨૨-૮ ૬૩
૧૧૫૧	"	મુલાખવાળાનું દેરાસર	"	"	"	આદિનાથજી	૧૬-૫
૧૧૫૨	"	ચીનાઈવાળાનું દેરાસર તથા બાણુની દેરી	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૨૬-૧
૧૧૫૩	"	કેઠ ઢાકીવાળાનું દેરાસર તથા જમણી અને ડામી તારફની દેરી	"	"	"	ધર્મનાથજી	૨૭-૮ ૬૬
૧૧૫૪	"	ધોલેરાવાળાનું દેરાસર તથા જમણી અને ડામી તારફની દેરી	"	"	"	આદિનાથજી	૫૧-૧
૧૧૫૫	"	પુરવિસ્વામીનું દેરાસર તથા દેરીઓ	"	"	"	પુરવિસ્વામી	૪૧-૧૧
૧૧૫૬	"	જમતી ત્રીજી ફરતી દેરીઓ	"	"	"		૧૦૮૩-૧૫
૧૧૫૭	ધેડી	બખરખા	પાલીતાણા ૫ મા. ફર	ધેડી	ધર	શાંતિનાથજી	- ૧
૧૧૫૮	"	"	"	"	"	પદ્મપ્રભુજી	- ૧
૧૧૫૯	આંધાલાળી	"	૩ મા. ફર	નોપણવઢર	"	આદિનાથજી	- ૧
૧૧૬૦	મઢા	"	મઢા ૧ મા ફર	મઢા	"	ધર્મનાથજી	- ૧
૧૧૬૧	ભુલણા	"	૨ મા. ફર	ડાણા	"	આદિનાથજી	- ૧ ભુખમી
૧૧૬૨	વરલ	"	૪ મા. ફર	વરલ	શિખરખંધ	વિમલનાથજી	૪-૫
૧૧૬૩	ડાણા	"	૨ મા. ફર	ડાણા	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૧૨-૨

બેંચ/વનદારનું નામ તથા સંવત.	બહીષ્કારનું નામ.	દોષનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કેપા-શ્રમ.	વર્ગ-સાળા.	વિશેષ નોંધ
શેઠ પ્રેમચંદ રંગજી પાટણવાળા ૧૮૬૩	શેઠ મોતીલા દુરુચના બહીષ્કારો	૧૮૬૩	સારી				શેઠ-શ્યામણીની બારણની પ્રતિ.
ભાઈ મુલાળભાઈ ૧૮૬૩	"		"				
શેઠ નાનજી બેરજી ભાંડારવાળા ૧૮૬૩	"						
શેઠ હડીભાઈ હેમાભાઈ ૧૮૬૩	"		"				
શેઠ વીરચંદ ભાઈચંદ પોલિવાળા ૧૮૬૩	"		"				
	"		"				૧ નાકિરાબ તથા ૧ મારફેલા માતા છે.
	"		"				
મીસબ ૧૮૮૦	મહેતા હરજીવન વર્ધમાન		"	૧૭૫	૨		ગેસ ૫૨ છે.
મીસબ ૧૮૫૦	મહેતા દામજી દેવચંદ		છજી				છજી દેરાસર છે.
મીસી દીરાલાલ દાલાભાઈ અમદાવાદવાળા ૧૮૬૬	સંધવી કાનજી જીવન	૧૫૦૭	સાધારણ	૧૫	૧		
ડૉ. સુ. ૧							
મીસબ ૧૮૭૦ અમલાલ	શેઠ અમનલાલ જીવણલાલ		"	૧૧૦		૧	
મીસબ ૧૮૬૧	શેઠ મૂળચંદ ભાઈચંદ		"	૪૦	૧		બીજે માળ છે.
મીસબ ૧૮૧૪	ત્રિભોવનદાસ દામજી		સારી	૨૦૦	૧	૧	એક બાપમેરી છે.
મીસબ ૧૮૭૪	શેઠ મૂળચંદ જીવરાજ		"	૫૫૦	૨	૧	ચંદ્રબિન વિનમંડળ છે.

નંબર	ખામતું નામ	કેસનું	કેસની	પોસ્ટ	ખામતું	મૂળનાથ	અંતિમાટની
			કેસનાં	ઓફિસ			સંખ્યા
૧૧૬૪	અમિયાળી	બબરમાં	કિહોર ૬ મા. ફર	દાણા	બર	પાર્થનાથજી	પાપાથ-પાટ ૩—૨
૧૧૬૫	કેવળાણી	"	૪ મા. ફર	કેવળાણી	"	વિમલનાથજી	૩—૨
૧૧૬૬	કિહોર	"	૧ મા. ફર	કિહોર	કિષ્કરનથ	સુપાર્થનાથજી	૨૪—૧
૧૧૬૭	"	"	"	"	સામરજીવાળી	અજીતનાથજી	૨૦—૩૨
૧૧૬૮	"	રોહન પર ધર્મજાળામાં	"	"	બર	કુંડુનાથજી	—૨
૧૧૬૯	વડીઆ	બબરમાં	૧ મા. ફર	"	"	વિમલનાથજી	—૧
૧૧૭૦	ઝોટા સુરખ	"	૨ મા. ફર	સોનમઠ	"	શીતળનાથજી	—૨
૧૧૭૧	ઝારીઆધાર	દેરાકરવાળી ઠેરી	પાલીતાણા ૧૮ મા. ફર	ઝારીઆધાર	કિષ્કરનથ	કર્તિનાથજી	૬—૪
૧૧૭૨	ખારા	બબરમાં	પામ તલાવમાં ૩૬ મા. ફર	પામ તલાવમાં	બર	આદિનાથજી	—૪
૧૧૭૩	ફાવડી	"	પાલીતાણા ૭ મા. ફર	પરવડી	સુમદનથ	સંભવનાથજી	—૧
૧૧૭૪	ઝોખડા	"	પાલીતાણા ૪ મા. ફર	ઝોખડા	કિષ્કરનથ	મહાવીરસ્વામી	૫—૧
૧૧૭૫	બમજીવાલ	"	"	પાલીતાણા	બર	સુપાર્થનાથજી	—૧
૧૧૭૬	રોહીસાળા	ગામના ઉડે	૭ મા. ફર	"	કિષ્કરનથ	આદિનાથજી	૨૦—૧
૧૧૭૭	કાંઠારિયા (કામગિયાના)	બબરમાં	૬ મા. ફર	ઝોક	"	પાર્થનાથજી	૪—૪

ભાષાવનરોડું નામ તથા સ્થળ.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો ક્રમ.	ફરજીયાતની તિથિ.	કેનાની વસ્તી.	કેપા- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	શ્રી મનસાલ કુલચંદ		સાધારણ	૮૦૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	બીમલ લાલચંદ		સારી	૧૦૦	૨	એક લાપજેરી છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૦ લગભગ	શ્રી યોગદલાલ પ્રભુદાસ	૧૮૪૮	"	૧૦૦૦	૩	એક લાપજેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૫ લગભગ	"	૧૮૫૪	"			
નરોત્તમદાસ ભાણુજી ભાવનગરવાળા ૧૬૬૮	મણિલાલ કુલચંદ		"		૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૭	મોહનલાલ કુલચંદ સંધરી		સાધારણ	૬૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રી નાથચંદ દયાલજી ૧૬૮૩	લાલચંદ મેઘરદાસ	૧૫૧૧	"	૪૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૧	ભવાન હરિચંદ		સારી	૩૨૫	૨ ૧	એક લાપજેરી છે
શ્રીસંધ ૧૬૬૫	પાનાચંદ ભેચંદ		સાધારણ	૪૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૫ લગભગ	મગનલાલ હાલેશી પારેખ	૧૫૦૪	સારી	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	અપરચંદ નારણદાસ		"	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૮૫ લગભગ	વીરચંદ ભેચંદ	૧૬૨૧	સાધારણ	૩૫	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૫	શ્રી કમલદાસ ધરમદાસ ની પેઠી	૧૬૬૬	સારી	નથી	૨	
શ્રીસંધ ૧૬૫૬	હીરચંદ ઝુલાળચંદ	૧૮૪૪	"	૭૫	૧ ૧	એક લાપજેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશર્થ	ફેલો રેકૉર્ડ	પાટ આકૃષ્ટ	ભાંડણી	મૂળનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૧૬૭૮	ગોદાનાગેસ (કાંભણિ)	કુંવર પર	પાલીતાણા ૧૧ મા. ફર	ઝોક	શિખરખંધ	નેમિનાથજી	પાપાજી-પાટ ૭—૭
૧૬૭૯	"	"	"	"	સાધરણપાટું	આદિનાથજી	૧૦૪—૮
૧૬૮૦	"	કુંવર ઉપર	"	"	"	નેમિનાથજી	૨૪૧—૧૨
૧૬૮૧	"	ધર્મશાળાની બાંદર	"	"	શિખરખંધ	મહાવીરરાયભી	૨૦૦—૧૨૦
૧૬૮૨	ઝોક	ધર્મશાળાની બાંદર	"	"	ધુમટખંધ	આદિનાથજી	૩—૧
૧૬૮૩	હાથસણી	બબરમાં	૧૩ મા. ફર	હાથસણી	શિખરખંધ	વાસુપૂજ્યજી	૩—૨
૧૬૮૪	દેવલા	"	૧૪ મા. ફર	જેસર	"	આદિનાથજી	૪—૨
૧૬૮૫	રાબરપરા	"	"	ઝોક	ધર	"	—૩
૧૬૮૬	જેસર	"	૧૭ મા. ફર	જેસર	શિખરખંધ	મહાવીરરાયભી	૧૨—૧૨
૧૬૮૭	બાપરિયાળી	કુંવરી ઉપર	૧૬ મા. ફર	"	ધુમટખંધ	આદિનાથજી	૧—
૧૬૮૮	કાળિયાક	બબરમાં	બાવનબર ૧૪ મા. ફર	કાળિયાક	શિખરખંધ	મહાવીરરાયભી	૧૦—૬
૧૬૮૯	બાસલિયા	"	૧૫ મા. ફર	બાસલિયા	ધર	આદિનાથજી	—૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વાહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દરાસરની સ્થિતિ.	જેતાની વરતી.	ઉપા-ધર્મ-અથ: દાણ.	વિશેષ નોંધ
શેઠ માણેકલાલ ચુનીલાલ અમદાવાદવાળા ૧૯૬૪	શેઠ જીનદાસ પરમદાસ ની પેદી		સારી	૧૦	૧	એક લાખચેરી કે સુરુજખેરી રચના છે.
તારાચંદ મોતીજી અવાસવાળા ૧૯૬૪	દુસરી શેઠ મીમનલાલ લાલભાઈ	૧૯૬૪	"			લગભગ ૧૦ માઇલ દૂર વાવડી પોલના નામથી જોળખાતી
શેઠ જીનદાસ પરમદાસ ની પેદી ૧૯૬૬	"	૧૯૬૪	"			જમ્યા છે અને નૂતન બિન-બિજો બિરાજમાન છે.
કરમચંદ જુલચંદ કા. પુછમેન ૧૯૮૬	"	૧૯૮૬	"			૪ અરુપ્તિઓ આરસની છે. એક આવક-આવિકાની
અમદાવાદવાળા						મૂર્તિ પ્રાચીન છે. ત્રીજો માળ પ્રતિમા છે.
શેઠ આ. ક. ૧૯૬૩ પાલીતાણા	કાકરચી બેડાભાઈ	૧૯૭૦	"	૮૦	૨	૧૨ અરુપ્તિઓ આરસની છે. વિસાળ માવન મિનાસય
શૈવમલ કૃષ્ણજી ૧૯૬૩	કાકરચી માણેકચંદ		"	૬૦	૧ ૧	વાળું દેરાસર છે.
મીસેય ૧૯૫૧	નાનચંદ મૂળચંદ		"	૧૭૫	૨	
મીસ'ં ૧૯૭૫ લગભગ	લાધાભાઈ હીરાચંદ		લાધારજી	૨૫		
મીસ'ં ૧૯૦૦ લગભગ	દલીચંદ ત્રિભોવનદાસ		સારી	૪૦૦	૧	એક આરસની મોતમ સ્વામીની મૂર્તિ છે.
શેઠ આ. ક. અમદાવાદ ૧૯૨૧	શેઠ આ. ક. ની પેદી જા પરિવાળી	૧૯૨૧	"	૧૦		
મીસેય ૧૯૧૬	મિરજીલાલ લવજી		"	૧૨૫	૨	
મીસેય ૧૯૮૬	કરજીનદાસ મૂળચંદ	૧૯૧૪	લાધારજી	૫૦	૧	

નંબર	સામલું નામ	કેસર્ક.	ફેલો ફેરમા.	પોસ્ટ એપ્રેકિસ.	આંધકી.	મૂળનાયક	અતિમાથની કાન્યા
૧૬૬૦	બદરપર	બનરમાં	તથુસા ૬ મા. ફર	બસપરા	ધર	પાશનાથજી	પાપાથ-ધાડ ૧-૧
૧૬૬૧	બસપરા	"	"	"	કિષરમંથ	ધર્મનાથજી	૩-૧
૧૬૬૨	તથુસા	"	તથુસા	તથુસા	ધર	પાશનાથજી	૭-૨
૧૬૬૩	રાજપરા	"	દીઓર ૧ મા. ફર	રાજપરા	"	આદિનાથજી	૩-૧
૧૬૬૪	દીઓર	"	તથુસા ૬ મા. ફર	દીઓર	"	અભિનંદનજી	૩-૩
૧૬૬૫	બદાવળ	"	૮ મા. ફર	બદાવળ	"	પાશનાથજી	૩-૧
૧૬૬૬	ત્રાપબ	"	ત્રાપબ	ત્રાપબ	કિષરમંથ	"	૬-૬
૧૬૬૭	તળાભ	કુંચર ઊપર	તળાભ ૧ મા. ફર	તળાભ	"	"	૫૨-૬
૧૬૬૮	"	"	"	"	"	સુમતિનાથજી	૮૮-૨૨
૧૬૬૯	"	"	"	"	સુમદમંથ	આદિનાથજી	૧૧-
૧૭૦૦	"	ત્રાપમાં	"	"	કિષરમંથ	કાતિનાથજી	૧૭-૧૬
૧૭૦૧	કેવળિયા	બનરમાં	તળાભ ૧ મા. ફર	કેવળિયા	ધર	પાશનાથજી	-૧
૧૭૦૨	કાશ	"	પાલીતાણા ૧૨ મા. ફર	કેવળિયા	"	"	-૧

અધ્યાયનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	સેન્ટ્રલ સંવત.	ફાઇલની રિપોર્ટ.	કેસની વસ્તી.	ઉપ- અથ સાચા.	વર્ગ- સાચા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અગસ્ટ	અમલ રામજી		સાધારણ	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૬૫	રામજી પ્રેમજી		"	૨૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૪૪	રામજીભાઈ ચોતીજીભાઈ	૧૯૨૧	સારી	૨૫૦	૧		નોંધ માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૬	વલ્લભભાઈ દામજી		"	૧૨૫	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૩	ચૂનીલાલ આલોકચંદ		"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૮૫	રવજી દામજી		"	૧૫૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૫ અગસ્ટ	ચોપાળજી નારણદાસ		"	૨૬૦	૩	૧	એક શ્રીમહિવિજયજી મહા- રાજની આરસની મુર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૦ કે. લક્ષ્મીનગર ૧૬૮૦	શ્રીસંધ ૧૬૮૦ કે. લક્ષ્મીનગર ૧૬૮૦		"	૬૦૦	૧	૧	
આચીન	શ્રીસંધ ૧૬૮૦ કે. લક્ષ્મીનગર ૧૬૮૦		"				૧૬ આરસની ચુરુમુર્તિઓ છે. એક આરસની કુસર- પાળની મુર્તિ છે.
"	"	૧૮૬૦	"				એક શ્રીસંધિવિજયજી ચુરુ છે. ૬૧૫-૪૪ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૫૬	કુર્બાદાસ દેવરાજ		સાધારણ	૩૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૮૫	કાનજી ચીકમજી		"	૫૦	૧		નોંધ માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૭૦૩	રાવળી (નાની)	બનરમાં	ખમ્બીલાણી ૬ મા. દુર	ડીયાણા	બર	પાશ્વનાથજી	પાવાણુ-પાટ — ૧
૧૭૦૪	હાગિયા	"	તળાબ ૧૦ મા. દુર	હાગિયા	કિખરમધ	આદિનાથજી	૪— ૩
૧૭૦૫	કુદાણા	"	૧૧ મા. દુર	"	બર	વિમલનાથજી	૧— ૧
૧૭૦૬	કામગોલ	"	૩ મા. દુર	કામગોલ	ધુમટમધ	સુમતિનાથજી	— ૧
૧૭૦૭	બળમોર	"	ગોપનાથરોડ ૭ મા. દુર	ઉમરી	કિખરમધ	પાશ્વનાથજી	૪— ૩
૧૭૦૮	દાદા	"	દાદારોડ ૧ મા. દુર	દાદા	"	કાલિનાથજી	૧૪— ૮
૧૭૦૯	ભાદરોડ	"	ભાદરોડ ૧ મા. દુર	ભાદરોડ	બર	પાશ્વનાથજી	— ૩
૧૭૧૦	મહુવા	દેરાબરનો ખાંચો	મહુવા ૧ મા. દુર	મહુવા	કિખરમધ	કાલિનાથજી	૧૬— ૧
૧૭૧૧	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૭૬— ૧૬
૧૭૧૨	પુંડયા મોડા	"	મહુવા ૧૨ મા. દુર	પુંડયા મોડા	"	વાસુદેવજી	૫— ૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	મહાવિદ્યારણું નામ.	લેખનો સંવત.	રેસાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	કિયા-અથ શાળા.	વર્ષ-શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંમ ૧૯૬૪	મનજી ભાઈચંદ		સાધારણ	૨૦	૧		
શ્રીસંમ ૧૯૬૫	કૃષ્ણચંદ કમલાનંદાસ		સારી	૧૧૦	૧	૧	
શ્રીસંમ ૧૯૮૦	આવજી પરશોતમ		"	૭૫	૧		
શ્રીસંમ ૧૯૮૪	દીપચંદ ત્રીકમલાલ		"	૧૦૦	૧	૧	એક પુસ્તકબંધાર છે.
શ્રીસંમ ૧૯૭૧	ત્રેમચંદ પરશોતમદાસ		સાધારણ	૮૦	૧	૧	શિખરનો તથા ધાળાનો કામ છૂટું છે.
શ્રીસંમ ૧૯૦૫	સમીત તલકચંદ કુલંકજી	૧૮૬૩	સારી	૩૦૦	૧	૧	
શ્રીસંમ ૧૯૨૫ લગભગ	હરીચંદ કુંભરજી		સાધારણ	૭૫	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંમ ૧૯૮૮	શ્રીસંમ ચૈત્ર પથા નારાની પેઢી		સારી	૧૪૦૦	૪		૩ હાથચેરી છે. આવન બિનાસવણું નવન બિન મદિર છે. ભોંયરામાં આચાર્ય શ્રી મેમિસરીધરજીની કોબી આરસની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંમ ૧૮૭૫ લગભગ	"	"	"	"	"	"	સંવત ૧૩૩૩ ની સાલની ધાતુની શોપાચેનામ કલવા-નની મૂર્તિ પ્રાચીન છે. હીર સુશીરજીની એક આરસની મૂર્તિ છે. ૩૬ બિનમૂર્તિનો આરસનો પટ છે. એક કોબી માળાકમ છે. હાલ ૧૦ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંમ ૧૯૭૬	બાપી જેઠાલાલ પરમજી		"	૨૦૦	૧	૧	એક પુસ્તકબંધાર છે.

નંબર	માનવ નામ	ટેકાફ	રેલે કોરોના	પ્રાર કોરોના	બાંધકો.	મૂળનાયક	પ્રતિભાવની સંખ્યા
૧૭૧૩	સેલરકા	દેરાસરનો ખાંચો	મહુવા ૧૨ મા. ફર	પુલવકા મોટી	ધર	વાસુપૂર્ણજી	૫૫૫-૫૫૬ — ૧
૧૭૧૪	મોલુપર	"	મોલુવા ૧૦ મા. ફર	બમદાલકા	"	પાસનાથજી	૧—
૧૭૧૫	કુંભલુ	"	મહુવા ૧ મા. ફર	પુલવકા મોટી	"	સુવિધિનાથજી	— ૧
૧૭૧૬	માધકા	"	માધકા ૧ મા. ફર	માધકા	સુમતપંથ	વાસુપૂર્ણજી	૫— ૪
૧૭૧૭	સાવરકુંડલા	ભારશીરી	સાવરકુંડલા ૧ મા. ફર	સાવરકુંડલા	"	મધર્નાથજી	૭—૧૬
૧૭૧૮	કાક્ય	બળરમાં	મોટાભોલિયા ૭ મા. ફર	કાક્ય	ધર	શંભવનાથજી	— ૧
૧૭૧૯	વંડા	દેરાસરનો ખાંચો	સાવરકુંડલા ૧૪ મા. ફર	વંડા	"	વિમલનાથજી	— ૧
૧૭૨૦	પિપાવા	બળરમાં	૧૨ મા. ફર	"	"	મહાવીરસ્વામી	— ૨
૧૭૨૧	વરતેજ	મોટીપામાં	વરતેજ ૧ મા. ફર	વરતેજ	શિખરપંથ	શંભવનાથજી	૧૬— ૩
૧૭૨૨	કમળેજ	બળરમાં	૨ મા. ફર	કમળેજ	ધર	નેમિનાથજી	— ૨
૧૭૨૩	ભાવનથર	દરબારી ટાવર પાસે મોટું દેરાસર	ભાવનથર	ભાવનથર	શિખરપંથ	ભાદિનાથજી	૨૦૬—૨૩
૧૭૨૪	"	ચોરા બળરમાં	"	"	"	ગોડી પાસનાથજી	૧૩૦—૩૩
૧૭૨૫	"	ચોરા કૈરીમાં	"	"	ધર	સુવિધિનાથજી	— ૪
૧૭૨૬	"	ઢરિયાલ મીઠીવાળી કૈરીમાં	"	"	"	નેમિનાથજી	— ૧
૧૭૨૭	"	રોકન સામે ગુલામવાડી	"	"	સુમતપંથ	પાસનાથજી	— ૨

બંધાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	વહીવટકારનું નામ	લેખના સંખ્યા	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	રૂપા મૂલ્ય	પરિણામ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૨	શ્રીમતી હરિચંદ ગાંધીભાઈ		સાધારણ	૯૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી વનમણીદાસ ગોરખનદાસ		"	૬૫			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	શ્રી બોદીદાસ દેવરાજ		"	૮૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૪	ભગત વીરચંદ અમરેશી		સારી	૯૦	૧		મૂકમાંથી પાછો પડે છે.
શ્રી વાસણ પ્રમથ શ્રી કુટુંબ-૧૯૦૬	શ્રી મણિલાલ ભેવરદાસ	૧૮૯૩	"	૪૦૦	૩	૧	વિજયદાસ અગિયારમો દિર છે.
શ્રી માણેકચંદ કુંવરજી કુંડલાવાળા-૧૯૭૬	શ્રી હોદાચંદ ગાંધીભાઈ	૧૫૨૮	"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૮૯	શ્રી ચૂનીલાલ સોમચંદ		"	૭૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૪	શ્રી અમીચંદ કુરજી		"	૮૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	શ્રીમતી શ્રી વાસણભાઈ મનુલાલ		"	૩૦૦	૨	૨	એક પુરતકમાં કાર છે. બાળ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી ગુલામચંદ ભાઈચંદ		જુલું	૭૫	૧		મેકા પર જી હોદાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૭૬૩	શ્રી રાસાભાઈ અભેચંદની પદા		સારી	૮૦૦૦	૧૦	૪	૪ પુરતકમાં કાર છે એક ગોળમ રવામીની કાનૂની મતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રી ગોદી પાચનાયજીની કમોડી માણેકચંદ રાયચંદ		"				એક ગોળમ રવામીની મતિ છે. બાળ દેરાસર છે.
વારા હોદાચંદ અવેરચંદ ૧૯૫૫	હોદાચંદ દડીસીય વોરા		"				
વોરા અમરચંદ જસરાજ ૧૯૫૨	શ્રી જગજીવનદાસ અમરચંદ		"				
અભેચંદ ગુલામચંદની અ. કો. ચંદનાભાઈ ૧૯૯૦	શ્રી અમરચંદ ચૂનીલાલ જરીવાળા		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેશિક	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મુખનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૧૭૨૮	ભાવનગર	જૂના પરાખા	ભાવનગર ૦૧ મા. ફર	ભાવનગર	ધુમટખ	પાર્શ્વનાથજી	પાપાણુ-પાટ ૪-૧
૧૭૨૯	"	કુચનગર (મ.લેકચાલીયા)	"	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	૩-૬
૧૭૩૦	"	વડવાખા	૧ મા. ફર	"	કિષરભાઈ	ચંદ્રમણજી	૪૦-૧૬
૧૭૩૧	"	દાદાવાડી	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૪૭-૫૩
૧૭૩૨	ધોધા	ભટ્ટપોળખા	૧૪ મા. ફર	ધોધા	"	નવખંડા પાર્શ્વનાથજી	૧૬૬-૧૦૦
૧૭૩૩	"	"	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૨૪-૨
૧૭૩૪	"	જીભાવાળી પોળખા	"	"	"	છત્રાવજી પાર્શ્વનાથજી	૩૬-૮
૧૭૩૫	વાલુકડ	ચોરા પાસે	કોળાડી ૩ મા. ફર	વાલુકડ	"	શાંતિનાથજી	૬-૨
૧૭૩૬	"	"	"	"	ધુમટખ	પ્રતિષ્ઠાન સ્વામી	૭-૫
૧૭૩૭	પરવડી	ધામ વચ્ચે	પાલીતાણા ૧૬ મા. ફર	દામનગર	ધર	કેશુનાથજી	- ૩
૧૭૩૮	મોડી વાવડી	"	૧૫ મા. ફર	મોડીવાવડી	"	ચંદ્રમણજી	- ૩
૧૭૩૯	સોનગઢ	મહાવીર જૈન મારિન સ્નાયમ	સોનગઢ ૦૧ મા. ફર	સોનગઢ	કિષરભાઈ	મહાવીરસ્વામી	૩-૭

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસ્તાવેજી રિશતિ.	કૌનાની વસ્તી.	કેપા અથ	ધર્મ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૯	શ્રી ડોસાભાઈ બલેશંક ની પેદી		જારી				
શ્રીસંધ ૨૦૦૧	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ અમલમ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૯	"	૧૬૬૨	"				એક કાદાસદેન બોલિં છે,
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી કાળા બીડાની પેદી મલિયાલ વિદ્યુલસ	ધ. ના. ૫૧૬૭	"	૩૭૦	૩	૧	બે સફદિની પ્રતિમાઓ છે. એક પુસ્તક કાઢાર છે. ૪
		૧૮૧૫					સુરમતિઓ આપસની છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન			"				નવખંડ પાશ્વનાથજી ભગવા- નના દેરાસરની નીચે બે વડ છે.
							જેની અંદર પ્રાચીન ભવશેષો છે. જતણુ ચિત્રકામ સાડુ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	"		"				
શ્રીસંધ ૧૧૦૦ અમલમ	મધુરદાસ ભગવાનદાસ	૧૮૯૨	"	૪૦	૧		
શ્રી રતનજી વીરજીભાઈ ૧૯૪૭	"	દેરાસરનો ૧૯૨૭	"				બંને દેરાસરો એક બ ક પાશ્વનાથ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૦ અમલમ	શ્રી ગોપાળજી લાલમંદ			૪૫	૧		મેકા પર દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૯૨	જામવી કુલમંદ પાનાથંદ		"	૧૨૫	૧		
શ્રી ગુલાબાઈ પાનાથંદ અંધશાળવાળા ૧૯૮૧	શ્રી મહાવીર જ્ઞાનચારિય રત્નાશ્રમ કમીટી	ધ. ના. ૧૯૨૧	"	૮૦	૧		બે સુરમતિઓ છે. આશ- રમાં કાલ ૫૦ અબવાસીઓ
							અબવાસ કરે છે. ૨ સુર મતિ છે.

નંબર	માનવ નામ	રેડક્રોસ	ફેલો ફરેનલ	પ્રેસ મેમ્બર	આંશિકી	અન્યનામ	પ્રતિભાવના સંખ્યા
૧૭૪૦	કુંભલ	ગાય વચ્ચે	મોનગલ ૭ મા. ફર	કુંભલ	બર	ચંદ્રપ્રભુ	પાપાણ-ચાતુ — ૧
૧૭૪૧	નોથલવદર	"	સભોસરા ૮ મા. ફર	નોથલવદર	"	પાશનાથ	૫— ૭
૧૭૪૨	સભોસરા	"	૨ મા. ફર	સભોસરા	શિખરખંધ	આદિનાથ	૩— ૨
૧૭૪૩	રંધિયા	"	ધોળા ૫ મા. ફર	રંધિયા	કુમટખંધ	મદાવીરસ્વામી	૩— ૧
૧૭૪૪	ભુતીઆ	"	સભોસરા ૬ મા. ફર	સભોસરા	બર	સુપાર્શનાથ	— ૧
૧૭૪૫	સભાડીઆ	"	ઉચળવાવ ૧૧ મા. ફર	સભાડીઆ	"	મદાવીરસ્વામી	— ૧
૧૭૪૬	નીંગાળા	"	નીંગાળા	નીંગાળા	કુમટખંધ	મુનિસુવત સ્વામી	૩— ૧
૧૭૪૭	દાદમ	"	૬ મા. ફર	ભીમદાદ (વાપા-ગોદાદ)	"	સુમતિનાથ	— ૨
૧૭૪૮	ગોરડક	"	ઉમામેડી ૭ મા. ફર	ઉમામેડી	બર	નેમનાથ	૧— ૧
૧૭૪૯	ગદડા (સ્વામીના)	અડમીના અંધ	ગદડા (સ્વામીના)	ગદડા	કુમટખંધ	કુંચુનાથ	૧— ૩
૧૭૫૦	લાડીદડ	ગાય વચ્ચે	લાડીદડ ૪ મા. ફર	લાડીદડ	"	ચંદ્રપ્રભુ	૩— ૩
૧૭૫૧	કારીઆણી	ગાયના ડોર	૬ મા. ફર	કારીઆણી	શિખરખંધ	શાંતિનાથ	૪— ૩
૧૭૫૨	લાખિયાણી	"	નીંગાળા ૮ મા. ફર	લાખિયાણી	બર	મુનિસુવત સ્વામી	— ૧
૧૭૫૩	ઈંદાલીઆ	ગાય વચ્ચે	ધોળા ૧૮ મા. ફર	રતનપુર (વાપા-વળા)	"	સુમતિનાથ	— ૧
૧૭૫૪	પટેમામ	"	૧૧ મા. ફર	પટેમામ	શિખરખંધ	ધર્મનાથ	૮— ૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિદારનું નામ.	સંવત્	દેશસંસ્કૃતિ સ્થાન.	ગેનાની વતની.	ઉપા-અથ	કર્મ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૮૬	શેઠ ચૂનીલાલ ખેમચંદ	વે. નં. ૧૮૮૬	સાધારણ	૭૫	૧		
શેઠ લક્ષ્મીભાઈ કૃષ્ણચંદ ૧૮૯૬	રામજીભાઈ ડગનલાલ		સારી	૧૨૦	૨		એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૩	સંધવી મોહનલાલ ખેમચંદ		"	૫૦	૧		તંબુ વિવશામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૩	ભગવાનદાસ કલમચંદ		"	૧૨૫	૧		એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	શેઠ પ્રેમચંદ તારાચંદ		સાધારણ	૨૦	૧		
શેઠ લખમીચંદ જુહાભાઈ કરિવાળા ૧૮૬૬	શેઠ લક્ષ્મીભાઈ ભાઈચંદ		સારી	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૦	શાકરસી ડવડાજી		સાધારણ	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૪	શેઠ હરજીવનદાસ માધવજી		"	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૮	જુહાભાઈ પાનાચંદ		સારી	૩૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૬	મણિકલાલ મવજીભાઈ		સાધારણ	૬૦	૧		
સંધવી ખેમરદાસ રામજીભાઈ ૧૮૨૦	સંધવી યિવલાલ પરશોતમદાસ		સારી	૧૭૫	૧		એક લાયબ્રેરી છે. વિવશામ સારું છે.
શેઠ મણિકલાલ ચૂનીલાલ અમદાવાદવાળા ૧૮૬૫	શેઠ સુખલાલ દોરાચંદ		"	૭૦	૧		"
શ્રીસંધ ૧૮૬૮	શેઠ મનસુખલાલ ડગનલાલ		"	૬૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૩૦ લગભગ	ગોડીદાસ દેવચંદ	વે. નં. ૧૫૬૬	"	૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૦૧	શેઠ ગોરખનદાસ કૃષ્ણચંદ		"	૨૦૦	૨		એક શ્રીહર વિશ્વવિદ્યાલય છે. એક લાયબ્રેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	કેટલું રહેરાત.	ધારર એકાદિસ.	આંબણી.	મુળનાથક	પ્રતિપાટની સંખ્યા
૧૭૫૫	વળા	લામ વળો	ધોળા ૧૦ મા. દુર	વળા	શિખરખંધ	પાથનાથક	પાપાથ-પાટ ૧૦-૨૦
૧૭૫૬	ઉમરાળા	"	૫ મા. દુર	ઉમરાળા (વાથા-ધોળા)	સૂમટખંધ	અણતનાથક	૩-૪
૧૭૫૭	પાલડી	"	સોનભદ ૩ મા. દુર	પાલડી	ધર	સંભવનાથક	— ૧
૧૭૫૮	લાડી	સુખડિયા ઠેરી	લાડી ૧ મા. દુર	લાડી	સૂમટખંધ	કાલિનાથક	— ૨
૧૭૫૯	ચીતળ	આમઆ	ચીતળ ૧ મા. દુર	ચીતળ	શિખરખંધ	પાથનાથક	૩-૬
૧૭૬૦	અમરેલી	જૂની બબરઆ	અમરેલી ૧ મા. દુર	અમરેલી	"	સંભવનાથક	૧૫-૧૮
૧૭૬૧	"	પાણી દરવાજો	"	"	ધર	નેમનાથક	— ૫
૧૭૬૨	બમસરા	દરબારમઠ પાસે	બમસરા ૧ મા. દુર	બમસરા	સૂમટખંધ	મહાવોરરવામી	૩-૬
૧૭૬૩	માવજીબવા	બબરઆ	દલાલાખારી ૨ મા. દુર	દલાલાખારી	ધર	ચંદ્રપ્રભુક	— ૧
૧૭૬૪	માયાદેવળી	વાલિયા ઠેરી	વાડિયાદેવળી ૨ મા. દુર	વાડિયાદેવળી	ધાળાખંધ	આભિનંદનક	— ૧
૧૭૬૫	કેતપુર	ઉજડપા	કેતપુર ૨ મા. દુર	કેતપુર	શિખરખંધ	આદિનાથક	૫-૬
૧૭૬૬	વડાલ	મરખીવાળા ચોકઆ	વડાલ	વડાલ	"	અણતનાથક	૩-૬
૧૭૬૭	ખાનગિયા (વાડુના)	બબરઆ	૯ મા. દુર	રાણપુર (સોરઠ)	ધાળાખંધ	સંભવનાથક	— ૨
૧૭૬૮	રાણપુર (સોરઠ)	વાલિયા ઠેરી	૧૨ મા. દુર	"	સૂમટખંધ	નેમનાથક	— ૩
૧૭૬૯	મળેવડી	"	જૂનામઠ ૬ મા. દુર	વડાલ	ધર	કાલિનાથક	— ૪

અર્થાવનરિતું નામ નથા સંવત.	વહીવટારિતું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાશરની રિયાત.	જેનાની વરતી.	કિલો- મથ.	ખર્ચ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શીશંધ ૧૯૧૦	શી જીન દેરાશરની પેટી-વળા		જાતી	૫૦૦	૨	૧	૧ કુલુપતિએ છે. એક શીશુદિ- યદેશ જીન પુસ્તકાલય છે.
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ કેમચંદ મળાચંદ જગજીવી		"	૧૨૫	૧		
દેસાઈ બાલુભાઈ વેલચંદ ૧૯૮૦	શેઠ બાલુભાઈ વેલચંદ		સાધારણ	૧૫	૧		મેઘ ૫૨ છે.
શીસંધ ૧૯૮૫	શીખાભાઈ જગજીવનદાસ		જાતી	૧૦	૧		
શીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	રતિલાલ દેસવલાલ મુલ		"	૧૫૦	૧		એક કલિનિભાષિત પુસ્તકાલય છે.
શીસંધ ૧૮૧૭	શી જીન દેરાશરની પેટી રતિલાલ સુંદરજી		"	૪૦૦	૧	૨	
શીસંધ ૧૯૮૫ લગભગ	બમીલદાસ કરજનદાસ		"		૧		
શીસંધ ૧૯૧૦ લગભગ	મોતમભાઈ જેચંદ		"	૧૨૫	૩		
શીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	પરશોતમદાસ જેચંદ		"	૫૦	૧		
શીસંધ ૧૯૮૫ લગભગ	કરખચંદ કુલંબજી	ખ. નં. ૧૫૧૩	"	૮૦	૧		
શીસંધ આખીન	જગજીવનદાસ કરખચંદ		"	૨૫૦	૧	૧	એક પુસ્તકાલય છે. વિવેકામ સાહુ છે.
શીસંધ ૧૯૧૦	મોનજીભાઈ જગજીવન	ખ. નં. ૧૯૨૧	"	૧૫	૧		
શીસંધ ૧૯૭૯ લગભગ	નામજીભાઈ દેવચંદ		"	૧૦	૧		
શીસંધ ૧૯૧૧ લગભગ	શા. રતિલાલ વસરાય		"	૪૦	૧		
શીસંધ ૧૯૫૫ લગભગ	જગજીવનદાસ કરમોતનાદાસ		"	૧૦૦	૧		મેઘ ૫૨ છે.

નંબર	ભાષણ નામ	કેશબ	કહેવ કેશન.	પાટ આકૃતિ.	ભાષણી.	મુગનાયક	અભિભાષણી સંખ્યા
૧૭૭૦	જૂનાગઢ	જયભાઈ ચોક ગોરબના ડેલા સામે	જૂનાગઢ ૦૧ મા. ફર	જૂનાગઢ	શિખરભાષ	આદિનાથજી	પાપાભ-ધાણ ૮—૬
૧૭૭૧	"	જયભાઈ ચોક ઉપરકેડ રસ્તા	"	"	"	મહાવીરરાયભી	૬૮—૧૧૩
૧૭૭૨	"	ચિત્તાર તબેટી ધર્મશાળામાં	યા " ફર	"	ધુમટભાષ	આદિનાથજી	૩—૨
૧૭૭૩	શ્રીચિત્તારજી	મુળનાથજીના દેરાસર અભાસનો તથા રંગમંડપની દેરામાં	જૂનાગઢ	"	શિખરભાષ	નેમિનાથજી	૧૩૫—૮
૧૭૭૪	"	નેમનાથજીના દેરાસરને ફરતી દેરામાં	"	"			૨૧૮—
૧૭૭૫	"	અમલીની અંદર ભોંયરામાં	"	"		અમીંદરા પાપજનાથજી	૪—
૧૭૭૬	"	ચેરક વસીની ટુંકમાં પેલાતા અમળા કાચ તરફના દેરાસર	"	"	શિખરભાષ	આદિનાથજી	૨૦—
૧૭૭૭	"	કાળી તરફ	"	"		અદભદજી	૬—
૧૭૭૮	"	મુખ્ય દેરાસર ચેરકવડી	"	"	શિખરભાષ	અદભદજી પાપજનાથજી	૮—

જાણવાનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	કેખના સંવત.	દસસરની રિશતિ.	કેનાની વસ્તી.	દેખા- અથ	ધર્મ- સાધના	વિશેષ નોંધ
ચતિધો જેવંતજી રૂપજી ૧૯૦૧ મહા વદ ૫	ચતિ પુનમચંદજી રૂપચંદજી	૧૮૬૩	સારી	૮૦૦	૧	૩	એક શીખાવાનાં કેન ભાવશેરી છે. એક પુસ્તક બંધાર છે.
તપસચ્છ શીલંબ ૧૮૭૫	શેઠ કેવચંદ બખશીચંદની પેઠી		"				ધાતુની સુરુચિતિઓ છે. સં. ૧૦૬૨ ની સાથની શી અભિકાદેવીની ધાતુ ચૂર્તિ પ્રાચીન છે. એક ચોવીસ બિનપદ આરસનો છે.
શીલંબ	"	"	"				
સલમન મનો ૧૧મો સોમે	"	"	"				
	"	"	"				ભમતીમાં સં. ૧૨૮૭ નો નંદીચરદીપનો તથા સં. ૧૨૬૦ નો વીરબિકરમાનનો સફેદ આરસનો પદ છે. ચિત્રનાર પવેત પરની ચૂર્તિઓ વેળી આ ચૂર્તિ સુંદર અને આમજક છે.
શેઠ બીખાભાઈ બલ્લુભાઈ અમરાવતવાળા છ. ૧૯૮૮	"	"	"				
શેઠ વાડોલાલ જીવનલાલ અમરાવતવાળા છ. ૧૯૮૩	"	"	"				
હરેશનો ઉપાધ્યક્ષ અમરા- વાદ છ. ૧૯૮૮	"	૧૮૫૬	"				

નંબર	ધામનું નામ	ડેકાફ.	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	પ્રતિબાદની કા'બા.
૧૭૭૬	શ્રી મિત્રસરજી	મેરઘપરી ફરતી કામતીની ડેરાજી	જુનાગઢ	જુનાગઢ			પાપાણુ-પાડ ૮૬—
૧૭૮૦	"	સમરામ સોલીની દુકા કુખ દેરાજર					૧૭—
૧૭૮૧	"	ફરતી ડેરાજી	"	"			૫૨—
૧૭૮૨	"	કુમારપાળની દુકા કુખ દેરાજર	"	"	શિખરમધ	ગભિનકનજી	૩—
૧૭૮૩	"	માનસંગ ભોજરાજનું દેરાજર	"	"		સંભવનાથજી	૩—
૧૭૮૪	"	વરતુપાળની દુકા મખનું દેરાજર	"	"	ધુમદમધ	પાથનાથજી	૩—
૧૭૮૫	"	જમણી તરફનું દેરાજર	"	"	"		૪—
૧૭૮૬	"	ડામી તરફનું દેરાજર	"	"			૪—
૧૭૮૭	"	કુમારપાળની ડેરા	"	"	વમદમધ	કાતિનાથજી	૨—
૧૭૮૮	"	સમનિ રામની દુકા	"	"	શિખરમધ	નેમિનાથજી	૨૩—
૧૭૮૯	"	ગાનવાવ-સોમુખજીનું દેરાજર	"	"	"	કાતિનાથજી	૪—

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	લેખનો સંવત.	દરજાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કેપા- અથ અથ	વર્ગ- અથ રમણા	વિશેષ નોંધ
	શ્રી આ. ક. ની પેઢી		શાસી				ભાષાની ટેલિગ્રાફી ટેલિગ્રાફ છતાંથી દેશવાસના સ્થાપના
							કામને અલગ ટેલિગ્રાફ સ્થા- પના કામ બાંધેલા છે.
	"		"				એક ભાષા-ભાષિકાની જીભી મળી છે. રૂબરૂકામાં એક
							ગોષીકા નિવસાવાનો પદ માનીત છે.
	"		"				
મહારાજા કુમારપાલ છ. શ્રી કુમારપાલ ધનજી	"	૧૮૭૫	"				
કામીનપાળા							
માનસામ ભોજરાજ	શ્રી દેવચંદ કામીનચંદ ની પેઢી		"				
મહારાજા વસ્તુપાલ તેરમો શ્રેણી	"		"				
"	"		"				
"	"		"				
"	"		"				
છ. શ્રી દેવચંદ્ર ચળછ વંશી (સોરઠ)	"		"				
છ. મોહા મહારાજા નિવસાવાનો તરફથી	"		"				
મહારાજા મહારાજા ૧૮૮૦							

નંબર	માનવ નામ	કેસ	કેસે ફોટો	ફોટો મેટ્રિક	બાંધણી	મુળનામક	મિત્રમણની ક્રમાંક
૧૭૬૦	મીરનારજી	મદ પ્રભુ' દેરાસર	જુનાવડ	જુનાવડ	સુવદન'ધ	મદપ્રભુજી	પાપાણ-પાટ ૧—
૧૭૬૧	"	બીજા ટુંકે જતા રસ્તામાં મલવાળી દેરાસર	"	"	શિખરબ'ધ	શાંતિનાથજી	૩—
૧૭૬૨	"	ચોથાપણ' દેરાસર બીજા ટુંકે જતા રસ્તામાં	"	"	"	નમિનાથજી	૪—
૧૭૬૩	"	શેઠ ધરમશી હેમચંદન' દેરાસર મલવાળી દેરાસરની	"	"	"	શાંતિનાથજી	૬—
		ડાબી બાજુ					
૧૭૬૪	"	રઠનેમિત્ર' દેરાસર નીજા ટુંકે	"	"		રઠનેમિત્ર	૧—
૧૭૬૫	સોરઠવંથલી	ચોઠ વચ્ચે	સોરઠવંથલી	સોરઠવંથલી	શિખરબ'ધ	શીતળનાથજી	૨૦—૨૪
૧૭૬૬	અમલરાઈ	બનરમાં	કેસોદ ૫ મા. ફર	કેસોદ	સુવદન'ધ	શાંતિનાથજી	૩— ૧
૧૭૬૭	મોગરોળ	૬ પાણીકેળિયા	૧૧ મા. ફર	મોગરોળ	"	નવપદ્મજી પાપ'નાથજી	૧૭—૨૪
૧૭૬૮	"	"	"	"	"	અનિસુપ્ત કુમારી	૨૦—૧૩
૧૭૬૯	"	"	"	"	"	વાસુકુલજી	૮૬—૨૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	મહાવિદ્યાલયનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશભરની સ્થિતિ.	ઝોનની વરતી.	ઉપા- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
અ. શેઠ પોપટલાલ મળાજી આચીન-૧૯૮૦	શેઠ દેવચંદ બાપચીચંદ ની પેઢી		ભારી			દેશભરની નબળીક સીમા પર તેજપાળનો કોષ કાતરેલો કે. મળનાચકાજીને મદત લગત છે. બે ખભા પર કેશવાળા છે.
અ. છુહારનોપાળના ઉપા- અથ તરફથી-૧૯૮૦	"		"			
અ. શેઠ કાજિલાલ મલોચંદ માડાપાળ અમદાવાદ ૧૯૮૨	"		"			
શેઠ ખરમશી કેમચંદ	"		"			
અ. મીડીભાઈ ભેચંદ પોરબંદરવાળા-૧૯૮૪	"		"			
શેઠ દેવકરજી મળાજી ૧૯૬૮ અમદાવાદ	શેઠ દેવકરજી મળાજી		"	૪૦૦	૧ ૧	એક શેઠ-શેઠાણીની મિતિ છે. એક અરુમિત છે. ચારિત્રવિવરણ નોંધ લાખજેરી છે.
મીસંધ ૧૯૬૮	શેઠ કાલાભાઈ મેધજીભાઈ		"	૫૦	૧ ૧	
મીસંધ આચીન	તપશ્ચંદ મીસંધ રતલાલ સી ૧૫૨		"	૧૩૦૦	૪ ૧	એક શેઠની મિતિ છે. એક કાનજીકાર છે. શેઠ-શેઠાણીની મિતિ છે.
"	"		"			
"	"		"			અજી રત્નિકની પ્રતિમાઓ તથા એક નીશાનની મિતિ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેડાઈ.	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાઈની સંખ્યા
૧૮૦૦	ચાંચરાણ	લાલપુર હરવાળ વડોદરા	કેડાઈ ૧૬ મા. ફર	ચાંચરાણ	બુધદળધ	શુપાર્થનાથજી	શુપાર્થ-બાઈ ૫-૭
૧૮૦૧	અબળ	બબરમાં	૮ મા. ફર	અબળ	ધાનાધ	વિમલનાથજી	— ૩
૧૮૦૨	ચોરવાડ	આથમણ હરવાળ	ચોરવાડ ૨૧૬ ૪ મા. ફર	ચોરવાડ	બુધદળધ	ચિંતામણિ પાર્થનાથજી	૧૨-૨
૧૮૦૩	વેરાવળ	આથમણ કેડમાં	વેરાવળ ૦૧ મા. ફર	વેરાવળ	શિખરદળધ	સુમતિનાથજી	૩૨-૬૨
૧૮૦૪	"	બહારના કેડમાં	"	"	"	ચિંતામણિ પાર્થનાથજી	૩૩-૨૬
૧૮૦૫	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૦-૨
૧૮૦૬	આદરી	બબરમાં	આદરી ૩ મા. ફર	ચોરવાડ	"	શુપાર્થનાથજી	૫-૨
૧૮૦૭	અભાસપાટણ	આમ વડો	વેરાવળ ૨૧૧ મા. ફર	અભાસપાટણ	બુધદળધ	ચંદ્રમણજી	૧૪-૬
૧૮૦૮	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	૧-૬
૧૮૦૯	"	"	"	"	"	પાર્થનાથજી	૨૩-૧૪
૧૮૧૦	"	"	"	"	"	જાતિનાથજી	૫-૫
૧૮૧૧	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૭-૫
૧૮૧૨	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાર્થનાથજી	૨-૨
૧૮૧૩	"	"	"	"	"	અણતનાથજી	૧૬-૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસરની સ્થાન.	કેનાની વરતી.	કિંમત અથવા	ધર્મ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી મહાદેવ બેચેઈ ૧૯૧૦	તપસચંદ્ર શ્રીસંધ રતિલાલ બીલાધર		ચારી				
શ્રી મહાદેવ બેચેઈ માળેશબાણી-૧૯૧૬	શ્રી ગોરખલાલ વિદ્યભટ્ટ	૫ ના. ૧૧૧૨	"	૨૫	૧		ખાખાયાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૧૨૬	શ્રીસંધ-માળેશબાણી		"	૪	૨		એક શેડ-શેડાણીની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ આચીન	શ્રી પુસાલાલ કરમચંદ		"	૬૦૦	૫	૧	એક સુદિકાની પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૪	શ્રી પ્રેમજીભાઈ ભીમજી	૧૮૭૪	"				એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રી સોમચંદ મળચંદ ૧૯૬૭	શ્રી બીલાધર લાખચીચંદ	૧૯૬૭	"				
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	"		"	૧	૧		
શ્રીસંધ આચીન	શ્રી જીન કેસરની પેટી શ્રી મુદરજ કરવાલ		"	૪૦૦	૩	૧	૨ સુદિકાની પ્રતિમાઓ છે. એક ગુરુચાર છે.
"	"	૧૧૨૧	"				
"	"		"				એક શ્રી જીન ચિત્રમંડળ લાખચેરી છે. એક શેડ શેડાણીની મૂર્તિ છે.
"	"		"				ચિત્રમંડળ મુદર છે.
"	"		"				એક ગોતમચારીની મૂર્તિ છે.

નંબર	ભાષણ નામ	કેશવ	સંવે રેકર્ડ નં.	પાટ આદિસ.	ભાષણી.	મુળનાયક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૮૧૪	મહાસપાટણ	મામ વચ્ચે	વેરાવળ ૨૧ મા. ફર	મહાસપાટણ	મુશટમ'મ	મહાવીરસામી	પાપાણ-ધાણ ૧૭—૭
૧૮૧૫	"	"	"	"	"	મલ્લનાથજી	૮—૪
૧૮૧૬	"	કેશવ કેરી	"	"	"	તેમનાથજી	૪—૪
૧૮૧૭	કેશવ	કેશવનાના નામે	કેશવ ૧૧ મા. ફર	કેશવ	"	આદિનાથજી	૪૭—૧૨
૧૮૧૮	"	"	"	"	"	મલ્લનાથજી	૧૦—૪
૧૮૧૯	"	"	"	"	"	સાતિનાથજી	૨૬—૪
૧૮૨૦	"	"	"	"	"	મલ્લનાથજી	૬—૨
૧૮૨૧	"	"	"	"	"	પાપાણનાથજી	૧૭—૨
૧૮૨૨	"	"	"	"	"	તેમનાથજી	૨૨—૪
૧૮૨૩	દીવળદર	ભાગરમા	કેશવના ૪ મા. ફર	દીવળદર	"	નવપક્ષવ પાપાણનાથજી	૬—૪
૧૮૨૪	"	"	"	"	"	સાતિનાથજી	૧૨—૨
૧૮૨૫	"	"	"	"	"	તેમનાથજી	૧૦—૪
૧૮૨૬	કેશવના	મામના	૧૧ મા. ફર	કેશવના	મામનાથ	પાપાણનાથજી	૧૦—૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા એ પદ.	પદીચકાણું નામ.	કેન્દ્રનો અવકાશ.	દસાસનની સ્થિતિ.	કેન્દ્રની વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ.	વર્ગ- સંખ્યા.	વિશેષ નોંધ
શીશંક પ્રાચીન	શ્રી જીન દસાસનની પેલી શેઠ અરજી દરખાસ		સારી				એક અરુચિત છે.
"	"		"				
"	"		"				
"	શ્રી અમરા પાશ્વનાથ પંચ- તીર્થી કારખાનું		"	૨૦૦	૧	૧	એક અરુચિત છે. શ્રીશીર વિજયજી જીન લાયકેરી છે.
							ગોપરામાં મુતિઆ છે.
"	"		"				એક ધાતુની અરુચિત છે.
"	"		"				એક અરુચિત છે. ભગતીમાં દેરી નં. ૧૮ માં એક
							પ્રાચીન મુતિઆ છે.
"	"		"				૨ અરુચિતિઆ છે. ૨ શેઠ શેઠાણીની મુતિઆ છે.
"	"		"				
"	"		"				
"	"		"			૧	
"	"		"				બે ધાતુની અરુચિતિઆ છે.
"	"		"				
શીશંક	શ્રી અમરા પાશ્વનાથ પંચતીર્થી જીન કારખાના		"			૧	

નંબર	માનવ નામ	કેશિક	રેલવે સ્ટેશન	પેન્શન આધાર	વ્યાપક	મુળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૮૨૭	આનંદ	આનંદ	ઉના ૨૧ મા. ફર	ઉના	સિખરબંધ	આનંદ પાથનાથજી	૫૫૧૫-૫૫૭ ૧૧-૭
૧૮૨૮	વડવીઆળા	"	વડવીઆળા	ગીરમહા	ધર	ચંદ્રપ્રભુજી	— ૧
૧૮૨૯	કાનાલા	"	મેથપુર ૪ મા. ફર	કાનાલા	સુમટબંધ	શાંતિનાથજી	૫-૪
૧૮૩૦	બાંદવા	વાસના	બાંદવા	બાંદવા	ધર	મસ્તનાથજી	— ૨
૧૮૩૧	ચોરખંદર	લુખા મરજી પાસે	ચોરખંદર	ચોરખંદર	સિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૬૩-૪૧
૧૮૩૨	"	લોળી ચાલા	"	"	સુમટબંધ	વાસુપૂજી	૭-૫
૧૮૩૩	"	કોટ સામે	"	"	સિખરબંધ	કમ્પાલ પાથનાથજી	૧૪-૧
૧૮૩૪	બરેલ	આનંદ	ચોરખંદર ૨૬ મા. ફર	માધવપુર	"	બરેલ પાથનાથજી	૫-૧
૧૮૩૫	કુલીઆળા	"	કરાડિયા ૭ મા. ફર	કુલીઆળા	"	પાથનાથજી	૩-૧
૧૮૩૬	આણવડ (અમ)	બાણવા	બાણવા ૧૪ મા. ફર	આણવડ (અમ)	સુમટબંધ	શાંતિનાથજી	૫-૫
૧૮૩૭	"	કેરીના રસ્તા ઉપર	"	"	સિખરબંધ	પાથનાથજી	૬-૩
૧૮૩૮	સિવા	આનંદ	૫ મા. ફર	બાણવા	ધર	નેમનાથજી	— ૧
૧૮૩૯	પાનેલી (મોટી)	"	પાનેલી મોટી	પાનેલી મોટી	"	પથમજી	— ૨
૧૮૪૦	ચોરખા	"	૬ મા. ફર	કાફી	સુમટબંધ	અણનાથજી	૩-૩
૧૮૪૧	ઉપલેટા	"	ઉપલેટા ૧ મા. ફર	ઉપલેટા	ધર	વાસુપૂજી	— ૨

વિધાવનનારનું નામ તથા ઝાંખત.	મહાવિદ્યારણું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	દસ્તાવેજની વિધિતિ.	લેખની વસ્તી.	કિંપા મુદ્દા.	વર્ષ-દશકા.	વિશેષ નોંધ
મીસેપ	મી આનના પાર્થનાથ પંચ-તીર્થે લેન કારખાના		સારી	નથી		૧	લોક આરક્ષની ગુરુશ્રતિ' છે.
મીસેપ ૧૯૯૭ સમય	શેઠ મુળચંદ ઇવાલાર્ક		"	"			
મીસેપ	દરગાહનાસ દેવજીભાઈ		"	૧૨૫	૧		મેઝા પર છે.
"	શેઠ પ્રેમચંદ મુળજીભાઈ		"	૪૦	૧		
"	મી લેન દેરાસરની પેટી શેઠ મોહનદાસ રિખનદાસ		"	૮૦૦	૨	૧	લોક લાપભેરી છે. મિત્રકામ સારું છે.
"	"	મુ. ના. ૧૩૦૬	"				
દોશી કલ્યાણજી માણેકચંદ ૧૯૬૧	"	મુ. ના. ૧૯૨૩	"				મેઝા પર શેઠની શ્રુતિ' છે.
મીમજી કલ્યાણજી પોરનદરવાળા ૧૯૦૦	તપમજી મીસેપ પોરનદર		"	નથી	૧	૧	શ્રુતિ' ભેપમય છે.
મીસેપ ૧૮૦૦ સમય	શેઠ કમનમાસ સવચંદ	મુ. ના. ૧૫૪૫	"	૧૨૫	૧		
મીસેપ	શેઠ કાલાભાઈ આનજીભાઈ		"	૨૦૦	૩		મિત્રકામ સારું છે.
"	"		"				"
"	શેઠ ત્રિભોવનદાસ શીરજીભાઈ		"	૧૦	૧		
મીસેપ ૧૯૬૦	શેઠ પોપટલાલ રામચંદ		"	૧૫૦	૧		
શેઠ રોકરશી કાનજી ભંભોવાળા-૧૯૭૨	વેલજીભાઈ મુળજીભાઈ		"	૧૮૫	૧		લોક ગુરુશ્રતિ' છે. મેઝા પર છે.
શેઠ મંગલદાસ પાંડવ-વાળા ૧૯૭૫	ચતિલાલ કુર્બંજી ડોહર		"	૧૮૦			

નંબર	માધ્યમ નામ	કેનાઈ.	રેલે સ્ટેશન.	ચેક આફિસ.	બંધકર્તા.	મુળનામક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૧૮૪૨	કાલકી	ગામમાં	ખાખી જાલીઆ	કાલકી	શિખરમંથ	મહાવીરસ્વામી	પાપાણ-પાટ ૧૦-૪
૧૮૪૩	પાટણવાવ	"	૨ મા. ફર ઉપલેટા ૬ મા. ફર	ઉપલેટા ૬ મા. ફર	ધાળાળંધ	પાપનાથજી	— ૨
૧૮૪૪	મોટીમારક	બાઢાણુ શેરીના નાકે	ધોરાજી ૬ મા. ફર	મોટીમારક	શિખરમંથ	વાસુકીજી	૩-૫
૧૮૪૫	ધોરાજી	જાનરમાં	૧ મા. ફર	ધોરાજી	"	ચાંતિનાથજી	૧૬-૨૬
૧૮૪૬	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	૫-૩
૧૮૪૭	"	"	"	"	સુમટળંધ	પાપનાથજી	૪-૨
૧૮૪૮	"	"	"	"	"	"	૧૩-૩
૧૮૪૯	"	"	"	"	શિખરમંથ	સુમતિનાથજી	૭-૨
૧૮૫૦	"	પોટમાં	"	"	ધાળાળંધ	પાપનાથજી	૧૧-૫
૧૮૫૧	ધારી	જાનરમાં	ધારી	ધારી	સુમટળંધ	આદિનાથજી	૧-૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિવાદકારનું નામ.	લેખનના સંવત.	દેશકર્તાની વિશ્વવિદ્યાલય.	કેનાની વસ્તી.	કિંમત અથ કાગળ.	વર્ગ કાગળ.	વિશેષ નોંધ
શ્રી ડી.જી.ભાઈ અમરેશી મોડીયા-૧૯૭૪	શ્રી દેવચંદ જાડવજી	ચ. ના. ૧૯૨૧	સારી	૧૧૫	૧		
અસંધ ૧૯૧૧	શ્રી વસનજી કામોદર		"	૧૫૦	૧		
અસંધ ૧૯૪૦	દેવચંદ જાડવજી	ચ. ના. ૧૯૨૧	"	૬૦	૧	૧	
અસંધ	શ્રી જગજીવનરાજ સોલામચંદ		"	૬૦૦	૩		એક પુસ્તક બહાર છે.
"	"		"				અનુભવની ૫૮ છે.
"	"		"				
"	"		"				
"	"		"				
અસંધ ૧૯૬૪ અગભવ	"		"				
અસંધ ૧૯૧૮ અગભવ	શ્રી અનુજીવ રતનજી		"	૩૫	૧		દેશકર્તા કુશરાવવાની બહાર છે.

કચ્છ

નંબર	સામગ્રી નામ	ટેકનિક	ફેબ્રે કેરેન્ટ	પ્રોસેસ આઈ.સી.	પરીવર્તી	સુભાષ	પ્રતિબાહ્ય સંખ્યા
૧૮૫૨	અંભર	અંભા ભંભર	અંભર	અંભર	સિખરભંધ	સુપાર્થનાથ	પાપાથ-ધાડ ૩-૪
૧૮૫૩	"	ગોન્ધી ભંભર	"	"	"	સાતિનાથ	૩-૫
૧૮૫૪	"	સાક ભંભર	"	"	"	વાસુપૂર્ણ	૨૬-૧૩
૧૮૫૫	સુવડ	ભંભરમાં	અંભર ૭ મા. ફર	સુવડ	"	અભતનાથ	૩-૪
૧૮૫૬	ભદેશર	વસાલી	૧૫ મા. ફર	ભદેશર	"	મહાવીરસ્વામી	૧૪૮-૨૪
૧૮૫૭	વડાલા	અંધી ભંભર	નથી	વડાલા	"	આદિનાથ	૩-૪
૧૮૫૮	સુધો	ભંભરમાં	"	સુધી	"	સાતિનાથ	૩-૨
૧૮૫૯	ગોખા	"	"	કસરા	"	અંદ્રમણ	૧-૨
૧૮૬૦	કસરા	"	"	"	ધર	સાતિનાથ	૧-
૧૮૬૧	કુંદરાલી	"	"	વડાલા	"	પાર્થનાથ	૧-૧
૧૮૬૨	પગી	"	"	પગી	સિખરભંધ	અંદ્રમણ	૩-૪
૧૮૬૩	વડી	"	"	વડી	"	પાર્થનાથ	૩-૧
૧૮૬૪	ગોપરસા	"	"	ભારાઈ	"	અંદ્રમણ	૬-૬
૧૮૬૫	ભારાઈ	"	"	"	"	સાતિનાથ	૪-૪
૧૮૬૬	"	"	"	"	"	સુનિષ્ઠવત સ્વામી	૬-૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	કેમ્પો સંવત.	દસ્તસરની રિશતિ.	કેનાની વસ્તી.	કેપા- કમ- અથ શ્રાળા	વિશેષ નોંધ
શાહ બીમસિંહ રતન- સિંહ ૧૯૨૧	શાહ ચૂનીલાલ પાસવીર	૧૮૯૩	સારી	૩૨૫	૧ ૨	૨ પુસ્તક અંગારા છે. કાચનું કામ સુદર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૨	અંદેકર મંગલ હા. કાકરશી નાનચંદ		"		૧	કાચનું કામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૬	ચેરા રામશી હીંગમંદ		"		૧	"
શ્રીસંધ	મોતીચંદ ઝોધવજી		"	૪૦	૧ ૧	
પ્રાચીન : જમકુસાહે છલ્લુકાર કરાખે છે.	દસ માણસની કમીડી	૧૯૫૦	"	નથી	૨ ૧૨	એક પ્રાચીન તીર્થસ્થાન છે. પાસ ફલ્દનીય છે.
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	શેઠ નાચજી કાધા		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૦	શેઠ રણુશી રાવજી		"	૫૦	૧ ૧	એક પુસ્તક અંગાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૦	શેઠ સવજી હીરા		"	૧૦૦		
શ્રીસંધ ૧૬૭૫	પટેલ રામજી ગણપત		"	૨૫૦		
શ્રીસંધ ૧૮૫૧	શેઠ ચનાભાઈ રણુ		અરાબ	૨૦૦		
શ્રીસંધ ૧૮૦૦	શેઠ માવજી રતનજી		સારી	૨૦૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૬૪૮	દેવરાજ શીશામચંદ	૧૮૫૬	"	૧૦૦	૨ ૧	
કાકરશી હીરજી ૧૬૮૪	શેઠ કચરા રામશી		"	૧૨૫	૧ ૧	
કેપા અરબચુ તથા લાધા છવચા ૧૬૧૮	શેઠ નરશી દેવશી		"	૧૦૦	૨ ૨	
શ્રીસંધ ૧૬૯૫	શેઠ ધનજી કુંવરજી		"			

નંબર	ગામનું નામ	કેસી.	ફેલો રેસીડ.	પાટ કોમિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાષના સંખ્યા
૧૮૬૭	ઝંઢા	બાસાના નાકે	નથી	ઝંઢા	કાવરબાંધ	પાથનાયક	પાથનાયક-પાટ ૫-૪
૧૮૬૮	"	કાંઈ બબર	"	"	"	મહાવોરવાબી	૧૦-૧૪
૧૮૬૯	"	ભબરમાં	"	"	"	ચિંતામણિ પાથનાયક	૬-૧૬
૧૮૭૦	"	"	"	"	"	શીતળનાયક	૧૮-૨૦
૧૮૭૧	કપડમાં	"	"	કપડમાં	"	પાથનાયક	૫-૨
૧૮૭૨	જુલપુર	"	જુલ	જુલપુર	"	ચિંતામણિ પાથનાયક	૧૨-૧૬
૧૮૭૩	નવીનાર	"	નથી	નવીનાર	"	કાલિનાયક	૩-૨
૧૮૭૪	દેસપુર	"	"	દેસપુર	"	બાણનાયક	૩-૫
૧૮૭૫	મોદીખાખર	"	"	મોદીખાખર	"	બાણનાયક	૫-૧૫
૧૮૭૬	નાનીખાખર	"	"	નાનીખાખર	"	ચિંતામણિ પાથનાયક	૩-૧
૧૮૭૭	કાંઠામરા	"	"	કાંઠામરા	"	કાલિનાયક	૫-૫
૧૮૭૮	ચેડા	"	"	નાનીખાખર	"	બાણનાયક	૩-૮
૧૮૭૯	નાનાવાડિયા	"	"	નાનાવાડિયા	"	કાલિનાયક	૩-૫
૧૮૮૦	મગડી	"	"	"	"	બાણનાયક	૩-૨
૧૮૮૧	બોડા	"	"	બોડા	"	"	૧૭-૮

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સંવત.	દેસસરની દિશાનિ.	કેનાની વસ્તી	કેપા- ભવ	પર્મ- રાખા	વિશેષ નોંધ
નાનકંદળ ગોવિંદજી	શેઠ તલસચંદ ગુરુર		સારી	૪૦૦	૩	૧	૨ પુસ્તક લખાયા છે.
શ્રીસંધ	શેઠ વર્ધમાન રામજી		"				
"	શેઠ મનસાચ ગલાસચંદ		"				
"	શંખવી દામોદર ગોપરી		"				
મૂળજી જોભામ્યા ૧૯૬૨	શેઠ મૂળજી જોભામ્યા		"	૧૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૮	ખટલ ખેતરી નાનજી		"	૧૫૦૦	૨	૧	૨ પુસ્તક લખાયા છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૦	ખટલ ચિવજી ભોળ		"	૩૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૪૮	લખમચી પરખત		"	૩૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	દેવરાજ નામજી		"	૭૫૦	૨	૧	૧ પુસ્તક લખાયા છે.
લખાભાઈ મણુપતભાઈ ૧૯૪૩	શેઠ લખાભાઈ મણુપતભાઈ નમુ		"	૫૦૦	૨		મનોહર દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૩	ખીમજી ગોપરી		"	૫૦૦		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૫	નેણરી પમાણ		"	૧૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	મૂળજી દેવજી		"	૩૭૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	દાસરી ખેતરી		"	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	ચાવજી દેવજી		"	૧૨૦૦	૫		એક પુસ્તક લખાયા છે.

નંબર	આમણત નામ	કેડાઈ	ફેલો ફેરના.	પેરર ઓફિસ.	બાંધકો.	મૂળનાયક	પ્રતિભાજી સંખ્યા
૧૮૮૨	કરાધી	બબરમાં	નથી	કરાધી	સિખરખ	શાંતિનાથજી	વાપાણ-પાલ ૩-૨
૧૮૮૩	રામાણીઆ	"	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૩-૩
૧૮૮૪	દુબડી	"	"	દુબડી	"	તેમનાથજી	૩-૫
૧૮૮૫	પુનડી	"	"	મોટા આસ- બીઆ	"	અણતનાથજી	૩-૨
૧૮૮૬	નાના આસ- બીઆ	"	"	"	"	આદિનાથજી	૭-૧૦
૧૮૮૭	મોટા આસબીઆ	"	"	"	"	સુપાચનાથજી	૬-૬
૧૮૮૮	તલવાણા	"	"	તલવાણા	"	સુમતિનાથજી	૩-૩
૧૮૮૯	કોડાપ	"	"	કોડાપ	"	અનંતનાથજી	૬-૭
૧૮૯૦	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧-
૧૮૯૧	રામણ	"	"	રામણ	"	ચંદ્રમણજી	૮-૧૧
૧૮૯૨	નામણપુર	"	"	નામણપુર	"	અણતનાથજી	૩-૧૦
૧૮૯૩	મોડવી	કોડા કંપર	"	મોડવી	"	"	૧૧-૭
૧૮૯૪	"	વાલિયા ફળીયા	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧-૪
૧૮૯૫	"	પાટલા બબર	"	"	"	ધર્મનાથજી	૧૧-૧૫
૧૮૯૬	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	૧૧-૨૨

બંધાવનારનું નામ તથા સં.વત.	પદ્ધતિવિકાસનું નામ.	દેખાવના સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	કૃષા-કર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૪૨	હીરજી માર્કિયા		સારી	૩૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૭	વેપજી પાસુ		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૬	પટેલ શામજી ભાવાનજી		"	૫૦૦	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	પ્રેમજી વેરશી	૧૯૨૧	"	૩૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૬	કુવરજી ઉમરશી		"	૪૦૦	૧ ૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૦	ભવાનજી વેલશી		"	૧૫૦૦	૧ ૧	"
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	પટેલ ગંગાજી વેલજી		"	૧૫૦	૨	
આપાભાઈ પટેલ ૧૯૨૮	શેઠ કમ્લાજીજી ધનજી		"	૨૦૦૦	૧ ૧	બે પુસ્તક બંધાર છે.
હીમરાજ ભીમસી ૧૯૩૦	પટેલ દેવજી ભેવત	૧૯૩૦	"			
શ્રીસંધ ૧૯૫૫	પટેલ નયુ કરમશી		"	૧૦૦૦	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શેઠ શામજી પદમશી મોડીવાળા ૧૯૫૭	શેઠ સિવજી બેઠા	૧૯૨૧	"	૧૨૦૦	૩	કામજી કામ સુદર છે.
પાસુ કાકરશી વેરશી સુશરીવાળા ૧૯૩૭	જેલજી કુમરશી		"	૧૩૦૦	૫ ૨	બે પુસ્તક બંધાર છે.
પાંતજી	શેઠ પોપટલાલ શાહનીચંદ		"			
અભાલાચંદ આનસંગ ૧૯૬૬	વિક્રમસી શામવજી		"			
શ્રીસંધ ૧૮૮૩	નારજી પરીશીતપદસ		"			કામજી ચિત્રકામ સુદર છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસર્ક	રેલવે સ્ટેશન	પાસે ક્યાં છે	બાંધણી	મૂળનાયક	અંતિમી સંખ્યા
૧૮૯૭	મીડી	બાંધા બજાર ચોરા સેરી પાસે	નથી	મીડી	કિબરબંધ	કાંતિનાથજી	પાપાણ-પાટ ૧૬-૧૬
૧૮૯૮	"	લાલજીની દહેરી	"	"	"	પાથનાથજી	૩-૪
૧૮૯૯	કુદીમળી	બજારમાં	"	"	"	કાંતિનાથજી	૩-૩
૧૯૦૦	કુમીપુર થઈ નવાવાસ	"	"	નવાવાસ	"	"	૭-૧૮
૧૯૦૧	મેરાઉ	"	"	મેરાઉ	"	વાસુપુજીજી	૫-૭
૧૯૦૨	ગોધરા	"	"	ગોધરા	"	આદિનાથજી	૧૭-૧૦
૧૯૦૩	લાયબે	"	"	લાયબે	"	મહાવીરસવામી	૧૮-૧૬
૧૯૦૪	ભીસરા	"	"	"	"	પાથનાથજી	૩-૩
૧૯૦૫	બામોદ	"	"	બામોદ	ધર	આદિનાથજી	૫-૧૩
૧૯૦૬	બામ	"	"	બામ	કિબરબંધ	ચંદ્રમણજી	૧૦-૮
૧૯૦૭	બાલકાજી	"	"	"	"	બજાતનાથજી	૩-૭
૧૯૦૮	ચાંગડાઈ	"	"	"	ચાંગાળ	બનનાથજી	૧-૪
૧૯૦૯	વીડ (ગાંધીબાવાડી)	"	"	સાલરાજ	કિબરબંધ	સુઅતિનાથજી	૧-૬
૧૯૧૦	બેડી	"	"	સાધાણ	"	કાંતિનાથજી	૩-૪
૧૯૧૧	સાધાણ	"	"	"	"	"	૧૦૨-૫૬

ખાંડાવનારનું નામ તથા રાંવન.	ચૂકીવલકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશાસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંબ- અથ	ધર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	પ્રેમચંદ સમિતચંદ શુભાણી		સારી				
રામસી અમરચંદની વિધવા બાઈ રળીઆત ૧૯૬૦	ભવાનજી નારણદાસ	૧૯૨૧	"				
મહેતા હીરજી ડોસાણી ૧૯૪૬	મહેતા પાપદાસ બાઈચંદ		"	નથી	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૪૪	શેઠ હીરજી વેલાભાઈ	૧૯૨૧	"	૬૦૦	૪		એક પુત્રક બંદાર છે. કાચલ અમ સુદર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૮	પટેલ અમજી મોરારજી	૧૯૨૧	"	૧૦૦૦	૨		વિચક્રમ સાડુ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	શ્રીસંધ		"	૧૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૯	પટેલ શુભા મણસી		"	૧૧૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૯૫૯	પટેલ આસુ મૂળજી		"	૨૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	પટેલ રામજી વસનજી		"	૨૦૦	૧		
સા. પાલન બાપા ૧૯૫૨	પટેલ ધનજી કેશવજી	૧૯૨૧	"	૧૧૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીસંધ	૧૯૨૧	"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૮૭	શેઠ હીલાધર અમમલી		"	૧૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૭	પટેલ માવજી તેજપાલ	૧૯૨૧	"	૪૦૦	૧	૧	એક પુત્રક બંદાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	પટેલ ભાવુજી વેલજી	૧૯૨૧	"	૧૨૫	૧		
શેઠ મહાશુ તેજલી ૧૯૬૦	મીમજી બેઠાભાઈ		"	૧૦૦	૩		એક પુત્રક બંદાર છે.

ନଂବର	ଆକଳ୍ପ ନାମ	ଡେକାଏ	ଡେକେ ଡିଜିଟାଲ	ପ୍ରାଥମ ଆକଳ୍ପ	ଆକଳ୍ପ	ମୁଦ୍ରାଣାୟକ	ଅଗ୍ରଭାଗ ସଂଖ୍ୟା
୧୫୧୨	ସୁଧରୀ	ଭାଗରଥୀ	୧୩	ସୁଧରୀ	କିମ୍ବଦନ୍ତ	ସୁଧରୀ ଆକଳ୍ପ	୪୮—୫୦
୧୫୧୩	ଆରୀଆକା	"	"	ପାଞ୍ଚ	"	ଆରୀଆକା ଆକଳ୍ପ	୫—୬
୧୫୧୪	ପାଞ୍ଚ	"	"	"	"	ଆରୀଆକା ଆକଳ୍ପ	୬—୭
୧୫୧୫	ରାମ (ଭାଗା)	"	"	"	"	ରାମ ଆକଳ୍ପ	୭—୮
୧୫୧୬	ଶ୍ରୀପାତ୍ରୀ	"	"	"	"	ନେମାକା	୮—୯
୧୫୧୭	ବାସା	"	"	ବାସା	"	ବାସା ଆକଳ୍ପ	୯—୧୦
୧୫୧୮	ରାମ	"	"	"	"	ରାମ ଆକଳ୍ପ	୧୦—୧୧
୧୫୧୯	ଭାଗ	"	"	ଭାଗ	"	"	୧୧—୧୨
୧୫୨୦	ଭାଗା	"	"	ଭାଗା	"	ଭାଗା ଆକଳ୍ପ	୧୨—୧୩
୧୫୨୧	ପ୍ରାମ	"	"	ପ୍ରାମ	"	ପ୍ରାମ ଆକଳ୍ପ	୧୩—୧୪
୧୫୨୨	ବାସା	"	"	ବାସା	"	ବାସା ଆକଳ୍ପ	୧୪—୧୫
୧୫୨୩	ନାମା	"	"	ନାମା	"	ନାମା ଆକଳ୍ପ	୧୫—୧୬

બંધાવનારનું નામ તથા સં.નં.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સં.નં.	કિસ્મતની સ્થિતિ	કેનાની વસ્તી	કિપા-ભવ	ધર્મ-સ્થળો	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	શેઠ રતનશી માણેકજી તથા ખીન મથુની કમીટી		ઘારી	૮૦૦	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. ચિખર પરતુ સોનેરી કામ સુદર છે.
ટાકરશી સામજી ૧૯૪૫	હીરજી આંપરી		"	૭૫	૨		એક સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે મિનકામ સુદર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	પટેલ ગેમજી સોલખાળ	૧૯૨૧	"	૧૨૫	૧		
શેઠ બાવનજી આંપરીની માણશી વાલખાઈ ૧૯૪૮	પટેલ તેલખાળ હવજી	૧૯૨૧	"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	પટેલ ગેરશી કાંરશી		"	૧૫૦	૧		
શેઠ ખીનમરાજી કપા ૧૯૧૬	શેઠ હીરજી ખીનમરાજી	૧૯૦૩	"	૧૫૦	૨	૧	૩ પ્રતિમાઓ સ્ફટિકની છે. કામનું કામ સુદર છે.
શેઠ કુંવરજી સામજી ૧૯૧૨	શેઠ નામજી દરવાસ		સાધારણ	૩૦	૧		
શેઠ બીમશી રતનશી ૧૯૦૫	શેઠ આંપરી કુંવરજી તીર્થ રસુક કમીટી		ઘારી	૮૦૦	૧	૨	૨ સ્ફટિકના તથા એક સોનાના પ્રતિમાજી છે. ૧ બંધાર છે. નવ દુક મણી એક રતન દુક કાણેવાય છે.
શેઠ હેસવજી નાવક ૧૯૩૨	શ્રીસંધ	૧૯૨૧	"	૧૨૫	૧		
શેઠ નેમશી દામજી શેઠ વર્ધમાન બેતશી, તેલખાળ વીરખાળ ૧૯૫૩	પટેલ હીરજી બેલાભાઈ		"	૧૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૧૮	હેસવજી રતનશી		"	૩૨૫	૧	૨	૧ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. તથા ૧ સુખના પ્રતિમાજી છે
શેઠ નરશી નાથા ૧૮૬૦	સા. નામજી હેસવજી સા. રામજી બેલાભાઈ		"	૧૦૦૦	૧	૨	૧ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. ૧ પુસ્તક બંધાર છે.
	શા. રતનશી કામજી						

નંબર	ગામનું નામ	કેડાઈ	ફેલો ફેરિંગ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રાંતસાલની સંખ્યા
૧૬૨૪	વડપર	બાબરખા	નર્મી	નર્મીઆ	શિખરખ	પાથનાથજી	૧૧૫૫-૫૭ ૭-૮
૧૬૨૫	જીભવર	"	"	"	"	અજીતનાથજી	૧૨-૧૪
૧૬૨૬	બાંડોઆ	"	"	બાંડોઆ	"	વિરમનાથજી	૧૫-૫
૧૬૨૭	તેરા	"	"	તેરા	"	જીરાવલા પાથનાથજી	૫૭-૫૫
૧૬૨૮	"	"	"	"	"	સામળિયા પાથનાથજી	૪-૭
૧૬૨૯	સાંધવ	"	"	સાંધવ	૫૨	સાંતિનાથજી	૬-૮
૧૬૩૦	કોઠારા	"	"	કોઠારા	શિખરખ	"	૧૩૭-૭૪
૧૬૩૧	સાંવરા	"	"	સાંવરા	"	આનિથજી	૨૦-૧૪
૧૬૩૨	વરાડિયા	"	"	વરાડિયા	"	પાથનાથજી	૧૦-૨૫
૧૬૩૩	વીંઝણ	"	"	વીંઝણ	૫૨	સાંતિનાથજી	- ૨
૧૬૩૪	સોદી વંડી	"	"	"	શિખરખ	કુંડુનાથજી	૩-૪
૧૬૩૫	કુમરા	"	"	કુમરા	"	અંકમજી	૧૮-૧૫

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચકારનું નામ	સોનાના સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ	સોનાની વસ્તી	ઉપા. અથવા સામાન	વર્ગ	વિશેષ નોંધ
શ્રી ક. દેવ દરમહી ૧૬૧૮	શ્રી. નામજી દેવજી શ્રી. રામજી બેઠાવાઈ		ભારી		૧	૧	
	શ્રી. રતનજી દામજી						
બીજાં ૧૬૩૮	પટેલ દામજી હીરજી		"	૧૦૦	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રી રામજી વેરજી ૧૬૨૨	પટેલ તેજપાલ		"	૧૨૦	૧	૧	૧ બંધાર છે.
શ્રી હીરજી ડોશા શ્રી પાસવીર રામજી ૧૬૧૫	શ્રી વેલજી આણંદજી		"	૪૦૦	૧	૧	૨ સોનાના ચિકમ્બ છે. ૧ બંધાર છે.
ગીરજી હીરામંદ તારામંદ	"		"				૨ સોનાની પ્રતિમાઓ છે
શ્રી કાનજી ભારમજી ૧૬૨૨	શ્રી ચૌભજી દેવજી		આધારજી	૧૭૦	૧	૧	
શ્રી વેલજી માણુ, શ્રી દેવજી નામક, શ્રી હીરજી નેણજી	પટેલ ધનજી નરસિંહ		ભારી	૩૨૦	૧	૧	એક સુવિક્રીની પ્રતિમા તથા ૧ સોનાના ચિકમ્બ છે.
શ્રી વલ્લભજી ચીકમ્બજી શ્રી રતનજી દામજી	પટેલ તેજરાજ સુણજી		"	૪૦૦	૧	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રી કીશી પુનજી ૧૬૩૪							
બીજાં ૧૬૧૦	પટેલ કુંવરજી રામજી		"	૨૫૦	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. કામનું કામ કુંવર છે.
બીજાં ૧૮૬૭	સાથ બેવત થેલા		આધારજી	૫૦	૧	૧	
બીજાં ૧૬૧૨	ઉમરજી વેરજી		ભારી	૧૨૦	૧	૧	
બીજાં ૧૬૨૧	શ્રી નણુ ઉમરજી તથા જીનીડી	૧૬૨૧	"	૧૧૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.

[illegible]

બાંધાવનારનું નામ તથા સં.નં.	વહીવટદારનું નામ.	લેખન સંવત.	દસાસરની તિથિ.	જેનાની વરતી.	ઉપા. અથ.	ધર્મ-શાળા.	વિશેષ નોંધ
બીસંધ ૧૯૧૬	પટેલ લાલજી જેઠા	૧૯૨૧	સારી	૫૨૫		૧	એક પુસ્તકના દ્વાર છે.
બીસંધ ૧૯૫૦	શેઠ મનાભાઈ માલસી		"	૬૦૦	૧	૧	"
બીસંધ ૧૯૬૮	શેઠ શેમજી ટાકરસી		"	૨૮૦	૧	૧	
બીસંધ ૧૯૫૯	શેઠ વેલુ ગણુ		"	૩૦૦	૧	૨	
બીસંધ ૧૯૩૮	પટેલ ભાલુજી ઉઠા		"	૪૦૦	૧		
બીસંધ ૧૯૫૦	પટેલ મગન હીરજી		સાધારણ	૧૨૦	૧		
બીસંધ ૧૯૨૮	શેઠ નેણસી દેવસી		સારી	૫૦૦	૨		
બીસંધ ૧૯૩૮	શેઠ કાનજી ટાકરસી		"	૨૫૦	૧	૨	કામનું તથા સોનેરી કામ સુધર છે.
બીસંધ ૧૯૫૨	શેઠ હીરજી બારા		"	૧૬૦	૧		
સા. રતનસી દેવસી ૧૯૪૯	પટેલ રવજી કાનજી	૧૯૨૧	"	૩૦૦	૧	૧	
બીસંધ ૧૯૨૭	પટેલ પદમસી લેલસી તથા કમીડી	૧૯૨૧	સાધારણ	૨૫૦	૧	૧	
બીસંધ ૧૯૭૦	પટેલ સિવજી પેલા	૧૯૨૧	"	૧૨૦	૧		
બીસંધ ૧૯૭૮	મોથારા બીસંધ	૧૯૨૧	સારી	૨૦૦	૧		
બીસંધ ૧૯૯૨	શેઠ પેલાભાઈ મળજી		"	૧૬૦	૧		
બીસંધ ૧૯૧૭	પટેલ જેઠા નરસી		"	૩૨૫	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેશી	કેદર રહેરાન	ચાંદર કોમરેશ	ખાંધણી	મુદનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૯૫૧	કોદરા	બળરખા	નથી	કોદરા	જિભરખ	કાંતિનાથજી	પાપાજી-પાક ૬-૩
૧૯૫૨	ગોદા રતાગિચો	"	"	ગોધરા	"	વાસુકીનાથજી	૮-૧
૧૯૫૩	નાનો રતાગિચો	"	"	"	"	જાંબળનાથજી	૩-૩
૧૯૫૪	કોથ	"	"	કોથ	"	ચિંતામણિ પાશંનાથજી	૧૦-૪
૧૯૫૫	વડ	"	"	ગોદા કાસંખીજા	"	કુકુનાથજી	૩-૧
૧૯૫૬	મહસીસો	"	"	મહસીસો	"	આદિનાથજી	૪-૫
૧૯૫૭	મંજલ મણુખાના	"	જીજ	મંજલ મણુખાના	"	"	૩-૧
૧૯૫૮	જીજ	વાલિયાવાળી ગોદી રહેલી	"	જીજ	"	"	૧૪-૧૨
૧૯૫૯	"	"	"	"	"	કાંતિનાથજી	૬-૧૨
૧૯૬૦	"	"	"	"	"	પાશંનાથજી	૨૩-૩૨
૧૯૬૧	દેવપુર	બળરખા	નથી	દેવપુર	"	"	૩-૪
૧૯૬૨	હમણા મંજલ	"	"	ગોધરા	"	અણનાથજી	૩-૪
૧૯૬૩	શેરડી	"	"	શેરડી	"	પાશંનાથજી	૩-૬
૧૯૬૪	ભાડી	"	"	અંધિયા	ધર	ધર્મનાથજી	— ૨
૧૯૬૫	લીધાજી	"	"	"	જિભરખ	આદિનાથજી	૩-

જાગીરનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કોપનો સંવત.	કેસનું વિધિન.	જેનાની વસ્તી.	હિસા- મથ.	પર- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીમંત્ર ૧૬૫૬	મધુસ રાવણી ડેવરાજ		જારી	૭૫૦	૧	૧	
શ્રી રતનશી રણશી ૧૬૭૭	શ્રી કમાનજી મેવજી		"	૧૮૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૬૪૦	પટેલ મેવજી વરસાં	૧૬૨૧	"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૬૭૨	શ્રી મુળજી દેવરાજ કાનજી	૧૬૨૧	"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૬૭૧	પટેલ દેવરાજ દેવશી	૧૬૨૧	"	૧૪૦	૧		એક સ્કેલિંગ પ્રતિભાજી છે.
શ્રી દેવરાજ ડોહરશી શ્રી પાનુભાઈ ડોહરશી ૧૬૫૨	શ્રી પાનુભાઈ ડોહરશી		"	૧૪૦	૧	૧	એક પુસ્તક કાંઠાર છે.
શ્રીમંત્ર ૧૬૧૭	શ્રી રવજી સામજી		સાધારણ	૫૦	૧	૧	૧ પુસ્તક કાંઠાર છે.
શ્રીમંત્ર	શ્રી. પુનમચંદ કરમચંદ		જારી	૧૦૦૦	૩	૧	એ કાંઠાર છે.
શ્રીમંત્ર ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રી હેમચંદ સાંકળચંદ		"				
શ્રીમંત્ર ૧૮૭૭	શ્રી. સાંકળચંદ રવજી		"				
શ્રીમંત્ર ૧૬૭૮	શ્રી કીરજી બેરાજ		"	૬૦૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૬૬૦	પટેલ રવજી હેમજી		"	૧૨૫	૧		
શ્રીમંત્ર ૧૬૬૦	શ્રી. કીરજી લીલાધર		"	૧૦૦	૨	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૬૬૬	શ્રીમંત્ર		"	૪૦	૧		
શ્રીમંત્ર ૧૬૪૮	મહેતા મેવર દેવશી	૧૬૨૧	"	૧૦૦	૧	૧	

ନଂବର	ଆଧାର ନାମ	ଡିଜିଟାଲ	କେନ୍ଦ୍ର ସଂସ୍ଥାପନା	ପିଆର ଆର୍ଜିଆ	ଆଧାରକ୍ରମ	ପ୍ରାଥମିକ	ଅନ୍ତିମାଂଶ ସଂଖ୍ୟା
୧୫୧୧	ଭୋଟା ଅଗିଆ	ଜଳପାଣି	ନବୀ	ଭୋଟା ଅଗିଆ	ଶିଖରମଧ୍ୟ	ଶାନ୍ତିନାଥ	୧୧୧୧-୧୧୧୧ ୩-୪
୧୫୧୨	ନୟନାଥ	"	"	ନୟନାଥ	"	ସୁଧାର୍ଣ୍ଣନାଥ	୩-୨
୧୫୧୩	ଆନନ୍ଦ	"	ପୁର	ଆନନ୍ଦ	"	"	୧-୨
୧୫୧୪	ଭୋଟା	"	ନବୀ	ଭୋଟା	୧୨	ଶାନ୍ତିନାଥ	୧-୨
୧୫୧୫	ଭୋଟା	"	"	ଭୋଟା	"	"	୧-୨
୧୫୧୬	ଭୋଟା	"	ନୟନାଥ	"	ଶିଖରମଧ୍ୟ	ପଦ୍ମନାଥ	୧-୩
୧୫୧୭	ଭୋଟା	"	"	ଭୋଟା	"	ଶାନ୍ତିନାଥ	୧-୧
୧୫୧୮	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	୧୨	"	୧-୧
୧୫୧୯	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଶିଖରମଧ୍ୟ	ଭୋଟା	୧-୧୦
୧୫୨୦	ଭୋଟା	ଭୋଟା	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୨
୧୫୨୧	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	୧୨	ଭୋଟା	୧-୧
୧୫୨୨	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୩	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୪	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୫	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୬	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୭	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୮	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୯	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୩୦	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧

વર્ષકાવનરજી નામ તથા જા.વત.	વહીવટકારજી નામ.	કેમળો લંબા.	દસાસતની રીતિ.	કેળાની વસ્તી.	કેપા-સમ.	ધર્મ-રક્ત.	વિશેષ નોંધ
મહેતા કરમચંદ રવજી ૧૮૮૮	મહેતા મોનજી હેમચંદ	૧૮૨૧	સારી	૧૫૦	૧	૧	
શેઠ દિવજી કરદાસ ૧૯૦૦	શેઠ પરશોતમ સામજી		"	૧૦૦	૧		
મીસંધ ૧૯૩૬	શા. મેષજીભાઈ ઘેલાભાઈ		"	૧૨૦	૨		
મીસંધ ૧૯૯૨	શેઠ મોપાળજી મળજી		"	૮૦	૧		
મીસંધ ૧૯૫૦	શેઠ નેમુશી કાનજી		"	૧૦૦	૧	૧	
મીસંધ ૧૮૩૧	દેવકરજી માનસંજી કાકરેઆ			૧૦૦	૧	૧	
મીસંધ	શેઠ લાંધા બાલુદજી		સાધારણ	૭૫	૧	૧	આસરે નસુસો વર્ષ '૮૧' ૧૧૩ દેરાસર છે.
મીસંધ ૧૮૮૬	ભોલા મોનજી કરમચંદ		સારી	૧૦૦	૧	૧	
મીસંધ જી. ૧૯૪૨	મહેતા ભગીચંદ મહાજી		"	૨૦૦	૨		
મીસંધ ૧૯૫૦	વેરા દામોદર નેમુશી		"	૧૦૦	૧		
મીસંધ ૧૯૫૨	ખડોર ભોલા કામર		સાધારણ	૪૦	૧	૧	
મીસંધ ૧૯૨૪	ખડોર કમજી પરશોતમ		સારી	૬૦	૧	૧	નસુસો વર્ષ પહેલાં મે દેરાસર કરતાં આપાસે ઓછું છે.
મીસંધ ૧૯૪૪	મોદરીઆ વાપજી ભેમલ		"	૪૦	૨		
મીસંધ ૧૯૯૧	શા. હીરા પાંચા	૧૮૨૧	"	૪૦૦	૧		
મીસંધ ૧૯૩૬	સંધવી દેવરાજી ભગવાનજી	૧૮૨૧	"	૧૦૦	૧	૧	

નંબર	માનવ નામ	કેસનું	ફેલિ રેકૉર્ડ	પ્રાર્થ ક્રિયા	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિભાણી સંખ્યા
૧૬૮૧	વાઢિયા	બબરખા	બચાઈ ૧૬ માં ફર	વાઢિયા	શિખરખંધ	ચંદ્રમણજી	પાપાણ-પાપ ૬-૧૭
૧૬૮૨	શિખરપુર	"	૨૨ માં ફર	શિખરપુર	ધર	સાતિનાથજી	-- ૧
૧૬૮૩	કઢારિયા	તીર્થ	૧૮ માં ફર	વાઢિયા	શિખરખંધ	મહાવીરરાખી	૩-૧૧
૧૬૮૪	ભાઢિયા	બબરખા	૧૮ માં ફર	ભાઢિયા	"	સાતિનાથજી	૧-૬
૧૬૮૫	આધિયં	"	૧૪ માં ફર	આધિયં	ધામાખંધ	ભજતનાથજી	૭-૮
૧૬૮૬	"	"	"	"	ધૂમટખંધ	વાસુધેવજી	૧-૫
૧૬૮૭	મનફરો	"	૧૪ માં ફર	મનફરો	ધામાખંધ	સાતિનાથજી	૧-૨
૧૬૮૮	ચોખારો	"	૧૪ માં ફર	ચોખારો	શિખરખંધ	ચંદ્રમણજી	૧-૪
૧૬૮૯	બરોઢિયા	"	નથી	"	ધર	આદિનાથજી	-- ૧
૧૬૯૦	બેજા	"	"	રાપર	શિખરખંધ	"	૧-૨
૧૬૯૧	બેઢી	"	"	ફતેમહ	"	મનિસુખત રાખી	૩-૨
૧૬૯૨	બોઢારણી	"	"	બેજા	ધર	મનિનાથજી	-- ૨
૧૬૯૩	બેજા	"	"	"	ધૂમટખંધ	પાપનાથજી	૩-૬
૧૬૯૪	ફતેમહ	"	"	ફતેમહ	શિખરખંધ	સાતિનાથજી	૩-૬

અધ્યાપનારજી નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિવિદ્યાર્થી નામ	લેખનો સંવત.	દરાસરની રિકવિટ	કેનાની વરતી	કેપા-અથ રકમ	ધર્મ-રકમ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૦૧	શેઠ મેપજી રાધવજી		સાધારણ	૧૫૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	સંધરી અંદરજી પરશોતમ		"	૩૦	૧	૧	
શેઠ વર્ધમાન આણંદજી ૧૯૭૮	શેઠ અમૃતલાલ નાંદવજી આણિયાવાળા		સારી	૧૫	૧	૧	ઝોક મથળાંદાર છે. ઝોક તીર્થસ્થાન છે. ખાસ ફરજીયાત છે. આસરે વચસો વર્ષ પહેલાંનું દરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૭	શેઠ નારણજી અમવાનજી	૧૮૫૬	"	૬૫૦	૩		
શ્રીસંધ ૧૮૫૪	પટવા મકનજી પ્રાણજી	૧૮૫૪	"	૨૦૦૦	૧	૧	ઝોક પુસ્તક અંકાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૯૫	શ્રી મેપા શાવર	૧૯૯૨	"		૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	પટેલ સાગણી પોપટ		"	૧૦૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	મગવાળી કાનજી હેમચંદ		"	૫૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૯૩૮	વેરા અવાનજી કેસવજી		સાધારણ	૫૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	શેઠ પાનાચંદ દેવજી કા. ભાઈચંદ શાવર	૧૯૨૧	"	૫૦	૧		મે માળાનું દરાસર છે, ટીપ્પી છે.
શ્રીસંધ	દોસી ખેમચંદ લાખા		ખરાબ	૪૦	૧		ટીપ્પીદારની ખાસ જરૂર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	મહેતા ઇવરાજી શામજી		સાધારણ	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૨૪	વેરા દલોચંદ લાખા	૧૮૭૨	"	૭૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૫	મહેતા પ્રજ્ઞાલ.લા મંગળજી		સારી	૧૫૦	૨	૧	

નંબર	ગામનું નામ	કેસર્થ	રેલ્વે સ્ટેશન	પાસ કોમિટી	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૧૯૬૫	જુદકિયા	ભલરમાં	નથી	ગાગોદર	શિખરબંધ	પાર્શ્વનાથજી	પાપાલ-માણ ૨-૨
૧૯૬૬	પ્રાભપર	"	"	"	ધર	"	— ૧
૧૯૬૭	ભીમાસર	"	"	"	શિખરબંધ	"	૪-૫
૧૯૬૮	કોડિયાનપર	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૩-૬
૧૯૬૯	રાપર	વાણીયાકળીમાં	"	રાપર	"	સુપાર્શ્વનાથજી (૫રોણા)	૬-૨
૨૦૦૦	બાદરગી (બીજરાઈ)	ભલરમાં	"	ભાકડિયા	ધર	વિમલનાથજી	— ૧
૨૦૦૧	મીતરાઈ	"	"	મીતરાઈ	શિખરબંધ	પાર્શ્વનાથજી	૩-૨
૨૦૦૨	ગાગોદર	"	"	ગાગોદર	"	આદિનાથજી	૧-૨
૨૦૦૩	ગાણીધર	"	"	"	ધર	અણતનાથજી	— ૪
૨૦૦૪	કાનમેર	"	"	"	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૧-૧૭
૨૦૦૫	પલાસવા	"	"	પલાસવા	"	"	૪-૧૩
૨૦૦૬	આડીસર	"	"	આડીસર	"	આદિનાથજી	૧૬-૧૨
૨૦૦૭	સણવા	"	"	સણવા	"	"	૩-૧
૨૦૦૮	સાંતલપુર	"	"	સાંતલપુર	"	મુનિસુભા સ્વામી	૬-૫
૨૦૦૯	"	ચોખરીના વાસમાં	"	"	પાપાલબંધ	શાંતિનાથજી	૧૦-૧૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	અધ્યાપકનારનું નામ.	લેખના સંવત.	કેશકરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કેશ-અવ.	પાન-સાખા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંપ ૧૬૭૨	મહેતા ધનજી પ્રેમચંદ	૧૬૨૧	સાધારણ	૮૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૬૭૮	પટવા પીતંગિર નારણજી		„	૭૦	૧		
શ્રીસંપ ૧૭૫૬	મહેતા સવચંદ આશાકરજી	૧૭૫૬	સારી	૨૩૫	૧	૧	
શ્રીસંપ ૧૬૭૫	વેરાં અમજી વરતા	૧૬૨૧	„	૧૦૦	૧		એક અંશબંધાર છે.
શ્રીસંપ ૧૭૪૫	શ્રીરિયા રૂપશી રામવજી	૧૬૨૧	„	૧૫૦	૧	૧	
શ્રીસંપ ૧૬૪૪	ભયુજાબી વેણીદાસ નાનચંદ		સાધારણ	૩૫	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૮૧	પુજા ચુનીલાલ કેસવજી		„	૬૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૬૭૬	મહેતા અમીચંદ તેજશી		સારી	૨૨૫	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૬૧	શાહ હેમચંદ બાપા		„	૫૦	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૪૭	સોદરિયા વજરામ વલચજી	૧૬૨૧	સાધારણ	૧૦૦	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૧૦	ઠાકરી ખેચાર કુરજી		„	૪૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંપ ૧૮૬૨	સંખવી વરતા ભુડા		સારી	૧૧૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૭૧૫	શ્રીરિયા રામચંદ -નાથચંદ		„	૧૨૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૬૬૧	સંખવી અમજી કૃષ્ણચંદ	૧૬૮૩	„	૨૦૦	૩		એક અંશબંધાર છે.
શ્રીસંપ	„	૧૮૫૬	સાધારણ				

નંબર	માનવ નામ	ટેકાફ	ફેલો સ્ટેશન	પાસ એપ્રિલ	બાંધણી	સુળનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૨૦૧૦	સાતલપુર	મોધરીના વાસમાં	નથી	સાંતલપુર	ધામાબધ	સાંતિનાથજી	પાનાય-ધાડ ૧૧-૧૬
૨૦૧૧	"	"	"	"	જિખરબધ	અનંતનાથજી	૧૦-૧૮
૨૦૧૨	બકુતરા	બબરમાં	"	"	"	આદિનાથજી	૮-૨
૨૦૧૩	તારગાજી	તીથ	તારગાદિલ ૩ મા. ફર	દીંગા	"	અજીતનાથજી	૩૦-૧૫
૨૦૧૪	"	ચોથુબજી દેરાસર	"	"	"		૪-
૨૦૧૫	"		"	"	"		૨૮-
૨૦૧૬	"	નંદીશ્વર હોપની રચના	"	"	"		૨૦૬-
૨૦૧૭	"	ચળ દેરાસરની પાછળ	"	"	"	કુંડુનાથજી	૩-૧૪
૨૦૧૮	"	સિદ્ધસીવા દેરાસરનો ઉત્તર દિશાએ	"	"	"	સુપાશનાથજી	
૨૦૧૯	"	મેક્ષપારી	"	"	"	અજીતનાથજી	૨-
૨૦૨૦	"	મોટીસીવા દેરાસરની દક્ષિણ દિશાએ	"	"	"		૪-

અધ્યાપનાશ્રવણું નામ તથા સંવત.	અધ્યાપનાશ્રવણું નામ.	લેખના સંવત.	રજાકરની રિખતિ.	કેનાની વરતી.	કેપ- અમ.	કપ- સાલ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	અંધવી મકનજી કુશલંદ		સાધારણ				
શ્રીસંધ	"		સારી				
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	કુંભાણી ભાદર ખેમચંદ		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ	શેઠ બાણુદાસ કમ્પાણી નો પેદી		"	૫૫	૩	૩	એક પ્રવૃત્તિ ઉ. એક સાધકરી ઉ.
શ્રીસંધ	"		"				એક પ્રાન્તીન તીર્થ ઉ.
શ્રીસંધ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	"	૧૯૮૦	"				
શ્રીસંધ ૧૯૭૩	"	૧૯૭૩	"				
	"	"	"				
	"	૧૯૭૨ ૧૨૭૫	"				
	"	"	"				

